A MAGYAR PSZICHOLÓGIAI TÁRSASÁG XXX. ORSZÁGOS TUDOMÁNYOS NAGYGYŰLÉSE

MAGYAR PSZICHOLÓGIAI TÁRSASÁG

TALÁLKOZÁS A VÁLTOZÁSBAN – VÁLTOZÁSOK A TALÁLKOZÁSBAN

KIVONATKÖTET

2023. JÚNIUS 8-10.
PÉCS

TALÁLKOZÁS A VÁLTOZÁSBAN – VÁLTOZÁSOK A TALÁLKOZÁSBAN

A Magyar Pszichológiai Társaság

XXX. Országos Tudományos Nagygyűlése

KIVONATKÖTET

Pécs, 2023. június 8. – 10.

Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar Pszichológia Intézet
7624 Pécs, Ifjúság útja 6.

© 2023 Szerzők
Kiadja a Magyar Pszichológiai Társaság
ISBN 978-615-82346-0-3
Felelős szerkesztő: Kulcsár Gabriella, PTE-ÁJK
Felelős vezető: Péley Bernadette, PTE-BTK
Borítóterv: Lukics György
Szerkesztő: D. Horváth Vanessza, PTE-ÁJK
Lektorálta: Sass Judit, Pannon Egyetem

A Nagygyűlés szervezői:

Magyar Pszichológiai Társaság

Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

PTE BTK Pszichológia Intézet

Fővédnök: Prof. Dr. Heidl György, a PTE BTK dékánja

Támogatóink:

A Magyar Pszichológiai Társaság
XXX. Országos Tudományos Nagygyűlése
2023. június 8. – 10., Pécs

Rendező intézmény: Pécsi Tudományegyetem
Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar
Pszichológia Intézet

Szervezőbizottság: Láng András – elnök

Bán Krisztina
Bandi Szabolcs Ajtony
Bereczkei Tamás
Csókási Krisztina
Deák Anita
Gyuris Petra
Happ Zsuzsa
Kocsor Ferenc
Lábadi Beatrix
Matuz-Budai Tímea
Meskó Norbert
Paczur Hanna
Péley Bernadette
Putz Ádám
Siegler Anna
Szentiványi-Makó Hajnalka
Teleki Szidalisz Ágnes
Vincze Orsolya
Zsidó András Norbert
PSZIESZTA TEAM

Tudományos Programbizottság: Kulcsár Gabriella – elnök

Balázs Katalin
Bandi Szabolcs Ajtony
Berán Eszter
Bereczkei Tamás
Bodnár Éva
Cziegler István
Csabai Márta
Dúll Andrea
Faragó Klára
Forgács Attila
Fülöp Márta
Gerván Patrícia
Geszten Dalma
Hámori Eszter
Kállai János
Kaló Zsuzsa
Kiss Enikő Csilla
Kiss Paszkál
Kiss Szabolcs
Kocsor Ferenc
Kollár Katalin
Koltói Lilla
Köteles Ferenc
Kövesdi Andrea
Kun Bernadette
Martos Tamás
Mészáros Veronika
Nagybányai Nagy Olivér
Németh Marietta
Olajos Tímea
Pajkossy Péter
Polonyi Tünde
Pólya Tibor
Sass Judit
Szabó Éva
Szabó Zsolt Péter
Szabó-Bartha Anett
Szemán-Nagy Anita
Takács Szabolcs
Törő Krisztina
Varga Katalin
Vincze Orsolya
Zsidó András

Külön köszönet önkénteseinknek:

Andó Karina
Aszódi Anna
Bajnóczky Anett
Bakuretz Bonnie
Bali Cintia
Balikó Fanni
Balog Boglárka
Berecz Anna
Cuhijev Fatima
Csányi Edit
Csiba Zsófia
Csősz-Tóth János
Dézma Lilla
Dobi Barka
Farkas Blanka
Fazekas Csenge
Fehér Adrián
Flach Richard
Géczi Eszter Zsuzsanna
Golnerits Anna
Göde Anna
György Panna
Happ Zsuzsa
Hertelendy Hanna Mária
Hoang Thuan Kylie
Holló Eszter
Horváth Petra
Horváth-Polgár Petra
Ilea Izabella
Jánosi Henrietta Réka
Józsa Nikolett
Karánsebessy Eszter
Kemény Viktor
Kiss Botond
Kovács Cintia Anna
László Réka
Madarász Csilla
Mahler Balázs
Marksz Patrik
Matuz-Budai Tímea
Molnár Liza
Nagy Anna
Nagy-Tószegi Cecília
Németh Anita Mária
Novák Henrietta
Nyári Petra
Ogl Vivien
Orbán Rebeka
Őry Fanni
Pál Blanka
Pál Emőke
Pál Viktória
Papp Dóra Sára
Pertz Dorottya
Pintér Evelyn
Pólya Katalin
Raffay Sára
Steiner Petra
Szabó Gréta
Szabó Viktória Mercédesz
Szalai Friderika
Szélig Attila Lóránt
Szerdahelyi Kristóf
Takács Bálint
Török Lilla
Trencsényi Tamara
Uhrin Betti
Übelacker Benjamin
Vég Dorina Mirtill
Vida Dorian
Zsille Viktória

Tartalom

PLENÁRIS ELŐADÁSOK 24
Az újrakezdés bája: a Magyar Pszichológiai Társaság első konferenciái az újjáalakulás után 24
A Magyar Pszichológiatörténet Digitális Múzeuma és Archívuma - jelen és jövő 24
Grastyán Endre megemlékezés 25
A látás egyik természetes intelligenciája – Grastyán Endre emlékelőadás 25
Személyes célok és társas világ – a jóllét és önszabályozás társas ökológiája – Mérei Ferenc emlékelőadás 25
A beszédfeldolgozási folyamatok neurokognitív háttere – Kardos Lajos emlékelőadás 26
SZIMPÓZIUMOK 28
Művészetpszichológiai és pszichodinamikus kutatások 28
Az elkövetői trauma filmes reprezentációi 28
A dinamikus pszichológia születése a zene szelleméből 29
A kernbergi strukturális interjú a pszichológiai tanácsadásban 29
Veszteségfeldolgozás, terápia és tanácsadás - művészetterápiás és integratív terápiás eszközök a terápia és tanácsadás határán 30
Szervezeti kihívások: a stressztől a konfliktusokon át a munkahelyi pszichoterrorig 31
Az észlelt stressz és kiégés prediktorai pedagógusok körében a koronavírus idején 31
Szervezeti konfliktuskezelés ombudsmannal 32
Amiről nem beszélünk – A munkahelyi bántalmazás pszichoszociális és szervezeti korrelátumai Magyarországon 33
Technostressz: a modern munkavégzés kihívásai 34
Hibrid, Home office, online, offline, internet, Facebook 35
Home office és hibrid munkavégzés megítélése vezetői szemmel 36
A PSAFU (Psycho-Social Aspects of Facebook Use) skála vizsgálata magyar mintán, valamint a Facebook használat és a problémás internethasználat kapcsolatának funkcionális elemzése 36
Home office, illetve hibrid munkavégzés és magánélet egyensúlya közép- és felsővezetők körében 37
Teljesítmény és klíma online és offline feladatvégző kísérleti csoportokban 38
'Társas elmék': A kognitív fejlődés társas meghatározottsága 39
Miért nem tudok Monopoly-pénzzel fizetni a boltban? - avagy miként értik meg az óvodások a mintha-játékban kialakított szabályok érvényességi körét 39
A „kis kert segít" segít? Az instrukció szerepe a modell alapú keresési helyzet megoldásában hároméveseknél 40
Játszva tanulás: Az információ kiemelésének és az instrukció jellegének szerepe a gyermekek explorációs viselkedésében 41

Gyermekelme-olvasás - Tapasztalatok a szülői Mentalizáló-Mentalitás (Mind-Mindedness) mérésével 41
A szülői bevonódás, az ADHD-val diagnosztizált gyermekek teljesítménye, valamint adaptív technológiák lehetséges alkalmazása az Országos kompetenciamérés tükrében 42
Az iskolai teljesítményt befolyásoló tényezők alakulása 6-8-10. osztályos tanulóknál az Országos Kompetenciamérés tükrében - a szülői bevonódás szerepe 43
ADHD-val, illetve hyperaktív magatartászavar diagnózissal rendelkezők aránya és teljesítménymutatói az Országos kompetenciamérés tükrében 44
Adaptív tanulási rendszerek kalibrációs problémái – az Urna algoritmus paraméter beállításának hatása a becslés pontosságára és gyorsaságára 45
Adaptív tesztműködtetési eljárások összehasonlítása szimulációs módszerekkel az Országos kompetenciamérés adatain 45
Társadalmi kihívások a szociálpszichológiai kutatások tükrében 46
Közösségimédia-használat és a testkép vizsgálata felnőtt nők és férfiak körében 47
A relatív depriváció és a társas identitás kapcsolata a tanári kiégéssel 48
Csoportközi diszkrimináció a Covid-védőoltás és a menedékkérők megítélése kapcsán - A csoporttagság és a társas identitás szerepe erőforrás elosztási döntésekben 49
Befolyásolási technikák és “nudge”-ok hatása környezetvédelmi döntések kapcsán 49
A várandósság és szülés során megélt anyai élmények és hatásuk az anya-gyerek kapcsolatra 50
A várandósság iránti attitűdök, a várandósság alatti élmények és a szülés körülményeinek hatása a szülésélményre 51
A szülés körüli változók, a szülés szubjektív élménye, az anyai attitűdök, valamint a válaszkész gondoskodás összefüggései 52
A szülésnél jelenlévők és a beavatkozások hatása a szülésélményre, a szülés alatt megélt érzelmekre, a szülést követő mentális állapotra és a párkapcsolattal való elégedettség alakulására 53
A Hidas-Raffai féle anya-magzat kapcsolatanalízis rövid- és középtávú hatásai az anya-gyermek kapcsolat alakulására és az egészséges személyiségfejlődésre 54
Régi értékek mentén új utakon a gyógypedagógiai pszichológia 54
Down-szindrómás gyermekek korai regulációs problémái 55
Tanítók, tanárok és gyógypedagógusok nézetei az erkölcsi ítéletalkotás fejlődéséről és fejlesztési lehetőségeiről 56
IKT alapú diagnosztikai eszköz és tudásfejlesztés 57
A lateralitás vizsgálata módosított beszédingerekkel 57
A prospektív emlékezet vizsgálatának neuropszichológiai és klinikai vonatkozásai 58
Elmélettől a neuropszichológiai terápiáig: a prospektív emlékezet vizsgálata és rehabilitációja traumás agysérülteknél 59
Prospektív emlékezet traumás agysérülést követően: az érzelmi valencia szerepe 60

Érzelmi prospektív emlékezet temporális lebeny epilepsziában 61
A pozitív hívóingerek hatása a prospektív emlékezeti teljesítményre 61
A szerhasználat általános populációs mérésének kihívásai 62
A szerhasználat általános populációs mérésével kapcsolatos hazai és nemzetközi tapasztalatok 63
Különböző adatfelvételi módok alkalmazásának szerepe a nem mintavételi hibák alakulásában 64
Az összetett használói magatartások lehetséges indikátoraival kapcsolatos szakértői és szerhasználói percepciók 65
Különböző elrendezésű randomized response method (rrm) eljárások tapasztalatai az általános populáció szerhasználatának becslése során 66
A változás erőforrásai krónikus betegségekben – újabb szegedi egészségpszichológiai kutatások 67
Az én-konkordáns célok szerepe az érzelmi sérülékenység csökkentésében gyulladásos bélbetegek körében - Pilot vizsgálat 67
A közeli kapcsolatok szerepe a krónikus betegséggel élők egészségcéljaiban 68
Egészségértés komplex felmérése ischaemiás szívbetegek körében 69
Test & Lélek Program az emlődaganatból történő felépülésért – Multidiszciplináris intervenció hatásának komplex vizsgálata malignus emlődaganattal operált nőbetegek felépülésére 70
Fogyasztói magabiztosság, sérülékenyég 71
Közösségbe járó aktív idősek fogyasztói tudatossága 71
A Fogyasztói Magabiztosság Skála magyar adaptációja 72
A fogyasztóvédelmi sérülékenység hátterében álló tényezők vizsgálata időskorúak körében 73
A vágyteljesítő gondolkodás nyomában – álhírek, összeesküvés-elméletek és áltudományos nézetek pszichológiai háttere és viselkedéses következményei 74
A politikai bizalom palliatív hatása: Neked hiszek, nem a szememnek 74
Az álhírekbe vetett hit politikai pszichológiája: vizsgálatok Magyarországon 75
Az összeesküvéses hiedelmek hatása az oltási hajlandóságra a tapasztalatok hatásának tükrében 76
Paranoid fúzió: Hogyan játszanak egymásba a COVID-dal és az orosz-ukrán háborúval kapcsolatos összeesküvés-elméletek? 76
Szervezeti változások, következmények és szervezeti támogatás 77
A változásokkal kapcsolatos nézetek, hiedelmek, beállítódások szerepe a szervezeti változásokban 78
Vezetői szerepek és szervezeti bizalom az „új normális”-ban 78
A távolléti munkavégzés, a technostressz és a véleménynyilvánítás összefüggései 79

Az észlelt szervezeti támogatás pozitív hatásának vizsgálata a digitalizáció következtében megjelenő negatív szervezeti folyamatokra 80
Fenntarthatóság és pszichológia 81
Az öko-szorongást mérő eszközök konvergens és divergens validitása 81
A társas normák hatékonysága a környezettudatos influenszer-kommunikációban 82
Közösségi média influenszerek környezettudatos kommunikációjának hatékonysága a poszt szponzorainak függvényében 83
Fenntarthatóság és temetkezés kisegyházak metszeteiben 84
Jóllét, reziliencia és poszttraumás növekedésérzés 85
Mentális egészség és reziliencia időseknél 85
Az affektív érintés és a kapcsolati jóllét 86
A poszttraumás növekedésérzés feltételei 87
„Valaki már járt odalent a mélyben és felhozta nekünk a szavakat.” – irodalomterápiás szimpózium 88
Szakkollégista fiatal felnőttek irodalomterápiája 89
Az irodalomterápia családterápiás alkalmazási lehetőségei 90
Addikt betegek irodalomterápiája 90
Egzisztenciális fókuszú irodalomterápiás csoport látássérült személyek körében 91
Kutatások egy témára - a fejlődést támogató tényezők alternatívái 92
A szenzomotoros szinkronizáció longitudinális kapcsolata az olvasással és a helyesírással 93
Fa-rajzok elemeinek kvantitatív mérését célzó kódkönyv kialakítása 93
A csecsemőkori regulációs problémák és a babasírás szülői észlelésének összefüggései a stressz regulációval 3-6 hónapos csecsemőknél 94
Transzplantált serdülők reziliencia fókuszú vizsgálata 95
A borderline személyiségszerveződés (BPO) komplex, identitásfókuszú - kvantitatív és kvalitatív - pszichodiagnosztikai vizsgálata, különös tekintettel SCID AMPD, a STIPO-R és a SCIM mérőeszközökre 95
A Strukturált interjú a személyiségszerveződés felmérésére – átdolgozott változat (STIPO-R) összehasonlítása papír-ceruza tesztekkel, pszichoterápiás osztályos populáción 96
A SCID-5-AMPD, a Strukturált klinikai interjú a DSM-5 alternatív személyiségzavar-modelljéhez és a STIPO-R, a Strukturált interjú a személyiségszerveződés felmérésére – átdolgozott változat dimenzionális diagnosztikus eszközök összehasonlító vizsgálata ... 97
Narratív nyelvi markerek és a szelfreprezentáció összefüggései a borderline személyiségszerveződéssel élők körében 98
A Self-concept and Identity Measure (SCIM) magyar mintán történő adaptációja 99
ELTE- Kvalitatív pszichológia kutatócsoport II. 100
A nemzetközi hallgatók énképe – szisztematikus interpretatív fenomenológiai analízis 100

Az oltásszkeptikusság kialakulásának élménye orvosként – IPA esettanulmány 101
Pszichiátriai szakápolók tapasztalatainak feltárása a COVID-19-es ellátás során 101
A jóllét paradoxona a fenntartható mezőgazdaságban az egészségpszichológia megközelítésében 102
Narratív egészségpszichológiai kutatások a PTE Pszichológia Intézetében 103
A McGill Illness Narrative Interview (MINI) használata a krónikus betegségek narratív egészségpszichológiai kutatásaiban 104
A krónikus gerincproblémák betegségnarratívái: a magyarázó narratívum perspektívái a gerincbetegségben 105
A cukorbetegség közelről: 1-es és 2-es típusú diabétesszel élő személyek magyarázó betegségnarratívumainak vizsgálata kvalitatív eszközökkel 105
Parkinson-kór a narratív egészségpszichológia szemszögéből: Parkinson-kórral élő betegek magyarázó betegségnarratívái 106
Sport és Lélek találkozása - Paradigmaváltás a sportpszichológiában 107
A “virtus és rítus” egyensúlya 108
Egy sportolói tapasztalatok újraértékelését elősegítő egzisztencialista-logoterápiás eszköz és workshop fejlesztése 108
Fejlődéslélektani szemlélet a sportpszichológiában 109
Kompetenciahatárok és kapcsolódások 110
Az epizodikus emlékezet új, magyar nyelvű mérőeljárásai 110
Verbális Epizodikus Memória Teszt – egy új epizodikus emlékezeti teszteljárás bemutatása 111
A szubjektíven megélt kognitív hibázások kapcsolata az objektíven mért kognitív teljesítménnyel és az affektív tényezőkkel 111
A szubjektív emlékezet mérése, valamint összefüggésének vizsgálata a hangulati állapottal és az objektív teszteken nyújtott teljesítménnyel 112
A kognitív és affektív működés személyen belüli mérése ESM módszerrel: eszközök és eredmények 113
Maladaptív munkavégzési jelenségek: munkafüggőség és munkarumináció 113
Munkafüggőség és pszichostimuláns-használat 114
Munkafüggőség és személyiségszerveződés: egy reprezentatív longitudinális kutatás eredményei 115
A munkafüggőség neurokognitív profilja 116
A munkával kapcsolatos rágódás és kiégés kapcsolata óvodapedagógusok körében 117
Egészséggel kapcsolatos törekvések a digitális korban 118
Az egészségügyi technológiák használatának kontextusa és a technológia-használat szerepe az egészséggel kapcsolatos célok megvalósítása során diabétesszel élő személyeknél 119

Digitális eszközök és információforrások használata az egészség eléréséhez Crohn-betegek körében ... 120
Egészségcélok és digitális erőforrások – a társas támogatás és szociodemográfiai tényezők szerepe ... 120
Technológiai attitűd, diabétesz distressz és hipoglikémiától való félelem összefüggései - 1-es típusú diabétesszel élő gyermekek szüleinek tapasztalatai ... 121
Koragyermekkori társas-kognitív szűrőkérdőívek hazai adaptációja ... 122
Az Early Social Cognition Inventory (ESCI) kérdőív magyar adaptációja ... 123
A szocio-emocionális kompetenciák multidimenzionális mérése a korai fejlődésben ... 124
Az Ages and Stages Questionnaires: Social-emotional magyar adaptációja 18 hónapos gyerekeknél ... 125
Óvodások nyelvi fejlődésének szülői értékelése: a Beszéd- és Nyelvi Készség Felmérő Skála (SLAS) magyar változata ... 126
Csecsemősírás és korai reguláció – a szülői perspektíva ... 126
Rizikó és védőtényezők a babasírás és a csecsemőkori regulációs problémák anyai észlelésében ... 127
A csecsemőkori regulációs problémák és a babasírás anyai észlelése 8 – 18 hónapos gyermekeknél ... 128
Miért sír a csecsemő? – A csecsemősírásra való anyai szenzitivitás a nevelési attitűdök és az anyai szeparációs szorongás tükrében ... 129
Kvantitatív és kvalitatív eredmények a hazai nem-szuicidális önsértés kutatásokban ... 129
A rumináció és a nem-szuicidális önsértés kapcsolatának vizsgálata klinikai populációban ... 130
„Kis csöndes helyen kuksoltam magamban, aztán jött, ami jött” - állami gondozott kamaszlányok önsértésének élményvilága ... 131
Önsértés (én)történetek klinikai serdülőmintában ... 132
Önsértés az iskolában – az iskolapszichológus szerepe a kríziskezelésben, különös tekintettel a direkt és indirekt intervenciókra ... 133
Pedagógusok, tanulók és iskolapszichológusok – a jóllét lehetőségei az iskolában ... 134
A tanárok helyzetének és az iskolapszichológus iránti elvárásainak összefüggései és az iskolapszichológus iránti attitűd diákok, pedagógus hallgatók és pedagógusok körében ... 135
Pedagógusok közérzetét meghatározó tényezők, és a rendszerszintű támogatás lehetőségei ... 136
A csoportosító szociometria és felhasználási lehetőségei az iskolában ... 136
Interkulturális szexuálpszichológiai vizsgálatok ... 137
Szexuális asszertivitás és szexuális funkcionális hiedelmek vizsgálata ... 138
A szexuális hiedelmek szerepe a szexuális önérvényesítésben és párkapcsolati elégedettségben ... 138

A szexuális motiváció, hiedelmek és asszertivitás összefüggései a nemi szerepekkel ... 139
Szex a digitális színtéren: Problémás pornográfia-és Tinder-használat, valamint szexuális diszfunkciók vizsgálata magyar és spanyol mintán ... 140
Újabb témák az ember-környezet tranzakció területéről ... 140
Anyák a COVID-19 alatt az online térben 2020-2022 ... 141
Díszes rácsok – Kolumbiai börtönök környezetpszichológiai vizsgálata ... 142
Színezett helyiségek és használóik viszonyának vizsgálata büntetés-végrehajtási egészségügyi környezetekben ... 143
Serdülők és fiatal felnőttek jólléte a helyhasználat kontextusaiban – Környezetpszichológiai megközelítés ... 144
Serdülők iskolai jóllétének környezetpszichológiai aspektusai egy kvalitatív kutatás tükrében ... 145
Z-generációs irodahasználók mint sérülékeny munkavállalói csoport? ... 145
Helykeresés COVID után – Építész és design szakos egyetemi hallgatók kedvenc szociofizikai helyszínei ... 146
Épített környezetek vizsgálata inter- és transzdiszciplináris elméleti keretben ... 147
A repülőtéri környezet téri konfigurációinak térhasználói viselkedéssel való összefüggései ... 148
Városelemzés az urbanisztika és az ember–környezet tranzakciótudomány módszertana alapján: Nyírbátori városrészek lakosainak elégedettségi mutatói ... 149
A gyalogolhatóság és a gyaloglási viselkedés tranzakcionális elméleti keretmodellje ... 150
Az épített történeti környezetekhez viszonyulás mérése: műemléki szakértők és nem szakértők műemlékekkel kapcsolatos konnotatív jelentéseinek feltárása ... 151
Elkerülő viselkedésformák vizsgálata az adaptív-maladaptív spektrumon ... 151
A viselkedéses immunrendszer egyéni különbségei: adaptív és maladaptív személyiségvonások kapcsolata a betegség-elkerüléssel ... 152
Orvosi félelmekhez köthető fenyegető tartalmaknak való kitettség hatása keresési teljesítményre ... 153
Szociális kirekesztés hatása a negatív arckifejezések figyelmi megragadására ... 154
A közeli fenyegető ingerek hatása a mozgás előkészítésére és végrehajtására – passzív vagy aktív lefagyás? ... 155
Prediktív folyamatok és statisztikai tanulás ... 156
Intakt implicit tanulás munkafüggőség esetén ... 156
Hogyan határozza meg az OCD tünetsúlyosság a prediktív folyamatokat? ... 157
Implicit tanulás és gyors konszolidáció vizsgálata az autisztikus tünetek erősségének tükrében ... 158
Frontoparietális théta-oszcillációk szerepe a statisztikai tanulásban ... 159
Mit kezdjünk az irigységgel? A diszpozicionális irigység több szempontú vizsgálata ... 159

A diszpozicionális irigység vizsgálata magyar mintán 160
Irigység a közmondásokban – adalék az irigység pszichológiai kutatásához 162
Hogyan tovább irigység? A fogalmi megközelítés és a mérés nehézségei, újragondolásuk 162
Pszichológuskép alakulása, különböző perspektívái és viselkedéses korrelátumai 163
Pszichológia szakra jelentkezők pszichológusképe és énképe 164
A formálódó pszichológus identitás - a pszichológus reprezentációja levelező tagozatos pszichológus hallgatók körében 165
Pszichológuskép a kapcsolódás dinamikájának tükrében 165
Exkluzív-e a sportpszichológia? Szabadidős sportolók sportpszichológiai segítségnyújtással kapcsolatos attitűdje 166
A szexualitás intrapszichés és interperszonális mintázatai 167
Mire hat a testtárgyiasító mondatokkal való feladatvégzés? 168
A Női Színlelt Orgazmus Kérdőív magyar változata 169
A szépség sztereotípiák iránti fogékonyság kérdőív validálása magyar mintán 170
A Sternberg-féle szerelem kérdőív rövid változata 171
Napjaink munkahelyi kihívásainak lehetséges megoldásai munkapszichológiai és pozitív pszichológiai módszerekkel 171
A hibrid munka kihívásai és lehetőségei egy agilis vállalatnál: esettanulmány 172
Munkavállalói pszichés jóllétet támogató pozitív pszichológiai intervenciós program kialakítása – esettanulmány 173
A kudarc pozitív hatásai 174
Önmagunk iránti együttérzéssel a kiégés ellen 174
Kognitív funkciók és alvásminőség: Kutatási újdonságok 175
A „Graded Novelty Encodig Task”: limitációk és potenciál 176
A merengő agy nyomában - A lokális alvás lehetséges szerepe a statisztikai tanulás során 176
A napról-napra változó alvásminőség, elmerengés és negatív affektus idői kapcsolata három mikrolongitudinális vizsgálat tükrében 177
Mozgás és belső élmény 178
A karmozgatás hatása az értékelő folyamatokra 179
A mozgás intenzitás és az affektív állapot összefüggései 179
Egy komplex jóga-alapú intervenció hatása az egészséges pszichológiai működésre 180
Az akut fizikai fáradtság élettani és pszichológiai aspektusai 181
A tanulói jóllét vizsgálatának és támogatásának lehetőségei 181
A serdülőkori jóllét jellemzői és iskolai környezethez kötődő meghatározói 182

Diáklélek Covid idején - Budapesti gimnazisták mentális egészségének összehasonlító vizsgálata a digitális oktatás idejéről a Covid lezárás alatt 183

Iskolai stresszkezelő programok hatásvizsgálata 184

A viselkedésszabályozás szerepe az óvodai és iskolai mindfulness alapú programok hatékonyságában 184

Sokarcú jóllét 185

Történeti tabló a pozitív pszichológiai jóllét és mentális egészség elméletekről és előzményeikről 186

A felnőtt magyar lakosság karaktererősségei – A Karaktererősségek Teszt magyar változatának (VIA-H) validálása 187

A diádikus stressz és a felnőtt kötődés összefüggései tartós párkapcsolatokban 187

Közös növekedés. A tervkoordináció longitudinális hatása a tervek előrehaladására és az élettel való elégedettségre párkapcsolatokban 188

A kiegyensúlyozott alvás- és álomminőség szerepei a pszichés jóllétben 189

Egy rossz éjszaka nem ér véget reggel: alvásminőség, pszichózis-szerű tünetek és elmerengés mikrolongitudinális vizsgálata 190

Alvásminőség, álom- és nappali érzelmek napi összefüggéseinek vizsgálata idősek körében 190

Kései cirkadián ritmus szerepe evészavarokban 191

A versengés és együttműködés alakulása gyermekkorban: mikor dől el milyen lesz? 192

Versengő és nem versengő gyermekek a bölcsődében - kisgyermeknevelők jellemzései alapján 193

A versengési attitűdök kialakulásának kezdetei: anyák jellemzése 4-9 éves korú gyerekeikről 194

Óvodás- és iskoláskorú gyerekek egyenlőtlenséggel szembeni ellenérzése 194

ELTE- Kvalitatív pszichológia kutatócsoport I. 195

Apák tapasztalatai a szülés körüli időszakról – kvalitatív kutatási beszámoló 196

Női szerepkörök és szerepelvárások Családok Átmeneti Otthonában élő nők életében - egy tematikus elemzés eredményei 197

Dilemmák a Kvalitatív pszichológia kutatási kézikönyv írása során 197

A Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet Pszichiátriai Osztályán folyó gyermek- és serdülő klinikia pszichológiai kutatások 198

Nem-szuicidális önsértések a COVID 19 pándémia alatt 199

A bántalmazott egészségügyi szakember: gyermekpszichiátriai osztályon elszenvedett bántalmazások, a pszichológiai kockázati tényezők megértése 199

A projektív rajzteszt néhány aspektusának vizsgálata a gyermekekkel kapcsolatos igazságügyi szakértői munkában 200

A virtuális valóság felhasználása onkológiai betegek szorongásos tünettanának enyhítésére 201

Koragyermekkori szülő-gyerek interakciók és a szelf-szabályozás fejlődése 202
A szülői nevelés, valamint a gyermek temperamentumának és önszabályozásának kapcsolata az óvodáskori proszociális viselkedéssel 202
Az egyéves kori közös figyelem összefüggései az anyai kötődési minőséggel és a gyermek társas-érzelmi fejlődésével 203
Óvodáskorú gyermek szeparációs viselkedésének alakulása az anyai reguláció és szenzitivitás tükrében 204
Digitális eszközhasználat a családban: A kisgyermekkori digitális eszközhasználat és szülői mediációjának kapcsolatai a szabályozó folyamatok fejlődésével 205
Új képzési horizont a pszichológiában – bemutatkoznak az ELTE PPK Ember—Tranzakció Intézetének szakirányú továbbképzései 206
Az ember-környezet szakpszichológus képzés bemutatása 206
A környezetvédelmi szakpszichológus képzés bemutatása 207
Betekintés az ökopszichológiai tanácsadás módszereibe 208
Élménytérképezés a kvalitatív egészségpszichológiai kutatásokban: az SZTE Kvalitatív Pszichológiai Műhelyének bemutatkozása 208
Átlagostól eltérő fejlődésmenetű gyermeket nevelő szülők önszabályozási és megküzdési folyamatai a családi otthon terében - kvalitatív kutatás az Otthon Érzelmi Alaprajza módszer alkalmazásával 209
Az egészséget támogató kapcsolatok, helyek és élmények krónikus betegségben 210
“Az az én helyem, azt senki el nem veszi tőlem” - Orvosok környezeti-érzelmi önszabályozási folyamatai a munkahelyen 210
Valláspszichológiai kutatások a Pázmányon 211
Az ima motivációs hátterét feltáró kérdőív kialakítása 212
Lehet-e adaptív a szexuális bűntudat? 213
Mit jelent meghalni? - A halálról való gondolkodás tartalmi rétegeinek feltárása 213
A New Age spiritualitással jellemezhető személyek spiritualitásának kvalitatív vizsgálata 214
Kvalitativ kutatócsoport III.- Mamakör 215
Anyák tapasztalatai a Mamakör támogató csoportokban: gyakorlati rátekintés és elméleti megfontolások 216
Anyák tapasztalatai a támogató csoportokkal – kvalitatív kutatási beszámoló. Hogyan alakul a szülői szerep a támogató csoportban való részvétel után? 216
Anyák tapasztalatai a támogató csoportokkal – kvalitatív kutatási beszámoló. Hogyan alakul az anyai kompetencia érzés a támogató csoportban való részvétel során? 217
Az alkotás és a játék téri és környezeti feltételei 218
Participatív alkotást inspiráló játékterek 218
Játéktól a struktúráig – Az absztrakt játéktér esztétikája 219

A szépirodalmi alkotó folyamat környezetpszichológiai megközelítései 220
Munkavállalók a poszt-COVID munkahelyeken: igények, a munkahelyi stressz forrásai és megküzdési lehetőségek 220
A technostressz megjelenése és szervezeti hatásai a magyar irodai munkavállalók körében 221
ADHD-s munkavállalók észlelt magánszférája – avagy az első lépések a neuroinkluzív irodák felé 222
Munkahelyi kihívások típusainak kvalitatív vizsgálata magyar munkavállalói mintán . 223
Kollektív Megküzdés a Munkahelyi Stresszel 223
Affektív és kognitív neuropszichológiai funkciók poszt-COVID szindrómában, és ezen tünetekre speciálisan kidolgozott pszichológiai intervenciók 224
COVID-19 hatása a végrehajtó funkciókra magyar mintán 225
Poszt-COVID betegek neuropszichológiai funkcióinak rehabilitációja virtuális valóság (VR) módszerrel 226
Művészettel az egészség felé – Rövid művészetterápiás program Poszt-COVID betegek rehabilitációjában 227
Virtuális valóság alapú kognitív intervenciós program és művészetterápia hatásai affektív és kognitív neuropszichológiai funkciókra poszt-COVID szindrómában 228
Az MTA Pszichológiai Bizottságának Kerekasztal Szimpóziuma - A konfliktus és konfliktusmegoldás interdiszciplináris megközelítése: El lehet kerülni, meg lehet oldani a destruktív konfliktusokat? 229
Emberi és állati konfliktusok: mire tanít a természet? 229
Döntéseink megbántódásainkról: konfliktusok és megoldásaik a családterapeuta szemével 230
Konfliktusok és kezelésük a szervezetekben: hol tart a szervezetpszichológia? 231
Konfliktusok és konfliktusrendezés és jogtudomány: a gyakorló jogász szemével 232
Konflitus és konfliktusmegoldás a civil társadalomban: tapasztalatok, tanulságok 232
Konfliktusok a politikában: demokratikus versengéstől a szélsőséges polarizációig 232
A politikai konfliktusok jellegzetességei: a politikai erőszak jellemzői és következményei 233
TEMATIKUS ELŐADÁSOK 235
Affektív és Kognitív Pszichológia 1. 235
Zenei tehetségek beválása, élettel való elégedettsége, önértékelése: Egy longitudinális vizsgálat 235
A kötődési stílusok és az empátia közötti összefüggés, illetve a mentalizáció helye ebben a rendszerben 235
Az empátia, a kontrollhely és az életcél összefüggései az individuálpszichológia keretében 236

A nyitottság és a technostressz közvetítő szerepe a végrehajtó funkciók és a digitális kompetenciák elsajátítása között 237
Affektív és Kognitív Pszichológia 2. 238
Az Affektív Idegtudományi Személyiség Skálák (ANPS) kérdőív rövidített, melléknévi változatának pszichometriai mutatói 238
A kontextuális jelzés különböző típusainak hatása és mechanizmusa a vizuális keresésre fiatal és idős felnőttekben 239
Kutyák viselkedése arcot eltakaró maszkot viselő emberekkel szemben 239
A weboldal elrendezések hatása a használhatóságra, a vizuális preferenciákra és a szemmozgás-mintázatokra 240
Az észlelő demográfiai és vonásjellegű tulajdonságainak hatása az érzelmi ingerek értékelésére 241
Affektív és kognitív pszichológia 3. 242
Morális érzelmek mérése jogászok körében retrospektív helyzetben 242
A kognitív tréning hatása egészséges és poszt-COVID tüneteket mutató időseknél - a nyugalmi EEG és az eseményhez kötött potenciálok változásai 243
A munkamemória alfolyamatainak szerepe a kreatív problémamegoldásban 244
A felnőttkori figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar (ADHD) kapcsolata a szexuális élettel és a párkapcsolati elégedettséggel 245
Egészségpszichológia 1. 246
A Várandósság Motivációja Kérdőív (PMQ-H) kidolgozása és pszichometriai jellemzői 246
A szülés utáni PTSD mérése: A City Birth Trauma Scale (City BiTS-H) magyar változatának pszichometriai jellemzői 247
A policisztás ovárium szindrómával élő nők pszichoszociális jellemzői és kockázatészlelése 248
„Elvesztem térben, időben, mindenben” – koraszülésben érintett apák szülés körüli élményeinek vizsgálata az interpretatív fenomenológiai analízis módszerével 249
A Testi és lelki egészség mutatóinak empirikus vizsgálata IDDM-ben szenvedő szülők felnőttkorú gyerekei körében 250
Egészségpszichológia 2. 250
Mentalizáció fókuszú csoport borderline személyiségzavarral élők hozzátartozói számára 251
A menarche élményének szerepe a menstruációval kapcsolatos attitűd és testkép kialakításában 251
Hogyan segítheti a munkahelyi egészségfejlesztési folyamat megtervezését a Szondi-teszt használata? 252
A pedagógusok mentális egészségét veszélyeztető, valamint a stresszel való hatékony megküzdését segítő pszichoszociális tényezők empirikus vizsgálata 253

Az ukrajnai háborús menekültek akut pszichés tüneteinek kezelési lehetőségei a gyakorlatban 254
Egészségpszichológia 3. 254
A fogyatékossággal kapcsolatos attitűd és személyiséglélektani összefüggéseinek vizsgálata egyetemisták körében – előzetes kutatási eredmények 254
A sztómaképző műtét posztoperatív időszakának pszichológiai vonatkozásai – pilot study kvalitatív eredményeinek bemutatása 255
„...amire van szavad, mindaz lehetsz, mindaz vagy! – a rheumatoid arthritis-szel élő betegek élettörténeti epizódjainak narratív pszichológiai vizsgálata 256
Az önkéntes véradást befolyásoló tényezők empirikus vizsgálata a COVID-19 járvány idején – avagy mérhető-e a tiszta altruizmus? 257
A 10 itemes Szülői Reziliencia Kérdőív (PREQ-H-10) bemutatása 258
Fejlődéslélektan 259
Like-oljam vagy jelentsem? - A cyberbullying szemlélőinek reakciójára ható kontextuális és egyéni tényezők 259
Az észlelt társas támogatás és a mentalizáció összefüggésének vizsgálata a jövőorientáció vonatkozásában fiatal felnőttek körében 259
Episztemikus Bizalom, Bizalmatlanság és Hiszékenység Kérdőív (EMTQ) alkalmazási lehetőségei serdülők körében 260
Felülről az ibolyát - avagy az időskori pszichés jóllét és az életút összefüggései 261
Okoseszközök az interakcióban: a ‘technoferencia’ jelensége a korai anya gyermek kapcsolatban 262
Klinikai pszichológia 1. 263
Az Episztemikus Bizalom, Bizalmatlanság és Hiszékenység Kérdőív (ETMCQ-H) első eredményei felnőtt mintán 263
A korai maladaptív sémákat mérő kérdőív (YSQ-S3) rövidített változatának pszichometriai vizsgálata 264
A vallásosság különböző aspektusai és mentális segítségre vonatkozó attitűd kapcsolata 265
A függőségekben megjelenő Jutalomhiányos Tünetegyüttes szerepe az okostelefon-használatban 265
Értelmes munka esetén kisebb mértékű a kiégés? Segítők kiégése és munkájuk értelmessége 266
Klinikai Pszichológia 2. 267
Én is érezni akarok valamit – A nárcizmus, az érzelmi intelligencia, az alexitímia és a depresszió árnyalt kapcsolata 267
A rumináció és impulzivitás hosszútávú hatásai a problémás szerencsejáték használatra 268
Szkizoid és szkizotíp személyiségvonások az empátia tükrében 269

Paradigmaváltók? Új pszichoaktív szerhasználók demográfiai háttere és élettörténeti traumái 270
Szociálpszichológia 1. 270
A munkahelyi pszichoterror és a versengés összefüggései 271
Egy közösségi média influenszer kongruens és inkongruens szponzorált posztjainak hatásvizsgálata az önfeltárás, a személyes megjelenés és a paraszociális kapcsolat tükrében 271
Családdal kapcsolatos proszociális szociálpszichológiai intervenciók és hosszútávú viselkedéses hatások 272
A testképpel való elégedettség a közösségi médiában megjelenő testpozitív mozgalom tükrében 273
Stratégiák és játékostípusok az Árvízi Védekezés során 273
Szociálpszichológia 2. 274
Egy sikertelen szociálpszichológiai intervenció tanulságai: Morális példák a magyar kontextusban 274
Az ellenzéki összefogás 2022-es parlamenti választási vereségének szociálpszichológiai okai 275
Lengyelországba, illetve Magyarországra menekült ukrán személyek integrációs attitűdje 276
Énhatékonyság-érzés és a társadalmi problémák kezelése 277
Music Curricula and Coloniality: The impact of Higher Education Institutions in the Social Perception of Minority Groups' Cultural Identities 278
Művészetpszichológia 278
Jelentés és szimmetria nélküli tetszésítéletek követése szemmozgásokkal 278
Kísérteties világunk - Akkor és most 279
"Alone Together" a zenei improvizáció mentálhigiénés funkciói 280
„Nervous blues" - Flow élmény facilitálása és a zenei teljesítményszorongás csökkentése csoportos zeneterápia segítségével 280
"Kreálok valamit, csak így szavakból!" - mesterséges intelligencia és művészet az énkép-mérésben 281
Munka- és szervezetpszichológia 282
Munkahelyi komplex krízis- és traumakezelés tapasztalatai 282
Vállalkozók racionálisnak vélt döntéseinek illúziója 283
A munkahelyi egészségtudatosság és a hatékonyság összefüggései 283
Mitől lesz sikeres egy startup pitch? - A Cápák között műsor nyelvi tartalomelemzése 284
A pszichológiai alapszükségletek relevanciája a munkahelyi jóllétben 285
Kutatásmódszertan, pszichometria és statisztika 285

Az identitás változása a terápia során. Az identitásstruktúra-analízis (ISA) módszerének egy klinikai alkalmazása 286

„Itt kezdődik el mindenem.”- Nukleáris epizódok változásai a felépülés korai szakaszában lévő új pszichoaktív szer (ÚPSz) használóknál 286

Az identitásstruktúra-analízis (ISA), mint az identitásváltozás átfogó és rugalmas elemzési módszere 287

Automatizálás az adatelemzésben – A reliabilitás-mérés példája 288

Profi úszók motivációs mintázatainak feltárása Q-módszerrel 289

Neuropszichológia 289

A munkamemória és a végrehajtó funkciók vizsgálatának jelentősége az aktivitás-és figyelemzavar diagnosztikai megközelítésében 290

A terápia-rezisztens epilepsziás betegek neuropszichológiai vizsgálata 290

A Neuropszichológia egy globális kérdés: A Multicultural Neuropsychological Scale (MUNS) Ismertetése 291

Kognitív funkciózavar Broca-afáziában 292

Óvoda- és Iskolapszichológia 292

Tanító szakos hallgatók időperspektívájának nemzetközi összehasonlító vizsgálata 292

Kiki és Jojó, avagy mindfulness az oviban – egy tudatos jelenlét alapú intervenciós program megvalósíthatóságának vizsgálata 293

Focusing on Opportunities: Promoting Positive Youth Development in Schools 294

Az érzelmi intelligencia és a tanulmányi eredményesség kapcsolata különleges bánásmódot igénylő (SNI, BTMN) tanulók körében - Egy, a közoktatási színtéren szükségesnek mutatkozó VÁLTOZÁS empirikus megalapozása 295

Az iskolaérettség támogatása: gyakorlati és módszertani javaslatok metaanalitikus adatok alapján 295

POSZTEREK 297

Terápia a virtuális térben: az online és a személyes konzultációk érzelmi megélésének összehasonlítása félig-strukturált interjúk alapján 297

A szülő maladaptív sémáinak kapcsolata a kötődés minőségén keresztül a szülő jóllétével és a gyermek externalizáló, internalizáló tüneteinek és proszocialitásának percepciójával 298

A plazma donáció és a „kettős altruizmus” 298

Az elektrodermális aktivitás laterális aszimmetriájának vizsgálata egy fizikai mozgással járó verseny és egy figyelmi feladat során 299

Evés után hányok, már gyerekkorom óta – A nárcizmus, az evési attitűd, a korai maladaptív sémák és a depresszió kapcsolata 300

A Női Szexuális Énkép Skála (WSSCS-H) faktorszerkezetének és validitásának elemzése magyar mintán 301

A virtuális tér hatása a tudatelméleti képességre 4 éves gyermekeknél 301

A divat mint modern lélektani jelenség - A fenntartható divat megjelenése az énfogalomban 302

Psychological Interventions for Acute Pain Management – A Scoping Review of Randomized Controlled Trials 303

A sugar kapcsolatok iránti nyitottság individuális és kulturális prediktorai 303

Pszichológia a sportsérülések mögött amatőr és profi sportolók körében 304

Familiar Memes are Funnier for Men? Sex Differences and Age-related Effect on Rating Memes 305

A szubjektív és objektív terhelési mutatók kapcsolata tehetséges kosárlabdázóknál 306

A családi kommunikációs mintázat hatása a szülő-gyerek kötődésre és a gyerek életminőségére 307

A tánc improvizáció és a lelki egészség kapcsolata 308

Poszttraumás személyiségfejlődés a Covid-19 járvány idején. A nem, életkor, iskolai végzettség és a traumatizáltság szerepének vizsgálata 309

Az érzelemszabályozási agyi hálózat működésének összefüggései kognitív érzelemszabályozási stratégiákkal: fMRI-kutatás 309

A szülői konfliktusok észlelése, az érzelemszabályozás és az életminőség kapcsolata serdülők körében 310

Az alexitímia és a dysmenorrhea kapcsolatának vizsgálata 311

A Ranschburg-effektus érvényességének tesztelése a 21. században 312

Az érzelemszabályozás nehézségei, a szexuális motiváció és az orgazmus színlelése közötti összefüggések nőknél 312

A menstruációs fájdalom pszichés vonatkozásai 313

Mentalizáció és életminőség serdülők körében 314

Resilience in Community-based Psychosocial Treatments 315

Az időbeli felkészülés kognitív folyamatainak vizsgálata választkonfliktus-helyzetben 315

A mentalizáló-mentalitás (mind-mindedness) interakciós vizsgálata szabad játék és közös könyvolvasási helyzetben 316

Kognitív eltérések és ezek elektrofiziológiai korrelátumainak vizsgálata többváltozós statisztikai módszerekkel szkizofréniában 317

A magyar serdülők pszichoszomatikus tüneteinek alakulása, különös tekintettel a fáradtság tünetre, 2002 és 2022 között 318

Érzelemszabályozás migrénnel (aura nélküli epizodikus fejfájással) diagnosztizált nők körében 319

Rizikós anyai affektív környezeti tényezők a korai kapcsolatokban 320

A pupilla régi-új hatás és modulációja emlékezeti előhívás által 320

A cloningeri temperamentum- és karakterfaktorok, mint feltételezett mediátortényezők a szülői nevelési bánásmód és szerfogyasztási szokások között 322

A reflektív funkció, a kötődés és az életminőség kapcsolata serdülőknél 323
Pajzsmirigybeteg nők párkapcsolati és szexuális elégedettsége 324
Adaptív érzelemszabályozás: az egyéni és társas érzelemszabályozás összefüggései ... 324
Férfiak a nőkért (A nők melletti szövetséges cselekvés motivációi és fékjei férfiak körében) 325
Iskoláskorú gyermekek érzelemszabályozási képessége szülői elvárások tükrében 326
Rumináció kisiskoláskorban és serdülőkorban 327
Az egészségügyi ellátásban részesülő gyermekek, családjuk és az egészségügyi team attitűdvizsgálata a betegelégedettség tükrében – című magyar nyelvű PhD kutatás a krónikus beteg gyermekeknél eddig mért eredményeinek bemutatása..... 328
Közel-távol érteni és szeretni. A korai anya-gyermek kapcsolat alakulása az érzelemszabályozás tükrében 328
Vallásosság, istenkép és Istenhez való kötődés kapcsolata a mentális segítségkérésre vonatkozó attitűddel 329
Vizsgaszorongás a perfekcionizmus és feltételes szülői elfogadás tükrében..... 330
A szabályozási készségek és segítő viselkedések mérési lehetőségei óvodáskorban 331
Szülő a szülői szerepen túl - A szülő-gyermek kapcsolat tágabb keretei..... 331
"Én is viszem, te is viszel, csigaházunk cipelni kell." - Autizmussal élő gyermek szüleire ható stresszforrások és az ezekkel szemben alkalmazott megküzdési módok..... 332
A kognitív érzelemszabályozás hálózati modellje az átlagpopulációban 333
Szociális készségfejlesztés online térben: egy pilot kutatás tanulságai 334
A policisztás ovárium szindrómával összefüggő pszichés tényezők vizsgálata 334
Élethosszig tartó tanulás: Egy lehetséges megoldás. Digitális tananyagfejlesztés és hatékonyságának vizsgálata kognitív és affektív pszichológiai módszerekkel időskorúak körében..... 335
A szülői bánásmód hatása a későbbi munkahelyi vezetők iránti attitűdökre - a young-féle sémaelmélet tükrében..... 336
A Kétdimenziós Machiavellizmus Skála magyar adaptációja 337
Szívfrekvencia-variabilitás és pulzus ráta variabilitás kapcsolatának vizsgálata 337
Az időskor szubjektív megélése a társas támogatás tükrében..... 338
Mufasa-hatás: a rajzfilmek kedvelésének affektív és kognitív hátterei 339
A multimédia-tanulást befolyásoló tényezők vizsgálata felsőoktatásban tanuló hallgatók bevonásával..... 339
A paranormális hiedelmek kognitív pszichológiai háttere..... 340
Kognitív tréning hatása egészséges és poszt-COVID szindrómás idős populációban, valamint annak összefüggése a depressziós és szorongásos állapot súlyosságával – viselkedéses adatok..... 341
Az ultimátumjáték kísérleti vizsgálata vállalkozók és fiatalok körében..... 342

Az észlelt stresszreaktivitás és az egészségi állapot összefüggései 343
Az alexitímia, implicit szorongás és tapasztalati elkerülés kapcsolata 343
Age-Related Changes in Emotional Processing: Investigating the Positivity Effect in Automatic and Controlled Processing 344
A kognitív profil szerepe a pályaválasztásban, és a munkamemória fejlődési oldala az egyetemi tanulmányok során 345
A testmozgás hatása a kognitív teljesítményre és az affektív állapotra a serdülőknél 345
A felnőtt kötődés szerepe a párkapcsolati megküzdés és az intradiádikus stressz alakulásában első gyermeküket váró és kisgyermekes párok körében – előzetes kutatási eredmények 346
An EEG Exploration of Emotional Flexibility 347
Parkinson-kór a pszichológia szemszögéből: a Parkinson-kór pszichoszociális tényezői 348
Mindennapi társadalmi kihívásaink - A nők ellen elkövetett erőszak reprezentációja napjainkban 349
Facial Encoding Strategies Account for Response Latency and Fixation Time: An Eye-tracking Study 349
Az emlékezeti befolyásolhatóság mögött álló kognitív mintázat gyermekkorban 350
Hazai és fenntartható egyszerre? - A hazai termékekkel kapcsolatos attitűdök kvalitatív vizsgálata 351
Tudományos könyvbemutatók 352
Élet- és létkérdések a pszichológia, a filozófia és az irodalom metszetében 352
Pléh Csaba: „Árnyak” 352
Kőváry Zoltán: „Bevezetés az egzisztenciális pszichológiába” 352
Béres Judit: „Élet a sorok között. Irodalomterápiás gyakorlatok mindenkinek” 352
Testi és lelki egészségünk 353
Pálvölgyi Ágnes, Simonné Goschi Gabriella: „Dobbantó - A sportpszichológia tankönyve I.” 353
Teleki Szidalisz Ágnes, Csókási Krisztina: „Sorsunk - jelenünk - Tanulmányok Prof. Dr. Kiss Enikő Csilla köszöntésére” 354
Teleki Szidalisz Ágnes: „Krónikus megbetegedések klinikai egészségpszichológiai vonatkozásai” 354
Csabai Márta: „Aggódó testünk. Az egészségszorongástól a belső biztonságig” 355

PLENÁRIS ELŐADÁSOK

Az újrakezdés bája: a Magyar Pszichológiai Társaság első konferenciái az újjáalakulás után

Pléh Csaba
A Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja

Az 1960-as évek fordulója a magyar pszichológia újjáalakulásának és újrafazonozásának izgalmas évei voltak. Pléh Csaba az előadás kiindulásként bemutatja a közvetlen hátteret. Hogyan lett az 1952 novemberében alakult és 1958-ban megszűnt Pavlov Bizottságnak mintegy utóda az MTA elnökségi Pszichológiai Bizottsága? Milyen szerepe volt ebben az átalakulásban az orvosok és pszichológusok rafináltságának és karrier keresésének? Hogyan csempésződnek be még pszichoanalitikus eszmék és szereplők is már 1955-ben a Pavlov Bizottság ernyője alá? Ez a marxi bizottság azután kiravaszkodta a pszichológiai társaság újjáalakulását. Az előadó bemutatja ennek levéltári háttéranyagait. A Társaság első nagygyűlései nagy seregszemlék voltak. Ennek identitásformáló szerepét elemzi. Ennek egy különleges vonása volt a nemzetközi pszichológia vezető szereplőinek, például Paul Fraisse-nek és Henri Tajfelnek a megjelenése az MPT nagygyűlésein. Hogy kerültek ide, és milyen nyílt és rejtett üzeneteket hoztak? Ismét közénk tartoztok, a pszichológusok nagy nemzetközi családjába, és csináljatok nyugatosabb tudományt, olyat, amit régen tudtatok.

A Magyar Pszichológiatörténet Digitális Múzeuma és Archívuma - jelen és jövő

Szokolszky Ágnes
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A Magyar Pszichológiatörténet Digitális Múzeuma és Archívuma egy olyan fejlesztés alatt álló weboldal, amelyik a magyar pszichológia történetének egészét kívánja bemutatni átfogó és befogadható módon. Jelenleg sem az interneten (Wikipédián), sem máshol nincs a magyar pszichológia teljes történetére vonatkozó koherens, részletes információforrás. Ezt a hiányt kívánja pótolni a Magyar Pszichológiatörténet Digitális Múzeuma és Archívuma weboldal. Célja a magyar pszichológiatörténet értékeinek felmutatása és népszerűsítése magyar és angol nyelven. Cél továbbá a pszichológiatörténeti emlékezet ébrentartása, a pszichológiatörténeti kutatások serkentése, a pszichológiatörténet oktatásának megerősítése. Az oldal a következő aloldalakat tartalmazza:
Arcképcsarnok - a legkiemelkedőbb magyar pszichológusok életrajzának és munkásságának bemutatása;
Kiállítások - egy-egy témát mélyebben feldolgozó bemutatások;
Archívum - az arcképcsarnokban szereplő személyekhez tartozó bibliográfiák;
Idővonal - egyrészt a személyek egymás mellé helyezett életvonalát ábrázolja, másrészt a fontosabb eseményeket helyezi el időben;
Séták - egy-egy témára felfűzve járnak be virtuálisan pszichológiatörténetileg jelentős tereket;

Játékszoba - kvízek és egyéb játékok formájában ad lehetőséget a honlapon szereplő ismeretek játékos felidézésére, alkalmazására.
A tartalomfejlesztés kollektív munka eredménye, amelyhez újabb együttműködőket várunk. Az előadás fókuszában a weboldal koncepciójának és működésének bemutatása áll.

Grastyán Endre megemlékezés

Lénárd László
Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar

Az előadó felidézi Grastyán Endre emlékét és hatását a helyi és tágabb tudományos életre.

A látás egyik természetes intelligenciája – Grastyán Endre emlékelőadás

Czigler István
Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A látás egyik látszólag ellentmondó jelensége, hogy jelentős változásokat sem veszünk észre, ha a változások helyét nem figyeljük. Ugyanakkor az agyi eseményhez kötött potenciál változások arra utalnak, hogy az efféle változásokat a vizuális rendszer regisztrálja. Vizsgálataink közül olyanokat mutatok be, melyek egymásutánja illusztrálja, hogy a változások egyes alapvető sajátságokra (szín, irány stb.), ezek kapcsolataira (azaz tárgyi vonatkozásokra), észlelési kategóriákra (pl. szimmetria), sorrendiségi hatásokra, az arc tulajdonságaira (érzelmek, nemek, életkor), a jobb vs. bal kéz megjelenésére, valamint verbális rendszerek hatására érzékenyek. A rendszer alkalmazkodóképességét mutatja, hogy a gyakorlottság meghatározza az automatikus rendszer érzékenységét: a széles vizuális mezőt szükségszerűen feldolgozó kézilabdásoknál érzékenyebb, mint az egy pontra koncentráló élsportoló céllövőknél. Mindez egy nem tudatosuló, ’primitív intelligencia’ megnyilvánulása. A látásban e működésnek van azonban egy feltétele: az események egy típusának ki kell alakítani valamilyen szekvenciális szabályosságot, a változásokra érzékeny működés pedig e szabályosság megsértésére reagál. Azokban a vizsgálatokban, amelyekben a változások kizárólag figyelemtől függő észlelés esetében mutatkoznak meg (pl. a változási vakság kísérletek), éppen ez a mozzanat hiányzik. Támogató: NKFIH 143178

Személyes célok és társas világ – a jóllét és önszabályozás társas ökológiája – Mérei Ferenc emlékelőadás

Martos Tamás
Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A pozitív pszichológiai szemlélet megjelenése, majd megerősödése az elmúlt évtizedek tudományos pszichológiai és szakmai fejlődésének egyik kétségtelen fejleménye. Ezzel együtt

azok a kritikák is egyre hangosabbá váltak, amelyek a pozitív pszichológiát leegyszerűsítő és individualista megközelítéssel, sőt a kapitalista világrend kiszolgálásával vádolják. Bár a pozitív pszichológiai elméletek és kutatások, éppen sokszínűségük okán, nehezen vehetők ennyire egy kalap alá, mégis érdemes komolyan venni a kritikákat.
Az előadásban egy olyan elméleti keretet mutatok be, amely a boldogság és a pozitív érzelmi állapotok mögött elsősorban a dinamikus önszabályozási folyamatok jelentőségét feltételezi. Ebben a megközelítésben a személyiség működésének fontos alapegységei a személyes célok, amelyek alapvetőek a személy ágenciájának megvalósításában. Ezek segítségével egyszerre tudjuk önmagunk komplex belső állapotait szabályozni és tudunk többé-kevésbé koherens módon reagálni a körülöttünk lévő világ bonyolult kihívásaira. A személyes célok kitűzése és megvalósítása tehát a társas környezethez való kapcsolódás és a tágabb (ökológiai) rendszerekbe való beágyazottság alakításának eszköze is. A személyes jóllét élménye pedig arról ad visszajelzést a személynek, hogy ezeknek a folyamatoknak a során milyen mértékben sikerült aktuálisan a belső és külső illeszkedést megvalósítani. Végső soron tehát a jóllét egy jó illeszkedést biztosító mikrovilág, a „személyes niche” (meg)alkotásán, és ennek eszközén, a személyes célokra való törekvés révén érhető el.
Számos empirikus eredmény szól egy ilyen megközelítés érvényessége mellett. Az előadásban bemutatok egy sor olyan kutatást, amelyet a személyes célok témakörében végeztem az elmúlt bő tíz évben. Az életcélok fontossága és a mentális egészség közötti összefüggéseket sikerült a magyar társadalom reprezentatív mintáján igazolni. A személyes célok belső integráltsága (énkonkordanciája) a jóllét fontos előfeltételének bizonyult. Ugyanakkor a párkapcsolatban élők számára a partnerrel közös célok és a közös célokban megélt közös küzdelmek ugyanilyen fontos jellemzői lehetnek a kapcsolati integrációnak. Újabb kutatási programunkban pedig a személyes és társas integráció mellett már a környezeti tranzakciók szerepét is vizsgáljuk az egészséggel kapcsolatos célok elérésében.
A „személyes niche” fogalma ígéretesnek tűnik, de dinamikus, magyarázó erővel bíró modellként való megalkotása még előttünk áll. Sokkal többet lenne jó tudnunk arról is, hogy a személyes célok hogyan formálódnak: mi a szerepe a tudattalan motivációknak és a korábbi – akár transzgenerációs – tapasztalatoknak? A társas folyamatok, amelyek során az egyéni célok megformálása és megvalósítása zajlik, hogyan szövődnek össze a tágabb társas-ökológiai realitással? Lehetséges-e mindezek nyomán egy „ökológiai pozitív pszichológia”? Az előadást nem zárják ezek a kérdések, inkább kinyitják.

A beszédfeldolgozási folyamatok neurokognitív háttere – Kardos Lajos emlékelőadás

Honbolygó Ferenc
Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képalkotó Központ
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Előadásomban a beszédfeldolgozás alapjául szolgáló komplex agyi mechanizmusokba szeretnék betekintést nyújtani. Elsősorban azokat a saját kutatásainkat fogom áttekinteni, amelyeket az eseményhez kötött agyi potenciál (EKP) módszertan segítségével végeztünk annak érdekében, hogy jobban megértsük a beszédfeldolgozás időbeli dinamikáját. A

beszédinger megjelenését követő első néhány száz milliszekundum során zajló folyamatok amiatt érdekesek, mert ezeket mind a beszéd jellemzői, mind a beszédhangok hosszú távú reprezentáció befolyásolják. Áttekintem azokat a módszereket, amelyek lehetővé teszik ezeknek a gyors agyi folyamatoknak a vizsgálatát, és ismertetek olyan kísérleti eljárásokat, amelyek segítségével megbízhatóan tudjuk tanulmányozni ezeket a folyamatokat.
Az előadásban bemutatom, hogyan lehetséges ezeket a módszereket az olvasási nehézségben szenvedőknél alkalmazni a beszédfeldolgozási zavarok vizsgálatára. Tekintettel arra, hogy ezek a zavarok potenciálisan hozzájárulnak az olvasási nehézség kialakulásához, megvitatom, hogyan segíthetnek az elektrofiziológiai módszerek a nehézségek hátterében meghúzódó mechanizmusok megértésében. Bemutatom azokat a legfrissebb eredményeinket, amelyek rávilágítanak az olvasási nehézségek mögött húzódó beszédészlelési problémák természetére, és ismertetek olyan intervenciós módszereket, amelyek potenciálisan alkalmasak lehetnek ezek kezelésére.
Összességében előadásom a beszédfeldolgozás agyi hátterébe nyújt részletes betekintést, kiemelve a korszerű idegtudományi módszerek használati lehetőségeit és azok alkalmazását a klinikai populációk vizsgálatában és intervenciójában.

SZIMPÓZIUMOK

SZ01
Művészetpszichológiai és pszichodinamikus kutatások

Elnök: **Pintér Judit Nóra –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Opponens: **Kovács Asztrik –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A szimpóziumban bemutatjuk azokat a kutatásokat, amelyeket az ELTE egyik új kutatócsoportja, a Humán Tudományos Pszichológia Kutatócsoport folytat. A kutatócsoport célja a pszichológia humán tudományos területén végzett kutatómunka, azaz minden olyan területen, amely a pszichológiát a humán- és bölcsészettudományokkal kötik össze. Ide tartozik többek között a filozófia, az esztétika, irodalom-, film- és zenetudomány, továbbá a dinamikus pszichológia, illetve a pszichoanalízis elméleti kérdései is. A szimpózium első előadása a pszichobiográfia módszerével mutatja be, hogy a zenei élmények hogyan segíthették hozzá Kohutot és más elméletalkotókat az emberrel kapcsolatos úttörő munkáik megalkotásához, amelyek nélkül dinamikus és humán tudományos pszichológia valószínűleg nem létezne. A második előadás a kutatócsoportban folyó filmpszichológiai kutatásokkal ismertet meg, s azt vizsgálja, hogyan reprezentálódik a kortárs filmes alkotásokban a PTSD egy sajátos formája, az elkövetői trauma, s annak specifikumai: az ismétlési kényszer, a tudattalan vezeklés, tünetképzés. A harmadik előadásban arra igyekszünk rávilágítani, hogy a kernbergi strukturális interjú túlmutatva a diagnosztikai szempontokon, miként hasznosítható a pszichológiai tanácsadás első interjú helyzeteiben, miként segítheti megalkotni a helyzetértékelő diagnózist és kijelölni a tanácsadói fókuszt. A negyedik előadásban pedig példákon keresztül mutatjuk be, hogyan segíthetnek művészetterápiás ihletésű tanácsadói, sőt coaching technikák veszteségfeldolgozással és traumafeldolgozással kapcsolatos folyamatok előkészítésében, beindításában.

Az elkövetői trauma filmes reprezentációi

Pintér Judit Nóra[1]
[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Egyre több szakirodalom foglalkozik a trauma elkövetői oldalával, kollektív és individuális szinten egyaránt. A 20-21. század kollektív traumái mind kihívások elé állítják a kulturális emlékezetet, hogyan lehet egy nemzet részévé tenni a Holocaustban vagy a második világháborúban való szerepvállalás miként jét, milyen jelentések mentén tudja egy-egy kulturális közösség lehorgonyozni viszonyát az átélt/elkövetett attrocitásokhoz. Amerikában a vietnámi háború, Irak és Afganisztán évtizedek óta szolgál filmes és irodalmi alkotások számára is traumaként, szó szerint nyílt sebként, amelynek reprezentációjához újra és újra neki kell futni. A PTSD diagnózisának megjelenése utáni évtizedekben, tehát 198o után egyre inkább megjelennek a trauma-tudatos és trauma-fókuszú filmek, amelyek már tisztában vannak a

poszttraumás állapot mibenlétével, annak széles spektrumú, változatos tünetegyüttesével és ezt lélektani érzékenységgel képesek ábrázolni. A legújabb ebben a sorban Paul Schrader: The Card Counter című 2021-es filmje. Az európai alkotók szintén a saját gyarmati, etnikai, vallási stb. konfliktusaik mentén nyúlnak történelmi-kulturális forrópontokhoz. Magyarországon ebbe a sorba illeszkedik a Mindörökké című film, aminek az ukrajnai háború kitüntetett aktualitást kölcsönöz. Előadásomban a The Card Counter és a Mindörökké c. filmeket művészetpszichológiai szempontból elemezve utánajárok, hogy hogyan reprezentálják ezek az alkotások az elkövetői traumát. Mind a két film nagyfokú pszichológiai precizitással képes ábrázolni a trauma pszichés sajátosságait: az ismétlési kényszert, a tudattalan vezeklést, a tünetképzést.

A dinamikus pszichológia születése a zene szelleméből

Kőváry Zoltán[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Aleksandar Dimitrievic (2013) szerb-német pszichoanalitikus szerint a szelfpszichológia kialakulásához vezető belátások jó részben Heinz Kohut zenei élményeiben gyökereztek. Feltételezésem szerint nem egyedi esetről van szó, és hasonló összefüggések felfedezhetők más jelentős alkotók esetében is. A pszichoanalízis és az egzisztenciális pszichológia, a dinamikus pszichológiák két legfontosabb irányzata ugyanabból a kulturális háttérből emelkedett ki (May, 1983), és három 19. századi filozófus volt azok legfontosabb előfutára: Arthur Schopenhauer, Friedrich Nietzsche és Sören Kierkegaard. Az emberi állapottal (human condition) kapcsolatos mély, intuitív belátásaik kiemelkedő introspekciós kapacitásukkal és az ön-tapasztalásra való nyitottságukkal hozhatók összefüggésbe, amely az ilyesfajta bölcsesség megkerülhetetlen feltétele. De vajon honnan származott mindez? Az intellektuális és szellemi felfedezések a művészi alkotáshoz hasonlóan nem tudnak létrejönni a tudattalan hozzájárulása nélkül (Hermann, 1930). Meggyőződésem, hogy a Kohutot is megihlető zenei élmény az álomhoz hasonlóan királyi út lehet a tudattalanhoz, az ön-tapasztaláshoz és az ön-transzformációhoz. A három filozófus élettörténete és írásaik arra utalnak, hogy mindhárman fanatikusan rajongtak a zenéért, ami nélkül lélektani filozófiájuk valószínűleg nem született volna meg. A pszichobiográfia (Kőváry, 2014), annak összehasonlító változata, illetve Kohut és mások dinamikus elméletei segítségével megpróbálom bemutatni, hogy a zenei élmények hogyan segíthették őket hozzá az emberrel kapcsolatos úttörő munkáik megalkotásához, amelyek nélkül dinamikus és humán tudományos pszichológia valószínűleg nem létezne.

A kernbergi strukturális interjú a pszichológiai tanácsadásban

Kissné Viszket Mónika[1], **Lisznyai Sándor**[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Noha Kernberg strukturális interjúja általa elsődlegesen a borderline állapotok differenciáldiagnózisában definiált (Kernberg, 1993), ugyanakkor a strukturális interjú a

diagnosztika pontosításán túl rendkívül hasznos a kezelés prognózisa, a páciens én-intergriátásának megítélése szempontjából. Megismerhetjük a páciens motivációját, önreflektivitását, együttműködési készségét, illetve az acting outra, a dekompenzációra való hajlamát. Felmérhetjük, hogy létrejött-e az énintegráció, a reális önismeret és mások realisztikus értékelésére való képesség, megszilárdult-e a felettes én, kialakult-e az érett kötődés. Az újabb kérdőív-alapú strukturált interjúk (STIPO, Kernberg et al., 2016) célja továbbá, hogy a segítő a megfigyelő szerepen túl (amikor elsősorban tüneteket keres) kapcsolati diagnózis mentén dolgozzon. Ezáltal láthatóvá válik, mire tudunk építeni egy segítő folyamatban. Feltevésünk szerint a kernbergi strukturális interjú alapelveinek beépítése a pszichológiai tanácsadás elsőinterjús fázisába egyrészt segít abban, hogy eldönthessük, a tanácsadás által felkínált autonóm, kliens-vezérelt segítő kapcsolati keretek, aktív, rövid pszichoterápiás technikák, kognitív megközelítések alkalmazhatók-e a folyamat során. A tanácsadás és a klinikai vonatkozások elkülönítése mellett fontos szerepe lehet továbbá a krízis-kommunikáció, a segítségkérő magatartás és az alacsonyabb szervezettségű pszichopatológiák elkülönítésében. A kernbergi strukturális interjúnak jól definiált rendje van. Az, ahogyan kirajzolódik a páciens élettörténete és az interperszonális viszonyai, segíti a személyiség integritásáról alkotott kép felrajzolását, és így a lehetséges fókusz kijelölését. Az interjú fontos jellemzője a ciklikusság, a „lehorgonyzó tünetek" mentén visszatérünk kérdésekhez különböző összefüggésekben, ami segíti a továbbhaladási módok megalkotását. Előadásunkban arra igyekszünk rávilágítani, hogy a kernbergi strukturális interjú túlmutatva a diagnosztikai szempontokon, miként hasznosítható a pszichológiai tanácsadás első interjú helyzeteiben, miként segítheti megalkotni a helyzetértékelő diagnózist és kijelölni a tanácsadói fókuszt.

Veszteségfeldolgozás, terápia és tanácsadás - művészetterápiás és integratív terápiás eszközök a terápia és tanácsadás határán

Lisznyai Sándor[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A segítő kapcsolatok során gyakran szembesülünk azzal, hogy a kliens igényei és lehetőségei, a segítségnyújtás idői és intézményes keretei nem mindig egyeztethetők össze egymással harmonikusan. A gyakorlatban a motivációs interjú alapú segítő kapcsolati modell nagy hangsúlyt kap, sok esetben nincs lehetőség ugyanis a segítő kapcsolat teljes keretrendszerének és szerződéseinek megalkotására. Olyan trauma- és veszteségfeldolgozással kapcsolatos feladatok, terápiás fordulópontok jelennek meg munkánk során, amelyek – vagy a segítő felkészültsége és kompetenciái, a kliens motivációs állapota, a segítségnyújtás keretei vagy a kliens terápiás feldolgozásra való készenléte miatt – nem teszik lehetővé a zökkenőmentes továbbküldést vagy a meglévő segítő kapcsolatban való feldolgozást. A prezentációban példákon keresztül mutatjuk be, hogyan segíthetnek művészetterápiás ihletésű tanácsadó, sőt coaching technikák veszteségfeldolgozással és traumafeldolgozással kapcsolatos folyamatok előkészítésében, beindításában. A veszteségfeldolgozás a gyógyulás a gyászból (grief recovery method, James és Friedman, 2004) eleve önsegítő és tréning alapú megközelítését fejlesztjük így tovább szervezeti, rehabilitációs, coaching környezetre. A prezentáció során ilyen integrált módszertani alapú technikai repertoárt mutatunk be esetpéldákon keresztül, szorongásos, szomatizációs, párkapcsolati konfliktus alapú helyzetekben. Ezek a technikák gyakran

szolgálnak egyfajta motivációs interjú elemként, amelyek szerves részét képezik a kliens önismereti utazásának, valamint bemutatják a tanácsadó gatekeeper és előkészítő szerepét egy hosszabb pszichoterápiás folyamat előkészítésében. A prezentáció végén kísérletet teszünk egy integrált kompetencia-rendszer megalapozására, amely figyelembe veszi az egyes segítő kapcsolati modellek lehetőségeit és átfedéseit, illetve ezen kompetencia-modellek alkalmazását a képzésben és a továbbképzés során.

SZ02

Szervezeti kihívások: a stressztől a konfliktusokon át a munkahelyi pszichoterrorig

Elnök: **Czibor Andrea –** Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
Opponens: **Szabó Zsolt Péter –** Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék

Szimpóziumunk fókuszában napjaink szervezetpszichológiai kihívásai és az azokra adható lehetséges válaszok állnak. A központi kérdések a munkahelyi mentálhigiéné szempontjából fontos jelenségekre fókuszálnak: a munkához kötődő stressz, a szervezeti konfliktusok és a munkahelyi pszichoterror témaköreire. A négy előadás változatos módszertani repertoárral járja körül e témaköröket: az elméleti áttekintés mellett találkozunk kérdőíves kutatások tapasztalataival, kérdőív-validáció folyamatának egyes lépéseivel és kvantitatív módszertanokkal is. Az első prezentáció elméleti összefoglalót nyújt a technostressz jelenségéről és annak munkavállalókat érintő folyományairól. A második egy pedagógusok körében végzett, stressz- és kiégés-fókuszú átfogó empirikus vizsgálat tapasztalatairól számol be. A harmadik előadás a munkahelyi pszichoterror magyarországi megjelenését és annak pszichoszociális korrelátumait járja körül, míg a negyedik előadás a szervezeti konfliktusok eszkalálódásának megelőzési lehetőségeire és a szervezeti ombudsmanok szerepére hívja fel a figyelmet. Az elméleti megfontolások és vizsgálati eredmények bemutatása mellett mind a négy előadás nagy hangsúlyt fektet a gyakorlati szempontokra is: rámutatva e jelenségek egyéni-, csoportszintű és szervezeti költségeire és a prevenció és intervenció lehetséges útjaira. A szimpózium előadói és szervezői között több egyetem, több kutatócsoport képviselője is számot ad kutatásairól és mód nyílik a különböző tapasztalatok megvitatására és akár későbbi együttműködések megalapozására is. Emellett a szimpózium előadásai hasznos információkkal szolgálhatnak a munka-és szervezetpszichológia, illetve munkahelyi mentálhigiéné területén dolgozó gyakorló szakemberek számára is.

Az észlelt stressz és kiégés prediktorai pedagógusok körében a koronavírus idején

Bakuretz Bonnie[1], Csapó Gyöngyvér[1], Klajkó Dóra[2], Czibor Andrea[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Az oktatási szektor különböző kockázatokat és konfliktusokat hordoz magában, hisz a dolgozóit érintő krónikus stressz egyéni és szervezeti szinten is probléma. A munkahelyhez köthető tartós stressz számos következménnyel járhat az egyén számára (Leymann, 1996), így a kiégés veszélye komolyan fenyegeti a pedagógusokat. Az európai pedagógusok 30%-a szenved kiégés-szindrómában (Ozdemir, 2010 In. Lubinszki, 2015). Ezek korábban is fennálló tényezők voltak, ám a járványügyi helyzet új kihívásokat hozott a pszichoszociális kockázati tényezők és azok hatásainak tekintetében (Talaee et al., 2020). A megfelelő munkafeltételek, a mennyiségi elvárás és számos más tényező stresszfaktorként jelenik meg, ami befolyásolhatja a stressz és kiégés mértékét (Cooper, Davidson, 1987). Vizsgálatunkban online adatgyűjtés keretében pedagógusok (N=451, 85% nő) töltöttek ki egy olyan kérdőív-csomagot, amely demográfiai kérdések mellett a munkahelyi pszichoszociális tényezőkre (COPSOQ) is kiterjed. Az adatfelvétel három időpontban történt, 2018-2019-ben, a koronavírus járvány megjelenése előtt (N=116), 2021 tavaszán, a COVID-19 harmadik hulláma alatt, azaz az online oktatás időszakában (N=284), és 2021 őszén, amikor az iskolák visszatértek a jelenléti oktatásra (N=51). Kutatásunk középpontjában két kérdés állt: (1) Mutatkoznak-e különbségek a pedagógusok által észlelt stressz és kiégés mértékében a három adatfelvételi időpontban?, illetve (2) Mely munkahelyi pszichoszociális faktorok jósolták be leginkább a stressz és a kiégés alakulását? Eredményeink azt mutatják, hogy míg az észlelt stressz mértékében nem mutatkozott szignifikáns különbség a három adatgyűjtési időpont között, addig a kiégés esetén a második és a harmadik időpontban az elsőhöz képest eltérő értékeket kaptunk: a koronavírus megjelenése előtt kedvezőtlenebb mutatók látszottak, mint a későbbi időpontokban. Az észlelt stressz prediktorainak vizsgálata egy 5 komponensű regressziós modellt eredményezett, amely szerint a szerepkonfliktus, a munkahelyen tapasztalt közösség, a mennyiségi elvárás, a vezetés minősége és a munkatempó azok a tényezők, amelyek szignifikánsan bejósolják a stressz mértékét. A kiégés mértékének szignifikáns prediktorai pedig a mennyiségi elvárás, a jutalom és elismerés, a munkatempó, a vezetés minősége, a munkahelyen tapasztalt közösség, a munka egyértelműsége, valamint a szerepkonfliktus voltak. A kapott eredmények rámutatnak arra, hogy pedagógusok körében magas észlelt stressz és kiégés értékekkel találkozunk. Ugyanakkor feltételezhető, hogy a koronavírus járvány hozta változások – legalábbis időlegesen – hozzájárulhattak a kiégés mértékének csökkenéséhez. Az is kiderült, hogy mely munkahelyi pszichoszociális faktorok járulnak hozzá leginkább az észlelt stressz és a kiégés mértékéhez, ez utóbbi eredmények segítséget nyújthatnak későbbi iskolai stresszcsökkentést illetve kiégés-prevenciót célzó intézkedések és szervezetfejlesztési folyamatok megalapozásához.

Szervezeti konfliktuskezelés ombudsmannal

Czifra Julianna[1], Gerákné Krasz Katalin[2], Csukonyi Csilla[1]
[1]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A szervezeti konfliktusokról szóló elméletek három nagyobb paradigmaváltáson mentek keresztül a 60-as évek óta: a behaviorista megközelítésben a szervezeti konfliktusok diszfunkcionális természetűek, így eliminálni vagy minimalizálni szükséges őket; instrumentális megközelítésben a konfliktusok hatékonyságnövelő szereppel bírnak, így a

konstruktív konfliktusok elősegítése a cél a szervezetben; a társas-konstrukciós elméletekben pedig a konfliktus dinamikájának megértése, a konfliktusok kontextuális és kulturális jellege van a fókuszban (Mikkelsen és Clegg, 2018). A szervezetek sikerét jelentősen meghatározza az, hogy milyen mechanizmusokkal rendelkeznek ahhoz, hogy fékezzék a destruktív konfliktusok eszkalálódását és elősegítsék a konfliktusok konstruktív rendezését (Jehn és Bendersky, 2003), így újabban a fókusz a szervezeti konfliktusok proaktív, szisztematikus és integrált menedzselésére helyeződött. Ebben a modellben kiemelt szerep jut a szervezeti ombudsmannak, mint olyan független, pártatlan, informális és bizalmas funkciónak, amely fékezni tudja a konfliktusok eszkalálódását, és jelezni tudja a mögöttük meghúzódó rendszerszintű anomáliákat a vezetőség felé, elősegítve azáltal a tanuló szervezetté válás folyamatát (Gosline et al., 2001; Rowe et al., 2009). Kutatásunk célja az itthon kevésbé ismert szervezeti ombudsman szerepkör jobb megismerése és hasznosságának feltérképezése volt, gyakorló szervezeti ombudsmanok és érintett társszakmabeliek véleményének feltárása, valamint magyar munkavállalók konfliktuskezelési preferenciáinak feltérképezése révén. Exploratív kutatásunkban egyaránt volt kvalitatív és kvantitatív mintavétel és adatelemzés. A 26 szakemberrel folytatott interjú alapján az látszik, hogy a funkció itthon is adaptálható, azonban a bevezetésekor fontos figyelembe venni a magyar társadalmi és szervezeti kontextus jellegzetességeit. A kutatás kérdőíves részében 230 munkavállaló értékelte a különféle munkahelyi konfliktushelyzetek gyakoriságát és konfliktuskezelési preferenciáit, és az eredmények igazolják a hipotézist, miszerint hasznos lenne egy szervezeti ombudsman a munkahelyi konfliktusok informális és bizalmas kezeléséhez. A saját szerkesztésű „munkahelyi konfliktushelyzetek” skála megbízhatósága jó (Cronbach α =.749) és lehetővé teszi a szervezeti konfliktusok okainak 4 faktorba rendezését (Vezetők és bánásmód, Munkavégzés és együttműködés, Munkatársi kapcsolatok és Szervezeti kultúra). Mintánkon a ’jelenlegi konfliktus gyakorisága’ jelzi a legszignifikánsabb kapcsolatot az elmeneteli szándékkal (ß =.739, p <0.003), ami a kitöltők 53%-ának válasza alapján a felettessel, a feladatokkal vagy a kollégákkal kapcsolatos. Kutatásunk távlati célja annak feltárása, hogy a munkahelyi konfliktusok szervezeti szintű rendezési módja hogyan befolyásolja a munkavállalók elköteleződését és pszichés jóllétét, illetve, hogy hol és mikor lehet helye és létjogosultsága Magyarországon az informális konfliktuskezelésnek a munka világában.

Amiről nem beszélünk – A munkahelyi bántalmazás pszichoszociális és szervezeti korrelátumai Magyarországon

Csapó Gyöngyvér[1], Bakuretz Bonnie[1], Klajkó Dóra[2], Czibor Andrea[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A mobbing vagy a munkahelyi zaklatás egy olyan helyzet, amelyben az egyén folyamatosan és hosszú időn át ki van téve a munkahelyén kapott sértéseknek és zaklatásnak (Leymann, 1996; Matthiesen és Einarsen, 2007). A mobbing általában konfliktussal kezdődik, amely később pszichoterrorként folytatódik: az áldozatokat különböző inzultusok érik, például kiabálnak velük, kibeszélik őket a hátuk mögött, kritizálják őket, vagy lealacsonyító munkát végeztetnek velük. Szervezeti szinten a mobbing negatívan befolyásolja a hatékonyságot, csökkenti a

munkahelyi elégedettséget és motivációt, valamint hozzájárul az elvándorlási szándék magasabb szintjéhez (Martino, Hoel és Cooper, 2003). Az előadásunkban a munkahelyi zaklatást a mobbing ökológiai modelljén keresztül értelmezzük és mutatjuk meg. A modell segítségével egy tágabb, több szinten megragadható kontextuson keresztül elemezzük a jelenséget; nem csupán a mobbing áldozatok pszichoszociális jóllétét vizsgáljuk, hanem a különböző szervezeti kimeneteket (pl. elvándorlás) és a szervezeti kultúra befolyását. A kutatásunkban három különálló vizsgálatban különböző pozíciókban dolgozó munkavállalók töltöttek ki munkahelyi zaklatást (NAQ-R) és különböző szervezeti változókat mérő kérdőívcsomagokat /a Koppenhága Kérdőív releváns skáláit (COPSOQ II; Pejtersen, Kristensen, Borg és Bjorner, 2010), a Munkahelyi Elvándorlási szándék kérdőívet (Mobley, Horner és Hollingsworth, 1978), a Munkahelyi Stressz Kérdőívet (Coping and Stress Profile, Kissné Viszket és Hunyady, 2001) és a WHO Jóllét Kérdőívet (WBI5; Bech, Gudey és Johansen, 1996), illetve a Denison-féle szervezeti kultúra kérdőívet/. A résztvevő munkavállalók 18 éven felüliek voltak, és legalább fél éve dolgoztak legalább napi 4 órában. A mintaelemszám mindhárom vizsgálatban meghaladta a 200 főt. Az elemzéseink alátámasztják a szakirodalom alapján várt eredményeket; a mobbing-érintettség pozitív összefüggésben áll a kiégéssel, a stresszel és a magasabb elvándorlási kedvvel, illetve negatívan kapcsolódik a munkahelyi elégedettséghez és a jólléthez. Ez a vizsgálatsorozat amellett, hogy Magyarországon elsőként vizsgálja ezen változók összefüggéseit, hozzájárul a munkahelyi zaklatás mérésére szolgáló NAQ-R kérdőív magyar változatának validálásához.

Technostressz: a modern munkavégzés kihívásai

Klajkó Dóra[1], Bakuretz Bonnie[2], Csapó Gyöngyvér[2], Hantos Flóra[3]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola
[3]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója

Bár a távmunka mind a munkavállalók, mind a szervezetek számára rengeteg előnnyel járhat, ezen előnyök és kényelmi szempontok mellett - főként a COVID-19 világjárvány óta - egyre több kutatás jelenik meg annak lehetséges negatív velejáróiról is, amelyek közül az egyik legérzékelhetőbb jelenség a technostressz és annak negatív pszichológiai, biológiai és kognitív következményei (Dragano, Lunau, 2020). A folyamatban lévő digitális transzformáció mélyreható következményekkel jár a munkavégzés és a munka világának tekintetében. Az infokommunikációs eszközök által kínált rugalmasság olyan alapvető igényként jelent meg a munkavállalói oldalon, mely kiszolgálása kritikus azon szektorokban (például az IT programozás és fejlesztés), ahol kiélezett a munkaerőpiaci verseny a jól képzett munkaerőért. A távmunkával szükségszerűen együtt járó infokommunikációs eszközöknek való fokozott kitettség mind a munkaszervezésben, mind a magánéletben olyan új magatartásformákat, szokásokat és életmódot generál, amely alapjaiban strukturálja át az egyén munkához fűződő viszonyát, szociális kapcsolódási lehetőségeit és drasztikusan növeli a digitális eszközök, képernyő előtt eltöltött idő mértékét. A technostressz negatívan hathat a munkahelyi elégedettségre, a termelékenységre és a jóllétre, illetve pszichológiai és viselkedészavarok kialakulásához vezethet. A munkáltatóknak, az egészségügyi szervezeteknek és a tudományos

kutatásoknak, de az egyénnek is felelőssége van az egyre növekvő technostressz progresszív kialakulásának megelőzésében, a kockázati tényezők felismerésében és a megfelelő módszerek kidolgozásában, alkalmazásában. Jelen előadás célja, hogy a rendelkezésre álló szakirodalom és a közelmúlt kutatásainak áttekintésén keresztül feltárja a digitális transzformáció olyan sajátos aspektusait és komponenseit, amelyek stresszhez vezetnek és ezáltal potenciálisan károsítják a munkavállalók mentális egészségét és jóllétét.

SZ03
Hibrid, Home office, online, offline, internet, Facebook

Elnök: **Polonyi Tünde Éva** – Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Kiss Orhidea Edith** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Szimpóziumunk az elmúlt pár évben történt változásokkal, ezeknek a pszichológia és technológia metszetéhez kapcsolódó munka- és szervezetpszichológiai jelenségeivel, a home office és a hibrid munkavégzés, az online és offline feladatvégzés, illetve a Facebook használat és a problémás internethasználat kapcsolatával foglalkozik. Első előadásunk kísérleti jellegű vizsgálatot mutat be. Kutatásunk tanulsága szerint a számítógép-közvetítettség gyengítheti integratív alkutárgyalásban a teljesítményt, míg a csoportklímára a különböző feltételekben (offline, online-kamerával, online-kamera nélkül) nincs szignifikáns hatása. A következő két előadás alapját a vezetők szemszögéből készített félig strukturált interjúk nyújtják. Az egyik eredményei szerint a versenyszférában dolgozó vezetők a hibrid munkavégzést preferálják, szemben a közszféra vezetőivel, ahol az offline munkamód a kívánatos. A home office leggyakoribb előnyei között a hatékonyság, az innovációs lehetőségek és a rugalmasság kerültek megfogalmazásra, míg a leggyakoribb hátrányok között a szociális kapcsolatok hiánya, a metakommunikációs nehézségek, valamint a munka és a magánélet határvonalának elmosódása kerültek említésre. Ez utóbbi téma képezi a harmadik előadásunk fókuszpontját. Az interjúk alapján elmondhatjuk, hogy a kisgyermekkel rendelkező férfi vezetők nagy százaléka kihangsúlyozta, hogy a home-office munkarendet negatívan befolyásolta a család otthoni jelenléte. A kisgyermekkel rendelkező női vizsgálati személyek mindegyike viszont az otthoni munkavégzés okozta rugalmas időbeosztás pozitívumát emelte ki. Fontos kihívást jelent a munka és a magánélet megkülönböztetése is. Utolsó előadásunk a közösségi háló használatának pszicho-szociális aspektusait vizsgálja, illetve magyarázatot ad arra, hogy miért vezethet a fokozott Facebook-használat problémás internethasználathoz. Összefoglalva az előbbieket, a változatos módszertannal - kísérlet, interjú, kérdőív - végzett vizsgálataink tovább árnyalják a tudást azzal kapcsolatban, hogy a feladatokhoz és az egyéni szükségletekhez képest az online kommunikációban hogyan változik a társas viselkedés.

Home office és hibrid munkavégzés megítélése vezetői szemmel

Polonyi Tünde Éva[1], Véghné Madarasi Veronika[2], Csontos Flóra[3], Szenográdi Judit[3], Bernáth Ágnes[1], Molnárné Kovács Judit[1]
[1] Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2] Debreceni Egyetem Tehetséggondozó program
[3] Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet,hallgató

A home office nem új keletű jelenség, már a ’90-es években voltak kutatások, amelyek felhívták a figyelmet például arra, hogy a home office egyrészt hozzájárulhat a termelékenység növekedéséhez az ingázási idő munkaórába történő fordításával, másrészt a társas interakciók pótolhatatlanok (Tunyaplin és mtsai., 1998). A home office nagyfokú terjedése mégis váratott magára három évvel ezelőttig, amikor a járványhelyzet következtében 2020 első felében a KSH adatai alapján két hónap leforgása alatt közel 14%-kal nőtt a hivatalosan is távmunkában foglalkoztatottak száma (Buzás és Faragó, 2022). Ebből kifolyólag kutatásunkban a home office kínálta előnyök és az általa generált kihívások feltérképezésére koncentráltunk a vezetők szemszögéből félig strukturált interjúk készítésével. Összesen 18 vezető került megkérdezésre retrospektív módon 2022-2023-ban, akik között négy női vezető szerepelt. Az interjúalanyok közül 11 a közszférában, 7 a versenyszférában dolgozik. A vélemények közel ugyanannyi érvet sorakoztattak fel a távolléti munka mellett, mint ellene. A válaszok szerint egy elmozdulásnak lehetünk tanúi a személyes (offline) munkavégzés felől a távolléti (online) munkavégzés irányába, amely elsősorban a versenyszférában mutatkozik meg. A versenyszférában dolgozók a hibrid munkavégzést preferálják, szemben a közszféra és az olyan ágazatok vezetőivel, ahol a személyes élmény elengedhetetlen a munka folyamatában, – ott az offline munkamód a kívánatos. A home office leggyakoribb előnyei között a hatékonyság, az innovációs lehetőségek, és a rugalmasság kerültek megfogalmazásra, míg a leggyakoribb hátrányok között a szociális kapcsolatok hiánya, a metakommunikációs nehézségek, valamint a munka és a magánélet határvonalának elmosódása kerültek említésre. Valószínűsíthető, hogy a home office megtapasztalásának hatására a munkavégzési szokások oly mértékben átalakultak, hogy a járványhelyzet elmúltával sem térnek már teljes mértékben vissza a kiinduláskori állapothoz. Így kiváltképp fontosak az olyan kutatások – további interjúk felvétele kutatócsoportunk által is folyamatban van –, amelyek a home office hatásait vizsgálva segítik a vezetőket a munkaszervezés optimalizálásában, hozzájárulva ezzel a munkavállalók fokozottabb jóllétéhez és a munkavégzés hatékonyságának fenntartásához.

A PSAFU (Psycho-Social Aspects of Facebook Use) skála vizsgálata magyar mintán, valamint a Facebook használat és a problémás internethasználat kapcsolatának funkcionális elemzése

Tóth József[1], Molnárné Kovács Judit[2]
[1]Apor Vilmos Katolikus Főiskola
[2]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A Psycho-Social Aspects of Facebook Use (PSAFU) skálát Bodroža és Jovanović (2016) fejlesztette ki azzal a céllal, hogy a meglevő mérőeszközöktől komplexebben

mérje a közösségi háló használatának pszicho-szociális aspektusait. E funkciókat öt dimenzió mentén hivatott mérni az eszköz (függőség, virtuális szelf, szocializáció, kompenzatorikus használat, szelf-reprezentáció). A kérdőívet angol nyelven adták közre, és számos kutatásban alkalmazták már világszerte (Jovanović és mtsai., 2023). Vizsgálatunkban a PSAFU magyar nyelvű adaptációjának pszichometriai jellemzőit vizsgálatuk hazai mintán, illetve a funkciók összefüggését a problémás internethasználattal, funkcionális magyarázatát keresve a Facebook használata és a problémás internethasználat kapcsolatának. Módszerek: A PSAFU skálát két független fordító fordította le angolról magyarra, majd ezt követően a korrekciók után másik két fordító végezte a visszafordítást magyar nyelvről angol nyelvre. A végleges változatot szakfordító javaslatai alapján alakítottuk ki. A vizsgálatban összesen 315 fő vett részt (273 nő és 42 férfi, 31 éves átlag életkorúak). A PSAFU kérdőív mellett a PIUQ- 6-ot (Demetrovics és mtsai., 2016) töltötték ki, valamint a Facebook közösségi média-platform használatának intenzitásáról nyilatkoztak. Eredmények: A PSAFU alskáláinak belső konzisztenciája megfelelőnek bizonyult ($\alpha \geq 0{,}75$). Egyedül a virtuális szelf alskálája mutatkozott gyengébbnek a többitől (Cronbach α =0,687), ahogy az eredeti szerzők nemzetközi összehasonlító vizsgálatában is (Jovanović és mtsai., 2023). A prediktív érvényességét a PSAFU alskálák közül a Függőség alskálának vizsgáltuk a problémás internethasználattal való összefüggésben, mely szignifikánsnak bizonyult ($\rho = 0{,}322$, $p < 0{,}001$). Mediációs elemzést végeztünk azzal kapcsolatban, hogy a Facebook-használat és a problémás internethasználat között való kapcsolat ($\rho = 0{,}119$, $p = 0{,}035$) magyarázható-e a médiaplatform használatának a PSAFU kérdőív által megragadott dimenzióival. A használat erőssége és a problémás használat közötti kapcsolatot a PSAFU függőség és szelf-reprezentációs funkciója teljes egészében közvetítette. Következtetés: A PSAFU kérdőív a Facebook-használat funkcióinak megragadására magyar mintán is jól alkalmazható, a vizsgálóeszköz által megragadott funkciók közül a függőség és a szelf-reprezentációs funkció teljes egészében magyarázni tudja, miért vezethet a fokozott Facebook-használat problémás internethasználathoz.

Home office, illetve hibrid munkavégzés és magánélet egyensúlya közép- és felsővezetők körében

Csontos Flóra[1], Szenográdi Judit[1], Bernáth Ágnes[2], Véghné Madarasi Veronika[3], Molnárné Kovács Judit[2], Polonyi Tünde[2]
[1] Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgató
[2] Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[3] Debreceni Egyetem Tehetséggondozó program

A Covid 19 járvány okozta megváltozott munkavégzés során a hatékony távmunka feltételeinek kialakítása olyan kihívás elé állította a szervezeteket, ami gyors és rugalmas alkalmazkodást kívánt. A munkarendre vonatkozó speciális intézkedések jelentősége magánéleti szempontból is változásokat generált, különös tekintettel a vezető pozíciókban elhelyezkedőkre, ahol a szervezet működése miatti felelősségérzet jelentős belső motivációval bír (Szathmári és Kiss, 2022). Ez indukálta azt a kutatási célt, mely a közép- és felső vezetők munka és magánélet közötti egyensúly-fenntartását vizsgálja a járványhelyzet generálta hibrid és home office munkarend tükrében. A vizsgálat során 18 személy (14 férfi, 4 nő) narratív beszámolójának elemzése és összehasonlítása történt. A minta alapját köz- (11 fő) és versenyszférában dolgozó

(7 fő), közigazgatási, közoktatási, szolgáltatás- és ipari szektorokban közép- és felső vezető pozíciót betöltő személyek képezik. A válaszadók 61%-a kiskorú gyermekkel él egy háztartásban (11 fő). Az interjú számos területet érintett, így a munka-magánélet egyensúlyát is (pl. Mennyire befolyásolja napirendjét a home office/hibrid munkarend?). A válaszok alapján a gyermekek otthoni jelenlétének központi jelenetősége rajzolódott ki. A kisgyermekkel rendelkező férfi vezetők 75%-a hangsúlyozta, hogy a home office munkarendet negatívan befolyásolta a család otthoni jelenléte. A kialakult helyzet az otthonról végzett munkahelyi tevékenységük prioritásának elfogadására kényszerítette a családot. Ugyanakkor a kisgyermekkel rendelkező női vizsgálati személyek mindegyike az otthoni munkavégzés okozta rugalmas időbeosztás pozitívumát emelték ki. A magánügyek intézése (pl. orvosi kivizsgálások) és a gyermekfelügyelet biztosításának könnyebb kivitelezhetősége jelentős érv számukra amellett, hogy miért lenne jó a hibrid munkarendet továbbra is fenntartani. Fontos kihívást jelentett a munka és a magánélet megkülönböztetése is. A válaszadók 50%-a munkahelyi és otthoni légtér kényszerű átfedése miatt a munkára hangolódás és munkavégzés utáni levezetés hiányára panaszkodott. Három fő különösen kihangsúlyozta, hogy az átmenet elmaradása hatással van a munkakezdés idejére is, amely ennek köszönhetően kitolódott. Az eredmények gyakorlati szempontból a nemek szerinti különbségek és a családi állapot relevanciájára hívják fel a figyelmet. Összességében a home office munkarend hatással van a munka-magánélet közötti határvonal elmosódására és a munkaidő produktív beosztására.

Teljesítmény és klíma online és offline feladatvégző kísérleti csoportokban

Bernáth Ágnes[1], Molnárné Kovács Judit[1]
[1]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A számítógép-közvetített csoportos interakciók jelenlétihez mért praktikus előnyei elvitathatatlanok, noha a számítógép közvetített interakcióknak a csoportteljesítményre és csoportklímára gyakorolt hatásai máig vitatottak a szakirodalomban (Gallupe és mtsai., 1994, Hollingshead, 2004, Johnson és mtsai., 2009). Kísérletes vizsgálatunkban négy fős csoportok (N=112) folytattak integratív alkutárgyalást három feltételben: 1. offline/jelenléti, 2. online-kamerával 3. online-kamera nélkül. A kísérleti feladatban három szempontban kellett egyezségre jutniuk a csoportban a vizsgálati személyeknek, amely szempontok komplementerek voltak, tehát a feladat integratívan is megoldható volt. Eredményeink szerint az offline/jelenléti csoportok jobb teljesítményt/nagyobb integrációt értek el, kevesebb idő alatt, szemben az online csoportokkal. A teljesítménnyel/döntéssel való elégedettség ott volt a legmagasabb, ahol láthatták egymást a személyek, tehát az offline/jelenléti illetve az online-kamerával feltételekben. Az online csoportokban némileg több manipulációt azonosítottunk, mint a jelenléti feltételben. A beszámolt klíma tekintetében a három feltétel között nem mutatkozott szignifikáns különbség. Az észlelt csoportklíma ott kapta a legrosszabb értékelést, ahol a tagok nem láthatták egymást (online-kamera nélküli feltétel). Kutatásunk tanulsága szerint a számítógép-közvetítettség gyengítheti integratív alkutárgyalásban a teljesítményt, míg a csoportklímára a különböző feltételekben (offline, online-kamerával, online-kamera nélkül) nincs szignifikáns hatása.

SZ04
’Társas elmék’: A kognitív fejlődés társas meghatározottsága

Elnök: **Király Ildikó** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Opponens: **Lábadi Beatrix** – Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Jelen szimpózium átfogó célja, hogy bemutassa a kora gyermekkori megismerés fejlődésének társas környezetre való támaszkodását, beágyazottságát, mégpedig kurrens kutatások tükrében. Az előadások közös elméleti kiindulópontja az a feltételezés, hogy a kisgyerekek újoncok egy gazdag tudásrendszerben, ám ennek a gazdag tudásrendszernek az elsajátítására motiváltak, és rendelkeznek olyan képességekkel, mely révén a tanulási folyamatban támaszkodnak a már szakértő társaik segítségére. A szimpózium négy előadása rávilágít arra, mennyire elengedhetetlen forrás a társ maga és az ő nézőpontrendszerének figyelembe vétele az összetettebb információ megértésében, továbbá a vizsgálatok fókuszába emeli az emögött rejlő mechanizmusokat. Az első előadás rámutat arra, hogy mennyire fontos kisgyerekek számára feltérképezni a partner tudásának határait a közös tudáshoz való hozzáférés érdekében. A második előadás azt vizsgálja, hogy milyen támpontok segítik a társakkal közösen birtokolt kulturális tudás megértéséhez elengedhetetlen szimbólumok értelmezését és megfelelő alkalmazását. A harmadik előadás fókuszában az egyéni tanulás és a társak irányította tanulás összehangolása, s az integrációnak az előnyei és hátrányai állnak. A negyedik előadás pedig éppen a támogatást nyújtó társak eszközét, a másik szándékainak monitorozását közelíti meg. Az előadások ezen csokra betekintést enged a társas megismerés jelenleg zajló alapkutatási irányaiba, és alkalmazott kutatási szempontokat, irányokat is kínál.

Miért nem tudok Monopoly-pénzzel fizetni a boltban? - avagy miként értik meg az óvodások a mintha-játékban kialakított szabályok érvényességi körét

Andrási Krisztina[1], Schvajda Réka[2], Király Ildikó[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

A vizsgálat során a gyerekek mintha-játék helyzetekben vettek részt különböző tárgyakkal, két kísérletvezető társaságában. Egy-egy tárgyhoz (például egy ceruzához vagy egy kulcshoz) több játék is kapcsolódott: az első mindig a tárgy konvencionális funkciójához kapcsolódott, a második során pedig a tárgyak egy helyszínen kitalált funkcióval lettek felruházva. A résztvevők ezekben a játékokban mindig együttműködtek az egyik kísérletvezetővel, míg a másik kísérletvezető vagy megfigyelte a játékokat, vagy elhagyta a szobát. A tesztfázisban a második kísérletvezető került a középpontba, s kifejezte szándékát, hogy játszani szeretne a játékokkal. Ebben a gyermekek segítségét kérte, mivel mindkét lehetséges játékhoz hiányzott egy-egy kiegészítő, amelyeket a résztvevők tudtak odaadni neki. Az egyik kiegészítő tárgy a tárgy konvencionális funkciójához, míg a másik a helyszínen kitalált funkciójához kapcsolódott. Az volt a feltételezésünk, hogy a gyermekek nagyobb arányban választják majd

a helyszínen kitalált játékhoz illeszkedő kiegészítőt, amikor az ezt kérő személy jelen volt a játék során, mint amikor kiment. Az eredmények alátámasztották ezt a feltételezést: amikor a második kísérletvezető nem figyelte meg a játékot, a résztvevők 68,42%-a a tárgy konvencionális használatához kapcsolódó kiegészítőt választotta, míg 31,58%-uk a kitalált funkcióhoz illeszkedő kelléket. Úgy tűnik tehát, hogy az óvodás korú gyerekek nem általánosítják egy játékkal kapcsolatos tudásukat, amennyiben játszópartnerük nem ismerheti azt.

A „kis kert segít" segít? Az instrukció szerepe a modell alapú keresési helyzet megoldásában hároméveseknél

Szalai Gerda Margit[1], Egyed Katalin[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A vizuális szimbólumok – például képek, térképek, makettek – használata minden korban és kultúrában nagy jelentőséggel bírt, és ez napjainkban, a digitális médiumok térhódításával csak tovább fokozódik. Ahhoz, hogy a gyerekek gazdagodni tudjanak a vizuális szimbólumok hordozta információból, elengedhetetlen, hogy értsék szimbólum és referense szimbolikus kapcsolatát. A megértés fejlődése az élet első három évében intenzíven zajlik, és egyre többet tudunk a megértést közvetítő tényezők szerepéről is (pl. DeLoache, 2000; Szalai, 2016). Szalai és Egyed (megjelenés alatt) igazolta, hogy 3 éves korban az alkotói szándék közvetlen hozzáférhetővé tétele facilitálja a szimbólum hordozta információ felhasználását. A kísérleti feltételbe sorolt gyerekek egy „társas beavatkozás" során közvetlenül megtapasztalhatták, ahogy egy felnőtt szándékosan hozza létre háromdimenziós tárgyak kicsinyített mását, majd a gyermekkel közösen megfeleltették ezeket valós megfelelőiknek. A kontroll feltételben a gyerekek kis és nagy tárgyak megfeleltetését ugyanúgy elvégezték, de a kicsinyített tárgyak társas eredetéről nem kaptak információt. A teszthelyzetben minden résztvevőnek egy kis kert segítségével – ami az eredeti pontos kicsinyített mása – kellett megtalálnia egy elrejtett tárgyat a nagy kertben. A társas beavatkozásnak köszönhetően a kísérleti feltételbe sorolt gyerekek teljesítménye felülmúlta a kontroll feltételbe sorolt gyerekekét. Mivel a keresések megkezdése előtt a gyerekek mindkét feltételben azt az instrukciót kapták, hogy a „kis kert segít" megtalálni az elrejtett tárgyat, az instrukciónak köszönhetően minden kisgyermek kapott információt a szimbólumok kommunikatív funkciójáról. Korábbi kutatásokban a kommunikatív funkció hangsúlyozása önmagában, azaz bármilyen egyéb beavatkozás nélkül is teljesítményjavulást idézett elő (Pl. Jauck, Maita, Mareovich és Peralta, 2015), jelen kutatás a kommunikatív funkció és az alkotói szándék megértésének facilitáló hatását igyekszik szétválasztani és tisztázni. Kutatásunkban 31 3 éves vett részt. 16 gyermek számára elérhető volt a kísérleti beavatkozás során a szimbólumok társas eredete és a teszt során a szimbólum kommunikatív funkciója is. 15 gyermek csak a társas beavatkozásban vett részt, de a teszthelyzetben nem alkalmaztuk „a kis kert segít" instrukciót. A kétféle feltételbe sorolt gyerekek teljesítményének közvetlen összehasonlításán keresztül tisztázható, hogy a szimbólumlétrehozás társas eredetének hozzáférhetővé tétele önmagában képes-e javulást előidézni a modell alapú keresési helyzetben, vagy a teszthelyzetben alkalmazott instrukció, vagyis a szimbólum kommunikatív funkciójának hangsúlyozása moderálja, azaz fokozza a társas beavatkozás hatékonyságát. A diszkusszióban

új eredményünket a szimbólummegértés közvetítő tényezőiről eddig végzett kutatások kontextusába illesztve tárgyaljuk.

Játszva tanulás: Az információ kiemelésének és az instrukció jellegének szerepe a gyermekek explorációs viselkedésében

Zsoldos Rebeka Anna[1], Király Ildikó[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A gyermekek már a korai időszakban aktívan részt vesznek környezetük felfedezésében, és figyelembe veszik a társaiktól kapott információkat is, azokat követve igazítják viselkedésüket az adott helyzethez. Bonawitz és kollégái (2011) tanulmányukban kimutatták, hogy óvodás gyermekek rövidebb ideig játszanak egy újszerű játékkal, és kevesebb lehetséges funkciót fedeznek fel benne, ha a játék egyik funkciójának demonstrálását egy felnőtt természetes pedagógiai instrukcióval kíséri, azaz nekik címezve, kommunikatív gesztusokkal kiemeli az adott játék egyik funkcióját, mint amikor nem pedagógiai demonstrációt figyelnek meg. Azonban keveset tudunk arról, hogy mi történik akkor, ha nem a felnőtt, hanem a gyermek emeli ki felfedezésével a szituációban az információt, azaz ő maga találja meg a felnőtt vezetése nélkül a különböző funkciókat, és a felnőtt csak visszajelzést ad neki felfedezésére, bizonyos felfedezett funkciókra megerősítést, ismétlési lehetőséget adva, míg a többi funkcióra nem. Jelen kutatás célja annak vizsgálata, hogy az információ átadásának módja (gyermek-irányított felfedezés, felnőtt-irányított bemutatás) és az instrukció típusa (pedagógiai, nem pedagógiai) hogyan befolyásolja a gyermekek egyéni tanulását. Célunk, hogy magyar mintán megismételjük Bonawitz és munkatársai (2011) klasszikus vizsgálatát, és megerősítsük a természetes pedagógiai kontextus szelektív tanulási hatását, továbbá bővítsük annak eredményeit azáltal, hogy vizsgáljuk, milyen szerepe van az információ felfedezésében való aktív részvételnek a gyermekek tanulásában, s a felfedezés eredményezte tanulást tovább formálja-e a felnőttek tanító viselkedése.

Gyermekelme-olvasás - Tapasztalatok a szülői Mentalizáló-Mentalitás (Mind-Mindedness) mérésével

Egyed Katalin[1], Szalai Gerda Margit[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: Kora gyermekkorban a szülő és gyermeke között szüntelenül zajló interakciót tekinthetjük a fejlődés bölcsőjének. Az interakció diádikus és kölcsönös cserefolyamatai révén formálódik a szülő-gyermek kapcsolat, illetve a szülő-gyermek interakciónak fontos funkciója van a kötődés, a nyelv, az érzelemreguláció és a társas megismerés fejlődésében is (Bornstein és Tamis-LeMonda, 2010; Brandt, 2014). Így kulcsfontosságú kérdés, hogy a szülőknek mely képességei alakítják a szülő-gyermek interakciót és kapcsolatot, illetve ezeken keresztül gyermekük fejlődését. A lehetséges jelöltek között központi szerepet kapott a szülőnek az a

képessége, ahogyan mentalizálja gyermekét. A szülői mentalizáció megragadására létrehozott Mentalizáló-Mentalitás (Mind-Mindedness, MM) konstruktum óriási teret hódított az elmúlt 25 évben (Meins, 1997). Az MM mérések a szülői megnyilvánulásokat abból a szempontból vizsgálják, hogy a szülő gondolkodása mennyire mentalisztikus, azaz mennyire képes a gyermekéről mint tőle független, elmével rendelkező egyéniségről gondolkodni, akinek az övétől eltérő mentális állapotai vannak. Bár nemzetközi színtéren a MM koncepciója megkerülhetetlenné vált mind a spontán fejlődés megértésének, mind intervenciók fejlesztése és tesztelése szempontjából, Magyarországon nincs publikált írás MM kutatásról. Fel- és elismerve jelentőségét, kora gyermekkorral foglalkozó kutatásaink keretein belül megkezdtük az MM alkalmazását. Előadásunk célja, hogy bemutassuk első tapasztalatainkat. Módszer: Kutatásunkban 34 anya vett részt 2.5-3 éves gyermekével. Minden páros esetében alkalmaztuk mindkét lehetséges MM módszert: 1. a Reprezentációs-MM (R-MM) méréssel azt vizsgáltuk a szülő gyermekéről adott leíráson keresztül, hogy mennyire mentalisztikus a szülő gyermekről alkotott általános reprezentációja; 2. az Interakciós-MM (IA-MM) vizsgálattal pedig a szülő verbális megnyilvánulásait vettük górcső alá, miközben szülő és gyermeke egy szabad játék és egy közös könyvolvasási helyzetben volt egymással interakcióban. Eredmények: Bemutatjuk a Meins és Fernyhough (2015) Kézikönyvének kiegészítéséül szolgáló Útmutatónkat, amit az R-MM és IA-MM magyar nyelvű kódolása során szerzett tapasztalataink alapján hoztunk létre. Beszámolunk a vizsgált mintánk R-MM és IA-MM méréseinek leíró elemzéseiről, a megbízhatósági mérésekről, a különböző mutatók közötti kapcsolatvizsgálatokról, illetve az IA-MM és R-MM mérések közötti kapcsolatról. A két helyzetre kiterjesztett IA-MM méréseink eredményeiről poszterünk ad részletesebb beszámolót (Selmeci, Szalai, & Egyed). Diszkusszió: Elsősorban olyan módszertani szempontból jelentős konklúziók megfogalmazására törekszünk, melyek informálják egyrészt saját aktuális vizsgálataink lehetséges folytatását további korcsoportokban, illetve atipikus fejlődésű kisgyermekek szüleinek körében, másrészt más hazai kutatásokat, melyek szintén szülői mentalizációval foglalkoznak.

SZ05

A szülői bevonódás, az ADHD-val diagnosztizált gyermekek teljesítménye, valamint adaptív technológiák lehetséges alkalmazása az Országos kompetenciamérés tükrében

Elnök: **Takács Szabolcs** – Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Széll Krisztián** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet

2018 óta minden MPT Nagygyűlésen részt tudunk venni a Károli Gáspár Református Egyetem Kompetenciamérés kutatócsoport munkájának bemutatásával. Idén 4 előadást tervezünk megtartani az alábbi témákban. 2022 évben a kompetenciamérés kutatócsoport egyik fókusza a 2018-2019-2021. évi kompetenciamérések összehasonlítása volt a szülői bevonódás vonatkozásában. A szülői bevonódás esetében tanulmányaink bemutatják az általunk alkalmazott két index működését (Harsányi és mtsai., 2019; Koltói és mtsai., 2019; Nyitrai és mtsai., 2019). Ezen indexek mentén vizsgáltuk, hogy a 2018-2019-es és a 2021-es adatok

esetében találhatók-e különbségek, eltérések, elmozdulások. Hálózatelemzés segítségével azt találtuk, hogy a különböző évfolyamok (6., 8. és 10. évfolyam), valamint a felmérés évei között átrendeződés volt tapasztalható. A szimpózium első előadásában e vizsgálat eredményeit fogjuk dióhéjban bemutatni. A második vizsgálatban áttekintettük exploratív jelleggel, hogy az SNI/ADHD diagnózissal rendelkező diákok arányai és iskolai/ komptetenciamérésben mutatott teljesítménye miként alakult a felmérési időszakokban. Korábbi vizsgálatainkban már mutattunk be BTM és SNI eredményeket, ezen vizsgálatunk az akkori tapasztalatok folyományaként született meg (előzményeket lásd: Kövesdi és munkatársai, 2019). A szimpózium második előadásában egy frissen benyújtott, új tanulmányunk eredményeit szeretnénk ismertetni, amely tehát exploratív jelleggel vázolja az Országos kompetenciamérés tükrében az ADHD diagnózissal rendelkezők iskolai teljesítményét, tapasztalható arányait – nem csak az első előadásban bemutatott 2018-2021 időszakban, hanem 2012-2019 között, longitudinális formában. A kutatócsoport munkája az utóbbi években kiegészült még két, jellemzően pszichometriai kutatási témával. Ezek közül az egyik az adaptív mérési folyamatok vizsgálata. A harmadik előadás a CAT-R programcsomag segítségével kalkulált első eredmények és az elméleti formulák összehasonlítását mutatja be – keretet adva a szimulációs és az elméleti eredmények korlátainak, használhatóságának. A negyedik előadásban Gergely Bence és munkatársai az urnamodell működését mutatják be, szimulált eredményeket használva. Az urnamodell alkalmazása meglátásunk szerint számos területen bevethető, így például az olyan nagymintás, adaptív mérések esetében is sikeresen alkalmazható lehet, mint az Országos kompetenciamérés. Gergely Bence és munkatársai a szimpózium negyedik előadásán olyan eredményeket mutatnak be, melyben az urnamodell különböző paraméterezései esetében annak előnyei (gyorsabb konvergencia, rövidebb tesztidőszak) és hátrányai (nagyobb hiba – vagy kisebb elvárt hiba esetében lassú konvergencia, tehát hosszú tesztelési időszak) közötti döntéshozatalt tudják megkönnyíteni. A szimulációk segítségével ez a döntéshozatali mechanizmus még a vizsgálatok előtt elérhetővé válhat, megkönnyítve így például az egyes vizsgálatokhoz szükséges esetszámok vagy itemszámok kalkulációját.

Az iskolai teljesítményt befolyásoló tényezők alakulása 6-8-10. osztályos tanulóknál az Országos Kompetenciamérés tükrében - a szülői bevonódás szerepe

Koltói Lilla[1], Nyitrai Erika[1], Harsányi Szabolcs Gergő[1], Simon Gabriella[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Az iskolai eredményesség témájában végzett kutatások fontos tényezője a szülői bevonódás. A tanulmányokban arról olvashatunk, hogy a fokozott szülői bevonódás kedvezően hat a tanuló kognitív és nem kognitív képességeire, motivációs fejlődésére - a tanulók az intrinzik motiváció magasabb fokával, az iskolai teljesítmény feletti magasabb kontrollal és az iskolai kompetenciák pozitív észlelésével jellemezhetők (pl. Bakker & Denessen, 2007; Castro és mtsai., 2015; Desforges & Abouchaar, 2003; Ho & Willms 1996; Fan & Chen, 2001; Jeynes, 2007; Pomerantz és mtsai., 2007; magyar mintán Harsányi és mtsai., 2019; Koltói és mtsai., 2019; Nyitrai és mtsai., 2019). Kutatásunkban az Országos kompetencia mérés adatai alapján vizsgáltuk a szülői bevonódás (szülői iskolai bevonódás, szülői otthoni bevonódás), a szövegértési és matematikai teljesítmény, az elvárt végzettség, az észlelt társadalmi helyzet

(ezek a tanulói kérdőívből vett/képzett változóink), a motiváció, a fegyelem, a társadalmi összetétel és a tanulási nehézség (ezek a telephelyi kérdőívből vett/képzett változóink) összefüggéseit, illetve ezek változását ugyanazon tanulóknál a 6-8-10. osztályos korukban. A mintában az Országos kompetencia mérés 2012 és 2019 közötti teljes mérések adatállományával dolgoztunk, átlagosan évente több mint 250.000, összességében pedig több mint 2.000.000 diák eredményeit, adatait dolgoztuk fel. Azt találtuk, hogy a szülői iskolai és otthoni bevonódás együtt jár. A szülői iskolai bevonódás a családi háttérrel, az elvárt végzettséggel és tanulási nehézséggel 6. osztálytól 10-ig végig pozitív kapcsolatban állt, 10. osztályban ehhez jött még a motiváció és a társadalmi összetétel mint fontos tényező. A negatív kapcsolatok hatodik osztályban látszanak meghatározóbbnak, az észlelt társadalmi osztály és a társadalmi összetétel mutató esetében volt tapasztalható, de 10. osztályra a szülői iskolai bevonódás már csak a matematikai teljesítménnyel korrelál negatívan. A szülői otthoni bevonódás a fiatalabb évfolyamoknál a fegyelem mutatóval mutat pozitív kapcsolatot, tizedikeseknél megszűnik a jelentősége, de belép az észlelt társadalmi helyzettel való pozitív együttjárás. A szülői otthoni bevonódás negatív korrelációinak esetében is csökkenést tapasztalunk az idő előrehaladtával: míg hatodikban negatív kapcsolatban állt a társadalmi összetétel mutatóval, családi háttér indexszel, tanulási nehézséggel, motiváció mutatóval, addig 10. osztályra a tanulási nehézség (ez már 8. osztályban eltűnik) és a motiváció sem korrelál a szülői otthoni bevonódással.

ADHD-val, illetve hyperaktív magatartászavar diagnózissal rendelkezők aránya és teljesítménymutatói az Országos kompetenciamérés tükrében

Kovács Dóra Csilla[1], Kövesdi Andrea[1], Smohai Máté[1], Nagybányai Nagy Olivér[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Cél: Az előadásban fő célunk áttekinteni, hogy 2012 és 2019 között, Magyarországon hány ADHD-vel illetve hyperaktív magatartászavarral diagnosztizált gyermek töltötte ki az Országos Kompetencia Mérés tesztjeit. Az Országos kompetenciamérés esetében vannak olyan SNI kódok, melyek mentesítenek a mérésben való részvétel alól, illetve olyan típusú kódok is, melyek bár nem mentesítenek a részvétel alól - a teljesítmény azonban mégsem számít bele az iskola átlagos eredményeibe. Így az SNI kódok vizsgálata különösen problémás lehet ezen országos mérés esetében. Módszer: A vizsgálat során az Országos Kompetencia Mérés eredményeit használtuk fel. Leíró statisztikai elemzéseket alkalmaztunk az exploratív, feltáró megismeréshez. Továbbá varianciaanalízis segítségével összehasonlító elemzéseket is végeztünk a különböző évek és rétegek összehasonlítására. Eredmények: Az adatokat elemezve elmondható, hogy a nemzetközi előfordulási arányoknál sokkal kisebb arányokat találtunk az ADHD kódok kapcsán. Ennek lehetséges okait igyekszünk feltárni, bemutatni. Érdekes eredménynek látjuk, hogy az előfordulási arányok 2012-től 2019-ig folyamatosan nőttek. A gyermekek életkorával ugyanakkor csökken az ADHD diagnózissal rendelkezők száma, tizedik osztályban harmadannyi az ADHD-s gyerek, mit hatodikban. A fiúk felülreprezentáltsága (megegyezően a szakirodalmi adatokkal) a mi mintánkon is jól látható, ADHD esetében közel négyszer annyi fiút, hyperaktív magatartászavar esetében közel tízszer annyi fiút találtunk. Bemutatjuk, hogy az ADHD-s és Hyperaktív magatartászavaros gyerekek milyen

eredményeket értek el olvasás-szövegértésből és matematikából, valamint, hogy milyen jegyeket kaptak magatartásból és szorgalomból összehasonlítva az ADHD diagnózissal nem rendelkezőkkel.

Adaptív tanulási rendszerek kalibrációs problémái – az Urna algoritmus paraméter beállításának hatása a becslés pontosságára és gyorsaságára

Gergely Bence[1], Kovács Kristóf[2], Takács Szabolcs[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Az adaptív tanulási rendszerek (ATR) lényege, hogy a tananyagokhoz tartozó teszteket a diákok szintjéhez igazítják. Egy ATR adaptívan kiválasztott itemekre adott válaszok alapján folyamatosan becslést ad a diákok képességére. A modern tesztelmélet módszerei számára nehézséget jelent modellezni a diákok képességének változását, ezért Bolsinova és munkatársai (2022) kifejlesztették az Urna algoritmust. Az algoritmus minden item választ követően frissíti mind a diákok képességét, mind az itemek nehézségét, várt és megfigyelt item válasz alapján. A becslések frissítésének nagysága egy fix paramétertől függ (urna méret), minél kisebb az urna méret annál nagyobb lépésekben frissítjük a becslésünket és fordítva. Ennek változtatása nagyban befolyásolja azt, hogy milyen gyorsan érünk közel a diák valós képességéhez, valamint mi a maximális becslési pontosság, amelyet elérhetünk. Fontos továbbá látnunk, hogy megragadhatók-e olyan statisztikai mutatók, amelyek például az adott diák/felhasználó képességének megváltozását jelezhetik. Jelen kutatásban szimulációs módszerekkel modellezzük, hogyan befolyásolja az urna méret a fent említett gyorsaság-hiba problémát. Egy alacsonyabb urna méret gyorsabb konvergenciát eredményez, viszont az elérhető becslési pontosság jelentősen rosszabb, mint a nagyobb urna méretek esetén. Ugyanakkor, ha túl nagy urnát választunk, akkor irreálisan sok feladatot kell megoldani a diákoknak ahhoz, hogy pontosan képesek legyünk becsülni a képességüket. A szimulációink segítségével elérhető, hogy az éles helyzetek, felhasználások előtt előzetesen tudhassuk: hány kérdésre, milyen hosszú tesztekre van szükségünk az általunk elérni kívánt pontossághoz? Más irányból: hány kitöltőre van várhatóan szükségünk ahhoz, hogy egy-egy itemet pontosan mérőnek gondolhassunk?

Adaptív tesztműködtetési eljárások összehasonlítása szimulációs módszerekkel az Országos kompetenciamérés adatain

Takácsné Kárász Judit[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A számítógépes adaptív tesztek olyan, számítógépes felületen lefolytatott mérések, melyek során a teszt kitöltője a korábbi feladatokra adott válaszai alapján, a becsült képességhez illeszkedő következő feladatot kap. Az adaptív teszteket a szervezés módja alapján két csoportba sorolhatjuk. A szakaszos adaptív tesztek (MST) esetében a teszt szerkezete

(szakaszok és azokon a nehézségi szintek száma) kötött, a teszt irányítása a következő szakasz megfelelő szintjére a szakasz végén történik a becsült képesség alapján. A számítógépes adaptív tesztek (CAT) esetében minden item után tesztirányítási lépés következik, így ennek az eljárásnak a motorja valamilyen modern tesztelméleti modellen (IRT) alapuló képességbecslési eljárás és a következő item kiválasztásának módja (Weiss, 2011). Az adaptív teszteléssel kapcsolatos vizsgálatok eszközei többfélék lehetnek, amelyek különböző mértékben támaszkodhatnak megvalósult mérések adataira. Új teszt fejlesztési folyamatának része lehet az IRT modelleken alapuló elméleti egyenletek vizsgálata, szimulációs módszerekkel különböző adaptív mérési tesztszerkezetek vagy módszerek összehasonlítása, vagy a kifejlesztett rendszeren történő, valódi adatfelvételeken alapuló vizsgálatok. A szimuláció az IRT módszerek formális matematikai egyenletei segítségével a „látens" képességfejlettséget szimulált válaszok alapján becsüli. A szimulációk alapulhatnak korábbi mérések valós adatain, pl. tesztitemek paraméterein vagy tanulói képességpontokon (hibrid), akár valós item-megoldottságon (post-hoc) (Sari, 2020). Vizsgálatunkban az Országos kompetenciamérés (OKM) keretrendszerében értelmezett hibrid szimulációs módszert alkalmaztunk három képességbecslési modell és három item-kiválasztási módszer összehasonlítására. Az összehasonlítást a torzítás és a teszt várható hossza alapján végeztük. Az itemparamétereket az eddigi 6. évfolyamos matematika mérések 625 dichotóm iteme, a valódi képességpontot a tanulói képességskála finom felosztása adja. A szimulációt az R program catR csomagjával (Magis és mtsai., 2017) futtattuk. Arra számítunk, hogy adott hibahatár mellett a középső tartományban a populációs középértékről indított Bayes-módszerrel kapjuk a legjobb (azaz a várhatóan legrövidebb) teszthosszt. Ugyanakkor a középértéktől távolabb, a képességskála szélén várhatóan a Bayes-becsléssel hosszabb tesztre és nagyobb torzításra számítunk. A szimulációval kapott teszthosszokat összevetjük egy elméleti levezetésből számított, optimális körülmények esetén várható minimális teszthosszal. A szimulációk alapján úgy véljük, hogy az OKM-hez a jelenleg elérhető itembankra építve olyan adaptív mérési keret fejleszthető, amely rövidebb teszttel alkalmas hasonló pontossággal és egyenletes, a korábbi becslésnél megbízhatóbb képességbecslésre.

SZ06

Társadalmi kihívások a szociálpszichológiai kutatások tükrében

Elnök: **Jagodics Balázs** – Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Molnárné Kovács Judit** – Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Korunk társadalmának számos kihívással kell szembenéznie: a klímaváltozás, a technológiai fejlődés következményei, a Covid-járvány vagy a társadalmilag fontos témák feszültségéből fakadó csoportközi konfliktusok hatásai érezhetőek a mindennapokban. A szimpózium célja, hogy bemutasson négy kutatást, amelyek az említett problémák szociálpszichológiai vonatkozásainak megértése érdekében készültek. Az SZTE Szociál- és Fejlődéspszichológiai Tanszékén készült vizsgálatokban közös, hogy az említett kihívásokat a társas- és az egyéni folyamatok metszetében, változatos módszertannal vizsgálták. Az első kutatás a klímaváltozás

problémakörét abból a szempontból közelíti meg, hogy a környezetvédelmi törekvések népszerűsítése érdekében megfogalmazott üzenetek milyen módon fogalmazhatók meg úgy, hogy nagyobb eséllyel érjenek el bevonódást. A kutatás eredményei elsősorban a döntéshozatalt befolyásoló ösztökélő módszerek, a "nudge"-ok terén adhatnak új értelmezési lehetőségeket. A második előadás a pedagógusi kiégés szindrómát vizsgálja a társas identitás és a relatív depriváció tükrében. A többváltozós statisztikai modellezés szerint a kiégés bejóslására nem csak közvetlen, hanem mediáló útvonalak mentén is alkalmasak a vizsgálatba bevont változók. Így a kiégés kutatásának sok esetben egyénre fókuszáló eredményei fontos elemekkel egészülnek ki a társadalmi folyamatok megismerése által. A harmadik kutatás a közösségi média-használat és a testkép viszonyára koncentrál. A felnőtt válaszadók részvételével történt kérdőíves vizsgálat a közösségi média-használat jellemzőinek kapcsolatát kereste a szorongás és a depresszió tüneteivel, illetve a pszichés jólléttel, valamint a testi attitűdökkel. Az eredmények szerint az életkor fontos demográfiai változó, amely mentén különbségek találhatók a közösségi média-használat mennyiségében, illetve a jóllét és a testideál mutatóban. Az eredmények értelmezése segíti a médiatudatossággal kapcsolatos programok tervezését. A záró előadásban a csoportközi diszkrimináció kerül előtérbe két hasonló módszertannal készült kutatás fényében. Mindkét esetben a klasszikus Henri Tajfel-féle kísérleti paradigmára épülő erőforrás-elosztási feladatokat oldottak meg a kitöltők. Egyik esetben a koronavírus-járványban az oltottsági státusz alapján megkülönböztetett csoportok jutalmazása, a második esetben pedig eltérő származású menedékkérők segítése volt a döntési helyzet alapja. Az eredmények rámutatnak a jobb, mint átlag hatás megjelenésére, illetve az oltási státusz és az identitás szerepére a döntési stratégiák kialakításában. A szimpóziumban bemutatott kutatások mindegyike fonos és releváns, sokakat érintő helyzetekhez kapcsolódnak. Az előadásokban összefoglalt eredmények és az azokból levont következtetések reményeink szerint hozzájárulnak ahhoz, hogy a szociálpszichológia módszertani sokszínűségét felhasználva bővítsük a társadalmi kihívások leküzdéséhez szükséges tudásunkat.

Közösségimédia-használat és a testkép vizsgálata felnőtt nők és férfiak körében

Pukánszky Judit[1]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér: Számos vizsgálat eredményei alapján feltételezhető, hogy a közösségimédia-használat és a testi elégedetlenség között összefüggés áll fenn. Jelen kutatás célja a közösségi médiahasználat jellemzőinek feltárása és összefüggéseinek vizsgálata a testképpel, a testideálok internalizációjával, a szociokulturális nyomással és a jól-léttel kapcsolatban felnőtt nők és férfiak körében. Módszer: 453 fő vett részt az online kérdőíves felmérésben (átlagéletkor=32,60±12,82 év), a résztvevők 79%-a (N=358) női kitöltő volt. A kutatásban a következő változókat vizsgáltuk: a jól-létet (WHO Jóllét Kérdőív rövidített magyar változata), a szorongás szintjét (GAD-2), a depresszió mértékét (PHQ-2), a testi attitűdöket (Testi Attitűdök Tesztje), a test miatti szégyent (Szégyen Élmény Skála), a perfekcionizmust (Majdnem Tökéletes Skála – rövid változat), valamint a testideálok internalizációját és a szociokulturális nyomást (Megjelenéssel Kapcsolatos Szociokulturális Attitűdök Kérdőív - 4R változata, amelyet a szerző engedélyével lefordítottunk). A demográfiai és az antropometriai

adatok vizsgálata mellett kérdések szerepeltek a táplálkozási szokásokkal és a sportolási motivációkkal, valamint a médiahasználat jellegével, gyakoriságával és a testképre gyakorolt hatásával kapcsolatban. Ezen kívül egy nyílt kérdés volt a kérdőívcsomagban: "Ha előfordul, hogy testi elégedetlenséget tapasztal médiahasználatot követően, mi szokott abban segíteni, hogy elégedettebb legyen a külsejével?" Eredmény: A résztvevők naponta átlagosan 30,15 percet töltenek közösségimédia-használattal. A vizsgált közösségi médiafelületek közül legtöbb időt átlagosan naponta a Facebookon töltenek (51,78±52,72 perc), majd ezt követte a Youtube használatának mértéke (42,42±52,57 perc). A közösségimédia-használat gyakorisága és az életkor között szignifikáns negatív összefüggés mutatkozott ($r=-0,55$; $p<0,01$). A kétmintás t-próba eredményei alapján a média nagyobb ($t(451)=3,06$; $p<0,01$) nyomást gyakorolt a 30 év alatti kitöltőkre (11,41±5,76), mint a 30 év feletti személyekre (9,76±5,58). A fiatalabbak csoportjában (41,83±18,30) szignifikánsan negatívabb ($t(440,77)=3,35$; $p<0,01$) testi attitűd volt mérhető, mint az idősebb személyek (36,39±16,05) körében. Akik több időt (>24 perc) töltöttek (10,49±4,55) közösségimédia-felületeken, a karcsú testideált szignifikánsan nagyobb ($t(451)=-3,77$; $p<0,01$) mértékben internalizálták, mint azok, akik kevesebb (<24 perc) időt szántak (8,91±4,35) az online közösségi felületek használatára. Konklúzió: A kapott eredmények hozzájárulhatnak médiatudatossággal kapcsolatos programok kidolgozásához és a pozitív testkép elérésének támogatásához.

A relatív depriváció és a társas identitás kapcsolata a tanári kiégéssel

Szabó Éva[1], **Jagodics Balázs**[1]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A relatív depriváció (egoisztikus és fraternalisztikus) nagymértékben befolyásolja az egyén szubjektív jóllétét és csoportjával való viszonyát (Özdemir et al., 2019). A negatív társas összehasonlítás eredményeképpen elégedetlenség, harag és önbecsülés-romlás is felléphet (Tesser & Collins, 1988). A pedagógusok esetében a relatív depriváció jelenségét tudományosan még nem vizsgálták, de más csoportok esetében kutatások bizonyították, hogy a tartós fraternalisztikus relatív depriváció vezethet aktív tiltakozáshoz, társadalmi cselekvéshez (Tyler & Lind, 2002). Ugyanakkor az egoisztikus relatív depriváció inkább egyéni reakciókat indukál, amelyek között megjelenhet a munkától való elidegenedés, eltávolodás és az elköteleződés csökkenése (Roslan és mtsai., 2015). Ezek a jelenségek a kiégés fogalmával is kapcsolatba hozhatók. Joggal merül fel a kérdés, hogy van-e összefüggés a tanárok kiégése, a tanári identitás és a relatív depriváció között, és ha igen, akkor ennek mi a dinamikája, mintázata. A tanárok társadalmi közérzetét feltáró online adatfelvételre épülő kutatásunkban 1808 tanár vett részt. A tanári kiégést a MOLBI kérdőívvel mértük (Ádám és mtsai., 2020). Az egoisztikus relatív depriváció (ERD) vizsgálatára Callan és mások (2008) által kidolgozott négy tételes kérdőívet használtuk (Cronbach's $\alpha= 0,739$). A fraternalisztikus relatív depriváció (FRD) mértékének és a tanári identitás erősségének feltárását saját fejlesztésű mérőeszközökkel végeztük, amelyek statisztikai szempontból megbízhatónak bizonyultak (FRD skála Cronbach $\alpha=0,796$; Identitás skála Cronbach $\alpha=0,729$). Bár kutatásunk feltáró jellegű volt, feltételeztük, hogy mind a relatív depriváció, mind a tanári identitás érzésnek erőssége szerepet játszik a tanári kiégés kialakulásában. Vizsgálatunk a változók kapcsolódási mintázatainak megértését tűzte ki célul. Az eredmények azt mutatták, hogy a tanárok erős társas identitásérzéssel

jellemezhetők, a kiégés mértéke viszonylag alacsony, de a kimerülés faktor jelentősen magasabb értéket mutat, mint a kiábrándultság faktor. A fraternalisztikus relatív depriváció szignifikánsan erősebben jellemzi a mintát, mint az egoisztikus. Ugyanakkor a regresszió elemzés szerint kisebb bejósló ereje van a kiégés összpontszámára, mint az egoisztikus relatív deprivációnak. A SEM elemzés bizonyította az identitás és a relatív deprivációs mutatók meghatározó szerepét a kiégés szempontjából. Az eredmények azt mutatják, hogy a foglalkozás identitás erőssége védőfaktorként működik a kiégés kiábrándultság faktorára vonatkozóan, míg a fraternalisztikus depriváció éppen ellenkező hatást gyakorol erre a faktorra. Az egoisztikus relatív depriváció viszont a kiégés kimerülés faktorának értékét jósolja be.

Csoportközi diszkrimináció a Covid-védőoltás és a menedékkérők megítélése kapcsán - A csoporttagság és a társas identitás szerepe erőforrás elosztási döntésekben

Jagodics Balázs[1], Sebők Ákos[2], Szabó Éva[1]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológai Intézet hallgatója

A társas identitás elmélete megfogalmazza, hogy az emberek motiváltak arra, hogy értékesnek tekintett csoportokhoz csatlakozzanak. Emellett a pozitív identitás fenntartása érdekében hajlamosak keresni a csoportjuk számára kedvező összehasonlításokat más közösségekkel. Tajfel klasszikus erőforrás elosztási kísérletében a résztvevők még jelentés nélküli "minimális" csoportok kapcsán is előnyben részesítették a saját csoportjukat kiemelő, diszkriminatív elosztási stratégiákat, akár a jövedelmezőbb megoldásokkal szemben is. Két kutatásunkban azt a célt tűztük ki, hogy megvizsgáljuk az emberek erőforrás elosztási stratégiáit aktuális társadalmilag megosztó csoportközi szituációk mentén. Az első kísérletben (N = 800) a koronavírus-járvány közben, 2021. tavaszán hasonlítottuk össze a különböző oltási státuszú személyek válaszait. Az eredmények alapján a csoportközi döntési helyzetekben előtérbe kerülnek a maximális különbség létrehozására irányuló stratégiák, ami fokozottan jellemző volt a már beoltott személyekre. A második kísérletben (N = 834) a résztvevőknek arról kellett döntenie, hogy hogyan osztanának el erőforrásokat különböző származású menedékkérők, illetve segítségre szoruló személyek között. Az eredmények szerint a nemzettel való azonosulás kötődés komponense kevésbé, a glorifikáció dimenziója viszont erősen bejósolta a választott stratégiákat. A kutatások emellett megerősítették a jobb, mint átlag hatás jelenlétét mind az aktuális hírekkel kapcsolatos tájékozottság, mind pedig a befogadókészség önértékelése kapcsán. A kutatás eredményei hozzájárulnak annak megértéséhez, hogy a társadalmi kihívások kapcsán létrejövő csoportok hogyan hoznak létre új identitáselemeket, és ezek milyen módon befolyásolják a döntéshozatalt interperszonális helyzetekben.

Befolyásolási technikák és "nudge"-ok hatása környezetvédelmi döntések kapcsán

Jagodics Balázs[1]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Korunk egyik fő társadalmi problémáját a környezetvédelmi kérdések jelentik. Tekintettel arra, hogy a témával kapcsolatban erős polarizáció figyelhető meg, ezért fontos információt gyűjtenünk arról, hogy milyen módon segíthető az emberek bevonása a környezetvédelmi kezdeményezésekbe. A különböző társas befolyásolási módszerek és a döntési szituációkban használt ösztökélő technikák, "nudge"-ok kutatása változatos eredményekről és hatásosságról számol be. Emiatt az aktuális kutatás több különböző befolyásolási technika hatékonyságának összehasonlítását tűzte ki célul kifejezetten környezetvédelmi kontextusban. Az adatfelvételben összesen 2002 fő vett részt, akik összesen kilenc különböző kondícióba sorolva fejtették ki véleményüket különböző környezetvédelmi programokról. A logisztikus regresszióelemzés eredményei szerint a kísérleti kondíciókban használt befolyásolási technikák (leíró normák, kölcsönösség elve, elköteleződés előzetes megteremtése, környezetvédelmi identitás aktiválása illetve a válaszlehetőségek megjelenítésének módosítása) egyike sem bizonyult eredményesnek a programokba való bevonódás növelésében ($p>0,05$). Ugyanakkor demográfiai változók (nem és életkor), valamint a környezetvédelem identitásban betöltött szerepe jelentősen képesek bejósolni a résztvevők döntéseit ($p<0,001$). Az eredmények hozzájárulnak ahhoz, hogy mind a környezetvédelmi programok népszerűsítése, mind pedig a nudge-ok kutatása kapcsán releváns következtetéseket vonhassunk le. A kutatás a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-4-SZTE-77 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

SZ07

A várandósság és szülés során megélt anyai élmények és hatásuk az anya-gyerek kapcsolatra

Elnök: **Héjja-Nagy Katalin** – Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Szemán-Nagy Anita –** Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia Intézet

A szimpózium a Debreceni Egyetem Pszichológiai Intézetében működő „Várandósság, szülés, kötődés" kutatócsoport néhány aktuális perinatális pszichológiai kutatását mutatja be. A kutatásokat összefogó alapkoncepció, hogy az anya-gyerek kapcsolatot meghatározó anyai attitűd a fogantatástól (sőt, jóval azelőttől) formálódik, sok egymással bonyolult kölcsönhatásban álló tényező által. A várandósság, a szülés és a gyermekágy időszaka mérföldkövek ebben a folyamatban, a szimpózium előadásai ezen időszakokban vizsgálják az anyai megéléseket és azok későbbi hatásait. Az előadásokban bemutatott kutatások a várandósság alatt a szorongást, depressziót, a szüléssel kapcsolatos elvárásokat, párkapcsolati elégedettséget, anya-magzat kötődést és a kapcsolatanalízis tapasztalatait vizsgálták, a szülés alatt a szülés körülményeit (pl. társas támaszt, beavatkozásokat) és a szubjektív szülésélményt térképezték fel, a szülést követő időszakban a hangulatzavarokat, válaszkész gondoskodást, az anya-gyermek kapcsolat anyai vonatkozásait, szülői rezilienciát, párkapcsolati elégedettséget. A kutatások eredményeiből elméleti modellt vázolunk fel a változók összefüggéseiről. Nagy Dorella előadása a várandósság alatt megélt, a várandóssággal kapcsolatos félelmek, a szüléssel kapcsolatos gondolatok, a magzati kötődés, a szülés alatt előforduló beavatkozások és a társas

támogatás szülésélményre gyakorolt hatásáról számol be kérdőíves kutatása alapján. Homokay Adrienn előadása a Hidas-Raffai féle kapcsolatanalízis hatásait helyezi fókuszba. Kérdőíves és interjús módszerrel történt adatgyűjtéssel vizsgálta, hogy az anya-magzat kapcsolatanalízis kedvezően befolyásolja-e az anyák lelkiállapotát a várandósság időszakában és a szülést követően; van-e összefüggés a kapcsolatanalízis és a gyermekágyi depresszió előfordulási valószínűsége, valamint a szülői reziliencia között; milyen hatás figyelhető meg a korai kötődésre vonatkozóan; elősegítheti-e a kapcsolatanalízis a gyermek későbbi egészséges személyiségfejlődését. Mercz-Madarassy Kitti előadásában egy kérdőíves vizsgálatról számol be, amely igyekszik választ találni arra, hogy a szülés alatt jelenlévő társas támasz, illetve a beavatkozások hogyan hatnak a szülés közben megélt érzelmeken keresztül a posztnatális időszakban (szülést követő egy év) az anya mentális állapotára (szorongás és depresszió), valamint párkapcsolatának alakulására. Héjja-Nagy Katalin a szülés körülményeinek, a szubjektív szülésélmény összefüggéseit vizsgálta a korai anya-gyerek kapcsolat minőségével és a válaszkész gondoskodással. Előadásában beszámol arról, hogy a pozitív szülésélmény, amelyhez számos szülés körüli tényező járulhat hozzá, segítheti az anyai gondoskodás gördülékeny megvalósulását, az anyai attitűd pozitív irányba alakulását. A kutatási eredmények tovább bővítik az anyai szubjektív élményeket befolyásoló tényezőkkel és az anya-gyerek kapcsolatra való hatásaikkal kapcsolatos tudományos alapú tudásbázist.

A várandósság iránti attitűdök, a várandósság alatti élmények és a szülés körülményeinek hatása a szülésélményre

Nagy Dorella[1], **Héjja-Nagy Katalin[2]**
[1] Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója
[2] Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A szülés élménye pszichológiai és fiziológiai folyamatok egyedi megtapasztalása, amelyet a környezeti, politikai, társadalmi és szervezeti tényezők egyaránt alakíthatnak (Larkin és mtsai., 2009, idézi Kisdi, 2016). A nők általában már jóval várandósságukat megelőzően elképzelik, hogyan fogják majd világra hozni gyermeküket, amely kiterjed az érzelmekre, kontrollra, fájdalomra, szülészeti eseményekre, támogatásra és a gyermek gondozására. Ezen elvárások áthatják a szülés folyamatát és befolyásolják annak megítélését, illetve a kialakított attitűdök kognitív, affektív és viselkedéses úton befolyásolják a szülés körüli döntéshozatalok folyamatát (Hauck és mtsai., 2016; Varga és mtsai., 2019). Ezáltal a várandóssággal és szüléssel kapcsolatban megélt negatív várakozások, a fájdalommal, az anya és a gyermek épségével kapcsolatos félelmek módosíthatják a szülés élményét, a tapasztalt érzelmeket, a kialakuló tudatállapotot (Nilsson és mtsai., 2012). A szülés során fellépő sajátos tudatállapot természetes megjelenésű módosult tudatállapotnak tekinthető, amely során megváltozik a tudatra jellemző általános éberségi állapot, saját maga és környezete érzékelése (Héjja-Nagy, 2020). A figyelem iránya módosul, változás áll be a kontrollban, az érzelmekben, a képzeletben és az én-élményben, átalakul a szuggesztibilitás (Bálint, 2015). A szülés eltér az éber tudati élményektől, beleérte a vajúdás során megélt akut fájdalmat, a szülés különleges mentális hatását, amelyet gyakran életet megváltoztató eseményként tartanak számon. A szülésélmény megítélése eltérően alakulhat a körülményektől, az elvárásoktól, az egyéni fiziológiától függően (Dahan, 2020). Jelen kutatásban azokat a tényezőket vizsgáltuk, amelyek befolyásolhatják a

szülésélmény megélését. A vizsgálat során 198 nő tapasztalatát vizsgáltuk meg annak érdekében, hogy képet kapjunk a várandóssággal kapcsolatos félelmek, a szüléssel kapcsolatos gondolatok, a magzati kötődés, a beavatkozások és a társas támogatás szülésélményre gyakorolt hatásáról. A vizsgálathoz a Maternal-Fetal Attachment Scale (Andrek, Hadházi, Kekecs, 2016), a Pregnancy Related Thoughts kérdőív (Kopcsó, Bornemissza, Sz. Makó, 2018) magyar adaptációiból, a Pregnancy-Related Anxiety Questionnaire (Huizink, 2004) saját fordításából, illetve a Tudat Fenomenológiája Kérdőívből (Pekala, 1982) álló kérdőívcsomagot alkalmaztuk. Az adatok feldolgozás alatt állnak, de az eredmények eddigi vizsgálata arra enged következtetni, hogy a várandósság és a szülés felé támasztott pozitív attitűd, a pozitívabbnak megélt anya-magzat kötődés, illetve kevesebb félelem összefüggést mutat a pozitív szülésélménnyel (erősebb módosult tudatállapottal és pozitívabb érzelmekkel), továbbá a szüléssel kapcsolatos bizakodóbb elvárás a szüléssel kapcsolatos szorongás alacsonyabb mértékével hozható kapcsolatba.

A szülés körüli változók, a szülés szubjektív élménye, az anyai attitűdök, valamint a válaszkész gondoskodás összefüggései

Héjja-Nagy Katalin[1]
[1]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Az egészséges újszülött és az egészséges édesanya mellett az anya szülés alatt megélt szubjektív élményeit többnyire elhanyagolhatónak vélik, pedig ez korántsem lényegtelen. A pozitív szülésélmény, a szülés alatt megélt pozitív módosult tudatállapot jelentős előnyökkel jár: közvetlenül szülés után gördülékenyebbé teszi az anyai gondoskodás beindulását, előmozdítja az anya-újszülött egymásra hangolódását (Héjja-Nagy–Varga, 2017). A szülésélmény azt is befolyásolhatja, hogy az anya milyen valószínűséggel él át a korai időszakban hangulatzavarokat, PTSD-t. A gyakorló szakemberek tapasztalatai és egyes kutatási eredmények arra utalnak, hogy az anyai gondoskodás elemei (többek között az igény szerinti, sikeres szoptatás, válaszkész gondozás, éjszakai gondoskodás) gördülékenyebben valósulnak meg, ha a szülés hüvelyi úton, beavatkozásoktól mentesen, minél természetesebben zajlik (pl. Cetisli et al., 1992). Feltételezem, hogy a szülés objektív körülményei mellett a szubjektív szülésélmény is hatással van az anyai gondoskodásra, válaszkész gondozásra, az anyai érzelmek kialakítására. Az előadásban egy kérdőíves vizsgálat eredményeiről szeretnék beszámolni, melyben arra voltam kíváncsi, hogy a szülés körüli változók hogyan befolyásolják a szülés szubjektív élményét, illetve a szülésélmény milyen összefüggést mutat a korai anya-gyerek kapcsolat minőségével, a válaszkész gondoskodással. A kérdőíves vizsgálat 550, 6-12 hónapos korú csecsemő édesanyjának bevonásával zajlott országszerte, online kérdőíves módszerrel. A szülés körülményeinek vizsgálatára és a válaszkész gondoskodás feltérképezésére saját összeállítású kérdőívet használtam, a szülés módosult tudatállapot élményét a Phenomenology of Consciousness Inventory I. változatával mértem fel (Pekala, 1982). Az anya-gyerek kapcsolatot Az én kisbabám…/Szülő–csecsemő kapcsolat Skála (MORS) és a Gyermekgondozási/Gyermeknevelési Kérdőív (BMBI/CMBI) magyar változataival (Danis–Oates–Gervai, 2005) mértem. Korábbi vizsgálatainkkal összefüggésben azt találtam, hogy a szülésélményre kedvező hatással van, a pozitív módosult tudatállapot kialakulását segíti a szülésre való felkészülés, a kísérők, különösen a nőtársak és pozitívnak

megélt jelenlétük, valamint a szülés körülményeiben való döntés lehetősége; kedvezőtlenül hatnak rá a különféle beavatkozások és a társas támasz hiánya. A válaszkész gondoskodást és az anya-gyermek kapcsolatra vonatkozó pozitív attitűdöket elősegítette a pozitív szülésélmény. Az előadásban regresszióanalízis segítségével igazolt modellt is bemutatok a szülés körüli változók, a szülés szubjektív élménye és az anyai attitűdök, valamint a válaszkész gondoskodás közötti bonyolult összefüggésekről.

A szülésnél jelenlévők és a beavatkozások hatása a szülésélményre, a szülés alatt megélt érzelmekre, a szülést követő mentális állapotra és a párkapcsolattal való elégedettség alakulására

Mercz-Madarassy Kitti[1]
[1]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: A szülés mind testi, mind lelki szempontból egy igen komplex, bonyolult folyamat (Varga, Andrek & Herczog, 2011), határterhelésként is megfogalmazható (Raffai, 1997). Megélése számos rövid- és hosszútávú következménnyel bír. Negatív élmény esetén például gyakoribb a hangulati problémák (Hajduska, 2008; Madarassy, 2020), esetleg pszichopatológiák megjelenése (Hajduska, 2008). Ezek a mentális állapotok, hosszan elhúzódva, kedvezőtlen hatást gyakorolhatnak az anya-gyermek kötődés kialakulására, és így a gyermek érzelmi, szociális és kognitív fejlődésére is (Szemán-Nagy, 2009). A pozitív megélés ezzel szemben segíti a megváltozott élethelyzethez, a felborult családi dinamikához való sikeresebb alkalmazkodást (Hajduska, 2008), valamint növelheti a párkapcsolattal való elégedettség mértékét (Mercz-Madarassy, 2022). A posztmodern szüléskultúra megfogalmazásában a szülés egy természetes folyamat, amely szerint a nők tudnak szülni, a babák pedig tudnak megszületni. Az orvosi beavatkozások rutinszerű végzése tehát felesleges (Bödecs, 2019). A szükségesség megítéléséhez természetesen a folyamatos jelenlét, az aktív figyelés és kísérés elengedhetetlen. Az indokolatlan mesterséges, külső beavatkozások a természetes folyamatot gyakran megakasztják, illetve nem ritkán céljukkal (pl. a szülés gyorsítása, fájdalomcsillapítás) ellentétes hatást váltanak ki: további beavatkozások sorát indítják el (Davis, 2004, idézi Noll, 2017; Héjja-Nagy, 2015), valamint az egyébként is fájdalmas folyamatot elviselhetetlen szenvedéssé alakítják, hiszen irracionális stresszfaktorként jelennek meg (Raffai, 1997). Célok: A szakirodalomra támaszkodva célunk egy olyan modell felállítása a kérdőíves vizsgálataink alapján, amely választ ad arra, hogy a szülés lefolyása alatt jelenlévők, mint társas támasz, illetve a megtörtént beavatkozások (pl. mesterséges oxytocin, burokrepesztés) hogyan hatnak a szülés közben megélt érzelmeken keresztül a posztnatális időszakban (szülést követő egy év) az anya mentális állapotára (szorongás és depresszió), valamint párkapcsolatának alakulására. Ennek érdekében két kérdőíves vizsgálatot végeztünk. 2020-ban közel 1000 anyuka töltötte ki szülésélmény kérdőívünket, valamint mértük a szorongás (STAI-S) és a depresszió mértékét (EPDS). Majd 2021-22-ben 250 várandós anya esetében mértük a várandósság alatt szintén a szorongást és a depressziót, valamint a párkapcsolattal való elégedettséget. A szülést követően megismételtük a méréseket a szülésélmény kérdőívvel kiegészítve. Eredményeink alapján több olyan szülés alatt megélt tényezőt (pl. társas támasszal való elégedettség, aranyóra, beavatkozások) sikerült azonosítani,

melyek meghatározzák a szülés alatt megélt érzelmeket, amelyek hatást gyakorolnak a szülést követő mentális állapotra és a párkapcsolattal való elégedettség alakulására.

A Hidas-Raffai féle anya-magzat kapcsolatanalízis rövid- és középtávú hatásai az anya-gyermek kapcsolat alakulására és az egészséges személyiségfejlődésre

Homokay Adrienn[1]
[1]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet mesterszakos hallgatója

Hidas György és Raffai Jenő olyan egyedülálló, pszichoanalitikus alapokon nyugvó pszichoedukatív és prevenciós módszert dolgoztak ki, amely hozzájárul ahhoz, hogy a várandósság normatív krízisét az édesanya és leendő gyermeke harmonikusan élhesse meg. A facilitáló módszer célja elsősorban az, hogy megtanítsa az édesanyát arra, hogyan tud kommunikálni a benne növekedő magzattal, hogy támogassa és erősítse a köztük kialakuló kötődést, továbbá, hogy lelkileg felkészítse a leendő édesanyát új szerepére, hogy rendezze a várandósságához fűződő viszonyát, oldja esetleges belső konfliktusait. A Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának végzős, pszichológia mesterszakos hallgatójaként egy online kérdőíves felmérésen alapuló kutatást végzek, amely során alapvető célkitűzés a kapcsolatanalízisben részt vett édesanyák minél szélesebb körben történő megszólaltatása kérdőívekkel és interjúval. A kutatásom célja megvizsgálni azt, hogy van-e rövid-, ill. középtávú hatása a megküzdési képességre és az egészséges személyiségfejlődésre a várandósság időszakában megvalósuló anya-magzat kapcsolatanalízisnek az anya, ill. a gyermek szemszögéből. A vizsgálattal elsődlegesen arra szeretnék választ kapni, hogy az anya-magzat kapcsolatanalízis hogyan segíti az anyák lelkiállapotát a várandósság időszakában és a szülést követően; van-e összefüggés a gyermekágyi depresszió előfordulásával; milyen hatás figyelhető meg a korai kötődést illetően; elősegítheti-e esetleg a gyermek egészséges személyiségfejlődését. Az interjú keretében az anyák beszámolhatnak a kapcsolatanalízis során megélt élményeikről és arról, hogyan alakul a gyermekkel közös életük a szülést követően. Az aktuálisan több mint 70, 0-3 éves korú gyermekek édesanyjának bevonásával megvalósuló online kérdőíves retrospektív kutatásban felvettem egy saját összeállítású kérdőívet a kapcsolatanalízis élményeiről és a gyermek fejlődéséről, a Beck Depresszió Kérdőívet (Halmai et al., 2008), a 16 Itemes Szülői Reziliencia Kérdőívet (PREQ16, Markó et al., 2019) és Az én kisbabám kérdőívet (MORS, Gervai et al., 2005). Az adatok gyűjtése és feldolgozása jelenleg folyamatban van, amelynek részleteiről, eredményeiről a szimpózium keretében számolok be. A kutatásommal szeretném felhívni a figyelmet arra, hogy az egészséges fizikai és mentális fejlődés az anyaméhen belül kezdődik. Ennek tudatosítása a leendő szülőkben – célul tűzve egy egészségesebb társadalom megteremtését – közös érdekünk.

SZ08

Régi értékek mentén új utakon a gyógypedagógiai pszichológia

Elnök: **Bolla Veronika –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

Opponens: **Billédi Katalin** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

A gyógypedagógiai pszichológia hagyományai a XIX. század végéig nyúlnak vissza. Ranschburg Pál (189.) kutatásai, módszertana és tudományos tanai nemcsak alapokat adtak a gyógypedagógiai pszichológia számára, hanem lehetővé tették a több mint száz éven átívelő tudományos munka alkalmazkodási képességének kidolgozását is. Napjainkban a gyógypedagógiai pszichológia intézményes változata továbbra is egy egyetemi kar intézetéhez kötődik, de e tudományterület képviselői a szakmai közösségek közötti kapcsolatokat erősítik. E szimpózium előadásai bemutatják a hagyományokra épülő, korszerű szemléletű munkákat. Az első előadásban az atipikus fejlődés során megnyilvánuló korai diszregulációs folyamatok és a regulációs zavarok közötti összefüggések, valamint azok sajátos megnyilvánulási módjainak bemutatására kerül sor a Down-szindrómás gyermekek körében. A téma kevéssé feltárt terület és elméleti megközelítése segítséget nyújt egy tervezett empirikus kutatás kontextusának és főbb fókuszpontjainak kijelölésében. A második előadásban egy olyan szoftvert mutatunk be, amely a végrehajtó funkciók közül a tervezést, valamint a vizuális emlékezeti terjedelmet méri azzal a céllal, hogy a végrehajtó funkciók zavaraiban érintett populációk tagjai számára könnyebbé és hatékonyabbá tegyük a vizsgálat folyamatát. A harmadik előadás egy kutatás eredményeit mutatja be, amelyben egy új módszerrel, szintetizált beszédingerek segítségével vizsgáltuk meg a két fül közti (interauralis) teljesítménykülönbséget. A negyedik előadásban egy nagyobb elemszámú kutatást megelőző pilot vizsgálat eredményeit szemléltetjük. Célunk feltárni, hogy hogyan vélekednek a tanítók, a tanárok és a gyógypedagógusok, valamint az ugyanezen szakokon lévő, nappali tagozatos hallgatók a saját szerepükről, lehetőségeikről az erkölcsi nevelés terén. A szakmai diverzitásunk négy előadásban szólal meg az életkor-, a populáció és a tartalmi specifikusság mentén úgy, ahogyan a gyógypedagógiai pszichológia is foglalkozik mindezekkel.

Down-szindrómás gyermekek korai regulációs problémái

Napravszky Noémi[1,2], Danis Ildikó[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar
[2]Semmelweis Egyetem Mentális Egészségtudományok Doktori Iskola
[2] Semmelweis Egyetem, Mentális Egészségtudományok Doktori iskola

A kora gyermekkori regulációs zavarok, amelyek leggyakrabban excesszív sírás és különböző alvási- és táplálási/táplálkozási zavarok formájában jelentkeznek, a csecsemők és a kisgyermekek körülbelül 20%-át érintik. Ez az arány még kifejezettebb lehet atipikus fejlődésmenet esetén vagy neurokognitív zavarral diagnosztizált gyermekek körében, így például Down-szindrómás gyerekeknél is. Az atipikus fejlődés során megnyilvánuló korai diszregulációs folyamatok és a regulációs zavarok közötti összefüggések, valamint azok sajátos megnyilvánulási módjai Down-szindrómás gyermekek körében kevéssé feltárt terület. A jelenségkörről – a kutatási és módszertani hiányosságok mellett – jelenleg nehéz összefoglaló tanulmányokat és empirikus adatokat találni a hazai és nemzetközi szakirodalomban egyaránt, annak ellenére, hogy az alvászavarok és a táplálkozási problémák előfordulási gyakoriságát

számos nemzetközi tanulmány, valamint az egészségügyi szakemberek és az érintett szülők empirikus megfigyelései is széles körben alátámasztják. A kora gyermekkori regulációs zavarok a szakemberek és a szülők számára olykor nehezen azonosítható és differenciálható nehézségek. Atipikus fejlődés esetén többnyire szindróma-specifikus megnyilvánulásként tekintenek a tünetekre, és kevéssé szentelnek figyelmet azok kapcsolati és interakciós jelentőségére. A Down-szindrómás gyermekek körében megjelenő regulációs zavarok hátterében organikus okok és az eltérő fejlődéssel összefüggő kapcsolati nehézségek is állhatnak, amelyek tranzakciós módon gyakorolnak hatást a problémák kialakulására. A jelenséget magyarázó pszichoszociális háttértényezők, a családi, partnerkapcsolati működés és a szülő-gyermek kapcsolat jellegzetességei jelentősen befolyásolhatják a zavarok megjelenését és súlyosságát az érintett populációban. A Down-szindrómás gyermekeket és családjaikat érintő korai regulációs problémák időben történő felismerése és kezelése segíthet megelőzni a gondozók és a gyermek harmonikus egymásra hangolódásának nehézségeit, preventív módon támogathatja a korai kötődési kapcsolat optimális alakulását, valamint csökkentheti a későbbi pszichopatológiai problémák megjelenésének kockázatát, védőfaktorként szolgálva az eltérő fejlődésű gyermek és családja életútján. A téma elméleti megközelítése segítséget nyújt egy tervezett empirikus kutatás kontextusának és főbb fókuszpontjainak kijelölésében, illetve a kutatás szempontjából releváns kutatási kérdések és hipotézisek megfogalmazásában. A speciális szükségletű gyermekcsoport fejlődési, családi és kapcsolati jellegzetességeinek összevetése a lakossági populáció adataival (21. századi babaszoba, Kohorsz ’18 kutatások), az eltérő igények azonosítására és a célzott beavatkozási pontok megtalálására adhat lehetőséget.

Tanítók, tanárok és gyógypedagógusok nézetei az erkölcsi ítéletalkotás fejlődéséről és fejlesztési lehetőségeiről

Vincze Györgyi[1,2], Czabaji Horváth Attila[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Gusztáv Gyógypedagógiai Kar, Gyógypedagógiai Pszichológia Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet

A jelzett célcsoport (különösen a gyógypedagógusok) erkölcsi neveléssel kapcsolatos nézeteinek feltárása kevésbé kutatott terület. Korábbi vizsgálatok bizonyították, hogy a pedagógusok nézetei hatnak a további ismeretszerzésre és a tanítási gyakorlatra, és jelentős hatással vannak a nevelési folyamatra. Egy kutatásban a megkérdezett pedagógusok a nevelés meghatározásában a legfontosabbnak az erkölcsi normák átadását érzik, míg egy másik felmérés azt mutatja, hogy jelentős részük hárítja a nevelés felelősségét. Egy további vizsgálat szerint főleg a kezdő pedagógusoknak okoz dilemmát, hogy a tanulmányi sikerek elérésére vagy az erkölcsi nevelésre helyezzék a hangsúlyt. Jelen kutatás egy nagyobb elemszámú kutatást megelőző pilot vizsgálat. Célunk feltárni, hogy hogyan vélekednek A) a tanítók, a tanárok és a gyógypedagógusok, valamint B) az ugyanezen szakokon lévő, nappali tagozatos hallgatók a saját szerepükről, lehetőségeikről az erkölcsi nevelés terén. A következő kutatási kérdésekre keressük a választ: Mik jellemzik az oktatáspolitikai szabályozást a vizsgált területen? A különféle pedagógiai dokumentumokban hogyan jelenik meg az erkölcsi nevelés? Milyen a vizsgált csoportok szerepfelfogása az erkölcsi nevelés vonatkozásában? Milyen

lehetőségeket látnak az erkölcsi ítéletalkotás fejlesztésére? Mit gondolnak az intellektuális képességzavarban érintett tanulók erkölcsi fejlődéséről? Kutatásunk megvalósításához a kevert módszertant alkalmazó stratégiát választottuk, mert egyfelől a kvalitatív alapokon nyugvó interjú és fókuszcsoportos beszélgetés lehetőséget kínál a vélemények, nézetek mélyebb feltárására, másfelől kérdőíves felmérés biztosítja, hogy nagyobb mintából nyert adatokra is tudjunk támaszkodni. Az adatgyűjtési szakasz 2023. februárjában zárult. Az online kérdőívet összesen 104 fő töltötte ki: 40 már a terepen dolgozó pedagógus, és 64 hallgató. Ugyanezzel a célcsoporttal összesen 13 interjút vettünk fel. Emellett egy három fős fókuszcsoportos beszélgetést csináltunk. Az adatok feldolgozása folyamatban van, kutatási eredményeink folyamatosan bővülnek. A közel 12 órás hanganyag és a kérdőívek alapján az körvonalazódik, hogy a korábbi vizsgálatok mintázatát jellemző kettősség ebben a pilot kutatásban is megmutatkozik, de emellett a megkérdezett pedagógusok és hallgatók kifejezetten kiemelik a saját felelősségüket a kérdés kapcsán. A kutatás korlátaiból adódóan az egyes csoportok alacsony elemszáma miatt az eredmények nem lesznek általánosíthatók, csupán iránymutatással szolgálhatnak. Előadásunkban az eredmények részletes bemutatására és a lehetséges következtetések megfogalmazására helyezzük a hangsúlyt.

IKT alapú diagnosztikai eszköz és tudásfejlesztés

Kálózi-Szabó Csilla[1], Jakab Zoltán[1], Mohai Katalin[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

A számítógépesített kérdőívek illetve tesztvizsgálatok a pszichológia egyéb területei mellett a neuropszichológiában is egyre elterjedtebbek. Ennek egyik előnye, hogy digitalizált formában sokkal könnyebben megvalósítható az adaptív tesztelés, amelynek során a vizsgálati személy fokozatosan kirajzolódó képességszintjét a felvétel következő lépései során figyelembe lehet venni. Ezzel a fáradás és a motivációcsökkenés minimalizálható, és a vizsgált pszichológiai konstruktum működéséről is pontosabb képet kaphatunk. Bizonyos atipikus fejlődési utak esetén (pl. ADHD; ASD) a figyelmi és motivációs korlátok tekintetbe vétele kulcsfontosságú. Előadásunkban egy olyan szoftvert mutatunk be, amely a végrehajtó funkciók közül a tervezést valamint a vizuális emlékezeti terjedelmet méri – előbbit a London torony feladat, utóbbit pedig a Corsi kockák, illetve fordított Corsi kockák feladat adaptív változata segítségével. A számítógépesített adaptív tesztelés (computerized adaptivre testing, CAT) használatával tehát az volt a célunk, hogy a végrehajtó funkciók zavaraiban érintett populációk tagjai számára könnyebbé és hatékonyabbá tegyük a vizsgálatot. Ennek részeként a rendelkezésünkre álló tesztadatokat a tételválasz elmélet (item reponse theory) segítségével elemeztük, mert e módszerrel az egyes itemek diszkriminációs képessége alaposabban vizsgálható, s így az itemszám növelése helyett lehetővé válik kisebb számú, de megfelelő hatékonyságú item kiválasztása. Munkánk annyiban tekinthető újnak, hogy keresésünk során nem találtunk a fenti teszteket implementáló, már létező komputerizált adaptív eszközt a szakirodalomban.

A lateralitás vizsgálata módosított beszédingerekkel

Vig Julianna[1], Jakab Zoltán[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Bárczi Gusztáv Gyógypedagógiai Kar

A hallórendszer esetében a lateralizáció vizsgálatára leggyakrabban dichotikus teszteket alkalmaznak: a két fülbe egyidejűleg két különböző hangingert játszanak le és ezek feldolgozását hasonlítják össze. Beszédingerek esetén az emberek többsége gyorsabban és pontosabban dolgozza fel a jobb fülbe játszott ingert, vagyis ezekben a helyzetekben a jobb fülük domináns. A jelenség legelterjedtebb magyarázata, hogy a feldolgozás során előnyt élvez a jobb fülből a domináns nyelvi régiókat tartalmazó bal féltekébe futó, átkereszteződő pálya, a jobb féltekébe futó, nem átkereszteződő pályára kifejtett gátló mechanizmusoknak köszönhetően. Jelen kutatás célja, hogy egy új módszerrel, szintetizált beszédingerek segítségével vizsgáljuk meg a két fül közti (interauralis) teljesítménykülönbséget. Az eredményeket összevetve a klasszikus dichotikus tesztek eredményeivel, a Diana Deutsch-féle oktávillúzió-teszt eredményeivel, valamint a kézdominanciával választ kaphatunk arra, összefüggenek-e egymással, illetve a kezességgel a különböző hallási lateralizációs jelenségek. Kutatásunk során a következő kérdéseket vizsgáltuk: Van-e teljesítménykülönbség a két fül között a szintetikus beszédingerek feldolgozása során? Ha van interauralis különbség, korrelál-e a klasszikus dichotikus teszttel megállapítható füldominanciával? Ha van interauralis különbség, korrelál-e a Diana Deutch-féle oktáv-illúzióval megállapítható aszimmetriával? Ha van interauralis különbség, ennek mértéke különböző-e szinuszhullámú (SWS), illetve amplitúdómodulált (VOC) beszédingerek esetén? Mintánk 73 felnőtt, ép hallású személyből állt; a nők és férfiak, illetve jobb- és balkezesek aránya közel azonos volt. Előzetes eredményeink nagy egyéni változatosságot jeleznek mind a szintetikus beszédingerek feldolgozásában, mind az interaurális különbségek terén, sőt a Deutsch-féle oktávillúzió tekintetében is. Feladataink alapján az ingertípus hatása elválasztható volt az interaurális különbségektől (például dichotikus szótagészlelési feladatban elválnak a szótagok egymás közti dominanciaviszonyai és az egyik fül feldolgozási előnye). Az előzetes elemzések nem mutatnak egyértelmű összefüggést a kezesség és a füldominancia között.

SZ09

A prospektív emlékezet vizsgálatának neuropszichológiai és klinikai vonatkozásai

Elnök: **Demeter Gyula** – Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék
Opponens: **Németh Dezső –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Jelen szimpózium előadásai betekintést engednek a BME Neuropszichológia és Megismerés kutatócsoport prospektív emlékezettel (prospective memory, PM) kapcsolatos munkáiba. A PM az a képességünk, amely lehetővé teszi, hogy egy szándékot megőrizzünk, felelevenítsünk, és a jövő egy adott pillanatában vagy kontextusában kivitelezzünk. Kutatásainkban arra az átfogó kérdésre szeretnénk választ kapni, hogy a PM működése milyen mértékben és módon érintett egészséges személyeknél és különböző klinikai populációkban. Azt is vizsgáljuk, hogy adott

klinikai és kognitív változók, illetve az érzelmi valencia hogyan befolyásolják a PM teljesítményt. Kutatócsoportunk fordította és adaptálta a szakirodalomban jól ismert Virtuális Hét feladatot (Virtual Week), amely egy klinikai orientációjú, életszerű laboratóriumi PM feladat. Első előadásunkban traumás agysérültekkel kapott eredményeinket ismertetjük, egy-egy konkrét eset kapcsán kitérve a neuropszichológiai terápiában megvalósítható alkalmazási lehetőségekre. Második előadásunkban a Virtuális Hét érzelmi változatával kapott előzetes eredményeinket ismertetjük, vázolva elképzelésünket az érzelmi ingerek PM teljesítményre gyakorolt hatásairól. Harmadik előadásunkban egy érzelmi PM kísérleti paradigmával kapott eredményeinket mutatjuk be temporális lebeny epilepsziás személyekkel, további részleteket ismertetve az érzelmi ingerek és a PM kapcsolatáról. Negyedik előadásunkban egy kísérleti érzelmi PM paradigma keretében elemezzük az érzelmi ingerek PM teljesítményre gyakorolt hatásait. Elgondolásunk szerint ezen eredményeknek és feladatoknak a klinikai gyakorlatban való alkalmazása lehetővé teheti, hogy differenciáltabb profilt kaphassunk egy-egy beteg PM teljesítményéről, aminek fontos szerepe lehet a neuropszichológiai diagnosztikában és rehabilitációban is.

Elmélettől a neuropszichológiai terápiáig: a prospektív emlékezet vizsgálata és rehabilitációja traumás agysérülteknél

Demeter Gyula[1], Lencsés Anita[1], Mikula Bernadett[1]
[1]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék

Jelen kutatásunk fókuszában egy gyakori neurológiai kórkép, a traumás agysérülés (traumatic brain injury, TBI) áll. Az eddigi eredmények szerint e személyek hétköznapjait megnehezítő, gyakori és tartós kognitív zavar a prospektív emlékezet (PM) sérülése is. Vizsgálatunkban egy kutatócsoportunk által fordított és adaptált, nemzetközileg ismert, naturalisztikus laboratóriumi PM mérőeszközt, a Virtuális Hetet alkalmaztuk (Virtual Week). A Virtuális Hét egy számítógépes társasjáték formájában a mindennapi életben előforduló PM-feladatokat szimulálja egy hét teendőinek keretébe ágyazva. A PM különböző paramétereit vizsgálja: idő- és eseményalapú, illetve szokásos és epizodikus feladatokat is tartalmaz. Legújabb változata egy retrospektív emlékezeti tesztet is tartalmaz, ami lehetővé teszi a PM prospektív és retrospektív komponenseinek felmérését is. E feladat mellett a figyelmi, emlékezeti és végrehajtó funkciókat mérő neuropszichológiai teszteket és önkitöltős kérdőíveket alkalmaztunk. Kutatásunkban 18 traumás agysérüléssel diagnosztizált személy és 18 életkorban, nemben és iskolai végzettségben illesztett egészséges kontroll vett részt. Az egészséges kontroll csoporthoz képest a TBI-s személyek csökkent PM teljesítményt mutattak a Virtuális Hét összes feladatán, ami összhangban van a korábbi kutatási eredményekkel. Ugyanakkor eredményeink azt mutatják, hogy az eseményalapú feladatokat csak akkor volt könnyebb elvégezniük az időalapúhoz képest, ha a PM-feladatok epizodikusak voltak. A TBI-s személyeknek nem csak a prospektív komponens kapcsán voltak nehézségeik, hanem a feladatok tartalmának felismerésében is (retrospektív komponens). A TBI-s csoport nem számolt be gyakoribb memória problémákról, magasabb szintű szorongásról és depresszióról. Továbbá ezek a változók nem mutattak szignifikáns együtt járást a PM-mel és a felismerési teljesítménnyel a Virtuális Hét feladaton. Ezen eredményeink arra is utalhatnak, hogy az

agysérülést követő csökkent tudatosság miatt megfontolandó az önkitöltős kérdőívek alkalmazása. Esetrészeletek mentén a Virtuális Hét feladaton kapott teljesítmény-mintázatok elemzésével mutatjuk be azokat a lehetőségeket, amelyek mentén elgondolásunk szerint a feladat hatékonyan alkalmazható TBI-s személyek neuropszichológiai rehabilitációjában.

Prospektív emlékezet traumás agysérülést követően: az érzelmi valencia szerepe

Lencsés Anita[1], Mikula Bernadett[1], Demeter Gyula[1]
[1]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék

Jövőbeli szándékaink nem pusztán semleges tartalommal bírnak: lehetnek pozitív érzelmi töltetűek, mint például elmenni a kedvenc zenekarunk koncertjére, vagy negatív töltetűek, mint például egy büntetés befizetése. Egy prospektív emlékezeti (PM) feladat során az érzelmi valenciával rendelkező ingerek szembetűnőek és kiemelkednek környezetükből; ezáltal pedig könnyebben ragadják meg a figyelmet, és úgy segítik a teljesítményt, hogy automatikus előhívási folyamatokat váltanak ki. Egy friss metaanalízis alapján egészséges személyeknél a PM teljesítmény magasabb pozitív ingerek esetén a negatív vagy semleges ingerekhez képest, míg a negatív ingereknek nincs egyértelműen kimutatható emlékezetfokozó hatása a semleges ingerekkel szemben. Kutatásunkban azt vizsgáljuk, hogy milyen hatással van az érzelmi valencia traumás agysérült személyek PM teljesítményére. Ehhez egy komplex, klinikai orientációjú naturalisztikus PM-feladatot, a Virtuális Hét módosított változatát használjuk. Ebben a feladatban a résztvevőknek egy számítógépes társasjáték formájában egy hetüket kell végigjátszaniuk, miközben különböző valenciájú feladatok végrehajtására kell emlékezniük. A Virtuális Hét e változatában összesen 12 PM-feladatot kell végrehajtania a résztvevőknek 3 virtuális napon. A feladatok közül 4 pozitív, 4 negatív és 4 semleges valenciával rendelkezik, továbbá a feladatok fele időalapú, a fele pedig eseményalapú. A virtuális napok végén a résztvevőknek egy felismerési tesztet is ki kell tölteniük prospektív feladataik tartalmára vonatkozóan. A kutatásban traumás agysérült személyek, és hozzájuk életkorban, nemben és iskolai végzettségben illesztett egészséges kontroll személyek vesznek részt. Feltételezzük, hogy a betegcsoport PM teljesítménye szignifikánsan elmarad a kontroll csoporttól, főként az időalapú feladatokon. A csoportok és az érzelmi valencia között egy interakciót várunk: mindkét csoportban jobb lesz a PM teljesítmény a pozitív ingerekre a negatív vagy a semleges kondícióhoz képest, ugyanakkor a pozitív valencia emlékezetfokozó hatása magasabb lesz a traumás agysérült csoportban. Emellett azt is várjuk, hogy a betegcsoport a PM retrospektív komponensét mérő felismerési teszten hasonlóan teljesít majd a kontroll csoporthoz, és a két csoport közötti különbség csak a PM prospektív komponensén lesz tetten érhető. Elgondolásunk szerint eredményeink fontos következtésekkel szolgálhatnak a rehabilitációra nézve. Az érzelmek lehetséges emlékezetfokozó szerepe megteremtheti egy jövőbeli hatékony, a prospektív emlékezetre fókuszáló kognitív tréning kidolgozását, ami nagymértékben hozzájárulhat az agysérült személyek életminőségének javításához.

Érzelmi prospektív emlékezet temporális lebeny epilepsziában

Mikula Bernadett[1], Borbély Csaba[2], Lencsés Anita[1], Demeter Gyula[1]
[1]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék
[2]Országos Mentális Ideggyógyászati és Idegsebészeti Intézet

Egyre több eredmény támasztja alá, hogy az érzelmi valenciával rendelkező kulcsingerek befolyásolhatják a prospektív emlékezeti (PM) teljesítményt, azonban nem tisztázott, hogy a pozitív és negatív érzelmi valencia milyen feltételek mellett serkentő vagy épp gátló hatású. A temporális lebeny epilepszia (TLE) a fokális epilepsziák leggyakoribb formája, amely a kognitív funkciók közül jellemzően az emlékezeti, nyelvi és figyelmi készségeket érinti. Meglepő módon mindössze néhány tanulmány vizsgálta a PM-et TLE-ben, ezek alapján pedig úgy tűnik, hogy TLE-s személyek elmaradást mutatnak mind az eseményalapú, mind az időalapú PM-feladatokon. Mivel TLE-ben gyakran okoz nehézséget a negatív érzelmek, különösen a félelem felismerése, ezért feltételezhető, hogy ebben a csoportban az érzelmi ingerek PM-re gyakorolt hatása kevésbé érvényesül. Kutatásunkban egy eseményalapú laboratóriumi PM-feladatot alkalmazunk TLE-s személyek, valamint nemben, életkorban és iskolai végzettségben illesztett egészséges kontroll személyek érzelmi PM-teljesítményének feltérképezésére. A kísérletet egy kettős feladat paradigmában építjük fel, ahol a résztvevők egy folyamatban lévő (ongoing) feladatot végeznek, miközben fejben kell tartaniuk egy előre megfogalmazott szándékot. Az ingeranyagot olyan emberi arcpárok alkotják, amelyek boldogságot, félelmet vagy semleges kifejezést közvetítenek. A folyamatban lévő feladat során a résztvevőket arra kérjük, hogy a billentyűzeten a jobbra vagy balra mutató nyilak lenyomásával jelezzék, hogy a két arc neme megegyezik vagy eltérő. A PM-feladatot ebbe a folyamatban lévő tevékenységbe ágyazzuk be, lényege pedig, hogy ha a résztvevők egy korábban megtanult, konkrét arcpárral találkoznak, akkor nyomjanak le egy harmadik billentyűt, a nemi diszkriminációs feladatot pedig hagyják figyelmen kívül. A szándék fenntartásához szükséges monitorozási folyamatokat egy kontroll kondíció segítségével mérjük, amelyben kizárólag az ongoing feladatot mutatjuk be. Feltételezzük, hogy az egészséges kontroll csoporthoz képest TLE-s személyek kevésbé fognak profitálni a negatív PM-hívóingerek érzelmi manipulációjából, amit a pontosság és a reakcióidő is tükröz majd. Emellett azt várjuk, hogy a monitorozás költségei TLE-ben nem térnek el a pozitív és negatív érzelmi blokkokban a semleges blokkal összehasonlítva. Eredményeink hozzájárulnak a PM funkciók és az érzelmek interakciójának mélyebb megértéséhez TLE-ben, és felhívhatják a figyelmet a PM mérőeszközök használatának fontosságára a TLE-s személyek neuropszichológiai vizsgálatában.

A pozitív hívóingerek hatása a prospektív emlékezeti teljesítményre

Zsebi Soma[1], Mikula Bernadett[1], Lencsés Anita[1], Demeter Gyula[1]
[1]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék

Az érzelmi valenciával rendelkező ingerek attól függően befolyásolják a prospektív emlékezeti (PM) teljesítményt, hogy az érzelmi manipulációt az emlékezeti folyamat melyik szakaszában (kódolás, tárolás, előhívás) adjuk. Az eddigi eredmények alapján arra következtethetünk, hogy amennyiben érzelmi ingereket mind a kódolás, mind az előhívás során alkalmazunk, a pozitív és negatív valencia hatása között nincs különbség. Továbbá az érzelmi ingerek (valenciától függetlenül) arousal növelő hatással is bírnak: ezek az ingerek kiugróvá válnak és automatikus előhívási folyamatokat váltanak ki. Korábbi kísérleti eredményekből kiindulva létrehoztunk két komplex, eseményalapú érzelmi PM-feladatot, amelyekben semleges és pozitív képpárokat mutattunk be két kondícióban: 1. alaphelyzetben, amelyben nincsenek PM ingerek; és 2. prospektív helyzetben, amelyben vannak PM ingerek. Az első feladatban ("alacsony retrospektív terhelés") az a képpár funkcionált PM ingerként, amelynek mindkét tagja azonos volt. A második feladatban ("magas retrospektív terhelés") a résztvevőknek a feladat elvégzése előtt egy véletlenszerűen kiválasztott, konkrét képpárt kellett megtanulniuk, amely aztán a feladatvégzés során a PM ingerként funkcionált. Az alaphelyzetben (folyamatban lévő feladat) a résztvevőknek a képpárok között megjelenő nyilak irányát kellett követniük. Annak érdekében, hogy megbizonyosodjunk a használt képanyag érzelmi jellemzőiről, a kísérlet befejeztével minden vizsgálati személy egy 7 fokú Likert-skálán értékelte az összes látott képet valencia és kiváltott arousal mentén. Hipotézisünk szerint a pozitív ingerek facilitáló hatással lesznek a vizsgálati személyek PM teljesítményére, ami mind a reakcióidőkben, mind pedig a találati arányokban jelentkezni fog. Jelen előadásunkban egészséges személyekkel kapott pilot eredményeinket ismertetjük, bemutatva a paradigma lehetséges klinikai alkalmazásának lehetőségeit.

SZ10

A szerhasználat általános populációs mérésének kihívásai

Elnök: **Paksi Borbála** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet
Opponens: **Elekes Zsuzsanna** – Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Támogatott Kutatócsoportok Irodája

A szimpózium célja/jelentősége: Magyarországon 2023-ban 6. alkalommal kerül sor az általános populáció addiktológiai problémáinak vizsgálatára irányuló célzott epidemiológiai adatfelvételre. Az „Országos Lakossági Adatfelvétel Addiktológiai Problémákról - 2023" (OLAAP 2023) kutatás végső célja a COVID-19 járvány és az ahhoz kapcsolódó intézkedések következményeként (feltételezhetően) megváltozott társadalmi helyzetben a magyarországi felnőtt népesség körében az addiktológiai problémák (szerhasználó magatartások és addiktív viselkedésformák) átfogó vizsgálata. A kutatás végső céljának megvalósításához szorosan kapcsolódik az addiktológiai problémák különböző aspektusainak érvényes mérését szolgáló adatfelvételi módszerek, fogalmi keretek, indikátorok kidolgozása/megújítása. A szimpózium az OLAAP 2023 kutatás metodológiai dilemmáit, illetve a kutatás előkészítése során készült módszertani elemzések és kvalitatív kutatások eredményeit mutatja be. Módszertani háttér: A szimpózium több előadása a Budapesti Longitudinális Vizsgálat (BLS) adatainak célzott, az adatfelvétellel kapcsolatos módszertani kérdésekre fókuszáló másodelemzéseit mutatja be.

Egyrészt a BLS serdülő populációban (BLS-S) a 2021/22. tanévben készült 3. hullámának (N nettó=2598 fő) hibrid, papíros alapú (PAPI) és online (CAWI) technikát egyaránt alkalmazó adatfelvételére támaszkodunk, másrészt a BLS a fiatal felnőtt populációban (BLS-FF) 2019 és 2022 között készült, a szerhasználat becslésére különböző un. Randomized Response Method (RRM) technikákat alkalmazó hullámainak adatait elemezzük. Emellett bemutatjuk az OLAAP 2023 kutatás keretében az összetett szerhasználat mérésének empirikus megalapozása céljából szerhasználók körében készült kognitív interjúkra és szakértői véleményekre épülő kvalitatív előkutatás eredményeit. A szimpózium a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (pályázati azonosítók: K143732, KKP 126835), valamint a Nemzeti Drog Fókuszpont támogatásával készült.

A szerhasználat általános populációs mérésével kapcsolatos hazai és nemzetközi tapasztalatok

Péterfi Anna[1], Paksi Borbála[2]
[1]Belügyminisztérium
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet

Háttér/célkitűzés: Az előadás célja a szerhasználat általános populációs becslésével kapcsolatos hazai és nemzetközi módszertani kihívások áttekintése, különös tekintettel a fogyasztás bevallásával kapcsolatos problémákra és azok hátterére, a különböző adatfelvételi módok hatására, illetve ehhez kapcsolódóan az egy vizsgálatsorozaton belül történő adatfelvételi mód megváltoztatásának dilemmáira. A fentiek mellett külön vizsgáljuk az előadásban az összetett szerhasználat konceptualizálási és mérési nehézségeit. Módszer: Az előadás elsősorban az EU tagállamaiban végzett általános populációs (lakossági vagy iskolai) drogepidemiológiai vizsgálatokat és azok módszertani eredményeit, illetve a különböző hibák kompenzálására/korrigálására szolgáló kutatói törekvéseket tekinti át. A nemzetközi módszertani áttekintésünk fókuszában a drogepidemiológiai vizsgálatok tekintetében leginkább releváns nem mintavételi hibák csökkentésére vagy korrekciójára alkalmazott megoldások állnak. A különböző adatfelvételi módok alkalmazása esetén a módhatás alakulásával kapcsolatos kérdéseket, az összetett szerhasználati mintázatok esetében pedig a fogalmi és mérési dilemmákat tárgyaló szakirodalmi tapasztalatokat tekintjük át. Emellett kitérünk a korábbi hazai általános populációs vizsgálatok (OLAAP, BLS) módszertani problémákkal kapcsolatos tapasztalatainak összefoglalására. Következtetések: A véletlen mintavételi eljárással készített általános populációs (lakossági vagy iskolai) vizsgálatoknak számos korlátja van, azonban egyes nem mintavételi hibák különösen jelentősek a társadalmi elítélés alá eső, érzékeny kérdéseket tárgyaló drogepidemiológiai vizsgálatok esetében. Az utóbbi évtizedekben jelentős kérdéssé vált a számítógéppel segített adatfelvételi eljárások alkalmazása, amelyek típusait, valamint előnyeit és hátrányait a drogepidemiológiai vizsgálatok tapasztalatai alapján áttekintve legfontosabb szempontként az adatfelvétel módja, a kérdőív célba juttatásának, az interjúer vagy felügyelő részvételének kérdése, a kérdőív elrendezése, érthetősége, megjelenítése, hossza, az interjúalany számítógépes ismeretei azonosíthatók. Az áttekintett tanulmányok alapján összegezzük e tényezők szerepét a megbízhatóság és az érvényesség

vonatkozásában. Ezt követően bemutatjuk a nem mintavételi hibák megelőzésére és korrigálására alkalmazott módszereket. Végezetül röviden kitérünk a polidrog használat drogepidemiológiai vizsgálatok keretében történő mérésével kapcsolatos diskurzus sarkalatos pontjaira. *Az előadás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (pályázati azonosító: K143732), valamint a Nemzeti Drog Fókuszpont támogatásával készült.

Különböző adatfelvételi módok alkalmazásának szerepe a nem mintavételi hibák alakulásában

Paksi Borbála[1], Eisinger Andrea[2], Demetrovics Zsolt[2,3]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[3] Centre of Excellence in Responsible Gaming, University of Gibraltar

Háttér/célkitűzés: A mintavételen kívüli hibák nagyságának keretek között tartása minden kutatásban nagy fontossággal bír, s különösen fontos a hibák időbeli szinten tartása a változások becslésére törekvő kutatásokban. A hibákat befolyásoló egyik tényező az adatfelvételi mód, így kiemelt jelentőségű annak helyes megválasztása, illetve standarditásának biztosítása. Ugyanakkor az utóbbi években egyre nagyobb pénzügyi és/vagy idői stb. nyomás nehezedik a kutatókra az online (CAWI) adatfelvételi módok irányába való elmozdulásra. Előadásunkban az adatfelvételi mód és a válaszhiányok kapcsolatát vizsgáljuk egy hibrid, 5-féle adatfelvételi módot kombináló kutatás adatai alapján. Módszer: Az előadásban bemutatott elemzések a Budapesti Longitudinális Vizsgálat (BLS) keretében a budapesti közoktatási intézmények 5. évfolyamos osztályaiban nappali tagozaton tanuló diákok reprezentatív mintáján 2018/2019-es tanévben indult kutatás keretében, a kutatás 2021/2022-es tanévben felvett harmadik hullámának (BLS-S W3) adatain készültek. A W3. adatfelvételi hullámban a 8. évfolyamos diákok körében végzett adatfelvétel mintáját bruttó 2219, nettó 1854 tanuló, a 7. évfolyamon készült adatfelvételét pedig bruttó 839, nettó 745 tanuló képezte. Az adatfelvételt többféle, papír-ceruza módszert és online adatfelvételt, illetve kontrollált és nem kontrollált adatfelvételi szituációt ötvöző adatgyűjtési technika kombinációjával végeztük. Az iskoláknak lehetőségük volt (1) az iskoláktól független kérdezőbiztosok személyes közreműködésével, csoportos önkitöltős eljárással online (CAWI); (2) vagy papír-ceruza (PAPI) módszerrel zajló, valamint (3) az iskola munkatársának jelenlétében történő online (CAWI) vagy (4) papír alapú (PAPI) adatfelvételi mód választására. A csoportos adatfelvétel során el nem ért tanulók esetében pedig (5) egyéni online (CAWI) adatfelvétel történt. Eredmények: A kutatás eredményei azt mutatják, hogy azon válaszolók körében, akik esetében a kérdőív kitöltése CAWI adatfelvételi technikával történt, a válaszhiányok aránya szignifikánsan ($p<0,001$, $\eta 2=255$) magasabb volt azokhoz a tanulókhoz képest, akik körében PAPI módszerrel zajlott az adatfelvétel. A csoportos kitöltés és az ezzel együtt járó kontrolált adatfelvételi körülmények biztosítása azonban nem eredményezett szignifikáns eltérést a nem felügyelt, egyéni adatfelvételi szituációhoz képest ($p >0,1$). Az előadásban emellett megvizsgáljuk, hogy a különböző tanulói jellemzők kontroll alatt tartása mellett is megmarad-e az adatfelvételi mód és a válaszhiányok arányának szignifikáns kapcsolata, továbbá, hogy az adatfelvételi mód milyen kapcsolatot mutat speciálisan a

szerhasználattal kapcsolatos kérdések megválaszolási hajlandóságával. *Az előadás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (pályázati azonosítók: K143732, KKP 126835) támogatásával készült.

Az összetett használói magatartások lehetséges indikátoraival kapcsolatos szakértői és szerhasználói percepciók

Arnold Petra[1], Péterfi Anna[2], Felvinczi Katalin[3], Paksi Borbála[4]
[1] Budapesti Corvinus Egyetem, Társadalomepidemiológiai Kutatócsoport
[2] Belügyminisztérium
[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[4] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógia és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet

Háttér/célkitűzés: A hazai felnőtt lakosság körében készült drogepidemiológiai vizsgálatok (Paksi és mtsai., 2009, 2017, 2021) alapján – a nemzetközi tendenciákkal összhangban – Magyarországon is növekedett a szerhasználók körében a két vagy több különböző drogot használók aránya (2007-ben 22,8% 2015-ben 34,8%), 2015 és 2019 között pedig a 4 vagy többféle szer használata (2015 = 14,2%; 2019 = 22,6%) (Paksi és mtsai., 2018; Paksi & Pillók, 2021). A legutóbbi lakossági kutatás adatai alapján a kockázatos magatartások együttes jelenlétének elterjedtségére irányuló elemzések azt mutatták, hogy a magyar felnőttek több mint tizede (13,7%) esetében tapasztalható egynél több kockázatos szerhasználó magatartás vagy addiktív viselkedés jelenléte (Horváth, Demetrovics & Paksi, 2021). Az összetett használói magatartások, s ezen belül a polidrog-használat fókuszba kerülése ellenére a szakirodalomban és a kutatásokban egyaránt heterogén fogalomhasználattal találkozunk. Az előadás célja az általános populációs vizsgálatokban alkalmazott indikátorok fogalmi kereteinek, különböző aspektusainak megismeréséhez, illetve azok érvényes mérését lehetővé tevő komplex indikátorcsomag kidolgozásához való hozzájárulás. Módszer: Az előadás az „Országos Lakossági Adatfelvétel Addiktológiai Problémákról - 2023” (OLAAP 2023) kutatás előkészítése keretében 2022. decemberében készült két kvalitatív kutatás adataira épül. Az egyik kutatás különböző addiktológiai szakmaterületeket képviselő szakemberek (pszichológusok, szociológusok, pszichiáterek, illetve egyéb területen dolgozó orvos, valamint addiktológiai konzultáns) körében készült 8 fő bevonásával. A szakértők véleményének megismerése emailen kiküldött, űrlap formájú önkitöltős kérdőívek segítségével történt. A másik kutatás jelenleg vagy a közelmúltban különböző pszichoaktív szerek közül legalább kettőt együttesen fogyasztó 18 év feletti szerhasználók körében készült kognitív interjúzási technikával (Alaimo, Olson & Frongillo), 10 fő bevonásával, nem, életkor, iskolai végzettség, szerhasználati mintázat és az ellátórendszerben szerzett tapasztalatok tekintetében heterogén mintán. Az interjúk vezérfonalát Think aloud módszer, valamint a Verbal probing (Willis, 1999; Földvári & Mújdricza, 2018) alapján állítottuk össze. Az interjúk szó szerinti átiratait kvalitatív tematikus elemzéssel (Braun & Clarke, 2006) elemeztük. Eredmények: Az előadás egyrészt az együttes szerhasználat szakértői és szerhasználó fogalmi definícióit (idői jellemzők, szinergia/együtthatás, terjedelem, intencionalitás) járja körbe. Másrészt az ezek mérésére irányuló kérdésekkel kapcsolatos szakértői véleményeket, valamint használói értelmezéseket, a megértéssel, előhívással, továbbá a válaszadás különböző jellemzőinek összegzésével

kapcsolatos kutatási tapasztalatokat a mutatja be. *Az előadás Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (pályázati azonosítók: K143732), valamint a Nemzeti Drog Fókuszpont támogatásával készült.

Különböző elrendezésű randomized response method (rrm) eljárások tapasztalatai az általános populáció szerhasználatának becslése során

Paksi Borbála[1], Pillók Péter[2], Demetrovics Zsolt[3,4]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet
[2]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[4]Centre of Excellence in Responsible Gaming, University of Gibraltar

Háttér/célkitűzés: A társadalmi állapotokra érzékeny, morális térben zajló, rejtekező magatartások – mint a szerhasználat – hagyományos kérdezési technikákkal kapott válaszokon alapuló becslése során fennáll az alulbecslés kockázata (pl. Kirtadze et al., 2016, 2018; Paksi et al., 2017). Emiatt a legutóbbi országos lakossági adatfelvétel (OLAAP 2019) során a standard drogepidemiológiai kérdéseket (EMQ – European Model Questionnaire; EMCDDA 2002, 2015) kiegészítettük a válaszok „álcázására" lehetőséget adó un. Randomized Response Method (RRM) (Warner, 1965; Fox & Tracy, 1984; Umesh & Peterson, 1991) kérdésekkel. A lehetséges RRM-technikák közül az ún. független kérdéses elrendezést (Unrelated Question Design; Moors, 1971; et al., 1974) alkalmaztuk, ami a válaszálcázás szempontjából jól teljesít, de nagy mintaigényű és kulturálisan nem semleges (Blair és mtsai., 2015). Elemzéseink azt mutatták, hogy az RRM-el becsült értékek 95%-os megbízhatósági szinten magasabbak az EMQ kérdésekkel mért értékeknél, megerősítve a standard mérési eljárásokkal való alulbecslés jelenségét (Paksi & Pillók, 2021). Az előadás célja a kisebb mintát igénylő, kevésbé kultúraérzékeny és egyszerűbben megvalósítható, így az általános ill. nemzetközi standardokba való beépítésre alkalmasabb, ugyanakkor az alulbecslés kockázatát inkább hordozó RRM technika, az ún. kényszerített válasz elrendezés (Forced Response Design; Fox & Tracy, 1984) teljesítőképességének vizsgálata. Módszer: Az előadás során a Budapesti Longitudinális Vizsgálat (BLS) keretében, az 1984 és 2000 között született budapesti fiatal felnőtt lakónépesség reprezentatív mintáján 2019 és 2022 között, személyes megkereséssel, kombinált – face to face és önkitöltős – technikával készült adatfelvételek (BLS-FF W1, W2, W3) adatait elemezzük. A kiinduló bruttó minta 4500 fős volt, az W1. hullámban 3890 fős, a W2 hullámban 2801 fős, a W3. hullámban pedig 2874 fős nettó mintát sikerült elérni. A mindhárom hullámban elért minta nagysága 2563 fő. A drogfogyasztás elterjedtségének mérésére az EMQ standard kérdések mellett a BLS-FF W1. hulláma során – az OLAAP 2019 kutatással megegyezően – a független kérdéses (Unrelated Question Design) elrendezést alkalmaztuk, a W2. és a W3. hullámában pedig az un. kényszerített válasz (Forced Response Design) elrendezést. Eredmények: A BLS-FF W1 hullámának adatai az OLAAP 2019 alapján történt becsléshez képest még inkább markáns eltérést jeleztek az EMQ és az RRM kérdések mentén kapott eredmények tekintetében, megerősítve az OLAAP 2019 kutatás megállapításait. Az előadás során összehasonlítjuk a BLS-FF W1. hulláma során alkalmazott független kérdéses RRM elrendezés és a W2. és a W3. hullámában alkalmazott kényszerített válasz elrendezés

becslésének eredményeit. *Az előadás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (pályázati azonosítók: K143732, KKP 126835) támogatásával készült.

SZ11

A változás erőforrásai krónikus betegségekben – újabb szegedi egészségpszichológiai kutatások

Elnök: **Papp-Zipernovszky Orsolya –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Opponens: **Urbán Róbert –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A szimpózium a szegedi klinikai egészségpszichológiai kutatások legújabb eredményeit mutatja be. Minden esetben a Szegedi Klinikán kezelt krónikus betegcsoportok kérdőíves vizsgálata történt a gyógyulást és életminőséget meghatározó pszichológiai erőforrások feltárását középpontba helyezve. Az első két előadás az „Egészségcélok társas ökológiai kontextusban: az egészség Személyes Niche modelljének kidolgozása" c. OTKA kutatás első eredményeit prezentálja a gyulladásos bélbetegséggel élő páciensek egészséggel kapcsolatos törekvéseire koncentrálva. Horvát Barbara előadása rámutat arra, hogy milyen fontos szerepe lehet az énbe integrált egészségcéloknak a szorongás csökkentésében. Orbán Kata pedig az egészségcélok megvalósíthatóságának és a pozitív páros megküzdési tapasztalatoknak az együttjárását hangsúlyozza párkapcsolatban élő betegek esetében. A harmadik előadás Papp-Zipernovszky Orsolya kutatását mutatja be, amely a Pécsi Tudományegyetemmel való együttműködésben valósult meg. Ennek során ischémiás szívbetegek funkcionális egészségértésének és betegségismeretének kapcsolatát tártuk fel. Az utolsó előadásban Lévai Tünde malignus emlődaganatból gyógyuló páciensek multidiszciplináris pszichológiai és életmódváltoztató intervenciós programjának hatásvizsgálatát mutatja be, megerősítve a beavatkozás egészségviselkedésre és érzelmi jóllétre gyakorolt pozitív hatását. Az előadások közös üzenete, hogy krónikus betegséggel élők számára is számos erőforrás elérhető, amelyek támogatása jelentősen javíthatja a betegek életminőségét.

Az én-konkordáns célok szerepe az érzelmi sérülékenység csökkentésében gyulladásos bélbetegek körében - Pilot vizsgálat

Horvát Barbara[1], Dávid Anett, Sallay Viola[1], Rafael Beatrix[2], Njers Sanela, Orbán Kata[1], Molnár Tamás, Csabai Márta[3], Martos Tamás[1]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Szegedi Tudományegyetem, Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ
[3]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A gyulladásos bélbetegségek (IBD) olyan krónikus gasztroenterológiai állapotok, amelyek jelentősen befolyásolják az érintettek életminőségét. Az öndetermináció elmélet (SDT) én-

konkordancia modellje (SCM) alapján az integrált szabályozású célok kielégítőbb és élvezetesebb élményekkel járnak, valamint hozzájárulnak a jobb pszichológiai működéshez. Az előadásban egy olyan modell kerül bemutatásra, amely az én-konkordancia, a pozitív és a negatív érzelmek, a céllal kapcsolatos énhatékonyság, valamint a vonásszorongás közötti összefüggéseket vizsgálja az egészségcélok kontextusában. A személyek egészségcéljait a Személyes Tervek Kérdőív módosított változatával mértük. A kutatás keresztmetszeti elrendezésben zajlott, papír-ceruza teszt alapú adatgyűjtéssel, 2022 áprilisa és májusa között. A 141 gyulladásos bélbetegséggel élő személy közül 79 főnek (56,02 %) volt Crohn betegsége (CD), 56 főnek volt colitis ulcerosa (UC) betegsége (39,71%), 5 főnek pedig nem meghatározott típusú IBD-je (UT) (3,54%). A válaszadók közül 96 számolt be arról, hogy van egészségcélja, közülük 66 nő (68,75%) és 30 férfi (31,25%) volt. Az útelemzés alátámasztotta, hogy az én-konkordancia direkt módon, valamint a negatív érzelmeken keresztül közvetetten is előrejelzi a magasabb szorongásszintet. Az alternatív modellünk alapján a vonásszorongás alacsonyabb én-konkordanciát és énhatékonyságot jelez előre. Feltételezzük, hogy a jól integrált egészségcélok magukban foglalnak egy belső erőforrás-mobilizálási kapacitást, ezáltal segítve a pácienseket a betegséggel járó kihívások kezelésében, ugyanakkor a magas szorongásszint gátolhatja ezt a folyamatot. A kauzális kapcsolatok feltárására jelenleg egy longitudinális kutatást végzünk, amely során három és hat hónappal később követjük nyomon a résztvevőket. A jelen előadásban bemutatott pilot kutatás eredményei felhívják a figyelmet az én-konkordancia szerepére az IBD-vel élő személyek pszichológiai támogatásában, és hasznosak lehetnek intervenciós és prevenciós módszerek kidolgozásánál.

A közeli kapcsolatok szerepe a krónikus betegséggel élők egészségcéljaiban

Orbán Kata[1], Horvát Barbara[1], Dávid Anett, Sallay Viola[1], Rafael Beatrix[2], Njers Sanela, Molnár Tamás, Csabai Márta[3], Martos Tamás[1]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Szegedi Tudományegyetem, Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ
[3]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Napjainkban egyre nagyobb népszerűségnek örvendenek azok a megközelítések, melyek szerint a stressz és az ezzel való megküzdés is társas közegbe ágyazott. A társ szerepe különösen fontos lehet, ha a személy valamilyen krónikus betegségben szenved. Emellett egyre többen állítanak személyes célokat is, amelyek az egészségükhöz köthetőek, amik terjedhetnek az egészség megtartásától kezdve egy betegség megelőzésén át, annak kezeléséig is. E célok elérése szintén stresszforrás lehet. Kutatásunkban azt vizsgáltuk, milyen szerepe van a páros megküzdésnek (pl.: stresszel való megküzdés a partner segítségével) abban a folyamatban, ahogy elérheti egy személy az általa kitűzött egészségcélt. Vizsgálatunk egy hosszabb, longitudinális kutatás részeként, a pilot szakasz alatt feldolgozott adatokra támaszkodik. Az adatgyűjtés papír-ceruza teszt kitöltésével történt, keresztmetszeti alapon, gyulladásos bélbetegséggel élő személyek bevonása által. A mintát 71 fő alkotta, ezek közül 49 fő nő, 17 fő férfi volt, és 5 fő nem kívánta megadni a nemét. Azt találtuk, hogy a célhoz köthető pozitív érzések együtt járnak a partner észlelt pozitív páros megküzdésével, a negatív érzések a negatív páros megküzdéssel, és a negatív páros megküzdésen kívül az említett változók együttjárást

mutatnak a céllal való haladással. A célhoz köthető negatív érzések és a partner észlelt negatív páros megküzdése pozitívan, míg a haladás, a célhoz köthető pozitív érzések és a partner észlelt pozitív páros megküzdése negatívan kapcsolódik a szorongás mértékéhez. Az általunk végzett lineáris regresszió elemzések szerint azonban csak a partner észlelt negatív páros megküzdése és a céllal való haladás voltak szignifikáns bejóslói a szorongás mértékének. Ezek együttesen a minta varianciájának 38%-át magyarázták. Az eredményeink illeszkednek ahhoz az elképzeléshez, miszerint a stresszel való megküzdésben szerepet játszanak a közeli kapcsolatok. Egyúttal felhívják a figyelmet a pozitív tapasztalások potenciális hasznára a személy által kitűzött célok elérésében.

Egészségértés komplex felmérése ischaemiás szívbetegek körében

Papp-Zipernovszky Orsolya[1], Rafael Beatrix[2], Teleki Szidalisz Ágnes[3], Tiringer István[4]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar
[2]Szegedi Tudományegyetem, Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ
[3]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[4]Pécsi Tudományegyetem, Elméleti Orvostudományok Doktori Iskola; Pszichológiai Doktori Iskola

A szív-érrendszeri betegségek világszerte mindkét nem esetében vezető halálokként szerepelnek. Az EU országaiban a mortalitás 40%-át, hazánkban több mint 49%-át okozzák. Az ischaemiás szívbetegség a leggyakrabban előforduló szív- és érrendszeri betegség. A gyógyítás sikerességét meghatározza, hogy a beteg érti-e, és megfelelően használja-e az orvostól származó információkat. Nemzetközi eredmények szerint az egészségértés jobban képes bejósolni a szubjektíven és objektíven értékelt egészségi állapotot, mint az életkor, a jövedelem, a foglalkoztatási státusz, az iskolázottság vagy a faji-, etnikai csoportokhoz való tartozás. Jelen kutatás célja az egészségértés szintjének és demográfiai összefüggéseinek vizsgálata ischaemiás szívbetegek körében. Kérdőíves, keresztmetszeti vizsgálatunkban 78 ischémiás szívbeteg (46 férfi és 31 nő, átlag életkor: 65,04 év, szórás: 8,85) töltötte ki az egészségértést mérő önbevallásos Brief Health Literacy Screening kérdéseket (BHLS), a funkcionális szövegértési készségeket mérő Short-Test of Functional Health Literacy tesztet (S-TOFHLA), valamint a betegségismeretet mérő Heart Disease Knowledge Questionnaire-t (CVD). Ezek mellett felmértük a betegek pszichoszociális rizikótényezőit (demográfiai változók, társas támogatás, rizikómagatartás, vitális kimerültség, depresszió), betegségpercepcióját és adherenciáját is. Eredményeink szerint a hazai sztenderd értékekhez képest jelen minta átlaga sem a BHLS, sem az S-TOFHLA teszten nem különbözik szignifikánsan. Többváltozós regresszió-elemzést alkalmazva, ahol a független változók a nem, életkor, legmagasabb iskolai végzettség, családi állapot, jövedelem és az észlelt társas támogatás voltak, a modell szignifikánsan magyarázta ($F(66)=2,25$; $p=0,049$) az S-TOFHLA varianciájának 17%-át, azonban egyik változó sem jelezte ezt önállóan előre. A betegségismeret előrejelzésénél az előbbi demográfiai változók mellé független változóként bevettük a funkcionális egészségértést is. A modell szignifikáns ($F(65)=4,15$; $p=0,001$) volt, a CVD varianciájának 30,9-át magyarázta, önállóan az iskolai végzettség és a funkcionális egészségértés jelezte előre ($\beta=0,254$ és $\beta=0,396$) a betegségről való tudást. Az önbevalláson alapuló egészségértésnél a független változók között az előbbiek mellett a CVD is szerepelt. A

modell szignifikáns (F(60)=4,74; p<0,001) volt, a BHLS varianciájának 38,7-át magyarázta, önállóan az életkor és az iskolai végzettség jelezte előre szignifikánsan (β=0,213 és β=-0,401), tendenciaszinten a társas támogatás is (β=-0,2). Spearman korrelációval vizsgálva a három típusú egészségértésből csak a CVD és az S-TOFHLA mutat gyenge, pozitív, szignifikáns összefüggést (rs(76) = 0,344; p = 0,002). Az általunk vizsgált ischémiás szívbeteg minta egészségértése előzetes feltevésünket megcáfolva nem különbözött a hazai sztenderd értékektől. A különböző típusú egészségértések közül egyedül a funkcionális és a tudásalapú függött össze egymással a várt irányban és mértékben.

Test & Lélek Program az emlődaganatból történő felépülésért – Multidiszciplináris intervenció hatásának komplex vizsgálata malignus emlődaganattal operált nőbetegek felépülésére

Lévai Tünde[1], Lázár György[2], Simonka Zsolt[2], Paszt Attila[2], Horváth Zoltán[2], Ottlakán Aurél[2], Gönczö Andrea[3], Börcsök Nikolett[4], Látos Melinda[2,5]

[1]Szegedi Tudományegyetem, Klinikai Orvostudományi Doktori Iskola

[2]Szegedi Tudományegyetem, Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Kar, Sebészeti Klinika

[3]Szegedi Tudományegyetem, Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Kar, Központi Fizikoterápia

[4]Szegedi Tudományegyetem, Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ, Ápolásvezetési és Szakdolgozói Oktatási Igazgatóság, Dietetikai Szolgálat

[5]Szegedti Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: Az elmúlt évtizedek kutatásai igazolták, hogy a pszichológiai faktorok és az egészségmagatartás kulcsfontosságú szerepet töltenek be az onkológiai betegségek kialakulásában és a gyógyulási folyamatban egyaránt, azonban a szakmai evidenciák még csak most kezdenek beépülni a klinikai gyakorlatba. Célkitűzés: Kutatócsoportunk a legújabb nemzetközi irányelvekhez illeszkedve kidolgozott egy komplex, multidiszciplináris intervenciós programot malignus emlődaganatból gyógyuló páciensek számára, amelynek rövid és hosszú távú hatékonyságát randomizált-kontrollált kutatási elrendezés formájában vizsgáltuk a páciensek pszichés és fizikális állapotára vonatkozóan a preoperatív időszaktól kezdődően az emlőműtétet követő 6 hónapos nyomonkövetési időszakot lefedve. Módszerek: A kutatócsoportunk által kidolgozott 'Test & Lélek Program' egy intenzív, 6 alkalomból álló, pre- és posztoperatív időszakra kiterjedő, multidiszciplináris intervenció – pszichológus, gyógytornász és dietetikus közreműködésével –, amelynek preoperatív célja a páciensek műtétre történő sikeres pszichés felkészülése és a betegséggel való megküzdés elősegítése, posztoperatív, hosszú távú célja pedig a hatékony stressz-kezelés elsajátítása, a páciensek egészségfejlesztő magatartásának, ezáltal gyógyulásukban betöltött aktív szerepének támogatása. Vizsgálati mintánkba 80 pácienst vontunk be, akik TI-TIII/A stádiumbesorolású, Grade I-III beosztású, rosszindulatú emlődaganat primer operációján átesett nőbetegek. Az intervenciós csoport 40 főből (átlag életkor: 54,2 év; SD: 8,7 év), a kontroll csoport szintén 40 főből állt (átlag életkor: 52,9 év; SD: 7,4). Kutatásunk során rövid és hosszútávon is felmértük a multidiszciplináris intervenció hatását az érzelmi- és hangulati állapotra, a sebészi beavatkozástól való félelemre, az észlelt stressz szintjére és a betegségpercepcióra vonatkozóan, hosszú távon pedig kiegészítettük a fájdalomra, fáradtságra, valamint az

egészségfejlesztő életmódra vonatkozó adatok vizsgálatával. Eredmények: Vizsgálatunk legkiemelkedőbb eredményei szerint az intervencióban részesülő csoport tagjainál szignifikánsan magasabb szintű egészségfejlesztő magatartást (p = 0,016), magasabb fokú egészségfelelősséget (p = 0,004) és pozitívabb táplálkozási szokásokat (p = 0,040) találtunk a kontroll csoporttal összehasonlítva. Továbbá az életminőség vonatkozásában szintén szignifikánsan magasabb szintű érzelmi jól-lét jellemezte az intervencióban részesülő pácienseket a kontroll csoporttal végzett összehasonlítás során (p = 0,006). Következtetések: Az általunk kidolgozott 'Test & Lélek Program' hatására rövid és hosszú távon egyaránt megjelentek pozitív irányú változások a pszichés státusz és az egészségmagatartás tekintetében, amely változások pozitívan befolyásolhatják a páciensek fizikális állapotát, így hozzájárulhatnak a gyógyulási folyamat sikerességéhez.

SZ12
Fogyasztói magabiztosság, sérülékenyég

Elnök: **Balázs Katalin** – Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Kiss Paszkál –** Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A szimpózium a fogyasztói sérülékenység kérdését járja körbe. A fogyasztói sérülékenyég egy komplex konstruktum (Baker és mtsai., 2005, p. 7.): a személy fizikai állapotából, személyiségéből, és az eladási helyzetből fakadó fokozott kiszolgáltatottságot értjük alatta. Az idősödő személyek fogyasztóvédelmi sérülékenységét Amerikában és Európában egyaránt jegyzi a szakirodalom (pl. Boush és mtsai., 2009; Valant, 2015). Egy előadás az időskori sérülékenység háttértényezőit foglalja össze és modellezi empirikus adatok alapján (kor, családi állapot, meggyőzési tudatosság, fizikai és mentális állapot, énhatékonyság). Majd egy kevert módszerű (kérdőíves módszertant és interjúkat alkalmazó) kutatás eredményei alapján vázoljuk az aktív idősödés, közösségi részvétel fogyasztói tudatosságra, idősátverések kivédésére vonatkozó komplex észlelt hatását (intormációáramlás, társas támasz, és ebből fakadó magabiztosság és énhatékonyság-érzet növelése). A fogyasztói magatartást befolyásoló tényezők közül az egyik legfontosabb konstruktum az egyének magabiztossága (Bishop & Barber, 2012). A fogyasztói magabiztosság egyik megközelítése szerint az egyén stabil önmegítélése a fogyasztói viselkedésére vonatkozóan (pl. Clark és mtsai., 2008). Másrészt annak a szubjektív valószínűségnek felel meg, ami a fogyasztó vásárlói döntése kimeneteleiről alkotott elképzelését tartalmazza (Brenner és mtsai., 2005). A szimpózium egyik előadása a fogyasztói magabiztosság magyarra adaptált mérőeszközét, a Fogyasztói Magabiztosság Skálát mutatja be.

Közösségbe járó aktív idősek fogyasztói tudatossága

Bene Ágnes[1]
[1]Debreceni Egyetem, Egészségtudományi Kar

Háttér és célkitűzés: Az időskor számos hanyatló testi funkció és beszűkült erőforrás (pl. csökkenő bevétel) mellett olyan lehetőségeket is tartogat, amelyek a pozitív idősödést támogatják (Johnson & Mutchler, 2014). Az új fogyasztói trendek további kihívással szolgálnak az aktív munkából visszavonuló, idősebb korosztályoknak (Törőcsik, 2016). Gyakoriak a megtévesztések, amelyek kifejezetten az időseket célozzák (pl. Boush és mtsai., 2009; Valant, 2015). Ezen kihívásokkal való megküzdésben a pozitív idősödés fizikai, mentális és társas aspektusai szolgálhatnak védőfaktorként (Balázs & Bene, 2019; Balázs & Hujber-Mitru, 2022). A vizsgálataink célja a fogyasztói tudatosság és a félrevezetésekkel való sikeres megküzdés összetevőinek azonosítása volt Idősakadémiára járó, és nyugdíjas klubokat vezető aktív időskorúak körében. Módszerek: A kutatást a pandémia előtt kérdőíves módszerrel végeztük három Idősakadémián (2019/2020 tanévben): Nyíregyházán, Szolnokon és Budapesten. 223 fő aktív időskorú személyt kérdeztünk meg arról, hogy milyen tapasztalataik vannak a félrevezetésekkel, átverésekkel kapcsolatban és arról, hogy milyen sikeres válaszviselkedést alkalmaznak. A pandémia alatt és után olyan aktív időskorúakkal készítettünk interjút egy longitudinális kutatásban a fogyasztói szokásaikról, akik nyugdíjas klubot vezetnek (N=44; 2020; 2021; 2023). Az interjúk többsége telefonon, míg néhány online zajlott. Eredmények: A kérdőíves vizsgálatban a megkérdezettek többsége az elkerülést javasolja a gyanús meggyőzési helyzetek sikereres zárására. Az empirikus eredmények alapján az aktív társas életet élők kevésbé sérülékeny fogyasztók. Az idős szervezetek vezetői saját tapasztalataikról és a klubtagok szokásairól is beszámoltak az interjúk során. Ők az elutasítás és elkerülés mellett az átverések és félrevezetések kivédésében a személyes, boltban vásárlás megbízhatóságát emelték. A fogyasztói szokásokat tekintve részben ez magyarázza az időskorúak online vásárlással szemben mutatott tartózkodását. A viselkedést magyarázhatja az alacsony énhatékonyság-érzet is ezekben a helyzetekben. Következtetések: Az aktív közösségi életet élő idősek hatékony módszerekről számolnak be a félrevezetések, átverések kivédésében. Ezek a konkrét módszerek elsősorban a helyzetek kikerülését segítik, illetve a határozott fellépést, az elutasítást célozzák. A közösségi aktivitás komplex módon segíti őket a fogyasztói sérülékenység kivédésében.

A Fogyasztói Magabiztosság Skála magyar adaptációja

Hujber-Mitru Szilvia[1], Balázs Katalin[1]
[1]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A vizsgálat célja a fogyasztói magabiztosság nemzetközi szakirodalomban elfogadott mérőeszközének, a Bearden, Hardesty és Rose (2001) által létrehozott Fogyasztói Magabiztosság Skálának magyar adaptációja, pszichometriai vizsgálata volt. A fogyasztói magabiztosságot a 2000-es években a fogyasztói magatartás egyik legfőbb komponenseként azonosították. A fogyasztás mindennapos tevékenységgé válásának köszönhetően könnyen hozzáférhető személyiségvonássá lett a fogyasztói magabiztosság, amely alatt azt érthetjük, hogy az egyén mennyire érzi magát alkalmasnak, biztosnak vásárlói döntései, viselkedése tekintetében. A Bearden és munkatársai (2001) által létrehozott multidimenzionális modell több aspektusból közelíti meg e vonást. Kutatásaik alapján a fogyasztói magabiztosság hat képességre alapul, ezek adják a konstruktum hat dimenzióját, amelyek két magasabb rendű faktorba rendeződnek. Módszer: Az online kérdőíves vizsgálatban

1235 fő vett részt. A kutatás során ellenőriztük a Fogyasztói Magabiztosság Skála magyar fordításának faktorstruktúráját, pszichometriai jellemzőit, konvergens validitását és demográfiai adatokkal való együttjárását. Eredmények és következtetések: Elkülöníthető volt a Skála hat dimenziója, amelyek mindegyike magas megbízhatóságot mutatott. A dimenziók egymással történő összevetése során az eredeti modell két magasabb rendű faktorának tekintetében eltérő eredmény rajzolódott ki. Magyar mintán az egyenes és fordított megfogalmazású dimenziók jártak szorosabban együtt, a fordított itemek közös szisztematikus varianciájából kifolyólag. A Skála konvergens és diszkriminációs validitását az empirikus adatok alátámasztották, illetve demográfiai adatokkal való összevetés során is valamennyi esetben a szakirodalommal egybehangzó eredmények mutatkoztak. Jelen kutatás sikeresen igazolta a Skála használhatóságát magyar nyelven.

A fogyasztóvédelmi sérülékenység hátterében álló tényezők vizsgálata időskorúak körében

Balázs Katalin[1], Vincze Petronella[2], Bene Ágnes
[1]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[3]Debreceni Egyetem, Egészségügyi Kar

Háttér és célkitűzések: Világszerte gyakoriak az időskorúakat célzó átverések (Boushés mtsai., 2009; Valant, 2015). Az aktív középkort követően számos fiziológiai, pszichológiai változás megy végbe az idősödő személyekben, habár ezek mértékében nagy egyéni különbségek tapasztalhatók. Az idősek általában befolyásolhatóbbak, mint a fiatalabb felnőttek (pl. Campbell és Kirmani, 2008; Visser és Krosnick, 1998), kiszolgáltatottabbak a félrevezetésekkel, átverésekkel szemben (Friestad és Wright, 1994), így nem meglepő, hogy számos bűnöző kifejezetten idősekre szakosodott (Quinn, 2001). A vizsgálat célja az időskorúak fogyasztóvédelmi sérülékenysége hátterében álló tényezők feltárása, és a potenciálisan hatással bíró tényezők vizsgálata. Módszer: A vizsgálat újszerűsége abból fakad, hogy nem az érintett személyek közvetlen megkérdezése történt meg, hanem felnőtt gyermekek adnak válaszokat idős szüleik fogyasztóvédelmi magatartásával kapcsolatban. Az idősebb korosztály észlelt fogyasztóvédelmi sérülékenységével összefüggésben vizsgáljuk az észlelt meggyőzési tudatosságukat (Friestad és Wright, 1994) és az énhatékonyságukat (Bandura, 1994, 2000), valamint a kutatási kérdés szempontjából releváns demográfiai adatokat és viselkedéses jellemzőket. Az online kérdőíves megkérdezés során olyan felnőtt személyeket kérdeztünk a szüleik fogyasztói sérülékenységéről, akiknek van 65 éves vagy annál idősebb szülője. Elérésük közösségi oldalakon keresztül, hólabda módszerrel történt. A kérdőívet 129 nő és 27 férfi töltötte ki. A résztvevők életkori átlaga 45 év (SD=7,9) volt. A válaszadás fókuszában álló szülők közül 122 nő és 34 férfi volt. A legfiatalabb 65 éves, a legidősebb pedig 91 éves. Az átlagéletkor 73 év (SD=7,1) volt. Eredmények és következtetések: A gyermekek által nyújtott adatok szerint a fogyasztói sérülékenység negatív irányú összefüggést mutat mind a meggyőzési tudatossággal, mind az énhatékonysággal. A demográfiai tényezők közül a kornak volt hatása ezekre a változókra, a nemnek nem. Valamint az egyedülállók esetében a meggyőzési tudatosság alacsonyabb és a kitettség magasabb szintjéről számoltak be a

válaszadók. Az időskorú szülő szellemi és fizikai állapota összefüggött az észlelt énhatékonyságával, meggyőzési tudatosságával és sérülékenyégével. Az eredmények lehetővé tették egy modell felvázolását a fogyasztói sérülékenység hátterében álló tényezőkre vonatkozóan az idős személyek gyermekeinek percepciója alapján.

SZ13

A vágyteljesítő gondolkodás nyomában – álhírek, összeesküvés-elméletek és áltudományos nézetek pszichológiai háttere és viselkedéses következményei

Elnök: **Krekó Péter** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Hunyady György –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A közgondolkodásban makacsul él az a hiedelem, hogy a dezinformáció, az álhírek és a propaganda hatóköre szükségszerűen korlátozott, hiszen a valóság egy idő után „beköszönt az ablakon". Szimpóziumunkban bemutatott – többségében magyar, de részben nemzetközi adatokból származó – empirikus eredményeink ugyanakkor azt mutatják, hogy a tényekkel és a hétköznapi tapasztalatokkal szembemenő összeesküvés-elméletek, álhírek, áltudományos nézetek – banális politikai álhírek, COVID-tagadás, oltásellenesség, a háborúval kapcsolatos dezinformációk, vagy éppen a tényleges teljesítményt és a gazdasági mutatókat a valóságnál sokkal szebbnek láttató vágyteljesítő gondolkodás – is széles körben elterjedtek, és képviselőik sokszor makacsul ragaszkodnak is azokhoz. Az előadások ezt a problémakört különböző irányból közelítik meg, és sokféle kérdésre próbálnak választ adni: Hogyan torzíthatja a politikai vakhit és bizalom a politikai teljesítmény értékelését? Mennyire segíthet a metakogníció és a kognitív önreflexió az álhírek és a valódi hírek elkülönítésében, és mennyire szimmetrikus ez az összefüggés a hazai pártpolitikai térben? A koronavírussal kapcsolatos közvetlen vagy közvetett kapcsolat csökkentheti-e a Coviddal kapcsolatos álhírek kedvezőtlen hatását az oltási hajlandóságra? Hogyan függenek össze a koronavírussal, illetve a háborúval kapcsolatos összeesküvés-elméletek a hazai társadalomban, és mik az összefüggés közvetítő változói? Milyen intervenciók lehetnek sikeresek az álhírekkel szemben? Kutatási eredményeinket az előadások során igyekszünk tágabb, a politikai rendszer és a nyilvánosságstruktúra kontextusának szempontjára is érzékeny politikai pszichológiai keretben értelmezni.

A politikai bizalom palliatív hatása: Neked hiszek, nem a szememnek

Hadarics Márton[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Kutatásunkban a politikai rendszerbe vetett bizalom szubjektív jóllétre gyakorolt hatását vizsgáltuk, amelyet a politikai teljesítmény percepcióján keresztül gyakorol. Feltételezésünk szerint a politikai bizalom a politikai teljesítmény torzítottan pozitív percepciójához vezet, amely torzítás elsősorban alacsonyabb szintű valós politikai teljesítmény mellett érvényesül.

Hipotézisünket a European Social Survey 2018-as adatbázisán, illetve a valós politikai teljesítmény olyan indikátorain keresztül ellenőriztük, mint az országos oktatási és egészségügyi rendszer, valamint a nemzeti gazdaság állapotát tükröző ország-rangsor indexek. A 29 európai ország egyéni szintű, illetve ország-szintű adatain többszintes strukturális modellezést végeztünk. Ennek során elsősorban arra voltunk kíváncsiak, hogy a politikai bizalom szubjektív jóllétre gyakorolt hatását milyen arányban mediálják a politikai teljesítmény különböző dimenzióinak értékelései, illetve hogy a bizalom teljesítményértékelésekre gyakorolt hatását moderálja-e a valós teljesítény. Modellünk statisztikai eredményei szerint a politikai bizalom jobban emeli a vizsgált teljesítménydimenziók pozitív megítélését, amikor a valós teljesítmény alacsony szintű. Az eredmények azt is alátámasztják, hogy ez a pozitív irányba tolódó észlelési torzítás indirekt módon hozzájárul szubjektív jóllétünk megőrzéséhez. Az eredmények értelmezési keretét a rendszerigazolási elmélet szociálpszichológiai, valamint a politikai bizalmat heurisztikus eszközként meghatározó politikatudományi szakirodalom adja. Ezek alapján a politikai bizalom, mint a rendszerre irányuló pozitív attitűd indikátora, a rendszerrel kapcsolatos problémák motivált tagadásához vezethet, amely tagadás palliatív funkciót lát el.

Az álhírekbe vetett hit politikai pszichológiája: vizsgálatok Magyarországon

Faragó Laura[1], Krekó Péter[1], Orosz Gábor[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Université d'Artois

Az álhírek online terjedése a modern társadalmak egyik legnagyobb kihívást jelentő problémájává vált. A kutatók az álhírekre való fogékonyságot eddig többnyire a liberális demokráciákban vizsgálták, és jóval kevesebb figyelmet fordítottak az illiberális kontextusokra, amelyekben a közmédián keresztül áramlik a szisztematikus nyugatellenes és oroszpárti dezinformáció. Jelen tanulmány célja megismételni reprezentatív magyar mintán (N=991) Pennycook és Rand (2019) tanulmányát, és választ találni azokra a kérdésekre, miszerint az álhírek észlelt hitelességét befolyásolja-e a vágyteljesítő gondolkodás (a válaszadók pártos beállítottsága), a kognitív reflexió, a digitális írástudás, valamint a hír forrásának feltüntetése. A kísérletben résztvevőket véletlenszerűen két csoportba soroltuk: az egyik csoport a hírforrással együtt láthatta a hamis és a valódi híreket, míg a másik csoportnál letakartuk a hír forrását, és így kellett értékelniük a hírek észlelt pontosságát. Eredményeink azt mutatják, hogy a forrás feltüntetése vagy elhagyása nem befolyásolta az álhírek felismerésének képességét. A kormányt támogatók nagyobb valószínűséggel estek áldozatul a hamis információknak, függetlenül a hír típusától. Az alacsonyabb iskolai végzettségűek, valamint az alacsonyabb digitális médiaműveltséggel és elemző gondolkodással rendelkezők fogékonyabbaknak bizonyultak a dezinformációra. Érdekes kölcsönhatás alakult ki a kognitív reflexió és a pártállás között: az ellenzéki szavazók hatékonyabban tudták hasznosítani az analitikus gondolkodást az álhírek felismerésénél, mint a kormánypárti szavazók. A politikai kontextusra vonatkozó következtetéseket is megvitatjuk.

Az összeesküvéses hiedelmek hatása az oltási hajlandóságra a tapasztalatok hatásának tükrében

Koltai Júlia[1], Stefkovics Ádám[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Empirikus Tanulmányok Intézete
[2]Magyar Tudományos Akadémia, Társadalomtudományi Kutatóközpont

Kutatásunk a COVID-19 világjárványról szóló összeesküvés-elméletek magyarországi elterjedtségére és tartalmára, valamint az oltási attitűdökre gyakorolt hatásukra fókuszál. A beoltottak aránya jelentősen befolyásolja a koronavírusjárvány terjedését és ezáltal a járvánnyal kapcsolatos intézkedések súlyosságát is. Mivel az oltás felvételéről való döntés egy meglehetősen összetett folyamat, elemzésünk során több olyan közvetlen- és közvetett mechanizmust is figyelembe veszünk, amelyek mind az összeesküvés-elméletekben való hitet, mind az oltási hajlandóságot befolyásolják. Elemzésünk során különös hangsúlyt fektetünk az érintettség szerepére, nevezetesen hogy a válaszadó vagy annak közeli barátja, rokona tapasztalt-e súlyos tüneteket, kórházi kezelést vagy (barátok és rokonok esetén) szélsőséges esetben halált a COVID-fertőzés miatt. Az elemzés egy 2022 januárjában, CATI-módszerrel felvett, 1000 válaszadóból álló mintán alapul. A minta reprezentatív a magyar felnőtt lakosságra nézve. A kérdőív a társadalmi-demográfiai kérdések mellett mérte az oltási státust, és tesztelte a COVID-, illetve a védőoltásokkal kapcsolatos összeesküvés-elméletekkel való egyetértést is. A Magyarország-specifikus összeesküvés-elméletek mellett Douglas (2020, 2021) COVID-hoz kapcsolódó összeesküvés-elméletekre vonatkozó skálájának egyes itemeit is szerepeltettük a kérdőívben. Strukturális egyenletek modellezésével olyan útmodelleket mutatunk be, amelyekben azt vizsgáltuk, hogy a különböző társadalmi-demográfiai jellemzők hogyan befolyásolják a COVID-, illetve az oltással kapcsolatos összeesküvés-elméletekben való hitet, és hogyan változik ezek hatása az oltási státuszra a súlyos tünetekkel érintettek és a nem érintettek között. Eredményeink arra utalnak, hogy az összeesküvés-elméletekben való hit jelentős mértékben meghatározza az oltási státuszt: minél inkább hisz valaki az összeesküvés-elméletekben, annál kisebb valószínűséggel oltatja be magát. Ennek a hatásnak az erőssége azonban csökken mind azokban az esetekben, amikor a válaszadó maga is érintett, mind pedig azokban, amikor közeli barátai vagy családtagjai súlyos tüneteket vagy kórházi kezelést tapasztaltak.

Paranoid fúzió: Hogyan játszanak egymásba a COVID-dal és az orosz-ukrán háborúval kapcsolatos összeesküvés-elméletek?

Krekó Péter[1], Faragó Laura[1], Orosz Gábor[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Université d'Artois

Régóta megfigyelt jelenség, hogy az egymástól elvben független összeesküvés-elméletek együtt járnak, és akik hajlamosak hinni egy összeesküvés-elméletben, azok könnyebben elfogadnak egy másik összeesküvéses állítást is. Az összeesküvés-elméletek között akkor is van „pszichologikai” kapcsolat, ha nincs formállogikai kapcsolat. A közelmúltban egy hazai

reprezentatív mintán, 2022 nyarán (N=1000, CAPI) végzett, előre regisztrált kutatásunk a COVID-ról és a vakcinákról, valamint az ukrajnai orosz inváziról szóló összeesküvés-elméletek között szoros együttjárást tárt fel. Meglepő módon ezt az összefüggést kevésbé befolyásolja az általános összeesküvés mentalitás és bizalom, mint azt korábbi kutatások találták, tehát a COVID-dal és a háborúval kapcsolatos összeesküvéses hiedelmek inkább egymással függnek össze, mint a feltételezett háttérváltozókkal. Kutatásunkban megvizsgáltuk azt is, hogy a COVID-dal és az oltásokkal, illetve a háborúval kapcsolatos összeesküvéses hiedelmeket milyen (részben átfedő, részben különböző) szociodemográfiai változók magyarázzák. Ezen túlmenően azt találtuk, hogy az egyének politikai pártpreferenciája moderálta a COVID-hoz kapcsolódó és az ukrán háborúval kapcsolatos viszony közti kapcsolatot. Adataink arra utalnak, hogy a COVID-dal kapcsolatos konspirációs értelmezések elterjedése Magyarországon elősegíthette azt, hogy a társadalom fogékonnyá váljon a háborúval kapcsolatos összeesküvés-elméletekre is.

SZ14

Szervezeti változások, következmények és szervezeti támogatás

Elnök: **Kiss Orhidea Edith** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar
Opponens: **Czibor Andrea** – Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A globálisan jelenlevő krízisek, mint az energiaválság, a háborús helyzet, az infláció, a technológiai kihívások, a járványügyi helyzet okozta bizonytalanság lenyomatai a szervezetek készenléti állapotától függetlenül kihívást teremtenek abban, hogy a szervezetek túléljék a krízishelyzetet, majd tartósan sikeresen tudjanak működni. A szimpózium keretei között a különféle krízishelyzettel való szervezeti szintű megküzdést a szervezetek változással kapcsolatos hiedelmeinek megértése, a vezetők szerepeiben tapasztalható változás, a szervezetbe vetett bizalom, a szervezeti véleménynyilvánítás, a technológiai változások okozta stressz és a szervezeti támogatása mentén ragadjuk meg. Az első előadás keretbe helyezi a szervezeti változást, azt, hogy az érintett munkavállalók, vezetők milyen nézeteket, hiedelmeket táplálnak a változással kapcsolatban, és hogy ezek hogyan segítik/akadályozzák a változások támogatását az érintettek részéről. Olyan szervezetpszichológiai mozgatórugók kerülnek bemutatásra, amelyek ismerete nélkül nem érthető meg a változás lényege és nem mozgósítható a változást segítő pszichológiai tőke. A második előadásban a megváltozott vezetői szerepekre vonatkozó kutatási eredmények kerülnek bemutatásra az elmúlt szűk időszak vonatkozásában. A szerepek hatással vannak a beosztottak által megtapasztalt vezetési stílusra is, így kritikus megismerni, hogy az intenzív és gyakori változások hogyan módosítják a szerepek fontosságát és a szerepek betöltésének eredményességét, illetve minderről hogyan vélekednek a beosztottak. Az előadás rámutat a megváltozott vezetői szerepek és a szervezeti bizalom összefüggésére is. A harmadik előadás a távolléti munkavégzés körülményei között megjelenő technostressz és a szervezeti véleménynyilvánítás összefüggéseit mutatja be. A technológiai kihívások és a megváltozott munkafeltételek okozta stressz hatással lehet arra, hogy a munkavállaló motivált-e véleményét, javaslatait megfogalmazni és megosztani, a kérdés

az, hogy milyen irányban változik ez az attitűd a távmunka körülményei mellett. Végül a negyedik előadás válaszolja meg részbe az előző kérdésfelvetést, a szervezeti digitalizációra mint elkerülhetetlen tényezőre tekint, és keresi azokat a szervezeti támogatási formákat, amelyek révén a szervezet működési hatékonysága és a munkavállalók elköteleződése, jólléte fenntartható. Célja feltárni az ebben a kérdésben fontos pszichoszociális faktorokat. Az előadások nagyobb, folyamatban levő kutatások részeredményeinek közlésére vállalkoznak, amelyeket az ELTE PPK Szervezet- és Vezetéspszichológiai Kutatócsoportja jelen pillanatban is végez. Ezen kutatásokkal szeretnénk megérteni az egymást dinamikusan követő újszerű kihívásokra adott szervezeti és egyéni szintű válaszokat. A cél, hogy segítsük a szervezetek felismeréseit és a megfelelő folyamatok elindítását a kihívásokkal való szembenézés során.

A változásokkal kapcsolatos nézetek, hiedelmek, beállítódások szerepe a szervezeti változásokban

Kádi Anna[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Napjaink gyorsan változó, bizonytalan, komplex és többértelmű világában kulcsfontosságú a változások szükségességének felismerésére és a rugalmas, gyors változások megvalósítására való képesség. A változás azonban rengeteg bizonytalansággal és félelemmel jár, ami a szervezeti szintű változások során több szinten is megjelenik. A vezetés és a szervezeti kultúra mellett a szervezeti tagok változásra való nyitottsága, a változással kapcsolatos hiedelmei, felelősségvállalása és pozitív pszichológiai állapota kulcsfontosságú erőforrásnak tekinthető a szervezeti változások során. Kérdőíves kutatásunkban a szervezeti változásokhoz kapcsolódó egyéni pszichológiai változókat és azok összefüggéseit vizsgáljuk, amelyek ismerete nélkül nem érthető meg a változás lényege és nem mozgósíthatók a változást segítő egyéni erőforrások sem. Kutatásunk célja annak vizsgálata, hogy az egyén beállítódása, változáshoz való viszonyulása és pozitív pszichológiai állapota hogyan kapcsolódik a sikeres szervezeti változásokhoz annak érdekében, hogy azok fejlesztéséhez megalapozott támogatást adhassunk. Kérdőíves kutatásunk alapján megállapíthatjuk, hogy a szervezeti tagok változási készenléte és felelősségérzete, pszichológiai tőkéje és a pszichológiai tulajdonosság érzete pozitív kapcsolatban van a szervezeti változásban résztvevők hiedelmeivel, elkötelezettségével és mindez a vezetők által, a szervezeti bizalom erősítésével és következetes változásvezetéssel javítható, erősíthető. Tudatos változásvezetéssel és a szervezeti tagok pszichológiai állapotának, változási erőforrásainak fejlesztésével mind szervezeti szinten mind az egyén szintjén kimutatható a szervezeti változások pozitív eredménye.

Vezetői szerepek és szervezeti bizalom az „új normális”-ban

Szathmári Edit[1], Kiss Orhidea Edith[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Magunk mögött tudva a világjárványt, a szervezetek és a vezetők számára közel sem a nyugalmas hétköznapok időszaka érkezett el. Az energiaválság, az orosz-ukrán háború, az

alapanyaghiány és az infláció nagyban alakítják ezt az „új normális”-t. A vezetői tevékenység, a vezetők és munkatársaik közötti együttműködés és a mindezt meghatározó szervezeti bizalom jelentősen megváltozott már a világjárvány idején, amit tovább alakítanak a fenti hatások. Kutatásunkban azt vizsgáljuk, hogy ebben az „új normális”-ban az egyes vezetői szerepek (Mintzberg 1975, 2013) jelentősége hogyan alakul, és ez hogyan függ össze a vezetési stílussal (Bass & Avolio, 1992) és a szervezeti bizalommal (Shockley-Zalabak, Ellis & Winograd, 2000). Magyarországi vezetőket kérdeztünk strukturált interjú segítségével vezetési stílusukról, különböző vezetői szerepeik észlelt fontosságáról, időigényéről és annak változásáról. A megkérdezett vezetők két-két beosztottját kérdőíves vizsgálatban az említett tényezőkön túl arról is megkérdeztük, mennyire látják eredményesnek a vezetőt az egyes szerepekben. Továbbá mind a vezetők, mind a beosztottak esetében vizsgáltuk az általuk megélt szervezeti bizalmat, amelyről korábbi kutatásaink alapján tudjuk, hogy összefüggést mutat a vezetés jellemzőivel (Szathmári, Aranyi & Kiss, 2022). Az adatgyűjtés 2022 októberétől kezdődően 2023 májusáig tart, reményeink szerint 100 vezető és beosztottjaik adatainak elemzése alapján tudjuk előadásunkban több szempontból bemutatni a vezetői szerepek alakulását és összefüggéseiket a szervezeti bizalommal. Mindez hozzájárulhat a vezetői szerepek jelen helyzetre való aktualizálásához mind elméleti, mind gyakorlati szempontból.

A távolléti munkavégzés, a technostressz és a véleménynyilvánítás összefüggései

Buzás Barnabás[1], Faragó Klára[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A szervezeti véleménynyilvánítás olyan konstruktív vélemények, aggodalmak, vagy ötletek kifejezése, amelyek valamilyen módon kapcsolódnak a szervezeti munkához. Ezen vélemények kifejezésének fontos gátja lehet a munkahelyi stressz. Ebből kiindulva feltételezzük, hogy az úgynevezett technostressznek is negatív hatása lehet a véleménynyilvánításra. 2020 óta a távolléti munkavégzés nagymértékben jelen van az irodai dolgozók mindennapjaiban. Annak érdekében, hogy a munkavégzés ilyen körülmények között is hatékony maradjon, a legtöbb szervezetben új technológiai platformokat vezettek be. Emiatt fontosnak tartjuk annak a vizsgálatát, hogy a távolléti munkára való részleges átállás növelte-e az érzékelt technostressz szintjét. A technostressz kifejezése arra a stresszre utal, melyet az információs és kommunikációs technológiák használata okoz. Ezek a technológiák rohamléptekben fejlődnek, így a munkavállaóknak folyamatosan alkalmazkodniuk kell a változásokhoz, ami gyakran nehéz kihívást jelent. A távolléti munkavégzés előtérbe helyezi e technológiák alkalmazását, emiatt növelheti a technostressz megjelenésének valószínűségét. Kutatásunkban továbbá felmérjük, hogy a szervezeti véleménynyilvánítással a technostressz mely alfaktorai mutatnak negatív együttjárást, és várható-e az, hogy a technostressz hatására csökken a munkavállalói ötletek, kritikák megosztására való hajlandóság. Nem tudjuk viszont azt, hogy a szervezeti véleménynyilvánítást milyen módon képes befolyásolni a technostressz, és hogy az utóbbi konstruktum mely alfaktorai lehetnek elsősorban hatással a véleménynyilvánításra. Továbbá, nem tudjuk, hogy a távolléti munkavégzés arányának növekedésével együtt jár-e a technostressz növekedése. Kutatási kérdésünk: A távolléti munkavégzés arányának növekedésével együtt jár-e a technostressz mértékének növekedése,

kiemelt tekintettel a túlterheltség és a bizonytalanság alfaktorokra? Amennyiben a technostressz mértéke magas, az hogyan befolyásolja a szervezeti véleménynyilvánító viselkedést? Módszertan: Kvantitatív kérdőíves kutatást végeztünk egy 361 fős (231 nő, 126 férfi) távolléti munkavégzésben tapasztalatot szerzett munkavállalói mintán. Kutatásunk fő eredményeként azt várjuk, hogy a távolléti munkavégzés során emelkedik a technostressz szintje, ami negatívan befolyásolhatja a véleménynyilvánítási hajlandóságot. Ennek hatására a szervezetek hosszútávon veszíthetnek az alkalmazkodó képességükből, így mindenképp érdemes a különböző technológiák okozta stressz minimalizálására és a véleménynyilvánítás ösztönzésére figyelmet fordítani.

Az észlelt szervezeti támogatás pozitív hatásának vizsgálata a digitalizáció következtében megjelenő negatív szervezeti folyamatokra

Simon Adél Csenge[1], Kiss Orhidea Edith[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pedagógiai és Pszichológiai Intézet – Szombathely
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A szervezeti digitalizáció egy évtizedek óta tartó folyamat, ami mostanra szinte az összes szervezetet elérte, és ami számos jelentős változást hozott mind a munkaszervezés, mind a munkafeladatok területén. Ezek közé a változások közé sorolhatjuk a home office megjelenését és térnyerését is, ami a COVID-19 világjárvány miatt bevezetett korlátozó intézkedések miatt az új normává vált számos munkakörben (Davis és mtsai., 2020). Bár a digitalizáció számos nehézséget okozhat mind munkavállalói, mind szervezeti szinten, de rengeteg előnnyel is jár, így a világjárvány lecsengésével együtt nem szűnik meg a home office munkavégzés sem, sőt egyre többen szeretnének ilyen módon dolgozni legalább munkaidejük egy részében. Mindezért meglátásunk szerint nagyon fontos, hogy ne csak a negatív hatásokkal foglalkozzunk, hanem azoknak a hatékony kezelésével. A szervezeti digitális megújulást, változásokat számos módon lehetne támogatni, de ezidáig kevés kutatás foglalkozott ezekkel. Feltételezésünk szerint az észlelt szervezeti támogatás, illetve konkrétan a digitalizáció folyamatát támogató szervezeti folyamatok nagyban segíthetik a digitális transzformáció negatív hatásainak csökkentését. Kutatásunk célja, hogy megvizsgáljuk, a szervezeti támogatás mennyire hasznos a digitalizáció negatív hatásainak csökkentésében és így a sikeres szervezeti átalakulásban. Az észlelt szervezeti támogatás egy régóta kutatott téma a szervezetpszichológiában. A szervezeti támogatás elmélete szerint a munkavállalók kialakítanak egy általános felfogást arról, hogy a szervezet milyen mértékben értékeli munkájukat és milyen mértékben törődik a jóllétükkel (Eisenberger és mtsai., 1986). Kutatásunkban nemcsak a digitalizáció által közvetlenül befolyásolt változókat (mint például a technostressz) szeretnénk megvizsgálni a szervezeti támogatás függvényében, hanem olyan közvetetten érintett, de kiemelkedően fontos szervezetpszichológiai jelenségeket is, mint az affektív elköteleződés vagy a munkahelyi pszichoszociális faktorok. Az adatfelvétel online, anonim módon, kérdőívcsomag segítségével fog megvalósulni 2023 tavaszán magyar irodai munkavállalóknál, akik munkaidejük egy részét home office munkavégzésben töltik. A szimpóziumon már a kutatás eredményeit szeretnénk bemutatni.

SZ15
Fenntarthatóság és pszichológia

Elnök**: Varga Attila** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet
Opponens: **Kökönyei Gyöngyi** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A szimpózium keretében az ELTE PPK Ember – Környezet Tranzakció Intézetében újonnan megalakult Fenntarthatóság és pszichológia kutatócsoport munkájához kapcsolódó előadások kerülnek bemutatásra. Az első előadás több hazai empirikus kutatás eredményeinek összevetésével a fenntarthatóságot veszélyeztető folyamatok egyik legfontosabb pszichológiai következményére, a társadalomban az elmúlt években érzékelhetően felerősödött öko-szorongást övező tudományos kérdésekre keres válaszokat, többek között arra, hogy az öko-szorongás mennyire tekinthető önálló jelenségnek, milyen belső faktorai vannak, hogyan konceptualizálható és operacionalizálható a vizsgálata? A bemutatott eredmények nem csak az öko-szorongás további tudományos kutatásához adnak kiindulópontokat, hanem támpontokat nyújtanak az ökoszorongással kapcsolatos klinikai pszichológiai munka számára is. A második és a harmadik előadás a környezettudatos kommunikáció hatékonyságvizsgálatának kísérleti módszertannal történő kutatásának legfrissebb eredményeibe ad betekintést. A második előadás fókuszában a normák szerepe áll. Az előadás tárgyát képező kutatás során azt vizsgálták, hogy a statikus dinamikus és előíró normák bemutatása hogyan befolyásolja környezettudatos influenszerek közösségi média posztjainak hatékonyságát. A harmadik előadásban bemutatott kutatás azt vizsgálta, hogy a közösségi médiában tevékenykedő influenszerek posztjainak megítélését hogyan befolyásolja, ha profitorientált vagy nonprofit szervezet támogatja a posztot, és hogy ezektől a szervezetektől kap-e ellenszolgáltatást az influenszer, vagyis ha a posztok reklámként jelennek meg. A szimpózium negyedik előadása egy pszichológiai oldalról még kevésbé kutatott területet, a fenntarthatóság és a temetkezés kapcsolatát tekinti át egy magyarországi kisegyházak (muszlimok, krisna hívők, buddhisták) körében végzett feltáró jellegű kutatás eredményeinek bemutatásával. A kutatás során félig strukturált interjúk készültek az egyházak híveivel és vezetőivel a gyász és temetkezés témakörében, különös tekintettel a gyászszertartások fenntarthatósági vetületére. A kutatás azt vizsgálta, hogy a kisegyházak hívőinek a temetkezéssel kapcsolatos, egyébként is komplex döntési folyamataiban, a világi jog és az egyházuk szabályai mellett hogyan jelenik meg a fenntarthatóság szempontja is.

Az öko-szorongást mérő eszközök konvergens és divergens validitása

Ágoston-Kostyál Csilla[1], Buvár Ágnes[1], Németh Éva[2], Dúll Andrea[1], Szabó Attila[3], Varga Attila[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet
[2] Egyéni Vállalkozó

[3] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Elméleti háttér és célkitűzések: az utóbbi években egyre inkább a kutatások fókuszába került az öko-szorongás, amellyel kapcsolatban számos kérdésre még nincs egyértelmű válaszunk: hogyan konceptualizálható és operacionalizálható az öko-szorongás? Az egyes mérőeszközök mennyire alkalmasak e konstruktum mérésére? Mennyiben tekinthető az öko-szorongás önálló jelenségnek, és mennyiben kapcsolódik egyfajta általános szorongáshoz? Kutatásainkban e kérdésköröket vizsgáltuk. Módszer: Az 1. kutatásban (n=1000) a magyar lakosság reprezentatív mintáján vettük fel az Öko-Szorongás Kérdőív (EAQ) rövid verzióját és a környezettudatosságra vonatkozó kérdőívet, a 2. kutatásban (n=380) kényelmi mintán vettük fel az Öko-Szorongás Kérdőív (EAQ) hosszú verzióját, a Climate Change Anxiety Scale-t (CCAS), a Fear of COVID-19 Scale-t, az Észlelt Stressz Kérdőív háborúspecifikus verzióját és a PANAS-t. Eredmények: Az EAQ két faktoros struktúrája a rövid és a hosszú verzió esetében, férfiak és nők körében is jó illeszkedést mutatott és mindkét skála pozitívan korrelált a környezettudatos viselkedéssel. Az „általános ökológiai aggodalom" skála közepes-erős pozitív korrelációt mutatott a CCAS kognitív károsodás, és alacsony-közepes pozitív korrelációt a CCAS funkcionális károsodás alskálájával, míg a „szorongás negatív következményei" skála erős pozitív összefüggést mutatott a CCAS kognitív és funkcionális károsodás alskáláival. Mindkét alskála alacsony vagy alacsony-közepes együttjárást mutatott a COVID-dal és a háborúval kapcsolatos aggodalmakkal, a negatív affektusokkal és egyik sem korrelált a pozitív affektusokkal. Megvitatás: az eredményekből megállapítható, hogy az öko-szorongás két főbb komponensből áll: az aggodalomból, amely kevésbé jár kognitív vagy funkcionális következményekkel, és a szorongásból, amelynél már megjelennek e következmények. Mindkét öko-szorongást mérő kérdőív megfelelő divergens validitással rendelkezik, ugyanakkor az alacsony-közepes korreláció a más területekhez kapcsolódó szorongásokkal arra utal, hogy az öko-szorongást valószínűleg bizonyos mértékben meghatározza a vonásszorongás.

A társas normák hatékonysága a környezettudatos influenszer-kommunikációban

Buvár Ágnes[1], Zsila Ágnes[2], Orosz Gábor[3]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[3]Université d'Artois

Elméleti háttér és célkitűzések: A társas normák hozzájárulhatnak a kívánt környezettudatos viselkedések kialakításához. A közösségi média alkalmas a társas normák formálására azáltal, hogy lehetővé teszi a különböző környezettudatos üzenetek gyors és hatékony terjedését. A statikus normák mellett egyre nagyobb szerephez jutnak a dinamikus normák, amelyek a fennálló helyzet bemutatása helyett a trendszerű változásokat hangsúlyozzák. Jelen vizsgálat célja annak feltárása, hogy a közösségi média influenszerek környezettudatos kommunikációjában használt különböző leíró (statikus és dinamikus) és előíró társas normák hogyan hatnak az üzenet észlelt meggyőzési potenciáljára, illetve a válaszadók posztra adott reakcióira (like, komment, megosztás). Módszer: 3 (kontroll, statikus norma, dinamikus norma)

× 2 (kontroll, előíró norma)-es elrendezésű online kísérlet során a résztvevők egy környezettudatos influenszer véletlenszerűen kiválasztott posztját értékelték, amelyben a PET palackot helyettesítő alternatívákról írt. A kényelmi mintában résztvevők (814 fő, 72,8% nő, életkori átlag: 23,9 év, szórás: 8,19) 32,2%-a ismerte az influenszert. Eredmények: Az üzenet észlelt meggyőzési potenciáljára sem a leíró, sem az előíró normák nem voltak szignifikáns hatással (mindkét esetben $p>0,05$). Az üzenetre adott reakciókat ellenben a leíró normák szignifikánsan befolyásolták ($F(2, 810) = 13,3$, $p<0,001$, parciális éta négyzet = 0,032). A kontroll ($M = 2,36$, $SD = 1,06$) posztnál, mind a dinamikus ($M = 2,67$, $SD = 1,11$), mind a statikus normát ($M = 2,85$, $SD = 1,19$) tartalmazó poszt pozitívabb reakciót eredményezett, a statikus norma pedig pozitívabb reakciót eredményezett a dinamikus normánál. A két bejósló változó között nem találtunk szignifikáns interakciót ($p=0,806$). Megvitatás: A környezettudatos viselkedést népszerűsítő influenszer-posztokra adott reakciók statikus norma esetén a legpozitívabbak, de a dinamikus normák is pozitívabb reakciókat eredményeztek a kontroll poszttal összehasonlítva. További vizsgálatok szükségesek, amelyek eredményeinket igazolják más környezettudatos viselkedések esetében, illetve az influenszerrel közelebbi kapcsolatban lévő válaszadókból érdemes lenne külön mintát képezni. Gyakorlati tanácsunk influenszereknek, hogy használják a leíró normákat a környezettudatos viselkedéssel kapcsolatos posztjaikban, elősegítve ezzel az üzenet gyorsabb és hatékonyabb terjedését.

Közösségi média influenszerek környezettudatos kommunikációjának hatékonysága a poszt szponzorainak függvényében

Buvár Ágnes[1], Kádár Harmatka
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Elméleti háttér és célkitűzések: A közösségi média a környezettudatossággal kapcsolatos kommunikáció egyre fontosabb színterévé válik. Közösségi média influenszerek környezettudatossággal kapcsolatos posztjaiban megjelenhetnek különböző nonprofit vagy profitorientált szervezetek, mint közreműködők, támogatók, akik a posztolásért cserébe akár ellenszolgáltatást is kínálhatnak az influenszernek. Vizsgálatunkban a meggyőzési tudatosság és a forráshitelesség modelljeire építve azt vizsgáljuk, milyen hatással van a támogató szervezet jellege és a reklámra való figyelmeztetés az influenszer észlelt megbízhatóságára és az általa publikált, ételpazarlás csökkentésével kapcsolatos poszt hatékonyságára. Módszer: A kutatási kérdések megválaszolására egy 3 (nonprofit szervezet, profitorientált szervezet, mindkettő) □ 2 (kontroll, reklámra való figyelmeztetés) online kísérletet dolgoztunk ki. A kényelmi mintát (611 fő, 70,7% nő, életkori átlag: 25,6 év, szórás: 9,85) egyetemi hallgatók, illetve hallgatók által toborzott résztvevők alkották. A reklám jelölésének (#reklám) és az ételpazarlási projektet támogató szervezet megnevezésének kivételével minden kísérleti helyzetben ugyanazt az Instagram posztot használtuk. Eredmények: A támogató szervezet jellege és a reklám jelölése együttesen befolyásolják az influenszer észlelt megbízhatóságát ($F(1, 604) = 3,54$, $p = 0,030$, parciális éta négyzet = 0,012). A nonprofit szervezet esetében az influenszer észlelt megbízhatósága magasabb, ha a posztban nincs reklámra való figyelmeztetés, szemben a reklámra való figyelmeztetést tartalmazó poszttal. A profitorientált szervezet vagy mindkét szervezet támogatása esetén nem figyelhető meg a fenti hatás. Továbbá a reklám jelölése mellett az influenszer észlelt megbízhatósága alacsonyabb, ha kizárólag a nonprofit szervezet szerepel

a posztban összehasonlítva azzal a poszttal, ahol mindkét szervezet támogatja a kezdeményezést. A fent ismertetett interakciós hatás az influenszer észlelt megbízhatóságán keresztül indirekt módon befolyásolja az ételpazarlással kapcsolatos aggodalmakat. Következtetések: A nonprofit szervezet esetében a reklámra való figyelmeztetés negatívan befolyásolta az influenszer megbízhatóságát, és ezen keresztül a poszt hatékonyságát. Eredményeinket magyarázhatják az influenszer posztolási motivációira vonatkozó fogyasztói feltételezések. Gyakorlati tanácsunk nonprofit szervezeteknek, hogy próbáljanak olyan együttműködéseket találni, ahol az influenszer vagy híresség ellenszolgáltatás nélkül, elkötelezettségből támogatja az általuk képviselni kívánt ügyet.

Fenntarthatóság és temetkezés kisegyházak metszeteiben

Dobai Attila Marcelián[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

A rendszerváltást követő években a lokális és globális hatások nagymértékben megváltoztatták az ország szakrális térszerkezetét, részben új hitek és meggyőződések kaphattak területeket, illetve a történelmi egyházak térszerkezete is változott. Korábbi kutatásomban a fővárosban történt átrendeződéssel foglalkoztam (Dobai, 2022), elsősorban közösségi szinten, a városszövet változásait vizsgáltam. A város, mint az elengedés és a gyász tere (Dobai 2019) az egyes közösségek aspektusaiból került előtérbe, így formálódott a jelen vizsgálat, ahol félig strukturált interjúk segítségével muszlim, krisnás, buddhista hívőkkel az elmúlás és szertartások, gyász témakörökben gyűjtöttem adatokat. A „zöld temetkezés" egyértelműen új utakat jelent a klasszikus sírgödrös és hamvasztásos hagyományhoz képest. A kisközösségek igényei a társadalmi alrendszer által felkínált és jogilag szabályozott megoldásokhoz viszonyítva jelentős különbségeket mutat. A ravatalozás és halottbúcsúztatás során is vannak speciális szokásaik. Ennek jó egyéni példája, amikor krisna hívőknek, szintén a pandémia alatt, engedélyezték a zenés búcsúztatást a hamvasztóüzemben, erről ad számot az egyik interjúban egy hívő. A temetkezési szokások zöld formáival számos munka foglalkozik, a jogi szabályozás az egyik kiemelkedő terület (lásd pl. Haneman, 2020). Ismeretterjesztő cikkek formájában, illetve honlapokon keresztül ismerkedhetünk a hazai lehetőségekkel. Jó példája a „zöld temetkezésnek" az Aggostyánban létrehozott „Emlékerdő", illetve az online térben néhány felvilágosító, többnyire eredetiből fordított anyag. Ennek ellenére tudományos igényű, a magyar viszonyokra koncentráló kutatással nem találkoztam a témában. Az alapvető kérdés az, hogy a vallási hagyományok, rítusok és szabályok mennyire képesek az idők próbáját kiállni és markánsabb változást hozni a szigorúbb hagyományokkal járó közösségekben? Eleve fenntarthatóbbak az új közösségek a temetkezés tekintetében? Az egyik interjúban egy 35 éves nőt búcsúztattak muszlim szertartás szerint, amelyet hosszú fürdetési rituálé előzött meg (5 résztvevővel), miközben az egész világ a COVID-19 járványtól és annak hatásaitól rettegett. Az elvégzett munkában arra tettem kísérletet, hogy bemutassam a kultúra, a jogi szabályozás és a történelmi egyházak hagyományaitól eltérő közösségek igényeinek metszeteit néhány példán keresztül, összességében a kisegyházak igényeit és a jogilag is lehetséges cselekvésekre vonatkozó összképet igyekszem megmutatni. Az interjúk elemszáma: 5 fő.

SZ16

Jóllét, reziliencia és poszttraumás növekedésérzés

Elnök: **Rózsa Sándor** – Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Szabó-Bartha Anett** – Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A COVID-19 járvány hatását áttekintő metaelemzésekből származó eredmények szerint világszerte a lakosság mintegy negyede tapasztalt klinikailag jelentős mértékű szorongásos vagy stresszel kapcsolatos tüneteket. A világjárvány fényében számos fontos kérdés merült fel, amelyek átformálják a fizikai és mentális egészséggel kapcsolatos ismereteinket, és előtérbe helyezik a káros hatások kivédését jelentő feldolgozási folyamatokat, vagy a traumatikus események következtében kialakuló pozitív változásokat. Szimpóziumunkban a járvány okozta nehéz élethelyzet pozitív hozományát, a belső és külső erőforrások, valamint a pszichés folyamatok kölcsönhatását vizsgáljuk olyan kulcsfogalmak mentén, mint a pozitív élmények irányába kialakuló figyelmi szelekció, az affektív érintés vagy a poszttraumás növekedésérzés. A bemutatásra kerülő eredmények empirikus hátterét a Károli Gáspár Református Egyetem BTK Pszichológiai Intézete által 2021-ben lefolytatott „Életünk a koronavírus-járvány idején" című reprezentatív mintavételű kutatás adta, amelyben több mint 2200 kitöltő vett részt. A szimpózium keretében ezen az adatbázison végzett eredményekből mutatunk be néhányat. Az első előadás fókuszában az időskori mentális egészség és a reziliencia áll, amelynek eredményei a társas-érzelmi szelektivitás elméletét támasztják alá, miszerint a megküzdés részeként az időseknél figyelmi szelekció jön létre a pozitív élmények irányába, míg a negatív élmények felé averzió mutatkozik. A második előadás egy kevéssé kutatott területet, a COVID érintési kultúrára gyakorolt hatását elemzi házas, párjukkal együtt élő személyek esetében. A kapott eredmények alátámasztják, hogy az affektív érintésnek fontos szerepe lehet a válság kapcsolatokra gyakorolt káros hatásainak mérséklésében. A záró előadás azokra a pozitív változásokat meghatározó tényezőkre összpontosít, amelyek a válsággal való megküzdés kulcsát jelenthetik (pl. egészségtudatosság, vallásosság, reziliencia). A kapott eredmények hasznos információt nyújthatnak az újraértelmezéshez és a növekedésérzés elősegítéséhez.

Mentális egészség és reziliencia időseknél

Kiss Enikő Csilla[1], Rózsa Sándor[1], Nyitrai Erika[1], Kövesdi Andrea[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér: A társadalom idősödése sok kérdést vet fel egészségügyi, gazdasági és szociális nézőpontból egyaránt. A WHO az egészséges idősödés modelljében (2015) az intrinsic - és az extrinsic (környezeti) tényezőket együttesen veszi figyelembe, amelyek döntő hatást gyakorolnak az idősek jóllétére. Ehhez kapcsolhatóak a reziliencia kutatások, amelyek az életút során megélt nehézségekkel történő sikeres megküzdést vizsgálják. A kutatások egyik

kiemelkedő eredménye a társas-érzelmi szelektivitás elmélete, mely szerint a megküzdés részeként az időseknél figyelmi szelekció jön létre a pozitív élmények irányába, míg a negatív élmények felé averzió mutatkozik meg (Carstensen és mtsai., 2003). Célkitűzés: Középkorú és időskorú személyek mentális egészségének összehasonlítása a distressz (stressz, szorongás, depresszió), általános jóllét (mentális, szociális és testi), reziliencia és társas támogatás tekintetében. Módszerek: Kérdőíves, keresztmetszeti vizsgálatunkban 436 személy vett részt, melyben fele-fele arányban vettek részt a közép- és időskorúak. A minta a lakosságra nézve reprezentatív mintából származik, melyben az időskorúakhoz illesztett középkorú mintát hoztunk létre. A vizsgálati csoport 55,7%-a nő, a két csoport átlag életkora: 75,9 ± 5,3 év, illetve 49,5 ± 5,7 év. A résztvevők által kitöltött kérdőívcsomag a szociodemográfiai változók mellett a Connor-Davidson Reziliencia Skála (CD-RISC) 10 itemes változatát (Campbell-Sills és Stein, 2007), a Public Health Serveillance Well Being Scale-t (PHS-WB) a jóllét mérésére (Bann, és mtsai., 2012), a Depresszió, Szorongás és Stressz Skálát (DASS 21) (Lovibond és Lovibond, 1995), valamint a Lubben Social Network Scale-t tartalmazta a társas támogatás mérésére (Lubben, 2006). Eredmények: Várakozásainknak megfelelően nem kaptunk különbséget a reziliencia, depresszió, szorongás és az általános jóllét mentális és szociális skálája, valamint a társas támogatás tekintetében, viszont a stressz és testi jóllét esetében szignifikáns volt a különbség a két csoport között. Az időseknél alacsonyabb volt a stressz és rosszabb volt a testi jóllét (t(396) 2,879 p=0,004 illetve t(410) 2,567 p= 0,011). Következtetések: A kapott eredmények alátámasztják a társas-érzelmi szelektivitás elméletét, miszerint az időskorúak rezilienciája nem csökken, negatív hangulati állapotuk nem rosszabb a középkorúakénál. A stresszt tekintve kevesebb stresszt élnek meg, mint a középkorúak, ami magyarázható azzal, hogy a középkorúak a család, munkahely, egzisztenciaépítés feladataival küzdenek meg az adott életszakaszban. A testi jóllét az időseknél alacsonyabb, ami az egészségi állapotuk rosszabb állapotát mutatja, a krónikus betegségek nagyobb előfordulására utal. A fentiek alapján az aktív idősödést megcélzó társadalmi programokhoz érdemes figyelembe venni a társas-szelektív figyelem megközelítését, további tényezők figyelembevételével.

Az affektív érintés és a kapcsolati jóllét

Nyitrai Erika[1], Kiss Enikő Csilla[1], Rózsa Sándor[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér: A koronavírus-19 (COVID-19) világjárvány alapvetően megváltoztatta az emberek mindennapi életét, és számos társadalmi kihívást teremtett. Ennek az egyedülálló stresszornak az egyik fontos kihívása a jól működő intim kapcsolatok fenntartása, amelyek elválaszthatatlanul kapcsolódnak az érzelmi és fizikai egészséghez. Célkitűzés: Az „Életünk a korona-vírus járvány idején” kutatás adatait használva annak jártunk utána, hogy milyen érintési kultúrával jellemezhetők az általunk vizsgált házas, párjukkal együtt élő személyek; hogyan alakították érintési szokásaikat a járvány megfékezésére elrendelt korlátozások rövidebb és hosszabb távon; illetve hogyan alakult az érintésvágyuk és a kapcsolati jóllétben megélt változásaik, illetve ezek kapcsolata az általunk vizsgált időszakban. Módszerek: Három érintés típus kapott mennyiségét mértük fel a COVID-19 előtt, a korlátozások alatt és aktuálisan, illetve azt, hogy a megkérdezett mennyire vágyik az adott érintésre. A kapcsolati

jóllét mérésére a „családi és társas kapcsolatok mérése” részből a párral való kapcsolat szubjektív minősítéseit, illetve „a járvány hatására milyen változásokat észlelt Ön a saját életében? - a párkapcsolatában” kérdésre adott válaszokat használtuk. Eredmények: Az általunk vizsgált házas, párjukkal együtt élő kapcsolatukkal 80,4%-ban elégedett 780 személy mintáján talált összefüggéseink szerint minél elégedettebb a megkérdezett személy a kapcsolatával, annál több bizalmas érintésben részesül (ill. fordítva), valamint eredményeink szerint a kapcsolattal való elégedettségnek a bizalmas érintés gyakorisága szignifikáns prediktora. Az általunk vizsgált három időszakra vonatkozóan azt találtuk, hogy a COVID minden csoport kapcsolati minőségére kedvezőtlenül hatott, és a visszaállás a kapcsolatával elégedetlen csoportnál kevéssé történt meg. A járvány következtében megélt párkapcsolati változások és az érintés deficit enyhe, de szignifikáns összefüggést mutatott. Azok, akik magasabb érintési deficitet jeleznek, a párkapcsolati változásokat is kedvezőtlenebbként ítélték meg. Következtetések: A COVID-19 világjárvány pontos hatásaival a párok párkapcsolati működésére és stabilitására még most ismerkedünk. Jelen vizsgálat keretében egy lehetséges védő tényező – érintési szokások, annak változásai – szerepét vizsgáltuk. Eredményeink jelzik, hogy érdemben lehet foglalkozni az affektív érintéssel ahhoz, hogy enyhítsük a válság kapcsolatokra gyakorolt lehetséges káros hatásait, és kulcsfontosságú irányokat kínálhatunk a jövőbeli kutatások számára.

A poszttraumás növekedésérzés feltételei

Bagó Andrea[1], Kiss Enikő Csilla[2], Arató Judit[2], Rózsa Sándor[2], Mirnics Zsuzsanna[2]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója
[2] Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér: Vitathatatlan, hogy a COVID-19 világjárvány új veszélyeket és traumákat jelentett az emberek számára. Nem lehet azonban figyelmen kívül hagyni azokat a pozitív változásokat, amely e nagy kihívást jelentő válsággal való küzdelem után következett be. Célkitűzés: Elemzésünkkel a poszttraumás növekedésérzés feltételeit igyekszünk megragadni, amelyek nem csak a poszttraumás növekedés alaposabb megértését szolgálják, hanem a klinikai- és egészségpszichológiai gyakorlati munkára is kiterjeszthetők. Módszerek: A KRE BTK Pszichológiai Intézete által 2021-ben lefolytatott „Életünk a koronavírus-járvány idején” kutatásból nyert reprezentatív vizsgálati mintát 1779 kitöltő alkotja (51,8% nő), akiknek a 95%-a online töltötte ki a kutatási tesztbattériát. Az átlag életkor 44,5 év (szórás: 17,7), a legfiatalabb kitöltő 18 éves, míg a legidősebb 94 éves volt. Többváltozós kauzális elemzéseink (hierarchikus regresszió, modellezés /SEM/) során a következő prediktorok szerepét vizsgáltuk: szociodemográfiai jellemzők (nem, életkor, iskolai végzettség), Big Five személyiségjegyek, reziliencia, egészségtudatosság, vallásosság, korai maladaptív sémák, családi kapcsolatok és társas támogatottság. A személyes erőforrások növekedését, a tartalmasabb kapcsolatok kialakítását és az élet nagyobb megbecsülését a Poszttraumás Növekedésérzés Kérdőív (PTGI) 10 tételes változatával mértük. Eredmények: A regressziós elemzéseink eredményei azt mutatták, hogy az életkor és a nem, valamint a vallásosság, a reziliencia és az egészségtudatosság voltak a legerősebb prediktorok, amelyek a poszttraumás növekedésérzés

varianciájának 13%-át magyarázták. A mediációs elemzések a PTGI előrejelzői közötti összetett kölcsönhatásra utaltak, a kapott eredményeink alapján a vallásosság és az egészségtudatosság a nem és az életkori hatások fontos mediátora. Következtetések: A poszttraumás stressz okozta pozitív változások a vallásos és egészségtudatos fiatalabb nők esetében jelenik meg leginkább. A kapott eredményeink hasznos információt nyújtanak a növekedés elősegítése érdekében, valamint rávilágítanak arra, hogy a pozitív újraértelmezéshez kik és milyen támogatással profitálnának a legtöbbet.

SZ17

„Valaki már járt odalent a mélyben és felhozta nekünk a szavakat.” – irodalomterápiás szimpózium

Elnök: **Béres Judit** – Magyar Irodalomterápiás Társaság
Opponens: **Balikó Fanni –** Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

A szimpózium négyféle nagyon különböző célcsoporttal (szenvedélybetegekkel, látássérültekkel, fiatal felnőttekkel és család- és párterápiás kliensekkel) vitt irodalomterápiás csoportfolyamatok tapasztalataiba enged betekintést, konkrét példákat mutatva arra, hogyan történik az olvasás és az írás művészetterápiás alkalmazása. Az irodalomterápia „interaktív és (ön)reflektív szövegértelmezés és szövegalkotás, amely az olvasás és írás kontextusában születő önismereti és társas élményre fókuszál. Célja az egészséges személyiség gazdagítása, önazonos kiteljesítése, mentálhigiénés gondozása, az egyénnek a hétköznapi életvezetés és életfordulók nehézségeiben (normatív kríziseiben) való lelki támogatása, e tekintetben a hiányok, elakadások, zavarok megelőzése, valamint SNI, pszichés-magatartási-testi zavarok, betegség, fogyatékkal élés esetén a speciális fejlesztés, gyógyítás és rehabilitáció kiegészítése” (Béres, 2022). A bemutatott csoportok munkájában közös, hogy a csoporttagok hasonló problémájához, élethelyzetéhez a facilitátor által kiválasztott irodalmi szövegek és a csoporttagok által a terápiás írás különféle modalitásaiban elkészített írások mentálhigiénés eszközként szolgálnak. A szimbólumok, jelentések, jelennel való összefüggések abban a relációban válnak értelmezhetővé, kibonthatóvá, ahogyan a kliens számára bírnak jelentőséggel, amilyen személyes asszociációkat fűz hozzájuk. Az irodalomterápiában az olvasott szöveget a kliens kapcsolati rendszerében, az aktuális élethelyzete, konfliktusai, fejlődési feladatai, az itt-és-most hálójában érdemes elhelyezni. A szövegben foglalt jelenetek, karakterek, kimondott vagy sejtetett érzések, élmények segítik a klienst abban, hogy szavakba, metaforákba öntse élményeit, és ezáltal hatékonyabban tudjon kapcsolódni hozzájuk, illetve ránézzen, hogy mit hordoz számára a szöveg, milyen érzéseket társít hozzá, milyen cselekvési, változási és változtatási lehetőségekre irányítja rá a figyelmét. A szövegek megsegítik az önismereti munkát, a saját érzésekhez, élményekhez való reflektív közelítés és kifejezés gyakorlását. Az irodalom olvasásán és önreflektív megbeszélésén keresztül a kliens nemcsak a saját problémáin gondolkodhat és találhat válaszokat a kérdéseire, hanem egyfajta egzisztenciális, általános emberire való érzékenyítésként tűpontos megfigyelések is tehetők az emberi sorsok, élethelyzetek, megélések, érzések tárházáról, ami az emberek viselkedése

mögött sejthető. Így az irodalom az empátia- és a mentalizációs képesség-fejlesztés fontos eszközévé is válik, lehetővé téve az önmagunkkal és a másokkal való mélyebb találkozást.

Szakkollégista fiatal felnőttek irodalomterápiája

Lencsés Anita[1]
[1]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék

A kibontakozó felnőttkor egy olyan, a tinédzserkor és a fiatal felnőttkor közötti speciális életszakasz, amelyben a hangsúly az identitáskeresésen van: a nagy szabadság, a sok választási lehetőség és a növekvő felelősség azonban nyomasztóan is hathat az egyénre, identitás-válságként élheti meg ezt az időszakot. Az irodalomterápia úgy tudja támogatni ebben az időszakban a fiatalokat, hogy nyelvet ad nekik ahhoz, hogy beszélhessenek az aktuális élethelyzetükről és legfontosabb kérdéseikről: a szülőkről való leválásról, a hivatás és a komoly párkapcsolat megtalálásának vágyáról, a saját határok kijelöléséről. Előadásom egy budapesti szakkollégisták körében meghirdetett, hét alkalmas zárt irodalomterápiás csoport tapasztalatait mutatja be. A csoport heti rendszerességgel került megrendezésre, az alkalmak 120 percesek voltak. A csoporton 9 fő vett részt: 20-24 év közötti egyetemisták, 6 nő és 3 férfi. A csoportba jelentkezésüket hasonló tényezők motiválták: az önismeret, az énidő, az olvasás szeretete, a művészeteken keresztül történő gyógyulás megtapasztalásának vágya. A hozott problémák között az alábbiak jelentek meg: perfekcionizmus, túlkötelezettség, önbizalomhiány, nehézségek az érzelmek megélésével, kifejezésével és kezelésével, stresszkezelési nehézségek, továbbá a szorongáscsökkentés maladaptív módjai, a droghasználat és a munkamánia. A csoport elsődleges terápiás céljai ennek megfelelően az önreflexió és önismeret erősítése, a kommunikációs készségek és érzelemkifejezés fejlesztése voltak. A másodlagos terápiás célok pedig az énidő és a ventillációs lehetőség biztosítása, és az irodalomterápiás módszer sajátélményű bemutatása. A csoportban eszközként a receptív biblioterápiát (XX. századi és kortárs versek és novellák közös olvasása), írásgyakorlatokat, asszociációs kártyákat és tudatos jelenlét alapú technikákat alkalmaztam. A csoport témái, terápiás fókuszai az egyes alkalmakon az alábbiak voltak: 1. életút áttekintése, vágyak, álmok, a viszonyunk ahhoz, hogy kik lettünk és kik nem lettünk; 2. kapunyitási krízis és pályaválasztási dilemmák; 3. egyedüllét és magány, önszeretet, kapcsolatok, pótszerek és függőségek, 4. tudatos jelenlét, halogatás, időrabló tevékenységek, szubjektív idő; 5. viszonyunk a társadalomhoz, menjek vagy maradjak kérdésköre, értékek tudatosítása, társadalmi felelősségvállalás; 6. erőforrások, megküzdési stratégiák, reziliencia, a saját életünk irányításának képessége, döntés, bátorság, változási motiváció; 7. jövőbeli célok megfogalmazása, a csoportfolyamat lezárása és a megtett önismereti út értékelése. A csoportcélok teljesülésének mérését a csoport utolsó ülése után odaadott visszajelző kérdőívvel vizsgáltam.

Az irodalomterápia családterápiás alkalmazási lehetőségei

Thén Anita[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, biblioterápia szakirányú továbbképzés hallgatója

A család- és párterápiában hagyományosan érvényesülő rendszerszemlélet a családot olyan élő rendszerként definiálja, amely folyamatosan, különböző fejlődési ciklusokon keresztül változik, külső és belső történésekhez alkalmazkodik, módosul. A változás bekövetkezhet a fejlődés természetes menetéből, illetve váratlan, külső események hatására is. Az egymást követő családi életciklusok, illetve a váratlan élethelyzetek nyomán a rendszer egyensúlya felborul, és az alkalmazkodás új életfeladatokat követel meg a család tagjaitól; a sikeres adaptációhoz a korábbi megküzdési stratégiák gyakran elégtelennek bizonyulnak, és újak alkalmazása szükséges a rendszer új egyensúlyi állapotának felállításához. A változás mélysége szerint megkülönböztethetőek az elsőrendű változások – amikor a családtagok a már rendelkezésre álló stratégiák, eszközök útján próbálnak megoldást találni a problémára – és a valódi, rendszerszintű, másodfokú változások, amelyek a korábbi családi viszonyrendszer, struktúra és szerepek átalakulásával járnak együtt. A terápiás folyamatokban az ilyen másodrendű változások elérése a cél. Miként tudja ezt segíteni az irodalomterápia? Az irodalmi művek, választott szövegek a család- illetve párterápiában is hatékony eszközei lehetnek a saját érzésekhez történő kapcsolódásnak és a másik fél érzéseinek megértéshez. A terápiás térben az egymással és a szöveggel történő találkozás, a szöveggel folytatott munka, tehát mind a belső, intrapszichés-, mind az interperszonális jellemzők mentén értelmezhető, megfigyelhető általa a kapcsolati dinamika. A személyes olvasatok, illetve a különböző, egyéni-, vagy közös írásgyakorlatok a terápiás intervenciók alapjait képezhetik. Ezáltal segíteni tudják a család-, illetve pár tagjai számára a megértést, felismerni az esetleges elakadás okát, a közösen meghatározott terápiás célok felé történő elmozdulást és hosszútávon az adott életciklusban a változásokhoz történő alkalmazkodást. A szimpózium keretében a két terápiás irányzat találkozását, metszéspontjait, a terápiás munkában általam tapasztalt együttes alkalmazásának lehetőségeit igyekszem felvázolni.

Addikt betegek irodalomterápiája

Nagy Natasa[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

A különféle addikciók multikauzális jellege jól ismert jelenség, többek között gyakran találkozhatunk az érzelmi élet valamilyen zavarával, úgy mint maladaptív érzelemregulációs stratégiák alkalmazása, negatív érzelmek fokozott jelenléte, illetve sokat kutatott az alexitímia és a problémás szerhasználat kapcsolata is. Ebben bizonyulhat értékes segítségnek az irodalomterápia módszere, melynek során irodalomi műveket alkalmazva férhetünk hozzá a betegek érzelmi világához, lehetőséget kapva arra, hogy közösen rátekintsünk és megvizsgáljuk a belső folyamataikat, ezzel elmélyítve az önismeretüket és jobban explorálva a problémás szerhez fűződő viszonyukat. A bemutatni kívánt csoport a Félúton Alapítvány – Orczy Klub segítségével valósult meg, Budapesten, 02.18-04.01. között. Itt elsősorban nappali ellátás

keretein belül várják a különböző kémiai és viselkedési függőséggel küzdő személyeket, egyéni-, csoport-, vagy akár pár- és családterápia keretein belül. A folyamat tervezésénél elsődleges terápiás célként az önismeret fejlesztését, a változás motivációjának és az absztinencia megtartásának megerősítését, erőforrások kiaknázást és megfelelő felhasználását tűztük ki. Emellett másodlagos terápiás célként megemlítendő az irodalom-népszerűsítés is. A csoport 7 fővel indult el, amelynek résztvevői 32-60 év között voltak. A nemek arányát tekintve 3 férfi és 4 nő, függőségeiket tekintve pedig 1 szerencsejáték függő, 2 kannabisz függő, és 4 alkoholfüggő csoporttag volt. A 7 ülés olyan témákra volt osztva, amelyeknek jelentősége lehet a problémás szerhasználat kialakulásában és az absztinencia fenntartásának nehézségeiben, így a 7 alkalom tematikus felépítése a következőképpen alakult: 1. Bemutatkozás, ismerkedés, 2. Kapcsolat önmagunkkal, 3. Erőforrások, célok, 4. Felelősség, 5. Változás, 6. Életút, 7. Lezárás, búcsú. Az ülések szerkezeti felépítését tekintve, minden foglalkozást valamilyen rövid felvezető feladattal kezdtünk (általában asszociációs kártyák alkalmazásával), majd ezt követte a téma törzsét képező szöveg recepciója. A szövegek között megtalálhatók voltak kortárs versek, novellák, de akár regény részletek és népmesék is. Az ezekkel kapcsolatos munka során a csoporttagok az azonosulás és asszociáció technikáin keresztül jobb megértést kaphattak saját működésükről, beleértve félelmeiket és szükségleteiket. Egymáshoz kapcsolódva megértésre és elfogadásra találhattak, megtapasztalhatták, hogy nincsenek egyedül a nehéz érzéseikkel. Végül a szöveggel való munka után kreatív írásos feladatokkal mélyítettük a résztvevők önismeretét. Minden ülés végén a csoporttagoknak volt lehetőségük reflektálni az adott alkalmon megszerzett új ismeretre, biztonságos térben megoszthatták érzéseiket a történtekkel kapcsolatban. A 7 alkalom hatásosságát az utolsó alkalmon kiosztott visszajelző kérdőívvel mértük, melyben a résztvevők megoszthatták véleményüket és élményeiket a csoportfolyamattal kapcsolatban.

Egzisztenciális fókuszú irodalomterápiás csoport látássérült személyek körében

Burka Janka[1]
[1]Szemléletmód Rehabilitációs Központ

A látásvesztés egy olyan komplex, bio-pszicho-szociális történés, amely a teljes személyiségre és az életvezetés minden területére kihat. Az érintett személyeknek a veszteségélmény okozta gyászfolyamat mellett az önmagukról alkotott képük, szerepeik, identitásuk, valamint az élet értelmességébe vetett hitük is megkérdőjeleződhet. Az egzisztenciális szemlélet viszont arra késztetheti az embereket, hogy tudatosabban viszonyuljanak létezésük adottságaihoz. Ezek a jelenségek egyetemesek, de gyakran csak valamilyen kényszerítő körülmény, határhelyzet következtében kerülnek a felszínre. A látássérülés közvetve értelmezhető úgy mint határhelyzet, amely mozgósíthatja az olyan létkérdésekkel való foglalkozást, mint a halál, szabadság, elszigeteltség és értelemkeresés. A bemutatott csoportfolyamat fókuszát az említett létkérdésekkel való találkozás adta. Az előadás a Szem(l)életmód-Metszéspont Rehabilitációs Központban meghirdetett, látássérült személyek körében vitt irodalomterápiás csoportfolyamat tapasztalatait mutatja be. A folyamat elsődleges céljai között szerepelt az önismeret mélyítése, az önreflexiós készség és az érzelemkifejezés fejlesztése, a sorstársakkal való kapcsolódás elősegítése, valamint egymás nézőpontjainak megismerése, a mindennapi kihívásokkal való adaptívabb megküzdés elérése érdekében. A csoport másodlagos céljai: sajátélményű

tapasztalat szerzése a módszerben, a (kortárs) irodalom népszerűsítése, valamint az olvasás – és az ahhoz kapcsolódó receptív, expresszív és szimbolikus munkamódban alkalmazott technikák – ösztönzése, mely hozzájárul a szellemi-lelki jóllét védelméhez. A szövegválasztást tekintve klasszikus és kortárs, műfajukat tekintve változatos művek kaptak helyet a folyamatban. A csoporttagok a szövegeket hangos felolvasás útján ismerték meg, majd e-mailben vagy hangoskönyvben kapták meg. A receptív munkamód hangsúlya mellett, expresszív (pl. kreatív írásgyakorlat) és szimbolikus technikák (pl. metaforák használata), valamint az autogén tréning gyakorlatának beemelése színesítette a folyamatot. A látássérülésből adódó megváltozott észlelési és kifejezési mód hatással volt a nonverbális jelenlét alakulására mind a csoporttagok egymás közötti, mind a csoporttagok és a csoportvezető közötti interakciókban, amely a folyamat kihívásaként értelmezhető. A válasz alternatív és kreatív megoldásokhoz vezetett: különféle érzékleti modalitások beemeléséhez, valamint a csoportvezetői jelenlét rugalmas alkalmazkodásához – a biztonságos légkör megteremtése érdekében.

SZ18

Kutatások egy témára - a fejlődést támogató tényezők alternatívái

Elnök: **Kövesdi Andrea** – Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
Opponens: **Takács Szabolcs** – Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A Károli Gáspár Református Egyetem, Fejlődéslélektani Tanszék kollégái a szimpózium keretében mutatják be a tanszék önálló kutatásait és a tanszéken alapított Reziliens Fejlődés - Pozitív (RFP) Kutatócsoport aktuális vizsgálatait. Az RFP Kutatócsoport reziliencia fókusszal tervezi és szervezi a kutatásait a fejlődésre ható vulnerábilis és protektív tényezők komplex megközelítésével. A vizsgálati minta életkora 3 éves korú gyermekektől 18 éves serdülőkig terjedhet, adott kutatási kérdésnek megfelelően, illetve egyes esetekben vizsgáljuk a szülő-gyermek együttműködést. A kutatócsoport munkáját a több témából kiemelve a második és a negyedik előadásban mutatjuk be részletesen. Az első előadásban kisiskolások körében a szenzomotoros szinkronizáció szűrő szerepét hangsúlyozzuk az olvasás és a helyesírás tükrében. Második előadásban a négy fa–teszt (Alpár, 2014) kidolgozásának folyamatát és a kódkönyv bemutatását tervezzük. Azzal a céllal végeztük el több mint 2000 fa elemzését, hogy a projektív eljárások közül a fa teszt kvalitatív kutatásának módszertani kereteit megteremtsük. A harmadik és a negyedik előadásban a normatív fejlődést veszélyeztető és támogató egyes tényezők egyes aspektusainak feltárására helyezzük a hangsúlyt. A harmadik előadásban a 3-6 hónapos csecsemők sírásának anyai észlelését, míg azt követően a Magyarországon gondozott traszplantált serdülők pszichés tényezőinek (reziliencia, észlelt stressz, szorongás, depresszió) kapcsolatát tárgyaljuk.

A szenzomotoros szinkronizáció longitudinális kapcsolata az olvasással és a helyesírással

Kertész Csaba[1,2], Honbolygó Ferenc[3,4]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[4]Természettudományi Kutatóközpont, Agyi Képalkotó Központ

Nagyszámú empirikus kutatás támasztja alá a korai ritmusérzék és a nyelvi, olvasási fejlődés kapcsolatát. A ritmikai feladatok használata a nyelvi és olvasási teljesítmény előrejelzésére ígéretes iránynak tűnik, mivel könnyen elvégezhető korai szűrővizsgálatként a veszélyeztetett gyermekek azonosítására. Jelen vizsgálatban magyar gyermekek (N = 37) általános kognitív képességeit (munkamemória, nonverbális intelligencia és gyors automatizált megnevezés), nyelvi és olvasási készségeit (szókincs, szóolvasás, fonológiai tudatosság és helyesírás), valamint szenzomotoros szinkronizációs feladatban (SMS) mért teljesítményét vizsgáltuk longitudinális elrendezésben első és harmadik osztályban. Az SMS feladatot három tempóban (80, 120, 150 bpm), metronóm ingeranyag segítségével, úgynevezett folytatásos paradigmával vizsgáltuk, valamint mértük a résztvevők spontán motoros tempóját is. Míg a gyermekek SMS aszinkronitása a harmadik osztályban alacsonyabb volt, mint az első osztályban, a lassú tempójú próbák kivételével az ütések konzisztenciája és a folytatásos szakasz sikeres feladatvégzése nem mutatott fejlődést ebben az időszakban. Az alacsony tempójú feladatok első osztályban mért konzisztenciája előrejelezte a harmadik osztályos olvasási és helyesírási színvonalat. Eredményeink rámutatnak, hogy a szenzomotoros szinkronizációs teljesítmény és az olvasási készségek közötti kapcsolat a harmadik tanév során is fennáll, így az SMS feladat hasznos diagnosztikai eszköz lehet az olvasási eredmények előrejelzésére és a nehézségek korai szűrésére.

Fa-rajzok elemeinek kvantitatív mérését célzó kódkönyv kialakítása

Soltész-Várhelyi Klára[1], Kövesdi Andrea[2]
[1]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet, Rezilens Fejlődés – Pozitív Kutatócsoport
[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A fa-teszt gyerekek esetében széles körben használt projektív eljárás, a rajzok értékelését a szakemberek zömében Süle Ferenc (1988) leírása alapján végzik. Kutatócsoportunk célja az, hogy a rajzok elemeit kvantitatív, statisztikai elemzés számára mérhetővé tegyük. A fa különböző tulajdonságain, jegyein szisztematikusan végighaladva, azok mérésére kódkönyvet alkottunk. A kódjaink lehetnek 1) mérés alapúak, pl. fa magassága, 2) ordinális jellegűek, pl. nyomáserősség, 3) nominális jellegűek, pl. fa típusa (ha meghatározható), 4) indikátor jellegűek, pl. megjelenik-e gyümölcs a fán. A kódkönyv minden jegynél egyértelmű utasításokat tartalmaz a kód megadásához, így a kódoláshoz (de nem az értelmezéshez!) nem

szükséges mély szakmai tapasztalat. Kódjaink lefedik Süle Ferenc módszertani leírását, de azon túlmenve további jól megkülönböztethető jegyekre is kitérnek, amelyek esetleges pszichológiai jelentősége a későbbiekben statisztikai elemzésekkel vizsgálhatóvá válik. További eltérés vizsgálatunkban a hagyományos módszertanhoz képest, hogy két fa-rajzot követően a klinikumban használatosan (Alpár, 2014) egy csoda-fa és egy beteg-fa megrajzolását is kértük. A kutatócsoportban a gyakorlati és módszertani szakember mellett e módszer tekintetében laikusnak tekinthető hallgatók is részt vesznek, egy-egy kód megírását követően a hallgatók egy kisebb mintán lekódolják azt, majd ellenőrizzük a kódok egyezőségét, és szükség esetén pontosítjuk a leírást. Az előadás során az elkészült kódkönyv kerül bemutatásra, valamint az kódokon végzett leíró statisztikai eredmények.

A csecsemőkori regulációs problémák és a babasírás szülői észlelésének összefüggései a stressz regulációval 3-6 hónapos csecsemőknél

Hámori Eszter[1], Farkas Flóra[2], Soltész-Várhelyi Klára[2]
[1]Károli Gáspás Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A csecsemőkori alvás-, evés- és sírászavarok (Regulációs problémák, RP) klinikai és szubklinikai szintjeinek prevalenciája világszerte nő, napjainkban a csecsemőpopuláció 15-45%-át érinti. A 6 hónapos kor alatt megjelenő, több területet érintő perzisztáló problémák szoros kapcsolatban állnak a figyelem, a viselkedés- és a stressz szabályozás hosszútávú zavaraival. A csecsemőkori RP-k és a babasírás szülői észlelése kiemelt szerepű a korai indulású regulációs problémák kimenetelének adaptív vagy maladaptív alakulásában, a szülői stressz-szabályozás viselkedéses mintáinak és a stressz szabályozásában szerepet játszó epigenetikai módosulásoknak a formálásán keresztül, így e tényezők kutatása óriási jelentőségű a megelőzés szempontjából. Kutatásunkban 3-6 hónapos, alacsony rizikójú egészséges csecsemő-anya párral (N=101) mértük fel a csecsemőkori RP-k előfordulását, időtartamát, és ezek szubjektív szülői súlyozását kérdőív és mélyinterjú segítésével vetettük össze a stressz szabályozás csecsemő-szülő párra jellemző, a Face-to-face-Still-Face paradigmában (FFSF, Tronick et al., 1978) mutatott viselkedéses mintázataival. Eredményeink szerint a klasszikus regulációs problématípusok előfordulási aránya megegyezett a szakirodalomban leírtakkal. A RP-k súlyossága szubjektív szülői megítélésének faktorelemzése azonban több regulációs terület átfedő mintázatát mutatta. A problémásnak ítélt sírósság külön-külön együtt járt a táplálás, az alvás, valamint az együttműködés regulációs területeivel. Emellett, a mélyinterjúk alapján a problémás sírósság bizonyult a legdifferenciáltabb területnek a szülő által észlelt distressz szempontjából. A RP-k egyes területei, ezen belül is különösen a problémás sírás sajátosan függött össze a csecsemő FFSF helyzetben mutatott stressz-regulációs viselkedéses mintázatával. Eredményeink rámutatnak, hogy a problémás sírósság szülői észlelése kiemelt jelentőségű a szülői stressz-reguláció szempontjából, mert különféle jelentést hordozhat, amikor más-más regulációs területtel összefüggésben jelentkezik, és egyben befolyásolhatja a szülő szubjektív szenvedését a problémás terület súlyosságát illetően.

Transzplantált serdülők reziliencia fókuszú vizsgálata

Kövesdi Andrea[1], Rózsa Sándor[1], Krikovszky Dóra[2], Dezsőfi Antal[2], Kovács Lajos[2], Szabó Attila[2]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2]Semmelweis Egyetem, I. sz. Gyermekgyógyászati Klinika

A transzplantáció gyermek- és felnőttkorban egyaránt életmentő beavatkozás a túlélőknek, amely az „új" élet, a fejlődés lehetőségét biztosítja. Szigorúan szabályozott eljárás során jutnak el a betegek a transzplantációig, majd az ezt követő felépülési szakasz is az orvosi protokoll által meghatározott úton zajlik. A pszichológiai változások korántsem ennyire kiszámíthatók és tervezettek. Egy életmentő műtétet követően, a helyreállással párhuzamosan a krónikus beteg státuszát kell elfogadni mind a gyermeknek, mind a családnak. A 2020 őszén a Reziliens Fejlődés - Pozitív (RFP) Kutatócsoport kereteiben indított kutatás célja a transzplantált gyermekek- és serdülők pszichés jellemzőinek azonosítása a reziliencia potenciál fókuszával. A Semmelweis Egyetem I.sz. Gyermekgyógyászati Klinikán kezelt 51 fő transzplantált gyermek és korban és nemben illesztett kontroll személy adatait elemeztük pilot jelleggel, amelyeket az előadásban bemutatunk. Az elsődleges eredményeink alapján megállapítható, hogy reziliencia tekintetében nincs jelentős eltérés a csoportok között, de meg kell jegyezni, hogy a transzplantált csoport reziliencia értéke az alsó határon mozog. A transzplantált serdülőket inkább jellemzi a maladaptív megküzdési stratégia, a proszociális viselkedés hiánya, magasabb depresszió, szorongás és észlelt stressz szint a kontroll csoporthoz képest. A transzplantált serdülő csoport reziliencia értéke normál tartományban jelez, ami bíztató alapot jelent a fejlődéssel járó kihívások tekintetében. Az eredmények felhívják a figyelmet a transzplantált serdülők körében a vulnerábilis tényezők rendszeres monitorozására, iránymutatást adnak a tervezett pszichés támogatáshoz, valamint javasoljuk a reziliencia alapú szűrés megfontolását.

SZ19

A borderline személyiségszerveződés (BPO) komplex, identitásfókuszú - kvantitatív és kvalitatív - pszichodiagnosztikai vizsgálata, különös tekintettel SCID AMPD, a STIPO-R és a SCIM mérőeszközökre

Elnök: **Rubovszky György –** Kairosz Pszichoterápiás Rendelő, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola
Opponens: **Milák Piroska** – Országos Mozgásszervi Intézet, OORI – Pszichoszomatikus és Pszichoterápiás Rehabilitációs Osztály

Háttér: Általános klinikai és kutatási tapasztalat, hogy a hagyományos kategoriális személyiségzavar-diagnosztika elégtelen egy páciens problematikájának teljeskörű leírására. Ebből gyakran kezelőhelyek látszólagos ellentmondásai, vagy értetlen, elbizonytalanított,

olykor kimondottan megbántott páciensélmény következik. A szakmai diskurzus több pontján született válasz a problémára. A DSM-5 már tartalmaz egy kimondottan dimenzionális diagnosztikus rendszert, ami évtizedes kutatási diskurzus eredménye, és ami nem tekinthető függetlennek az Otto Kernberg és munkatársai által jóval korábban publikált, ún. személyiségszerkezet-elmélettől, amelynek szintén több formában született már mérőeszköze (Clarkin et al, 2021, Lenzenwager 2001). Ennek a gazdag kutatási és klinikai iránynak több, eddig hazánkban nem elérhető mérőeszközét (SCID AMPD, STIPO-R, SCIM, R-PAS) egyrészt bevezettük, másrészt kutatási kérdéseink mentén használjuk kutatásunkban. Módszer: Jelenleg a három szakaszos adatgyűjtéssel (borderline, pszichotikus - ún. nagy klinikai kórkép, non-patient) tervezett kutatás első szakaszának végén járunk, amely kohorsz elrendezésben Tündérhegyen, az OMINT OORI Pszichoszomatikus és Pszichoterápiás Rehabilitációs Osztályán zajlott. 2021. szeptember 28. és 2022. február 28. között 322 fő került bevonásra. A páciensek mindegyike kitöltötte az önbeszámolós kérdőív battériát, illetve összesen 162 pácienssel került felvételre mind a SCID CV, PD, AMPD, mind pedig a STIPO-R strukturált interjúk. Itt jegyezzük meg, hogy a jelen kutatásban kerül először Magyarországon használatba a Rorschach – Performance Assessment System (Meyer et al., 2011) is. Célkitűzések: Kutatásunkkal (ETT TUKEB: IV/4593-1/2021/EKU) szeretnénk hozzájárulni a borderline problematika dimenzionális diagnosztikájának hazai meghonosításához és pontosításához. Előadások: Jelen szimpóziumunk témái között először a SCID AMPD (First et al., 2021) és a STIPO-R (Clarkin et al., 2021) kerülnek a fókuszba. Kampe és munkatársai meghatározó kutatását (2018) követve a STIPO-R és a SCID AMPD együttjárását vizsgáljuk mind az elméletek, mind pedig a mérőeszközök klinikai alkalmazhatóságának és tartalmának jobb megértése érdekében. Majd ezt követően a STIPO-R mérőeszköz bevezetése és klinikai alkalmazhatósága kerül bemutatásra referencia tesztek segítségével, illetve a Self-concept and Identity Measure (SCIM) (Kaufmann, 2015). Szimpóziumunk zárásaképpen kvalitatív eljárással gyűjtött adatokon keressük az identitás és a szelfreprezentáció narratívumának kapcsolatát. Szimpóziumunk során - reményeink szerint - disszkusszió tud indulni a dimenzionális személyiségzavar diagnosztikáról az általunk bemutatásra kerülő mérőeszközök értő megtárgyalásán keresztül. Támogató: Tündérhegy Pszichoszomatikus és Pszichoterápiás Rehabilitációs Osztály.

A Strukturált interjú a személyiségszerveződés felmérésére – átdolgozott változat (STIPO-R) összehasonlítása papír-ceruza tesztekkel, pszichoterápiás osztályos populáción

Kiss Tibor Cece[1], Rubovszky György Zsolt[2,3], Láng András[4]
[1]IKT Központ Kft
[2]Kairosz Pszichoterápiás Rendelő,
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola
[4]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Háttér: Otto Kernberg és munkacsoportja 2007-ben dolgozta ki a Structured Interview of Personality Organization (STIPO) első változatát. Ez a kernbergi (1996) konceptualizáció értelmében vett személyiségszerveződési szint becslésére szolgáló félig strukturált interjú. 87

kérdéssel járta körül a vizsgálati személy identitás, tárgykapcsolatok, (alacsonyabb és magasabb szintű) védekező mechanizmusok, agresszió és morális értékrend személyiségműködési területeit (Clarkin, Caligor, Stern, Kernberg, 2007). Ugyanezen szerzők 2016-ban publikálták a STIPO „Revised", átdolgozott, egyúttal 55 itemre rövidített változatát (Clarkin, Caligor, Stern, Kernberg, 2016, 2019). A STIPO-R-rel a következő kategóriák egyikébe sorolható a vizsgálati személy: normál, neurotikus szintű, magas szinten funkcionáló borderline, közepes szinten funkcionáló borderline, alacsony szinten funkcionáló borderline személyiségszerveződés; pontosabban a fentebbi személyiségműködési területek dimenzionális értékelését kapjuk eredményül. A STIPO-R-t magyarra fordítottuk, és klinikai alkalmazhatóságát vizsgáljuk referencia-interjúk és tesztek segítségével, amelyek közül jelen előadásban a tesztekre koncentrálunk. Módszer: A kutatásba az OMINT-OORI Tündérhegyi Pszichoterápiás Osztályán kezelt páciensek kerültek bevonásra kohorsz elrendezésben, 2021 szeptemberétől 2023 januárjáig. A páciensek kitöltöttek egy papír-ceruza tesztbattériát, digitális formában az MMPI-2-t, részt vettek STIPO-R és SCID-interjúkon. A tesztek felvételében közreműködtek az osztály dolgozói: dr. Milák Piroska, Dr Petrovszki Irén, Dr Boros Edit, Dr Ternován Szilvia, Dr. Sörös Petra, Dr. Margitics Marcell, Kiss Tibor Cece, Rubovszky György Zsolt, Dávid József, Sarbak István, Bányai Ákos. A papír-ceruza tesztek közül előadásunkban a következők összefüggéseit vizsgáljuk a STIPO-R-rel: PID-5 – Personality Inventory for DSM-5; IPO – Inventory of Personality Organisation; SCIM – Self-concept and identity measure; DIDS – Dimensions of Identity Development Scale; MZQ – Mentalization Questionnaire; ECR-RS – Experience in Close Relationship - Relationship Structures; WSAS – Work and Social Adjustment Scale; PDS-ICD11 – Personality Disorder Severity; LoPF-BF 2.0 – Level of Personality Functioning Scale- Brief Form 2.0; OPD-SFK – OPD-Strukturfragebogen kurze Version, Operationalisierte Psychodynamische Diagnostik; SCC – Self-Concept Clarity. Eredmények: Adataink statisztikai feldolgozása folyamatban van, eredményeinket a Nagygyűlésen prezentáljuk.

A SCID-5-AMPD, a Strukturált klinikai interjú a DSM-5 alternatív személyiségzavar-modelljéhez és a STIPO-R, a Strukturált interjú a személyiségszerveződés felmérésére – átdolgozott változat dimenzionális diagnosztikus eszközök összehasonlító vizsgálata

Rubovszky György Zsolt[1], Farkas Viktória[2], Kiss Tibor Cece[3], Demetrovics Zsolt[2,4]
[1]Kairosz Pszichoterápiás Rendelő, Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[3]IKT Központ Kft
[4]Centre of Excellence in Responsible Gaming, University of Gibraltar

Háttér: A DSM-5 III. fejezetében található alternatív személyiségzavar diagnosztika a hagyományos, kategoriális diagnosztika hiányosságait hivatott orvosolni a személyiség dimenzionális szemlélete révén. Az alternatív modell felvételére kidolgozott strukturált interjú (SCID AMPD) (First, 2021) első moduljában a személyiségműködés szintjét a szelf- és interperszonális funkcionáláson keresztül adja meg. Ez az ateoretikus megközelítés jelentős hasonlóságot mutat az Otto F. Kernberg és munkatársai (1974, 2006) által kidolgozott személyiség szerveződésének pszichoanalitikus elméletével, amely szintén kísérletet tesz a

személyiség működésében tetten érhető károsodás dimenzionális leírására. A mérésre használt strukturált interjú (Structured Interview of Personality Organization-Revised, STIPO-R) (Clarkin et al., 2021) az LPFS-hez hasonlóan a szelf- és interperszonális működésen keresztül nyújt információt a személyiségszerveződési szintről. Kampe és munkatársai (2018) kísérleti tanulmányukban klinikai mintán hasonlították össze a STIPO és az AMPD strukturált interjúkat. Szignifikáns kapcsolatot találtak a két mérőeszköz összesített pontszámának és alskáláinak összehasonlításakor, valamint az eredmények magasan korrelálnak a klinikai zavar súlyosságával is. Módszer: Jelen kutatásunkban 162 pszichoterápiás osztályon kezelt pácienssel vettük fel az AMPD és STIPO-R mérőeszközöket 2021. szeptember 28. és 2023. január 31. között. Ezáltal célunk, hogy megismételjük Kampe és munkatársai figyelemre méltó munkáját, de immáron a STIPO korszerű, felülvizsgált (2021) formáját használva. Eredmények: Eredményeink igazolni látszanak a két mérőeszköz együttjárását a STIPO-R felülvizsgált formájában is. Továbbá a minta mérete miatt lehetőséget teremtenek az identitás fogalomkörébe tartozó jelenségek pontosabb meghatározására az egyes gondolati rendszerek fogalmainak egymással való viszonyát empirikusan vizsgálva. Támogatók: Tündérhegy Pszichoszomatikus és Pszichoterápiás Rehabilitációs Osztály.

Narratív nyelvi markerek és a szelfreprezentáció összefüggései a borderline személyiségszerveződéssel élők körében

Bazsalya Balázs[1], Buczó Dóra Kata[2], Torma Zoltán[3], Rubovszky György Zsolt[4,5], Demetrovics Zsolt[2,6]
[1]Soreco Research Kft.
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológia Kar, Pszichológiai Intézet
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar hallgatója
[4]Kairosz Pszichoterápiás Rendelő
[5]Eötvös Loránd Tudományegyetem Pszichológiai Doktori Iskola
[6]Centre of Excellence in Responsible Gaming, University of Gibraltar

Háttér: A kernbergi értelemben vett borderline személyiségszerveződés (BPO) egyik alapvető jellemzője az identitásdiffúzió, amely a hasítás alapú elhárító mechanizmusokkal és a szelf- és tárgyreprezentációk zavaraival együtt határozzák meg a személyiségstruktúra affektív és viselkedéses jellemzőit (Kernberg, 2006). Korábbi kutatások feltételezték, hogy a borderline személyiségzavarral élő (BPD) személyeknél jellemző lehet a narratívan is megfigyelhető identitásdiffúzióra jellemző fragmentáció, az ezzel kapcsolatos kutatási eredmények ugyanakkor ellentmondásosak (Bech és mtsai., 2015; Sajjadi és mtsai., 2021). Ennek mentén a kutatásunk célja az szelfreprezentáció megfogalmazásában megfigyelhető nyelvi markerek azonosítása, illetve ezeknek az egyes identitáskonstrukciókkal való összefüggésének feltárása egy magyar, klinikai mintán. Módszer: Kutatásunk mintáját olyan páciensek jelentik, akik a OMINT-OORI Pszichoszomatikus és Pszichoterápiás Rehabilitációs Osztályán (Tündérhegyen) 2021. október 1.-je és 2023. január 31.-e között osztályos kezelésben részesültek. A jelen kutatásban az identitásállapotok mérésére, klinikus által értékelt STIPO-R-t, illetve hallgatók által értékelt SCID-AMPD-t használjuk. A szelfreprezentáció narratív aspektusainak megragadására pedig résztvevők által írásos formában kitöltött, STIPO-R szelfélmény feltárására alkalmas szövegkorpuszt elemezzük. Ennek mentén N = 134 páciens

anyagát használjuk fel, akik rendelkeznek a felsorolt tesztekkel. Következtetés: Kutatási eredményeink segítségével mélyebb képet kaphatunk az egyén pszichológiai jellemzőiről, tekintve, hogy identitás és a szelfreprezentáció narratívuma hasonlóképpen szerveződik. Továbbá, a verbális jellegű terápiás munka is elbeszélésekkel dolgozik, így a BPO személyek narratívumainak elemzése fontos terápiás implikációkkal is bírhat. Kiemelendő, hogy Magyarországon kevés vizsgálat volt ezidáig a személyiségzavarral élők narratív identitásával kapcsolatban (Pohárnok és mtsai., 2007), így kutatásunk mindenképpen értékes eredményekkel szolgál az adott kapcsolatról.

A Self-concept and Identity Measure (SCIM) magyar mintán történő adaptációja

Rubovszky György Zsolt[1,2], Szabó Rózsa Vivien[3], Demetrovics Zsolt[4,5]
[1]Kairosz Pszichoterápiás Rendelő
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar hallgatója
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[4]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[5]Centre of Excellence in Responsible Gaming, University of Gibraltar

Háttér: Az identitáskutatás hosszú tudományos diskurzust tudhat magáénak. Empirikus kutatásunkban Koen Luyckx és munkatársai nevéhez fűződő elméletet vettük alapul, akik korábban (Luyckx, Goossens és Soenens, 2006 a és b) öt dimenzió mentén hat identitásállapotot különítenek el: moratórium, ruminatív moratórium, korai zárás, gondtalan diffúz, diffúz diffúz, elért identitás. A kutatásunk egyik fókuszának tekinthető pszichoanalitikus identitásdiffúz állapothoz a gondtalan diffúz és diffúz diffúz identitás illeszthető, ugyanakkor felmerül a korai záró identitásstátusz besorolásának kérdése is. A fenti elmélet a normálisnak minősülő identitásfejlődés feltételezett szakaszait írja le. Az elméletalkotók szakmai közösségében született meg a Kaufman nevéhez köthető Self-concept and Identity Measure (SCIM) (Kaufman, Cundiff, és Crowell, 2015), amely kimondottan a patológiával élők körében keresi az identitáskonstruálás lehetséges megoldásait. Három státuszt határol el: konszolidált identitás, zavart identitás és hiányzó identitás, amely jó elméleti keretnek mutatkozik a pszichodinamikus és az ateoretikus identitásvizsgálat összehasonlítására. Módszer: Eredményeinket 662 kitöltő segítségével volt módunk kalkulálni: 370 egészséges és 292 pszichoterápiás osztályon kezelt személy volt segítségünkre. Az egészséges személyek többsége egyetemi hallgató, akik online (Qualtrics XM) formában töltötték ki a kérdőívet, míg a klinikai populáció a kutatásunk tündérhegyi szakaszának, kohorsz mintavétellel elért tagjai (2021. szeptember 28. és 2023. január 31. között). Ők papír ceruza módszerrel töltötték ki a kérdőíveket. Eredmények: Mérőeszközünk faktorai magyar mintán is megbízhatónak bizonyulnak. A jelen kutatás eredményei lehetőséget szolgáltatnak hagyományos identitás fogalmaink jobb megértésére, és reményeink szerint a pszichoterápiás szemlélet számára is megtermékenyítővé válhatnak. Célkitűzésünk tehát, hogy sztenderdizált mérőeszközök segítségével próbáljuk feltérképezni az identitásfejlődés személyiségzavarokban feltételezett diszfunkcionális állapotait kimondottan annak fejlődéslélektani szemléletén keresztül. Támogatók: Tündérhegyi Pszichoszomatikus és Pszichoterápiás Rehabilitációs Osztály, OMINT OORI.

SZ20
ELTE- Kvalitatív pszichológia kutatócsoport II.

Elnök: **Rácz József** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Székely Zsófia –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

AZ ELTE Pedagógia és Pszichológia Karon működő Kvalitatív pszichológia kutatócsoport organikusan fejlődik évről évre. A csoport tevékenységei között mind a kvalitatív pszichológiai módszertanok hazai meghonosítása, használati lehetőségeinek propagálása és bejáratása, mind a konkrét oktatása és saját kutatások vezetése is megtalálható. Ez utóbbi külön kiemelendő terület, hiszen miközben számos és egészen különböző területen hozzászólnak a kutatócsoport tagjai a nemzetközi diskurzusokhoz, a különféle kvalitatív módszertani gondolkodások alapjait rendszeresen, belső szakmai párbeszédeken, fórumokon keresztül is gondozzák és frissítik. A Kutatócsoport közös gondolkodásának egyik nagyszabású eredménye a hamarosan megjelenő módszertani gyűjtemény, mely számos kvalitatív módszertant mutat be gyakorlati kutatásokon keresztül. A MPT-re szervezett szakmai szimpóziumokon a csoport egyrészt olyan előadásokat mutat be, amely kvalitatív módszertanok témafüggetlenségét szemléltetik (I. szimpózium), másrészt a jelenleg kifejezetten főáramlatba sorolható interpretativ fenomenológiai módszertan használatát illusztrálják (II. szimpózium). A Harmadik szimpózium pedig az egy téma (Mamakör alapítvány munkássága) köré szerveződő kvalitatív feltárások lehetőségeit mutatja be. A Mamakör-kutatás szimpóziumban többek között beszámolunk az anyák tapasztalatainak vizsgálatáról a támogató csoportokkal kapcsolatban – mind a jelenbeli, mind a korábban részt vett anyák élményeit vizsgáltuk, kitérve a COVID időszak alatti online támogató csoportok tapasztalataira is.

A nemzetközi hallgatók énképe – szisztematikus interpretatív fenomenológiai analízis

Kovács Asztrik[1], Rácz József[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Az oktatás nemzetköziesedésével és az ösztöndíjprogramok bővülésével évről évre nő a nemzetközi hallgatók száma világszerte. A nemzetközi hallgatók a tanulmányi előnyök mellett sok nehézséggel néznek szembe. Nem véletlen, hogy rengeteg friss publikáció vizsgálja a hallgatók különböző nehézségeit. A kutatások nagy része a nemzetközi hallgatóknak az új kultúrához való adaptációs stratégiáit vizsgálja, más kutatások az átélt szorongás, stressz és depresszió tüneteket, az új akadémiai rendszerhez való adaptációt vizsgálják. Számtalan kvalitatív kutatás térképezi fel különböző nemzetközi hallgatói csoportok nehézségeit külföldön. Az interpretatív fenomenológiai analízissel dolgozó kutatók kifejezetten a nemzetközi hallgatók élményvilágával, énképével, énképének változásával foglalkoznak. Jelen kutatásunkban összegyűjtöttük az összes interpretatív fenomenológiai analízist, ami a nemzetközi hallgatók élményvilágát vizsgálja és aszerint elemeztük őket, hogy milyen énképek, én-élmények jelennek meg bennük. A kutatásokban négy téma jelenik meg markánsan: az „idegennek lenni”, „a más világban élni, mint a helyiek”, az „egyes egyedül

lenni, eltávolodás az otthontól és a családtól", és az „én megtalálása". Kutatásunkban amellett érvelünk, hogy az átélt nehézségek, szorongások, pszichológiai tünetek az énképek változásakor következnek be. Kutatásunk hasznos implikációkkal rendelkezik a nemzetközi diák tanácsadóknak, az egyetemek oktatóinak, nemzetközi hallgatóknak, illetve az egyetemek vezetésének, ösztöndíj programok munkatársainak.

Az oltásszkeptikusság kialakulásának élménye orvosként – IPA esettanulmány

Ferencz Veronika[1], Rácz József[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

2021 júliusában kötelezővé tették Magyarországon a COVID-19 elleni védőoltást az egészségügyi szakemberek számára, ami – törvényi szabályozásként – átmeneti vagy végleges állásvesztéssel járt azoknál, akik nem adatták be a vakcinát. A védőoltás megtagadása egészségügyi szakemberek részéről ellentmondásosnak és nehezen érthetőnek tűnhet a megfigyelő szemszögéből, ezért kutatásunk témájául ezen egészségügyi dolgozók problémáit, megélt élményeit, történetük jelentéstartalmát választottuk. Kvalitatív vizsgálatunk 2022-ben zajlott olyan egészségügyi szakemberek részvételével, akik felsőfokú végzettséggel rendelkeznek (minimum feltétel: egészségügyi BSc) és saját megfontolásból nem vették fel és nem is tervezték felvenni a COVID-19 oltást. Az egy-másfél órás mélyinterjúkon végzett szövegelemzés módszere az interpretatív fenomenológiai analízis (IPA). Az esettanulmány ötlete egy orvossal készült, igen gazdag és tartalmas interjúból eredt. Az elemzés során az alábbi három téma emelkedett ki a szövegből: 1. A biztonság forrásai és helyreállítási folyamatai hangsúlyossá válnak a veszélyérzet miatt 2. A személyiség részei átrendeződnek a megváltozott körülményeknek való megfelelés mentén 3. A kapcsolódási mintázatok láthatóvá válnak a felerősödött kapcsolódási igényeken keresztül. Emellett az oltás sokoldalú szimbólumként jelent meg, felületet adva a személyiséget mozgató tartalmaknak (pl. düh, szégyen, biztonságigény). Előadásomban a szövegelemzés módszertani kérdéseit és eredményeit mutatom majd be.

Pszichiátriai szakápolók tapasztalatainak feltárása a COVID-19-es ellátás során

Birtalan Ilona Liliána[1], Rácz József[2], Kelemen Oguz[3,4]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[3]Szegedi Tudományegyetem, Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet
[4]Bács – Kiskunmegyei Kórház, Pszichiátriai Osztály, Kecskemét

COVID-19 pandémia rapid terjedése hatással volt az egészségügyi ellátórendszer működésére, így Magyarországon is szükségszerűen átszervezésre került a betegellátás. A betegszám növekedése maga után vonta az egészségügyi beosztottak erőforrás szempontú átszervezését. A COVID-os páciensek ellátásában nagyméretű szerepet vállalt a pszichiátriai szakterület is. A karanténban történő és szomatikus fekvőbeteg-osztályon végzett munka számtalan újabb szituáció elé állította a pszichiátriai szakápolókat: más munkakörülmények, más ellátási megközelítéshez szükséges szakmai követelmények, nem utolsósorban pedig új, korábbról nem ismert betegségtípus, betegséglefolyás. Feltáró kutatásunk célkitűzése volt, hogy feltérképezzük szakápolók tapasztalatait az átcsoportosításukat követő, COVID ellátásban betöltött munkavégzésükhöz kapcsolódóan. Ennek érdekében kvalitatív módszertant alkalmaztunk, és 10 szakképzett pszichiátriai ápolót vontunk be a kutatásba, akik 2020 március és 2021 március között láttak el koronavírus fertőzött betegeket. A félig-strukturált interjúkat személyesen vettük fel. Adatgyűjtési, valamint adatelemzési módszertanunk az interpretatív fenomenológiai elemzés volt. Tanulmányunk eredményei azt mutatják, hogy COVID-19 pandémia következtében történő humán állomány átcsoportosítások tapasztalatai újradefiniálták a pszichiátriai szakápolók (1) Szaktudásokhoz, professzionális tapasztalatokhoz való viszonyát, azok relevanciáit. Nagymértékben hatottak a (2) COVID-19, mint munkakörnyezethez való viszonyulásra, abban való működésre; ezenkívül hatással voltak a (3) Önreflexiós folyamatokra, témákra. Eredményeink alapján látható, hogy a karantén-betegellátás során bekövetkezett szervezeti-ellátási változások jelentős befolyással voltak a pszichiátriai szakápolók pszichiátriai eszközkészlet határainak és lehetőségeinek megtapasztalására; az új szervezeti környezethez (új betegségtípus kezeléséhez) szükséges alkalmazkodóképesség szakmai útjaira. A különbségekből, valamit járvány kitettségből adódóan a saját nővéri hivatás, önreflexiós kérdések előtérbe kerültek. Megfigyeléseink alapján számos ajánlást tehetünk a jövőbeli átcsoportosítások megszervezéséhez: 1. Az átcsoportosítás során a társas beilleszkedés kulcsfontosságú tényező a munkával kapcsolatos hatékonyság szempontjából, amely megnyugtatást is ad az új szakmai irányelvi követelményeknek való megfelelést illetően. 2. Az intézményi vezetéseknek gyakorlati készségfejlesztő képzést és elméleti megközelítést biztosító programokat lenne optimális biztosítania az egészségügyi szakemberek pozitív működésének facilitálása érdekében. Az átcsoportosítási folyamat során a forrás- és a célellátó egységek vezetői fontos szerepet játszhatnak ebben a tekintetben.

A jóllét paradoxona a fenntartható mezőgazdaságban az egészségpszichológia megközelítésében

Birtalan Ilona Liliána[1], Fertő Imre[2,3], Neulinger Ágnes[4], Rácz József[5], Oláh Attila[5]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógia és Pszichológia Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Magyar Tudományos Akadémia, Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont;
[3]Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
[4]Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar
[5]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógia és Pszichológia Kar, Pszichológiai Intézet

Nemzetközi kutatások régóta mutatnak rá a mezőgazdasági dolgozók magas öngyilkossági rátájára, rossz mentális állapotára. A szakirodalom szerint a konvencionális gazdálkodók

munkája számos működési nehézséggel jár. A konvencionális gazdálkodási problémák többségére választ adnak az alternatív élelmiszerhálózatok keretei. E kutatás célja, hogy feltárja azon problémaköröket, amelyek a közösség által támogatott mezőgazdasággal (CSA) foglalkozó gazdálkodók mindennapjaihoz kapcsolódnak. Feltáró kutatásunkban interpretatív fenomenológiai analízist (IPA) alkalmaztunk, hogy megértsük a mezőgazdasági termelők CSA-ban folytatott munkájának közösségi meghatározottságát, és a mentális egészséggel kapcsolatos kihívásokat a helyi fenntartható gazdálkodás mindennapi gyakorlatában. Az adatgyűjtéshez félig strukturált, személyes interjúkat készítettünk CSA-gazdálkodókkal. Eredményeink azt mutatják, hogy a fogyasztó-termelő kapcsolat új módozatai újszerű helyzeteket és problémákat teremtenek. Az adatokból három személyes tapasztalati téma rajzolódik ki, amelyek alapján a következők a CSA gazdák munkájának nehézségei: (1) az autonómia ellentmondásos volta; (2) a doboz-nyomás; (3) a társas túlterhelheltség. Ez a tanulmány a fenntartható gazdálkodás egészségügyi és jólléti költségeit tárja fel. Az újabb típusú termelő-fogyasztó kapcsolatok többlet erőfeszítést vagy újabb készségeket igényelnek, de a gazdálkodók (és fogyasztók) számára gyakran komoly nehézséget jelent e – sokszor fel nem ismert – kihívásoknak való megfelelés. Emellett a működtetési feltételek több különböző CSA-gazda szerepet igényelnek, amelyek akár ellentmondásosak is lehetnek.

SZ21

Narratív egészségpszichológiai kutatások a PTE Pszichológia Intézetében

Elnök: **Teleki Szidalisz Ágnes** – Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
Opponens: **Csókási Krisztina** – Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A narratív egészségpszichológia, mint az interdiszciplináris narratív egészségkutatások egyre népszerűbb ága, szemléletében régóta jelen van a kvalitatív kutatások között: a „narratív fordulatot” követően már az 1980-as évek végén, az 1990-es évek elején születtek tanulmányok (pl. Charmaz, Corbin és Strauss, majd M. Murray és A. M. Sools munkássága nyomán), amelyek különböző megközelítésekben és különböző elemzési szinteken, de a (krónikus) szomatikus betegség által megrengetett és formálódó, akár újjáalakuló identitást, szelfet, élettörténetet és jelentésalkotást kutatták az érintett személyek narratíváinak vizsgálata nyomán. E formálódó érdeklődést lassan, de biztosan követték tudományos publikációk is, azonban a Web of Science adatbázisában 2015-ben lefolytatott keresés rámutatott, hogy a 2004 és 2014 között publikált több, mint 10.000 tudományos publikációból, amely tartalmazta az „egészség” és a „pszichológia” kulcsszavakat, csak 219 foglalta magában a „narratíva” kulcsszót is (Sools és mtsai., 2015). A formalizált narratív egészségpszichológia kifejezés angol nyelvű formája pedig mindössze 8 éve kapott jelentős hangsúlyt, amikor a Journal of Health Psychology folyóirat 2015-ös márciusi kötetét ezen új tudományágnak szentelte. A narratív egészségpszichológia fő célja az egészséggel és betegséggel kapcsolatos, az érintettek által megélt tapasztalatok tanulmányozása laikusok, betegek és szakemberek történetein, narratíváin keresztül (Murray, 1997). A középpontban tehát az érintettek elbeszélt élménye áll egészség-betegség kapcsán – a történetek kiemelt jelentőségét azonban az adja, hogy e történetekben nem

pusztán a „betegnek lenni” tapasztalata kerül elbeszélésre, hanem sokkal átfogóbb és mélyebb jelentések is az egészségügyi problémával való találkozás során - az erőforrások, a társas kapcsolatok, a jól-lét, a spiritualitás, a jövőre vonatkozó elképzelések kérdései kerülnek előtérbe; így a betegség élménye az élet mélyebb jelentéseibe ágyazódik – ahogy ez a narratív pszichológiának is alapeleme. Jelen szimpóziumban a Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézetében megalakult Narratív egészségpszichológiai Kutatócsoport kezdeti kutatásainak egy-egy szelete kerül bemutatásra. A Kutatócsoport tagjai a McGill Betegségnarratíva Interjú (MINI) protokollját alkalmazva több betegcsoport – diabetes mellitusszal, Parkinson-kórral és krónikus gerinctáji fájdalommal élő személyek – betegségnarratíváin keresztül, azokat az interpretatív fenomenológiai analízis (IPA) módszerével elemezve, vizsgálja azon – a társas közeg betegségelméleteibe ágyazott, eltérő vagy épp szubjektív megélésében nagyon is hasonló – magyarázómodelleket és -narratívákat, amelyek funkciója, hogy segítsenek a betegségélményt érthetőbbé, élettörténetbe ágyazhatóvá és így elfogadhatóbbá tenni a betegségben érintett személyek számára.

A McGill Illness Narrative Interview (MINI) használata a krónikus betegségek narratív egészségpszichológiai kutatásaiban

Endre Szilvia[1], Nagy Ildikó[2], Őry Fanni[3], Járdaházi Evelyn[4], Teleki Szidalisz Ágnes[3]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Társadalmi Kapcsolatok Intézete
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[3]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[4]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

A McGill Illness Narrative Interview (MINI, Groleau, Young & Kirmayer, 2006) egy félig strukturált interjú protokoll a tünetek megtapasztalásának, a betegség narratíváinak, nézeteinek és attitűdjeinek feltárására. A betegségreprezentációk számos gyógyulással összefüggő folyamatra közvetlen és közvetett hatással vannak, a MINI pedig segítheti e betegséggel összefüggő narratívák felmérését. Célja olyan gazdag narratív anyag gyűjtése, amely felhasználható az adatok kvalitatív és kvantitatív elemzésére, ezzel segítve a narratív egészségpszichológiai kutatásokat. Jelen előadás célja a Pécsi Tudományegyetem Pszichológiai Intézetében működő Narratív egészségpszichológiai kutatócsoport munkájának bemutatása, annak keretében a vizsgálatokban használt adatgyűjtési és -elemzési módszertan ismertetése. Módszer: a MINI interjúprotokoll és az adatok elemzésére használt interpretatív fenomenológiai analízis módszerének szakirodalmi összefoglaló bemutatása. Az összefoglaló ismertetés eredményeként rámutatunk, hogy a MINI használata segítséget nyújthat az egyéni szubjektív betegségmegélés és a személyes betegutak feltérképezésében, a kezeléssel kapcsolatos együttműködési tapasztalatok azonosításában, a betegség személyiségre gyakorolt hatásának felismerésében, az önelfogadás és a másokkal való kapcsolatok hatásainak értelmezésében. Továbbá, az interpretatív fenomenológiai analízis (IPA) kapcsán bemutatásra kerül, hogy az egy egyre gyakrabban alkalmazott kvalitatív kutatási módszer a pszichológiában.

Az IPA módszertana a személyes tapasztalatok megélését, az arról való beszámolót, ezáltal a személyes interpretációk feltárását teszi lehetővé (Smith, Flowers és Larkin, 2009; Smith és Osborn, 2007). Ezért találtuk alkalmasnak a MINI-vel felvett interjúk elemzésére kutatásaink során.

A krónikus gerincproblémák betegségnarratívái: a magyarázó narratívum perspektívái a gerincbetegségben

Nagy Ildikó[1], Endre Szilvia[2], Járdaházi Evelyn[3], Teleki Szidalisz Ágnes[4]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Társadalmi Kapcsolatok Intézete
[3]Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola, doktorandusz
[4]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Bevezetés: Jelen tanulmányunkban a gerincproblémákból fakadó krónikus fájdalommal élő betegek körében vizsgáljuk a betegek egyéni betegségnarratíváit, a fájdalommal való együttélés mindennapi tapasztalatainak kiemelésével, az egyéni és szociális kontextus keretében. A krónikus fájdalommal élő személyek betegségnarratíváinak azonosítása elengedhetetlen ahhoz, hogy megérthessük az egyén betegségreprezentációját, krónikus betegségének megélésével kapcsolatos betegségélményét, a betegségfeldolgozás pszichológiai dinamikáját és az egyén viselkedési reakcióit. Cél: Jelen tanulmány célja a gerincbetegséggel élő személyek betegségükhöz kapcsolódó magyarázó-narratívumainak és jelentésalkotási folyamatainak felmérése, illetve a betegcsoportban esetlegesen közös magyarázati mintázatok megállapítása. Módszerek: Kvalitatív módszertani kutatásunk egy félig strukturált interjún alapult. A vizsgálatban 7 fő vett részt. Az adatok elemzését 2 független elemző végezte. Mérőeszközök: A McGill-Betegségnarratíva Interjú (MINI) kérdései mentén kapott válaszokat Interpretatív Fenomenológiai Analízissel (IPA) egymástól független folyamatban elemezte két kutató, akik ezt követően egy szóbeli egyeztetés során jutottak el a konszenzus mentén megszülető témákhoz. Eredmények: Vizsgálatunk során a korábbi kutatásokkal összhangban főbb témákként várjuk, hogy a magyarázó narratívumban kiemelt szerepe lesz a betegség és a stressz, valamint fizikai megterhelés közötti kapcsolatnak. Következtetés: A betegcsoporton belül meghatározott közös magyarázó narratívumok feltárása segíthet a betegcsoportra jellemző specifikus oktulajdonítás megértésében, a vélt ok-okozati kapcsolatok feltárásában. Ezen ismeretek birtokában lehetőség nyílhat az érintett személyek által kialakított betegségmodellek adekvátabb formájának kialakítására, az ehhez kapcsolódó érzelemszabályozási folyamatok, valamint a betegségfeldolgozás kérdésének alkalmazkodást segítő támogatására.

A cukorbetegség közelről: 1-es és 2-es típusú diabétesszel élő személyek magyarázó betegségnarratívumainak vizsgálata kvalitatív eszközökkel

Őry Fanni[1], Járdaházi Evelyn[2], Nagy Ildikó[3], Endre Szilvia[4], Teleki Szidalisz Ágnes[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[3]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[4]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Társadalmi Kapcsolatok Intézete

Az egyik jelentős krónikus betegség napjainkban a cukorbetegség, azaz a diabetes mellitus. A diabétesz a glükóz feldolgozási zavara. Oka lehet a hasnyálmirigy által termelt inzulin hormon hiánya (1-es típus), vagy a szervezet inzulinnal szembeni érzéketlensége (2-es típus). A szükséges mennyiségű inzulin hiányában a sejtek nem képesek a vérből a glükóz felvételére, így a vércukorszint megemelkedik. Típustól függően a kezelése változhat: inzulin terápia, gyógyszeres kezelés és életmódváltás lehet javasolt. Egy olyan krónikus betegség, mint a cukorbetegség, megrengeti a mindennapi jelentéseket, társas viszonyokat; elbizonytalaníthatja a személyt identitásának alapvető dimenzióiban. A betegség által fenyegetett én számára a test, a szelf, valamint a világgal és másokkal való kapcsolódás újfajta megélésére és észlelésére van szükség. A betegségnarratívák olyan történetek, amelyeket a betegek mondanak el elsősorban a betegséggel kapcsolatos élményeikről és tapasztalataikról, és nem a betegségfolyamatról és a kezelésről. Ezek a történetek segíthetnek a szelf számára fontos jelentéseket a betegséghez kapcsolódó fenyegetéssel szemben megvédeni, módosítani, vagy akár teljesen újra megalkotni. Ezért a krónikus betegségek kapcsán megélt tapasztalatok és szubjektív jelentések kutatása kiemelkedő figyelmet kapott, amelynek egy fontos eszköze az elmúlt évtizedekben a betegségtörténetek vizsgálata lett, azonban Magyarországon még hiányos a krónikus beteg ilyen típusú vizsgálata. Jelen kutatásunk célja, hogy pótoljuk ezt a hiányosságot. Félig strukturált interjúkat készítettünk 1-es és 2-es típusú cukorbetegséggel élő személyekkel a betegségnarratíváik, illetve kifejezetten a betegség megértését segíteni hivatott magyarázó betegségnarratívák feltárására. Célunk mindkét betegcsoportot illetően 4-4 betegségnarratíva megismerése. Vizsgálatunk célcsoportját a PTE KK II.sz. Belgyógyászati Klinikán és a Nephrológiai, Diabetológiai Centrumban beteggondozás alatt álló cukorbetegek alkotják. Az interjú kérdései a McGill Betegségnarratíva Interjú (MINI) kérdéssora alapján kerültek összeállításra, amely eszköz használatához Danielle Groleau kutatóasszony írásbeli beleegyezését adta. A betegekkel készített interjúk összehasonlító elemzését az interpretatív fenomenológiai analízis módszerével végezzük. Célunk, hogy azonosítsuk a diabétesz különböző típusaihoz kapcsolódó magyarázónarratívák közös, valamint eltérő tematikus elemeit. Az interjúk felvétele és elemzése jelenleg folyamatban van. Korábbi kutatási eredmények alapján azt várjuk, hogy a betegség hatására bekövetkezett jelentős változásokról fognak beszámolni a betegek az életvitelükben, ugyanakkor más és más okokból és hatásmechnizmusokhoz kötik állapotukat, betegségük típusától függően.

Parkinson-kór a narratív egészségpszichológia szemszögéből: Parkinson-kórral élő betegek magyarázó betegségnarratívái

Járdaházi Evelyn[1], Őry Fanni[2], Endre Szilvia[3], Nagy Ildikó[4], Teleki Szidalisz Ágnes[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[3]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Társadalmi Kapcsolatok Intézete
[4]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója

Bevezetés: Kutatásaink középpontjában a krónikus betegek narratív egészségpszichológiai vizsgálata áll, ezen belül is igyekszünk feltárni a betegek egyéni betegségnarratíváit. A Parkinson-kór a második leggyakoribb neurodegeneratív betegség, amely motoros és nem-motoros tüneteivel a betegek mindennapi életvitelére jelentős hatást gyakorolva számos pszichológiai jellemzővel is bír, így a betegcsoport egészségpszichológiai megközelítésből történő mélyebb megismerése elméleti és gyakorlati szempontból is jelentőséggel bírhat. Cél: Jelen tanulmányban igyekeztünk felmérni a Parkinson-kóros betegek mindennapi tapasztalatait, valamint betegségükhöz kapcsolódó magyarázó narratívumait. Fő célunk szerint szerettük volna megismerni azon folyamatot, amelynek mentén a betegek saját betegségüknek jelentést adnak. Módszerek: Kutatásunk során kvalitatív módszert alkalmazva félig strukturált interjúk kerültek felvételre, összesen 6 fő Parkinson-kóros beteggel. Mérőeszközök: A félig strukturált interjú a McGill Betegségnarratíva Interjú (MINI) kérdéssor alapján került összeállításra. A résztvevők válaszait két független személy elemezte az Interpretatív Fenomenológiai Analízis (IPA) módszerével. Eredmények: Eredményeink szerint a szakirodalom és a betegség kialakulásáról való általános tudás alapján a magyarázó narratívum tekintetében azt várjuk, hogy főként a családi halmozódás, életmód és környezeti tényezők hatásai jelenhetnek meg főbb témákként, a betegséggel való együttélés kapcsán pedig előtérbe kerülhet a társas támogatás és a mozgás szerepe. Következtetés: Az alkalmazott kvalitatív eljárás alkalmas lehet a Parkinson-kórral élő betegek betegségmegélésének és a betegségnarratíváinak mélyebb feltárására. A közös témák, valamint a magyarázó narratívák megjelenése betekintést engedhet a betegek megküzdési folyamataiba, valamint a jelentéstulajdonítás és ok-okozati tényezők megismerésére nyújthat lehetőséget, amely eddig ezen betegcsoport esetében feltérképezetlen terület.

SZ22

Sport és Lélek találkozása - Paradigmaváltás a sportpszichológiában

Elnök: **Csenki Laura –** Sport és Lélek Sport-Pszichoterápiás Egyesület
Opponens: **Láng András; Deák Anita –** Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A szimpózium célja, hogy bemutassuk a Sport és Lélek Sport-Pszichoterápiás Egyesület paradigmaváltó sportpszichológiai szemléletét. A sportpszichológia egy nagyon intenzíven fejlődő és fiatal tudományterület, amely a mai napig keresi stabil és egyöntetűen elfogadott szakmai identitását. A nemzetközi sportpszichológiai szövetségek sportpszichológusi munkára vonatkozó ajánlásai és iránymutatásai sem adnak átfogó és megtartó keretet ezen a területen dolgozó szakembereknek. A sportpszichológusnak egy rendkívül speciális területen – a sportban, versenysportban – kell helytállnia, amely nagyon sok hétköznapitól eltérő elvárást

támaszt. A sportszektor állandó teljesítménynyomása és eredményorientált elvárásai mellett egyre kevésbé tud a sport egészséges, feszültségcsökkentő, fejlesztő, vagy akár önmegvalósításra alkalmas terep maradni. Pszichológusként, így sportpszichológusként is elsődleges feladatunk a lelki egészség megőrzése és a személyiség fejlődésének megsegítése, amelynek gyakori következménye az eredményesség. Integrált szemléletünkben az önmeghatározás, a valódi személyiségfejlődés és akár az önmegvalósítás útjává is válhat a sport és akár az élsport is. Mindehhez elengedhetetlen, hogy e két terület - a sport és a pszichológia - megtalálja a valódi együttműködést és a közös nyelvet, amelyben az eredményesség nem célként, hanem a fejlődés következményeként fog megjelenni. Előadásainkban bemutatjuk azt a szakmai munkát, ami megalapozza ezt a paradigmaváltást, az elméletben, a képzésben és a gyakorlati munkában egyaránt.

A "virtus és rítus" egyensúlya

Simonné Goschi Gabriella[1], Pálvölgyi Ágnes[1], Csenki Laura[1], Smohai Máté[2]
[1]Sport és Lélek - Sport-pszichoterápiás Egyesület
[2] Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

A sport, a mozgás hatalmas (személyiség)fejlesztő és gyógyító lehetőségeket rejt magában: hozzájárul a pszichológiai jólléthez (Fox, 1999), a jó közérzethez, a mentális egészséghez (Ahn & Fedewa, 2011) és az egészségkárosító magatartások alacsonyabb szintjéhez (Pate, Trost, Levin & Dowda, 2000). Az önértékelésre legalább rövid távon kifejezetten jó hatással van a testmozgás. Depresszió és szorongás tekintetében gyenge mértékű kedvező hatást találtak (Biddle és Asare, 2011). Ez a potenciál azonban nem magától értetődően jelenik meg, hiszen a társas- és kulturális kontextus befolyásoló szereppel bír. A sportolók, sportoló gyermekek valódi testi-lelki egészségének kibontakoztatására és fenntartására akkor van lehetőség, ha a mozgást a szakemberek – mind az edzők, mind a sportpszichológusok –önreflektív módon, tudatosan használják. A virtus (játék) által elkülönülés történik, a rítus (fair play) által egységbe szerveződés. E kettő dinamikus és állandóan változó egyensúlyának megtartása az alapja a paradigmaváltásnak és a valós sportpszichológiai munkának. Ezen a mezsgyén haladva valósulhat meg igazán a kurrens sportpszichológia által zászlóra tűzött kettős cél (Moran & Toner, 2017): a sportban résztvevők teljesítményének optimalizálása és emellett a jóllétük valódi támogatása. Sportpszichológusként különösen jó helyzetben vagyunk ahhoz, hogy sikeresen segítsük a sportközeget abban, hogy optimális, egészséges egyensúly valósulhasson meg a teljesítmény és a sportolók jóllétét illetően.

Egy sportolói tapasztalatok újraértékelését elősegítő egzisztencialista-logoterápiás eszköz és workshop fejlesztése

Smohai Máté[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Elméleti háttér és célkitűzés: Bár a sporttudomány és a sportpszichológia egyre inkább fontosnak tartja a sportolók bio-pszicho-szociális jóllétének gondozását (Moran és Toner, 2017), spirituális jóllétet, egzisztenciális jellegű mélységeket csupán esettanulmányok és

elméleti megfontolások érintenek, említenek (pl. Nesti, 2004). Jelen egzisztencialista-logoterápiás (Frankl, 1985) eszköz- és workshop fejlesztési projekt ezt az űrt hivatott csökkenteni. Módszer: A fejlesztési folyamat a következő szakaszokból tevődött össze: (1) Logoterápiás szakirodalomból olyan tartalmak kigyűjtése, amelyek érvényesek sport közegre vonatkozóan. (2) A kigyűjtött tartalmak itemekké formálása, három logoterapeuta-sportpszichológus közreműködésével. (3) A megformált itemek kognitív tesztinterjúk során való felülvizsgálata, kiegészítése. (4) Az így elkészült 78 itemes leltár pilot kitöltetése visszajelzések kérésével. (5) További kitöltetések, valamint workshop megformálása. (6) A kifejlesztett leltár tartalmaira sajátélmény-orientált workshopok meghirdetése. Eredmény: Az eszközfejlesztés során létrejött Érték és Értelem a Sportban (ÉÉSP) leltár és workshop. A leltárt eddig 659 fő töltötte ki, a workshop pedig öt alkalommal került megrendezésre, összesen 51 fő részvételével. A visszajelzések alapján a leltár és a workshop is alkalmasnak találtatott arra, hogy a kitöltők és a résztvevők, visszatekintve sportolói karrierjükre, olyan általuk megtapasztalt, valamint megvalósított értékekre bukkanjanak, amelyek tudatosulnak, megvilágításra kerülnek, megfoghatóvá és a jövőben is alkalmazhatóvá válnak.

Fejlődéslélektani szemlélet a sportpszichológiában

Csenki Laura[1]
[1]Sport és Lélek - Sport-pszichoterápiás Egyesület

“Minden 18 éven aluli sportoló gyermek elsősorban gyermek, és csak másodsorban sportoló” - fogalmazta meg az UNICEF Magyar Bizottsága 2014-ben. Továbbgondolva ezt az alaptézist, úgy gondoljuk, hogy minden sportoló ember, és minden sportoló volt egyszer gyermek. A sportoló felnőtt gyerekkorának meghatározó részét sportközegben töltötte. Gyerekként a sportot elsősorban olyan tényezők miatt választjuk, mint a mozgás öröme, a barátokkal való együttlét, a kikapcsolódás és a siker vagy a küzdés megélése (UNICEF Magyar Biztosság, 2014). A versenysporthoz, vagy később az élsporthoz érve azonban meghatározóbbá válnak a negatív élmények: felnőtt sportolók gyerekkori sportélményeik kapcsán 75%-ban lelki bántalmazásról, 24%-ban fizikai bántalmazásról, 29%-ban szexuális zaklatásról, és 3%-ban szexuális abúzusról számol be, és a gyerekekkel szembeni magatartás az edzéseken általában megalázó, fenyegető (Child Abuse is Sport, European Statistics, 2021). Minden sportolónak már gyermekkorban meghatározó a sportkörnyezet, mint szocializációs terep, a sporthoz való viszonya, a sporttal kapcsolatos élményei, amelyek formálják, és meghatározzák a lelki fejlődést. Nem választható ketté a "civil" lelki működés a sportolás során megélt lelki jelenségektől, ahogy a sportban megélt (pozitív és negatív) élmények is visszahatnak a személyiség fejlődésére. Így a szemléletváltásunk egyik központi gondolata, hogy a sportolókkal kapcsolatos lelki munka (bármely életkorban) nem lehet teljes fejlődéslélektani szempontok nélkül.

Kompetenciahatárok és kapcsolódások

Pálvölgyi Ágnes[1]
[1]Sport és Lélek - Sport-pszichoterápiás Egyesület

Az előadás egy olyan integratív képzési rendszert mutat be, amely egyaránt fókuszál a sportszakemberek továbbképzésére, sportban betöltött szerepük szerinti szemléletük formálásra, a pszichológia tudományának tanítható és tanulható téziseinek, eszköztárának alapszintű átadására, valamint a sportpszichológusok tudásának elmélyítésére, gyakorlati problémáik kezelésére. A sportpszichológia legtöbbször ernyőfogalomként működik, és a nemzetközi szakirodalomban sem tisztázott, hogy hol vannak egyes szakmák (sportpszichológus, pszichológus sportpszichológiai specializációval, sportcoach, sportmentáltréner) kompetenciahatárai, átfedései, és hol válnak el egymástól. A kompetenciahatárok megállapításához a nemzetközi gyakorlat és képzési struktúra áttekintése mellett szükséges megvizsgálnunk a szakemberré válás útját, a képzési időt, a képzés tartalmát és minőségét. A Magyar Sportpszichológiai Komplex Képzési Rendszer („K2") egy egymásra épülő, eltérő tudományterületi irányból érkező, de ugyanazon célért dolgozó szakembereknek szánt képzési struktúra, amely a keretek és kompetenciahatárok felrajzolásával a tisztánlátást kívánja megsegíteni. Különösen fontos, hogy a sportszektorban dolgozó segítő szakemberek az élsport eredményelvárással teli sodró világában biztonságban érezhessék magukat, és a szaktudásuknak megfelelően legyenek képesek ellátni a sportolókat, valamint az utánpótlás korosztályt is. A komplex képzési rendszer bemutatásával a társszakmákat igyekszünk úgy bemutatni, hogy a terepen ne egymás riválisaivá, hanem egymást támogató és együttműködő segítő szakemberekké váljanak.

SZ23

Az epizodikus emlékezet új, magyar nyelvű mérőeljárásai

Elnök**: Pajkossy Péter –** Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék
Opponens**: Harmath-Tánczos Tímea –** Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Az epizodikus emlékezet, a múlt eseményeire való szándékos visszaemlékezés alapvető mentális képességünk. Ezért fontos kérdés, hogy hogyan tudjuk az epizodikus emlékezeti funkció egyéni különbségeit, illetve időbeli változásait megbízhatóan mérni, akár diagnosztikus, akár alapkutatási célból. Erre a nemzetközi szakirodalomban számtalan, eltérő módszertant alkalmazó módszer létezik, és a szimpózium célja olyan új, magyar nyelvű, magyar populáción alkalmazható teszteljárások bemutatása, amelyek hozzájárulnak ahhoz, hogy a magyar pszichológiai gyakorlatban is minél sokszínűbben legyen lehetőség az epizodikus emlékezeti funkció mérésére. A szimpózium első előadásán egy újonnan fejlesztett, 60-80 perc alatt felvehető összetett tesztrendszert mutatnak be a szerzők. A Verbális Epizodikus Emlékezeti Teszt használata során szólisták tanulása és több módszerrel történő kikérdezése után alkothatunk részletes, sok alfunkció működését bemutató, objektív képet az epizodikus

emlékezet állapotáról. A második és harmadik előadás során két, az epizodikus emlékezet működését felmérő önkitöltős kérdőív (Multifaktoros Emlékezeti Kérdőív illetve Kognitív Hibázások Kérdőív) magyar validációját mutatják be a szerzők. Ezen kérdőívek segítségével az önkitöltős módszertan korlátaival rendelkező, ámde rövidebb és szűrésre jobban használható eszközöket kapnak a kezükbe az epizodikus emlékezet egyéni különbségei iránt érdeklődők. A negyedik előadás pedig egy új és innovatív módszertani irányzatot, az élményértékelő mintavételi eljárást (experience sampling method; ESM) mutatja be és kitér a módszer alkalmazási lehetőségeire az epizodikus emlékezeti teljesítmény mérése kapcsán.

Verbális Epizodikus Memória Teszt – egy új epizodikus emlékezeti teszteljárás bemutatása

Racsmány Mihály[1], Pajkossy Péter[2], László Szandra[3,4], Szőllősi Ágnes[2,3]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék
[3]Eötvös Loránd Kutatási Hálózat, Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
[4]Szegedi Tudományegyetem, Interdiszciplináris Orvostudományok Doktori Iskola

Az epizodikus emlékezet kapcsán kimutatható egyéni különbségek megbízható mérése fontos eleme mind a kognitív képességek felmérésének, mind a neuropszichológiai diagnosztikának. Ennek ellenére magyar nyelven szinte alig van elérhető, standardizált, a magyar nyelv sajátságait figyelembe vevő epizodikus memória teszt. Kutatócsoportunk ezt a hiányosságot igyekezett pótolni egy új emlékezeti vizsgálóeszköz, a Verbális Epizodikus Memória Teszt (VEMT) kidolgozásával. A VEMT a nemzetközi irodalomban már széles körben használt, a verbális információval kapcsolatos tanulási képességek átfogó vizsgálatára alkalmazható tesztek szerkezetét követi (pl. REY-AVLT, CVLT), azonban kidolgozása során figyelembe vettük az epizodikus emlékezettel kapcsolatos legfrissebb kognitív idegtudományi és pszichológiai eredményeket is. A teszt mutatói alkalmasak tanulási görbe felrajzolására, az újonnan és régebben tanult információ egymásra hatásának (interferenciájának) kimutatására, a szabad, illetve a hívóingerrel történő felidézés és a felismerési emlékezet közötti különbségek mérésére. Továbbá a teszteredmények lehetőséget adnak a különböző típusú emlékezeti kódolási formák (fonológiai, szemantikai, epizodikus) hatásainak megkülönböztetésére, a bemutatási sorrend emlékezeti rekonstrukciós képességének mérésére (emlékezeti sorrendi információ), a felejtési ütem kimutatására, valamint a hippokampusz működéséhez kapcsolódó emlékezeti mintázat kiegészítés és elkülönítés folyamatainak feltárására. A teszt kidolgozása során kialakítottunk egy 385 fős normatív adatbázist, amely lehetőséget nyújt arra, hogy a teljesítményt az adott életkori övezetnek megfelelően értékelhessük. A teszt szabadon hozzáférhető és használható. Az előadás során bemutatjuk a teszt részeit, a tesztfelvétel módszertanát, a teljesítmény értékelésére használható mutatókat és az első validációs vizsgálat eredményeit.

A szubjektíven megélt kognitív hibázások kapcsolata az objektíven mért kognitív teljesítménnyel és az affektív tényezőkkel

Volosin Márta[1], Kovács Fanni Mercédesz[1], Sebők Ákos[2], Almási Mirkó[2], Csábi Eszter[1]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

A mindennapokban valamennyien elkövetünk apró kognitív hibákat, figyelmetlenségeket, így például elfelejtjük, hogy bezártuk-e az ajtót, nem vesszük észre a boltban, amit keresünk, vagy épp elkalandoznak a gondolataink, miközben a beszélgetőpartnerünket hallgatjuk. Abban, hogy mennyire gyakran tapasztaljuk a viselkedésünkben ezeket a hibákat, nagy egyéni variabilitás mutatkozik, azonban magyar nyelven ezidáig nem volt hozzáférhető olyan mérőeszköz, amellyel ez a jelenség megbízhatóan vizsgálható lett volna. Jelen előadás célja a Cognitive Failures Questionnaire (CFQ; Kognitív Hibázás Kérdőív) magyar nyelvű adaptációjának, valamint az objektív tesztekkel és affektív tényezőkkel mért összefüggésinek bemutatása. Vizsgálatunkban egészséges fiatal felnőttek (N=125, 58 nő, 67 férfi, átlagéletkor=21 év) mintáján alkalmaztuk a CFQ kérdőívet, valamint felmértük a depressziós, szorongásos tüneteket és a jóllétet. Résztvevőinkkel különféle emlékezeti és végrehajtó funkciókat mérő objektív teszteket is elvégeztünk. Az elemzés első lépéseként megvizsgáltuk, mely affektív és kognitív tényezők mutatnak összefüggést a CFQ összpontszámmal, majd a szignifikáns korrelációkat hierarchikus regressziós modell segítségével vizsgáltuk tovább. Eredményeink alapján a szubjektíven megélt kognitív hibázások mennyiségét egyedül a depresszív hangulat jósolta be szignifikánsan, azonban az objektív tesztekkel nem mutatkozott szignifikáns kapcsolat. Ez a mintázat összhangban áll azokkal a szakirodalmi adatokkal, amelyek szerint a szubjektíven tapasztalt kognitív hibázások mennyisége inkább az affektív működést, mintsem az objektíven mérhető kognitív teljesítményt tükrözi.

A szubjektív emlékezet mérése, valamint összefüggésének vizsgálata a hangulati állapottal és az objektív teszteken nyújtott teljesítménnyel

Csábi Eszter[1], Kovács Fanni Mercédesz[1], Sebők Ákos[2], Almási Mirkó[2], Volosin Márta[1]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

A szubjektív emlékezeti panaszok gyakoriságának és jellemzőinek feltérképezése egyre nagyobb jelentőséget kap napjainkban, hiszen előjelei lehetnek különböző neurológiai kórképeknek, amelyek korai detektálása hatással lehet a terápiás eljárás sikerességére. Ezért kutatásunk célja, a Multifaktoros Emlékezeti Kérdőív magyar populációra történő adaptálásán túl azoknak a tényezőknek a feltárása, amelyek befolyásolhatják a szubjektív emlékezeti működést. A vizsgálatban összesen 125 fő vett részt /átlagéletkor = 21 év (SD = 2,29), iskolai végzettség átlaga = 14,1 (SD = 1,94), 67 nő, 58 férfi/. A szubjektív emlékezeti működés mérésére a Multifaktoros Emlékezeti Kérdőív magyar populációra adaptált verzióját alkalmaztuk. Az objektív mérések során vizsgáltuk a munkamemóriát, a végrehajtó funkciókat, valamint a rövid és hosszútávú verbális és vizuális emlékezetet. Emellett, felvettünk a szubjektív jól-lét, a depresszió és a szorongás mérésére alkalmas kérdőíveket. A változóink vizsgálatára először korrelációt, majd hierarchikus regressziós modellt alkalmaztunk. Eredményeink alapján a saját emlékezeti működésünkkel való elégedettséget, valamint az

emlékezeti hibák gyakoriságát a hangulati állapot jósolta be leginkább. A külső emlékezeti stratégiák alkalmazásának tekintetében pedig a végrehajtó funkciók működése és a szorongás mutatkozott szignifikáns prediktív erővel. A Multifaktoros Emlékezeti Kérdőív egy jó mérőeszköz lehet a szubjektív emlékezeti panaszok gyakoriságának vizsgálatára, amelyet indokolttá tesz, hogy eredményeink alapján az emlékezeti működés szubjektív megítélése kismértékű átfedést mutat az objektív emlékezeti teszteken nyújtott teljesítménnyel.

A kognitív és affektív működés személyen belüli mérése ESM módszerrel: eszközök és eredmények

Rónai Levente[1]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Egy keresztmetszeti elrendezésben megfigyelt összefüggést csak akkor lehet általánosítani a minta minden egyedére (illetve a populációra), amennyiben feltételezzük, hogy az adott összefüggés ergodikus. Az ergodicitás alapvető kritériuma, hogy az egyének időben állandó személyen belüli átlaggal és varianciával rendelkeznek. Az utóbbi idők egyik fontos felismerése az volt, hogy a kognitív és affektív működés nagy variabilitást mutat személyen belül és a pszichológiai folyamatokban nem érvényesülnek az ergodicitás feltételei. Ez a megállapítás felhívta a figyelmet arra, hogy a személyen belüli működés és a kontextuális tényezők vizsgálata elengedhetetlen a pszichés működés és a mentális egészség pontosabb megértéséhez. Az élményértékelő mintavételi eljárás (experience sampling method; ESM) egy olyan módszer, amely lehetővé teszi a résztvevők kognitív, viselkedéses és affektív működésére vonatkozó, valós idejű adatok gyűjtését a résztvevők mindennapi életébe ágyazva. Ebből adódóan az ESM módszerrel gyűjtött adatok magasabb ökológiai érvényességet biztosíthatnak, illetve az ESM adatokra illeszthető komplex statisztikai modellek által mind személyen belüli, mind a személyek közötti összefüggésekre is következtethetünk. Ezen felismerések és a digitális technológia fejlődése következtében az elmúlt években robbanásszerűen megnövekedett az ESM módszerrel készült vizsgálatok száma. Az utóbbi időben számos ESM tanulmány vizsgálta a személyen belüli ingadozásokat például az érzelemszabályozásban, a pszichózis-szerű élményekben, a depresszióban és az alvásban. Azonban a kognitív folyamatok (mint például a memória, a döntéshozatal és a kognitív kontroll), az affektív működés, illetve a kontextuális tényezők közötti személyen belüli összefüggések szisztematikus feltárása egyelőre várat magára. Előadásomban ismertetem az ESM módszert meghatározó legfontosabb teoretikai és metodológiai aspektusokat. Kitérek továbbá a módszerhez kapcsolódó legnagyobb ígéretekre, kihívásokra, illetve saját eredmények is bemutatásra kerülnek majd.

SZ24

Maladaptív munkavégzési jelenségek: munkafüggőség és munkarumináció

Elnök: **Kun Bernadette** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Kocsel Natália –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Az elmúlt évtizedekben egyre nagyobb figyelem irányul a munkafüggőség témájára. E jelenség bár hivatalosan nem tekinthető mentális betegségnek, a viselkedési függőségek közé sorolható. Számos empirikus kutatás bizonyítja, hogy e belső indíttatású, kényszeres, addikciós jegyeket mutató túlmunka kedvezőtlen személyiségtényezőkkel és ártalmas testi, lelki és szociális kimenetekkel jár együtt. Szimpóziumunkban olyan, hazai vizsgálatokon alapuló friss eredményeket mutatunk be, amelyek nemzetközi szinten is újszerű eredményeket adnak a maladaptív munkavégzés és a munkafüggőség területéhez. Az első előadás a személyiség jelentőségére hívja fel a figyelmet: longitudinális elrendezésben, fiatal felnőttek reprezentatív mintáján mutatja be azt, hogy a munkafüggőség hátterében a személyiségszerveződés alacsonyabb szintje is megjelenik. Második előadásunkban a kognitív funkciókat járjuk körül: munkafüggő és kontroll személyek összehasonlításával bemutatjuk, hogy mennyiben hasonló vagy tér el egymástól e két csoport munkamemóriája és végrehajtó funkciói. A harmadik vizsgálat a munkafüggőséghez kapcsolódó gondolkodási folyamat, a munkával kapcsolatos rumináció témáját járja körül. Az óvodapedagógusok körében végzett vizsgálat ismerteti, hogy a munkarumináció milyen összefüggéseket mutat a kompetencia- és kapcsolatalapú feltételes önbecsüléssel, a munkahelyi konfliktusokkal és a kiégéssel. A szimpózium utolsó előadásában szintén egy hazai, reprezentatív, longitudinális kutatás adatait elemezve bemutatjuk, hogy a munkafüggőség hogyan kapcsolódik a pszichostimulánsok fogyasztásához. A munkafüggők mind a legális, mind az illegális stimulánsok fogyasztása terén magasabb gyakorisági értékeket mutatnak. A szimpóziumunkban bemutatásra kerülő négy előadás összességében arra hívja fel a figyelmet, hogy a mind a munkafüggőség, mind a munkával kapcsolatos rágódási folyamatok kedvezőtlen tényezőkkel állnak kapcsolatban, s ezek érintik mind a személyiség, mind pedig a testi és lelki jóllét területeit.

Munkafüggőség és pszichostimuláns-használat

Kun Bernadette[1], Mervó Barbara[1], Paksi Borbála[2], Demetrovics Zsolt[1,3]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet
[3]Centre of Excellence in Responsible Gaming, University of Gibraltar

Háttér: A munkafüggőség a viselkedési addikciók egy olyan formája, amelynek során a személyre kényszeres és túlzott munkavégzés jellemző, és mindez káros hatással van a testi és lelki egészségre. A munkafüggőség összefüggést mutat az önértékelés alacsonyabb, ugyanakkor a perfekcionizmus, az impulzivitás és a kényszeresség magasabb szintjével. A munkafüggők túlvállalják magukat, nehezen delegálnak feladatokat, fokozott stresszben élnek és alvási nehézségekkel küzdenek. Ezek a jellegzetességek felvetik a munkafüggők gyakoribb pszichostimuláns-használatát, amely az éberségfokozás mellett stresszcsökkentő és önbizalomfokozó hatással is bírhat. Kutatásunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk, a munkafüggőségben érintett és nem érintett személyek mennyiben különböznek stimulánshasználatuk mentén. Módszer: Elemzésünket a Budapesti Longitudinális Kutatás első hullámán, a Budapesten élő, 1984 és 2000 között született fiatal felnőttek (18-34 év) lakóhely

és életkor szerinti reprezentatív mintáján végeztük. Teljes minta: N=3890; nők = 51,7%; ill. az elemzéshez használt végső minta: az elmúlt évben egy átlagos héten legalább 40 órás munkát végzők: N = 3076; nők = 50,3%. A munkafüggőség tüneteit a Bergen Munkafüggőség Skálával (BWAS, Orosz és mtsai., 2016), a stimulánshasználat mértékét pedig az alábbi szerek élettartam-, elmúlt évi és elmúlt havi prevalencia értékével mértük: nikotin, koffein (kávé és energiaital), ecstasy, amfetamin, kokain, crack és új stimulánsok. A BWAS tételein végzett látens profilelemzés segítségével munkavégző csoportokat alkottunk, amelyeket $\chi 2$ próba és BHC módszer segítségével hasonlítottunk össze szerhasználatuk mentén. Eredmények: A látens profilelemzés eredményeként az alábbi három csoportot azonosítottunk: „tünetmentes dolgozók" (N = 2238), „excesszív dolgozók" (N = 609) és „munkafüggő dolgozók" (N = 309). A „munkafüggő dolgozók" szignifikánsan gyakoribb stimulánshasználattal voltak jellemezhetők: magasabb cigaretta-, e-cigaretta-, amfetamin-, kokain-, crack- és új stimuláns használat mutatkozott az alacsonyabb kockázatú csoportokhoz képest. Bár a munkafüggő dolgozók csoportja szignifikánsan kevesebb kávét fogyasztott, mint a másik két csoport, energiaital-fogyasztásban ők mutattak magasabb értékeket. Következtetés: A munkafüggőségben érintett személyek gyakoribb legális és illegális pszichostimuláns-használattal jellemezhetők. A használat mögött különböző motivációk állhatnak (pl. teljesítmény-, éberség- vagy önbizalomfokozás), amelyek elősegíthetik a már egészségtelen mértékű, kényszeres munkavégzés fenntartását. Eredményeink szerint a munkafüggőség a szerhasználaton, mint káros egészségmagatartáson keresztül is hozzájárulhat a rosszabb testi és lelki egészségi mutatók megjelenéséhez. Ezért a munkafüggőség szűrése, megelőzése és kezelése kiemelten fontos az egészség- és munkapszichológia területén. Támogatás: A tanulmány elkészítését a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatta (KKP126835, FK134807).

Munkafüggőség és személyiségszerveződés: egy reprezentatív longitudinális kutatás eredményei

Bodó Viktória[1], Horváth Zsolt[2], Paksi Borbála[3], Demetrovics Zsolt[2,4], Kun Bernadette[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola és az Addiktológiai Kutatócsoport tagja
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet
[4]Centre of Excellence in Responsible Gaming, University of Gibraltar

Háttér: A munkafüggőség problémáját már számos pszichológiai konstruktummal kapcsolatban vizsgálták (pl. perfekcionizmus, önértékelés, nárcizmus vagy impulzivitás), illetve több kórképet is komorbid zavarként azonosítottak (pl. obszesszív-kompulzív zavar, obszesszív-kompulzív személyiségzavar, ill. figyelemhiányos hiperaktivitás zavar). Ezen zavaroknak több közös pszichés háttérmechanizmusa is lehet (pl. diszfunkcionális családi kapcsolatok, parentifikáció), és felmerül a személyiség szerepe is. A fenti pszichés zavarokra jellemző elhárító mechanizmusok hasonlósága/egyezése miatt a személyiségszerveződés aspektusából érdemes megvizsgálni a munkafüggőséget. Jelen kutatás célja, hogy hosszmetszeti elrendezésben vizsgálja a munkafüggőség és a személyiségszerveződés kapcsolatát. Módszer:

A tanulmány adatai a Budapesti Longitudinális Kutatás (2019-2021) adatbázisából, annak három hullámából származnak. A mindhárom hullámban résztvevő, 1984 és 2000 között született budapesti felnőttek reprezentatív teljes mintája 2563 főt számlál. Ugyanakkor a végső mintába csak azon személyek kerültek beválasztásra, akik mindhárom adatfelvétel során beszámoltak arról, hogy az elmúlt év során egy átlagos héten legalább 40 órában dolgoztak (N = 1748; nők = 48,99). A munkafüggőség súlyosságát a Bergen Munkafüggőség Skálával (BWAS, Andreassen és mtsai., 2012; Orosz és mtsai., 2016), a személyiségszerveződés szintjét pedig az Inventory of Personality Organization (IPO; Clarkin és mtsai., 2001; Unoka és mtsai., 2022) kérdőívvel mértük. Eredmények: A munkafüggőség súlyossága alapján végzett látens osztály elemzés eredményeképpen 4 csoportot azonosítottunk. A csoportok összehasonlítása azt mutatta, hogy a munkaórák és a személyiség dezorganizációjának tekintetében az 1-3. hullámok közötti növekedés szignifikáns összefüggést mutatott a munkafüggőség fokozódásának nagyobb valószínűségével. Konklúzió: Ahogy Kernberg (1985) elmélete és számos, szerhasználók körében végzett vizsgálat rámutat, kapcsolat fedezhető fel a személyiségszerveződés szintje és az addikció súlyossága között. Jelen eredmények fényében ez az összefüggés a munkafüggőség esetében is fennáll, ezáltal hasonlóságot mutat más kémiai és viselkedéses addikciókhoz. Eredményeink alapján a munkafüggőség nem egy „kedvező" addikció, és annak szűrésére és megelőzésére nagyobb hangsúlyt kellene fektetni. Támogatás: A tanulmány elkészítését a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal támogatta (KKP126835, FK134807).

A munkafüggőség neurokognitív profilja

Berta Krisztina[1], Pesthy Zsuzsanna Viktória[2], Vékony Teodóra[3], Németh Dezső[4], Kun Bernadette[4]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, doktorandusz, Pszichológiai Doktori Iskola és az Addiktológiai Kutatócsoport tagja

[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

[3]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

[4]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér: Az utóbbi évtizedekben egyre nagyobb tudományos érdeklődés irányult a munkafüggőség természetének mélyebb megismerésére, azonban eddig még nagyon kevés információ áll rendelkezésre e függőség neurokognitív profilját illetően. Számos viselkedési függőség, például a szerencsejáték-használati zavar és a videójáték-használati zavar esetén is megfigyelhető a végrehajtó funkciók szelektív alulműködése, a munkafüggőség esetében azonban ez a kérdés még feltáratlan. Korábbi önjellemzésen alapuló kérdőíves kutatások eredményei alapján a munkafüggőségben érintett személyekre jellemző a kényszeresség, a rugalmatlan gondolkodás és az impulzivitás. Jelen kutatás során legfőbb célunk, hogy reakcióidőn alapuló neuropszichológiai tesztek segítségével vizsgáljuk meg a végrehajtó funkciók működését munkafüggőség esetén. Módszer: Összesen 108 felnőtt munkavállaló vett részt a vizsgálatban (átlagéletkor = 41,12 év, SD = 9,4 év; 60,2% nő), akik a Munkafüggőség Rizikója Teszten elért pontszámuk alapján magas és alacsony kockázatú munkafüggőségi csoportba kerültek. A gátló kontrollt a Go/No-Go feladattal, a kognitív flexibilitást a Wisconsin

Kártyaszortírozási Teszttel (WCST), a munkamemóriát pedig a Számlálási Terjedelem Teszt, a Számterjedelem-teszt és az N-vissza feladat segítségével mértük. Eredmények: A munkamemória-kapacitást mérő N-vissza feladatban a munkafüggő csoport szignifikánsan alacsonyabb átlagpontszámot ért el a célingerekre adott helyes válaszok tekintetében, emellett szignifikánsan alacsonyabb reakcióidő alatt adott téves riasztásokat, ami a nem célingerekre vonatkozó hibás gombnyomás gyorsaságát jelöli. A többi munkamemóriát mérő feladatban, a Számterjedelem-tesztben és a Számlálási Terjedelem Tesztben tendencia-szinten alacsonyabb átlagpontszámot ért el a magas kockázatú csoport, míg a gátlást mérő Go/No-Go, illetve a kognitív flexibilitást mérő WCST feladatban nem mutatkozott szignifikáns különbség a csoportok között. Következtetések: Eredményeink alapján munkafüggőség esetén is megfigyelhető a végrehajtó funkciók szelektív alulműködése, hiszen a gátló kontrollt és a kognitív flexibilitást tekintve nem mutatkozott különbség a csoportok között, míg egyes munkamemória-kapacitást mérő feladatokban a munkafüggő csoport rosszabb teljesítményt mutatott. Elképzelhető, hogy a munkamemória alulműködése szerepet játszik a munkafüggőség esetén más kutatásokban igazolt magasabb kiégéssel, rosszabb munkahelyi teljesítménnyel és az adaptív viselkedésminták kialakításának nehézségével – ám ezen a téren további vizsgálatokra lenne szükség. Kutatásunk segít jobban megismerni a munkafüggőség neurokognitív profilját, ezáltal a zavar etiológiájával kapcsolatos ismeretek is bővülnek. Támogatás: A tanulmány elkészítését a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (FK134807), valamint az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-21-1/ÚNKP-21-2 Új Nemzeti Kiválósági Programja támogatta a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alap forrásából.

A munkával kapcsolatos rágódás és kiégés kapcsolata óvodapedagógusok körében

Tóth Zsófia[1], Winkler Zsófia[1], Kökönyei Gyöngyi[2,3,4]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[3]Semmelweis Egyetem, NAP3.0-SE Neuropszichofarmakológiai Kutatócsoport, Nemzeti Agykutatási Program
[4]Semmelweis Egyetem, Gyógyszerésztudományi Kar, Gyógyszerhatástani Intézet

Háttér és célkitűzések: A munkával kapcsolatos rumináció - a munkával kapcsolatos problémák és események kezelése – olyan belső gondolkodási folyamat, amely nemcsak a munkahelyi élmények feldolgozását szolgálhatja, de az egyén szomatikus egészségét érintően számos negatív következménnyel is járhat. Korábbi kutatások rámutattak arra, hogy a munkától való nehéz elszakadás szerepet játszhat a kiégés kialakulásában. Jelen kutatásban azt feltételeztük, hogy a kiégés bizonyos rizikófaktorai mint például a munkahelyi interperszonális konfliktusok és a feltételes önértékelés a munkával kapcsolatos rágódáson, illetve a munkától való elszakadáson keresztül fejtik ki a hatásukat. Ezeket az összefüggéseket a kiégés szempontjából veszélyeztetett mintán, óvodapedagógusok mintáján teszteltük. Módszer: Online kérdőívünket 221 fő óvodapedagógus töltötte ki (átlagéletkor: 47.39), amelyben a kiégést (Mini-Oldenburg Kiégés Kérdőív – MOLBI), a munkahelyi konfliktusokat (Munkahelyi Interperszonális Konfliktus Skála - WICS), a kompetencia- és kapcsolatalapú feltételes önbecsülést (Feltételes

Önbecsülés Skála, CSES-H), és a munkaruminációt (Munkával Kapcsolatos Rumináció Kérdőív- WRRQ) mérő kérdésekre válaszoltak. Eredmények: A kutatás eredményei alátámasztották feltételezésünket, miszerint a munkahelyi konfliktusok és a kiégés, illetve a feltételes önértékelés és a kiégés között szignifikáns összefüggés található, kapcsolataikat pedig a munkától való elszakadás és a munkával kapcsolatos rumináció mediálja. Továbbá az affektív rumináció pozitív, míg a problémamegoldó töprengés negatív kapcsolatban áll a kiégési tünetekkel, a munkától való pszichológiai elszakadás pedig negatív kapcsolatban áll az affektív ruminációval és a problémamegoldó töprengéssel. Eredményeink megerősítik, hogy az affektív rumináció hozzájárulhat a kiégés kialakulásához, míg a problémamegoldó rumináció és a munkától való sikeres elszakadás protektív tényezőkként jelenhetnek meg a folyamatban. Következtetések: Mindezek hátterében állhat, hogy az affektív rumináció állapotát magas arousalszint jellemzi, ez a pszichofiziológiai aktivitás gátolja, hogy az egyén el tudjon lazulni, ami a munka utáni pihenés rovására mehet. A töprengés vagy problémamegoldó rumináció ezzel szemben nem jár fokozott pszichofiziológiai izgalommal, és a jól megoldott feladatokra való ismétlődő rágondolás növelheti az énhatékonyságot és a jóllétet. A munkával kapcsolatos gondolatoktól való sikeres pszichológiai elszakadás pedig elősegítheti, hogy az egyén kevésbe rágódjon a problémákon, feladatokon, ezáltal szabadidejében ki tudjon kapcsolódni, pihenni. Kökönyei Gyöngyi a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH K 143764 számú pályázatának keretében, illetve a Nemzeti Agykutatási Program (2017-1.2.1-NKP-2017-00002), valamint a Nemzeti Agykutatási Program 3.0 (NAP2022-I-4/2022) keretében részesül támogatásban.

SZ25

Egészséggel kapcsolatos törekvések a digitális korban

Elnök: **Martos Tamás –** Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Sallay Viola –** Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A technológiai megoldások modern kori fejlődése az egészséggel kapcsolatos magatartásmódokat és azok kontextusát is átalakítja (Kwon, Kim & Park, 2017; Meskó, 2015, 2017). Az egészséggel kapcsolatos új technológiai megoldások köre egyre bővül. Az egészségpszichológia elméletének és gyakorlatának számot kell vetnie azzal, hogy milyen módon lehet a technológiai megoldásokat integrálni a mindennapi egészséggel kapcsolatos döntésekbe, a magatartás tervezésébe és a hosszabb távú, egészséggel kapcsolatos célok elérésének támogatásába. A Szegedi Tudományegyetemen e témában folyó kutatásokat szemléző szimpóziumunk célja, hogy ízelítőt adjon azokból a lehetséges elméleti keretekből és gyakorlati megközelítésekből, amelyekkel ezen a gyorsan fejlődő területen foglalkozunk. Az első előadások különféle betegcsoportok körében felmért jellemzőkre fókuszálnak. Horváth Mária Dóra és munkatársai 1-es típusú diabétesszel élő gyermekek szüleinek tapasztalatait mutatják be. A szülők diabétesz-technológiákkal kapcsolatos attitűdjei eszerint önmagukban nem játszanak jelentős szerepet a hipoglikémiától való félelem és diabétesz distressz szempontjából. Csuka Sára Imola azt vizsgálta, hogy milyen tényezők jelzik előre felnőtt

diabéteszes betegek egészségügyi technológia-használatát, és ez hogyan jelezheti előre az egészségcélok megvalósítását. Festő Blanka és munkatársai pedig Crohn-betegek körében mérték fel, hogy a digitális eszközök és információforrások használata milyen feltételekkel járulhat hozzá az egészség eléréséhez. A szimpóziumot Szűcs Tamás előadása zárja, aki szintén az egészségcélok elérésére fókuszál, de átlagos felnőtt mintában elemzi a digitális eszközhasználat és a társas támogatás összefüggéseit. A szimpózium előadásai egyszerre bizonyítják a digitális attitűdök, eszközhasználat és az ezekkel kapcsolatos tapasztalatok felmérésének jelentőségét, de egyúttal kontextusba is helyezik ezeket és megmutatják, hogy a belső és a társas erőforrások továbbra is az egészség és életminőség legfontosabb tényezői. A további kutatások tisztázhatják, hogy a digitális kor milyen eszközöket adhat ezeknek az erőforrásoknak a megerősítéséhez.

Az egészségügyi technológiák használatának kontextusa és a technológia-használat szerepe az egészséggel kapcsolatos célok megvalósítása során diabétesszel élő személyeknél

Csuka Sára Imola[1], Martos Tamás[1]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A diabétesz, növekvő prevalenciája és az ennek következtében kialakuló szövődmények miatt, világszerte és hazánkban is jelentős népegészségügyi problémát jelent, a diabétesszel élő személyek életminősége rosszabb a diabétesszel nem diagnosztizáltakéhoz képest. Ugyanakkor az utóbbi időben egyre több olyan egészségügyi technológia látott napvilágot, amelyek hatékony segítséget nyújthatnak a betegség-önmenedzsment során, kedvező kimenetel esetén nagyobb kontrollt biztosítva a felhasználónak. Keresztmetszeti és kérdőíves kutatásunk középpontjában a diabétesszel élő személyek technológia-használata állt. A vizsgálatban 334 diabétesszel diagnosztizált (34,6%-uk 1-es, 65,4%-uk 2-es típusú cukorbeteg) személy vett részt. A vizsgálat fő szempontjait a használattal kapcsolatos általános attitűdök és a használat kontextusának feltérképezése (pl. életkor, nem, okostelefon megléte, internethasználati szokások, jövedelemmel való elégedettség) képezték. Vizsgáltuk továbbá, hogy az egészséggel kapcsolatos cél megvalósítása során megjelenik-e az egészségügyi technológiák (mobilalkalmazás, vagy hordható és hordozható eszköz) használata, illetve, hogy a technológia-használat gyakorisága összefüggésben áll-e a diabétesz-önmenedzsmenttel. Az egészség mérésére a Személyes tervek kérdőívet alkalmaztuk, a vizsgálatba bevont személyeknek nagyjából a fele (n = 168) használ valamilyen egészségügyi technológiát egészséggel kapcsolatos célja megvalósítása során. A technológia-használatát a használat kontextusa nem, míg a technológiával kapcsolatos kedvező attitűdök; az optimizmus (ExpB (df = 1) = 1.27, $p<.05$) és használatban mutatott jártasság (ExpB (df = 1) = 1.22, $p<.05$) jelezte előre. Illetve az egészségügyi technológiák gyakoribb használata összefüggésben állt a testmozgás gyakoriságával (r =.30, $p<.001$), a vércukorszint-önellenőrzés gyakoriságával (r = .24, $p<0.001$), illetve a diéta rendszeresebb követésével (r = .14, $p<.01$). Eredményeink rávilágítanak az egészségügyi technológiákban rejlő alkalmazási lehetőségekre; hatékonyabbá tehetik a diabétesz-önmenedzsmentet, egyúttal tehermentesíthetik az egészségügyi rendszert. Azonban felhívják a figyelmet arra, hogy a technológiával kapcsolatos attitűdök figyelembe

vétele kulcsfontosságú abban, hogy a szakemberek hatékony támogatást nyújthassanak újabb egészségügyi technológiák bevezetése során.

Digitális eszközök és információforrások használata az egészség eléréséhez Crohn-betegek körében

Festő Blanka[1], Rafael Beatrix[2], Martos Tamás[3]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar, Egészségmagatartás és -fejlesztés Szakcsoport
[2]Szegedi Tudományegyetem, Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ
[3]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Bevezetés: A gyulladásos bélbetegségek, így a Crohn-betegség, nagymértékben befolyásolja az érintettek életvitelét, ezáltal élethosszig tartó odafigyelést igényel az egészségmagatartás tekintetében. Célkitűzés: Kutatásunk fókuszában a Crohn-betegek egészséggel kapcsolatos céljai, az egészségcéllal kapcsolatban észlelt érzelmek, illetve az egészségcél eléréséhez használt digitális technológiahasználat, valamint e tényezők együttjárásának vizsgálata állt. Módszer: A vizsgálatban 79 Crohn-beteg vett részt (59,5% nő, átlagéletkor: 40,7 év, SD = 11,89). A személyek demográfiai, valamint egészség-magatartással kapcsolatos kérdésekre válaszoltak, emellett kitöltötték a Személyes Egészségtervek Kérdőívet, amelyben személyes egészségcéljaikat; az egészségcélokkal kapcsolatos pozitív és negatív érzelmeiket; a kezelőorvossal való kapcsolatot; az egészségcélok megvalósításával kapcsolatban megélt pozitív és negatív hatásokat; valamint a digitális technológiahasználatot vizsgáltuk. Eredmények: A betegek 70%-a fogalmazott meg legalább egy egészségcélt, amelyek négy kategória mentén voltak elhelyezhetők: fizikai aktivitás (43,6%), stresszkezelés (25,4%), táplálkozás (18%) és dohányzásról való leszokás (7%). Az egészségcéllal kapcsolatban a résztvevők 71%-a legalább átlagos mértékben él át pozitív érzelmeket, körülbelül fele azonban negatív érzéseket is tapasztal. Az egészségcéllal rendelkezők 51%-a használja rendszeresen az internetet és az okostelefonokon működő applikációkat. A digitális technológiahasználat a fizikai aktivitással ($r = 0,40$, $p<0,01$) és a táplálkozással ($r = 0,36$, $p<0,005$) pozitív együttjárást mutatott. Megbeszélés: A betegek jelentős arányban fogalmaztak meg legalább egy egészségcélt, a célok többsége pedig a Crohn-betegség szempontjából is jelentős, egészséggel összefüggő tényezőkkel állt összefüggésben. Az egészségcéllal rendelkezők körülbelül fele rendszeresen használja a digitális technológiát, amely szignifikánsan korrelált a fizikai aktivitással és a táplálkozással. Következtetések: A Crohn-betegek gondozása során javasolt a betegek egészségcéljainak és digitális technológiahasználatának vizsgálata, amely hozzájárulhat speciális intervenciók kidolgozásához az egészségmagatartás fejlesztése érdekében, így javítva az életminőséget és a betegség prognózisát.

Egészségcélok és digitális erőforrások – a társas támogatás és szociodemográfiai tényezők szerepe

Szűcs Tamás[1], Martos Tamás[2]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója
[2]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A célok egy speciális típusát képezik az egészséggel kapcsolatos személyes célok, melyek közé tartozik minden tevékenység, amely az egyén egészségével, egészségi állapotának javításával kapcsolatos. Az egészségcélokat is több tényező befolyásolja, amelyek közé sorolhatók a személyes kapcsolatok, a média, a digitális eszközhasználat, vagy az egyén különböző szociodemográfiai sajátosságai. A többféle befolyásoló tényező miatt a kutatás fő céljának azt tűztük ki, hogy feltárjuk, melyek azok a tényezők, amelyek összefüggéseket mutatnak az egészségcélokkal kapcsolatos információszerzést és digitális eszközhasználatot illetően, az Y (1982-1995), az X (1965-1981) és a baby-boom (1946-1964) generáció tagjai között. A mintát egy kérdőíves kutatás első adatfelvételének kitöltői (M = 972 fő) alkották. A kitöltés megkezdéséhez nem volt megszabott előfeltétel, ezért a kitöltők életkora, iskolai végzettsége, lakhelye is nagyon széleskörűnek mondható, azonban a dolgozat és a kutatási kérdés középpontjában a korábban említett életkori csoportok állnak. A vizsgálat szempontjából egy másik fontos tényező, hogy a kitöltőnek legyen egészségcélja, ezért csak azok a személyek kerültek bele a vizsgálati mintába, akik jelöltek meg egészségcélt. Így a vizsgálati mintát összesen 596 személy alkotta, a két előfeltétel alapján elvégzett szűrést követően. A kutatásban felvételre kerültek a demográfiai kérdések, a személyes egészségtervek/egészségcélok kérdőívek, a társas támogatást felmérő kérdőívek a közeli kapcsolatokban, és az egészségügyben dolgozókkal való kapcsolatokban. Továbbá az internetes információszerzés illetve a digitális eszközhasználat a céllal kapcsolatban való kérdések is szerepeltek a kérdőívcsomagban. A kétváltozós korrelációs vizsgálatok eredményei alapján kijelenthető, hogy mind az internetes információszerzést, mind pedig a digitális eszközhasználatot a céllal kapcsolatban a szociodemográfiai tényezők kevésbé, míg a társas kapcsolatban észlelt támogatás jobban befolyásolja. A lineáris regressziós vizsgálatok alapján elmondható, hogy az internetes információszerzést leginkább a közeli társas kapcsolatban megélt társas támogatás befolyásolja ($p < 0,021$, béta = 0,382), míg a modellbe bevett társas támogatásbéli, illetve szociodemográfiai változók a kimenő változó 16,1%-át magyarázzák ($F (10, 80) = 2,72$, $p = 0,006$, $R2adj = 0,161$). A digitális eszközhasználatra felépített modellben a kimeneti változó 18,3%-át magyarázzák a prediktor változók ($F (9, 55) = 2,58$, $p = 0,015$, $R2adj = 0,183$), míg a legnagyobb hatása az egészségügyi dolgozókkal való kapcsolatokban tapasztalt direktív támogatásnak van ($p < 0,001$, béta = 0,508). Összességében elmondható, hogy a hipotézistesztelések eredményei és a lineáris regresszióban megfigyelhető adatok alapján a szociodemográfiai tényezők nem játszanak akkora szerepet az egészségcélokkal kapcsolatos internetes információszerzés és a digitális eszközhasználat kialakulásában, mint a társas támogatás egyes aspektusai.

Technológiai attitűd, diabétesz distressz és hipoglikémiától való félelem összefüggései - 1-es típusú diabétesszel élő gyermekek szüleinek tapasztalatai

Horváth Mária Dóra[1], Buzás Norbert[2], Tesch Zsanett[2], Papp-Zipernovszky Orsolya[3]
[1]Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet, Személyiség, Klinikai és Egészségpszichológia Tanszék

[2]Szegedi Tudományegyetem Szent-Györgyi Albert Orvostudományi Kar, Egészség-gazdaságtani Intézet
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai kar, Pszichológiai Intézet, Személyiség- és Egészségpszichológia Tanszék

Az 1-es típusú diabétesz egy olyan krónikus megbetegedés, amely jelentős hatással van a gyermekek és szüleik életére is, ugyanis a gyermekek gondozásához folyamatos és pontos betegségmenedzsment szükséges. A gondozás során a szülők egyedi stressz faktorokkal néznek szembe, amelyek szorongás-szerű tünetegyüttesek megjelenését okozhatják, ezek közé tartozik a diabétesz distressz és a hipoglikémiától való félelem. Kutatásunk célja, hogy feltárjuk ezen tünetegyüttesek és a diabétesz technológiával kapcsolatos attitűd összefüggéseit 5-14 éves, 1-es típusú diabétesszel élő gyermekek szüleinek körében. Hipotézisünk szerint a pozitívabb diabétesz technológia attitűdöt mutatók az általunk mért szorongás-szerű tünetegyüttesekben alacsonyabb szintet mutatnak. Keresztmetszeti kérdőíves vizsgálatunkban 178 olyan szülő vett részt, aki 1-es típusú diabétesszel élő gyermeket nevel. Többnyire édesanyák alkották mintánkat (n=170). A kitöltők átlagéletkora 41,4 év (SD=5,7) volt, a diabétesszel élő gyermekek átlagéletkora 9,8 év (SD=2,95). A diabétesz diagnózisában töltött idő átlagosan 3,85 év (SD=2,48) volt. Kérdőíves kutatásunkban az alábbi mérőeszközöket használjuk: Hipoglikémiától való félelem (HFS-P), két alskálája a hipoglikémia elkerülése érdekében végzett viselkedéseket és az azzal kapcsolatos aggodalmat méri. Diabétesz Distressz (P-PAID-C) segítségével azt mérjük, hogy a szülő milyen mértékű diabétesz gondozáshoz kapcsolódó distresszt él meg. Végül a Diabétesz Specifikus Technológia Használattal Kapcsolatos Attitűd (DSAT) segítségével a diabétesz technológiákkal kapcsolatos általános attitűdök kerülnek felmérésre. A vizsgálat adatfelvétele jelenleg is zajlik. A diabétesz distressz és a hipoglikémiával kapcsolatos félelem pozitív, gyenge összefüggést mutat a viselkedés alskálával ($r=0,297$ $p<0,001$) és az aggodalom alskálával ($r=0,349$ $p<0,001$) egyaránt. A modernebb eszközt (szenzor, pumpa) használók technológiával kapcsolatos attitűdje pozitívabb a kizárólag a hagyományosnak tekinthető eszközöket (vércukormérő, pen) használókkal szemben. A szenzor használat pozitívabb technológia attitűddel ($\beta=0,435$; $p<0,001$) jár, mint a pumpa használat ($\beta=0,133$; $p=0,054$). Azonban a technológiával kapcsolatos pozitívabb attitűd nem mutat distressz csökkentő hatást sem a diabétesz distresszt ($p=0,148$; $\beta=-0,109$;) sem a hipoglikémiától való félelmet tekintve ($p=0,696$; $\beta=-0,029$). Nem mutatkozik szignifikáns különbség a modern technológiát és a hagyományos eszközöket használók körében a diabétesz distressz és a hipoglikémiától való félelem tekintetében. Eredményeink alapján a diabétesz technológiákkal kapcsolatos attitűd szerepe nem jelentős a szülők által megélt hipoglikémiától való félelem és diabétesz distressz mértékének tekintetében. Az eszközhasználat tekintetében a szorongás-szerű tünetegyüttesekben nem mutatkozik különbség, azonban a modern eszközök használói pozitívabb technológiai attitűdöt mutatnak.

SZ26

Koragyermekkori társas-kognitív szűrőkérdőívek hazai adaptációja

Elnök: **Lábadi Beatrix –** Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Opponens: **Varró-Horváth Diána Ágnes** – Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A szimpózium nemzetközi gyakorlatban használt társas-kognitív képességet mérő kérdőívek hazai adaptációját mutatja be. A korai időszakra vonatkozóan kevés olyan mérőeszköz áll a szakemberek rendelkezésére, mely a csecsemő vagy a kisgyermek társas-kognitív képességeit megbízhatóan méri. A szimpózium olyan kérdőívek hazai tapasztalatait szeretné megosztani, amelyek a társas interakciókban kulcsszerepet szerepet játszó képességek közül a kommunikáció és a nyelvi képességek, a társas kompetencia, a mások megértése, a társas kapcsolódás és az érzelmi-kognitív szabályozás képességeit vizsgálja. A szülői önbeszámolóra épülő eljárások elsősorban szűrőkérdőívként használhatók és a gyermek normatív fejlődését vizsgálják, valamint a fejlődési rizikó megállapítására szolgálnak. A szimpózium négy társas-kognitív képességet mérő kérdőívet mutat be: a Korai Szociális Kogníció Leltárt (Early Social Cognition Inventory, ESCI), a Gyermek Önszabályozás és Viselkedés Kérdőívet (Child Self-Regulation and Behavior Questionnaire, CSBQ), a Gyermekfejlődési Kérdőív Társas-Érzelmi változatát (Ages and Stages Questionnaires: Social-Emotional, Second Edition (ASQ:SE-2), és a Beszéd- és Nyelvi Készség Felmérő Skálát (Speech and Language Assessment Scale, SLAS). A kérdőívek ismertetése kitér a magyar nyelvű adaptálási folyamat kihívásaira, a pszichometriai adatelemzés eredményeire (reliabilitás és validitás mutatókra), a kérdőívek alkalmazási területeire és a használat korlátaira. A kérdőívek hazai adaptációjával szeretnénk hozzájárulni a gyermekkori eltérő fejlődés szűrőeljárásainak hazai palettájához.

Az Early Social Cognition Inventory (ESCI) kérdőív magyar adaptációja

Matuz-Budai Tímea[1], Lábadi Beatrix[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A szociális kogníció fogalma alá olyan kognitív folyamatok és képességek tartoznak, amelyek segítik mások megértését és a hozzájuk való kapcsolódást. Csecsemőkortól kezdve fejlődő képességekről van szó, amelyekben kulcsszerepet játszanak a társas interakciók. Kezdetben ezen interakciók forrásai a szülők, majd idővel, ahogy a csecsemő képességei is fejlődnek és egyre jobban felfedezi környezetét, bekapcsolódik a tágabb család és a kortársak. A korai időszakra vonatkozóan kevés mérőeszköz áll a szakemberek rendelkezésére, hiszen ilyenkor a csecsemő vagy a kisgyermek még nem képes önbeszámolós teszteken saját képességeiről nyilatkozni. Jelenleg is folyó kutatásunkban egy új szülői kérdőív, az Early Social Cognition Inventory (ESCI, Korai Szociális Kogníció Leltár) magyar verziójának elkészítésére teszünk kísérletet, amely korábbi kutatások alapján a korai szociális kogníció fejlődésében megjelenő egyéni különbségek megbízható mérőeszközének bizonyult. Kutatásunkban 0-47 hónapos gyermekek szülei vesznek részt, akik az ESCI mellett más, általános (ASQ), társas-érzelmi (ASQ-SE), viselkedés szabályozás és végrehajtó funkciók (SDQ, CBCL, CHEXI, CSBQ) fejlődésére vonatkozó kérdőíveket töltöttek ki, a gyermekük életkorának megfelelően. Az egyéni különbségek kialakulásának hátterében álló lehetséges változók feltérképezése érdekében egy részletes demográfiai kérdéssor is kitöltésre került, amelyben a szocioökonómiai státusz, a szülők és a gyermek krónikus betegségei, valamint a diagnosztizált pszichés zavarok is felmérésre kerültek. Előadásunkban az ESCI magyar nyelvre történő adaptációjának első eredményeit mutatjuk be. Elvárásaink szerint az ESCI magyar mintán is megbízható és

informatív, jól alkalmazható eszköze a korai szociális kogníció fejlődésében megjelenő egyéni különbségek mérésére. “A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-4 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból Finanszírozott Támogatásával készült.”

A szocio-emocionális kompetenciák multidimenzionális mérése a korai fejlődésben

Nagy-Tószegi Cecília[1], Lábadi Beatrix[1], Rózsa Sándor[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2] Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Az önszabályozás képessége az élet első öt évében dinamikusan fejlődik, és meghatározó szerepe van az élet számos területén. Az érzelem- és viselkedésszabályozás képessége fontos eleme a szocio-emocionális fejlődésnek, az iskolaérettség kialakulásának, a sikeres iskolai beválásnak és a tanulási képességek kibontakozásának. Az önszabályozást a legtöbb korábbi tanulmányban főként területáltalános képességként vizsgálták, azonban az utóbbi években megnövekedett a konstruktum multidimenzionális vizsgálata iránti kutatási érdeklődés. Az önszabályozás egymástól elkülönülő komponenseinek, azok fejlődésének, fejlődési összefüggéseinek és funkcióinak vizsgálata a konstruktum további megértését szolgálhatja. Mindezek indokolják, hogy a gyermekek önszabályozásának mérésére érvényes és megfelelő megbízhatósággal használható hazai mérőeszközökkel rendelkezzünk. A hazai gyakorlatban a gyermekek önszabályozásának többdimenziós mérésére szolgáló eszköz bevezetése hiánypótló. Vizsgálatunk fő célja a Gyermek Önszabályozás és Viselkedés Kérdőív (Child Self-Regulation and Behavior Questionnaire, CSBQ), magyar nyelvű adaptációjának és faktorszerkezetének ellenőrzése 3–6 éves, neurotipikus fejlődésű gyermekek mintáján (n = 839). Módszerek: A fordítás sztenderd lépéseit követően a kérdőív faktorszerkezetét megerősítő, feltáró és hierarchikus faktorelemzések segítségével vizsgáltuk. A megerősítő faktorelemzések segítségével négy lehetséges modell illeszkedését vizsgáltuk (egyfaktoros struktúra; modell faktorok korrelációjával; modell másodrendű faktorral; bifaktoros modell), hogy tesztelhessük a feltáró faktorelemzések sorozatával kialakított 19 tételes kérdőív tételeinek elrendeződését. Végül a kérdőív kritériumvaliditását a Képességek és Nehézségek Kérdőív (SDQ) felhasználásával teszteltük. Eredmények: Az elemzések eredményei alapján a Gyermek Önszabályozás és Viselkedés Kérdőív 19 tételes bifaktoros, háromdimenziós magyar változata került kialakításra, amely jó pszichometriai tulajdonságokkal rendelkezik. Az önszabályozás fődimenzió mellett az érzelemszabályozás, kognitív szabályozás és a társas kapcsolatok aldimenziói jelennek meg ebben a modellben. Következtetések: Eredményeink szerint a Gyermek Önszabályozás és Viselkedés Kérdőív magyar változata érvényes módon és megfelelő belső megbízhatósággal használható az önszabályozás területén mutatkozó nehézségek kérdőíves szűrésére óvodáskorban és az óvoda–iskola átmenet időszakában egyaránt. Emellett a kérdőív hozzájárulhat az önszabályozás multidimenzionális megközelítésű hazai kutatásához is, árnyalt képet adva a kognitív önszabályozás, érzelemszabályozás és a társas kapcsolatok dimenzióiról. A CSBQ rövid tételszáma miatt a gyakorlatban is jól alkalmazható, segítséget kínálhat az iskolaérettség vizsgálatának körében, továbbá a hátrányos

helyzetű, illetve a pszichés fejlődés szempontjából sérülékeny gyermekek preventív fejlesztő programjainak kidolgozását is támogathatja.

Az Ages and Stages Questionnaires: Social-emotional magyar adaptációja 18 hónapos gyerekeknél

Pohárnok Melinda[1], Lábadi Beatrix[1], Kopcsó Krisztina[2,3]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2]Központi Statisztikai Hivatal, Népességtudományi Kutatóintézet
[3]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A társas-érzelmi fejlődés mérföldköveinek, illetve a társas-érzelmi viselkedés korai zavarainak azonosítása kitüntetetten fontos a koragyermekkori prevenció és intervenció szempontjából. Hazánkban ugyanakkor kevés olyan gyors, szülői beszámolón alapuló szűrőkérdőív elérhető, amely megfelel ennek a célnak. Kutatásunk célja, az Ages & Stages Questionnaires: Social-Emotional, Second Edition (ASQ:SE-2) (Squires et al., 2015) 15-20 hónapos gyermekek számára készült változatának magyar nyelvű adaptációja. Az elemzést a Kohorsz ’18 Magyar Születési Kohorszvizsgálat harmadik szakaszában részt vevő 15-21 hónapos csecsemők (átlagéletkor = 18,05 hónap, SD = 0,75 hónap) adatain (N = 4521), és a PTE Pszichológia Intézetben végzett hallgatói kutatásokban részt vevő 14-22 hónapos csecsemők (átlagéletkor = 17,82 hónap, SD = 2,79 hónap) adatain végeztük (n = 116). A kohorsz-minta egyik felén feltáró főkomponens elemzést végeztünk oblimin forgatással, majd a másik felén megerősítő faktorelemzést ML módszerrel. Ezek alapján a kétfaktoros szerkezet mutatta a legjobb illeszkedést (RMSEA = 0,04 [90% CI: 0,038; 0,042]; Gamma Hat = 0,95; SRMR = 0,039; $\chi^2(404) = 1882{,}51$; CFI = 0,82; TLI = 0,81). A faktorok három tétel kivételével leképezték a nemzetközi kutatásokban talált Érzelmi Kompetencia (Cronbach $\alpha = 0{,}75$) és Szociális Kompetencia (Cronbach $\alpha = 0{,}70$) konstruktumokat. A teljes kérdőív belső konzisztenciája megfelelő (Cronbach $\alpha = 0{,}75$). Az ASQ:SE-2 összpontszáma közepes mértékű együttjárást (rho = 0,49, $p < 0{,}001$, N= 116) mutatott a Gyermekviselkedési Kérdőív 1,5-5,5 által mért teljes probléma pontszámmal. A társas fejlődés eltérően alakult az anyai végzettség alkotta csoportokban (χ^2 (3;1584) = 509, $p<0{,}01$, $\eta 2 = 0{,}10$, N= 4521): a legnagyobb fejlődési kockázatot a legalacsonyabb anyai végzettségű csoport gyermekei mutatták. Az anyai depresszív tünetek intenzitása gyenge, de jelentős korrelációt mutatott a társas-érzelmi fejlődés kockázatának mértékével (rho = 0,30, $p<0{,}001$, N= 4521). Ugyanakkor a gyermek koraszülöttsége mentén alkotott csoportok között nem kaptunk jelentős eltérést (U = 38461, p = 0,35, M36 hét után születtek = 29,73, SD = 24,33; M36 hét előtt születtek = 33,66, SD = 31,93, N= 4521). Az ASQ:SE-2 18 hónapos változatának magyar adaptációja jól alkalmazható, megfelelő megbízhatóságú szűrőkérdőív a koragyermekkori társas-érzelmi fejlődés és fejlődési rizikó mérésére.

Óvodások nyelvi fejlődésének szülői értékelése: a Beszéd- és Nyelvi Készség Felmérő Skála (SLAS) magyar változata

Kopcsó Krisztina[1,2], Lábadi Beatrix[3], Györkő Enikő[4], Hoss Alexandra[5]
[1]Központi Statisztikai Hivatal, Népességtudományi Kutatóintézet
[2]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[3]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[4]Pécsi Tudományegyetem, Kultúratudományi, Pedagógusképző és Vidékfejlesztési Kar
[5]Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola és Nyelvtudományi Doktori Iskola

A Speech and Language Assessment Scale (SLAS, Hadley & Rice, 1993) az óvodáskorú gyermekek megkésett beszéd- és nyelvi készségeinek szűrésére szolgáló, szabadon és ingyenesen felhasználható szülői kérdőív, amely öt dimenziót foglal magában: asszertivitás, válaszkészség, szemantika, szintaktika és artikuláció. A mérőeszköz első változata 19 tételt és 7-fokú Likert-skálát alkalmazott, amit további eredmények nyomán 13 tételre rövidítettek le. Az állításokat a szülők 5-fokú skálán értékelik, összehasonlítva a gyermekük nyelvi készségeit a vele egykorú gyermekekével. A jelen vizsgálat célja az volt, hogy elkészítsük a SLAS kérdőív 13 tételes változatának magyar adaptációját, és ellenőrizzük a mérőeszköz reliabilitását és validitását. A kutatásban 171 4-6 éves (M=59,71 hónap, SD=4,49) óvodás gyermeket (53,2% fiú) nevelő anya vett részt, valamint a minta nagyobb része esetén a gyermekkel kapcsolatban álló „szakértő": óvodapedagógus (N=100) vagy logopédus (N=13). Vizsgálatunkban sem a szülői, sem a szakértői adatok nem támasztották alá a kérdőív elméleti 5 faktoros szerkezetét. A kérdőív tételei mindkét értékelő esetén egyetlen, magas belső konzisztenciát (Cronbach α =0,95; 0,98) mutató faktorba rendeződtek. A kérdőív összesített átlagpontszámát tekintve a szakértők a gyermek beszéd- és nyelvi készségeit közepes mértékben alacsonyabb fejlettségűnek ítélték a szülőknél, ugyanakkor a két értékelés szignifikánsan korrelált egymással (rho=0,42). A szakértő ismeretei szerint normatív nyelvi fejlődéssel jellemezhető gyermekek (n=87) szülői értékelésének összesített átlagpontszáma a logopédiai szűrés alapján elmaradást mutató gyermekekhez (n=27) képest közepes mértékben alacsonyabb volt. A szülői értékelés mindemellett együttjárást mutatott a szakértő által a Gyermekfejlődési Kérdőíven megítélt beszédértés (rho=0,405), kifejező beszéd (rho=0,484) és írási és olvasási (rho=0,220) képességekkel, valamint a szülő által a Children's Communication Checklist-2 kérdőíven megítélt társas-kommunikációs zavarokkal (rho=-0,353), különösen annak beszédre vonatkozó alskálájával (-0,492). A vizsgálat eredményei alapján a 13 tételes Beszéd- és Nyelvi Készség Felmérő Skála magyar változata megbízható és érvényes mérőeszköz, amely az óvodás gyermekek beszéd- és nyelvi készségeinek mind kutatási, mind gyakorlati célú felmérésére alkalmas lehet a jövőben.

SZ27

Csecsemősírás és korai reguláció – a szülői perspektíva

Elnök: **Hámori Eszter** – Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Opponens: **Kövesdi Andrea –** Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A csecsemőkori regulációs problémáknak - az alvás, az evés és a sírás szabályozási zavarainak - az előfordulási aránya világszerte nő, napjainkban az egyébként egészségesen fejlődő csecsemőpopuláció 15-45%-át érinti, komoly stresszt okozva a kisgyermekes családok mindennapjaiban. Az első életév során megjelenő, különösen a korai indulású, és több területet érintő regulációs problémák szoros kapcsolatban állnak a gyermekkori figyelem, a viselkedés- és a stresszszabályozás zavaraival. A babasírás szülői észlelése és különösen a sírás szülői értelmezése számos kutatás szerint kulcsszerepet játszik a szülő érzelemszabályozási stratégiáinak és kapacitásának alakulásában, következésképp meghatározza azt, hogy a szülő miképp tudja saját csecsemője, illetve kisgyermeke érzelmi állapotait szabályozni és megnyugtatás iránti szükségleteit kielégíteni. Ugyanakkor a sírásra való szülői szenzitivitást és a szülő tényleges szabályozó viselkedését számos egyéb pszichés és familiáris rizikó- és védőtényező befolyásolhatja, ami végső soron a korai indulású regulációs problémák kimenetelének adaptív vagy maladaptív alakulásában játszhat kiemelt szerepet. Így e komplex tényezők kutatása óriási jelentőségű a csecsemőkori regulációs zavarok megelőzése szempontjából. A szimpóziumban a UNC at Greensboro (USA) egyetemmel együttműködésben, a Pázmány Péter Katolikus Egyetem Babalaborjában 2022-ben indított „Babasírás" pilot kutatási programunk első eredményeit mutatjuk be három előadásban. A Program egyben a PPKE, a SE és a BHRG Alapítvány által 2017-ben indított „Kisgyermekkori regulációs zavarok genetikai és epigenetikai háttere" c. hosszútávú kutatási programunk folytatása. A „Babasírás" kutatási programban azt vizsgáltuk, hogy 6 – 18 hónapos csecsemőt nevelő szülők hogyan észlelik számukra ismeretlen kisbabák, illetve saját gyermekük sírását, miképp éreznek a babák sírásával kapcsolatban és mivel magyarázzák a sírás okait, és mindez milyen egyéb biológiai, pszichés és familiáris rizikó és védőtényezőkkel függhet össze.

Rizikó és védőtényezők a babasírás és a csecsemőkori regulációs problémák anyai észlelésében

Hámori Eszter[1], Soltész-Várhelyi Klára[2], Sidó Blanka[3], Antónyi Flóra[3], Farkas Flóra[2,4]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[3]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[4]Semmelweis Egyetem, Általános Orvostudományi Kar

A csecsemőkori regulációs problémákat – az alvás, a sírás és az evés zavarait - a tranzakcionális modellek keretében végzett kutatások az anya-csecsemő kapcsolat zökkenőiként vagy zavaraként írják le. Számos kutatás támasztja alá, hogy a korai indulású regulációs problémák különféle területeinek a megjelenését egymástól eltérő, ugyanakkor komplex módon összefonódó etiológiai faktorok alakíthatják, így például az anya szorongásos zavarai inkább a sírászavarokkal, míg a depresszív tünetek inkább az alvásproblémákkal állnak szoros kapcsolatban. A pre- és a perinatális események és ezek anyai megélése számos kutatás szerint

szintén kiemelt szerepűek az anya pszichés állapotának és regulációs képességeinek megélésében és alakulásában. Az előadásban két kutatási programunk részeredményeit mutatjuk be. A Kisgyermekkori regulációs regulációs zavarok c. programban (Hámori és mtsai., 2017-2020) 101 család részévtelével mértük fel a korai indulású regulációs problémák szülői megélését (Regulációs Kérdéssor, és Tematikus Regulációs Interjú, TRI, Hámori és mtsai., 2018) és az ezzel lehetségesen kapcsolatban álló pre- és perinatális rizikófaktorokat. A Babasírás kutatási programunkban (Hámori és mtsai., 2022-2023) 143 anya részvételével vizsgáltuk a regulációs problémák szülői beszámolóit, valamint a babasírás anyai észlelését (ICQ, Haltigan, Leerkes és mtsai., 2012), és ezek lehetséges kapcsolatát a pre- és perinatális rizikótényezőkkel, egy általunk kidolgozott szubjektív rizikómutató segítségével. Előzetes eredményeink szerint a csecsemőkori regulációs problémák szülői megélése változatosan függ össze a várandósság alatt, illetve a szülés során megjelent rizikóeseményekkel. A két terület kapcsolatának adaptív vagy maladaptív kimenetelében (stressz szabályozása, illetve a csecsemősírás észlelése) azonban szerepet játszhatnak egyéb pszichés tényezők (pl. a rizikóesemények szubjektív megélése). Az adatok elemzése még folyamatban van, a konferencia idejére lesz végleges. A két kutatási projekt módszertani tanulságait és prevenciós gyakorlati értékét szintén említjük előadásunkban.

A csecsemőkori regulációs problémák és a babasírás anyai észlelése 8 – 18 hónapos gyermekeknél

Sidó Blanka[1], Antónyi Flóra[1], Hámori Eszter[2]
[1]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Az előadás fókuszában a szülők által jelzett regulációs problémák, valamint az anyai szenzitivitás – ezen belül is a sírásra való érzékenység – közötti összefüggések feltárása áll az anyák önbeszámolója és sírásra adott reakciójuk alapján. Elemzésemben arra a kérdésre keresem a választ, hogy a regulációs problémák (az alvás, az evés és a sírás), súlyossági szintjének szülői megélése milyen kapcsolatban állhat azzal, ahogy egy anya saját gyermeke, illetve idegen csecsemők sírásról gondolkodik. Kérdésünk volt az is, hogy ezt az összefüggést milyen egyéb pszichés és familiáris tényezők mediálhatják.144, 8-18 hónapos korú csecsemőt nevelő édesanya töltött ki egy több mérőeszközből álló online kérdőívcsomagot. Jelen elemzésben a Regulációs Kérdéssort (Hámori és mtsai., 2016), az ICQ (Haltigan, Leerkes, és mtsai., 2012) Toddler változatának magyar fordítását (Danis és mtsai., 2019) és a My Emotion Questionnaire (Leerkes & Qu, 2019) új, általunk validált bővített változatát dolgoztam fel. A 144 kitöltőből 24 anya vett részt a személyes vizsgálaton a laborban, ahol számukra ismeretlen csecsemők videóra rögzített sírását (Leerkes és mtsai., 2010) nézték meg és véleményezték, valamint felvétel készült anya és gyermeke együttműködéséről. Előzetes eredményeink szerint összefüggés van a babasírás anyai észlelése és a saját gyermeknél tapasztalt regulációs nehézségek között ott, ahol több sírással összefüggő regulációs problémáról számol be a szülő. Emellett összefüggést várunk a szülő által észlelt problémás sírósság és az idegen csecsemők sírásának értelmezése között: az anyák által jelzett sírásprobléma súlyossága negatív hatást

gyakorol az idegen csecsemők sírásának értelmezésére is (az adatok feldolgozása a konferencia idejére lesz végleges). A familiáris tényezők közül azt várjuk, hogy a társas támogatottság érzése és a szülőkkel való együttalvás gyakorol pozitív hatást a sírásra való érzékenység és regulációs nehézségek összefüggésére. Az eredmények hasznát a prevenciós gyakorlat szemszögéből tárgyaljuk.

Miért sír a csecsemő? – A csecsemősírásra való anyai szenzitivitás a nevelési attitűdök és az anyai szeparációs szorongás tükrében

Antónyi Flóra[1], Sidó Blanka[1], Hámori Eszter[2]
[1]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A szülők csecsemősíráshoz való hozzáállása, valamint tudatos és tudattalan vélekedéseik a különböző nevelési elvekről a különböző, csecsemő számára distresszt okozó helyzetekben, merőben meghatározzák a szülők gyermekükkel kapcsolatos viselkedését és a gyermek későbbi fejlődésének kimenetelét. Azonban még kevés vizsgálat kutatta e tényezők összefüggéseit a különböző anyai aspektusokkal, például az anyai nevelési elvekkel, illetve a szülői szeparációs szorongás hatásával együtt. Kutatásom célja az volt, hogy megvizsgáljam 6 – 18 hónapos csecsemők édesanyái által vallott gyermeknevelési elveket, a csecsemősírásra való szenzitivitásukat és azt, hogy ezek összefüggésben vannak-e az anya gyermekével kapcsolatos szeparációs szorongásával, illetve azzal, hogy az anya miképp észleli és éli meg a saját, illetve az idegen csecsemő sírását. A kutatás során 143 édesanya töltötte ki kérdőívcsomagunkat, és 23 anya-csecsemő pár vett részt személyes vizsgálaton, amely során idegen csecsemőkről készült videók megtekintése (Leerkes és mtsai., 2010) alapján kellett kérdőívet kitölteniük. Előzetes eredményeink szerint a szülői szeparációs szorongás (MSAS, Hock és mtsai., 1989) és a szülők által vallott nevelési elvek (EPAQ; Hembacher & Frank, 2020) csak részben függnek össze a csecsemősírásról alkotott szülői vélekedésekkel, elsősorban azon dimenziók mentén, ami a szülők általános vélekedéskészletét érinti. Ennél változatosabb az összefüggések mintázata, amikor a szülő konkrétan látja is, és nem csak elképzeli a számára idegen baba sírását. A kutatásban használt újszerű mérőeszközök és az eredmények nagyobb mintán történő bemérése a szülők csecsemőikkel való kapcsolatának egy új szeletét nyitják meg, és ezáltal alkalmasak lehetnek arra, hogy pszichoedukációs vagy intervenciós programokkal segíthessük a családok életét.

SZ28

Kvantitatív és kvalitatív eredmények a hazai nem-szuicidális önsértés kutatásokban

Elnök: **Reinhardt Melinda** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet; Zuglói Egészségügyi Szolgálat, Gyermek-, és Serdülőpszichiátria

Opponens: **Kaló Zsuzsa –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A szimpózium előadásai a nem öngyilkossági szándékkal történő önsértés (non-suicidal self-injury, NSSI) jelenségét különböző – kvantitatív és kvalitatív – módszertannal közelítik meg. Variábilis populációkban, így pszichoterápiás osztályon kezelt betegek, gyermekvédelembe vont kamaszok, pszichiátriai ellátásban részesülő serdülők, valamint iskolapszichológusok körében folytatott kutatások kerülnek bemutatásra. Az önsértést számos szerző közegészségügyi problémának tekinti, részben a kamaszok és fiatal felnőttek körében mutatkozó növekvő prevalenciaadatok (Wester és mtsai., 2018), részben pedig az önsértéssel asszociálódó pszichológiai és testi problémák (Veague és mtsai., 2008), diszfunkcionális működésmódok (Houben és mtsai., 2016), valamint szuicid rizikó (Andover és Gibb, 2010) miatt. Mivel az NSSI-cselekedetek előfordulási aránya kamaszkorban és fokozottan sérülékeny csoportokban, valamint pszichiátriai betegek körében a legmagasabb, a szimpózium előadásai ezekben a mintákban keresik az önsértéshez leginkább kapcsolódó konstruktumokat, jelentéseket, illetve attitűdöket. Az első előadás hospitalizált pszichiátriai betegek körében elemzi az önsértés hátterében álló változók és a ruminatív folyamatok összefüggéseit, felvetve, hogy pszichoterápiás osztályon kezelt betegek körében a reflektív töprengés maladaptív kimenetekhez – például önsértéshez – vezethet. A második előadás állami gondoskodásban élő kamaszlányokkal felvett félig strukturált interjúk segítségével kívánja megragadni az önsértés személyes jelentését, azokat a tudattalanban meghúzódó jelentésrétegeket, amelyek az identitáshoz kapcsolódnak. A harmadik előadás szintén kvalitatív keretben a nem-szuicidális önsértés mélyrétegeit vizsgálja pszichiátriai beteg serdülőlányok interjúanyagában. Felépülő önsértők körében rámutat az identitásalakulás és az önsértés kapcsolatára. A szimpóziumot záró negyedik, kvantitatív előadás az iskolapszichológusok szemszögéből tekint rá az önsértésre. Azokat az attitűdöket és ismereteket részletezi, amelyekkel a szakemberek jellemzően az önsértő kamaszok felé fordulnak. Az előadások mindegyike hangsúlyt helyez a lehetséges háttérmechanizmusok elemzésére és a nem-szuicidális önsértéssel kapcsolatos beavatkozások prevenciós és intervenciós aspektusaira is.

A rumináció és a nem-szuicidális önsértés kapcsolatának vizsgálata klinikai populációban

Kovács Lilla Nóra[1], Reinhardt Melinda[1,5], Klein Mária[2], Drubina Boglárka[2,3], Hammer Angéla[2], Szőke Júlia[2], Unoka Zsolt[4], Kökönyei Gyöngyi[1,6,7]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[3]Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ
[4]Semmelweis Egyetem, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika
[5]Zuglói Egészségügyi Szolgálat, Gyermek-, és Serdülőpszichiátria
[6]Semmelweis Egyetem, NAP3.0-SE Neuropszichofarmakológiai Kutatócsoport, Nemzeti Agykutatási Program
[7]Semmelweis Egyetem, Gyógyszerésztudományi Kar, Gyógyszerhatástani Intézet

A rumináció, azaz a negatív életeseményeken, depresszív hangulaton, illetve azok okain és következményen való rágódás számos pszichológiai rendellenességhez és maladaptív

viselkedéshez kapcsolódik, beleértve a nem öngyilkossági szándékkal végzett önsértést. Jelen kutatás célja a rumináció és a nem-szuicidális önsértés kapcsolatának vizsgálata volt egy bentlakásos pszichoterápiás osztályon toborzott 110 fős mintán, akik közül 91 fő (62 nő és 29 férfi, átlag életkor = 31,52 év, szórás = 10,92 év) végzett életében legalább egy alkalommal önsértést. Három lineáris regressziós elemzéssel teszteltük, hogy a rumináció bizonyos altípusai magyarázzák-e a nem-szuicidális önsértés különböző mutatóit. A ruminációt a Ruminatív Válaszstílus Kérdőív tépelődés és töprengés alskáláival, valamint a Haragrumináció Skála összpontszámával mértük. A kimeneti változók az Állítások az Önsértés Kapcsán Kérdőív egyes mutatói voltak, például, hogy az illető hányféle önsértési módot használ, valamint, hogy inkább intraperszonális (pl. érzelemszabályozó funkció, önbüntetés) vagy interperszonális (pl. figyelem kiváltása, distressz jelzése) okokból folyamodik-e önsértéshez. Mivel az önsértés gyakrabban fordul elő fiatalabb korban, nők, illetve borderline személyiségzavarral rendelkezők körében, valamint gyakran jár együtt depresszív tünetekkel, a modellekben nemre, életkorra, borderline személyiségzavar diagnózisra és depresszív tünetekre kontrolláltunk. Az eredmények azt mutatták, hogy a borderline diagnózissal rendelkező személyek ($\beta = 0,286$, $p = 0,003$) és a nők ($\beta = 0,244$, $p = 0,007$) hajlamosak több önsértési módot használni, a Ruminatív Válaszstílus Kérdőív töprengés alskálája ($\beta = 0,341$, $p = 0,002$) pedig szignifikánsan magyarázta az önsértés intraperszonális okokból történő használatát a kontrollváltozók mellett ($R^2 = 0,245$). Az eredmények arra utalnak, hogy a töprengés, ellentétben a normatív mintákban feltételezhető relatív kedvező hatásával, klinikai populációban inkább maladaptív lehet. A kutatást támogatta a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH a K 143764 és az FK 138604 pályázatokkal, valamint Kökönyei Gyöngyi a Nemzeti Agykutatási Program (2017-1.2.1-NKP-2017-00002), valamint a Nemzeti Agykutatási Program 3.0 (NAP2022-I-4/2022) keretében részesült támogatásban.

„Kis csöndes helyen kuksoltam magamban, aztán jött, ami jött” - állami gondozott kamaszlányok önsértésének élményvilága

Drubina Boglárka[1,2], Alexandrov Anna[1], Kökönyei Gyöngyi[3,5,6], Reinhardt Melinda[3,4]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[4]Zuglói Egészségügyi Szolgálat, Gyermek-, és Serdülőpszichiátria
[5]Semmelweis Egyetem, NAP3.0-SE Neuropszichofarmakológiai Kutatócsoport, Nemzeti Agykutatási Program
[6]Semmelweis Egyetem, Gyógyszerésztudományi Kar, Gyógyszerhatástani Intézet

Kutatásunk célja az volt, hogy feltárjuk és megértsük a nem öngyilkossági szándékú önsértés (nonsuicidal self-injury; NSSI) személyes jelentését, továbbá a feltételezhetően az identitásformálódással kapcsolatos rétegeit állami gondozásban élő kamaszlányok esetében. A célzott mintaválasztás mögött azon szűkkörű vizsgálati eredmények állnak, amelyek szerint az állami gondoskodásban élő fiatalok körében az önsértés prevalenciája magasabb a családjukban nevelkedő kortársaikhoz képest (Gabrielli és mtsai., 2015; Storey és mtsai., 2005). A kutatásban résztvevő hét kamasz lánnyal (M életkor = 15,44; SD = 0,53; életkori tartomány: 15-16 év)

félig strukturált interjú készült, amelyek az Interpretatív Fenomenológiai Analízis módszerével kerültek elemzésre. A résztvevők továbbá az Állítások az Önsértés Kapcsán Kérdőív rövid változatát (Inventory of Statements About Self-Injury; ISAS; Washburn és mtsai., 2012) is kitöltötték annak megvizsgálása érdekében, hogy a személyes élményvilág összevethető-e az eddigi kvantitatív kutatási eredményekkel az NSSI funkcióit illetően. A kvantitatív kérdőíves eredmények alapján a résztvevők mindegyikének életében repetitív módon (tíznél több epizód) jelent meg az NSSI, leginkább vágás, karmolás vagy ütés révén sebezték meg önmagukat. A kérdőíves önbeszámoló alapján továbbá az önsértés leggyakrabban megjelenő funkciója a saját érzelmek szabályozása volt. A kvalitatív interjúelemzések alapján az önsértés egy olyan kimagaslóan idioszinkratikus, rituális jellegekkel bíró én-élmény, amelyre a résztvevők kizárólagosan sajátként tekinthetnek, továbbá erős kontrollélményben lehet részük, ellensúlyozva azokat a negatív, zömében interperszonális élményeket, amelyek triggerelik az önsértést kísérő negatív érzelmeket (pl. elhagyatottság, magány, csalódás). Habár a narratívában megjelent a saját érzelmek szabályozása (pl. düh, feszültség csökkentése), ez azonban sokkal inkább egy tudatos, a konvenciókhoz alkalmazkodni kívánó szintnek tűnt, amely mögött az önsértés én-hez tartozó nem tudatos értelmezése húzódik meg (pl. az önsértés mint öngondoskodás vagy mint a szabályokhoz való alkalmazkodás). A több szempontból pszichésen sérülékeny csoportok esetében az önsértés megelőzéséhez elengedhetetlennek tűnik a bizalmi társas kapcsolatok támogatása, kezeléséhez pedig az önsértés felszínes értelmezésén túli, szelfhez kapcsolódó értelemzésének elősegítése. Reinhardt Melindát a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH az FK 138604 számú pályázat keretében támogatja. Kökönyei Gyöngyi a Nemzeti, Kutatási, Fejlesztési es Innovációs Hivatal – NKFIH K 143764 számú pályázatának, illetve a Nemzeti Agykutatási Program (2017-1.2.1-NKP-2017-00002), valamint a Nemzeti Agykutatási Program 3.0 (NAP2022-I-4/2022) keretében részesül támogatásban.

Önsértés (én)történetek klinikai serdülőmintában

Reinhardt Melinda[1,2], Kökönyei Gyöngyi[1,5,6], Drubina Boglárka[3,4]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet;
[2]Zuglói Egészségügyi Szolgálat, Gyermek-, és Serdülőpszichiátria
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[4]Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ
[5]Semmelweis Egyetem, NAP3.0-SE Neuropszichofarmakológiai Kutatócsoport, Nemzeti Agykutatási Program
[6]Semmelweis Egyetem, Gyógyszerésztudományi Kar, Gyógyszerhatástani Intézet

A nem öngyilkossági szándékkal történő szándékos önsértés maladaptív megküzdési stratégiák viselkedéses lenyomata, amely a testen manifesztálódik (Klonsky, 2007). Főként önbevallásos kérdőíves vizsgálatok alapján széleskörű lehetséges motivációs bázisát tárták fel mind intraperszonális, mind interperszonális szinten (Klonsky és Glenn, 2009). Kvalitatív vizsgálatunk célja ambuláns pszichiátriai kezelés alatt álló kamaszlányok körében az önsértéssel kapcsolatos megélések mélyrétegeinek feltárása volt. Nyolc, 13-20 év közötti serdülő lány vett részt az önsértésélményeiket feltáró félig-strukturált interjúkban. A fődiagnózisok többsége az Egyéb gyermekkori emocionális zavar, vagy valamilyen hangulat-,

illetve szorongásos zavar kategóriába esett. Lényeges, hogy mindegyik interjúalany az önsértésből való felépülés szakaszában volt az interjúk felvételekor, azaz hosszabb önsértési szakaszt követően – bár esetenként kisebb visszaesésekkel – az önsértés tekintetében alapvetően tünetmentesnek számított. Az interjúkat az interpretatív fenomenológiai analízis segítségével elemeztük. Az elemzések alapján több főtémát extrapoláltunk. Az egyik főtéma arra mutat rá, hogy az önsértés az önmeghatározás eszköze, a legbelső én egyedi kifejezésmódja, a személyiség inherens része. Ennek nyomán jelenhet meg az önsértéssel kapcsolatos sóvárgás, függőségi komponens is, amely az interjúk markáns vonulata volt. Másrészt az önsértés az öngondoskodás eszközeként funkcionálva a külvilág meg nem értését, el nem fogadását, a „magára hagyott én"-t ellenpontozza. Ezek alapján válik érthetővé, hogy a narratívákban miért jelenhet meg pozitív élményként az önsértés. A kamaszkorú felépülő önsértőknél főtémaként azonosíthatóvá vált a személyiségérés önsértéssel kapcsolatos folyamata is. Az önsértés kapcsán megjelenő identitásalakulás különösen a nyelvi markerekben volt tetten érhető: a konvencionális, kívülről érkező, nyelvileg jól felépített önsértésmagyarázatokkal szemben a személyes önsértésélmények elbeszélésmódja alapvetően homályos, fragmentált, passzív szerkezetekkel, gyakori tagadó móddal és összemosódott referenciapontokkal telítődött. Az interjúk narratíváját szervező erők jól illeszthetők a kamaszkori turbulens személyiségváltozás folyamatához. Mindez felhívja a figyelmet, hogy önsértésben érintett pszichiátriai beteg kamaszok esetében különösen fontos terápiás szempont a személyiségváltozás megtámogatása: azoknak a transzformatív folyamatoknak a segítése, amelyek a személyiségfejlődésben a pozitív irányú változásokat erősítik. Reinhardt Melindát a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH az FK 138604 számú pályázat keretében támogatja. Kökönyei Gyöngyi a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési es Innovációs Hivatal – NKFIH K 143764 számú pályázatának, illetve a Nemzeti Agykutatási Program (2017-1.2.1-NKP-2017-00002), valamint a Nemzeti Agykutatási Program 3.0 (NAP2022-I-4/2022) keretében részesül támogatásban.

Önsértés az iskolában – az iskolapszichológus szerepe a kríziskezelésben, különös tekintettel a direkt és indirekt intervenciókra

Flach Richárd[1], Láng András[2]
[1]Pécsi tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Az önsértés (self-harm) elméleti és gyakorlati szempontból is megosztó jelenség. Maladaptív megküzdési mechanizmusként, öngyilkosság magatartással mutatott kapcsolatát több kutatás is alátámasztja. A viselkedés élettartam prevalenciája serdülőkorban kiemelkedő, mely korosztály a személyiségfejlődés szempontjából is meghatározó idejét tölti iskolában, ami másodlagos szocializációs és mentálhigiénés funkcióval bír. Az oktatási intézmények kiemelt szereplője a pedagógiai (oktató-nevelő) munkát segítő, mentálhigiénés kapuőrökként dolgozó, és az iskolákban egyre nagyobb arányban jelen lévő iskolapszichológus. Jogszabályok és protokoll mentén végzett sokrétű feladataik közé tartozik a kríziskezelés, ugyanakkor ehhez hiányoznak a megfelelő szakmai szabályozók és jógyakorlatok. Előadásunk során a szakma önsértéssel

kapcsolatos kihívásait szeretnénk tematizálni, valamint bemutatni az iskolapszichológusok körében végzett attitűd (Survey on Positive Empathy, Negative Attitude and Confidence; Muehlenkamp és mtsai., 2013) és ismeret (Survey Questions on Knowledge of Self-Injury; Jeffery és Warm, 2002) vizsgálatunk vonatkozó részleteit. Keresztmetszeti, kérdőíves, online kutatásunkat 58 szakember töltötte ki (legtöbben 24 – 34, valamint 35 – 44 kor közöttiek). 78%-uk korábban részt vett öngyilkosság-megelőzéssel, 58%-uk nem-öngyilkossági szándékú önsértéssel kapcsolatos képzésben, ugyanakkor nem találtunk szignifikáns különbséget az ismeretek mentén a két csoport között. Annak ellenére, hogy sokan (24,5%) pályakezdők, 93,6 %-uk találkozott munkája során önsértővel. Az önsértéssel kapcsolatos ismeretek vonatkozásában a legtöbben arra válaszoltak helyesen, hogy az önsértés érzelmi fájdalom kifejeződése (M: 4,76; SD: 0,54) vagy megküzdési stratégia lehet (M: 4,34; SD: 0,98), a kontroll megőrzését jelentheti (M: 4,03; SD: 1,14) vagy egyfajta kommunikációs formaként funkcionálhat (M: 4,02; SD: 1,07). A legkevesebben azt tudták, hogy az önsértés segíthet a problémák kezelésében (M: 2,14; SD: 1,29), menekülést jelenthet a depresszív állapotból (M: 2,31; SD: 1,17), valamint identitásmegőrző szereppel bírhat (M: 2,79; SD: 1,28). Az attitűdök mentén heterogén mintázat bontakozott ki, melyből kiemelhető, hogy a szakemberek dominánsan megértéssel, empátiával, aggodalommal és támogatóan fordulnak az önsértő diákokhoz. A megkérdezettek 69%-a egyetértett azzal, hogy nem jelentene számára problémát, ha valaki az önsértésről beszélne vele, valamint a teljes minta egyetértett abban, hogy az önsértőkkel való foglalkozás nem a szakember idejének pazarlása. A kutatás és a szakirodalom eredményeit felhasználva előadásunkban javaslatokat és iránymutatásokat fogalmazunk meg az iskolai önsértés prevencióját célzó intervenciók tervezéséhez. A kutatás a Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-3-II-PTE-1581 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

SZ29

Pedagógusok, tanulók és iskolapszichológusok – a jóllét lehetőségei az iskolában

Elnök: **Hoffmann Tamás** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
Opponens: **Szabó Éva –** Szegedi Tudományegytem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Az iskolarendszer a társadalom rendkívül fontos szeletét képviseli, a benne élők jólléte, munka iránti elkötelezettsége és felkészültsége kulcskérdés a társdalom jövője szempontjából. Szimpóziumunk három előadása az iskolában dolgozók és az iskolában tanulók jóllétét és nehézségeik forrását járja körbe. A rendszer egyik sajátossága a mentális jóllét priorizálásának hiánya. Az előadások arra tesznek kísérletet, hogy áttekintsék ezt a helyzetet az oktatási rendszer résztvevőinek szempontjából, áttekintsék a releváns szakirodalmat és az előadások végén lehetséges megoldási javaslatokat, ötleteket villantsanak fel a kialakult nehézségekre. Az első előadásban N. Kollár Katalin áttekinti a magyar pedagógusok attitűdjeit, valamint a rendszerben tanuló SNI-s és BTMN-es gyerekek és az őket tanító tanárok helyzetét, valamint a

magyar iskolapszichológusok munkájával kapcsolatos elvárásokat és a munkájukhoz kapcsolódó attitűdöket mutatja be. Solymosi Katalin előadásában természettudományos tanárokból és tanárszakos hallgatókból álló mintán végzett vizsgálatának eredményeit mutatja be, amelynek fókusza a tanárok attitűdjeinek, motivációjának, módszertani ismereteinek és pedagógiai céljainak összefüggése a pályaelköteleződéssel. A kutatás átfogó képet nyújt a reáltárgyakat tanító tanárok pályával kapcsolatos megéléseiről és az erre a pályára készülő egyetemista hallgatók attitűdjeiről. Hoffmann Tamás előadásában a diákok jóllétének egyik fontos aspektusának, a társas kapcsolatok vizsgálatának egy Magyarországon korábban keveset használt módszerét mutatja be és veti össze a Mérei Ferenc által kidolgozott és széleskörben alkalmazott többszempontú-szociometriai módszerével. Az előadás célja a csoportosító-szociometria bemutatása és annak diagnosztikus jellegű felhasználási lehetőségeinek bemutatása, amely a társas térben betöltött helyzeten keresztül a tanulói jóllét egyik fontos mérőeszköze lehet, valamint teljesen új szempontokat biztosíthat az iskolapszichológusoknak a társas helyzetek elemzéséhez.

A tanárok helyzetének és az iskolapszichológus iránti elvárásainak összefüggései és az iskolapszichológus iránti attitűd diákok, pedagógus hallgatók és pedagógusok körében

N. Kollár Katalin[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A pedagógusok körében országos reprezentatív mintán (N=1381 fő) vizsgáltuk a munkavégzés jellemzőit különös tekintettel a pedagógiai munka módszertani kihívásaira és a különleges bánásmódot igénylő tanulók arányára az adott iskolában, valamint a nehézségek esetén kapható és igényelt segítség formái és forrásait mutatjuk be. Eredményeink szerint a pedagógusok közt jelentős különbségek vannak abban, hogy az általuk oktatott diákoknak milyen arányban vannak tanulási vagy magatartási problémái. A pedagógusokiskoláinak 25 %-ában az SNI tanulók aránya átlag fölötti (20 %-ban 10-30 %-os arányú, 5 %-ban ennélis magasabb), és ezeknél az értékeknél még magasabb a BTMN tanulók 10 % feletti iskolai aránya (30%). A problémák közül gyakoriság szempontjából kiemelkedik a magatartási problémás és gyengetanulmányi eredményű diákok aránya. Ezekkel az eredményekkel összhangban az iskolapszichológustól leginkább igényelt feladatkör a pszichés problémák kezelésében való segítés. Az iskolapszichológiai szolgáltatással kapcsolatos igényt és az igényelt szolgáltatás konkrét formáit a fenti változókkal való összefüggésben vizsgáltuk. Az iskola- és óvodapszichológusi segítség várható igényét a pedagóguspályára készülő hallgatók (N=316 fő) és a diákok körében (országos reprezentatív minta 1444 fő) is felmértük, és összehasonlítottuk a pedagógusjelölt, gyakorló pedagógus és diák minta attitűdbeli jellemzőit. Az iskolapszichológiai ellátottság a megkérdezett pedagógusok iskoláiban 56 %. Összességében nagymértékű pozitív hozzáállást láthatunk a pedagógusok részéről az iskolapszichológia iránt, elsősorban a problémák megoldását igénylik az iskolapszichológustól, de nyitottak a közös problémamegoldás iránt is. Mind a hallgatók, mind a diákok véleménye egyértelműen a pszichológus iskolai jelenlétét támogatja, azonban részükről némi ambivalencia is tetten érhető. Eredményeink szerint az iskolapszichológus iránti attitűd egyértelműen pozitívabb azok körében, akinek személyes tapasztalata van az iskolapszichológus működéséről. A pedagógus hallgatók legfőbb problémának a pedagógus pályán a diákok motiválatlanságát érzik, az iskolapszichológustól várt segítség tekintetében kiemelkedik a módszertani segítség igénye,

ami a pályakezdők bizonytalanságát tükrözi, valamint a válaszok az iskolapszichológus szerepkörével kapcsolatos információhiányt is tükrözik (felülértékelik az iskolapszichológus tanítási gyakorlatának szükségességét a pedagógus mintához képest). Ezek tanulsággal szolgálnak a képzés feladataira vonatkozóan. Mindezek alapján ajánlások fogalmazhatóak meg a fenntartók felé az iskolapszichológusi hálózat kiépítésének sürgető pontjai és hosszú távú stratégiája vonatkozásában. A kutatás a 2018-1.2.1-Nemzeti Kiválósági Program támogatásával készült.

Pedagógusok közérzetét meghatározó tényezők, és a rendszerszintű támogatás lehetőségei

Solymosi Katalin[1], N. Kollár Katalin[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A pedagógusok az iskola kulcsszereplői. Az ő jóllétük lényeges eleme az oktatás-nevelés sikerességének, és jelentősen befolyásolhatja a jövő nemzedékének boldogulását. Mivel az oktatási rendszer inkább ez ellen, mint érte hat, nagy jelentősége van annak, miként lehet támogatni a pályán levőket mentális és érzelmi jóllétük megőrzésében. Az előadás arra fókuszál, hogy milyen kihívásokkal kell megküzdeniük a pedagógusoknak, milyen tényezők határozzák meg kiégésüket, jóllétüket és a pályán maradásukat. Mivel a pályaelhagyás és az elöregedés még kifejezettebb a természettudományos tárgyakat oktatóknál, így kutatásunkban célzottan fizikatanárokat kérdeztünk (185 fős minta). A vizsgálat egy átfogó, a pályaválasztási motivációt, a szakmai identitást, célokat, tanítási módszereket és módszertani kultúrát, az önfejlődést is vizsgáló kérdőívcsomagot célozta. Arra voltunk kíváncsiak, hogy miként függ össze a fizikatanárok pedagógiai munkája, az alkalmazott módszereik, szakjukkal és az önképzéssel kapcsolatos attitűdjeik a kiégés mértékével, illetve hogyan hat a módszertani sokszínűség a pályaelköteleződésre, milyen összefüggések tárhatók fel a pedagógusok saját tanulásukkal, önfejlődésükkel kapcsolatos nézeteikre vonatkozóan, milyen szerepe van a szervezeti sajátosságoknak. Fontos szempont volt, hogy megtudjuk, mit tartanak a legnagyobb kihívásnak, és hogy milyen válaszokat tudunk ezekre találni. Az előadás implikációkat fogalmaz meg a pedagógusok lehetséges támogatását illetően, valamint az óvoda- és iskolapszichológus képzésre vonatkozóan. A kutatás során még a képzésben lévő tanárszakos hallgatókat is kérdeztünk. Az ő motivációik, megéléseik, illetve általánosságban a végzős tanárszakosokkal kapcsolatos oktatói tapasztalatok is arra inspirálnak, hogy javaslatokat fogalmazzunk meg a képzés számára is.

A csoportosító szociometria és felhasználási lehetőségei az iskolában

Hoffmann Tamás[1], N. Kollár Katalin[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A szociometriai vizsgálódásnak Magyarországon igen gazdag hagyománya van, és elsősorban Mérei Ferenc többszempontú szociometriai módszerének alkalmazásával történik. Miközben a magyar gyakorlat kizárólag ezzel a módszerrel dolgozott, addig a külföldi szakirodalom igen

bőségesen foglalkozott a gyerekek társas kapcsolataival és a csoportban elfoglalt helyükkel, azonban egy másik megközelítés segítségével, amelynek máig használt alapjait az 1980-as években dolgozta ki Coie, Dodge és Coppottelli, valamint Newcomb és Bukowski. Ez a módszer fontos pontokon eltér a Mérei-féle módszertől, ugyanakkor a két metódus felvételi módja nem sokban különbözik egymástól. Ebben az előadásban elsőként bemutatásra kerül ez a módszer, amelyet a legfontosabb vonása alapján a Mérei-féle módszertől való megkülönböztethetőség okán csoportosító-szociometriai módszernek neveztünk el. A csoportosító-szociometria két alapvető kérdéssel dolgozik, amelyek az elfogadottságot és az elutasítottságot mérik egy közösségben, amelyek alapján a csoport egyes tagjait öt csoportba sorolja (elfogadott, elutasított, átlagos, ambivalens és elhanyagolt). Az előadás áttekinti a csoportosító-szociometria legfontosabb szakirodalmi forrásait, kitérve a felvétel és az eredményszámítás lehetőségeire, valamint bemutatva azokat a kutatásokat, amelyek bizonyítják, hogy a módszer által meghatározott szociometriai csoportok között, mind viselkedéses, mind pedig pszichológiai változókban jelentős eltérések tapasztalhatóak, amelyek mind keresztmetszeti, mind pedig longitudniális mérésekben kimutathatóak. Az előadás végén a két módszer összevetése és a gyakorlati implikációk tárgyalása következik, áttekintjük, hogy milyen módon járulhat hozzá az elutasítottság mérése és az adott szociometriai csoportba való bekerülés az eddig meglévő elemzési lehetőségekhez. A csoportosító-szociometriai módszert az eSzocMet rendszerében elvégezhető és a hagyományos szociometriai mérésen túl igen fontos információkat tartalmaz a csoport egyes tagjainak megítélésével kapcsolatban, és így új fogódzókat nyújthat a gyakorló iskolapszichológusok számára a vizsgált osztályok jobb megismeréséhez.

SZ30

Interkulturális szexuálpszichológiai vizsgálatok

Elnök: **Csinády Ariána** – Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Héjja-Nagy Katalin –** Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A szimpózium a Debreceni Egyetem Szexuálpszichológia Kutatócsoportjának kutatásait mutatja be. Interkulturális kutatásaink során mind magyar, mind spanyol adatokat gyűjtöttünk a malagai egyetemmel (University of Malaga) közösen. Számos témakört érintettünk, melyek szerepe kulcsfontosságú a szexuális prevencióban és edukációban (pl.szexuális hiedelmek, szexuális asszertivitás, szexuális motiváció, szexuális életstílus, társas jóllét, párkapcsolati elégedettség, társadalmi nem), illetve, melyek a szexualitással kapcsolatos problémák felmérésére irányulnak (pl. Dark Triad vonások, szexuális funkciózavarok, problémás pornóhasználat és problémás Tinder használat). A jelen szimpóziumon négy kutatás bemutatását tervezzük, melyek ezen területeket vizsgálják online kérdőíves módszerekkel. Célunk annak megvilágítása, hogy mely tényezőknek van legkiemelkedőbb hatása a szexuális asszertivitásra, mivel e készség a szexuális prevenció szempontjából elsőrendű, mert hatékonyan oktatható. Továbbá fontos felmérni azon veszélyeztetett csoportokat, akik e készségnek nincsenek birtokában, vagy akik malignusan alkalmazhatják azokat másokkal szemben. Kutatócsoportunk határozott célja a szexuális nevelés hatékonyságának növelése,

melyben cél kell legyen, a diszfunkcionális hiedelmek csökkentése és az asszertív szexuális kommunikáció oktatása. Eredményeink rávilágítanak annak fontosságára, hogy a szexuális edukációt nemhez, életkorhoz, társadalmi csoporthoz igazítva kellene szervezni a jobb hatékonyság érdekében.

Szexuális asszertivitás és szexuális funkcionális hiedelmek vizsgálata

Pintér-Eszenyei Zsuzsanna Gyöngy[1], Kató Szabolcs[1], Csinády Ariána[1], Szemán-Nagy Anita[1]
[1]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Napjainkban egyre nagyobb figyelem vetül mind a szexuális asszertivitásra, mind a szexuális hiedelmekre, mivel a szexualitás jelentősen befolyásolja az életminőséget egészen serdülőkortól az időskorig (Dominguez és Barbagallo, 2016; Nunez, Derluyn és Valcke, 2018). Hátterük feltárását épp ezért fontos feladatnak tartjuk. Kutatásaink során a DE-BTK Pszichológia Intézet Szexuálpszichológia Kutatócsoportban a szexuális asszertivitást és a szexuális hiedelmeket vizsgáljuk. A pilot study eredményeit 2238 fős mintán szeretnénk bemutatni. Célunk minél több szempontból, minél több csoportban felmérni a vizsgált jelenségeket, biológiai és társadalmi nem, életkor, párkapcsolati státusz, szülőség, szexuális orientáció, szexuális életstílus tekintetében. Szignifikáns összefüggést találtunk a funkcionális szexuális hiedelmek és a szexuális asszertivitás között. Emellett a nők és gyermeket nevelő résztvevők bizonyulnak asszertívabbnak. Eredményeink azt mutatják, hogy az életkor előrehaladtával a funkcionális hiedelmek száma nő, míg a szexuális asszertivitás mértéke csökken. Továbbá a párkapcsolatban élők asszertivitása magasabb, mint az egyedülálló csoporté. A szexuális orientáció szempontjából, a pánszexuális csoport asszertívebb, míg több funkcionális hiedelemmel a bipoláris csoport rendelkezik. A szexuális életstílus csoportjai (monogám és nem-monogám) a szexuális asszertivitáson belül a nem kívánt szexuális aktus elutasítása és az előzményekről való kommunikációban hatékonyabbak a monogám életstílussal élők.

A szexuális hiedelmek szerepe a szexuális önérvényesítésben és párkapcsolati elégedettségben

Nagy Henriett, Pintér-Eszenyei Zsuzsanna Gyöngy[2], Szarvas Boglárka[1], Csinády Ariána[2]
[1]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia BA hallgató
[2]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Korábbi kutatások is bizonyítják, hogy a szexuális asszertivitás nagyban befolyásolja a szexuális elégedettséget, mely szoros kapcsolatban áll a párkapcsolati elégedettséggel. Egyes tanulmányok szerint a hagyományos nemi normák és szerepek, illetve a szexuális hiedelmek száma magasan korrelál az elégedettség mértékével. Jelen kutatás a szexuális hiedelmek szerepét hivatott vizsgálni, a szexuális asszertivitás és párkapcsolati elégedettség tükrében. A minta 312, 18 év feletti személy bevonásával jött létre, akik online kérdőíves formában töltötték ki a szexuális asszertivitás, szexuális hiedelmek, a társas jóllét és a párkapcsolati elégedettség felmérésére szolgáló kérdőíveket. A vizsgálat alatt az általánosan használt háttérváltozók

mellett (életkor, nem, aktuális kapcsolati státusz, lakóhely, gyermekek megléte és száma, legmagasabb iskolai végzettség) megjelennek a szexualitással kapcsolatos háttérváltozók is (szexuális életstílus, eddigi partnerek száma, szexuális orientáció). Az adatok elemzése jelenleg folyamatban van, ettől függetlenül az eredményekkel kapcsolatos elvárások egyike, hogy az az egyén, aki több szexuális hiedelemmel rendelkezik, kevésbé fogja magát elégedettnek érezni párkapcsolatában, illetve nem tudja olyan eredményesen érvényesíteni önmagát, mint az a személy, aki kevesebb tévhittel rendelkezik a szexualitást illetően. Mivel a nemi szerepek szorosan kapcsolódnak a szexualitással kapcsolatos tévhitekhez, szintén várjuk azon hipotézis beigazolódását, miszerint a nemek szerinti csoportosítás differenciált eredményeket mutat a szexuális tévhitek skálán. A vizsgálat további kérdéseket is felvethet a témában, melyek későbbi kutatás alapjaként is szolgálhatnak.

A szexuális motiváció, hiedelmek és asszertivitás összefüggései a nemi szerepekkel

Szarvas Boglárka[1], Nagy Henriett[1], Szemán-Nagy Anita[2], Csinády Ariána[2]
[1]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológia BA hallgató
[2]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A szexuális asszertivitás fogalma szorosan összeköthető a jobb minőségi szexuális élettel, az egészséges szexuális fejlődéssel, a magasabb mértékű szexuális elégedettséggel, valamint a nem kívánt vagy kockázatos szexuális együttlétek sikeres elkerülésével. A szexuális asszertivitás tehát kiemelkedő fontossággal bírhat az egyén szexuális életében, ennek ellenére elenyésző mértékű szakirodalmat találhatunk a témával kapcsolatosan. A szexuális hiedelmek, mítoszok szexuális diszfunkciót okozhatnak, a szexuális asszertivitáshoz hasonlóan pedig fontos szereppel rendelkeznek a felnőttkori szexualitás és az egészséges szexuális élet alakulásában. A férfiak és a nők más és más indíttatásból vesznek részt szexuális kapcsolatban, a motiváció mellett azonban a nemi szerepekkel kapcsolatos idealizált elvárások is befolyásolják a szexuális aktusban való részvételt, de akár az aktus kezdeményezését is. Véleményünk szerint azonban mindezen tényezők valamilyen módon kapcsolódnak a szexuális asszertivitáshoz. Kutatásunk során a DE-BTK Pszichológia Intézet Szexuálpszichológia Kutatócsoportban a szexuális asszertivitás különböző aspektusait vizsgáljuk (Szexuális Asszertivitás Kérdőív), illetve hasonlítjuk össze azokat a szexuális hiedelmekkel (Szexuális Hiedelmek Kérdőív (női és férfi verzió), a szexuális motivációval (Szexuális Motiváció Kérdőív), valamint az idealizált nemi szerepekkel (Multikulturális Maszkulinitás Ideológiai Skála és Femininitás Ideológia Skála). Az adatokat online kitölthető kérdőív formájában vettük fel, 1347 kitöltő adataival dolgozunk. A kutatás statisztikai elemzései jelenleg folyamatban vannak.

Szex a digitális színtéren: Problémás pornográfia-és Tinder-használat, valamint szexuális diszfunkciók vizsgálata magyar és spanyol mintán

Kató Szabolcs[1], Pintér-Eszenyei Zsuzsanna Gyöngy[1], Körmendi Attila[1], Szemán-Nagy Anita[1]

[1]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Az elmúlt évtizedben a fiatal felnőttek, de akár prepubertáskorú gyerekek körében is növekedő tendenciát mutat a pornográf tartalmak fogyasztása, mely lehetőséget adhat az ezzel kapcsolatos függőségek kialakulására. Egyre növekvő számú tudományos bizonyíték utal arra is, hogy a fokozódó pornófogyasztás hozzájárulhat a szexuális diszfunkciók gyakoriságának növekedéséhez, azaz hatással lehet a nemi szervek működőképességére, a szexuális vágy megjelenésére/fenntartására, a szexuális elégedettségre, vagy akár az orgazmus elérésének képességére. Az online világ térhódításának köszönhetően a társkeresés is egyre inkább ezen a színtéren történik. A társkereső applikációk (pl. Tinder) a hosszútávú pártalálás mellett a rövidebb, akár alkalmi jellegű szexuális kapcsolatok kialakítására is lehetőséget nyújthatnak. A modernkori szexualitás tehát már nehezen értelmezhető a digitális világ jelenlétének figyelembevétele nélkül, ezért kifejezetten fontos képet kapunk a potenciális veszélyekről az addikciók és szexuális diszfunkciók terén. Az interkulturális szexuálpszichológiai kutatásunkban ezért kiemelt figyelmet kap a kóros online pornográfia fogyasztás (Problémás Pornográfia-használat Skála), a Tinder-használat (Problémás Tinder-használat Skála), valamint ezek kapcsolata a szexuális diszfunkciókkal (Arizona Szexuális Élmények Skála). 438 magyar és 196 spanyol kitöltő adatait hasonlítjuk össze e szempontok mentén, demográfiai és szexualitással kapcsolatos faktorok tükrében. Az összehasonlító vizsgálat statisztikai elemzései jelenleg is folyamatban vannak.

SZ31
Újabb témák az ember-környezet tranzakció területéről

Elnök: **Dobai Attila Marcelián –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet
Opponens: **Lippai Edit –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

A szimpózium három előadása, bár szervesen nem kapcsolható össze, mégis elmondható, hogy közös metszéspont a kutatásokban, az „extrém élethelyzet" és az egyén, illetve sajátos csoportok alkalmazkodási készsége, rezilenciája a megváltozott külső körülményekhez. Az első bemutatásra kerülő kutatás az édesanyák széleskörű otthoni feladatait vizsgálta egy extrém élethelyzetben a COVID-19 pandémia alatt. A kvalitatív vizsgálat fókuszában az online platformokon történő kapcsolattartás, és az édesanyák életvilágának megváltozásán volt a hangsúly. Az interjúalanyok különböző településtípusokból kerültek kiválasztásra (kisváros, falu/község, megyei jogú város, főváros, üdülőváros). Az anyák esetében jellemző volt, hogy a világjárvány első felében a híreket szorosabban követték, majd a második hullámtól kifejezetten

elkerülték a szorongást növelő információkat. Összességében az eredmények azt mutatták, hogy kedvezően alakult az édesanyák szabadidős tevékenységének a szerveződése a pandémia alatt, míg az online oktatás többletterhet jelentett. A szimpózium következő előadása a környezetpszichológia egyik központi témája, az „intim szféra" köré szerveződik. A börtön, mint disztópiás tér a rendellenes, a társadalom perifériájára került fogvatartottak sajátos zárt intézete. A kiszabott büntetés letöltésének idejére. Jelen közvetlen megfigyelés stratégiáját alkalmazó munka, a fogvatartottak sajátos szociofizikai tereiben, Kolumbiában, Bogotában zajlott. Az 5 hónapos periódus, 2022-ben egy börtönprogramokat működtető kolumbiai alapítvány keretei között valósulhatott meg. A kutatás fókuszában az otthonosság megteremtésének lehetőségei álltak, kiemelten az anya-gyerek, illetve a börtön személyzete közötti konfliktusok, valamint a fiatalkorú bűnelkövetők, a „prizonizációs ártalmak" kerülnek. Összességében a börtönterek sajátos használata és a felkínált „otthonosság-konstrukció" elutasítása volt érzékelhető. A munka 5 hónapon át zajlott 2022-ben egy börtönprogramokat működtető kolumbiai alapítvány keretei között. A szimpózium záró előadása is a börtön tematikába illeszkedik. A BVOP Egészségügyi Főosztály megkeresésére egy ember-környezet tranzakciótudományi kutatás zajlott, pilot jelleggel. A vizsgálatban a büntetés-végrehajtás egészségügyi ellátóhelyiségeinek falszínezése és a térhasználók (a fogvatartottak, valamint a személyi állomány tagjai) bizonyos pszichológiai folyamatai közötti összefüggéseket keresték. Első lépésben az általános szín- és a falszín-preferenciát tárták fel, az előadásban bemutatott másik lépésben pedig a személyi állomány és a fogvatartottak érzelmi állapotát, valamint az adott helyiség észlelt figyelem-helyreállító hatását mérték fel fehér és színes falú helyiségekben. A kutatás alkalmas volt arra, hogy megalapozza azt a kutatássorozatot, amelynek eredményei lehetővé teszik konkrét javaslatok megfogalmazását a BVOP felé a büntetés-végrehajtás egészségügyi helyiségei pozitív pszichológiai folyamatokat elősegítő színezésére vonatkozóan.

Anyák a COVID-19 alatt az online térben 2020-2022

Lendvai Lilla[1], Végh Judit[1], Nguyen Luu Lan Anh[1], Dúll Andrea[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Interkulturális Pszichológiai és Pedagógiai Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

Magyarországon a COVID-19 járvány során az anyák feladatai sok szempontból nehezebbek lettek és sokrétűbbé váltak (Fodor és mtsai., 2020), emellett a személyes kapcsolatok ápolása is sokkal inkább az online térbe helyeződött át (Szalma & Rékai, 2020). Célunk volt feltárni a magyar anyák online térben szerzett tapasztalatait a COVID-19 egyes hullámai során. Kutatási kérdésünk: Mi jellemezte a magyar anyák online jelenlétét a COVID-19 alatt 2020 és 2022 között? Hogyan élték meg az online tér térnyerését? Milyen területeken és módokon észleltek változást? Vizsgálatunk során 12 anyával vettünk fel félig strukturált interjút a COVID-19 első (2020 áprilisában és májusában), második (2020. november végétől 2021. január elejéig) és ötödik hullámában (2022. április-május). Az első adatfelvételkor az átlagéletkor 36,6 év volt (legidősebb: 40, legfiatalabb: 32). A gyermekek száma 1 és 4 közötti volt, a legfiatalabb gyermek nem lehetett idősebb 10 évesnél, és minden interjúalany a férjével élt közös háztartásban (kisváros, falu/község, megyei jogú város, főváros, üdülőváros). A félig strukturált

interjúkat induktív kvalitatív elemzéssel elemeztük (Braun & Clarke, 2006 és Tracy, 2010 alapján). Előzetes eredményeink szerint a COVID-19 okán az online felületek térnyerése számos új, kedvező lehetőséget jelentett az anyák számára, melyek révén olyan szabadidős tevékenységeket gyakorolhattak, amikre korábban online nem volt lehetőségük (pl. ingyenes tanfolyamok, online színház). Ezek használata azonban nem bizonyult tartósnak, az ötödik hullámra használatuk szinte teljesen megszűnt. Ugyanakkor az első hullám során az anyák aktívabban követték a híreket, míg a 2. hullámtól már kifejezetten kerülték azokat, mellyel mindkét esetben szorongásukat próbálták oldani. A kommunikáció és a kapcsolattartás is sokkal inkább az online térbe helyeződött át, mely az ötödik hullámra szintén a járvány előtti időszakban jellemzőre mérséklődött. A karantén idejére bevezetett online oktatás komoly kihívást jelentett a megkérdezett anyák számára, akik a korlátozások idején otthon tanultak gyermekeikkel. Összességében elmondható tehát, hogy az online felületek és lehetőségek kiaknázása kedvezően hatott a magyar anyákra, azonban az online oktatás növelte terheiket.

Díszes rácsok – Kolumbiai börtönök környezetpszichológiai vizsgálata

Fiáth Titanilla[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Társadalomtudományi Kar, Társadalmi Kapcsolatok Intézete

A börtönnel foglalkozó környezetpszichológiai kutatások egyik központi fogalma az „intim szféra”, az interperszonális határok szabályozásának és a kontrollnak a kérdései zárt intézetekben. A fogvatartottak egyfelől kénytelenek kapcsolatba lépni egymással és a személyi állománnyal (az ezzel összefüggő fogalom a zsúfoltság), másfelől azonban az intimitás igénye sérülhet akkor is, amikor a kapcsolattartási törekvéseik csődöt mondanak (izoláció). A kutatás célkitűzése annak vizsgálata volt, hogy egyes speciális börtönrezsimekben hogyan próbálja mind a büntetés-végrehajtási szervezet, mind pedig maguk a fogvatartottak megteremteni az „intim terek” lehetőségét, illetve kialakítani az „otthonosság” élményét. 2022-ben csaknem 5 hónapot töltöttem egy börtönprogramokat működtető kolumbiai alapítvány (Fundación Acción Interna) meghívott pszichológus munkatársaként Bogotában. A kísérleti program keretei között egyéni és csoportos foglalkozásokat tartottam elítélteknek, miközben kulturális antropológusként megfigyeléseket végeztem az intézeti kultúra alaposabb megismerése és a terápiás programok pontosabb adaptációja érdekében. Az előadás során – a kolumbiai bv. intézetek vázlatos ismertetése mellett – egy női börtön anya-gyermek részlegében szerzett tapasztalataimat elemzem környezetpszichológiai szempontok alapján. Azokra az intézet személyi állománya és az édesanyák igényei között fennálló konfliktusokra összpontosítok, amelyek a tér használatában, illetve a zárkák berendezésében, dekorációjában is tükröződnek. Ezt követően két, bogotái fiatalkorú bűnelkövetők intézetében végzett megfigyeléseimet foglalom össze. Arra keresem a választ, hogy milyen technikákkal igyekszik az intézetek vezetősége megóvni a fiatalokat az ún. „prizonizációs ártalmaktól”, hogyan tükröződik mindez a zárkák és egyéb börtönterek használatban, illetve milyen „szubverzív” stratégiákkal élnek az elítéltek, amikor a saját öndefiníciójuknak megfelelően utasítják el az intézet által felkínált „otthonosság-konstrukciót”.

Színezett helyiségek és használóik viszonyának vizsgálata büntetés-végrehajtási egészségügyi környezetekben

Hülber Attila[1], Berze Iván Zsolt[1], Várkonyi Zsolt[3], Nemes Nagy Anna[4], Szucsáki Melinda[5], Dúll Andrea[1]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem

[3]Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság Stratégiai, Elemzési és Tervezési Főosztály, főosztályvezető

[4]Bünetés-végrehajtás Országos Parancsnokság, Egészségügyi Főosztály, főosztályvezető

[5]Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnokság, Egészségügyi Fősztály, kiemelt főreferens

A BVOP Egészségügyi Főosztály megkeresésére Intézetünk egy ember–környezet tranzakciótudományi kutatássorozatot tervezett, amelynek fókuszában a büntetés-végrehajtás egészségügyi célú helyiségei falainak színezése és a térhasználók (személyi állomány tagjai és fogvatartottak) bizonyos pszichológiai folyamatai közötti lehetséges összefüggések vizsgálata áll. A kutatássorozat első, pilotnak tekinthető, a Büntetés-végrehajtás Egészségügyi Központjában (BVEK) lezajlott szakasza három lépésből állt. Előadásunkban az első és harmadik lépésben kapott eredményekből mutatunk be néhányat. Az első lépésben (n = 191, 60,7% nő, 83,2% személyi állomány tagja; életkori átlag: 38,44 év, szórás: 10,327) a személyi állomány és a fogvatartottak általános szín- és falszín-preferenciáját vizsgáltuk, előbbit színskála, utóbbit a BVEK kiválasztott (már színezett és fehér falú) helyiségeinek eredeti és digitálisan módosított falszínű képei segítségével. Az eredmények szerint az általánosan kapott színpreferencia (első a kék: 32,4%) a falszínek esetében nem érvényesült, az általános színpreferencia falszínpreferenciát torzító hatása mellett is a gyógyászati célú helyiségek esetében a fehér, a nem gyógyászati célú helyiségek esetében pedig a helyiségek tényleges színe volt a leginkább tetszőként legtöbbször választott falszín – a gyógyászati célú helyiségek esetében függetlenül attól, hogy a helyiség tényleges falszíne fehér vagy színes volt. A harmadik kutatási lépésben (n = 188, 60,1% nő, 83% személyi állomány tagja; életkori átlag: 38,43 év, szórás: 10,317) a helyiségek a Perceived Restorativeness Scale (Hartig és mtsai., 1997) kérdőív segítségével mért észlelt helyreállító (azaz a fizikai és pszichológiai felépülési folyamatokat támogató) hatását, valamint a személyi állomány és a fogvatartottak rövid Profile of Mood States kérdőív (Shacham, 1983) segítségével mért érzelmi állapotát hasonlítottuk össze ugyanolyan funkciójú fehér és színes falú helyiségben. Nem találtunk különbséget a fehér és a színezett szobában részt vevők érzelmi állapotait tekintve, ugyanakkor a teljes mintán a színezett falú helyiségekben nemtől, kortól, státusztól és színpreferenciáktól függetlenül erősebb észlelt helyreállító hatásról számoltak be (általános helyreállítás: $\beta = 0{,}277$, $p < 0{,}001$; lépték-koherencia: $\beta = 0{,}296$, $p < 0{,}001$). A hatás ugyanakkor nem függött össze nemmel, életkorral, általános szín- és falszín-preferenciával, az általános helyreállítás mértéke azonban összefüggött a státusszal: a fogvatartottak esetében nagyobb volt ($\beta = 0{,}217$, $p = 0{,}003$). Terveink szerint a nemzetközi szinten is kevés előzménnyel rendelkező, jelenleg is zajló kutatássorozatunk eredményei nyomán konkrét javaslatokat fogalmazhatunk meg a büntetés-végrehajtási egészségügyi helyiségek pozitív pszichológiai folyamatokat facilitáló falszínére vonatkozóan. A kutatás az ELTE Tématerületi Kiválósági Program 2020 – Intézményi Kiválósági Alprogram – TKP2020-IKA-05 keretében valósul meg.

SZ32

Serdülők és fiatal felnőttek jólléte a helyhasználat kontextusaiban – Környezetpszichológiai megközelítés

Elnök: **Tóth-Varga Violetta –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet
Opponens: **Illés Anikó –** Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

A szimpóziumunk mindhárom előadásában fiatalok különböző csoportjainak kiemelkedően fontos territóriumait vizsgáljuk. Környezetpszichológiai aspektusból közelítjük meg a serdülők és a fiatal felnőttek „második otthonait", otthonpótló helyeit, úgymint a munkahelyet, az iskolát vagy a városi kedvenc helyeket, és vizsgáljuk az azokhoz fűződő viszonyt. Mindezt a COVID-pandémia, a szomszédunkban dúló háborús helyzet, a gazdasági, inflációs nehézségek és a klímaválság fémjelezte, az egzisztenciális szorongásokat felerősítő, a pszichológiai jóllétet fenyegető szociofizikai kontextusba helyezzük. Fontos vonatkoztatási pontként tekintettünk a koronavírus-járvány teremtette szeparációs helyzetre, a kényszerű bezárások következményeként kialakult szocializációs nehézségekre, amely nagy terhet rótt e fiatal korosztály vállára. Frankó Luca és Erdélyi Ajna kutatásukban a Z-generáció munkahelyi térhasználatát vizsgálták, melyben a jóllét, az észlelt irodai magánszféra és a munkahelykötődés kölcsönkapcsolatait monitorozták. Kvantitatív kutatásuk rámutat a Z-generációs irodahasználók alacsonyabb jóllétére és erősebb önszabályozó mechanizmusok használatára, mely sérülékenységet, nehezebb szervezeti szocializációt sejtet. Somogyi Krisztina folyamatban lévő kutatása a Z-generáció fiatalabb korcsoportját célozta meg egy a vidéki egyetemista populáció térhasználati szokásait és kedvenc helyeit feltáró kvalitatív vizsgálatban. Az adatgyűjtés során a hallgatók lokalizálták a legfontosabb tevékenységeiket a város terében, illetve kedvenc helyüket írásban és vizuálisan is bemutatták. A kutatás kiemeli a szakirodalommal egybevágó eredményeket, miszerint az otthoni és a természeti környezetek a leginkább választott, legnépszerűbb kedvenc helyek, illetve felhívja a figyelmet a nagy kulturális középületek teljes hiányára a megnevezett kedvenc helyek között. A szerző az eredményeit párhuzamba állítja az elmúlt évek bezárásokkal teli krízishelyzetével, az egyetemista populáció jóllétére is kiható szocializációs nehézségekkel. Szimpóziumunk utolsó előadásában a középiskolás korosztály második otthonához, azaz az iskolához fűződő viszonyt tárgyaljuk. Tóth-Varga Violetta Fodor Szilviával közösen zajló kutatásában a középiskolások iskolai jóllétét vizsgálta pozitív pszichológiai keretben. A kvalitatív elrendezésű vizsgálatban a diákok meghatározott pozitív érzésekhez kapcsolódóan (EPOCH alapján) a saját iskolájukban készítettek fotókat és mellékeltek hozzájuk szöveget. Ezek, illetve a témában készült fotóinterjúk tartalomelemzése feltárta, hogy az egyes kedvenc helyek miképp járulnak hozzá a serdülők jóllétéhez. A kapott összefüggések támpontként szolgálhatnak az iskolai jóllét növelésére.

Serdülők iskolai jóllétének környezetpszichológiai aspektusai egy kvalitatív kutatás tükrében

Tóth-Varga Violetta[1], Fodor Szilvia[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Kvalitatív kutatásunkban a pozitív pszichológia egyik igen fontos témáját, a jóllét különböző aspektusait vizsgáltuk serdülők körében. Kern és munkatársai 2016-ban dolgozták ki Seligman (2011) PERMA modellje alapján a speciálisan serdülők számára alkotott un. EPOCH-modellt. E kérdőív öt dimenziója a felnőttkori jólléthez szükséges előfeltételeket fedi le (magyarra adaptálta Lángh, 2019). Mivel az általános jóllét mellett beszélhetünk iskolai jóllétről is (Nagy, Gál, Jámbori és Kasik, 2019), kutatásunkban a serdülőkori pszichológiai jóllét egyes elemeit lokalizáltuk az iskolai környezetre a reflexív fotográfia módszerével (Harrington-Schibik, 2003) dolgozva. Környezetpszichológiai hangsúlyú vizsgálatunkban egy középiskola diákjait (14-19 éves korig) kértük fel arra, hogy készítsenek egy-egy fotót az EPOCH-dimenzióit alkotó kifejezésekre: azaz fotózzák le, mi jelenti számukra az iskolában a boldogságot, az elmélyülést, a kapcsolódást, az optimizmust, valamint a kitartást. E mellé kértünk egy rövid leírást is arról, hogy mit fotóztak és milyen érzést, élményt társítanak hozzá, továbbá 6 tanulóval fotóinterjút vettünk fel, hogy a jelentéseket tovább mélyíthessük. A beérkezett mintegy 1000 fotót a hozzájuk tartozó leírásokkal, valamint az interjúátiratokat tartalomelemzésnek vetettük alá. Előadásunkban bemutatjuk a vizsgált iskola serdülőkori jóllét szempontjából legfontosabb helyeit, tereit, tárgyait (mint pl. könyvtár, bejárati ajtó, osztályterem, folyosó, büfé, osztálykabala, karácsonyi dekoráció), amelyek a diákok jóllétét kedvezően befolyásolják. Feltártuk ezeknek a helyeknek a környezetpszichológiai jellemzőit, fizikai és szociális aspektusait, lélektani jelentésrétegeit. Célunk volt, hogy megértsük a hozzájuk fűződő élmények, érzések mintázatait. Hosszú távú célunk, hogy más iskolák kutatásba való bevonásával eredményeink általánosíthatóbbá váljanak, s az összefüggések alapján az iskolai jóllét növelésére irányuló intervenciós lehetőségeket alakíthassunk ki.

Z-generációs irodahasználók mint sérülékeny munkavállalói csoport?

Frankó Luca[1], Erdélyi Ajna[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Budapesti Corvinus Egyetem

A Z-generáció tagjai az elmúlt években léptek a munkaerőpiacra, így akár friss erőként, adott esetben ambiciózus konkurenciaként is tekinthetnek rájuk az idősebb generáció tagjai. Ha azonban szemügyre vesszük azt a társadalmi-gazdasági-ökológia környezetet, amelyben a jelen kor pályakezdőinek karrierje elindult, akár egyfajta sérülékeny csoportként is definiálhatjuk őket. A munkahelyi szocializációjuk „szenzitív periódusában" érkezett ugyanis a COVID-pandémia, az Ukrajna területén zajló háború, valamint az inflációs válság is az addig is „tomboló" klímaválság mellé. Fontos kérdés tehát, hogy ennek a szenzitív periódusnak a terhelt szociofizikai környezeti adottságai valóban sérülékenyebbé tették-e ezt a munkavállalói

csoportot. A kérdésre kérdőíves kutatásunkban kerestük a választ a munkahelyi térhasználat vizsgálata mentén, környezetpszichológiai megközelítésben. Hipotéziseinkben az irodában dolgozó Z-generációsok munkahelyi személy-környezet tranzakcióiban nehezítettséget feltételeztünk, azaz esetükben szignifikánsan alacsonyabb észlelt magánszférára (Frankó & Dúll, 2017) és munkahelykötődésre (Frankó & Dúll, 2018), illetve általánosságban alacsonyabb jóllétre számítottunk. 386 fős mintánkon a hipotéziseink csak részben igazolódtak: a Z-generációs irodahasználók esetében valóban szignifikánsan alacsonyabb jóllétet mértünk, mint az idősebb munkavállalók esetében ($t = 2.38$, $df = 358$, $p = 0.018$). Várakozásainkkal ellentétben azonban a fiatalok szignifikánsan magasabb észlelt irodai magánszféráról számoltak be ($t = -2.44$, $df = 364$, $p = 0.015$), tehát az önszabályozás ezen aspektusában sikeresebbnek bizonyultak idősebb társaiknál. A munkahelykötődés kapcsán nem találtunk szignifikáns eltérést a vizsgált csoportok között. Eredményeink mentén nem vethető el az a gondolat, hogy a Z-generációs munkavállalókra érdemes kiemelt figyelmet fordítani, őket helyzetükre szabott megoldásokkal kiemelten támogatni. Mindenképp megfontolásra érdemes eredmény az esetükben kapott szignifikánsan alacsonyabb jóllét, melyhez azonban egy kiemelten erős határkontroll szabályozás társul. Ez utóbbi eredményre erőforrásként is tekinthetünk, az alacsony jólléttel együtt jelezhet azonban egyfajta zárkózottságot, a határok nagyon markáns meghúzását akár a fizikai, akár a társas környezet vonatkozásában. Mindez pedig nehezítheti a szervezeti szocializációt és az új szerepekkel való azonosulást. Ahhoz tehát, hogy a Z-generációs munkavállalók valóban egy friss erőként jelenjenek meg a szervezetekben, fontos lehet számukra az affektív támogatás, akár az iroda tereiben rejlő kommunikációs és szocializációs lehetőségek kiaknázásával.

Helykeresés COVID után – Építész és design szakos egyetemi hallgatók kedvenc szociofizikai helyszínei

Somogyi Krisztina[1]
[1]Széchenyi István Egyetem

Az egyetemi évek időszaka a szakmai közösségekbe való integrálódás és a társas kapcsolatok kialakításának kiemelten fontos időszaka. Az egyetemi városok kiválasztásában a gazdag közösségi életnek kiemelt szerep jut. Az otthonról eljövő fiatalok számára az új közösség második családként, az új hely második otthonként értelmezett (Chow & Healey, 2008). A COVID időszak bezártsága, a távoktatás, majd a magas energiaköltségek okán zárva tartó közintézmények időszaka a fizikai adottság szempontjából jelentős változásként értelmezhető. Milyen hatása van ennek a fiatal felnőtt korosztály szociofizikai térhasználatára? A most egyetemre járó generáció az érettségi előtti évet és az egyetemkezdést nem tölthette a korosztályra jellemző gazdag társas kapcsolati háló felépítésével és a tágabb környezet szabad explorációjával, hanem visszaszorultak otthonaikba, a természetbe és a virtuális térbe. Környezetpszichológiai szemléletű kvalitatív kutatásunk egyetemi hallgatók körében lokalizálja a napi rutin helyszíneket és cselekvéseket, majd kedvenc helyeiket. Pilot kutatásunkban 58 egyetemista, a győri Széchenyi István Egyetem Design tanszékének BA1, BA2 és MA1 építőművész, formatervező- és grafikusművész hallgatói vettek részt. Válaszaikban az otthon nemcsak a visszavonulás és feltöltődés helyszíneként jelent meg, hanem többek számára minden fontos tevékenység elsődleges helyszíne is egyben. A kedvenc helyről

beadott rövid szövegeik és fotóik témájának tartalomelemzése során a külső terek, így a természet, a vidéki otthoni környezet, a város utcái és a győri folyópart a legerősebben artikulált kép. A jellemzően üres térként reprezentált fotók mellé írt szövegben a feltöltődés, regenerálódás, megnyugvás helyeként azonosítják ezeket a helyeket. Ez alátámasztja Korpela (1992) szelf-regulációs elméletét, amely az érzelemszabályozás fontosságát hangsúlyozza a kedvenc helyek kapcsán, a külső természeti tér preferenciája számos más kutatás eredménye. Ugyanakkor feltűnő, hogy a közösségeket befogadó szociofizikai helyszínek (a kulturális középületek) nem kerülnek a tevékenységek kapcsán sem említésre, a nagyobb találkozókra alkalmas helyeket hiányként jelölik meg. Célunk megismerni a COVID utáni időszak fiatal felnőtt generációjának változó térhasználati szokásait és környezetpszichológiai tudással támogatni a hiányolt közösségi használatú szociofizikai környezet kialakítását.

SZ33
Épített környezetek vizsgálata inter- és transzdiszciplináris elméleti keretben

Elnök: **Bukovenszki Emőke –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet, PhD-hallgató
Opponens: **Tóth-Varga Violetta –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

Szimpóziumunkban bemutatásra kerülő előadásainkban az épített környezetekről szóló kutatásainkat mutatjuk be, melyek ember és környezete kölcsönkapcsolatát vizsgálják inter- és transzdiszciplináris elméleti keretben. Első előadásunkban (1.) a városelemzés területéről az urbanisztika, az építészet és környezetpszichológia tudományának szintézisében megvalósuló, a szerzők által fejlesztett településelemző módszert és egy kérdőíves kutatást mutatunk be, mely egy magyarországi település egyes részein élők anyagi helyzettel, az élettel, a településsel és a lakókörnyezettel való elégedettségével kapcsolatos és az ott élők helyidentitására vonatkozó eredményeket tartalmazza. A szerzők rámutatnak a városhoz való közvetlen és látens viszonyulás vizsgálatának módszertani kihívásaira. Ezt követő előadásunkban (2.) az épített történeti környezetekhez való viszonyulást a szemantikus differenciál skála egy szerzők által műemlékekre fejlesztett változatának két mintán (műemléki szakértők és laikusok) történő felvétele nyomán kapott eredmények összehasonlításából származtatott adatokat ismertetjük. A kutatás eredményeinek felhasználásával a szerzők szerint előremozdítható a szakmabeliek és laikusok közötti párbeszéd az épített történeti környezetekhez való viszonyulás tekintetében, mely hosszú távon a történeti épületek közös, fenntarthatóbb kezeléséhez vezethet. Harmadik előadásunkban (3.) egy kelet-európai repülőtéri környezet téri konfigurációinak térhasználói viselkedéssel való összefüggéseit taglaljuk. A szerzők egy feltáró környezetpszichológiai-építészeti kutatás tapasztalatain keresztül mutatják be, hogy a térszintaktikai-térkarakterológiai elemzés és viselkedéses térképezés eredményei alapján a repülésbiztonsági szabályozottság által előírt, annak megfelelően irányított repülőtéri környezetben milyen kimutatható inadekvát térhasználói viselkedés fordul elő, rávilágítva így a hatékony térhasználat akadályaira és ezen keresztül a fejlesztési lehetőségekre. Végezetül (4.) az épített környezetekben jellemző gyalogolhatóság fogalmára készített komplex elméleti keretmodell alkotásáról számolnak be a szerzők, mely olyan kutatások kiindulópontja lehet, melyek a városi környezet gyalogolhatóbbá

tételét célzó, környezeti, személyes és gazdasági előnyökkel is járó fejlesztésének hatékonyságát segítheti elő. A fentiekben részletezett, épített környezeteket érintő kutatásaink mindegyike esetén nagy hangsúllyal van jelen az eredmények épített környezeti fejlesztési tervekbe való integrálásának célja, mely az épített környezetek általi pszichés jóllétet fokozhatja.

A repülőtéri környezet téri konfigurációinak térhasználói viselkedéssel való összefüggései

Bukovenszki Emőke[1], Kurucz Attila[1], Dúll Andrea[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet, PhD-hallgató
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

Előadásunkban a repülési és repülőtéri környezetekről szóló kutatásaink folytatásaként egy kelet-európai közforgalmi repülőtér komplex környezetpszichológiai-építészeti feltáró vizsgálatának egy részletét mutatjuk be. A repülőterek a mobilitás meghatározó terei, kultúrákat összekötő jelentős találkozási pontok; a jövő reptereinek térszervezése meg kell, hogy feleljen a növekvő mobilitási szándékoknak, digitalizált rendszereknek és a jövő repülőgéphasználatának. Mind a repülőgépek, mind a repülőterek tervezésénél elengedhetetlen az ember és fizikai környezete kölcsönkapcsolatának elemzéséből származtatott adatok elemzése. Bemutatásra kerülő kutatásunk célja annak megértése volt, hogy melyek azok a környezeti jellemzők, melyek az adott környezeti kontextusban konzisztens viselkedés-mintázatokat alakítanak ki, beazonosítják a nagy biztonsági kockázatot jelentő ún. elbújható tereket, és a meglévő kutatásokra támaszkodva, rávilágítanak a repülőtéri környezet hatékony használatának lehetséges akadályaira és ezen keresztül a fejlesztési lehetőségekre. Az elemzés alapjául egy kelet-európai repülőtér alaprajza, és a repülőtér külső és belső terei szolgáltak. A kutatás során a tér objektív tulajdonságainak, vizuális és mobilis elemekkel való irányítottságának megfigyeléséhez környezetpszichológiai szakértői bejárást, térszerkezetének leírásához térszintaktikai és térkarakterológiai elemzést alkalmaztunk, mely a repülőtér különböző tereit (indulási, érkezési szint, ellenőrzési, várakozási és összekötő zónák) a terek átláthatósága és elérhetősége szempontjából elemzi. Végül a térhasználói viselkedés mintázatainak feltárásához strukturált megfigyelést alkalmaztunk, melynek adatait viselkedéses térképezéssel (Ittelson és mtsai., 1970) rögzítettük gyenge, közepes és erős forgalommal járó időszakokban, melynek segítségével leírhatóvá vált a nem tudatos térhasználói viselkedés annak valós környezeti kontextusában. Eredményeink szerint a repülőtéri környezeti viselkedés mobilis fizikai elemekkel való irányítottsága, és a piktogram használat mellett megfigyelhető az ún. inadekvát, nem rendeltetésszerű térhasználat: az irányító elemekkel ellentétes, a tér karakterének megfelelő térhasználói viselkedés. Feltáró vizsgálatunk eredményei annak fontosságára mutatnak rá, hogy a tér kialakításánál a digitalizált és fejlődő rendszerek és piktogram-alkalmazással ellentétben minél nagyobb hangsúlyt kell, hogy kapjon a térhasználói viselkedés legfőbb irányítója: a tér karaktere. Előadásunkban kitérünk a kutatás következő lépéseire, a térhasználói viselkedés további környezetpszichológiai és térészlelési

módszerekkel való vizsgálatának lehetőségeire, és rámutatunk az eredmények repülőtéri környezeteket célzó fejlesztési tervekbe való integrálásának indokoltságára.

Városelemzés az urbanisztika és az ember–környezet tranzakciótudomány módszertana alapján: Nyírbátori városrészek lakosainak elégedettségi mutatói

Balázs Bálint[1], Berze Iván Zsolt[2], Alföldi György[3], Dúll Andrea[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet, PhD-hallgató
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet
[3]Budapesti Műszaki Egyetem, Építészmérnöki Kar, Építőművészeti Doktori Iskola

Az utóbbi időben egyre többen vizsgálják az egyes településeken élők szocioökonómiai változóit transzdiszciplináris szemlélettel (pl. Barreira és mtsai., 2016; Dúll, 2019; Miranda, 2020). Az urbanisztika, a földrajztudományok és a pszichológia ismereteit és módszereit ötvöző kutatások előnye, hogy eredményeik nyomán a kutatók a települési terek élhetőségéről, a településhez való viszonyulásról többféle, egymást kiegészítő szakmai nézőpont és módszertan alapján kirajzolódó komplex képet kaphatnak. Előadásunkban egy kelet-magyarországi kisvárosban, Nyírbátorban lezajlott kutatást mutatunk be, amelynek egy környezetpszichológiai fókuszú kérdőív 300 fős reprezentatív mintán (életkori átlag: 49,14 év, szórás: 17,125) történő felvétele mellett egy építészeti-urbanisztikai elemzés is részét képezte. A kérdőíves kutatási rész eredményeiből a Nyírbátor egyes városrészein (a belvárosi lakóterületen, a kertvárosi lakóterületen, az ipari területeken és a szegregátumban) élők anyagi helyzettel, valamint az élettel (Martos és mtsai., 2014), a településsel és a lakókörnyezettel (Dúll, 2014) való elégedettségével kapcsolatos, továbbá a településhez fűződő látens viszonyulására, a helyidentitására vonatkozó eredményeket ismertetjük. Az eredmények alapján mind az anyagi helyzettel ($F(3, 152{,}76) = 13{,}65$, $p < 0{,}001$, $\eta p2 = 0{,}118$), az élettel ($F(3, 296) = 83{,}81$, $p < 0{,}001$, $\eta p2 = 0{,}459$), a településsel ($F(3, 296) = 95{,}26$, $p < 0{,}001$, $\eta p2 = 0{,}491$) és a lakókörnyezettel való ($F(3, 139{,}28) = 107{,}49$, $p < 0{,}001$, $\eta p2 = 0{,}515$) elégedettség mértéke, mind a helyidentitás erőssége ($F(3, 91{,}39) = 34{,}61$, $p < 0{,}001$, $\eta p2 = 0{,}256$) összefügg azzal, hogy a válaszadó a város mely városrészén él. A fenti négy elégedettségi mutatón elért értékek és a helyidentitás erősségét mutató értékek négy, markánsan különböző jellemzőkkel bíró városrész szerinti mintázata megegyezik: az utótesztek eredményei szerint a szegregátumban élők értéke egy kivétellel minden mutató esetében szignifikánsan alacsonyabb, mint a másik 3 városrészben élőké ($p < 0{,}01$ minden esetben), a belvárosban élőké pedig szintén egy kivétellel minden mutató esetében szignifikánsan alacsonyabb, mint a kertvárosban élőké ($p < 0{,}01$ minden esetben). A kivételt az anyagi helyzettel kapcsolatos elégedettség jelenti, ahol csak a szegregátumban és a belvárosban, illetve a szegregátumban és a kertvárosban élők között van különbség – mindkét esetben a szegregátumban élők elégedettsége alacsonyabb. A jelen előadásban bemutatott eredmények az elégedettséggel kapcsolatos mutatók egymással és a helyidentitással való összefüggéseinek későbbi feltárásával kiegészülve komplex képet adhatnak a városhoz való közvetlen és látens viszonyuláshoz. Készült az RRF-2.3.1-21-2022-00013 azonosítószámú "Társadalmi Innovációs Nemzeti Laboratórium" elnevezésű projektben,

Magyarország Helyreállítási és Ellenállóképességi Tervének keretében, az Európai Unió Helyreállítási és Ellenállóképességi Eszközének támogatásával.

A gyalogolhatóság és a gyaloglási viselkedés tranzakcionális elméleti keretmodellje

Berze Iván Zsolt[1], Dúll Andrea[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet, PhD-hallgató
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

Előadásunk a walkability – az épített környezetek tervezése és fejlesztése nézőpontjából magyarra gyalogolhatóságként fordított – számos tudományterület irodalmában megtalálható fogalmát ember–környezet tranzakciótudományi megközelítésből vizsgálja, amely megközelítés a városi környezetek gyalogolhatóbbá tételét célzó projektekben mindezidáig kevés hangsúlyt kapott. A gyalogolhatóságról való tranzakcionális gondolkodás által egyúttal az ember–környezet tranzakció fogalmát egy konkrét gyakorlati példán keresztül, azaz egy speciális környezeti viselkedés, a gyaloglás szempontjából értelmezzük, ezzel együtt pedig megvilágítjuk a gyaloglási viselkedés és az azt befolyásoló tényezők első látásra nem mindig megmutatkozó komplexitását is. Mindennek keretéül a gyalogolhatóság és a gyaloglási viselkedés általunk alkotott (Berze és Dúll, 2022) tranzakcionális elméleti ökológiai keretmodelljét és a gyalogolhatóság szintén általunk megfogalmazott tranzakcionális definícióját használjuk. A modell – amely részben épít Ogilvie és munkatársai (2011) gyaloglási viselkedésre vonatkozó ökológiai modelljére – tartalmazza a gyalogolhatóság és a gyaloglási viselkedés, továbbá az ezekhez kapcsolódó objektív (pl. sűrűség, célpontok száma, távolsága, elérhetősége) és észlelt (pl. elképzelhetőség, komplexitás, észlelt biztonság) környezeti, valamint térhasználói (pl. szociodemográfiai, családi jellemzők, társas normák, környezethez való látens viszonyulás) jellemzők kölcsönkapcsolatait, külön hangsúllyal az objektív és észlelt környezeti jellemzők kapcsolatát nagyrészt meghatározó, a térhasználói jellemzők által is befolyásolt percepcióra. Előadásunkban a modell egyes elemei közötti kapcsolatokat és azok irányát tárgyaljuk elméleti és már meglévő nemzetközi kutatási példák segítségével. Keretmodellünkben az egyes tényezők közötti összefüggések közvetlenül vagy közvetetten kétirányúak, amellyel hangsúlyozzuk a kauzalitásnak az ember–környezet tranzakció vizsgálata során épp a tranzakció jellegéből adódóan nehezen feltárható voltát. Előadásunkban rávilágítunk keretmodellünk szintetizáló, a gyaloglási viselkedést és a meghatározó tényezők kapcsolatának komplexitását az értelmezés érdekében egyszerűsítő törekvésére is. Az értelmezés ugyanis alapvetően a jellemzőcsoportok szintjén marad, mivel az egyes jellemzőcsoportok nem minden elemét tüntettük fel, és az összefüggések sem érvényesek az egyes jellemzőcsoportok minden feltüntetett elemére. Úgy véljük azonban, hogy modellünk ezzel együtt is a gyalogolhatóság tranzakcionális szempontú empirikus kutatásainak kiindulópontja lehet, amely a városi környezet gyalogolhatóbbá tételét célzó, környezeti, személyes és gazdasági előnyökkel is járó fejlesztésének hatékonyságát segítheti elő. A kutatás az ELTE Tématerületi Kiválósági Program 2020 – Intézményi Kiválósági Alprogram – TKP2020-IKA-05 keretében valósult meg.

Az épített történeti környezetekhez viszonyulás mérése: műemléki szakértők és nem szakértők műemlékekkel kapcsolatos konnotatív jelentéseinek feltárása

Fogarasi Barbara[1], Berze Iván Zsolt[1], Dúll Andrea[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet, PhD-hallgató
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

A körülöttünk zajló változások közepette a történeti épített környezet változatlannak érzékelt minősége lélektanilag megtartó szereppel bírhat. Ugyan az épített környezet gyakran nem tudatosuló módon van jelen, mégis befolyásolja aktuális érzelmi állapotunkat, viselkedésünket, jóllétünket. A történeti épületek és helyszínek alakítói, részei lehetnek egyéni és kollektív identitásunknak. Míg a műemlékek állagmegóvása, felújítása, továbbélésének biztosítása az e területeken képzett szakemberek feladata, és számukra az épületből fakadó történetiség és hitelesség a legfontosabb, a nem szakértők ugyanazon épülethez a mindennapi életben átélt értékeket és jelentéseket társítanak. Ezek a különböző viszonyulások számos konfliktusos helyzetet generálnak a műemlékfelújítások során. Kutatásunkban az eltérő konnotatív jelentések feltárására a szemantikus differenciál mérőeszközét alkalmazzuk. Előadásunkban az általunk kifejezetten műemlékekre, szakértők bevonásával fejlesztett skála két mintán (műemléki szakértők és laikusok mintáján) történő felvétele nyomán kapott eredmények összehasonlítását mutatjuk be. A vizsgálat során kényelmi mintavétellel 78 fő műemlékes szakértőt (37 férfi és 41 nő, életkor: 24 és 78 év között, átlag: 51,15 év, szórás: 13,273) és 213 fő nem szakértőt (72 férfi és 141 nő, életkor: 21 és 88 év között, átlag: 51,99 év, szórás: 13,992) kérdeztünk. A COVID-19 járványhelyzethez alkalmazkodva online térben, 3D fotókon ítéltettünk meg 5 műemléki helyszínt 40 melléknévpár mentén. A főkomponens-elemzés során a két mintán számban és részben jelentésben eltérő faktorokat kaptunk: szakértők esetében hat (arousal-kogníció, komplexitás, emberközeliség, érték, állag/hangulat, hitelesség), laikusok esetében négy jelentésdimenziót (érték, komplexitás, emberközeliség, állag) azonosítottunk. Eredményeink szerint a műemléki szakértők ugyan árnyaltabban gondolkodnak a műemlékekről, de több faktor esetében nagyon hasonló mintázatban jelentek meg a melléknévpárok a két alminta válaszaiban, jelezve a kapcsolódás lehetőségét a látens jelentések szintjén. A szakmai értékek mellett megjelenő pszichológiai jelentések feltárásával, az épülethasználók bevonásával, identitásuk és kötődésük megerősítésével előremozdítható a szakma-laikus párbeszéd, ami hosszú távon a történeti épületek közös, fenntarthatóbb kezeléséhez vezethet és a környezethasználók komfortérzetét is javíthatják.

SZ34

Elkerülő viselkedésformák vizsgálata az adaptív-maladaptív spektrumon

Elnök: **Zsidó András Norbert** – Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Opponens: **Deák Anita** – Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Az elkerülő viselkedésformák minden személyre jellemzők bizonyos szintig, hiszen jelentős evolúciós előnyt jelentenek, mivel segítik a testi integritás megtartását különböző averzív, nemkívánatos ingerek jelenlétében, elősegítve a túlélést és a gének továbbörökítését. A szimpózium keretein belül kutatócsoportunk munkáját szeretnénk bemutatni egy napjainkban rendkívül kurrens és sok figyelmet vonzó kutatási területen, amely azonban hazánkban még kevéssé ismert, így fontosnak tartjuk a nagyközönség elé tárását. A viselkedési immunrendszer egy motivációs rendszer, amely a betegségek, kórokozók, potenciálisan káros anyagok elkerülését segíti elő, és így kompenzálja, a fizikai immunrendszer korlátait, hiszen megakadályozza a kórokozókkal való fizikai érintkezést. A rendszer lényeges összetevője és háttértényezője egyrészt az undor, amelyet a betegség-elkerülés érzelmeként tartanak számon; valamint a félelem is, amely szintén a közeledő-elkerülő viselkedést motiválja. Az első előadás egy olyan keretrendszert vázol fel, mely segít a viselkedéses immunrendszer, a személyiség és a patológia közötti kapcsolat megértésében és további kutatásokat inspirál ezeken a területeken. A második előadás témája a vér-sérülés-injekció specifikus fóbia; a vizsgálat a különböző ingerek gyors, arousal alapú (és valenciát megelőző) kiértékelését leíró elméleti keretet mutatja be. A bemutatott empirikus kutatás az undor és félelem indukció hatását vizsgálja a vizuális keresési teljesítményre. A harmadik előadás a szociális szorongást veszi górcső alá. Az empirikus kutatás a szociális kirekesztés és kirekesztettség indukálásának hatását vizsgálja a szociális elutasítást jelző arckifejezések figyelmet megragadó képességére. A negyedik, utolsó előadásban az állatfóbiák állnak a központban és egy olyan kutatás, amely az elkerülő magatartás megjelenését a mozgásprogramozás előkészítő és végrehajtó szakaszában külön vizsgálja. A kérdés tehát minden esetben azonos: vajon milyen mértékben interferálnak a vizsgálatban megjelenő érzelmi ingerek a különböző elkerülő viselkedésmintázatokkal. Az egyes vizsgálatokban nem csupán viselkedéses mérésre támaszkodtunk, hanem szemkövetéses és fiziológiás adatokat is gyűjtöttünk, hogy még szélesebb képet kapjunk a vizsgált folyamatokról. Valamint mértünk individuális faktorokat is, mint pl. a szorongás különböző formái. Úgy gondoljuk, és ezt tükrözi kutatócsoportunk munkássága is, hogy azok a hatások, melyek rendszerint különböző ingerekkel és különböző paradigmákkal is megjelennek, azzal kecsegtetnek, hogy általános és robosztus mechanizmusokra tudunk következtetéseket levonni. Összességében elmondható, hogy az undor és félelem kiemelt szerepet játszanak az elkerülő viselkedésformákban és viselkedési immunrendszer működésében. A szimpózium előadásainak újító gondolata az, hogy ez a szerep más és más lehet különböző faktorok és ingertípusok tekintetében.

A viselkedéses immunrendszer egyéni különbségei: adaptív és maladaptív személyiségvonások kapcsolata a betegség-elkerüléssel

Birkás Béla[1], Kiss Botond László[2], Basler Júlia[2], Major Jutta[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

A fiziológiai immunrendszer (PIS) segíti a szervezet fizikai védelmét, amikor a kórokozók már szervezetbe jutottak, ám ez a szervezet tartós fiziológiai terhelésével járhat. A viselkedési immunrendszer (BIS) egy motivációs rendszer, amely a betegségek elkerülését segíti elő, és így kompenzálja, a fizikai immunrendszer korlátait, hiszen megakadályozza a kórokozókkal való fizikai érintkezést. A BIS több pszichológiai komponensből áll, beleértve a kórokozók észlelésére, a betegség veszélyének értékelésére és az elkerülő viselkedés elindítására szolgáló észlelőrendszert. Ennek a motivációs rendszernek lényeges összetevője az undor, amelyet a betegség-elkerülés érzelmeként tartanak számon. A személyiségvonások alapvetően határozzák meg a megismerési folyamatokat és a viselkedéses reakcióinkat. Szignifikáns szerepet játszanak tehát az undor-, és félelemreakciók esetén is. A DSM-5, illetve az APA által javasolt dimenzionális modell szerint, a patológiás és „egészséges" személyiség ugyanazon dimenziók mentén írható le, csupán az egyes meghatározó faktorok mértéke, adaptivitása különbözik. A maladaptív személyiségvonások, valamint a sérült személyiségfunkciók meghatározó szerepet játszanak a személyiségzavarok, illetve más pszichés zavarok kialakulásában, így azok indikátorainak tekinthetőek. Az obszesszív-kompulzív zavar (OCD), illetve a hozzá kapcsolódó, higiénével, fertőzéssel, illetve bizonytalansággal és ellenőrzéssel kapcsolatos gondolatok és cselekvési rituálék egyértelműen kapcsolódnak a BIS működéséhez. Továbbá, OCD-s betegek körében a legnagyobb a komorbid személyiségzavarok aránya, (pl. OCD személyiségzavar), így a maladaptív személyiségvonások és személyiség diszfunkció korrelátumainak vizsgálata az undorérzékenység és elkerülő viselkedés vonatkozásában nemcsak az alapkutatás, de a klinikai pszichológia területén is releváns. A tervezett előadásban a saját, és mások vizsgálati eredményeit áttekintve és bemutatva próbálunk egy olyan keretrendszert felvázolni, mely segít a viselkedéses immunrendszer, a személyiség és a patológia közötti kapcsolat megértésében és további kutatásokat inspirál ezeken a területeken.

Orvosi félelmekhez köthető fenyegető tartalmaknak való kitettség hatása keresési teljesítményre

Kiss Botond László[1], Birkás Béla[2], Basler Júlia[1], Zsidó András Norbert[3]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet
[3]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A vér-sérülés-injekció fóbia egy specifikus szorongásos zavar, melynek tárgyát orvosi beavatkozáshoz köthető eszközök, sérülés vagy vér látványa. Korábbi kutatási eredmények a fóbia hátterében az undor és a félelem jelentőségét emelik ki. Az előbbi a fertőzések elkerülésében, mg utóbbi a test integritásának védelmében lehet szerepe. Több specifikus fóbiára irányuló kutatás is kimutatta, hogy a szorongás tárgyának való kitettség csökkentheti a kiváltott érzelmi reakciót. Kutatásunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk a fóbia szempontjából releváns tartalomnak való kitettség (videó megtekintése) miként hat a fenyegető tartalmak észlelésére. Vizsgálatunkban 38 fő vett részt, (35 nő, átlagéletkor 19,95, SD= 2,42, terjedelem=18-32). A résztvevők két csoportra osztva vettek részt a vizsgálatban. Mindkét csoport két blokkban 32 (2x16) vizuális keresési feladatot hajtott végre. A feladat során egy számmátrixban 1-35-ig kellett növekvő sorrendben megtalálniuk a számokat. A számmátrixok

különböző méretű négyzetekből álltak, egy-egy négyzetben egy szám volt található, a szám megtalálását kattintással kellet jeleznie a résztvevőnek. A mátrixok mellett közeli pozícióban egy kép volt elhelyezve. A kép tartalmát tekintve lehetett semleges (8db) vagy fenyegető (4 db magas arousal, 4 db közepes arousal). Számmátrixonként 40 másodperc állt rendelkezésükre a feladatra. Az egyik csoport a két blokk között egy semleges tartalmú videót, míg a másik VSI fóbia szempontjából releváns tartalmú videót tekintett meg. Az adatok elemzése során az első szám megtalálásának idejét, illetve az első és a tizedik szám megtalálása között eltelt időt vizsgáltuk a videók megtekintése elött és után. A viselkedéses méréseket fiziológiás mérésekkel (bőrellenállás és szívfrekvencia) és szemkövetéssel is kiegészítettük. Az eredményeink azt mutatják, hogy a vizsgálati személyek a semleges videó megtekintése után lassabban találják meg az első számot, amennyiben mellette fenyegető tartalom jelenik meg. Ez a hatás leginkább a magas arousal értékű képeknél jelenik meg. Míg a VSI fóbiához köthető tartalmú videó esetén mindkét esetben gyorsabban találják meg az egyes számot. Keresési teljesítmény tekintetében a semleges videó után gyorsabban találják meg az első 10 számot, míg a VSI videó után a semleges zavaró képek esetén javul a keresési teljesítmény. Ezekben az esetekben nincs jelentős különbség az arousal érték tekintetében. A fiziológiás mérések és a szemkövetéses vizsgálat eredményei is megerősítik és segítik az eredmények értelmezését. Az eredményeinkből az látható, hogy az első szám megtalálása inkább egy gyors arousal alapú kiértékeléstől függ, míg a keresési teljesítmény egy később megjelenő valencia függő értékelésen múlik.

Szociális kirekesztés hatása a negatív arckifejezések figyelmi megragadására

Basler Júlia[1], Birkás Béla[2], Kiss Botond László[1], Zsidó András Norbert[3]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet
[3]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A figyelmi torzítások széleskörű kutatásaiban a negatív arckifejezések elkerülését gyakran leírták. Mindazonáltal még mindig korlátozott számú kutatás foglalkozik az olyan személyekkel kapcsolatos figyelmi torzításokkal, akikkel már korábbi kapcsolatunk volt. Kutatásunk célja annak kiderítése, hogy a társas kirekesztés vagy az egyénekkel való semleges interakció hogyan befolyásolja azt a képességünket, hogy felismerjük a különböző érzelmeket az arcukon. A résztvevők (N=95) először egy vizuális keresési feladatot végeztek el, amelyben különböző érzelmi kifejezéseket kerestek (boldog, dühös, ijedt vagy undorodó) semleges arcok között. Ezután két előre programozott játékossal egy Cyberball nevű, virtuális labdaadogató játékot játszottak, három különböző kondícióban: (1) Kontroll – a játékosok ugyanannyit dobtak a résztvevőnek és egymásnak, (2) Bully – a résztvevőt arra kérték, hogy ne dobjon az egyik játékosnak („kirekesztett”), vagy (3) Áldozat – az egyik („ellenséges”) játékos nem dobott a résztvevőnek. A másik játékos mindkét esetben „Bystander”-ként működött. Ezt követően a résztvevők ugyanazt a vizuális keresési feladatot teljesítették, ahol a Cyberball játékban szereplő játékosok arca is megjelenhetett célingerként. Az általánosságban megjelenő tanulási hatás mellett a Bully kondícióban a bystander játékos undorodó arcának megtalálásánál figyeltünk meg gátlási hatást. Az Áldozat kondícióban ezzel szemben mind az ellenséges, mind pedig a bystander személyek undorodó arca esetén magasabb volt a reakcióidő, mint az

ismeretlen személyek undorodó arcánál, tehát mindkét ismerős arcnál gátlás jelent meg. Eredményeink alátámasztják, hogy a negatív társadalmi interakciók az érintett személy negatív megnyilvánulásainak elkerüléséhez vezetnek, még akkor is, ha mindez online történik.

A közeli fenyegető ingerek hatása a mozgás előkészítésére és végrehajtására – passzív vagy aktív lefagyás?

Zsidó András Norbert[1], Kiss Botond László[2], Basler Júlia[2], Bali Cintia[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

Korábbi kutatások rámutattak, hogy a félelem hatással lehet a mozgásprogramozás előkészítő és végrehajtó szakaszára egyaránt. Az azonban, hogy valaki hogyan reagál a különböző fenyegetésekre, attól is függhet, hogy azok milyen távolságra vannak, és mennyire fél tőlük. E faktorok együttesen választ adhatnak arra, hogy a félelemmel küzdő egyéneknél passzív vagy aktív átmeneti lefagyási válasz lép fel. A passzív lefagyás a menekülés vagy védekező reakció felfüggesztése miatt önkéntelen, kontrollálatlan mozgást és lassabb végrehajtást eredményez. Az aktív lefagyás egy rövid tervezési időszak, ami hatékonyabbá teszi a döntést a cselekvést illetően, majd annak kivitelezését is. Az egyes állatoktól való félelem csillapítása elősegítheti mind a jobb mentális egészséget, mind a természethez és annak megőrzéséhez való pozitívabb hozzáállást. Jelen vizsgálatban egy egérkövetési paradigmát alkalmaztunk, amelyben a résztvevők (N=40) fenyegető és nem fenyegető állatokat (kígyókat, illetve pillangókat) kategorizáltak. A kép, amelyet kategorizálniuk kellett, két "távolságban" (közel vagy távol) jelenhetett meg a kiindulási ponttól, és a résztvevőknek a feladat során el kellett távolodniuk vagy közeledniük kellett hozzájuk. Ez három helyzetet eredményezett; a kép megjelenhetett a képernyő alján (azaz viszonylag távol, távolodni kellett tőle), középen (azaz közel, távolodni kellett tőle), vagy a képernyő tetején (azaz viszonylag távol, közelíteni kellett hozzá). A résztvevők kitöltöttek egy kígyófóbiás kérdőívet is, és az elemzésekhez két csoportra osztottuk őket aszerint, hogy félnek-e. A fenyegetés jelenléte csak a kígyóktól félő csoportba tartozók mozgását befolyásolta. Rövidebb mozgásra való felkészülési időt találtunk, amikor a fenyegetést a képernyő alján vagy tetején mutattuk be (a semleges célpontokhoz képest), és fordítva, amikor a képeket középen mutattuk be. Továbbá a résztvevők lassabban hajtották végre a mozgást, amikor a fenyegetést a képernyő alján vagy a középpontban látták, de gyorsabbak voltak, amikor a fenyegetést a felső pozícióban mutattuk be (az illeszkedő semleges kondíciókhoz képest). A természettel és az állatokkal szembeni erős negatív érzelmek döntő tényezőként szolgálnak mind az állatfóbiák, mind az állatellenes viselkedés (azaz bizonyos fajok célzott megtizedelése) szempontjából. A fenyegető állatokra válaszul kialakuló közeledési-kerülési viselkedés cselekvési dinamikájának megértése segíthet mind a fóbiák megelőzésében és kezelésében, mind pedig ezzel összefüggésben a természetvédelmi törekvések előmozdításában.

SZ35

Prediktív folyamatok és statisztikai tanulás

Elnök: **Németh Dezső –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Demeter Gyula –** Budapesti Műszaki Egyetem, Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék

A szimpózium a prediktív folyamatok témakörét járja körül. A prediktív folyamatok megértésének egyik kulcsa a statisztikai tanulás vizsgálata. Ez az alapvető tanulási mechanizmus felelős azért, hogy a környezetünkből jövő információhalmazban struktúrákat és együttjárásokat fedezzünk fel. Ezek a kognitív folyamatok kulcs szerepet játszanak olyan készségek elsajátításában, mint a nyelv vagy a szociális készségek. Továbbá az automatikus viselkedések és szokások kialakulásában is fontos szerepük van. Jelen szimpózium két aspektusból vizsgálja ezt a kérdést: neuropszichológiai és kognitív idegtudományi. Az első aspektus - neuropszichológia - autizmusban, obszesszív-kompulzív zavarban és viselkedéses függőségben vizsgálja a prediktív tanulási folyamatokat. Ezeken belül nemcsak a tanulási folyamatokat mutatjuk be, hanem az emlékezeti konszolidációs folyamatokat is. Utóbbit egy új megközelítésből tárgyaljuk: a gyors (10-60 másodperces) konszolidációs periódusok alatt is már történik memória konszolidáció, nem feltétlenül szükséges több óra vagy alvás hozzá. A második aspektusban - kognitív idegtudomány - olyan vizsgálatokat mutatunk be, ami non-invazív agyi stimuláció módszerével vizsgálja a prediktív folyamatokat. Ezzel a vizsgálati módszerrel túllépünk a korrelációs megközelítésen, feltárva ok-okozati összefüggéseket. A szimpózium bemutatja az implicit statisztikai tanulás módszertanának széles repertoárját a reakcióidős vizsgálatoktól a neuropszichológiai vizsgálatokon át az idegtudományi vizsgálatokig.

Intakt implicit tanulás munkafüggőség esetén

Pesthy Zsuzsanna Viktória[1], Berta Krisztina[2], Vékony Teodóra[3], Németh Dezső[1], Kun Bernadette[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[3]Szegedi tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér: A függőségben érintett személy annak ellenére is folytatja a függőség tárgyát képező tevékenységet, hogy tudja, az káros lehet számára. Ezt a célvezérelt döntési folyamatok háttérbe szorulása is magyarázhatja, melyet a döntési folyamatok és végrehajtó funkciók szer- és viselkedési függőségeknél talált alulműködése támaszt alá. Ezekkel a folyamatokkal versengésben állhatnak az olyan szokás-jellegű folyamatok, mint az implicit tanulás. Több kutatás mutatott ki alulműködést e folyamatokban addikciók esetén (pl. videójáték használati zavarnál), azonban néhány intakt implicit tanulást talált (pl. szerencsejáték használati zavar esetén). Jelen kutatás során a munkafüggőségre koncentrálunk, mivel ezen addikció hátterében álló kognitív funkciókat eddig még nem vizsgálták. Ezért az implicit tanulás szerepének

felderítése fontos szerepet játszhat ezen addikció és más, hozzá hasonló függőségek hátterében álló döntési folyamatok megértéséhez. Módszer: A kutatás 101 résztvevőjét (átlagéletkor = 41,10 év; szórás = 9,29, 39,22% nő) a Munkafüggőség Rizikója Teszten (WART) elért pontszámuk alapján a munkafüggőségre magas és alacsony kockázatot mutató csoportokra osztottuk. Az implicit tanulást egy probabilisztikus szekvencia tanulási feladattal, az Alternáló Szeriális Reakcióidő Feladattal (ASRT) mértük. Eredmények: Az ismételt méréses varianciaanalízis alapján a munkafüggőségre magas- és alacsony kockázatot mutató csoportok között nem mutatkozott szignifikáns különbség az implicit tanulás mértékében, továbbá az implicit tanulás és a WART között nem találtunk szignifikáns korrelációt. Következtetés: Eredményeink alapján a szerencsejáték használati zavarhoz hasonlóan, de a videójáték-függőséggel ellentétben, munkafüggőség esetén intakt implicit tanulás figyelhető meg. Ez a végrehajtó funkciók esetleges szelektív alulműködésével együtt támogathatná a versengési modell elméletét. Eszerint a munkafüggőség esetén a célvezérelt, tudatos döntési folyamatok háttérbe kerülnek és az implicit tanulás válik dominánssá, amely a szokásszerű, kevésbé átgondolt döntési folyamatok dominanciáját eredményezi. Bár egyes kutatások szerint a munkafüggőség rosszabb munkahelyi teljesítménnyel jár együtt, ez feltehetőleg nem ezen kognitív folyamatokkal függ össze, hiszen ezen a téren nem teljesítenek rosszabbul az érintettek. Kutatásunk nemcsak segít mélyebben megérteni a munkafüggőség neurokognitív hátterét, hanem lefekteti az alapokat a különböző viselkedéses addikciók kognitív profiljainak hasonlóságainak és eltéréseinek feltérképezéséhez. A kutatás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (FK134807), valamint az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-22-2 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

Hogyan határozza meg az OCD tünetsúlyosság a prediktív folyamatokat?

Brezóczki Bianka[1], Vékony Teodóra[2], Csigó Katalin[3,5], Pesthy Orsolya[1], Tóth-Fáber Eszter[1], Németh Dezső[5]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

[2]Szegedi tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

[3]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Pszichológiai Intézet

[4]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

[5]Országos Mentális, Ideggyógyászati és Idegsebészeti Intézet

A prediktív folyamatok a környezetben előforduló gyakoriságok, szabályszerűségek elsajátítása által teszik lehetővé egyes események kimenetelének bejósolhatóságát a megfelelő adaptáció érdekében. A folyamatok strukturális szinten a bazális ganglionok és frontostriatális területekhez köthetők, amelyek érintettsége az obszesszív-kompulzív zavar (OCD) neurobiológiai modelljében is ismert. Az OCD tünetei a visszatérő, az érintett akarata ellenére megjelenő gondolatok, azaz kényszergondolatok, valamint a negatív következmények elhárítását célzó rugalmatlan, rituálészerű viselkedéses vagy mentális cselekedetek, a kényszercselekvések. Az átfedő neurális háttér alapján felmerült a kérdés, hogy hogyan határozza meg az OCD tünetsúlyosság a prediktív folyamatokat. Korábbi tanulmányoktól eltérően, az OCD tünetsúlyosságot spektrumszemlélet megközelítésben, valamint a prediktív

folyamatokat részletesebben, alfolyamataira bontva vizsgáltuk. Résztvevőink fiatal felnőttek, egyetemi hallgatók voltak (életkor: 18-36 év). Az adatfelvétel online kísérlet formájában, kognitív neuropszichológiai módszerek alkalmazásával történt. A prediktív folyamatokat az Alternáló Szeriális Reakcióidő Feladat (ASRT), az OCD tünetsúlyosságot az Obszesszív-Kompulzív Kérdőív–Átdolgozott változatának (OCI-R) segítségével térképeztük fel. Habár a magasabb OCD tünetsúlyossággal rendelkezők alapvetően alacsonyabb reakcióidővel teljesítették a feladatot, lineáris kevert modellekkel (LMM) vizsgálva a résztvevők teljesítménye nem változott a tünetsúlyosságuk függvényében. Eredményeink jelen körülmények között egyértelmű következtetések levonását nem teszik lehetővé, ugyanakkor új perspektívába helyezik az OCD tünetsúlyosság szerepét a prediktív folyamatokban. Mindemellett felhívják a figyelmet e két változó kapcsolatát érintő további elméleti, módszertani és gyakorlati megfontolásokra a jelenleg ismert neurobiológiai modellek aktualizálása érdekében.

Implicit tanulás és gyors konszolidáció vizsgálata az autisztikus tünetek erősségének tükrében

Nagy Cintia Anna[1], Pesthy Orsolya[2], Hann Flóra[4], Brezóczki Bianka[2], Vékony Teodóra[3], Farkas Kinga[4], Németh Dezső[5]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar hallgatója
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[3]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[4]Panoráma Poliklinika
[5]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Számos kutatás vizsgálta már az autizmus spektrum zavarral (ASD) élők implicit tanulásának természetét. A metaanalízisek eredményei alapján ASD-ben ez a képesség intaktnak bizonyul. Azonban atipikus feldolgozási folyamatok is állhatnak a megtartottnak mutatkozó képességek mögött. Kutatási kérdésünk tehát az volt, hogy az implicit tanulásban és a gyors konszolidációban megfigyelhető egyéni különbségek magyarázhatóak-e az autisztikus tünetek erősségével. Az elemzéseket három mintán végeztük el. Az első vizsgálat során ASD-vel diagnosztizált gyerekeket és életkor alapján illesztett kontrollcsoportot hasonlítottunk össze. A másodikban ASD felnőttek és életkor alapján illesztett neurotipikus személyek vettek részt. A harmadik vizsgálatban diagnózissal nem rendelkező, az Autizmus Spektrum Kvóciens kérdőíven eltérő pontszámot elérő felnőttek online végezték el a feladatokat. Elemzésünkben tehát az ASD spektrum szemlélete érvényesült, valamint az implicit tanulás életkori sajátosságait is figyelembe tudtuk venni. Az implicit tanulás mérésére az Alternáló Szeriális Reakcióidő feladatot (Alternating Serial Reaction Time (ASRT) task) alkalmaztuk, amely során a résztvevők egy valószínűség alapú szekvenciát sajátítanak el. A feladat lehetővé teszi mind a statisztikai tanulás, mind az általános készségtanulás elkülönített vizsgálatát. Amellett, hogy az implicit tanulás intaktságat teszteltük, az elsajátítottak rövid időn belül végbemenő konszolidációját is vizsgáltuk. Ez utóbbi esetében a tanulási blokkok alatt mutatott tanulást, valamint a blokkok közötti szünetek alatti változást vetettük össze. Eredményeink hozzájárulhatnoszténYi ak ahhoz, hogy az ASD-vel érintettek implicit tanulásának dinamikáit

feltérképezzük, amely alapján az egyes viselkedéses tünetek mögött álló mechanizmusok jobban megérthetőek, valamint hozzásegíti a szakembereket az érintettek hatékony terápiájának kifejlesztésében.

Frontoparietális théta-oszcillációk szerepe a statisztikai tanulásban

Osztényi Dóra[1], Németh Márton[1], Dávid Dominika Réka[1], Pesthy Orsolya[2], Németh Dezső[3]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, PhD-hallgató
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Statisztikai tanulás a környezet gyakorisági mintázatainak az elsajátítását jelenti. A kontrollált, célvezérelt kognitív funkciók (például a munkamemória) és az automatikus statisztikai tanulás között kompetitív kapcsolat feltételezhető, de ennek a neurokognitív háttere még nem teljesen ismert. Ennek a háttérnek és hatásmechanizmusnak a feltárására az agy által generált ritmusokból, úgynevezett oszcillációkból következtethetünk. Egyrészt, egy korábbi EEG-s vizsgálat negatív korrelációt talált a frontális théta-erő és a statisztikai tanulás mértéke között. Másrészt pedig egy kauzalitást vizsgáló kutatás azt találta, hogy a théta oszcillációk deszinkronizációja rontja a munkamemóriát. A két rendszer – statisztikai tanulás vs. munkamemória - közötti kompetíció fényében azt feltételezzük, hogy théta frekvencián történő deszinkronizáció a frontoparietális hálózatban jobb statisztikai tanulást eredményez. Eddig csak egy tanulmányról tudunk, amely a théta oszcillációk és a statisztikai tanulás közötti ok-okozati viszonyt próbálta magyarázni. Ők az agy frontális és parietális oszcillációit szinkronizálták, de nem kaptak szignifikáns eredményt. Mi ezt a kísérletet újragondolva, a frontális és parietális területeket deszinkronizáltuk, nagyobb, 2mA erősségű áramot használtunk és az elektródamontázst előzetes elemzések alapján választottuk. A statisztikai tanulást Alternáló Szeriális Reakcióidő feladat szemmozgáskövető rendszerre (eye-tracker) fejlesztett változatával mértük. Az eredményeink azt mutatják, hogy a résztvevők tanultak a feladaton, de a stimulált és nem stimulált csoport között nem volt szignifikáns különbség sem a tanulás mértékében, sem annak lefutásában.

SZ36

Mit kezdjünk az irigységgel? A diszpozicionális irigység több szempontú vizsgálata

Elnök: **Rózsa Sándor** – Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Nyitrai Erika** – Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A diszpozicionális irigység ritkán kerül a pszichológiai kutatások fókuszába, pedig a már meglévő empirikus eredmények alapján elmondható, hogy komoly egészségpszichológiai és személyiségpszichológiai jelentőséggel bír. A KRE Személyiség- és Egészségpszichológiai Tanszékének égisze alatt folyó kutatássorozatban az irigység mint személyiségvonás pszichológiai jelentőségének feltárása, esetleges új szempontú megközelítésére tett javaslataink mellett a szakirodalom és saját eredményeinkre alapozva olyan módszert kívánunk kidolgozni, amellyel a diszpozicionális irigység a szociális kívánatosság torzító hatásától minél inkább mentesen mérhető. Az első előadásban ismertetjük az elméleti keretet, a diszpozicionális irigység különböző pszichológiai megközelítéseit, a nemzetközi kutatásokat, és azokat az eredményeket, amelyek kvázi reprezentatív mintás felmérésünk alapján alátámasztják, hogy a diszpozicionális irigységet érdemes a pszichológiai kutatások fókuszába helyezni. A második, akár rendhagyónak is tekinthető előadásban korpusznyelvészeti elemzésről számolunk be, amelynek során azt mutatjuk be, hogy a nyelvészeti vizsgálatok eredményei támogatják a pszichológiai kutatások során kapott eredményeket. A harmadik előadás az irigység közmondásokban való megjelenését vizsgálja. Ennek a kutatásnak az eredményei is több szálon kapcsolódnak a pszichológiai kutatások során kapott eredményekhez, támogatva azokat. Végül a negyedik előadásban nemcsak az egyik leggyakrabban használt diszpozicionális irigységet mérő skála pszichometriai jellemzőit mutatjuk be, hanem összesen három diszpozicionális irigység kérdőív vizsgálatával feltárjuk a konstruktum önjellemzéses módszerrel történő mérésének problémáit, javaslatot teszünk a mérés új megközelítésére és felvetjük a diszpozicionális irigység fogalmi kereteinek újragondolását.

A diszpozicionális irigység vizsgálata magyar mintán

Arató Judit[1], Kóczán Izabella[2], Putz Orsolya[2], Kiss Enikő Csilla[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

Háttér: A diszpozicionális irigység a korábbi nemzetközi kutatási eredmények alapján figyelemre méltó konstruktumnak látszik, elsősorban személyiségpszichológiai és egészségpszichológiai szempontból. Célkitűzés: Legfontosabb célunk, hogy a nemzetközi szakirodalmi eredményekből kiindulva feltárjuk és kvázi reprezentatív magyar mintán megerősítsük a diszpozicionális irigység legjelentősebb korrelátumait, illetve olyan modellt építsünk, amely támpontul szolgálhat a további kutatásokhoz. Módszer: A mintába (n = 2205) 18 év fölötti Magyarországon élő személyeket vontunk be. A mintavétel hozzáférés alapú volt megadott kvótákkal, a minta nemre, életkorra, legmagasabb iskolai végzettségre nézve kvázi reprezentatív. Az egyes változók kapcsolatainak vizsgálatára korrelációs elemzéseket használtunk, a változók közötti kapcsolatrendszer feltárására pedig modell elemzést (SEM) készítettünk. Eredmények: A korrelációs elemzések és a modell elemzés eredményei megerősítik a nemzetközi kutatási eredményeket. A modell alapján elmondható, hogy a diszpozicionális irigység jelentősen meghatározza mind a depressziót, mind a jóllétet. A felépített modell a diszpozicionális irigység varianciájának 27 %-át magyarázza, a depresszió varianciájának 38 %-át, az általános jóllét varianciájának pedig 42 %-át. A modellből a neuroticizmus és az irigység kapcsolatának jelentősége is kiolvasható, a neuroticizmus a

diszpozicionális irigységen keresztül kifejti hatását a depresszióra és a jóllétre. Következtetés: Eredményeink alátámasztják a nemzetközi kutatási eredményeket, így azt, hogy a diszpozicionális irigységet érdemes olyan pszichológiai konstruktumnak tekinteni, amely hatással lehet egyebek mellett a személyek jóllétére, valamint a depresszióra is. Ezért további alapos kutatása erősen indokolt és a gyakorlat számára is hasznos.

Az irigységről - egy korpusznyelvészeti elemzés pszichológiai vonatkozásai

Putz Orsolya[1], Barna Andrea[2]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet-és Társalaomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója
[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér: Az irigységet érdemes nyelvészeti módszerekkel is vizsgálni, amely kapcsolódhat az evolúciós pszichológiai megközelítéshez is. Olyan, az irigységgel kapcsolatos, szövegek elemzésére vállalkoztunk, amelyek nem kutatási céllal jöttek létre. Célkitűzés: Nyelvi elemzések alkalmazása, amelyek hozzájárulhatnak az irigység szélesebb perspektívába helyezéséhez, és ezzel a pszichológiai kutatások támpontjául szolgálhatnak. Azt vizsgáltuk, hogyan jelenik meg az irigység kevésbé mesterséges, nem célzottan vizsgálati célra létrehozott környezetben, illetve, hogy a nyelvi elemzések összekapcsolhatóak-e az evolúciós pszichológia irigység megközelítésével. Módszer: Az irigység szóval és alakváltozataival futtatunk keresést a legnagyobb (187,6 millió szövegszót tartalmazó) magyar nyelvű szöveges adatbázisban, a Magyar Nemzeti Szövegtárban. Lekértük a szavak kollokációit és vonzatait, illetve azonosítottuk az irigységgel kapcsolatos fogalmi metaforákat. Eredmények: Az irigység kollokációiból kirajzolódott az irigység asszociációs hálója. Egy olyan szemantikai térképet kaptunk, amelynek elemei között megtalálhatók az irigység motívumai, az irigy ember jellemzői, az irigy ember érzelmei és az irigység következményei. A rosszindulatú (malicious) irigység markánsan megjelenik, de mellette a jóindulatú (benign) irigység meglétére utaló nyelvi adatokat is kaptunk. A vonzatok, vagyis az irigység tárgyának vizsgálatakor a szakirodalom alapján abból indultunk ki, hogy az emberek leginkább a számukra releváns területekhez tartozó dolgok kapcsán irigykednek. A nyelvi elemzés során egyebek mellett megjelennek a külső és belső tulajdonságok, képességek, anyagi javak, sikeresség, magánélet, munka. Ezek a területek pszichológiai kutatásokban is kirajzolódnak. Az irigység fogalmi metaforáinak azonosítása alapján megállapítottuk, hogy az irigy ember úgy érzi, hogy az irigység egy rajta kívül álló erő, ami nála erősebb, legyőzi őt és átveszi felette a kontrollt. Következtetés: A kutatás az irigység evolúciós pszichológiai megközelítésének két fontos tételével is összhangban van. Egyrészt a kollokáció vizsgálat azt sugallja, hogy az irigységet tekinthetjük a társas versengés során adott adaptációs válasznak. Másrészt az irigyelt dolgok között olyan jelenségeket találtunk, amelyek szerepet játszhatnak a dominancia elérésében és a reprodukció sikerében. Az elemzés alapján az is elmondható, hogy az irigység elsősorban a személyek számára releváns területekhez kapcsolódik, ami rímel a pszichológiai kutatások empirikus eredményeire.

Irigység a közmondásokban – adalék az irigység pszichológiai kutatásához

Barna Andrea[1], Putz Orsolya[2]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2] Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

Háttér: Az irigység a mindennapi életben, így a közmondásokban is megjelenő, pszichológiai szempontból fontos konstruktum. Célkitűzés: Célunk annak feltérképezése, hogy az irigység pszichológiai kutatásokban megjelenő aspektusai közül melyek azok, amelyek kitapinthatóak a közmondásokban. A közmondások feldolgozásával arra keresünk választ, hogy a pszichológiában használatos irigység fogalom, illetve fogalmak mennyire állnak közel ahhoz, amit a mindennapi életben irigységnek tekintünk. Módszer: Kvalitatív elemzések alkalmazásával, a magyar és nemzetközi közmondásgyűjtemények áttekintésével, a közmondások összehasonlításával, szimbolikájuk értelmezésével képet kapunk arról, hogy az évszázadok alatt mit tartott és tart lényegesnek a közgondolkodás az irigységgel kapcsolatban. Eredmények: A közmondásokból kirajzolódik az irigység több, a pszichológia tudománya által is ismert jellegzetessége. Így megmutatkozik az irigység negatív jellege, a rosszindulat, az irigység lehetséges destruktív következményei, és az a jellegzetessége is, hogy irigységet jellemzően a hozzánk társadalmilag közel állókkal szemben érzünk. Az irigység szimbolikája a közmondásokban erős hasonlóságokat mutat az európai nyelvekben, megjelennek benne a jellegzetes irigységi helyzetek, az érzések fiziológiai és egyéb jellemzői is (pl. magyarban "sárga az irigységtől", sok más nyelvben egyebek mellett zöld, szürke). A diszpozícionális irigységre szintén számos közmondás utal. Az irigység a közmondásokban összefügg a rossz életminőséggel, a pszichológiai kutatások empirikus eredményei pedig azt mutatják, hogy a magasabb diszpozicionális irigység szint alacsonyabb jólléttel jár együtt. Következtetés: A közmondásokban elsődlegesen az irigység negatív jellege rajzolódik ki, ami fontos szempont és támpont lehet az irigység pszichológiai kutatásaihoz.

Hogyan tovább irigység? A fogalmi megközelítés és a mérés nehézségei, újragondolásuk

Arató Judit[1], Barna Andrea[1], Mirnics Zsuzsanna[1], Rózsa Sándor[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér: A nemzetközi kutatási eredmények és saját, megelőző kutatásunk eredményei is alátámasztják a diszpozicionális irigység pszichológiai jelentőségét. Az irigységet a legtöbb esetben önjellemző módszerekkel mérik. Célkitűzés: Az egyik leggyakrabban használt irigység mérőeszköz, a Diszpozicionális Irigység Skála (DES) részletes pszichometriai elemzése és annak vizsgálata, hogy az irigység feltérképezésére szolgáló önjellemző módszerek használata során a szociális kívánatosság torzító hatása kitapintható-e. Módszer: Két mintát alkalmaztunk, mindkétszer 18 év fölötti személyeket vontunk be a kutatásba. Az első mintavétel hozzáférés

alapú volt, megadott kvótákkal, a minta (n = 2205) nemre, életkorra, legmagasabb iskolai végzettségre nézve kvázi reprezentatív. A második esetben kényelmi mintavételt alkalmaztunk (n = 503). A válaszadó személyek 74,8 %-a nő, a vizsgált személyek átlagéletkora 33,33 év (SD = 13,10). Félig strukturált interjúkat és kognitív tesztinterjúkat is készítettünk. A részletes pszichometriai elemzés során a többi között feltáró- és megerősítő faktorelemzést végeztünk, ellenőriztük a skálák megbízhatóságát. A változók kapcsolatainak feltérképezésére korrelációs elemzéseket használtunk. Eredmények: A DES az eredeti szerzők eredményeihez hasonlóan a kvázi reprezentatív magyar mintán is egydimenziós elrendezést mutat (Cronbach α = 0,86; Omega = 0,86). Ám a részletes elemzés során kapott mutatókból az is látszik, hogy egyes tételek átgondolásra szorulnak. A második mintán végzett elemzések alapján elmondható, hogy a szociális kívánatosságot mérő kérdőív (BIDR) önbecsapás és jó benyomás skálájával, valamint a teljes skálával a DES, a Jó- és Rosszindulatú Irigység Skála (BeMaS) rosszindulatú (malicious) skálája, és a Területsepcifikus Irigység Skála (DSES) valamennyi skálája negatív együttjárást mutat. A kognitív tesztinterjúk során is megmutatkozik az irigységgel kapcsolatos kérdésekre történő torzításmentes válaszadás nehézsége. Az egyes irigység skálák között a vártnál alacsonyabb együttjárásokat kaptunk. Következtetés: A DES korlátainak szem előtt tartása mellett alkalmas a diszpozicionális irigység mérésére. Az irigység és a szociális kívánatosság közöti negatív kapcsolat, és a kognitív tesztinterjúk eredményei azt sugallják, hogy érdemes átgondolni a diszpozicionális irigység önjellemző módszerekkel való mérését. Mindezek alapján olyan irigység mérőeszköz kialakítására törekszünk, amellyel csökkenthető a szociális kívánatosság torzító hatása. Az irigység-skálák közötti gyenge együttjárás azt támasztja alá, hogy a diszpozicionális irigység fogalmi keretei újragondolásra szorulnak, kutatássorozatunkkal ehhez is hozzá szeretnénk járulni.

SZ37

Pszichológuskép alakulása, különböző perspektívái és viselkedéses korrelátumai

Elnök: **Kiss Paszkál** – Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Szummer Csaba** – Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Szimpóziumunk a nemzetközi kutatási eredményekkel összhangban, azt tűzi célul, hogy a pszichológus hivatásról alkotott kép alakulását belső és külső nézőpontokból egyaránt vizsgálja. A pszichológusképre társas-társadalmi konstrukciós folyamatok eredményeként, a viselkedést is meghatározó szociális reprezentációként tekintünk, melyre hatással van egyrészt a szakmai szociális identitás kialakulása, másrészt a mentális problémákkal való megküzdéshez kapcsolódó laikus elvárások, előítéletek. A személy számára a szakmai közössége adottságnak tűnik, mégis „belenő” ezekbe a közösségekbe, a hozzájuk való személyes viszonya is alakul a pályaszocializációs folyamatokon keresztül. Egy-egy szimpóziumelőadás bemutatja a pszichológia szakra jelentkezők pszichológusképének és énképének kölcsönhatását, valamint a levelező pszichológushallgatók kliensként szerzett tapasztalatainak szerepét is szakmai identitás alakulásának folyamatai között. Ezek az előadások a pszichológushallgatók szakmai

önképének kialakulását elemzik, így belső perspektívából tekintenek a pszichológusképre. A másik két előadásunk ugyanakkor külső perspektívából, a pszichológushoz fordulók felől vizsgálja a pszichológuskép korrelátumait két szakpszichológusi területen. A pedagógusok, szülők pszichológusról megfogalmazott képe iskolai kontextusban alapvetően pozitív és a segítést állítja középpontba. Ezekben a válaszokban ugyanakkor megmutatkoznak a pszichológushoz fordulás akadályai is (pl. belátás hiánya, szégyenérzet, stigma). A sportpszichológusról alkotott kép valószínűleg jelentősen változott az utóbbi években. A különböző sportolói szerepben lévő lehetséges kliensek ugyanakkor - az iskolai kontextushoz hasonlóan - itt is nyitottak a pszichológusok felé, bár megjelenik szorongás és stigmatizáció ezekben a válaszokban is. Izgalmas sajátossága a sportpszichológusról alkotott képnek, hogy a sporttól független életvezetési problémákban már jóval kevésbé számítanak a sportolók a segítségére, elsősorban a sportteljesítményük, eredményességük növelésére keresik szakemberként. A sportpszichológushoz és az iskolapszichológushoz fordulás sajátosságain keresztül a pszichológusról alkotott külső kép közös vonásait és területi sajátosságait egyaránt igyekszünk a szimpóziumunkban bemutatni.

Pszichológia szakra jelentkezők pszichológusképe és énképe

Kiss Paszkál[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Az önkategorizációs elmélet szerint (Turner, 1987) a csoportjával azonosuló személy nem csak a másik csoportot látja sajátos színben, ahogy azt a szociális identitás elmélete jósolja, hanem saját magát is. Az autosztereotípiához közelíti a saját magáról alkotott képet, inkább elköteleződik a csoportnak tulajdonított értékek iránt, együttműködőbb lesz társaival. A pszichológus szakmai identitást vizsgálva elemeztük, milyen szociális reprezentációjuk van az alapképzési szakra jelentkezőknek (N=116) a „pszichológus”-ról és az „Én”-ről. Nem a reprezentáció egyéni különbségeire voltunk ezúttal kíváncsiak az „Én” tekintetében, hanem arra, hogy milyen közös jellemzői vannak a pszichológussá válni vágyók énképének. Az alapképzésre jelentkezőknek elképzelt, vonatkoztatási csoportként megelőlegezett reprezentációjuk lehet a pszichológusról. Az ehhez való kapcsolatuk Higgins (1987) szelfdiszkrepancia elméletében megfogalmazott ideális énhez való viszonyhoz hasonlítható. A pszichológus szociális reprezentációjának középponti magjában a segítségnyújtás állt, kiegészülve az önismerettel, terápiával, mentális egészséggel. A reprezentáció perifériáján tudatos/tudattalan, trauma, titoktartás jelent meg. A jelentkezők énképének középpont magjában az önismeret, fejlődés, lehetőség, kitartás állt. A periférián a tudatos/tudattalan, szorongó, problémamegoldó jelent meg. A jelentkezők pszichológusképének és énképének közös metszetében tehát az önismeret áll. Úgy tűnik, hogy az erre való törekevés köti össze az aktuális énjüket a szakmai ideálképükkel. A segítségnyújtást az aktuális énkép még nem tartalmazza hangsúlyosan, de a prototipikus pszichológuskép középponti eleme. Ez segítő hivatásra való felkészülést jelöl ki a pályaszocializáció irányaként. A szociális reprezentáció elmélete szerint a periféria nemcsak a kevésbé stabil része a képnek, hanem ez kapcsolódik közvetlenül a cselekvéshez is. E tekintetben a jelentkezők önjellemzésében a szorongó,

problémamegoldó aktuális kihívásokat jelez, míg a titoktartás, trauma a pszichológusi működésmódra utal. Az alapképzésre jelentkezők szociális reprezentációja egy elővételezett pszichológusképet mutat, amit jó volna a tanulmányaik későbbi fázisaiban lévő és a már pszichológusként dolgozó pályatársak reprezentációjával összevetni. Ezeken a későbbi karrierállomásokon is izgalmas lenne az önkategorizációs elmélet alapján az énkép és az ideális pszichológuskép viszonyát vizsgálni.

A formálódó pszichológus identitás - a pszichológus reprezentációja levelező tagozatos pszichológus hallgatók körében

Koltói Lilla[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A szakmai identitás formálódása dinamikus folyamat, melyet az életpálya és a személyiség fejlődése alakítja (Ritoók, 2008). Az egyén döntéseivel maga konstruálja a pályáját, a döntések pedig tükrözik az identitását (Savickas, 2012). A szakmai identitás alakulásában fontos szakasz az ún. provizórikus szelffel való munka, azaz új szakmai identitás kialakítása szerepmodellek megfigyelésének segítségével, valamint az átmeneti szelffel való kísérletezés (Ibarra, 1999). Ebben az értelemben lényeges pont a folyamatban az új szakmáról kialakított kép. Kutatásunkban BA harmadéves levelező tagozatos pszichológia szakos hallgatók pszichológusról alkotott reprezentációit vizsgáltuk interjús módszerrel (N=52). A deduktív tematikus tartalomelemzés módszerével 5 fő tartalmi kategóriát alakítottunk ki a teljes mintán: szakmai felkészültség, önismeret, szakmai skillek, a pszichológus személyiség és a terápiás kapcsolat. A mintát két almintára bontva összehasonlítottuk a kliensként terápiás tapasztalatot szerzett (N=29) és ilyen tapasztalattal nem rendelkező hallgatók (N=23) pszichológusképét. Az eredményeink szerint a terápiás tapasztalattal nem rendelkezőknél külön alkategóriaként hangsúlyozódik a módszertani jártasság, míg ezek a tartalmak egyáltalán nem jelentek meg a másik almintában. A kliensi tapasztalattal rendelkező hallgatók körében alkategóriaként megjelenik a pszichológus személyiség emberi, sebezhető jellemzője, külön kategóriaként a szigorú tudományos - szakmai attitűd lazítása (pl.: konkrét tanácsot ad, megoszt személyes dolgokat, nem tartja be a szabályokat), valamint szintén külön kategóriaként az idői tényező (rögtön reagál, rövid idő alatt eredményes, hosszú terápia helyett időhatárosban dolgozik).

Pszichológuskép a kapcsolódás dinamikájának tükrében

Mariháziné Dombi Annamária[1], **Kiss Paszkál**[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Két hullámban, 2021-ben és 2022-ben végeztünk félig struktúrált interjús adatgyűjtést tanszékünkön a mentális egészség, pszichológuskép, segítségkérés témakörében. Fókuszunkat a serdülő korosztályra és közoktatási környezetre helyeztük. Nem jellemző, hogy pszichológiai témájú kutatások a pszichológusokról alkotott képpel, velü(n)k kapcsolatos attitűdökkel

foglalkoznának. A kutatás részét képezte, hogy 117 válaszadónk (szülők, pedagógusok, pszichológusok, egyéb segítők) a pszichológus hívószóra - értékelés és fontosság megjelölésével - szóasszociációkat adott. Kiugróan magas (85%) arányban érkeztek pozitív töltetű kifejezések. Szociális reprezentációs értelemben központi magként a segítés kifejezés emelkedik ki (egy semleges válasz kivételével) egyöntetűen pozitív töltettel. Központi magban helyezkednek még el a valamilyen kellékre utaló (például: szemüveg, kanapé, dívány) kifejezések és az alábbi asszociációk: empátia, támogatás, beszélgetés, lélek, lelki segítő. Perifériás tartalom többek között a fájdalom, figyelem, gyógyulás kifejezések. Legnagyobb mértékben (90,5%-ban) a pszichológus alminta, legkisebb mértékben a pedagógus alminta (80%) adott pozitív töltetű asszociációkat a hívószóra. 36 szülő válaszát elemeztük a segítségkérés gátjainak körvonalazásához. A megkérdezett szülők kétharmada szükség esetén fordulna gyermekével szakemberhez, azaz nem utasítja el a pszichológiai foglalkozásokat. Gátnak legnagyobb arányban a serdülő belátásának hiányát, a bizalmatlanságot, a szégyenérzetet, a stigmát nevezték meg. Kisebb súllyal megjelent a korábbi pszichológiai szolgáltatással kapcsolatban szerzett rossz tapasztalat és az ellátási rendszer rossz működése is.

Exkluzív-e a sportpszichológia? Szabadidős sportolók sportpszichológiai segítségnyújtással kapcsolatos attitűdje

Cziráky Fanni[1], Harsányi Szabolcs Gergő[1], Gurka Éva[2], Szemes Ágnes[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

A sportpszichológia egy dinamikus fejlődő ágazata a pszichológiának, nemzetközi viszonylatban egyre elfogadottabbá válik, hogy sportolók szakember segítségét készüljenek. Jelen kutatást a Magyar Sporttudományi Szemlében megjelent vizsgálatunk következő lépésének szánjuk, melyben arra keressük a választ, hogy van-e szignifikáns különbség a sportpszichológiai segítségnyújtással kapcsolatos attitűdben szabadidő sportolók és nemzetközi színtéren sportolók között. A sportpszichológusokkal kapcsolatos attitűdök mérésére ezúttal is a Sport Psychology Attitudes - Revised Formot használjuk. Az elemzés során 344 fő adatait vizsgáltuk, akik közül 163 fő nemzetközi szinten versenyez, míg 181-en szabadidejükben sportolnak és nem versenyeznek szervezett keretek között. Mindkét csoport átlagainak esetében hasonló trendet találtunk: alacsony stigmatizációtól való félelem, közepes kulturális preferenciát, míg a sportpszichológusba vetett bizalom és nyitottság alskálán magas átlagok a jellemzők. A trendek hasonlóságától függetlenül a stigmatizációtól való félelem és a nyitottság tekintetében szignifikáns különbséget találtunk a szabadidős sportolók és nemzetközi sportolók csoportja között. Továbbá pozitív szignifikáns kapcsolatot találtunk a sportpszichológusba vetett bizalom és a sportpszichológushoz fordulás hajlandósága (személyes és sporttal kapcsolatos problémával) között és negatív szignifikáns kapcsolatot a nyitottság és személyes problémával és sporttal kapcsolatos problémával sportpszichológushoz fordulás között a nem sportolói mintán.

Teológusok, lelkészek személyiségalapú kiválasztása

Nagybányai-Nagy Olivér[1], Kiss Paszkál[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Cél: A segítő hivatások, lelkészek, pedagógusok és a pszichológusok képzésének fontos eleme a pályaszocializáció. Ennek háttértényezői, mechanizmusait feltáró kutatási-fejlesztési projektünk részeként jelen vizsgálat során a KRE HTK teológus-hittanári képzés felvételizőinek, leendő hallgatóinak személyiségtesztelését végeztük el.
Módszer: Hasonlóan a munkaköri kiválasztás módszeréhez, első lépésként összegyűjtöttük azokat a szakos elvárásokat, amelyek alapján meghatározhatók konkrét Big Five-alapú személyiségspecifikumok (siker-profil). Ide értendők a segítő hivatáshoz kapcsolódó olyan alapvető dimenziók (pl. feltétel nélküli elfogadás, empátia, hatékony kommunikáció, önbizalom), amelyek szakmai, szakértői tapasztalatok alapján befolyással vannak a pályára való felkészülésben.
A Facet5 személyiségteszt (Nagybányai Nagy, 2013) egyéni alkalmazásával egyrészt mérhetővé tettük minden jelentkező hazai standard átlagoktól való eltérését, másrészt pedig az előre felállított siker-profilhoz való egyéni illeszkedéseket is kalkulálni tudtuk.
Minta: Az elmúlt 6 év (2017-2022) jelentkezői az egyetemi felvételi eljárás keretében vettek részt a felmérésben, éves bontásban 12-24 fő (N=100).
Eredmények, konklúzió: Az empirikus adatok anonimizált másodelemzése alapján az egyes évek között nincs szignifikáns differencia és az évenkénti tesztátlagok nagyjából azonos módon, egyirányba térnek el a hazai standardoktól. Fontos adalék azonban, hogy az elvárt ideális szintet, a siker-profilt nem mindenhol közelítik a felvételizők átlagai, ráadásul ez a tendencia évről-évre ugyanúgy kimutathatóan megjelenik. A teszteredmények alapján két, egymástól mérsékelten elkülönülő klaszter azonosítható (Sziluett-mutató: 0,3), amelyek az illeszkedési mutató szintjén is szignifikánsan különböznek. Ezek az eredmények specifikus, célzott fejlesztési programok igényét vetítik előre, és mivel a pályára való felkészülést alapvetően párbeszéden alapuló, személyes és szerepalapú kommunikációval előrehaladó folyamatnak tekintjük, ezért következtetéseinket a ma népszerű transzlációs kutatási célokat követve, mi magunk is visszacsatoljuk a hallgatók és oktatók felé.
(A kutatás a Psidium Online Tesztek támogatásával valósult meg, a prezentáció a Károli Gáspár Református Egyetem „Segítő szakmai identitás fejlesztése„ K+F-projektjének részeként készült.)

SZ38

A szexualitás intrapszichés és interperszonális mintázatai

Elnök: **Meskó Norbert –** Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
Opponens: **Bereczkei Tamás** – Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A párkapcsolati és szexuális működés pszichológiai kérdései központi jelentőségűek a mentális jóllét szempontjából. Ebben a szimpóziumban a testtárgyiasítás, a színlelt orgazmus, a szépségsztereotípiák és szerelem témaköréhez kapcsolódó egy-egy kutatást mutatunk be. Ezek a projektek nem egyetlen átfogó kutatás részei, hanem a címben is jelölt humán szexualitás pszichológiája kapcsolja őket ebbe a szimpóziumba. Őry Fanni és kollégái „Mire hat a testtárgyiasító mondatokkal való feladatvégzés?" című előadásukban egy olyan kutatásról számolnak be, amelyben 102 egyetemista nő három random csoportba sorolva töltött ki kérdőíveket. A három csoportot az különböztette meg egymástól, hogy testtárgyiasító, testfelhatalmazó, illetve a fizikai megjelenéstől teljesen független tartalmú Scrambled Sentence Task mondatokat kaptak. Eredményeik szerint a különböző tartalmú mondatoknak volt hatása a vizsgálati személyek gondolkodására. A testtárgyiasító mondatok magasabb kozmetikai műtétek iránti nyitottsággal és alacsonyabb a testértékeléssel jártak együtt. A testfelhatalmazó mondatok éppen fordított hatást váltottak ki, míg a semlegesek esetében nem történt szignifikáns változás. Csányi Edit és kollégái a „Női Színlelt Orgazmus Kérdőív magyar változata" című előadásukban egy új – a kutatásban és a terápiában is használható – önkitöltős eszköz fejlesztésének folyamatát mutatják be, amely a nők orgazmusszínlelési szokásait vizsgálja két különböző helyzetben, közösülés és orális szex fogadása közben. Az online kutatásban 2220 nő vett részt. Eredményeik szerint a kérdőív magyarra változata illeszkedik az eredeti eszköz faktorstruktúrájára. Az orgazmus színlelésének különböző okai eltérő szexuális működési modellekkel és szexuális motivációkkal mutattak összefüggést. Putz Ádám és Bandi Szabolcs a „Szépség Sztereotípiák Iránti Fogékonyság Kérdőív" fejlesztését prezentálják előadásukban. A felmérésben 974 résztvevő adatait elemezték, akik 3 kutatásban vettek részt. A Szépség Sztereotípiák Iránti Fogékonyság Kérdőív egy 18 tételes eszköz, amely három alskálából áll (Értelmi kompetencia, Mások iránti törődés, Tisztesség), mindegyikben három pozitív és három negatív tétellel. A szépség sztereotípiák iránti nyitottságot mérő új eszközt személyiségtesztekkel (HEXACO, SDO), valamint társas dilemma helyzetben mutatott viselkedéssel és a szexuális erőszakkal kapcsolatos attitűdökkel, valamint az igazságos világba vetett hittel és nemierőszak-mítoszok elfogadásával is validálták a kutatók. Meskó Norbert és kollégái a Sterberg-féle Szerelem Kérdőív 15 tételes rövid változatának (STLS-15) fejlesztését mutatják be előadásukban. A kutatásban 1305 fő vett részt. Az eredmények alapján elmondható, hogy az STLS-15 az eredetivel megegyező faktorstruktúrával, jó belső megbízhatósági mutatókkal rendelkező valid eszköz. A külső validálás a Kapcsolati Elégedettség Skála (RAS-H), Páros Megküzdés Kérdőív (DCI-H), és Szexuális Motiváció Kérdőív (YSEX?-HSF) felhasználásával történt.

Mire hat a testtárgyiasító mondatokkal való feladatvégzés?

Őry Fanni[1], Csányi Edit[2], Meskó Norbert[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

Elméleti háttér: Mivel a fizikai vonzerő fontos szerepet játszik a férfiak párválasztási pszichológiájában, a nők igyekeznek minél vonzóbban megjelenni. A vonzerő fokozásának egyik kiváló és egyre népszerűbb eszköze, a kozmetikai műtétek alkalmazása. Ráadásul a nőkre jelentős szociokulturális nyomás nehezedik a karcsúság ideáljának elérésére vonatkozóan. Az

irreális elvárásokkal a közösségi média különböző platformjain akaratlanul is találkoznak. Ezeket a társadalmi elvárásokat a nők könnyen internalizálják, és saját testüket esztétikai tárgynak tekintik. Minél inkább tárgyként tekintenek a testükre, annál nyitottabban fordulnak a szépészeti beavatkozások felé. Célkitűzés: Jelen kutatásban egyetemista nők körében vizsgáltuk a kozmetikai műtétek iránti nyitottságot manipulált helyzetben. Módszer. Az adatfelvételt személyesen végeztük, amelyben 102 nő (Méletkor=20,7, SDéletkor=2,13) vett részt. A résztvevők először kitöltöttek egy rövid kérdőívcsomagot (demográfiai adatok, Kozmetikai Műtét Elfogadása Skála, Testértékelési Skála), majd véletlenszerűen 3 csoportra osztottuk őket. Mindegyik csoportnak a Scrambled Sentence Task 15 mondatos változatát kellett megoldania. A csoportok azonban különböztek a mondatok tartalmát tekintve: testtárgyiasító (pl. "Egy nő legyen szexi"), testfelhatalmazó (pl. „Az egészséges életmód fontos”), vagy a fizikai megjelenéstől teljesen független (pl. „Ropogósra sült a kenyér”) tartalmú mondatokkal kellett dolgozniuk. Végül a vizsgálati személyek kitöltöttek egy hosszabb kérdőívcsomagot is (Kozmetikai Műtét Elfogadása Skála, Testértékelési Skála, Rosenberg Önértékelési Skála és Rotter Kontrollhely Kérdőív). Eredmények: Eredményeink azt mutatták, hogy a különböző tartalmú mondatoknak volt hatása a vizsgálati személyek gondolkodására. A testtárgyiasító mondatokkal dolgozó résztvevőknek magasabb lett a nyitottsága a kozmetikai műtétek felé és alacsonyabb a testértékelése. A testfelhatalmazó mondatokkal dolgozóknál az előbbiek éppen fordítva alakultak, míg a semleges mondatokkal dolgozó résztvevők esetében nem történt szignifikáns változás. A testtárgyiasító és testfelhatalmazó csoportok között szignifikáns különbség alakult ki mind a nyitottság, mind a testértékelés esetében, míg a semleges csoport pontszámai az előző kettő csoport között helyezkedtek el. A kozmetikai műtétekkel kapcsolatos attitűd alakulásával a saját testtel való elégedettség, a testértékelés és az önértékelés áll szoros összefüggésben, azonban a kontroll helye nem befolyásolja a szépészeti beavatkozások iránti nyitottságot. Következtetések: Összességében úgy tűnik, hogy a Scrambled Sentence Task mondatainak van befolyásoló ereje a vizsgált attitűdökre nézve, azonban az erősebb hatás érdekében, illetve a közösségi média komplex hatásának jobb megragadásához ki kell egészíteni a manipulatív helyzetet vizuális és hangingerekkel. Ugyanakkor ez a kísérlet jól tükrözi a szociális tér fizikai megjelenéssel kapcsolatos üzeneteit.

A Női Színlelt Orgazmus Kérdőív magyar változata

Csányi Edit[1], Őry Fanni[2], Meskó Norbert[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Elméleti háttér: A női orgazmusszínlelés jelenségének tanulmányozására fejlesztett egyik mérőeszköz a Faking Orgasm Scale in Women (FOS; Női Színlelt Orgazmus Kérdőív), ami a nők orgazmusszínlelési szokásait vizsgálja két különböző helyzetben. Ennek köszönhetően alaposabb megértést nyerhetünk az orális szex fogadásakor és közösüléskor alkalmazott orgazmusszínlelés komplex folyamata mögött meghúzódó okokról. A kérdőív több magyar nyelvű kutatásnak is kiindulópontja. A kutatás célja: A vizsgálat célja a Faking Orgasm Scale in Women magyar változatának elkészítése, pszichometriai ellenőrzése és validálása. Módszer:

A kutatásban használt két mintán online kérdőívcsomagokkal végeztük a felmérést. A kérdőív faktorszerkezetének elemzésekor 2220 női kitöltő (átlagéletkor = 24,4 év; SD = 7,48 év; 18-80 év között) adataival dolgoztunk. A validáláshoz az előző minta egy része, 768 nő (átlagéletkor = 22,6 év; SD = 4,54 év; 18-48 év között) töltötte ki a kérdőívcsomagot: női színlelt orgazmus kérdőív (FOS), nők szexuális működési modelljei (WSWM), szexuális motiváció kérdőív (YSEX?-HSF). Eredmények: A faktorelemzés megmutatta, hogy a Női Színlelt Orgazmus Kérdőív magyarra fordított változata illeszkedik az eredeti változat faktorstruktúrájára. A különböző okokból színlelt orgazmus eltérő szexuális működési modellekkel és szexuális motivációkkal mutat együtt járást. Továbbá a színlelő és nem színlelő nők közt különbség mutatkozott a szexuális elhatárolódás mértékében és partnerük gondoskodásának megélésében, valamint a színlelőkre jellemzőbb, hogy inkább személyes céljaik elérése érdekében és megküzdésként vesznek részt szexuális tevékenységekben. Következtetések: Eredményeink azt mutatják, hogy a magyar mintát vizsgáló kutatók számára egy megbízható, jól hasznosítható eszköz áll rendelkezésre. Mivel a magyar nyelvű Női Színlelt Orgazmus Kérdőív (FOS) egy prediktív eszköznek tekinthető, számos szexualitással és párkapcsolattal összefüggő kutatásban alkalmazható.

A szépség sztereotípiák iránti fogékonyság kérdőív validálása magyar mintán

Putz Ádám[1], Bandi Szabolcs Ajtony[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér: Annak ellenére, hogy a fizikai vonzerővel kapcsolatos előítéletek a társas ítéletalkotásunk szinte minden területén befolyásolják döntéseinket, mindezidáig nem létezett olyan megbízható mérőeszköz, amely a szépség sztereotípiák iránti fogékonyság egyéni különbségeit vette volna górcső alá. Célkitűzés: Jelen előadásunkban a Szépség Sztereotípiák Iránti Fogékonyság (Susceptibility to Beauty Stereotypes Questionnaire, SBSQ) kérdőív validálásának folyamatát szeretnénk bemutatni. Módszer: Kérdőívünk tételeit Eagly és munkatársai (1991) tanulmánya alapján összesen négy faktorba csoportosítva hoztuk létre. Első vizsgálatunkban 30 pozitív (pl. kedves, toleráns, tehetséges) és 30 negatív (pl. önző, rosszindulatú, hanyag) személyiségjellemző valenciáját ítéltettük meg kísérleti személyek egy csoportjával. A második vizsgálatban résztvevők (N = 193) feladata az volt, hogy egy 5-fokú skálán (0 = Egyáltalán nem igaz; 1 = Némileg igaz; 2 = Mérsékelten igaz; 3 = Többnyire igaz; 4 = Teljes mértékben igaz) döntsék el a bent maradó 52 személyiségjellemzőről, hogy milyen mértékben tartják igaznak azokat a fizikailag vonzó, illetve nem vonzó emberekre. Eredmények: A megerősítő faktoranalízis a vonzó és nem vonzó személyekre vonatkozó válaszokat 3 faktorba sorolta, melyek az Értelmi kompetencia, Mások iránti törődés, valamint Tisztesség. Minden faktorhoz 3 pozitív és 3 negatív tétel tartozik (összesen 18 item), melyet a kérdőív kitöltőinek a vonzó és nem vonzó személyekre vonatkozóan is ki kell tölteniük. Megvitatás: A mérőeszköz validációjához további két vizsgálatot végeztünk: első kutatásunkban (N = 626) a kérdőívünk konvergens és divergens validitását személyiségtesztek (HEXACO, SDO) mellett a résztvevők társas dilemma helyzetben mutatott viselkedésével is összevetettük. Második vizsgálatunkban (N = 155) a szépség sztereotípiák iránti nyitottságot a szexuális erőszakkal kapcsolatos attitűdökkel, valamint az igazságos világba vetett hittel és nemierőszak-mítoszok elfogadásának mértékével korreláltattuk.

A Sternberg-féle szerelem kérdőív rövid változata

Meskó Norbert[1], Őry Fanni[1], Csányi Edit[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

Elméleti háttér: A szerelem világszerte ismert jelenség, amely az emberi élet számos aspektusára hatással van, beleértve a romantikus partner kiválasztását is, akihez az egyén kötődni szeretne. Ezért kulcsfontosságú kérdés, hogy megbízható és érvényes mérőeszközt fejlesszünk a szerelmi élmény mérésére. A szerelem mérésére szolgáló egyik legnépszerűbb eszköz a Sternberg-féle 45 tételes háromszögű szerelmi kérdőíve (STLS-45; Őry és mtsai., 2022), amely három szerelmi komponenst mér: Intimitást, szenvedélyt és elkötelezettséget. Célkitűzés: Mivel a hosszabb változataikhoz képest a rövid kérdőívek előnyösebbek lehetnek, célunk az STLS 15 tételes változatának fejlesztése, pszichometriai elemzése és külső validálása volt. Módszer: A korábbi, Sternberg-féle 45 tételes háromszögű szerelmi kérdőív magyar változatának fejlesztéséhez épített adatbázist használtuk fel a rövid változat (STLS-15H) fejlesztéséhez. A kutatásban két mintát használtunk, és online kérdőívcsomagokkal végeztünk felmérést. A kérdőív faktorszerkezetének elemzésekor 1305 fő (739 nő és 566 férfi; átlagéletkor = 30,01 év; SD = 10,92; 18–72 év között) adataival dolgoztunk. A validáláskor az előző minta egy része, 465 fő (319 nő és 146 férfi, átlagéletkor 30,4 év; SD = 10,9 év, 18–72 év között) töltötte ki a következő kérdőíveket: Sternberg-féle Trianguláris Szerelem Kérdőív (STLS), Kapcsolati Elégedettség Skála (RAS-H), Páros Megküzdés Kérdőív (DCI-H), Szexuális Motiváció Kérdőív (YSEX?-HSF). Eredmények. A faktorstruktúra tesztelésekor használt modell jól illeszkedett az adatokra és megegyezett a hosszú változatéval. A mérőeszköz más kérdőívekkel összefüggésben is logikusan értelmezhető eredményeket mutat, amely megegyezik a hosszú változat esetében mért összefüggésekkel és azok mértékével. Következtetés: A Sternberg-féle Háromszögű Szerelem Kérdőív rövid változata (STLS-15) az hosszú változattal megegyező faktorszerkezetű, magas belső megbízhatósági mutatókkal rendelkező valid eszköz, amely alkalmas a magyar nyelvű kutatásokban a szerelem mérésére.

SZ39

Napjaink munkahelyi kihívásainak lehetséges megoldásai munkapszichológiai és pozitív pszichológiai módszerekkel

Elnök: **Halmos Alexandra** – Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Ergonómia és Pszichológia Tanszék, PhD-hallgató
Opponens: **Frankó Luca –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A narratív egészségpszichológia, mint az interdiszciplináris narratív egészségkutatások ezen, egyre népszerűbb ága, szemléletében régóta jelen van a kvalitatív kutatások között: a „narratív fordulatot” követően már az 1980-as évek végén, az 1990-es évek elején születtek tanulmányok

(pl. Charmaz, Corbin és Strauss, majd M. Murray és A. M. Sools munkássága nyomán), melyek különböző megközelítésekben és különböző elemzési szinteken, de a (krónikus) szomatikus betegség által megrengetett és formálódó, akár újjáalakuló identitást, szelfet, élettörténetet és jelentésalkotást kutatták az érintett személyek narratíváinak vizsgálata nyomán. E formálódó érdeklődést lassan, de biztosan követték tudományos publikációk is, azonban a Web of Science adatbázisában 2015-ben lefolytatott keresés rámutatott, hogy a 2004 és 2014 között publikált több mint 10.000 tudományos publikációból, mely tartalmazta az „egészség" és a „pszichológia" kulcsszavakat, csak 219 foglalta magában a „narratíva" kulcsszót is (Sools és mtsai., 2015). A formalizált narratív egészségpszichológia kifejezés angol nyelvű formája pedig mindössze 8 éve kapott jelentős hangsúlyt, amikor a Journal of Health Psychology folyóirat a 2015-ös márciusi kötetét ezen új tudományágnak szentelte. A narratív egészségpszichológia fő célja az egészséggel és betegséggel kapcsolatos, az érintettek által megélt tapasztalatok tanulmányozása laikusok, betegek és szakemberek történetein, narratíváin keresztül (Murray, 1997). A középpontban tehát az érintettek elbeszélt élménye áll egészség-betegség kapcsán – a történetek kiemelt jelentőségét azonban az adja, hogy e történetekben nem pusztán a „betegnek lenni" tapasztalata kerül elbeszélésre, hanem sokkal átfogóbb és mélyebb jelentések is az egészségügyi problémával való találkozás során - az erőforrások, a társas kapcsolatok, a jól-lét, a spiritualitás, a jövőre vonatkozó elképzelések kérdései kerülnek előtérbe; így a betegség élménye az élet mélyebb jelentéseibe ágyazódik – ahogy ez a narratív pszichológiának is alapeleme. Jelen szimpóziumban a Pécsi Tudományegyetem Pszichológia Intézetében megalakult Narratív egészségpszichológiai Kutatócsoport kezdeti kutatásainak egy-egy szelete kerül bemutatásra. A Kutatócsoport tagjai a McGill Betegségnarratíva Interjú (MINI) protokollját alkalmazva több betegcsoport – diabetes mellitusszal, Parkinson-kórral és krónikus gerinctáji fájdalommal élő személyek – betegségnarratíváin keresztül, azokat az interpretatív fenomenológiai analízis (IPA) módszerével elemezve, vizsgálja azon, a társas közeg betegségelméleteibe ágyazott, eltérő, vagy épp szubjektív megélésében nagyon is hasonló magyarázómodelleket és -narratívákat, melyek funkciója, hogy segítsenek a betegségélményt érthetőbbé, élettörténetbe ágyazhatóvá és így, elfogadhatóbbá tenni a betegségben érintett személyek számára.

A hibrid munka kihívásai és lehetőségei egy agilis vállalatnál: esettanulmány

Halmos Alexandra[1]
[1]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Ergonómia és Pszichológia Tanszék, PhD-hallgató

Az agilis informatikai fejlesztés módszere a fejlesztő munkatársak fizikai jelenlétén alapul, és a pandémiát megelőzően jónéhány munkahely megkövetelte a hétfőtől péntekig tartó irodai jelenlétet. A pandémia miatti otthoni munkavégzés tapasztalata visszafordíthatatlanul megváltoztatta a "home office"-szal kapcsolatos attitűdöket és feltételeket: az otthoni és az irodai munkavégzés kombinációjának új normája alakult ki, ami a "hibrid munkavégzés" gyakorlatát eredményezte. A hibrid munkavégzés dinamikus folyamata új kihívásokkal és lehetőségekkel jár együtt mind az egyén, mind az agilis módszer szerint dolgozó munkatársi csapatok, mind a szervezetek számára, amikről egyelőre kevés vizsgálat született. Egy több

mint 1600 alkalmazottat foglalkoztató agilis vállalatot követtünk a teljes fizikai jelenléttől a hibrid munka normájáig vezető úton. Az adatgyűjtés első fordulójában 27 félig-strukturált interjút készítettünk három vezetői szint vezetőivel, 12 csapatinterjút fejlesztői csapatokkal, és 5 fókuszcsoportot (N(összesen) = 150). A fókuszcsoportokban olyan munkatársak vettek részt, akik valamilyen szempontból szélsőséget képviseltek, pl. a teljes mértékben irodai munkát vagy éppen az otthoni munkát preferálták a pandémiát követően; dolgoztak már a pandémiát megelőzően is "home office"-ban; illetve kevesebb mint három, valamint kevesebb mint egy évvel az adatfelvételt megelőzően léptek be a szervezetbe. Az adatok tematikus elemzése során feltártuk, hogy az otthoni és a hibrid munka mely elemeit és rutinjait tartják a munkavállalók megőrzendőnek vagy éppen elkerülendőnek, és melyekre reflektálnak kihívásként, illetve melyekben látnak lehetőséget. A kihívásokat és a lehetőségeket a munka és a szervezet sikeres működése, az együttműködés, valamint a munkahelyi és otthon jóllét köré szerveződnek. Kutatásunk fő eredménye a kihívások és a lehetőségek gyűjteménye, amelyek elméleti és gyakorlati útmutatást nyújtanak a döntéshozók számára a hibrid munkavégzés optimalizálásához.

Munkavállalói pszichés jóllétet támogató pozitív pszichológiai intervenciós program kialakítása – esettanulmány

Balogh Blanka[1]
[1]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A munkavállalók pszichés jóllétének ápolása, fejlesztése egyre fontosabb témává válik a szervezetek életében. A munkahelyi pszichés jóllét támogatása kiemelt feladattá vált, a pozitív pszichológiai intervenciók alkalmazása pedig egyéni szinten kezdődik és a szervezet egészére lehet pozitív kihatással. A Gallup (2022) State of the Global Workplace riportja szerint a magyarországi munkavállalók 34%-a számol be stresszről mint átélt negatív érzelemről. Noha ez a szám első pillantásra alacsonynak tűnhet, a 21%-os munkavállalói elkötelezettséggel együtt már beszédesebb. Mindez enyhíthető és fejleszthető azonban, ha a szervezetek valódi figyelmet fordítanak a munkavállalók jóllétére, és nem felületi megoldásokat keresnek. A pozitív pszichológia második és harmadik hulláma a pozitív vonásokra és a pozitív közösségekre koncentrál – jelen esettanulmány is ezt a két nézőpontot ötvözi. Az előadásban egy munkahelyi pozitív pszichológiai intervenciós program kialakításának tanulságait mutatom be. A végső vizsgálati elrendezés egy négyhetes programot eredményezett, ami során a résztvevők (N= 17) 10 pozitív pszichológiai intervenció közül választhattak. A programot elő- és utómérés keretezte, valamint nyitó workshop és lezáró interjú (N=8). A résztvevők a négy hét során naplóban jegyezték fel tapasztalataikat és gondolataikat a megadott szempontok mentén. Az előadás célja bemutatni a program kialakításának lépéseit, fő megfontolásait, valamint ismertetni a tanulságokat. A vizsgálat jelentősége gyakorlati szempontból egyértelmű: jelen tudásunk szerint egy kifejezetten munkahelyi környezetre adaptált, tudományosan megalapozott, munkavállalói jóllétet támogató pozitív pszichológiai intervenciós program létrehozása hiánypótló, az eredmények pedig hasznos tudással szolgálhatnak a szervezetek, munkavállalók, valamint az őket támogató szakemberek számára.

A kudarc pozitív hatásai

Kiss Kitti[1]
[1]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A kudarc "az élet átható része, és mindig is az is volt" (Kjeldgaard et al., 2021, 278. o.). Szigorú eljárások, alkalmazottak képzése és/vagy fejlett technológia alkalmazása mellett sem lehetséges a kudarcok és a hibák elkerülése (Hart et al., 1990; Reason, 1997), még a nagyon sikeres és nagy tiszteletnek örvendő embereknek sem (Axelton, 1998; Diller, 1995). Deslandes (2020) kutatása is azt igazolja, hogy a legtöbb vezető alapvetően több kudarcot él át a pályafutása során, mint sikert. Azonban azok az emberek, akik sikeresen tárgyaltak egy jelentős kudarcot, felbecsülhetetlen értékű tanulási tapasztalatként írják le és az ebből fakadó alázatosságra és öntudatosságra hivatkoznak, mint ami hozzájárul a jövőbeli sikereikhez (Axelton, 1998; Diller, 1995; Hyatt & Gottlieb, 1988). A hibák nemcsak egyéni, hanem szervezeti szinten is hasznos információforrást jelentenek, mivel megmutatják a dolgozók teljesítménye alapján, hogy a folyamatok vagy rendszerek nem a kívánt szándék szerint működnek (Schein, 1993). Bár a kudarcok potenciálisan gazdag tanulási forrást jelentenek, azonban a munkavállalók gyakran nem hajlandóak megosztani, ha hibát követtek el vagy hibáztak, mert úgy gondolják, hogy veszélynek teszik ki magukat (Carmeli & Gittell, 2009; Edmondson, 1999). Ezenkívül a munkavállaló attól is tart, hogy az esetleges előléptetési vagy fizetésemelési lehetőségei is veszélybe kerülnek, ha felettesük tudomást szerez a hibáról (Edmondson, 1999). Ezek a tényezők arra ösztönzik az alkalmazottakat, hogy csendben maradjanak (Edmondson, 1999). A munkahelyi kudarccal kapcsolatos kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy a kudarc-élmények hogyan hatnak a munkavállalók pszichológiai biztonságérzetére és hogy milyen tényezők serkentik annak lehetőségét, hogy pozitív erőforrásként tudják hasznosítani azt a jövőbeli karrierjükben. A korábban, 58 vizsgálati személy bevonásával végzett elővizsgálatunk során már bebizonyosodott, hogy a vezetőknek kiemelt szerepük van abban, hogy a munkavállalók a növekedés lehetőségét lássák ezekben az élményekben (H (2)=12,225, p=0,004). Az előadásban a további kutatási eredmények is bemutatásra kerülnek.

Önmagunk iránti együttérzéssel a kiégés ellen

Tompos-Nagy Eszter[1]
[1]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság- és Társadalomtudományi Kar, Ergonómia és Pszichológia Tanszék

A magyar pedagógusok körében sokat kutatott fogalom a kiégés. 2018-19-ben egy olyan intervenciós programot teszteltem a pedagógus kiégéssel kapcsolatban, amely az Önmagunk iránti együttérzésen alapult. Összesen 21 pedagógus vett részt a programban, 5 fő a Pilot tesztelésben, majd 16 fő a program megvalósításában, egy évvel később. A pedagógusok hiánypótlónak tartották a 7 hetes Megújulás programot, amelynek során heti egyszeri kontakt alkalmakon gyakorolhatták az önegyüttérzés technikáit. A program második felében pedig még

személyes céljaikkal is foglalkozhattak, amelyekben a belső motiváció kialakításával foglalkoztunk. A program eredményeinek mérésére a Maslach-féle Kiégés Leltár Tanári változatát, az Önmagunk iránti együttérzés kérdőívet, a WHO-5 jóllét kérdőívet, illetve Oláh Attila Megküzdési Mód Preferenciák kérdőívét használtam. Programom kontakt alkalmairól audio felvételeket készítettem, melyeket alapos elemzésnek vetettem alá, illetve alkalmaztam még a program-célokat (a résztvevők meghatároztak egy elérendő célt a program első alkalmán), illetve az ún. "Blob-fákat" (ahol rajzolt figurákon tudták megmutatni a résztvevők aktuális lelkiállapotukat) a program hatékonyságmérésére. Legfőbb eredményeim, hogy a Megújulás program azon résztvevőknek működött, akik belső motivációval érkeztek a programra, valamint sok pozitív visszacsatolást adtak a programmal kapcsolatban. A program sikeressége függött még attól is, hogy a résztvevők milyen gyakorisággal végezték az otthoni feladatokat, illetve a Megújulás program arra is fényt derített, hogy a program iránt igazán elkötelezett résztvevők még rizikófaktorokkal teli élethelyzetet is át tudnak fordítani. Előadásomban programom eredményeiről, és a pedagógusok megéléséről fogok részletesen beszámolni, és a Megújulás program lehetséges jövőjét is bemutatom.

SZ40

Kognitív funkciók és alvásminőség: Kutatási újdonságok

Elnök: **Simor Péter** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógia és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, UR2NF, Neuropsychology and Functional Neuroimaging Research Unit at CRCN - Center for Research, in Cognition and Neurosciences and UNI - ULB Neurosciences Institute, Université Libre de Bruxelles
Opponens: **Benkő Zsófia –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógia és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

Az Eötvös Loránd Tudományegyetemen működő Alvás, Álom és Kogníció Kutatócsoport az elmúlt néhány évben az alváskutatás változatos témáiban vizsgálódott. Az alvás egy izgalmas és „természetes környezetet” teremt, amelyben tetten érhető az agy idegi aktivitása, specifikusabb funkciói, valamint akár különféle működési zavarok feltárására is lehetőségünk nyílik vizsgálatával. A szimpózium során bemutatjuk kutatócsoportunk sokoldalú kutatási tevékenységének különféle területeit: az alapvető neurofiziológiai vizsgálatoktól kezdve egészen a viselkedéses szinten végzett, komplexebb, mikrolongitudinális kísérletekig, amelyekben innovatív módszereket alkalmazunk. Ezeket az új eljárásokat is célunk részletezni előadásainkban. Az elemzéseink során integráljuk a fiziológiai, a kognitív és a fenomenológiai szempontokat egyaránt. A bemutatni kívánt kutatásaink között szerepel az alvás és az alvásminőség vonatkozásában a kognitív teljesítmény és az emlékezeti folyamatok vizsgálata. Az első előadásban az idegtudományi területen belül bemutatjuk az újdonság emlékezeti teljesítményre tett hatását. A következő prezentációban az információfeldolgozás folyamatával, a statisztikai tanulással és a figyelem-elmerengés aspektusaival végzett EEG-s kísérlet eredményeit mutatjuk be. A harmadik előadásban az alvásminőség és a nap során naplózott negatív affektusok mellett, a tudati élmények változásának, a gondolati elkalandozás és elmerengés izgalmas jelenségeinek és viszonyának körüljárása a fő célunk.

A „Graded Novelty Encodig Task": limitációk és potenciál

Reichardt Richárd[1], Polner Bertalan[2], Simor Péter[2,3]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógia és Pszichológiai Kar, Pedagógiai és Pszichológiai Intézet – Szombathely
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógia és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[3]UR2NF, Neuropsychology and Functional Neuroimaging Research Unit at CRCN - Center for Research, in Cognition and Neurosciences and UNI - ULB Neurosciences Institute, Université Libre de Bruxelles

Az újdonság szövevényes kapcsolatban van az emlékezettel és feltehetőleg segíti az események kódolását. E kapcsolat megértését azonban akadályozza, hogy számos kísérleti elrendezésben kategorikus változóként kezelik az újdonságot. A közelmúltban létrehozott Graded Novelty Encoding Task (GNET) egy új kísérleti elrendezés, amely az újdonságot folytonos változóként kezeli. A feladatban algoritmus által generált ingereket használunk, melyekben színes alakzatok kerülnek fehér háttérre. A feladat familiarizációs szakaszában a résztvevők öt ilyen ábrát jegyeznek meg. A tanulási szakaszban a résztvevők az öt ismerős ábra mellett egy sor újat is látnak, melyek különböző mértékben térnek el az eredetiektől. Feladatuk, hogy minden ábráról eldöntsék, hogy korábban már látott vagy új ábra. Végül egy váratlan emlékezeti teszt következik, melyben a tanulási szakaszban látott új képek felismerése a cél, egy sor disztraktor között. Az ingerek újdonságát úgy számszerűsítettük, hogy kiszámoltuk hány ponton különböznek a leghasonlóbb eredeti ábrától. Ez az index bejósolta az emlékezeti teljesítményt. A GNET tehát jól megragadja az újdonság folytonos természetét és hasznos lehet a jövőben az újdonság emlékezeti hatásainak vizsgálatában. A megközelítésnek persze megvannak a limitációi. Az ingerek nehezen különíthetők el egymástól, ezért magas a téves riasztási ráta. Ennek elkerülése érdekében narratívával igyekeztünk fokozni a bevonódást a kísérlet során. Az ingereket létrehozó algoritmus fejlesztése egyelőre távlati cél. Mivel az ingerek egyszerű formákból állnak, felidézési teszt is könnyen kivitelezhető az ingeranyaggal, ami szintén fontos kérdéseket válaszolhat meg az emléknyomok részletességével kapcsolatban. Összességében a GNET ígéretes eszköz az újdonság emlékezeti hatásainak vizsgálatában.

A merengő agy nyomában - A lokális alvás lehetséges szerepe a statisztikai tanulás során

Bogdány Tamás[1], Vékony Teodóra[2], Miha J. Likar, Németh Dezső[3], Simor Péter[3,4]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[4]UR2NF, Neuropsychology and Functional Neuroimaging Research Unit at CRCN - Center for Research, in Cognition and Neurosciences and UNI - ULB Neurosciences Institute, Université Libre de Bruxelles

Az elmerengés vagy elkalandozás (angol kifejezéssel élve: "mind-wandering") jelöli azt az állapotot, amikor a tudatot belsőleg generált, a pillanatnyi környezethez közvetlenül nem kapcsolódó tartalom tölti ki. Az elmerengés jellemzője a mentális tartalmak gyors, ugrásszerű változása, továbbá a környezeti ingerekkel szembeni megemelkedett küszöbszint. Az

elmerengés fiziológiai hátterének kutatásában újabb eredmény, hogy megjelenésének ideje egybeesik az agy által generált, térben korlátozottan megjelenő, lassú frekvenciájú EEG hullámokkal, az úgynevezett 'lokális alvással' (angol kifejezéssel: 'local sleep'). A lokális alvás megjelenésében szerepet játszik mind az ébren töltött idő hossza, mind az ez idő alatt végzett tevékenységek összetétele (használatfüggő agyi aktivitás és fáradás), míg annak szubjektíven megélt formái az elmerengés vagy a mentális tartalmak hiánya, az elmélázás (angol kifejezéssel: 'mind-blanking'). Az elmerengéssel kapcsolatban kiemelendő az elmélet, amely egy skálára helyezi az alvás során átélt tudati tartalmakat: az álmokat, az ébren átélt elmerengést és a célorientált kreatív / intuitív gondolatokat, mely egyben felveti annak a lehetőségét, hogy az elmerengés bár a pillanatnyi környezetre érzéketlen állapot, ugyanakkor egyben adaptív folyamat is lehet. A jelen kutatásban feltételeztük, hogy az elmerengés elősegítheti az információfeldolgozás folyamatát, nevezetesen a környezet ingerek rejtett szabályainak elsajátítását és előrejelzését. Kutatásunkban 37 személy vett részt, akik alternáló szeriális reakcióidő (ASRT) feladatot hajtottak végre (30 sorozat / résztvevő) rendszeres visszajelzéssel a tudati tartalmukkal kapcsolatban, kiemelve az elmerengéssel és elmélázással töltött időszakokat. A résztvevők agyi tevékenysége a feladat ideje alatt 62 csatornás EEG-vel rögzítettük. Kutatásunk fő kérdése, hogy van-e kapcsolat az EEG-n megjelenő lokális alvás mintázatok, az elmerengés / elmélázás megjelenésére adott szubjektív visszajelzések és az ASRT feladatban mutatott teljesítmény között. Hipotézisünk, hogy a lokális alvás megjelenése bár rontja a teljesítményt az adott ASRT sorozat alatt, ugyanakkor előnyt jelent az azt követő sorozatok során azáltal, hogy segíti a feladat teljesítéséhez szükséges statisztikai tanulást.

A napról-napra változó alvásminőség, elmerengés és negatív affektus idői kapcsolata három mikrolongitudinális vizsgálat tükrében

Báthori Noémi[1], Polner Bertalan[2], Nagy Tamás[2], Simor Péter[2,3]
[1]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógia és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[3]UR2NF, Neuropsychology and Functional Neuroimaging Research Unit at CRCN - Center for Research, in Cognition and Neurosciences and UNI - ULB Neurosciences Institute, Université Libre de Bruxelles

A rosszabb alvásminőség gyengébb kognitív teljesítménnyel, fokozott negatív affektussal és rosszabb mentális egészséggel jár együtt. Az elmerengés (mind-wandering, MW) vagyis a gondolatok elkalandozása, során a figyelmi fókusz az aktuális végrehajtandó feladatról és környezetről áthelyeződik a belsőleg vezérelt gondolatokra, érzésekre, és ezáltal a tudati élményt múltbeli emlékek, elképzelt jelenetek vagy tervezett feladatok sokasága határozza meg. Több keresztmetszeti kutatás is rávilágított a rosszabb alvás, a gyakoribb MW és a negatívabb hangulat kapcsolatára, azonban ezek idői, napról-napra változó jellegét csak kevés kutatás tette tanulmány tárgyává, így a változók kapcsolatának irányáról, - valamint arról, hogy egy vagy kétirányú-e ez a kapcsolat-, még kevés evidenciával rendelkezünk. Három intenzív longitudinális kutatás keretében vizsgáltuk a szubjektív alvásminőség, MW és hangulat idői kapcsolatát egészséges egyetemi hallgatók csoportjain. Az első két kutatás 21 napon keresztül

vizsgálta a résztvevőket. Az elsőben közepes és magas szkizotípiával rendelkező személyek (N= 73 fő, 2758 megfigyelés) míg a másodikban magas álomfelidézési gyakoriságú személyek (N= 55, 2078 megfigyelés) vettek részt. A harmadik vizsgálat 14 napig tartott a COVID-19 okozta pandémia második és harmadik hulláma alatti korlátozások idején (N= 61, 1119 megfigyelés). Az ismételt méréses adatokat kevert hatás modellek segítségével elemeztük, figyelembe véve a személyen belüli változásokat és a személyek közötti eltéréseket is. Mindhárom kutatás eredményei alapján egységesen elmondható, hogy a rosszabb alvásminőség fokozott mértékű elmerengésre való hajlandóságot jósol be a következő nap során és ez a kapcsolat inkább a személyeken belül kifejezettebb, mint a személyek között. A negatívabb hangulat mindhárom esetben részleges mediátorként jelent meg az alvásminőség és MW kapcsolatában. Bár az emelkedett MW a nap során szignifikánsan előre jelezte a rosszabb alvásminőséget, azonban a hatásméret ebben az irányban elhanyagolhatónak mutatkozott. A magasabb vonásszintű depresszió előrejelezte a rosszabb alvásminőséget és az emelkedett MW gyakoriságot, azonban, ha a modellbe a napi hangulat is bekerült a vonás depresszió már nem maradt szignifikáns. Eredményeink egyirányú kapcsolatot feltételeznek a rosszabb szubjektív alvásminőség, a több másnapi MW-et és negatívabb hangulatot között, ahol a MW gyakorisága inkább a személyen belüli fluktuációra érzékeny. Ezek az eredmények is megerősítik azokat a feltételezéseket, hogy a megfelelő alváshigiéné kialakítása és fenntartása fontos szerepet játszik a megfelelő kognitív és érzelmi működésben egészséges fiatal személyek esetében is.

SZ41

Mozgás és belső élmény

Elnök: **Horváth Áron –** Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Kiss Enikő Csilla –** Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A fizikai aktivitás széles körű egészségvédő hatása mind a fizikai, mind a mentális egészség vonatkozásában jól leírt. A mozgás emellett képes a pillanatnyi belső élmény számos vonatkozásának befolyásolására is. Szimpóziumunkban a Károli Gáspár Református Egyetem Ádám György Pszichofiziológiai Kutatócsoportjának kutatásaiból mutatunk be négy olyan eredményt, ami a mozgás és a belső élmény egyes aspektusainak kapcsolatára vonatkozó elméleteket tesztel. Sokat, bár módszertanilag nem feltétlenül a legmegfelelőbb módon kutatott a test irányába, illetve a testtől elfelé történő karmozgások és a pozitív, illetve negatív attitűdök kapcsolata. Saját vizsgálatunk eredményei ezt a kapcsolatott nem erősítették meg. Szintén régóta ismert az, hogy az oxigénutánpótlás szempontjából fenntartható (anaerob) tartományban végzett fizikai aktivitás örömet generál. Ez az összefüggést - aminek nagy jelentősége lehet a rendszeres fizikai aktivitás fenntartása szempontjából - a mi laborunkban is sikerült replikálni. Ugyanígy megerősítésre került az, hogy a jóga gyakorlás pozitív változásokat generál számos, az egészséges pszichológiai működéshez hozzájáruló jellemző (spiritualitás, testi tudatosság, affektus) vonatkozásában. S végül egy versenysportolók és edzőik bevonásával végzett vizsgálat az objektív edzésterhelés, a játékos által észlelt terhelés, valamint az edző által becsült terhelés jelentős disszociációját mutatta ki. Ez egyben rávilágít arra is, hogy a testélmény

különböző aspektusai sok esetben nincsenek erős kapcsolatban a testben lezajló élettani folyamatokkal. Szimpóziumunkat mindazoknak ajánljuk, akiket érdekel a test belső reprezentációjának kérdésköre.

A karmozgatás hatása az értékelő folyamatokra

Horváth Áron[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A motoros folyamatok és az attitűdök közötti kapcsolat kutatása során kimutatták, hogy a karfeszítő izmok aktiválása negatívabb értékeléssel, míg a karhajlító izmok aktiválása pozitívabb értékeléssel jár együtt. A legtöbb vizsgálat során azonban izometrikus (mozgás nélküli) izomaktiváció történt. A jelenlegi vizsgálat célja az volt, hogy teszteljük ezen hatások megjelenését az alkar tényleges passzív és aktív mozgása során (azaz izotóniás izomaktiválás során). A kísérletet előregisztráltuk. Összesen 54 egyetemi hallgató vett részt benne. A vizsgálati elrendezés két ismételt méréses faktorból állt: (1) a mozgás típusa (azaz a résztvevők karját aktívan vagy passzívan mozgatták; 2 szint), és (2) a mozgás iránya (azaz a kar a test felé, a testtől távolodott, vagy középhelyzetben maradt; 3 szint). A résztvevők az összesen hat feltételben a kínai írásjelhez hasonló karakterek iránti preferenciájukat értékelték. Az adatokat frekventista és bayesi ismételt méréses (2x3) ANCOVA-val elemeztük, összesen két modellel: az egyikben a kovariánsok a vonásszintű pozitív és negatív affektivitás voltak, a másikban a helyzeti szintű pozitív és negatív affektivitás. Nem találtunk szignifikáns mozgástípus és mozgásirány főhatásokat, valamint interakciót ($p > 0,05$). Összefoglalva, az alkar enyhe erőkifejtéssel járó izotóniás és passzív mozgatása nem változtatja meg a semleges ingerek affektív értékelését. Az alkar mozgatásához szükséges izomerősség hatásának tesztelése, jobban megvilágíthatná az eredmények hátterét.

A mozgás intenzitás és az affektív állapot összefüggései

Szemerszky Renáta[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A rendszeres testmozgás fenntartásában kiemelt szerepe van a fizikai aktivitáshoz kapcsolódó érzelmi viszonyulásnak. Néhány tanulmány szerint az aerob tartományban végzett testmozgás jellemzően pozitív affektív állapotot vált ki, amely az anaerob küszöb környékén csökkenni kezd, majd a terhelés további növekedése negatív érzelmi állapothoz vezet. A mozgásintenzitás e kétirányú érzelmi-hangulati szabályozása keretében a pozitív affektív állapot a fizikai erőfeszítés fenntartására motiválja az egyént, míg a negatív affektív állapot demotiváló hatása a terhelés csökkentéséhez vezet (circumplex affektusmodell). Kutatásunk célja a mozgásintenzitás összefüggésének vizsgálata volt az affektív válasz valencia és arousal komponenseivel, valamint az észlelt erőfeszítéssel (azaz a tevékenység szenzoros-diszkriminatív aspektusával). Spiroergométeres terheléses teszt segítségével meghatároztuk a

résztvevő 67 sportszakos egyetemi hallgató egyéni anaerob küszöbértékét (AT). Ezt követően háromféle, futópadon történő terhelés mellett /anaerob küszöb alatti (AT-30 bpm), körüli (AT) és feletti (AT+15 bpm) intenzitáson/ értékelték az észlelt erőfeszítést (Borg-skála) és érzelmi tapasztalataikat (arousal és valencia). Eredményeink alátámasztották a korábbi megfigyelést: míg a mozgásintenzitás növelése az észlelt erőfeszítés ($F(1,6)=114,7$, $p < 0,001$) és az átélt affektív állapot intenzitásának (arousal; $F(1,7)=15,6$; $p < 0,001$) monoton növekedéséhez vezetett, addig az affektus valenciája az aerob tartományban és az anaerob küszöb környékén egyaránt magas volt, ám az anaerob tartományban jelentős csökkenés következett be ($F(1,8)=6,4$; $p = 0,003$). Figyelembe véve, hogy az aerob tartományban végzett fizikai gyakorlatok örömet generálnak, a mozgásintenzitás érzelmi-motivációs változások alapján történő beállítása hosszú távon is megnövelheti az egyén motivációját a rendszeres testmozgás fenntartására.

Egy komplex jóga-alapú intervenció hatása az egészséges pszichológiai működésre

Koncz Ádám[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

A szakirodalmi eredmények alapján úgy tűnik, hogy a jóga-alapú intervenciók hozzájárulhatnak az észlelt stressz és a negatív affektivitás csökkentése mellett a pozitív affektivitás növekedéséhez is. Az előbbieken túl a jóga gyakorlása fokozhatja a spiritualitást, az élettel való elégedettséget, emellett a gyakorlók körében nagyobb fokú testi tudatosság figyelhető meg. Jelen vizsgálat célja egy komplex jóga-alapú intervenció fenti konstruktorokra gyakorolt hatásának bemutatása. Egy középkorú közösségi mintán, a Magyar Jóga Társasággal együttműködve, egy 3 hónapon át tartó komplex (fizikai gyakorlatokat, elméleti oktatást és közösségi támogatást is magában foglaló) jóga-alapú intervenció hatását vizsgáltuk passzív kontrollcsoporthoz viszonyítva. A vizsgálatban résztvevők egyharmada pedagógus volt. A vizsgált személyek az intervenciót megelőző és azt követő héten egy kérdőívcsomagot töltöttek ki, mely tartalmazta a Pozitív és Negatív Affektivitás Skálát, (PANAS), Interoceptív Tudatosság Többdimenziós Mérőeszköze kérdőívet (MAIA), az Észlelt Stressz Kérdőívet (PSS), Spirituális Kapcsolat Kérdőívet (SCQ) és az Élettel Való Elégedettség Kérdőívet (SWLS). Az intervenció hatására csökkent a résztvevők által észlelt stressz ($p < 0,001$) és a negatív affektivitás ($p = 0,019$), továbbá nőtt a spiritualitás ($p = 0,048$). Az interoceptív tudatosságot mérő kérdőív egyes alskálái esetében szintén növekedést figyeltünk meg, ezek az észrevétel ($p < 0,001$), a figyelemszabályozás ($p < 0,001$), az önszabályozás ($p = 0,002$), a testi figyelem ($p = 0,010$) és a bizalom ($p = 0,026$). A pozitív affektivitásra és az élettel való elégedettségre az intervencióban való részvétel nem volt hatással. Már egy 3 hónapos komplex jóga-alapú intervenció is pozitív hatást gyakorolhat az egészséges pszichológiai működés számos aspektusára, ezért hasznos lehet az ilyen jellegű programok széleskörű népszerűsítése a lakosság körében.

Az akut fizikai fáradtság élettani és pszichológiai aspektusai

Köteles Ferenc[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A szervezet élettani állapotának percepciója nagyon pontatlan, a valós és az észlelt testi történések sok esetben nagymértékben disszociálnak. E disszociáció számos kedvezőtlen hétköznapi hatással jár, például a vérnyomás és a vércukorszint elégtelen pontosságú észlelése kapcsán. A versenysportban a szubjektív-objektív disszociáció a fáradtság vonatkozásában a sportolók edzéstervezésében szintén jelentős gyakorlati jelentőséggel bír. Vizsgálatunkban 5 csapathoz tartozó 61 csapatsportoló (labdarúgás és kosárlabdázás) összesen 276 edzésén mértük az objektív edzésterhelést (Polar Team Pro rendszer), majd az egyes edzések végén a sportoló által észlelt és az edző által becsült fáradtságot. Az edzők és a sportolók által értékelt fáradtságok között átlagosan közepes erősségű ($r = .43$, $p < 0{,}001$) kapcsolat mutatkozott. Az objektív edzésterhelés az edzők becslésével erős ($r = .50$, $p < 0{,}001$), a játékosok értékelésével közepes erősségű ($r = .45$, $p < 0{,}001$) kapcsolatban állt. Az öt edző közül kettő esetében ugyanakkor nem találtunk szignifikáns kapcsolatot az objektív edzésterhelés és a sportoló becsült fáradtsága között. Az edzésmunka értékelése kapcsán az edzőknek saját becslésükön túl mindenképpen érdemes figyelembe venniük az objektív terhelési mutatókat és a játékosok által észlelt fáradtság mértékét is, különben megnőhet a sérülések gyakorisága, valamint túledzettség alakulhat ki. Emellett a játékosok számára is fontos az, hogy az objektíven mért fáradtság-mutatókat is ismerjék és figyelembe vegyék.

SZ42

A tanulói jóllét vizsgálatának és támogatásának lehetőségei

Elnök: **Fodor Szilvia** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Páskuné Kiss Judit** – Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet, Tanácsadás, Fejlődés- és Iskolapszichológia Tanszék

Az utóbbi időben egyre fokozottabb stressz éri a fiatalokat, amelynek következtében megnövekedtek a mentális problémák a diákok körében. Emiatt különösen fontos, hogy jól ismerjük a tanulók mentális egészségét, az ezekkel összefüggésben álló intrapszichés és környezeti jellemzőket, valamint hogy a jóllét növelése és a stresszkezelés támogatása érdekében megfelelő intervenciókat alkalmazzunk. A szimpózium során négy előadásban mutatjuk be ezt a kérdéskört. Az első vizsgálat során egy 338 fős középiskolai mintán az öt jóllét-elem (boldogság, elmélyülés, kapcsolódás, optimizmus, kitartás) mellett az iskolai kötődés, az iskolában megtapasztalt érzelmek, az énhatékonyság és a flow kérdőíves vizsgálata történt. Érdekessége ennek a kutatásnak, hogy egy újszerű, kvalitatív módszertannal is dolgozik, amelynek célja, hogy feltárja azokat a helyeket, tereket az iskolákban, melyek a diákok jóllétét kedvezően befolyásolják. Ennek során a jóllét egyes elemeinek lokalizálása történt a reflexív fotográfia módszerével, így képi ábrázolásban mutathatták be a diákok a

jóllétüket elősegítő iskolai tereket. A második kutatás szintén diákok mentális egészségét vizsgálta, de kifejezetten a pandémia miatti lezárások és a digitális oktatás következményeire fókuszálva. A 639 középiskolás tanulóval végzett adatfelvétel során a mentális egészség, a digitális oktatás iskolai megvalósulása, a megváltozott életmód és a mentális segítségnyújtás különböző formáihoz való viszony, valamint ezek mentális egészséggel kapcsolatos összefüggéseinek vizsgálata történt, mely során kirajzolódnak azok az elemek, amelyek a jóllét szempontjából védőfaktoroknak bizonyulnak. A harmadik és negyedik kutatás egy-egy intervenciós program hatásvizsgálatára irányul. Az egyik az iskolai stresszkezelő programok hatékonyságát vizsgálja egy meta-analízis segítségével, melybe a szerzők olyan stresszkezelő programokat vontak be, melyek iskolai prevenciós/intervenciós programok, 6-18 éves diákokat céloznak, és stresszt és/vagy megküzdést vizsgálnak kimeneti változóként. Az eredmények alapján azok a megküzdést támogató programok eredményesebbek, amelyek idősebb diákokat céloznak, szelektív mintára fókuszálnak és jóga vagy CBT elemeket tartalmaznak. A negyedik előadás óvodai és iskolai környezetben tartott mindfulness alapú intervenciók kognitív képességekre és stresszszintre gyakorolt hatását ismerteti. Az elemzésbe négy kísérletet vontak be a szerzők, melyekben a résztvevők 4-12 éves gyerekek voltak, illetve mindegyik vizsgálat során alkalmaztak végrehajtó funkciókat mérő eljárásokat, valamint kettőben a nyálból kimutatott kortizol-szintet is vizsgálták. A vizsgálat fő hipotézise, hogy a gyenge viselkedésszabályozású gyerekek nagyobb mértékben profitálnak a mindfulness alapú foglalkozásokból a stresszszint csökkenésének tekintetében. A szimpózium célja, hogy az ismertetett empirikus eredmények alapján javaslatokat fogalmazzon meg az óvodai és iskolai jóllét növelése és stressz csökkentése érdekében.

A serdülőkori jóllét jellemzői és iskolai környezethez kötődő meghatározói

Fodor Szilvia[1], Tóth-Varga Violetta[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar Ember-Környezet Tranzakció Intézet

A jóllét PERMA modellje (Seligman, 2011) alapján 2016-ban Kern és mtsi (2016) dolgoztak ki egy hasonló elméletet a serdülő korosztályra, ezzel megalkotva az EPOCH-modellt, amely 5 dimenziója (boldogság, elmélyülés, kapcsolódás, optimizmus, kitartás) a felnőttkori jólléthez szükséges előfeltételeket foglalja magában. A vizsgálatunk az iskolai jóllét általános feltérképezésére irányult, ezen belül kiemelt célunk az iskolai kötődés, a kapcsolatok, az iskolában megtapasztalt érzelmek, az énhatékonyság és a flow vizsgálata a jólléttel összefüggésben, valamint hogy megismerjük, melyek azok a helyek, terek az iskolákban, melyek a diákok jóllétét kedvezően befolyásolják. Hosszú távú célunk az, hogy az összefüggések alapján az iskolai jóllét növelésére irányuló intervenciós lehetőségeket alakíthassunk ki. A vizsgálat során 338 középiskolás tanulóval vettünk fel adatokat különböző módszerekkel. A kutatásunk kevert módszertanú. A kvantitatív részben kérdőívek segítségével vizsgáljuk az általános jóllétet, illetve annak három jellemző összetevőjét, a kötődés és kapcsolatok, a pozitív érzelmek és a bevonódás, flow területét. A kvalitatív rész célja, hogy megismerjük, melyek azok a helyek, terek az iskolákban, melyek a diákok jóllétét kedvezően befolyásolják, illetve hogy feltárjuk ezeknek a helyeknek a környezetpszichológiai jellemzőit,

fizikai és szociális aspektusait, lélektani jelentésrétegeit, és megértsük a hozzájuk fűződő élmények, érzések mintázatait. Ehhez a serdülőkori pszichológiai jóllét egyes elemeit lokalizáltuk az iskolai környezetre a reflexív fotográfia módszerével (Harrington-Schibik, 2003), így képi és hozzájuk fűzött értelemző szöveges ábrázolásban mutathatták be a diákok a jóllétüket elősegítő iskolai tereket. Ennek során azt kértük a diákoktól, hogy fényképezzék le és töltsék fel egy felületre azokat a fotókat, amelyek megjelenítik, hogy az iskola épületében hol van számukra a boldogság, az elmélyülés, a kapcsolódás, az optimizmus és a kitartás helye. Az eredmények alapján megfogalmazhatjuk, hogy a jóllét összefüggésben áll a tanulók társas támogatottságával, az iskolai kötődéssel és a flow élményekkel, valamint megállapíthatjuk, hogy melyek azok a terek, amelyek az iskola épületében kiemelt jelentőséggel bírnak a tanulói jóllét meghatározásában.

Diáklélek Covid idején - Budapesti gimnazisták mentális egészségének összehasonlító vizsgálata a digitális oktatás idejéről a Covid lezárás alatt

Borbáth Katalin[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A kutatás célja annak feltárása, hogy hogyan hat a 12-18 éves diákok mentális jóllétére a digitális oktatás, vagyis az otthonról tanulás, a társaktól való elszigetődés. Ha feltételezzük, hogy érzelmileg megterhelő a közösségtől való fizikai elkülönülés, akkor további kérdésként vetődik fel, hogy melyek azok a faktorok, amelyek a fokozott stresszhelyzettel való megküzdésben támogató hatásúak, vagy akár reziliens elemekként emelkednek ki. Kíváncsiak voltunk továbbá arra is, hogy megállja-e a helyét a feltételezés, hogy az iskolai alapelvek és módszertanok markánsan különböző stílusa, az intézmények eltérő szociokulturális háttere különböző, a pszichés jóllétet érintő megéléssel jár együtt a vizsgált időszakban. A kutatási kérdések megválaszolásához az adatokat két eltérő szociokulturális hátterű és eltérő pedagógiai alapelvekkel működő, más módszertani eszköztárral operáló (egy alternatív tantervű alapítványi és egy állami fenntartású) budapesti gimnáziumban vettük fel 2021 tavaszán. Az anonim kérdőívek értékeléséhez kvantitatív módszertannal dolgoztunk. Saját szerkesztésű kérdőívvel mértük a mentális egészség hiányának vagy meglétének jeleit, a digitális oktatás iskolai megvalósulását, a digitális oktatás idején megváltozott életmódot és a mentális segítségnyújtás különböző formáihoz való viszonyt, illetve ezeknek a diákok mentális egészségével való összefüggéseit. Azokat az elemeket is vizsgáltuk, amelyek a mentális egészség és a jóllét szempontjából védőfaktoroknak, akár előnyöknek bizonyultak. A statisztikai elemzés lényegi elemeként kereszttábla elemzést és Mann-Whitney próbát használtunk. Hipotéziseinknek megfelelően számos területen különbség mutatkozott a két intézménybe járó 639 diák mentális egészségét, jóllétét illetően, többek közt az adott iskola digitális módszertanának és iskolai légkörének függvényében is. Az eredmények értékelése folyamatban van, ugyanakkor néhány markáns tendencia megmutatkozik már a folyamat közben is. Szignifikáns különbség mutatkozik a különböző osztályfokú és nemű diákok között abban, hogy milyen erős a szorongásuk a jövő miatt, a nemek között az iskolapszichológushoz való fordulási hajlandóságban, illetve a két gimnázium diákpopulációjában abban, hogy a digitális oktatás alatt a saját és mások mentális egészségének védelme érdekében milyen típusú segítségnyújtást adnának másoknak. A vártnak megfelelő eredményként kaptuk a COVID alatti

maladaptív megküzdési mintázatban, illetve a két gimnázium között különbség mutatkozott a függőségbe való belecsúszást illetően is.

Iskolai stresszkezelő programok hatásvizsgálata

Sebestyén Nóra[1], Juhász Ágnes[1], Vokó Zoltán[2], Rákosy-Vokó Zsuzsa[3]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Semmelweis Egyetem, Egészségügyi Technológiaértékelő és Elemzési Központ
[3]Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar

Az utóbbi időben egyre fokozottabb stressz éri a fiatalokat, amelynek következtében megnövekedtek a mentális problémák a diákok körében (pl. Schulte-Körne, 2016, Viner és mtsai., 2021). A stressz növekedésével az iskolai stresszkezelő programok száma is emelkedik. Számos, különböző módszert alkalmazó mentális egészséget támogató iskolai program létezik (van Loon és mtsai., 2020). Jelen vizsgálat célja az iskolai stresszkezelő programok hatékonyságának vizsgálata. Metaanalízisünkbe azokat a stresszkezelő programokat vontuk be, melyek iskolai prevenciós/intervenciós programok, 6-18 éves diákokat céloznak meg, stressz és/vagy megküzdést vizsgálnak kimeneti változóként és randomizált kontrollált elrendezést (RCT) alkalmaznak. Nyolc adatbázist tekintettünk át: ProQuest, ERIC, Cochrane Library, PubMed, Web of Science, Science Direct, PsycArticle és Educational Research Complete. A szisztematikus szakirodalom keresés 7985 találatot eredményezett, melyből 55 cikket vontunk be a metaanalízisbe. Vizsgálatunkban többszintű meta-regressziós modellt alkalmaztunk, a hatásnagyságok (Hedges-féle g) számítása az intervenciós és kontroll csoport közti különbség mentén történt az utómérés során. Eredményeink alapján az iskolai programok eredményesebbek a stressz csökkentésében (g=0,44), mint a megküzdés növelésében, ahol nem találtunk szignifikáns hatást. A moderátor változókat vizsgálva azonban kimutattuk, hogy azok a megküzdést támogató programok eredményesebbek, amelyek idősebb diákokat céloznak (14<), szelektív mintára fókuszálnak és jóga vagy CBT elemeket tartalmaznak. Az előadásban részletesen kifejtjük a módszertani megfontolásokat, a vizsgálat korlátait, valamint javaslatokat fogalmazunk meg a jövőbeli intervenciós programok felépítésére vonatkozóan.

A viselkedésszabályozás szerepe az óvodai és iskolai mindfulness alapú programok hatékonyságában

Patányi Anikó Lilla[1], Kassai Réka[2], Koncz Ádám[3], Vekety Boglárka[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, PhD-hallgató
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Egészségfejlesztési és Sporttudományi Intézet

Az iskolai és óvodai mindfulness alapú programok jótékony hatását a végrehajtó funkciók fejlesztésére (Takács & Kassai, 2019), a stressz csökkentésére (Koncz, Demetrovics, és mtsai.,

2021) és a gyerekek viselkedésére (Vekety és mtsai., 2021) már metaanalízisek támasztják alá. Annak ellenére, hogy ezen vizsgálatok eredményei szignifikánsak, hatásnagyságuk tipikusan kicsi-közepes méretű (Dunning és mtsai., 2022). Ez felvetheti a kérdést, hogy vajon minden résztvevő ugyanúgy profitálhat-e a programokon való részvételből, és ha nem, mi állhat ennek hátterében. Vannak bizonyos egyéni különbségek, amelyek úgy tűnik, hogy befolyásolhatják a mindfulness intervenciók hatékonyságát, ilyen például az életkor (Carsley és mtsai., 2018), a nem (Kang és mtsai., 2018) és egyes személyiségvonások, azokon belül is kifejezetten a magas neuroticizmus és a mindfulness, mint vonás erőssége (Tang & Braver, 2020). A gyerekek temperamentuma kapcsolatba hozható a későbbi személyiséggel, vagyis a neurotikusság megfeleltethető gyermekkorban a magas emocionalitásnak (Buss és Plomin, 1984; Deal és mtsai., 2005) és az emocionalitás pedig előrejelzője a viselekedésszabályozás gyengeségének (Abulizi és mtsai., 2017). Ebből kiindulva kérdéses, hogy a mindfulness alapú programok eredményesebbek-e a viselkedésszabályozási problémákat mutató gyerekeknél, hiszen alkalmazásuk körükben kifejezetten kézenfekvő. Feltételezésünk szerint a gyengébb viselkedésszabályozási készséggel rendelkező gyerekek nagyobb mértékben profitálhatnak a mindfulness alapú foglalkozásokból a végrehajtó funkciók fejlesztésének és a stresszszint csökkenésének tekintetében. Elemzésünkbe 3 randomizált kontrollált kísérletet vonunk be (Kassai és mtsai., 2018; Koncz és mtsai., 2021; Vekety és mtsai., előkészület alatt). A vizsgálatok résztvevőinek életkora 4 és 12 év között volt. Mindegyik vizsgálat alkalmazott az intervenciót megelőzően és azt követően végrehajtó funkciókat mérő teszteket, és közülük kettő (Kassai és mtsai., 2018; Koncz és mtsai., 2021) vizsgálta a résztvevő gyerekek stresszszintjét nyálból mérhető kortizollal. A kísérletekben 6-10 alkalmas csoportos formájú mesébe ágyazott, vagy egy esetben játékos mindfulness alapú programokat alkalmaztunk. A viselkedésszabályozást a Képességek és Erősségek Kérdőív (Strengths and Difficulties Questionnaire, SDQ, Goodman, 1997) szülői verziójával mértük mindegyik esetben. Az SDQ kérdőív összesített probléma skáláját fogjuk vizsgálni moderátorként a mindfulness alapú intervenciók végrehajtó funkciókra és kortizol szintre gyakorolt hatásában. Az elemzést a Process Macro SPSS programhoz készült kiegészítőjével végezzük. Amennyiben hipotézisünk beigazolódik, javasolhatjuk alacsony viselkedésszabályozású gyerekeknek és a velük foglalkozó szakembereknek, a mindfulness gyakorlatok használatát a gyerekek kognitív képességeinek fejlesztése és a stressz csökkentése érdekében, ezekkel hozzájárulva a viselkedésszabályozás fejlesztéséhez.

SZ43
Sokarcú jóllét

Elnök: **Lakatos Csilla** – Miskolci Egyetem, Egészségtudományi Kar
Opponens: **Martos Tamás** – Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Az elmúlt két évtizedben terjedelmes irodalom gyűlt össze azoknak az egymással összefüggő tényezőknek a feltárására, amelyek a boldogságot egyéni és társas szinten is befolyásolják. A szimpózium előadásai e kutatási vonulatba illeszkedve a jóllét sokszínűségét kívánják bemutatni annak hangsúlyozásával, hogy a virágzásra (mentális egészségre) változatos, egyedi

módon van lehetőség, eléréséhez számos út vezethet az egyének, illetve a párkapcsolatok erősségeitől, fejlesztendő területektől függően. Az első előadásban a pozitív pszichológiai jóllét és mentális egészség elméletekről, ezek előzményeikről alkotott történeti tablót mutatunk be. Az egyes modellekhez mérőeszközöket kapcsolunk, melyek példaképp illusztrálják a szóban forgó elméletek megjelenését. A második előadás egy nagymintás, országos felmérés segítségével négy erényt és húsz karaktererősséget azonosít a magyar felnőtt lakosság körében és bemutatja ezek szociodemográfiai mutatókkal való kapcsolatát. A harmadik előadás fókuszában a diádikus stressz és a felnőtt kötődés újonnan feltárt összefüggései állnak a kapcsolati elégedettség és az élettel való elégedettség kontextusában. Végül, szintén párkapcsolatban élő felnőttek körében végzett, longitudinális vizsgálat eredményeinek ismertetésével a negyedik előadás arra mutat rá, hogy a partner céljainak támogatása, a tervekben megélt közös eredményesség élménye hosszú távon is hozzájárul a párkapcsolat megerősödéséhez és az egyén élettel való elégedettségéhez.

Történeti tabló a pozitív pszichológiai jóllét és mentális egészség elméletekről és előzményeikről

Zábó Virág[1,2], Oláh Attila[3], Vargha András[3,4]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Semmelweis Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[4]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: Az elmúlt két évtizedben terjedelmes irodalom gyűlt össze, amely fel szeretné tárni azt a számtalan, egymással összefüggő tényezőt, ami a boldogságot egyéni és kollektív szinten is befolyásolja. A kutatók elhivatottsága ellenére a területnek elméleti definíciós és mérési nehézségekkel kell szembenéznie. Az elméletek nehezen különböztethetők meg egymástól, ezért a jelen tanulmány a pozitív pszichológia főbb irányvonalainak és előzményeinek felvázolásával szeretne egyértelműséget nyújtani ebben. Célok: Célunk bemutatni egy történeti tablót a pozitív pszichológiai lelki jóllét és mentális egészség modellekről és előzményeikről. Módszer és eredmények: Ehhez Lambert, Passmore és Holder (2015) tanulmányát vesszük alapul és kiegészítjük újabb, 2000.01.01. és 2022.01.31. között megjelent pozitív pszichológiai modellekkel. Ezután az egyes modellekhez mérőeszközöket kapcsolunk, melyek példaképp illusztrálják a szóban forgó elméletek megjelenését. Következtetés: A tanulmányunk konklúzióként amellett érvel, hogy a mentális egészség fogalma kapcsán meg kell haladni azokat az elméleteket és operacionalizálásokat, amelyek ezt a jóllét megfigyelhető jellemzőivel vagy a mentális zavarok tükörellentéteként felsorolt jellemzőkkel definiálják. A jóllét fogalmának tisztázása, a jóllét és a mentális egészség kapcsolatának elméleti és empirikus elemzése, valamint a mentális egészség klasszikus értelmezéseinek rehabilitációja elvezethet a mentális egészség egy integrált koncepciójához.

A felnőtt magyar lakosság karaktererősségei – A Karaktererősségek Teszt magyar változatának (VIA-H) validálása

Nagy Enikő[1], Zábó Virág[1,] Oláh Attila[1], Vargha András[1,]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: A pozitív pszichológia egyik legkiemelkedőbb vívmánya a karaktererősségek és erények taxonómiájának kidolgozása. Célok: A tanulmány célja, hogy magyar mintán tesztelésre kerüljön a Karaktererősségek Teszt 24 itemes, rövidített, felnőttekre kidolgozott változatának (VIA-H) reliabilitása és validitása. Ezen kívül további cél volt megvizsgálni magyar mintán a mérőeszköz mentális egészséggel és szociodemográfiai mutatókkal való kapcsolatát. Módszerek: Három önbeszámolós, kérdőíves, online keresztmetszeti vizsgálat részvevői (Σn = 10911) kitöltötték a Karaktererősségek Teszt 24 itemes változatát, a Globális Jóllét Kérdőívet, a Diener-féle Virágzás Skálát, a Huppert-féle Virágzás Kérdőívet, a Pozitivitás Skálát és a Rövidített Pszichológiai Immunrendszer kérdőívet. Eredmények: Az összesített mintán elvégzett feltáró faktorelemzés négy faktor meglétét igazolta (sajátértékek: 10,82, 1,68, 1,21, 1,09; kumulatív magyarázott varianciaarány: 61,65%), úgymint: Emberiesség, Bölcsesség és tudás, Mértékletesség, valamint Spiritualitás és transzcendencia. A négy skála mindegyik vizsgálatban kiváló belső konzisztencia értékeket mutatott (0,738 és 0,885 közötti Cronbach α- és McDonald ω-értékek). Az almintákon elvégzett konfirmatív faktorelemzések jó illeszkedést mutattak a feltáró faktorelemzés során nyert négyfaktoros modellhez. A skálák alacsonyabb diszkriminációs (43%-os egyedi rész), de kiváló tartalmi validitását sikerült igazolni (rS > 0,5). A válaszadók körében legmagasabbra értékelt erény az Emberiesség, míg a legkevésbé fontosnak tartott erény a Mértékletesség. A nők statisztikai értelemben kismértékben magasabb értékeket adtak az Emberiesség ($d(3756,0) = –15,641$, $p < 0,001$, Cohen-d = 0,378), valamint a Spiritualitás és transzcendencia erény skálákra ($d(3900,9) = –12,394$, $p < 0,001$, Cohen-d = 0,293), mint a férfiak. A Bölcsesség és tudás erény pozitív irányú kapcsolatot mutatott az iskolázottsági szinttel ($rS = 0,211$, $p < 0,001$). Az egyedül élőknél az Emberiesség erény alacsony szintje ($M = 4,85$, $SD = 0,96$; $F(3; 9825) = 52,27$, $p < 0,001$, $\eta 2 = 0,016$) minden más csoporténál szignifikánsan ($p < 0,001$) alacsonyabb, a házasok átlaga ($M = 5,14$, $SD = 0,78$) pedig minden más csoporténál szignifikánsan ($p < 0,001$) nagyobb volt. Következtetés: A Karakterősségek Teszt rövidített felnőtt magyar változata (VIA-H) megbízható és érvényes mérőeszköznek bizonyult, amely alkalmas az erények és karaktererősségek rendszerének mérésére.

A diádikus stressz és a felnőtt kötődés összefüggései tartós párkapcsolatokban

Lakatos Csilla[1], Happ Zsuzsa[2], Csókási Krisztina[2]
[1]Miskolci Egyetem, Egészségtudományi Kar
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Elméleti háttér: Kötődéselméleti keretben végzett vizsgálatok igazolták, hogy a kötődési stílus erős összefüggést mutat a párkapcsolati működéssel és elégedettséggel, valamint kihat az egyének egészségi állapotára. Újabb vizsgálatok arra utalnak, hogy a párkapcsolati működés jól megragadható jellemzőjeként a diádikus stressz, illetve az azzal való megküzdés módja

összefügg a kapcsolati elégedettséggel és annak tartósságával. Célok: Az előadás célkitűzése magyar mintán feltárt felnőtt kötődési jellemzők és a párkapcsolati (intradiádikus és extradiádikus) stressz közötti együttjárások bemutatása, az összefüggések kapcsolati elégedettség és élettel való elégedettség kontextusában való elhelyezése. Módszer: A kutatás alapjául szolgáló keresztmetszeti vizsgálatban 703, legalább 1 éve párkapcsolatban élő felnőtt válaszadó (n= 703; 335 ffi, 368 nő) vett részt (átlagéletkor 35 év, szórás 13,2). A kérdőívcsomagban szerepelt a felnőtt kötődés mérését célzó Közvetlen Kapcsolatok Élményei Kérdőív (ECR-R; Fraley és mtsai., 2000; Nagy és mtsai., 2006), az általunk adaptált Többdimenziós Párkapcsolati Stressz Kérdőív (Bodenmann, 2007; Happ és mtsai., 2022), továbbá egy kapcsolati és egy egyéni jóllétet mérő skála (Kapcsolati Elégedettség Skála, Martos és mtsai., 2014, Élettel való Elégedettség Skála, Martos és mtsai., 2014). Eredmények: A demográfiai adatok közül az életkor mutatott szignifikáns, gyenge kapcsolatot a párkapcsolati és az élettel való elégedettséggel, a kötődési szorongással és az elkerüléssel, de nem mutatkozott összefüggés a párkapcsolati stresszel. Jellemzően a nők magasabb értéket értek el a diádikus stressz skálákon az akut extradiádikus stressz skála kivételével, valamint alacsonyabb értéket az elkerülés skálán. Mind a kötődési szorongás, mind az elkerülés közepes erősségű pozitív korrelációt mutatott az extradiádikus akut és krónikus stresszel ($p < 0,001$; $r = 0,375$ és $0,474$ között), továbbá gyenge pozitív korrelációt az extradiádikus stressz akut és krónikus tartományaival ($p < 0,001$; $r = 0,192$ és $0,280$ között). Végül, a párkapcsolati elégedettség és az élettel való elégedettség is negatívan korrelált bizonytalan kötődési stílussal és a diádikus stresszel. Következtetések: A felnőttkori bizonytalan kötődés egyéni nehézsége közvetve vagy közvetlenül megjelenik a kapcsolatban és párkapcsolati stressznek minősül. Legújabb eredményeink bemutatásával amellett érvelünk, hogy a kötődési stílus nemcsak a stresszel való megküzdésben, hanem már a stressz észlelésében is szerepet játszhat a párkapcsolatokban.

Közös növekedés. A tervkoordináció longitudinális hatása a tervek előrehaladására és az élettel való elégedettségre párkapcsolatokban

Rosta-Filep Orsolya[1], Lakatos Csilla[2], Konkoly Thege Barna[3], Sallay Viola[4]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Miskolci Egyetem, Egészségtudományi Kar
[3]Waypoint Research Institute, Waypoint Centre for Mental Health Care, Penetanguishene, Canada; Department of Psychiatry, University of Toronto
[4]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér és célok: A célok integrálják azon egyéni jellemzőket és társas hatásokat, melyek meghatározzák mindennapi törekvéseket és fokozatosan alakítják az egyén jövőjét. A társas hatások közül meghatározó a párkapcsolat, ahol a pár céljai annyira összefonódnak, hogy együttesen egy közös önszabályozó rendszernek tekinthetők. Korábbi kutatások alátámasztották, hogy a partner céljainak támogatása megkönnyíti azok előrehaladását, és a célokban érzékelt haladás hozzájárul az egyén jóllétéhez. Viszont kevés kutatás vizsgálta komplexen a teljes folyamatot, hogy a hatékony tervkoordináció hosszú távon hogyan járul hozzá a tervek előmozdításán keresztül az élettel való elégedettséghez. Módszer: A folyamat megértéséhez 148 házas vagy élettársi kapcsolatban élő pár (átlagéletkoruk 39,71 ± 10,40

férfiaknál, illetve 38,57 ± 10,00 év nőknél) terveit vizsgáltuk egy éves utánkövetéssel. A pár mindkét tagja egyénileg kitöltötte a személyes tervek adaptált verzióját, ahol négy kiválasztott tervet értékelt a tervkoordináció szempontjából (tervekben észlelt érzelmi támogatás, együttműködés és kommunikáció gyakorisága), majd utánkövetés során tervmegvalósítás szempontjából (tervekben észlelt haladás, siker, elégedettség mértéke). Az élettel való elégedettség kérdőívet mindkét adatfelvétel során kitöltötték. Eredmények: A mediációs APIM modell teljes mediácót eredményezett, vagyis a tervkoordináció elősegítette a válaszadók tervmegvalósítását, ami magasabb élettel való elégedettséget eredményezett önmaguk és a partnerük számára egyaránt. A tervkoordináció és az élettel való elégedettség közötti közvetlen hatás nem volt szignifikáns. Következtetések: A tervekben megélt közös eredményesség élménye hosszú távon is hozzájárul az egyén élettel való elégedettségéhez és megerősítheti a párt.

SZ44

A kiegyensúlyozott alvás- és álomminőség szerepei a pszichés jóllétben

Elnök: **Reichardt Richárd** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógia és Pszichológiai Kar, Pedagógiai és Pszichológiai Intézet – Szombathely
Opponens: **Bogdány Tamás –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

Az Eötvös Loránd Tudományegyetem Alvás, Álom és Kogníció Kutatócsoportban kiemelt figyelmet fordítunk a mentális jólléttel kapcsolatos vizsgálatokra. A szimpózium során különböző aspektusokból mutatunk rá, hogy a megfelelő minőségű alvás miért egészségünk alapköve, a szomatikus és a pszichológiai jóllét szempontjából egyaránt. A pszichológiai tünetek, az érzelemszabályozás nehézségei és a hangulati változások alvás- és álomminőséggel való összefüggéseit keresve a szimpóziumban három előadást mutatunk be, kevésbé vizsgált színfoltokkal gazdagítva a tudományterületet. Kiemeljük a nappal megjelenő pszichózis-szerű élmények jelenségét, az alvásminőség, a hangulati tónus és rumináció, illetve egyéb tüneti képek mentén. Emellett bemutatásra kerül az idősebb korosztály prospektív módon, otthoni körülmények között mind szubjektíven, mind fiziológiásan mért alvásminőségének, illetve álomminőségének egyénen belüli előrejelző szerepe a következő napon megélt érzelmi tónusokban, s azok visszahatását az azt követő éjszakára. A harmadik előadásban körüljárjuk a későbbre eltolódott cirkadián ritmus és az alvásminőség rendezésének fontos szerepét az egyes evészavarokban. Kitérünk az ezekben a zavarokban megjelenő pszichés és testi tünetekre, beleértve a depressziós és szorongásos tünetek mellett a viselkedéses jellemzők változásait is. Összességében, az alvásminőség javítása hozzájárulhat a stressz csökkentéséhez, az érzelmi szabályozás kiegyensúlyozottabb működéséhez és az általános pszichológiai jólléthez.

Egy rossz éjszaka nem ér véget reggel: alvásminőség, pszichózis-szerű tünetek és elmerengés mikrolongitudinális vizsgálata

Simor Péter[1,2], Báthori Noémi[3], Polner Bertalan[1], Nagy Tamás[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógia és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[2]UR2NF, Neuropsychology and Functional Neuroimaging Research Unit at CRCN - Center for Research, in Cognition and Neurosciences and UNI - ULB Neurosciences Institute, Université Libre de Bruxelles
[3]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék

Az alvás, az álmodás és a pszichózis lehetséges kapcsolata számos művész, tudós és filózófus figyelmét is felkeltette, sok évvel megelőzve e jelenségek szisztematikus vizsgálatát. A XIX-ik században Alfred Maury a "téboly" és az álmodás közötti fenomenológiai hasonlóságokra hívta fel a figyelmet, majd az álmok és a pszichózis természetének hasonlóságai már az első pszichoanalitikus tanulmányokban is napvilágot láttak. Az elmúlt évtizedekben számos tudományos eredmény támasztotta alá az alvási panaszok (különösképpen az alvásfragmentáció és a rémálmok) és a pszichotikus állapotok összefüggéseit. Az elmúlt néhány évben a keresztmetszeti vizsgálatok lehetőségeit meghaladó élmény alapú mintavételezés módszere értékes adatokkal gyarapította az alvásminőség és a nappali élmények összefüggéseiről szerzett ismereteinket. Az előadásomban az alváslaborunk prospektív adatgyűjtési technikán alapuló kutatásainak eredményeiről adok számot, különös tekintettel az alvásminőség, a pszichózis-szerű élmények és az elmerengés (mind-wandering) kapcsolatának vizsgálatára. Egy, a koronavírushoz köthető karanténidőszakban végzett nemzetközi kutatásunk eredménye szerint a fragmentált alvás különféle pszichopatológiai jellemzők, valamint a nappali hangulati tónus eltéréseinek hatásán túlmutatóan is együttjárást mutat a ruminációval, a pszichózis-szerű élményekkel és szomatikus panaszokkal. Egy másik, 21 napos mikrolongitudinális kutatásunkban a napról-napra változó alvásminőség és a nappali pszichotikus-szerű élményeket, valamint a negatív hangulat lehetséges kétirányú kapcsolatát vizsgáltuk. Az eredményeink szerint egyirányú kapcsolatot feltételezhetünk, azaz a rosszabb alvásminőség bejósolta a másnapi negatívabb hangulatot és a több pszichotikus-szerű, szokatlan élményt, valamint a negatívabb hangulat parciális mediátorként szerepelt. A nappali hangulati tónus és a szokatlan élmények nem jósolták előre a következő éjszaka alvásminőségét.

Alvásminőség, álom- és nappali érzelmek napi összefüggéseinek vizsgálata idősek körében

Tomacsek Vivien[1], Báthori Noémi[2], Simor Péter[3,4]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[4]UR2NF, Neuropsychology and Functional Neuroimaging Research Unit at CRCN - Center for Research, in Cognition and Neurosciences and UNI - ULB Neurosciences Institute, Université Libre de Bruxelles

Az idősebb korosztály körében az alvási panaszok fokozottabban vannak jelen, mely mind önbeszámolókban, mind objektív mutatókban tetten érhető. Nagyon kevés tanulmány vizsgálta azonban a leromlott alvásminőség érzelmekre gyakorolt hatását ebben a korcsoportban természetes közegükben, napi összefüggésekre fókuszálva. Kutatásunk célja az alvás és az affektus közti dinamikus kapcsolat vizsgálata volt. Arra kíséreltünk meg választ kapni, hogy a szubjektív és az objektív alvásminőség egyéni variabilitása hogyan befolyásolja az idősek álom- és nappali érzelmeit, valamint, hogy ezek kétirányú időbeli kapcsolatban állnak-e egymással. hétnapos prospektív alvásvizsgálatunkban 72 egészséges, 50-79 év közötti személy vett részt. Ezen időszak alatt a résztvevők szubjektív élményeit naponta háromszor mintavételeztük: ébredéskor, délután és elalvás előtt. Emellett a résztvevők minden éjszaka hordozható elektroenkefalográfiás (EEG) fejpántot viseltek. Jelen elemzésbe a résztvevők szubjektív alvásminőségre és különböző érzelmekre vonatkozó értékeléseit, valamint néhány alváshoz kapcsolódó makrostrukturális markert vontunk be. A vizsgált változók személyenkénti heti átlaga és a saját átlaguktól való napi eltérés mértéke alapján végzett többszintű regressziós modellek lehetővé tették a résztvevők önmagukhoz való viszonyítását és az időbeli összefüggések vizsgálatát. Intraindividuális variabilitás tekintetében az eredmények azt mutatták, hogy a saját átlaghoz viszonyított rosszabb szubjektív alvásminőség másnap több negatív és kevesebb pozitív érzelemhez vezetett. Fordított irányban azonban nem állt fenn az összefüggés – a napközbeni érzelmek minősége nem jelezte előre a következő éjszaka szubjektív alvásminőségét. Ami az álmok érzelmi tónusát illeti, a viszonylagosan pozitívabb álomérzelmek később a nap folyamán pozitívabb érzelmekkel jártak együtt, de a nappali érzelmek valenciája nem jelezte előre az álomérzelmek intenzitását vagy valenciáját a következő éjszaka. Az EEG indexek tekintetében azt találtuk, hogy a relatíve hosszabb éjszakai ébrenlét a rosszabb szubjektív alvásminőség szignifikáns prediktora volt, míg a viszonylag hosszabb éjszakai lassú hullámú alvás másnap délután pozitívabb érzelmeket jelzett előre. Összegezve, egyirányú időbeli kapcsolatot találtunk a szubjektív alvásminőség és az álom, illetve a szubjektív alvásminőség és a nappali érzelmek, valamint az álom- és a nappali érzelmek között; a nappali érzelmek tónusa nem prediktálta sem a következő éjszakai alvásminőséget, sem az álomérzelmek jellegét. A szubjektív alvásminőség következetesen előrejelezte az érzelmek minőségét a következő napon, míg a nappali érzelmek valenciájával csak egy EEG-marker állt napi összefüggésben, így vizsgálatunkban a szubjektív alvásminőség erősebb előrejelzője volt a másnapi érzelmeknek, mint az objektív alvásminőség.

Kései cirkadián ritmus szerepe evészavarokban

Benkő Zsófia[1], Simor Péter[2,3]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola;

[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

[3]UR2NF, Neuropsychology and Functional Neuroimaging Research Unit at CRCN - Center for Research, in Cognition and Neurosciences and UNI - ULB Neurosciences Institute, Université Libre de Bruxelles, (ULB), Brussels, Belgium.

Az evészavarok komorbiditása a rosszabb alvásminőséggel objektív mutatók és szubjektív tünetek mentén egyaránt megfigyelhető. Tanulmányunk célja négy evészavar áttekintése az

éhség-jóllakottság és az alvás-ébrenlét fiziológiai eltérései mellett az inszomniás panaszok, pszichopatológiai tünetek és terápiás intervenciók szempontjából. A cirkadián ritmus figyelembevételét indokolhatja az anorexia nervosa és bulimia nervosa betegségek serdülőkori megjelenése, hiszen ebben az életkorban a kronotípus jellemzően későbbre tolódik. E zavarok mellett az orthorexia nervosára és az éjszakai falászavarra is kiterjed kutatásunk, utóbbira a cirkadián ritmuszavarral összefüggésben irányult kutatói figyelem az elmúlt évtizedekben. Az evészavaros egyének hangulati tüneteinek súlyossága együttjárást mutat az inszomniás tünetekkel is. Az alvásminőség javításának emellett fontos szerepe lehet az impulzivitás csökkentésében, a kognitív gátló- és a végrehajtó funkciók megfelelő működésének helyreállításában is. Anorexiás betegekkel végzett korai intervenciós kutatások eredménye alapján a testsúly normalizálódása mellett az alvás-ébrenlét ciklus is korábbra tolódott, valamint az alvás makro- és mikrostruktúrája is javulást mutatott. A fényterápiás intervenciók is sikeresnek bizonyultak klinikai vizsgálatokban. Ebből következtetjük, hogy az egyes zeitgeberek (időtagolók) megváltoztatása, (pl. a fényexpozíció-, az aktivitásmintázat-, valamint a táplálékbevitel napszaki időzítése) új intervenciós lehetőséget jelenthet az evészavaros páciensek számára. Összességében a kronoterápiás megközelítés - kiegészítve az eddigi terápiás protokollt -, a fiziológiai ritmusok rendeződése és a mentális jóllét szempontjából is előnyös lehet az alvászavarban is érintett evészavaros egyének gyógyításában.

SZ45

A versengés és együttműködés alakulása gyermekkorban: mikor dől el milyen lesz?

Elnök: **Fülöp Márta** – Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet, Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Természettudományi Kutatóközpont
Opponens: **Fodor Szilvia** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A versengés, mint szociális készség elsajátításának a célja olyan magatartásformák kialakítása, amelyek képessé teszik az embert arra, hogy elérje társas interakción belüli célját, lehetőleg úgy, hogy az szociálisan elfogadható legyen és ne mások kárára történjen (Fülöp, 1995a, 2007). A versengő magatartás szocializációja elsősorban a családban történik, de amint egy gyermek nevelési/oktatási intézménybe kerül, akkor ott részben az intézmény versengési klímája, részben a nevelők pedagógiai gyakorlata, részben a kortárscsoport dinamikája alakítja a versengés iránti attitűdjét. A gyermekkori versengés és együttműködés kutatására irányuló vizsgálatok leginkább a versengést és az együttműködést egymással szembeállították és a versengés esetében nem tettek különbséget különböző versengési attitűdök között. Ma már számos kutatás bizonyítja, hogy a versengési attitűdök mintázatai összefüggést mutatnak a pszichés és szomatikus egészséggel. Ezért nem mindegy, hogy milyen életkorban teremtődnek meg ezeknek a mintázatoknak az alapjai. A jelen szimpózium három olyan előadást tartalmaz, amely a családi, a kisgyermekkori intézményes és laboratóriumi kontextusban vizsgálja a gyerekek versengési attitűdjét. Módszertanilag különböző módokon tárja fel a lehetséges attitűd különbségeket: félig-strukturált interjúk, prototípus kutatás és kísérletek. (NKFIH- OTKA-K 135963).

Versengő és nem versengő gyermekek a bölcsődében - kisgyermeknevelők jellemzései alapján

Sándor Mónika[1], Fülöp Márta[2,3]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar
[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[3]Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Természettudományi Kutatóközpont

A versengés jelensége egészen a kora gyermekkortól kezdődően átszövi életünket, a kutatások többsége mégis inkább a versengés felnőttkori jellemzőivel foglalkozik. Az óvodában és az iskolában már természetes, hogy olyan értékelési és jutalmazási rendszereket alkalmaznak, amelyekben több spontán versenyhelyzetben vesznek részt a gyerekek. Azt, hogy ezekben a társas helyzetekben egy adott gyermek milyen viselkedési mintát követ mind a gyermek személyisége, mind a családi és intézményes szocializációs folyamatok befolyásolják (Hu és Zhu, 2018). Kutatási kérdésünk az volt, hogy még koraibb életkorban, a kisgyermekkel napi szinten foglalkozó szakemberek jellemzései alapján meghatározhatók-e a versengő és nem versengő gyermek prototípusai és ez a meghatározás alkalmas-e arra, hogy már ilyen korai életszakaszban elkülönítse a versengés adaptív és maladaptív formáit. A vizsgálat első fázisában 170 kisgyermeknevelő vett részt, mindannyian nők voltak. Átlagéletkoruk 34,9 év legfiatalabb résztvevő 23 éves volt, a legidősebb 62. Összesen 170 versengő és ugyanennyi nem versengő leírást tudtunk elemezni. A kutatásunkban alkalmazott módszer az Azuma és Kashiwagi (1987) nevéhez fűződő prototípus vizsgálat volt, amelyben arra kértük a résztvevőket, hogy gondoljanak a csoportjukból egy versengő/nem versengő gyermekre és saját szavaikkal jellemezzék ezt a gyermeket. Az így kapott leírásokat mind a versengő, mind a nem versengő leírások esetében kategóriákba rendeztük. Az Azuma és Kashiwagi-féle módszerrel végzett korábbi vizsgálatok (egyetemistákkal, Fülöp 2018; óvodapedagógusokkal és tanítókkal, Cziffra és Fülöp, 2020; Fülöp, 2022) szerint a versengő és a nem versengő személyek prototípusa nagyon sok hasonlóságot mutat a különböző életkorú csoportok jellemzésében. A jelen kutatásban kapott leírások alapján már a 2-3 éves gyermekek is eltérően viszonyulnak a versengéshez és annak a kimeneteléhez és ezekhez különböző típusú és intenzitású érzelmeket kapcsolnak. A tulajdonság leírások részben hasonlítanak az óvodáskorúak leírásához, másrészt a kisgyermeknevelők által leírt tulajdonságok mentén a versengő/nem versengő gyermekekkel kapcsolatban számos új - leginkább a tipikus fejlődésmenethez és a csecsemőkori temperamentumhoz kapcsolódó - kategória jelent meg a leírásokban. A kutatás eredményei alapján a kisgyermeknevelők leírásaiban igen komplex kép rajzolódik ki a 2-3 éves gyerekek versengési mintázataival kapcsolatban. A versengő gyermekkel kapcsolatos jellemzéseikben elsősorban a versengés negatív aspektusait emelték ki, gyakran a hiperversengésre jellemző viselkedéses megnyilvánulások leírásával. Ugyanakkor a nem versengő gyermekkel kapcsolatos leírások során leggyakrabban egy pozitív, alkalmazkodó és könnyen kezelhető gyermek képe rajzolódik ki. Eredményeink számos új információval szolgáltak az bölcsődés korú versengő és nem versengő gyermekek vonásairól, hozzájárulva ezzel a versengés pszichológiájának kutatásához (NKFIH- OTKA-K 135963).

A versengési attitűdök kialakulásának kezdetei: anyák jellemzése 4-9 éves korú gyerekeikről

Fülöp Márta[1,2], Saád Judit[3]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Eötvös Loránd Kutatási Hálózat Természettudományi Kutatóközpont
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

A versengési attitűdökben mutatkozó egyéni különbségek mélyen gyökereznek az emberi élet kezdeti tapasztalataiban (Ho & Zhu, 2018). A 3-6, illetve 7-12 év közötti gyerekekkel végzett kutatások többsége az együttműködés versus versengés paradigmában és többnyire alkalmazott kísérleti környezetben zajlott. Általános iskolás korú gyerekekkel is készültek tanulmányok a versengésről, a győzelemről és a vereségről (Fülöp és Sándor, 2008; Sándor, Orosz, Fülöp, 2010; Sándor, Fülöp, Sebestyén, 2013; Sebestyén, Fülöp, Sándor, 2013). Kasik (2008) és Kasik és Guti (2015) a versengési folyamat különböző aspektusainak (pl. esélyek, szabályok betartása, tanulási lehetőség) fejlődését vizsgálták (4-től 18 éves korig), megkérdezve a diákokat, tanáraikat és szüleiket, de nem azonosítottak személyre szabott mintákat a versengés különböző összetevői között egy gyermeket jellemezve, a fő hangsúly az összetevők fejlődési aspektusán volt. Serdülőkortól kezdve már világosan elkülönítettek a kutatások különböző versengéshez fűződő attitűd mintázatokat (Orosz és mtsai., 2018; Fülöp és Varga, 2021). Óvodai pedagógusok jellemzése alapján már óvodáskorban is kirajzolódnak ezeknek a későbbi mintázatoknak az alapjai (Fülöp és Cziffra, 2022). A jelen kutatás arra kereste a választ, hogy a milyen életkorban jelenik meg a versengés a családban, milyen versengési attitűdöket és mikor azonosítanak a szülők a gyermekük magatartásában. A kutatásban szülőkkel (lényegében kizárólag anyákkal) készítettünk összesen 80 félig-strukturált interjút, valamint az anyák egy kérdőívet is kitöltöttek a gyermekre és önmagukra vonatkozóan. Az anyák részben budapestiek, részben vidéki nagyvárosok lakói voltak. A kiválasztás szempontja a legalább egy 4-9 év közötti gyerek volt. Az interjúkat tematikus elemeztük és ezek alapján a gyermekek versengési attitűdjeinek a korai családi mintázati megjelenését tudtuk azonosítani. A szülői jellemzések alapján jól elkülöníthetőek voltak az adaptív (kiegyensúlyozott, önfejlesztő) versengési minták a hiperversengőtől és a versengéskerülőtől. A győzelemmel és a vesztéssel való megküzdés különböző adaptívabb és kevésbé adaptív mintázatai is kirajzolódtak. A mintázatok összefüggést mutattak a szülő versengésre, győzelemmel és vesztéssel való megküzdésre való szocializációjával (NKFIH- OTKA-K 135963).

Óvodás- és iskoláskorú gyerekek egyenlőtlenséggel szembeni ellenérzése

Král Adrienn[1], Sándor Mónika[2], Kun Ádám[3]
[1]Ökológiai Kutatóközpont, Evolúciótudományi Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Tanító- és Óvóképző Kar
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Természettudományi Kar

Az emberi együttműködés egyik alapja, hogy a közös forrásból származó javakat egyenlően osszuk el. Az egyenlő elosztásra való törekvést az is segíti, hogy az egyenlőtlen elosztással szemben az emberek ellenérzéssel viseltetnek. Kutatásunk során a 4 és 9 éves kor közötti

gyerekek egyenlőtlenséggel szembeni ellenérzésével foglalkoztunk, hogy megtudjuk, hogyan alakul az egyenlőségre törekvő viselkedés ennél a korosztálynál. Kísérletünkben olyan helyzet elé állítottuk a gyerekeket, amelyekben számukra hátrányos (a partner kap több édességet) vagy előnyös (ők kapnak több édességet) egyenlőtlenséget tapasztalnak, és vizsgáltuk, hogyan viszonyulnak ehhez. A gyerekek egy egyszerű döntésen alapuló játékot játszottak, amelyben két kihelyezett édességmennyiség közül kellett választaniuk egy egyszerű, karokkal irányítható szerkezet segítségével. A játékot egy azonos nemű és hasonló korú partnerrel játszották, aki egy másik óvodai csoportból, illetve iskolai osztályból érkezett, így a gyerekek nem ismerték egymást. Egyikük döntéshozóként vett részt a játékban, aki ténylegesen választhatott a kihelyezett mennyiségek között, míg a másik gyermek passzív partnerként volt jelen, vagyis neki nem volt hatása az elosztott mennyiségre. Minden gyermek csak az egyik (előnyös vagy hátrányos) körülménnyel találkozott, véletlenszerűen. Az előnyös körülmény esetén minden helyzetben két mennyiség közül kellett választaniuk, az egyenlő (1-1 édesség mindkettőjüknek) és különböző, egyenlőtlen mennyiségek között (proszociális: 1-0, énközpontú 1: 2-1, énközpontú 2: 4-1, osztozkodó: 2-0). A hátrányos körülmény esetén minden helyzetben az egyenlő mennyiségek (irigy: 1-1, hátrányos: 0-0) és különböző egyenlőtlen mennyiségek (irigy 1: 1-2, irigy 2: 1-4, hátrányos 1: 1-2, hátrányos 2: 1-4) között kellett dönteniük. Továbbá megkérdeztük a gyerekeket a döntéseik okáról, a válaszokat pedig kvalitatív módszerekkel elemeztük. Azt tapasztaltuk, hogy a gyerekek nem kizárólag a saját kifizetésükre figyelnek oda, bár olykor úgy tűnt, hogy véletlenszerűen hoznak meg döntéseket. A legtöbb esetben a fiúk és a lányok nem különböztek egymástól a meghozott döntések tekintetében, de a fiúk proszociálisabbnak bizonyultak és gyakrabban hoztak a partnernek kedvező döntést, amikor annak hatása számukra semleges volt. Általánosságban elmondható, hogy az idősebb (7-9 éves) gyerekek gyakrabban törekednek az egyenlőségre, mint az óvodáskorúak, de a gyerekek 65%-a még mindig a több édességet választja, ha a mennyiség elég nagy. A gyerekek különböző stratégiákat használtak (nyíltan egyenlőségre törekvő, nyíltan kompetitív, destruktív kompetitív vagy kevert) a játék során, habár azt tapasztaltuk, hogy nem mindig tudják, vagy nem akarják megindokolni a döntésüket (NKFIH- OTKA-K 135963).

SZ46

ELTE- Kvalitatív pszichológia kutatócsoport I.

Elnök: **Székely Zsófia** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Ferencz Veronika** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

AZ ELTE- Pedagógia és Pszichológia Karon működő Kvalitatív pszichológia kutatócsoport organikusan fejlődik évről évre. A csoport tevékenységei között mind a kvalitatív pszichológiai módszertanok hazai meghonosítása, használati lehetőségeinek propagálása és bejáratása, mind a konkrét oktatása és saját kutatások vezetése is megtalálható. Ez utóbbi külön kiemelendő terület, hiszen miközben számos és egészen különböző területen hozzászólnak a kutatócsoport tagjai a nemzetközi diskurzusokhoz, a különféle kvalitatív módszertani gondolkodások alapjait rendszeresen, belső szakmai párbeszédeken, fórumokon keresztül is gondozzák és frissítik. A

Kutatócsoport közös gondolkodásának egyik nagyszabású eredménye a hamarosan megjelenő módszertani gyűjtemény, mely számos kvalitatív módszertant mutat be gyakorlati kutatásokon keresztül. A MPT-re szervezett szakmai szimpóziumokon a csoport egyrészt olyan előadásokat mutat be, amely kvalitatív módszertanok témafüggetlenségét szemléltetik (I. szimpózium), másrészt a jelenleg kifejezetten főáramlatba sorolható interpretativ fenomenológiai módszertan használatát illusztrálják (II. szimpózium). Harmadik szimpózium pedig az egy téma (Mamakör alapítvány munkássága) köré szerveződő kvalitatív feltárások lehetőségeit mutatja be. A Mamakör-kutatás szimpóziumban többek között beszámolunk az anyák tapasztalatainak vizsgálatáról a támogató csoportokkal kapcsolatban – mind a jelenbeli, mind a korábban részt vett anyák élményeit vizsgáltuk, kitérve a COVID időszak alatti online támogató csoportok tapasztalataira is.

Apák tapasztalatai a szülés körüli időszakról – kvalitatív kutatási beszámoló

Bakos Zsófia Kata[1], Nagy Enikő[2], Csernai Lilla[1], Székely Zsófia[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A várandósság, a szülés és születés, valamint az első két-három év a család életében egy új életciklust alkot. Az apai nézőpontokról azonban keveset tudunk, ezért kutatásunk célja az apaság élményvilágának vizsgálata 3 fő területre fókuszálva: 1. Az apaság élményének vizsgálata során megvizsgáljuk az apai identitás fejlődésének és formálódásának élményét a perinatális és posztnatális időszak tükrében. Hogyan hatottak a férfiak apai identitására a korábbi elképzeléseik, a várandósság időszaka, a vajúdás és a szülésélmény, valamint a szülés utáni időszak? 2. Egy gyermek születése sok kihívással jár, amiben támogatásra van szüksége az anyáknak és apáknak egyaránt. Amíg az anya szerepe egyértelműnek tűnik, addig az apák sokszor szerepkonfúzióba kerülnek a szülésnél, valamint igyekeznek inkább az anyának támaszt nyújtani. De ki az, aki az apákat segíti a szülés körüli nehézségekben? 3. A szülőséggel kapcsolatos lelki folyamatok a fogantatást követően elindulnak, esetleges veszteség során viszont ez a formálódás megakadhat. Korábbi kutatások eltérést mutatnak az anyai és az apai veszteségfeldolgozás során. Hogyan küzdenek meg az apák a perinatális veszteséggel, milyen érzelmeket élnek át és kikhez tudnak fordulni ebben a nehéz életszakaszban? Kutatásunk eredményei hozzájárulhatnak az apák peri- és posztnatális élményeinek mélyebb megértéséhez, ezáltal az orvosi és védőnői szolgálatok munkáját eredményeinkkel támogathatjuk. Az interjú felvételeket követően az interjúk átiratait együtt elemezzük. Az adatelemzést kvalitatív pszichológiai módszerrel végezzük Tematikus Analízissel (Braun és Clarke, 2006). 1. Hogyan hatottak a férfiak apai identitására a korábbi elképzeléseik, a várandósság időszaka, a vajúdás és a szülésélmény, valamint a szülés utáni időszak 2. A kérdések az apák társas támogatását térképezik fel a szüléssel kapcsolatban. Kitérnek arra, hogy kitől, illetve milyen formában kapnak segítséget az apák ebben a minden szempontból meghatározó élményben. 3. A kérdések a perinatális veszteség apai megélésére fókuszálnak. Körbejárják azt, hogy az apák milyen érzéseket társítanak a veszteséghez, hogyan küzdöttek meg a nehézségekkel, milyen segítséget kaptak ebben az időszakban, illetve kitérnek az anyával való kapcsolatra is.

Női szerepkörök és szerepelvárások Családok Átmeneti Otthonában élő nők életében - egy tematikus elemzés eredményei

Alexandrov Anna[1], Kaló Zsuzsanna[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Hogyan konstruálta meg, értelmezte alkalomról alkalomra a női nemi szerepeket, az ezek kapcsán érzékelt elvárásokat egy női csoport, amely Családok Átmeneti Otthonában – lakhatási szegénységben – élő nők részvételével működött 2021 ősze és 2022 tavasza közt? Hogyan kötődhetnek a résztvevők által megfogalmazott és tapasztalt elvárások mindahhoz, amire a párkapcsolataikban számítanak, valamint a lakhatási szegénység és az anyaság mentén megélt mindennapi terhekhez, nehézségekhez? Jelenleg is zajló kutatásunkban ezekre a kérdésekre keressük a választ. A lakhatási szegénységben élő nők számos strukturális hátrány által érintett csoport, amelynek tagjai ritkán válnak a pszichológiai kutatások főszereplőivé. Kvalitatív feltáró kutatásunkba ezért ezt a populációt vontuk be. A Családok Átmeneti Otthonai olyan intézmények, amelyek otthonukat vesztett anyák és gyermekeik, valamint akár más családtagjaik együttes elhelyezését teszik lehetővé néhány hónapra. A 2021. ősz és 2022. tavasz közötti időszakban csoportfoglalkozásokat szerveztünk olyan felnőtt nők számára, akik egy budapesti Családok Átmeneti Otthonában éltek – törekedve arra, hogy a résztvevő nők is befolyással lehessenek a beszélgetések főbb témáinak kiválasztására. A csoportalkalmak a legtöbbször 3-4 résztvevővel zajlottak, változó összetételben (összesen 10 résztvevő bevonásával), és olyan témakörök köré épültek, mint a női és férfi nemi szerepek, a párkapcsolatok vagy a szexualitás. A kutatásban ezeknek a csoportbeszélgetéseknek az átiratait (elemzett adathalmaz: 5 db, egyenként 40-65 perces felvétel átirata, terepnapló-bejegyzésekkel és a csoportalkalmakon készített vizuális anyagokkal kiegészítve) elemezzük a reflexív tematikus elemzés módszerével (reflexive thematic analysis, RTA; Braun és Clarke, 2006), amely elsősorban tematikus összefüggések és mintázatok feltérképezésére alkalmas. Elemzésünk során azt vizsgáljuk, milyen női szerepköröket, nőket érintő nemiszerep-elvárásokat fogalmaznak meg a résztvevők. Az elemzés előzetes eredményei mentén arra számítunk, hogy a lakhatási szegénységhez és az intézményi elhelyezéshez köthető feszültségnek, stressznek, az érzelmi és munkateher tapasztalatainak fontos helyük lesz a női szerepkör és a párkapcsolatokhoz kötődő elvárások megfogalmazásában.

Dilemmák a Kvalitatív pszichológia kutatási kézikönyv írása során

Rácz József[1], Tóth Veronika[2], Karsai Szilvia[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

Az ELTE Pedagógiai és Pszichológia Karán működő Kvalitatív Pszichológia Kutatócsoport tagjai írták és állították össze a 2023-ban megjelent Kvalitatív pszichológia kutatási kézikönyvet (ELTE Eötvös Kiadó). A kötet összeállítása során néhány olyan dilemmával találkoztunk, amik a kvalitatív pszichológia szakirodalmában is visszatérő kérdések. Egy kvalitatív pszichológiai kutatónak, egyetemi hallgatónak milyen mélységben kell elmélyednie a filozófiai háttérben? Elég-e néhány fenomenológiai, hermeneutikai és szimbolikus interakcionalista fogalmat megérteni, vagy a fenomenológiai beállítódás kialakítása miatt fontos ezek részletes ismerete? A kérdés kapcsolódik ahhoz a vitához, hogy a fenomenológia filozófiai kifejezései (pl. zárójelezés, felfüggesztés, redukció) mennyire használhatók a pszichológiai kutatómunka során. Az előzetes tudásunk, megértésünk szerepének feltárása érdekében milyen önreflexív munkát kell végeznie a kutatónak? Mit jelent ez egy szakdolgozat megírásánál? A kvalitatív kutatások hangsúlyozzák a kutatás kontextusát. Az elemzési példáknál hogyan járjunk el, hogy a példákat kontextualizáljuk, ugyanakkor olvasóbarát módon ne egy komplett kutatást – vagy egy teljes interjú elemzését - mutassuk be? A kvantitatív és kvalitatív módszerválasztásnál az egyik döntő szempont az episztemológiai pozíció kérdése. Hosszadalmas elméleti fejtegetések nélkül hogyan mutatható be a kvalitatív kutatások episztemológiai pozíció meghatározottsága? Mennyire ragaszkodjunk ahhoz a kiindulásunkhoz, hogy saját kutatásokat mutatunk be? Egyáltalán, ez jó kiindulópont? Saját kutatások bemutatása a szakirodalomban található példák helyett? A saját kutatások validitását – részben – a lektorált lapokban történt publikálás adja. Elég ez? Egyes témáknál nem volt ilyen publikációnk. Egy kutatási irányzattal nem volt tapasztalatunk, kihagyjuk? Ez a Grounded Theory volt, amit végül kihagytunk. Mennyire domborítsuk ki a kvalitatív kutatások összetettségét, ha így esetleg elvesszük az érdeklődők kedvét a kutatástól vagy a szakdolgozat írástól? A kötet összeállítása során, az egyes fejezetek szerzőit mennyire késztessük hasonló szerkezet és stílus követésére, vagy hagyjuk meg számukra a szabad választás jogát? Az előadásban e dilemmák kapcsán a kötetben végül is kialakított álláspontot mutatjuk be.

SZ47

A Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet Pszichiátriai Osztályán folyó gyermek- és serdülő klinikia pszichológiai kutatások

Elnök: **Sófi Gyula** – Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet
Opponens: **Petuhov Erzsébet** – Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet

Szimpóziumunkban a Heim Pál OGYI Pszichiátriai Osztályán folyó kutatások szélés spektrumát igyekszünk bemutatni. Az első előadás a COVID 19 pandémia idején ellátott nem-szuicidális önsértések tanulságait mutatja be. A második előadás a Heim Pál OGYI Pszichiátriai Osztályához is kapcsolódó igazságügyi szakértői munka rejtelmeibe avatja be a hallgatóságot. Harmadik előadásunk a virtuális-valóság terápiás felhasználási lehetőségeit ismerteti. Utolsó előadásunkban a pszichiátriai betegek és hozzátatozóik részéről a kezelőszemélyzet sérelmére elkövetett erőszakos cselekmények tanulságait vonjuk le.

Nem-szuicidális önsértések a COVID 19 pándémia alatt

Sófi Gyula[1], Törő Krisztina[1,2]
[1]Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet
[2]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Self-harm, including any self-directed harmful behavior irrespective of suicidal intent, is a leading cause of death for youths globally. Besides its growing prevalence and associatedmortality, the COVID 19 pandemic likely imposed further stressors such as school closure, social isolation, familial stress, and child abuse. Despite recent advances in the understanding of self-harm treatment, pathophysiology, and service development, children and adolescents remain severely under-represented in self-harm research regarding the pandemic impacts. The Pandemic-Related Emergency Psychiatric Presentations (PREP-kids) study found reductions in psychiatric and self-harm presentations to emergency departments (EDs) globally in the first two months of the pandemic, compared with corresponding months in 2019. Our primary hypotheses were that both psychiatric and self-harm ED presentations have increased in 2021compared with both periods due to elevated risks.

A bántalmazott egészségügyi szakember: gyermekpszichiátriai osztályon elszenvedett bántalmazások, a pszichológiai kockázati tényezők megértése

Fliegauf Gergely[1]
[1]Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet

Az egészségügyi dolgozók ellen elkövetett erőszak (violence against healthcare workers – VAHCW) alatt azt a helyzetet értjük, amelyben az egészségügyi dolgozót a munkahelyén éri tettleges vagy lelki jellegű bántalmazás. Úgy tűnik, hogy Magyarországon ezzel többnyire a sajtó foglalkozik, valamint az is szembetűnő, hogy ezeket az eseményeket a dolgozók nem jelentik és inkább nem foglalkoznak az események feldolgozásával. Cél: A pszichiátria veszélyes üzem, amely rendkívüli erőfeszítést kíván a dolgozóktól. Az egészségügyi szakdolgozókat a pszichiátrián jelentős mértékű munkahelyi bántalmazás éri. A pszichiátriai beteg gyermekek és a hozzátartozók magatartása is veszélyes lehet. Igyekeztünk feltárni a bántalmazások pszichológiai kockázati tényezőit is. Módszertan: Félig strukturált, saját fejlesztésű, online kérdőívvel 21 személyt sikerült bevonnunk a kutatásba. A résztvevők reprezentálták az osztályunk személyi összetételét. Az adathalmazt többlépcsős tartalomelemzési módszerrel, két fázisban kódoltuk. Az eredményeket a magyar és a nemzetközi szakirodalom eredményeivel összemértük. Megállapítások: A résztvevők 52%-a nem élt át bántalmazást. A tettleges bántalmazást 62 %-uk sérüléshez kötötte. A nem tettleges bántalmazást 38%-uk a fenyegetésben élte meg. Megélésükben a bántalmazások leggyakoribb kockázati tényezői a pszichiátriai betegség, a kommunikáció, a szülők és az alacsony szocio-ökonómiai státusza voltak. A leggyakoribb következménynek a lelki sérülés mutatkozott. Az erőszak a kitöltők szerint a legtöbb esetben (52 %) a gyermek betegsége miatt történik. A dolgozók a beszámolók szerint leginkább negatív érzelmekkel küzdenek meg a bántalmazással. 76 %-uk jelentette az őt ért sérelmeket. 43 %-uk szerint bántalmazást nem lehet elkerülni. 19

%-uk úgy nyilatkozott, hogy fontos a dolgozók alkalmassága. A második kódolás során többségében szituációs kockázati tényezőket tártunk fel, amelyek alátámasztották, hogy a VAHCW-nek a leggyakoribb oka a személyészlelésben, az attribúciós hibákban, majd ezt követő eszkalációban keresendők. A gyermekek oldaláról ugyanakkor nem lehet megfeledkezni a kedvezőtlen koragyermekkori tapasztalatokról (adverse childhood experience - ACE), amelyek speciális működésmódot alakítanak ki. A hozzátartozók részéről a szociokulturális nézetkülönbség mint kockázati tényező szintén körvonalazódott. A válaszadók külső társadalmi folyamatokra, illetve a biztonságra veszélyes berendezési tárgyakra is utaltak. Oksági téren tehát a VAHCW-nek legalább öt oka van: a gyermek pszichiátriai betegsége, ACE, személyészlelés, kriminológiai és külső tényezők. Az álláspontunk szerint a pszichológiai faktorokat csak ebben a kontextusban lehet értelmezni. Érték: Kutatásunk támpontokat adhat a dolgozókat érő sérelmek elleni hatékony fellépés kidolgozásához. Támpontot nyújtunk az esemény utáni megbeszélés és feltárás (debriefing) szociálpszichológiai alapjaihoz.

A projektív rajzteszt néhány aspektusának vizsgálata a gyermekekkel kapcsolatos igazságügyi szakértői munkában

Törő Krisztina[1,2], Kovács Borbála[3], Sófi Gyula[2]
[1]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet
[3]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

Munkánk kapcsán - a Heim Pál Kórházban és a kórházon kívül is - gyakran végzünk különböző hatóságok és bíróságok részére vizsgálatot. Kutatásunkban elemeztük az általunk egy adott időintervallumban készített igazságügyi szakvéleményeket adott szempont mentén. Tanulmányunkban a fókuszt a projektív rajztesztekre és a szakvélemények tartalmának összevetésére helyeztük.
Célkitűzés: Polgári perek kapcsán igazságügyi szakértésbe vont gyermekek és családok szakvéleményeit és családrajzait vizsgáltuk, illetve azok, és az igazságügyi szakértői szakpszichológusi /pszichiáteri vélemények közötti összefüggést tekintettük át több szempont szerint. Jelen kutatásunk célja, hogy feltárjuk a projektív rajztesztben megjelenő adott jellemző összefüggéseit a szakértői véleményben szereplő megállapítással.
Módszer: A szakértői vélemények elemzésekor a szülői magatartás egy aspektusára, az ellene hangoló magatartásra fókuszáltunk, és 32 szakvéleményt tekintettünk át, melyek mindegyike 2019–2022 között indult polgári perek során készült, és szerepelt benne gyermek, aki rajzot készített a vizsgálatban. A 32 fős mintában 17 fiú és 15 lány volt, a gyermekek 5-14 év közöttiek, az átlagéletkor 9 év.
Eredmények: A rajztesztekben talált rajzjegyek és szakvéleményben vizsgált szülői magatartás nem mutatott egyértelmű összefüggést. A rajzjegyek vizsgálatakor viszont átgondolásra érdemes eredményekre jutottunk többek közt a kötődéssel és a családi diszharmóniával kapcsolatban.
Diszkusszió: A projektív tesztek fontos információkat hordoznak, de rá szeretnénk mutatni a korlátokra is, és ezáltal érzékeny témaként felvetni a szakértői véleményekkel kapcsolatos prekoncepció problematikáját is.

A virtuális valóság felhasználása onkológiai betegek szorongásos tünettanának enyhítésére

Erdős Sándor[1]
[1] Heim Pál Országos Gyermekgyógyászati Intézet

Bevezetés: A gyermekkori daganatos betegségek kezelése során az alapbetegség elleni harc mellett fontos szerepe van a gyermekek általános pszichológiai jóllétét célzó beavatkozásoknak. A virtuális valóság (VR) egy 360°-os mesterséges környezet, melynek immerzív, valamint jelenlét érzését teremtő hatását egyre több területen használják fel az orvostudományban. Pilot-kutatásainkban a VR beilleszthetőségét vizsgáltuk a gyermekonkológiai centrumok mindennapjaiba, illetve a VR pszichológiai és fiziológiai hatását térképeztük fel kemoterápiás kezelés közben.
Módszerek: A kutatásainkban 10-18 év közötti, kemoterápiás kezelést kapó gyerekonkológiai betegeket vontunk be (n=29 és n=21). Mindkét kísérlet során ismételt méréses elrendezést alkalmaztunk, ahol minden gyermek részt vett mind a kísérleti, mind a kontroll kondícióban. Első kísérletben a pszichológiai változók (hangulat, szorongás, türelem és hányinger) mérésére vizuális analóg skálát alkalmaztunk, míg a második vizsgálat során a Spielberger-féle Állapot-vonásszorongás (STAI-Y) kérdőívet használtuk. Első kutatás során szívfrekvencia, vérnyomás és bőrimpedancia fiziológiai változókat mértünk a beavatkozás előtt és után, míg a második kísérlet alkalmával az eddig említetteken túl a perifériás bőrhőmérsékelt és szívfrekvencia-variabilátás került folyamatos monitorozásra. Az első vizsgálatban gyermekek a VR foglalkozáson Oculus Go eszközön futó Night Sky játékkal játszhattak nagyjából 25 percen keresztül, míg a kontroll kondícióban egy mobil applikációval játszhattak. A második kísérletben, a kontroll kondícióban a korábban említett VR játékkal játszhattak a gyermekek, míg a kísérleti kondícióban az egyedi fejlesztésű OncoVR kalandjátékot próbálhattak ki a gyermekek hasonló ideig. A statisztikai elemzés során lineáris kevert modellezést alkalmaztunk.
Eredmények: Az első kutatás során a VR foglalkozás szignifikánsan jobban javította a gyermekek hangulatát a kontroll kondícióhoz képest ($p = 0,042$). Továbbá mindkét kondíció során szignifikánsan csökkent a szorongás ($p = 0,017$), azonban nem találtunk szignifikáns interakciós hatást az alkalom és a kondíció között. A türelem, illetve hányinger esetében nem találtunk szignifikáns hatást. A második kísérletben mindkét VR játék csökkentette a gyermekek szorongását ($p < 0,01$), szignifikáns interakciós hatás nem igazolódott. A fiziológiai változók esetén egyik kutatásunkban sem találtunk szignifikáns interakciós hatást. Összeségében két gyermeknél észleltük a kinetózis tüneteit.
Következtetések: A VR felhasználhatóságát illetően kedvező tapasztalatunk volt mind a családok, mind a személyzet részéről. Eredményeink alapján a VR kedvezőbb hatással van a gyermekek hangulatára, mint egy mobilapplikáció. Továbbá képes csökkenteni a gyermekek szorongását a kórházban. VR jótékony hatásának maximalizálása érdekében további vizsgálatok szükségesek, azonban addig is biztonságosan használható a gyermekek kemoterápiás kezelése során.

SZ48

Koragyermekkori szülő-gyerek interakciók és a szelf-szabályozás fejlődése

Elnök: **Pohárnok Melinda** – Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet, Fejlődés és Klinikai Pszichológia Tanszék
Opponens: **Matuz-Budai Tímea** – Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet, Fejlődés és Klinikai Pszichológia Tanszék

A szimpóziumban a PTE Pszichológia Intézet Fejlődés és Klinikai Pszichológia Tanszékén végzett önálló és a KSH Népességtudományi Intézettel végzett közös kutatásokból hangzanak el előadások. Az előadások a korai társas-érzelmi fejlődésre - proszociális viselkedés, szelf-szabályozás - ható környezeti, anyai és kapcsolati változókat veszik górcső alá. Az első előadás óvodáskorú gyermekeknél vizsgálja, hogy a különböző szülői nevelési stílusok, valamint a gyermek temperamentum-jellemzői és szabályozási készségei hogyan befolyásolják a segítő viselkedés megjelenését óvodáskorban. A második előadásban a szerzők egyéves korú gyermekek közös figyelmét befolyásoló gyermeki tényezőket mint fenntartott figyelem, társas-érzelmi nehézségek és temperamentum, és az ezekkel interakcióba lépő anyai tényezőket - mint az anya gyermek iránti érzelmi viszonyulása - vizsgálnak. A harmadik előadásban ismertetett kutatás fő célkitűzése az óvodáskorú gyermekek szeparációs fejlődési folyamatának, valamint édesanyjuk érzelmi hátterének vizsgálata, továbbá ezen tényezők közti összefüggések feltárása volt egy az anya-gyermek párok óvodai újra-találkozásakor végzett megfigyeléses vizsgálat segítségével. Végül a negyedik előadás visszakanyarodik a csecsemőkorhoz, és egyéves korú gyermekeknél vizsgálja a digitális eszközhasználat gyakoriságát, és ennek kapcsolatát a gátlási és szabályozási folyamatokkal, majd egy óvodáskorú gyerekek digitális eszközhasználatát vizsgáló, folyamatban lévő kutatás első eredményeinek bemutatásával zárul.

A szülői nevelés, valamint a gyermek temperamentumának és önszabályozásának kapcsolata az óvodáskori proszociális viselkedéssel

Orbán Rebeka[1], Pohárnok Melinda[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet, Fejlődés és Klinikai Pszichológia Tanszék

A proszociális magatartásformák elsajátítása a társas fejlődés fontos feladatai közé tartozik. Ezek a viselkedések a gyermek elsődleges szocializációs közegében, a családban kezdenek bontakozni, így a szülő-gyermek interakció vizsgálata kiemelt jelentőségű e témakörben. A szülő nevelési stílusa mind a gyermek szabályozási folyamataira, mind segítő viselkedésére hathat. A szülő szocializációs törekvései mellett azonban a gyermek maga is aktív befolyásoló-ja lehet a szülő nevelési gyakorlatának. A gyermek temperamentuma továbbá befolyásolhatja a szülő-gyerek kapcsolatot, illetve bevonódását a különböző társas szituációkba. A kutatás célja annak feltérképezése, hogy a különböző szülői nevelési stílusok, valamint a gyermek szabályozási készségei és temperamentum-jellemzői hogyan befolyásolják az óvodáskori segítő viselkedés megjelenését. Ennek vizsgálatára szülő-kérdőíveket alkalmaztunk. A szülő

nevelési stílusát a Szülői Nevelői Stílus Kérdőívvel (PSDQ), a gyermek önszabályozását a Gyermek Önszabályozás és Viselkedés Kérdőívvel (CSBQ), temperamentumát az Emocionalitás, Aktivitás, Szociabilitás Temperamentum Kérdőívvel (EAS), segítő viselkedését pedig a Képességek és Nehézségek kérdőív (SDQ) proszocialitás alskálájával mértük fel. Kutatásunkban 103 szülő vett részt (4 férfi, 99 nő; átlag életkor: 36 év; 25-46; SD=4,12), őket egy online kérdőívcsomag kitöltésére kértük saját magukra és óvodás gyermekükre (48 fiú, 55 lány; átlag életkor: 60,6 hó; 36-82, SD=13,9) vonatkozóan. Az eredmények feltárására korreláció vizsgálatot, regresszió- és mediáció-elemzést alkalmaztunk. A segítő viselkedés az irányító nevelési stílussal (Spearman rho=0,242, p=0,014), az önszabályozással (Spearman rho=0,468, p<0,001) és annak alkomponenseivel (Kognitív: Spearman rho=0,343, p<0,001; Társas: Spearman rho=0,425, p<0,001; Érzelemi: Spearman rho=0,265, p=0,007) egyenes, valamint a temperamentum félénkség dimenziójával (Spearman rho= - 0,397, p<0,001) fordított kapcsolatot mutat. Ezeket különböző regressziós modellekben vizsgálva az önszabályozás és fordított hatással a félénkség (adj.R^2 = 0,246 , F (2,100) = 17,6, p<0,001, AIC=346), valamint kognitív és társas szabályozás (adj.R^2 = 0,237, F (2,100) = 19,6, p<0,001, AIC=347) mutatják a legjobb illeszkedésű modelleket. Az irányító nevelési stílus ezekben a modellekben nem mutat bejósló erőt. Ami a mediáció elemzéseket illeti, az irányító nevelési stílus az önszabályozáson (β=0,165, p=0,002), valamint a kognitív (β=0,084, p=0,032) és társas szabályozáson (β=0,089, p=0,046) keresztül fejt ki statisztikailag jelentős hatást. A gyermek önszabályozási készségei és alacsony félénksége predikálják a proszocialitás megjelenését. Az irányító nevelési stílus jó gyermeki szabályozási készségekkel társulva hozzájárulhat a segítő viselkedés megjelenéséhez óvodáskorban.

Az egyéves kori közös figyelem összefüggései az anyai kötődési minőséggel és a gyermek társas-érzelmi fejlődésével

Polgár Petra Ibolya[1], Lábadi Beatrix[2], Balogh Eszter[3], Pohárnok Melinda[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[3]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola hallgatója

A közös figyelem egy olyan, 9 hónapos korban megjelenő képesség, mely lehetővé teszi a csecsemők számára a triádikus helyzetekben való aktív részvételt, melyek során megvalósulhat a tapasztalatok másokkal való megosztása és a társas viselkedés monitorozása. E természetesen kioldódó folyamatot ugyanakkor számos anyai és gyermeki tényező befolyásolhatja. Jelen kutatásban arra voltunk kíváncsiak, hogy mely változók hatnak az egyéves kori közös figyelem alakulására. A Magyar Születési Kohorszvizsgálat harmadik, egyéves korú gyermekekkel és anyáikkal történő megfigyeléses és kérdőíves adatfelvételét a Dél-dunántúli Vizsgálat mintája alkotja. 247 család részvételével felmérésre került az egyéves korú gyermekek (Mhét = 54,54; SDhét = 1,16; 136 fiú, 111 lány) részéről a fenntartott figyelem (Early Childhood Vigilance Task), a társas-érzelmi készségek (ASQ:SE-2,), valamint a közös figyelemre való képesség (Attention-Following and Initiating Joint Attention Protocol), míg az anyák részéről az anya-

gyermek érzelmi viszonyulás (MPAS – Kötődés minősége faktor). A gyermekek temperamentumáról (IBQ-R-VSF) a Magyar Születési Kohorszvizsgálat második, féléves hulláma során felvett adatok szolgáltattak információt. Eredményeink alapján az intenzívebb fenntartott figyelem és a társas-érzelmi nehézségek alacsonyabb mértéke elősegíti a figyelem megosztását a gyermekek egyéves korában, míg a gyermeki temperamentum tényezői közül a pozitív affektivitás negatívan hat annak alakulására. Megfigyelhető továbbá, hogy az anyák alacsony kötődési minősége esetén a társas-érzelmi nehézségek szempontjából magasabb kockázatú gyermekek közös figyelmi képessége gyengébb. A felsorolt összefüggések rámutatnak arra, hogy a közös figyelem alakulásának természetesen kioldódó folyamatát számos egyéni tényező befolyásolja, főként a gyermekek részéről.

Óvodáskorú gyermek szeparációs viselkedésének alakulása az anyai reguláció és szenzitivitás tükrében

Varró-Horváth Diana Ágnes[1], Tyukodi Dorka[3], Járdaházi Evelyn[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[3]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója

A szeparáció kérdéskörének vizsgálata az egyén intra- és interperszonális fejlődésmenetének megértése szempontjából is kiemelt szereppel bír. Elgondolásunk szerint a későbbi leválás prototípusaként, az óvodai beilleszkedés körüli nehézségek megértése a későbbi életkorokban tapasztalható egyéni és kapcsolati elakadások mélyebb értelmezéséhez, hosszabb távon pedig a sikeresebb gyakorlati megközelítéshez vezethet. Amennyiben anya és gyermeke az első három életév során nem tudták kialakítani az egymáshoz való biztonságos távolságot, hiba léphet fel a gyermeki érzelemszabályozás normatív fejlődésében kiemelt jelentőséggel bíró anyai reflektív funkció és szenzitivitás működtetésében, esetleg a gyermek oldaláról regulációs nehézségek akadályozhatják a mindennapi alkalmazkodást. Kutatásunk fő célkitűzése az óvodáskorú gyermekek szeparációs fejlődési folyamatának, valamint édesanyjuk érzelmi hátterének vizsgálata, továbbá ezen tényezők közti összefüggések feltárása volt. A kutatás az anya-gyermek párok óvodai újra-találkozáskor látott viselkedésének megfigyelésén, illetve kérdőíves felmérésen alapult. Az óvodapedagógusok egy rövid szempontsor mentén saját megfigyeléseik alapján számot adtak a gyermek szeparációs viselkedéséről, az édesanyákat a Kötődési Stílus Kérdőív (ASQ-H), a Mentalizációs igény kérdőív, valamint a Reflektív Funkció Kérdőív (RFQ-H) kitöltésére kértük, illetve válaszoltak a gyermek regulációs viselkedésével kapcsolatos kérdésekre, mint például az evés vagy alvás alakulása az egyes életkorokban. Vizsgálatunk utolsó részeként egy korábban meghatározott szempontsor mentén figyeltük meg és értékeltük az anyai viselkedést a gyermekkel történő újbóli találkozáskor az adott óvodai nap végén. Ezen skála alapján képet kaphattunk arról, hogy a szeparációs helyzet után az anya miként kezeli a gyermekkel való újra találkozást, dominánsabb-e a verbalizáció vagy esetleg a testi érintés, esetleg pozitív vagy negatív affektusok túlsúlyát mutatja-e. Az adatok gyűjtése és elemzése még folyamatban van. A vizsgálat fő erőssége, hogy az anyai-, gyermeki- valamint a

gyermekkel foglalkozó pedagógusi vélekedéseket, szempontokat is vizsgálja. Az anya-gyermek párosok óvodai környezetben történő megfigyelése, valamint a kérdőíves adatok eredménye alapján elmondható, hogy a gyermekekről kialakított anyai kép döntő jelentőségű a gyermek szeparációs helyzetben mutatott viselkedése, valamint érzelemszabályozásának alakulása szempontjából.

Digitális eszközhasználat a családban: A kisgyermekkori digitális eszközhasználat és szülői mediációjának kapcsolatai a szabályozó folyamatok fejlődésével

Balogh Eszter[1], Varró-Horváth Diana Ágnes[1], Orsós Liza[2], Lábadi Beatrix[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

Nemzetközi és hazai kutatási eredmények is alátámasztják, hogy a digitális eszközök használata egyre fiatalabb korosztályt érint, valamint, hogy egyre nagyobb teret kap, mind a gyermekek, mind az őket nevelő családok életében. A kisgyermekkori eszközhasználat fejlődésre gyakorolt hatásai terén azonban gyakran változatos, sőt eltérő eredményeket kapnak a kutatók. Feltételezésünk szerint az eredmények variabilitásának fő okai közé tartozhat a vizsgált változók változatossága, illetve a módszertani variabilitás. Többek között ez inspirálta a szerzőket is a téma módszertanilag minél tágabb, több szempontot figyelembe vevő vizsgálatára. A Kohorsz'18 projekten belül megvalósuló Dél-dunántúli Vizsgálat keretein belül főként anyai lekérdezéssel, valamint gyermekvizsgálat módszerével támasztottuk alá azon feltételezésünket, hogy már az 1 éves korosztályt is érinti a digitális eszközök használata. Illetve, hogy e használat kapcsolatot mutat a szabályozási és gátlási folyamatokkal. Legújabb vizsgálatunkban a 3-6 éves korosztály tekintetében a gyermekvizsgálat módszerét helyezzük a középpontba. Ennek keretein belül félig strukturált interjú módszerével kerültek lekérdezésre a következő gyermeki változók: eszközről kialakított ismeret; eszközhasználati szokások; valamint a családon belüli eszközhasználat és azzal kapcsolatos interakciók; eszközhasználat szabályozása. Ezen felül szintén gyermekvizsgálat módszerével felmérésre került az eszközhasználat közbeni szabályozási, gátlási képesség. Illetve egy, két vizsgálatvezető által vezetett, videóhívást alkalmazó helyzetben a gyermek eszközhasználat közbeni perspektíva alkalmazási képessége. Ezen vizsgálatból nyert adataink elemzése még folyamatban van. Vizsgálatunk eredményeivel elsődleges célunk rámutatni a gyermeki eszközhasználat, annak szülői mediációja és a szabályozási folyamatok fejlődése közti kapcsolatokra. Mindeközben pedig célunk egy, a családon belüli és gyermeki eszközhasználatot a lehető legtöbb szakmai oldalról vizsgáló, a gyakorlatban is hasznosítható, komplex módszertan kialakítása.

SZ49

Új képzési horizont a pszichológiában – bemutatkoznak az ELTE PPK Ember—Tranzakció Intézetének szakirányú továbbképzései

Elnök: **Ágoston-Kostyál Csilla** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

Opponens: **Buvár Ágnes** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

A szimpózium fő célja, hogy bemutassa az Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember—Környezet Tranzakció Intézetének két, hazai és nemzetközi szinten is egyedülálló szakirányú továbbképzését. Az ember-környezet tranzakció tudomány, illetve a környezetvédelmi pszichológia olyan, viszonylag fiatal, ám dinamikusan fejlődő területek, amelyek egyedi perspektívát és tudásanyagot kínálnak az ezekkel a területekkel kapcsolatban álló szakembereknek. Az első előadás a 2022 őszén indult ember-környezet szakpszichológus szakirányú továbbképzés, a második előadás pedig a 2021 őszén indult környezetvédelmi szakpszichológus szakirányú továbbképzés célkitűzéseit, felépítését, tárgyait, alkalmazási területeit, elméleti és gyakorlati vonatkozású tartalmi elemeit mutatja be, támaszkodva a képzésen szerzett oktatói és hallgatói tapasztalatokra. Mindkét, esti munkarendű képzés belépési feltétele a pszichológia alap- és mesterképzési szakon szerzett diploma vagy korábban egységes öt éves egyetemi szintű képzésben szerzett végzettség és szakképzettség. Az előadásokhoz kapcsolódó interaktív részek során a képzések iránt érdeklődő kollégák kérdéseinek megvitatására is sor kerül. A harmadik előadás egy rövid, saját élményű betekintést nyújt a környezetvédelmi szakpszichológus képzés egyik, ökopszichológiai szemléletű kurzusába. A kurzus erősen gyakorlatias jellegével összhangban a harmadik előadás keretei között megvalósuló interaktív programra kültéren, a botanikus kertben kerül sor jó idő esetén.

Az ember-környezet szakpszichológus képzés bemutatása

Dúll Andrea[1], Ágoston-Kostyál Csilla[1], Varga Attila[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

A 2022 őszén indult ember-környezet tranzakció szakpszichológus képzés során a képzésen résztvevő pszichológusok számos aspektusból szereznek tudást és gyakorlati tapasztalatot az ember és környezete sokrétű tranzakciójáról. A képzés célja, hogy a szakemberek képesek legyenek az ember-környezet kapcsolatrendszerben felmerülő zavarokat, a személy–környezet összeillés folyamatait és esetleges problémáit felismerni és javítani, számos szociofizikai környezetre kiterjedő kontextusban (például városi, természeti, illetve edukációs, rekreációs, egészségügyi, munkakörnyezetek). Az alkalmazási területek szintén sokszínűek, amelyek a kliensekkel folytatott egyéni pszichológiai munkától kezdve a piaci, állami vagy civil szervezetekkel való együttműködésig terjedhetnek. A képzés során elmélet és gyakorlat szorosan összefonódik, a képzési paletta pedig – a tudományterület erős interdiszciplináris jellegéből adódóan – változatos: a pszichológia bizonyos területeinek kapcsolódásán túl a

hallgatók több tudományterület és szakma képviselőitől (többek között pedagógusok, építészek, település- és cégvezetők, természet- és társadalomtudósok) tanulhatnak, illetve bekapcsolódhatnak a tudomány és piaci, állami vagy civil szervezetek mindennapos tevékenységének erős és hatékony összekapcsolódását elősegítő szakértői projektekbe. A gyakorlati ismeretek magukba foglalják az ember-környezet tranzakció kutatásmódszertanát, az ember és környezet kommunikációját, az ember-környezet kapcsolati mediációt és a viselkedéskörnyezetek működését. Az előadás során a hallgatóság betekintést nyerhet a képzés általános felépítésébe, néhány fontosabb kurzus ismertetésébe is.

A környezetvédelmi szakpszichológus képzés bemutatása

Varga Attila[1], Ágoston-Kostyál Csilla[1], Dúll Andrea[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

Az Amerikai Pszichológiai Társaság (APA) és az Európai Pszichológiai Egyesületek Szövetsége (EFPA) is egyre hangsúlyosabban foglalkozik azzal, hogy milyen szerepe lehet a pszichológusoknak a klímaváltozás és az ökológiai összeomlás megelőzésében, a hatások kezelésében és az adaptációban. Az előadás során bemutatott környezetvédelmi szakpszichológus képzés, amelynek első évfolyama 2023 nyarán végez, lehetőséget teremt arra, hogy a pszichológia különböző területein dolgozó szakemberek alkalmazkodjanak ezekhez az egyre aktuálisabbá váló új igényekhez és körülményekhez. A képzés önismereti és gyakorlati fókusszal dolgozza fel a következő fő témaköröket: környezettudatos szokások pszichológiája, az ember–környezet viszony a környezettudatosság alakításában, a környezettudatos cselekvések pszichológiai támogatása, a környezet szerepe a segítő folyamatokban. A képzés során elsajátított ismeretek és készségek a pszichológia szinte bármely területén hasznosíthatóak. A klinikai pszichológiában a környezetvédelmi kérdésekkel kapcsolatban megjelenő pszichés problémák (klímaszorongás, ökogyász, solastalgia, ökobűntudat) kezelését támogatja a képzés. A munka- és szervezetpszichológiában a környezeti kérdéseket is érintő szervezetfejlesztési folyamatok támogatása, az ember–természet kapcsolat hatásaira is építő csapatépítési folyamatok, a cégek társadalmi felelősségvállalási programjai részeként környezeti kérdéseket érintő pszichoedukációs folyamatok támogatásához nyújt segítséget a képzés. Az óvoda- és iskolapszichológia területén az intézmény környezeti szocializációs, környezeti nevelési tevékenységének pszichológiai támogatása, a környezeti kérdésekkel kapcsolatban megjelenő pszichés problémák, társas konfliktusok kezelésében való közreműködésében segít a képzés. Ezeken túl a képzés hallgatói felkészítést kapnak a környezetvédelemi kérdésekkel kapcsolatos participatív társadalmi tervezési folyamatok és környezetvédelemmel kapcsolatos társadalmi szemléletformáló, pszichoedukációs programok pszichológiai támogatásához.

Betekintés az ökopszichológiai tanácsadás módszereibe

Molnos Zselyke[1], Dúll Andrea[1], Varga Attila[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

A Környezetvédelmi szakpszichológia szakirányú továbbképzés képzés egyik gyakorlati tárgya Az ökopszichológiai szemlélet és módszertan a pszichológiai tanácsadásban. Az ökopszichológia, kiegészítve a humán nézőpontot az élet sokféleségének perspektíváival, paradigmaváltást sürget a természettel való viszonyunkban, amely az életmódváltás mellett a szemléletváltást is magában foglalja: hogyan látjuk a többi természeti szereplőt, mit gondolunk a saját természetben elfoglalt helyünkről? Míg a konferencia témája a változás, a globális környezeti válság kapcsán a változás, változtatás sürgető aktualitása ma már szakmafüggetlenül jelentkezik, és ez számos lehetőséget rejt magában a pszichológiai munkák terén is. Az ökopszichológia az egészséget az ökológiai rendszerek kontextusában értelmezi, s az élő rendszerekkel való kölcsönhatásaink minőségével összefüggésben határozza meg. Az ökopszichológiai szemléletű pszichológiai tanácsadás éppen ezért a természeti entitásokkal való kölcsönhatásaink tudatosításán, valamint ezek tudatos tervezésén és működtetésén keresztül dolgozik a kliens által hozott témával, kitágítva a pszichológiai tanácsadás fókuszát az ember–természet kapcsolat javítására is. A rövid, interaktív program kinti térben zajlik. A félórás időkeretben abból szerezhetnek saját élményű ízelítőt a résztvevők egy csoportos tanácsadási keretben, hogy hogyan lehet a természetben, valamint a természetet facilitáló partnerként bevonva dolgozni a pszichológiai tanácsadási folyamatokban.

SZ50

Élménytérképezés a kvalitatív egészségpszichológiai kutatásokban: az SZTE Kvalitatív Pszichológiai Műhelyének bemutatkozása

Elnök: **Sallay Viola** – Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Kaló Zsuzsa** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A kvalitatív módszertannal dolgozó, feltáró jellegű, egészségpszichológiai kutatásokban az elmúlt évtizedekben jelentősen megnőtt a vizualitást és résztvevői aktivitást is bevonó eljárások használata. A csupán verbális interjúkra alapozó módszerekhez képest ezen kreatív eljárások lehetővé teszi a résztvevők számára, hogy túllépjenek a szóbeliséghez kötött gondolkodásmódon, és hozzáférjenek tapasztalataik olyan dimenzióihoz, amelyek egyébként nem kerülnének megfogalmazásra. Az élménytérképezés módszere a kiemelt érzelmi jelentőségű helyek felidézésével a környezeti-érzelmi önszabályozás és a helyeken zajló kapcsolatszabályozás folyamatait helyezi középpontba. Ezen kérdezési módszerek elősegítik a megélt tapasztalatok mélyebb átgondolását, növelik a résztvevők önkifejezési és megosztási

lehetőségeit, támogatják a hatalmi viszonyok kiegyensúlyozását az interjúhelyzetben, és az új ismeretek létrehozásán túl elősegítik az adatok érvényességét, amelyekre a megállapításainkat építjük.
A Szegedi Tudományegyetem Pszichológiai Intézetének Kvalitatív Kutatóműhelyéből három egészségpszichológiai kutatást mutatunk be, melyek közös jellemzője, hogy élménytérképezésre alapuló kvalitatív, feltáró módszertannal dolgoznak. Simon-Zámbori Petra, Martos Tamás és Sallay Viola az eltérő fejlődésű gyermekek szüleinek otthoni érzelmi-kapcsolati jóllétéhez vezető folyamatokat vizsgálja; Biró Dorottya, Szatmári Zsolt, Martos Tamás, Sallay Viola kutatása krónikus betegséggel élők és párjaik mindennapi életük fontos helyein megélt élményeik feltárásával vizsgálja az egészségcélokhoz vezető vagy azt gátoló önszabályozási és kapcsolatszabályozási folyamatokat; végül Gyöngyösi Orsolya, Martos Tamás és Sallay Viola arról számol be, hogy az orvosok mint munkavállalók hogyan teremtik meg a jóllétük és az optimális működésük feltételeit az egészségügyi munkahelyek társas-fizikai környezetében.

Átlagostól eltérő fejlődésmenetű gyermeket nevelő szülők önszabályozási és megküzdési folyamatai a családi otthon terében - kvalitatív kutatás az Otthon Érzelmi Alaprajza módszer alkalmazásával

Simon-Zámbori Petra[1], Martos Tamás[2], Sallay Viola[2]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola
[2]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A család egy dinamikus rendszer, amelyben a családtagok kölcsönösen hatnak egymásra. Az átlagostól eltérő fejlődésmenetű gyermek nevelése jelentős hatással lehet a családi dinamikára, és ezen családok életminősége szignifikánsan eltérhet az átlagos fejlődésmenetű gyermeket nevelő családokétól. Kvalitatív kutatásunk célja az átlagostól eltérő fejlődésmenetű gyermeket nevelő szülők családi otthon terében zajló önszabályozási és megküzdési folyamatainak feltárása.
Módszerek: Célzott mintavétellel félig strukturált mélyinterjúkat készítettünk tizenkettő olyan szülőpárral (N = 24), akik átlagostól eltérő fejlődésmenetű (pl. Down-szindróma, Stickler-szindróma, liszenkefália) gyermeket nevelnek. A családon belüli folyamatok rendszerszemléletű és környezetpszichológiai feltárásához az Otthon Érzelmi Alaprajza módszert alkalmaztuk, illetve az interjúkat a Grounded Theory (GT) módszerével elemeztük.
Eredmények: Az interjúk elemzése során kirajzolódtak az otthon terében megvalósuló egyéni, párkapcsolati, illetve családi önszabályozási és megküzdési folyamatok. A szülők beszámolóiban nagy hangsúlyt kaptak az átlagostól eltérő fejlődésmenetű gyermek születésével járó változások, mint például a családon belüli szerepek és a családi otthon térhasználatának átrendeződése, vagy az önhibáztatás és elfogadás folyamatai.
Következtetések: Az átlagostól eltérő fejlődésmenetű gyermeket nevelő szülőkkel készített interjúk által megragadhatóvá válhatnak ezen családok sajátos tapasztalatai, valamint a megküzdésük hátterében álló rizikó-, illetve védőfaktorok. Mindez pedig hozzájárulhat annak mélyebb megértéséhez, hogy milyen módon lehet ezen családokat az igényeikre szabottan támogatni prevenciós és intervenciós programok keretében.

Az egészséget támogató kapcsolatok, helyek és élmények krónikus betegségben

Bíró Dorottya[1], Szatmári Zsolt[1], Martos Tamás[2], Sallay Viola[2]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Klinikai Orvostudományi Doktori Iskola
[2]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: Kvalitatív, feltáró jellegű kutatásunk során IBD-vel illetve COPD-vel élő személyek és partnereik személyes egészségterveinek alakulását vizsgáljuk az önszabályozás és a kapcsolati szabályozás kontextusában. A kutatás célja megérteni a mindennapos stresszel való megküzdést segítő és akadályozó folyamatokat, valamint feltárni a fizikai környezet, a társas támogatás, illetve a betegség progresszív tüneteinek szerepét az érzelemszabályozásban és az egészségcélok elérésében.
Módszerek: A kutatási interjúkban az élménytérképezés módszerét alkalmaztuk, azaz a kutatás fókuszában álló folyamatokat a személyek számára jelentős, közérzetük alakítása szempontjából fontos helyszínek, illetve az ott zajló élmények, érzések kontextusában térképeztük fel. Az élménytérképezés során a személyek rajzban megalkotják otthonuk és más fontos helyszínek alaprajzát, illetve térképét, majd megjelölik rajta a kutatás szempontjából releváns élmények helyét (biztonság, bizonytalanság, feszültség, támogatás, állapotrosszabbodás, állapotjavulás, magány, összetartozás). Az interjú során a térképen megjelölt helyekhez és élményekhez tartozó történeteket bontjuk ki és hozzuk összefüggésbe az egészségcélokkal.
Eredmények: Az interjúszövegek Grounded Theory módszertanával végzett elemzése során feltárjuk a betegségben érintett személyek és párjaik helyekhez kötődő önszabályozási élményeinek mintázatait, ezen belül az otthoni és otthonon kívüli környezetben megtapasztalt védő- és rizikófaktorokat, illetve a kapcsolati élmények szerepét mindezen folyamatokban.
Következtetések: A helyekhez kötődő viselkedési és élménymintázatok feltárása révén olyan információt nyújtunk az IBD-vel illetve COPD-vel élők egészségügyi ellátásában dolgozó szakemberek számára, ami hozzájárul a hathatósabb, a személyt és kapcsolatait jobban figyelembe vevő gyakorlati ellátás kialakításához.

“Az az én helyem, azt senki el nem veszi tőlem” - Orvosok környezeti-érzelmi önszabályozási folyamatai a munkahelyen

Gyöngyösi Orsolya[1], Martos Tamás[2], Sallay Viola[2]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Klinikai Orvostudományi Doktori Iskola
[2]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: Kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy az orvosok számára munkahelyük társas-fizikai környezete a jóllét és a kiégés szempontjából milyen védő- és rizikótényezőket jelent napi munkavégzésük során. Kutatási kérdésünk az volt, hogy az orvosok mint munkavállalók hogyan teremtik meg a jóllétük és az optimális működésük feltételeit a munkahely társas-fizikai környezetében, valamint milyen tényezők és folyamatok segítik és nehezítik ezt. A kutatási téma elméleti hátterét a társas-ökológiai kontextus adja; ennek keretén belül vizsgáltuk az orvosok munkahelyi környezeti önszabályozási és érzelemszabályozási

folyamatait és a jóllétükhöz vezető konstruktív folyamatokat. Módszerek: Az egészségügyi munkahelyeken zajló ember-környezet tranzakcionális folyamatokat a kvalitatív módszertan körébe tartozó élménytérképezés - experience mapping módszerét alkalmazva vizsgáltuk. A Munkahely Élménytérképe (MÉT) interjúprotokoll segítségével félig strukturált mélyinterjúkat készítettünk klinikumban dolgozó orvosokkal. Az interjúk során arra kértük őket, hogy adjanak betekintést a munkahelyükön megélt élmények világába, melyet az őket övező szociofizikai környezet témájába ágyaztunk. Az interjú részeként megkértük az interjúalanyt, hogy rajzolja le jelenlegi munkahelyének beltéri alaprajzát. Ezt követően a következő élményekkel kapcsolatban tettünk fel kérdéseket, illetve ezek megjelenítését kértük a munkahely alaprajzán: 1. biztonság, 2. bizonytalanság, 3. siker/fejlődés, 4. feszültség, 5. magányosság, 6. összetartozás. Az élmények megjelölését követően a megélt érzések „kibontására" kértük a személyt, azaz, hogy meséljen ezzel kapcsolatban egy történetet, melynek során megélte az adott élményt – és ennek során nyert jelentőséget a fizikai környezet leírása is. A toborzás során célvezérelt mintavételt alkalmaztunk. Beválogatási kritérium volt az általános orvos diploma és orvosi tevékenység gyakorlása. N=28 (12 férfi, 16 nő). Az interjúk elemzése Grounded Theory (GT) módszerrel történt.
Eredmények: Kutatásunk eredményeként a munkahelyi önszabályozási folyamatok egymástól eltérő, illetve egymásnak ellentmondó variációit sikerült feltárnunk, például: "Kimondatlanul is összehangolódva" vagy "A kontrollvesztés élményei: külső és belső pokol".
Következtetések: Kutatásunk egyediségét az adja, hogy bár számos kutatás vizsgálta korábban a személyes szolgáltatást nyújtó szakmákban dolgozó egyének - így az orvosok - érzelemszabályozásának folyamatait, azonban az ezzel foglalkozó általános leírások jellemzően nem tartalmaznak utalást a személy fizikai környezethez való viszonyáról. Ezért is számít újdonságnak a fizikai környezet önszabályozásban betöltött szerepének kutatása. A kutatás eredményei felhasználhatók az orvosok és egészségügyi dolgozók számára készülő kiégésprevenciós programokban és az egészségügyi munkahelyi mentálhigiéné fejlesztésében.

SZ51
Valláspszichológiai kutatások a Pázmányon

Elnök: **Urbán Szabolcs** – Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- ésTársadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Jáki Zsuzsanna** – Semmelweis Egyetem, Egészségügyi Közszolgálati Kar, Mentálhigiéné Intézet

A szimpózium előadásait a PPKE Pszichológiai Intézetében végzett valláspszichológiai kutatásokból válogattuk. Három empirikus kutatást mutatunk be, amelyek témájukban és módszertanukban a vallásosság pszichológiai vizsgálatainak különböző jellegzetes mozzanatait képviselik. Az egyik kutatás a halálkoncepció fejlődését és a halálszorongás mértékének kapcsolatát vizsgálja, kvalitatív és kérdőíves módszerek kombinációjával. A kutatás eredményei közé tartozik, hogy a halállal kapcsolatos gondolatok sajátos egyéni mintázatai hátterében a transzcendencia-élmény meghatározó, struktúraképző szerepet játszik. Egy másik kutatás a vallásosság, valamint a szexuális bűntudat és szégyen kapcsolatának szövevényes kérdéskörével foglalkozik. A pszichológia történetének meghatározó szerzői (Freudtól

Baumeisterig) egyetértenek abban, hogy a kultúra fennmaradása azzal járhat, hogy az egyén részben lemond a boldogságáról és szembenéz ennek személyes következményeivel. A kutatás ebben a kontextusban vizsgálja a vallásosság szerepét. A harmadik kutatás az ima motivációs hátterének mélyebb megismerését tűzte ki céljául és ennek megvalósítása érdekében új mérőeszközt fejlesztésére vállalkozott. A kialakított imamotivációs kérdőív faktorstruktúrája alapján négy dimenzió különült el, amelyek az önfelismerés Istenben, elvárás, közösség és istenkapcsolat kifejeződéseként értelmezhetők. Az új mérőeszköz megfelelő megbízhatósági és érvényességi mutatókkal rendelkezik. A negyedik kutatás a New Age spiritualitással jellemezhető személyek belső élményvilágát, és azon belül is elsősorban az egységélményeket igyekezett feltárni a Grounded Theory módszerének alkalmazásával és megmutatta, hogy az élményvilágban öt alapvető dimenzió különíthető el: nyelv, hitvilág és világkép, ágencia, egység és kapcsolódás, valamint a fejlődés.

Az ima motivációs hátterét feltáró kérdőív kialakítása

Endrédy Balázs[1], Urbán Szabolcs[2]
[1]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója
[2]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Az előadásban bemutatott vizsgálat középpontjában az imádság motivációs hátterének empirikus vizsgálata áll egy azt vizsgáló kérdőív kialakításán, faktoranalízisén és korrelációs összefüggéseinek feltárásán keresztül. Egy korábbi vizsgálatunkban (Endrédy, 2021) már megkezdtem a mérőeszköz kialakítását egy explorációs fázis segítségével, illetve egy kisebb mintán (N = 120) végeztünk főkomponens-elemzést. Jelen vizsgálatban jóval nagyobb mintán (N = 1032) vettük fel az első vizsgálat eredményei szerint módosított és bővített kérdőívet, majd faktoranalízist végeztünk. Az ima motívumainak négy dimenziója különült el: az Önfelismerés Istenben (az imádkozó és Isten egysége, melyben Istenben mint tükörben ismer magára), az Elvárás (az ima kötelesség, a szorongatásból való menekvés helye), Közösség (az ima a társkapcsolatok kibomlásának tere) és az Istenkapcsolat (az ima ad lehetőséget az Istenhez való közeledésre és az életesemények elétárására). A faktorok a Cronbach-alfa mutató alapján megbízhatóak. A vizsgálatba további konstruktumokat is bevontunk, melyek egyszerre segítették a kérdőív konvergens validálását és az ima motívumainak értelmezését is. Így mértük a vizsgálati személyek édesanyjukkal való kötődését A közvetlen kapcsolatok élményei – kapcsolati struktúrák (ECR-RS) kérdőív segítségével, az Elkerülés dimenziójával találtunk több negatív korrelációt. Az élet értelmességének konstruktuma kapcsolódik a vallásossághoz, így az imával való kapcsolata is felvethető; a vizsgálati személyek kitöltötték az Élet Értelme Kérdőívet (MLQ-H), az Értelem megélése és az Önfelismerés között találtunk pozitív szignifikáns kapcsolatot. A vallásos motivációt mérő Maltby-féle Életkorfüggetlen I-E Skálát vettük fel végül, ez lehetővé teszi, hogy az imádság motivációs hátterét a vallásos orientációval összefüggésben értelmezzük, az Intrinzik vallásosság együtt jár az Önfelismeréssel, a Közösséggel és az Istenkapcsolattal, az Extrinzik-társas a Közösséggel, míg az Elvárás az Extrinzik-személyes vallásossággal.

Lehet-e adaptív a szexuális bűntudat?

Asztalos Katalin, Urbán Szabolcs[1]
[1]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Baumeister szerint a vallás szexualitással kapcsolatos korlátozó funkciója nem más, mint egy olyan mechanizmus, ami segít a társadalomnak és a kultúrának regulázni egy hatalmas erőt, ami gyakran korlátozhatja az emberek képességét, hogy harmóniában éljenek egymással. A vallás így egyfajta stratégia, amit a kultúra arra használ, hogy segítse a szexualitásból fakadó potenciális veszély feletti én-kontrollt, így járulva hozzá az emberi együttélés lehetőségéhez. Ebben a vonatkozásban – Freud gondolataival összhangban – a kultúra ára az egyén boldogsága: a szexualitással kapcsolatos önmegtartóztató szabályok és a velük együtt járó érzelmek, a bűntudat és a szégyen lényegében adaptívnak tekinthetők. Kutatásunkban arra kerestük a választ, hogy miként kapcsolódik a bűntudat érzése a szexualitáshoz, és ez, hogyan hat a szexuális viselkedésre! Elképzelhető, hogy a szexuális bűntudat adaptív? Vajon van-e összefüggés a vallásosság a szexuális bűntudat és a szexuális elégedettség között? A világvallások mindegyikében megtaláljuk a szexualitásra kiterjedő szabályozásokat, hiszen a vallás korlátozó funkciója segíti a társadalmat a békés együttélésben. Észrevehetjük ellenben, hogy a vallás hajlamos elválasztani a humán szexualitást, úgy, hogy hangsúlyozza a dualista kettéosztottságot test és lélek között. Vajon, hogyan alakultak ki a vallások szexualitásra vonatkozó szabályrendszerei, és ezek, hogyan ivódtak bele évszázadok alatt a kollektív tudattalanba? Miként hat a mai kor emberére a szexuális bűntudat, és meghatározza-e a mértékét a vallásosság milyensége? Hogy választ kapjunk a fentebb feltett kérdésekre kérdőíves eljárással 550 főt ebből 324 nőt és 226 férfit kérdeztünk a szexuális szokásaikról, hiedelmeikről, hozzájuk kapcsolódó érzelmeikről, vallásosságuk milyenségéről. A kérdőív csomag tartalmazta a Mosher Féle Szexuális Bűntudat Kérdőív rövidített változatát, a Kritika utáni Vallásosság skálát, a TCI rövidített változatát, Isten Jelenléte A Szexuális Együttlétekben kérdőívet, A Szexualitás Megszentelt Minősége kérdőívet, a Kapcsolati Elégedettség Skálát (RAS-H) és az Új Szexuális Elégedettségi Skála rövidített változatát. Eredményeinkben azt találtuk, hogy a vallásosság mértéke szignifikánsan összefügg a szexuális viselkedéssel. Szignifikáns különbséget találtunk a szexuális élet elkezdésének ideje $F\ (2,430)=21,671$, $p<0,001$, a szexuális kapcsolatok száma $\chi^2(24)=145,054$, $p<0,001$ és a vallásosság mértéke között. Összefüggést találtunk továbbá a szexuális bűntudat mértéke és a magasabb szintű vallásosság között is $F\ (2, 547) = 106, 087$ $p<0,001$, amely negatívan korrelált a szexuális elégedettséggel $r=0,129$, $p=0,002$, $p<0,05$.

Mit jelent meghalni? - A halálról való gondolkodás tartalmi rétegeinek feltárása

Tóth Domonkos[1], Hámori Eszter[2], Horváth Júlia[2]
[1]Károli Gáspás Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet, hallgató
[2] Károli Gáspás Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Jelen kutatás tárgya a halálról való gondolkodás feltárása asszociációk révén, exploratív módon, többségében kvalitatív eszközökkel. A halál meghatározó kérdésköre a kutatókat is foglalkoztatja, így számos előrelépés történt a témán belül. A kutatások fő iránya a halálkoncepció fejlődése és a halálszorongás mértékének összevetése különböző változókkal, viszont kevésbé kerültek fókuszba a gondolkodás szorongáson túli dimenziói.
Jelen vizsgálat fő kérdései a következők voltak: 1) a laikus személyek gondolkodásában a halál mely aspektusai vannak jelen, 2) ezek az aspektusok mutatnak-e valamilyen mintázatot, megjelenik-e valamiféle rendszer, illetve 3) hogy a halállal kapcsolatban kirajzolódó tartalmi rétegek hogyan kapcsolódnak a halállal kapcsolatos kérdőívek által felvázolt rendszerhez. A vizsgálati személyek (N=164) 18 éven felüli, önkéntes résztvevők voltak. A kutatás online kérdőíves módszerrel zajlott, három asszociációs (szabad, pozitív, negatív) kérdés került feltételre. Az asszociációkból egy redukált lista készült, a szavakat tíz független, laikus szortírozó csoportosította. Többszörös korrespondencia-elemzés (MCA) és hierarchikus klaszteranalízis segítségével a 10 eltérő csoportosítás egységesítésre került, a létrejött kategóriákat pedig három, egymástól független személy azonosította. A kategóriarendszer az MCA által létrehozott kétdimenziós térben jött létre, melynek két dimenziója a Transzcendencia mértéke (magas vs. alacsony), illetve Az egyén belső élményvilágától való távolság (belső élmények vs. külső tárgyiasulás) volt. Végeredményben a 2 látens dimenzió mellett 15 kategória és 4 tágabb csoport került azonosításra. Az eredmények két fő következtetése, hogy a gondolkodásban nagyobb jelentőségűnek tűnnek a társas kapcsolatokkal összefüggő gondolatok, mint az a halállal kapcsolatos mérőeszközökben megjelenik, illetve a gondolkodásban nincs negatív reprezentációja a transzcendenciával kapcsolatos személyes aspektusoknak. Amennyiben tehát megjelenik a transzcendencia valamilyen, az egyén belső élményvilágához kötődő módon (pl. emocionális megélések), az pozitív vagy semleges formában történik.

A New Age spiritualitással jellemezhető személyek spiritualitásának kvalitatív vizsgálata

Saáry Lilla Barbara[1], Urbán Szabolcs[2]
[1] Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Egyre gyakrabban látjuk manapság azt, hogy az emberek ugyan nem ateisták, de nem is igazán kötelezik el magukat egyetlen spirituális vagy vallási csoport mellett sem – annak ellenére, hogy a saját spiritualitásuk foglalkoztatja őket, és azt aktívan alakítják. E személyek sokszor spirituálisak, ám nem vallásosak; igen fontos számukra a személyes szabadság, és gyakran „a maguk módján hisznek." Ez a növekvő réteg látens módon (Sutcliffe & Bowman, 2000) jelenik meg a társadalomban, hiszen nincs egyetlen nagy csoport sem, amely tömörítené őket. A szakirodalom általában New Age közösségnek nevezi őket, noha a „spirituális" kifejezés is használatos. A kutatásunkban arra vállalkoztunk, hogy a New Age spiritualitással jellemezhető személyek belső élményvilágát, és azon belül is elsősorban az egységélményeket tárjuk fel. A vizsgálat során a Grounded Theory kvalitatív, konstruktivista módszerét alkalmaztuk. Összesen tizenöt félig strukturált interjú teljes elemzésével jutottunk el az eredményekhez. A vizsgálati

anyag feldolgozása során az derült ki, hogy a New Age spiritualitással jellemezhető személyek spiritualitását a következő nagy kategóriák jellemzik:

- nyelv – ide tartozik a speciális, szubkulturális nyelvhasználat és az, hogy az elbeszélők élményei sokszor túlmutatnak a nyelv lehetőségein;
- hitvilág és világkép – ez a kategória a vizsgálati személyek önmagukról, a világ és a numinózum természetéről alkotott elképzeléseit tartalmazza; ágencia – a résztvevők élményvilágában kulcsfontosságú jelentőséggel bír az egyéni ágencia, ám ezzel párhuzamosan a numinózum hatása is;
- egység és kapcsolódás – a spiritualitás fontos eleme az interperszonális és transzcendentális interakció, illetve az, hogy a spiritualitás összekapcsolja, áthatja a különböző életterületeket;
- fejlődés – mindannyian spirituális úton járunk, amelynek rövid távon a célja a személyiségfejlődés, hosszú távon pedig a megvilágosodás.

SZ52

Kvalitativ kutatócsoport III.- Mamakör

Elnök: **Kaló Zsuzsa** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Birtalan Ilona Liliána** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Peadgógiai és Pszichológiai Kar, Egészségfejlesztési és Sportutdományi Intézet

AZ ELTE- Pedagógia és Pszichológia Karon működő Kvalitatív pszichológia kutatócsoport organikusan fejlődik évről évre. A csoport tevékenységei között mind a kvalitatív pszichológiai módszertanok hazai meghonosítása, használati lehetőségeinek proponálása és bejáratása, mind a konkrét oktatása és saját kutatások vezetése is megtalálható. Ez utóbbi külön kiemelendő terület, hiszen miközben számos és egészen különböző területen hozzászólnak a kutatócsoport tagjai a nemzetközi diskurzusokhoz, a különféle kvalitatív módszertani gondolkodások alapjait rendszeresen, belső szakmai diszkurzusokon belül gondozzák és frissítik. A közös gondolkodás egyik nagyszabású eredménye a Kutatócsoport hamarosan megjelenő módszertani gyűjteménye, mely számos kvalitatív módszertant mutat be gyakorlati kutatásokon keresztül. A MPT-re szervezett szakmai szimpóziumokon a kutatócsoport egyrészt olyan előadásokat mutat be, amely kvalitatív módszertanok témafüggetlenségét szemléltetik (I. szimpózium), másrészt a jelenleg kifejezetten trendinek mondható interpretativ fenomenológiai módszertan használatát szemléltetik (II. szimpózium). Harmadik szimpóziumunk pedig az egy téma (Mamakör alapítvány munkássága) köré szerveződő kvalitatív feltárások lehetőségeit mutatják be. Az első szimpóziumban található a beszámolónk az apák tapasztalatairól a szülés körüli időszakban, az elemzést tematikus analízissel végeztük. A Mamakör-kutatás köré szerveződő szimpóziumban többek között beszámolunk az anyák tapasztalatainak vizsgálatáról a támogató csoportokkal kapcsolatban – mind a jelenbeli, mind a korábban részt vett anyák élményeit vizsgáltuk, kitérve a COVID időszak alatti online támogató csoportok tapasztalataira is. Az eredmények alapján elsősorban az anyai kompetencia érzés és a szülői szerep megélésének alakulását mutatjuk be. Ebben a szimpóziumban bemutatkozik a Mamakör Alapítvány is.

Anyák tapasztalatai a Mamakör támogató csoportokban: gyakorlati rátekintés és elméleti megfontolások

Kaló Zsuzsa[1], Köhler Kata[2], Roszik Linda[2], Takácsy Márta[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Mamakör Alapítvány

A Mamakör első babás csoportjait, – akárcsak a várandós és „tesós" csoportjainkat – új élethelyzetbe kerülő nők számára hoztuk létre, a normatív krízissel járó elbizonytalanodás, egyensúlyból való kibillenés, szorongató nehézségekkel való megküzdés csoportos támogatási formájaként. Az első babás és „tesós" csoportba 0-5 hónapos babáikkal érkeznek a csoporttagok – hat baba-mama páros. Zárt, félig strukturált csoportban, 8 héten át dolgozunk együtt velük, koterápiás vezetésben. A várandós csoportba pedig hat, főként a harmadik trimeszterben járó nő találkozik 5 héten át, egy csoportvezetővel. Előadásunkban számba vesszük azon tényezőket, melyek a csoport kereteiben, a csoportba kerülés módjában, a csoportalkalmak történéseiben, a csoportvezetői jelenlétben hozzájárulnak a csoportcélok megvalósulásához. Tapasztalataink szerint a Mamakör hatásai a következők: az anyai szerep egyedisége körvonalazódik, növekszik a biztonságérzet mind az anyákban, mind a babákban, segítséget adunk a normatív krízis krízis-élményének érzelmi átéléséhez, miközben az egyéni kompetencia érzés is növekedik, a babák-anyák – és közvetve az apák – közti hangolódás könnyebbé válik, a társas támogatás iránti igény növekszik, az érzelmek és igények kifejezése szabadabbá válik. A Mamakört mint szervezetet is úgy építjük, olyan elemeket vezetünk be, amelyekről meggyőződésünk, hogy erősíti ezeket a hatásokat és hosszú távon is megtartó közeget biztosítanak a csoportokba járóknak. Előadásunkban az egyéni és csoporthatások mellett a szervezeti hatásokat is számba vesszük, gondolkodásunk elméleti alapjait is felvillantva. Végezetül reflektálunk arra is, az előadásban felvázolt tényezők hogyan hatottak ránk, alapító-csoportvezetőkre.

Anyák tapasztalatai a támogató csoportokkal – kvalitatív kutatási beszámoló. Hogyan alakul a szülői szerep a támogató csoportban való részvétel után?

Székely Zsófia[1], Kaló Zsuzsa[1], Tömöri Lilla[1], Árpási Rebeka Anna
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A jelen kutatás egy nagyobb kutatási folyamat kezdő lépéseként olyan anyák tapasztalatait vizsgálja, akik részt vettek vagy vesznek pszichológusok által szervezett anya-támogatócsoportokban. A Mamakör Alapítvány kifejlesztett egy saját intervenciós programot friss anyák részére, amelyben csoportos foglalkozásokat és konzultációkat tartanak. A kifejezetten egy friss anyákkal dolgozó pszichológus-csoport, a Mamakör résztvevőit célozzuk meg kutatásunkkal. Az intervenciók értékeléséhez a PERK (Prevention and Evaluation Resources Kit) modellt alkalmazzuk, amely tudományos bizonyítékokon alapuló prevenciós alapelvek, tervezési szabályok és értékelési modellje. (Nemzeti Drog Fókuszpont, 2012). A vizsgálat célja a résztvevők élményeinek strukturált megismerése, e tapasztalatok alapos feltárása, ezért kvalitatív stratégiát alkalmazva, félig strukturált mélyinterjúkkal dolgozunk. A PERK modell alapján összefüggéseket keresünk: a feltárt szükségletek, a célok és az

indikátorok között; az indikátorok és az alkalmazott elméleti modell (munkahipotézis) között; a célok, a tervezett tevékenységek/programelemek és a rendelkezésre álló erőforrások között; a célok, az indikátorok és az eredmények között. Olyan anyákkal készítettünk interjúkat, akik korábban részt vettek támogató csoportban.
Kutatási kérdéseink:

1. anyai kompetencia érzés változása, az új szerephez való alkalmazkodás, szorongás, bizonytalanságérzés – jelenlegi és korábbi csoportoknál is.
2. saját hozott szülői mintákhoz való viszony alakulása, származási családdal való viszonyok, párkapcsolat alakulása – jelenlegi és korábbi csoportok is.
3. babával való kapcsolat alakulása, változása, szüléshez való viszony – jelenlegi és korábbi csoportok is.
4. COVID alatti online társas támogatás jelentősége – korábbi csoportok.

Az adatelemzést kvalitatív pszichológiai módszerrel végezzük Tematikus Analízissel (Braun és Clarke, 2006). Ebben az előadásban a saját hozott szülői mintákhoz való viszony alakulása, származási családdal való viszonyok, párkapcsolat alakulását mutatjuk be a vizsgálati eredmények alapján, a korábbi csoport-résztvevő anyák tapasztalatai alapján. Kitérünk a COVID alatti online társas támogatás jelentőségére is.

Anyák tapasztalatai a támogató csoportokkal – kvalitatív kutatási beszámoló. Hogyan alakul az anyai kompetencia érzés a támogató csoportban való részvétel során?

Kaló Zsuzsa[1], Tömöri Lilla[1], Székely Zsófia[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A jelen kutatás egy nagyobb kutatási folyamat kezdő lépéseként olyan anyák tapasztalatait vizsgálja, akik részt vettek vagy vesznek pszichológusok által szervezett anya-támogató csoportokban. A Mamakör Alapítvány kifejlesztett egy saját intervenciós programot friss anyák részére, amelyben csoportos foglalkozásokat és konzultációkat tartanak. A kifejezetten egy friss anyákkal dolgozó pszichológus-csoport, a Mamakör résztvevőit célozzuk meg kutatásunkkal. Az intervenciók értékeléséhez a PERK (Prevention and Evaluation Resources Kit) modellt alkalmazzuk, amely tudományos bizonyítékokon alapuló prevenciós alapelvek, tervezési szabályok és értékelési modellje. (Nemzeti Drog Fókuszpont, 2012). A vizsgálat célja a résztvevők élményeinek strukturált megismerése, e tapasztalatok alapos feltárása, ezért kvalitatív stratégiát alkalmazva, félig strukturált mélyinterjúkkal dolgozunk. A PERK modell alapján összefüggéseket keresünk: a feltárt szükségletek, a célok és az indikátorok között; az indikátorok és az alkalmazott elméleti modell (munkahipotézis) között; a célok, a tervezett tevékenységek/programelemek és a rendelkezésre álló erőforrások között; a célok, az indikátorok és az eredmények között. Olyan anyákkal készítettünk interjúkat, akik korábban részt vettek támogató csoportban.
Kutatási kérdéseink:

1. anyai kompetencia érzés változása, az új szerephez való alkalmazkodás, szorongás, bizonytalanságérzés – jelenlegi és korábbi csoportoknál is.
2. saját hozott szülői mintákhoz való viszony alakulása, származási családdal való viszonyok, párkapcsolat alakulása – jelenlegi és korábbi csoportok is.

3. babával való kapcsolat alakulása, változása, szüléshez való viszony – jelenlegi és korábbi csoportok is.
4. COVID alatti online társas támogatás jelentősége – korábbi csoportok.

Az adatelemzést kvalitatív pszichológiai módszerrel végezzük Tematikus Analízissel (Braun és Clarke, 2006). Ebben az előadásban a saját hozott szülői mintákhoz való viszony alakulása, származási családdal való viszonyok, párkapcsolat alakulását mutatjuk be a vizsgálati eredmények alapján, a jelenleg csoport-résztvevő anyák tapasztalatai alapján. Kitérünk az anyai kompetencia-érzés alakulásnak feltérképezésére is.

SZ53

Az alkotás és a játék téri és környezeti feltételei

Elnök: **Illés Anikó** – Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Elméleti Intézet
Opponens: **Somogyi Krisztina** – Széchenyi István Egyetem, Művészeti Kar

A vita alapú szimpóziumnak tervezett eseményen négy olyan rövid előadással indítunk, melyek speciális, leginkább humánspecifikus tevékenységek folyamatát kívánják megragadni elsősorban a téri és környezeti elemek és struktúrák szempontjából. Mint hallható lesz, az egyéni és a csoportos alkotás és a művészeti befogadás folyamatainak vizsgálata, valamint a játék és a játékban levés folyamatainak vizsgálata hasonló elemzési keretet igényel. Az előadások fogalmi és empirikus kérdések körüljárását célozzák. Az előadásokban bemutatott munkák jellemzője, hogy mind pszichológiai elméleti háttérrel, de eltérő gyakorlati megvalósulással dolgoznak. Az egyik egy alkotáslélektani kvalitatív kutatás eredményeit mutatja be, a másik egy éppen futó longitudinális vizsgálatba enged bepillantani, a harmadik egy designer kutatásalapú játékstruktúra modelljét prezentálja, a negyedik pedig a mesemondás és mesehallgatás sajátos állapotának a kutatását célozza. A szimpózium négy előadása közül kettő inkább a művészettel, kettő inkább a játékkal foglalkozik, s eltérőek a felhasznált módszertanukban is. A vita kérdéseit ott várjuk, hogy e fenti nehezen operacionalizálható folyamatok empirikus kutatásához kapunk további módszertani megfontolásokat, közös elméleti és empirikus keret megrajzolását. A vitát kiemelten a tárgyi, a téri, a fizikai stb., tehát a környezeti feltételek tárgyalásának medrében tartjuk.

Participatív alkotást inspiráló játékterek

Lippai Edit[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológia Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

A vitaszimpózium prezentációjában részben egy jelenleg is zajló, longitudinálisra tervezett kvalitatív kutatás menete és aktuális, a témához kapcsolódó eredményei kerülnek bemutatásra, részben a játékszervezői munkát végző vezetők és csapatok kiégésével kapcsolatban fogalmazódnak meg kérdések és vitaindító javaslatok. A kvalitatív interjús vizsgálat ötlete több hazai játékos szubkultúra felől fogalmazódott meg igényként 2019 őszén, szakmai kerekasztalok keretében, mert véleményük szerint pontosabb, őszintébb képet nyújthatna a

játékos-játékkörnyezet kontextusról. Az elmúlt évtizedben ugyanis jellemzően anonim, online kérdőíves vizsgálatok történtek, elsősorban digitális játéktereket használó válaszadókat keresve, s ezek az adatfelvételek leginkább a játéktermékek használatára, illetve a játékfüggőségre koncentráltak. A „Játékterek-interjúk" munkanévvel bíró környezetpszichológiai vizsgálat félig-strukturált kérdéssora a személyes síkról indulva, a vizsgálati személyek játékszokásokkal kapcsolatos tapasztalataira építkezik, szöveges adatbázist épít és elemez - s reflektív munkafázisokat követően kívánja megalapozni további környezetpszichológiai eszközök kialakítását, melyek alkalmasak virtuális és valós játékterek, vagy azok egy-egy speciális fókuszának felmérésére. A játék kontextusát tréneri, edukatív vagy rekreációs célokra használó szakemberek számára sem elhanyagolható kérdés, ami a sportjátékokkal, a művészethez kötődő játékos formákkal, a szórakoztatóiparban megjelenő játékműfajokkal, vagy üzleti gamifikáció fejlesztéssel foglalkozók számára jövőbeni munkaformájukhoz kapcsolódik – hogyan építhető fel újra a játékba való bevonódás, milyen szerepet játszik ebben a játéktér dizájnja és narratívája, melyek azok a környezeti és szervezési elemek, amelyek az élményteremtés mellett elősegítik a résztvevők egyéni és/vagy közös alkotási tevékenységét is.

Játéktól a struktúráig – Az absztrakt játéktér esztétikája

Szalai Veronika[1], Illés Anikó[2]
[1]Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Iparművészet DLA, doktori hallgató
[2]Moholy-Nagy Művészeti Egyetem, Elméleti Intézet

Amikor játék közben figyelem a gyerekeket, lenyűgöz az a valóságból kihasított, impulzív tér, amelyet maguk körül teremtenek, és ahogyan benne érzékelnek. Szeretném tudni, hogy mit jelenthet nekik az adott pillanatban „játékban lenni". Fontosnak tartom a „most" megragadását, mert a gyerekek arckifejezéséből látom, hogy a következő pillanat már nem ugyanarról szól: változik a környezet és maga a játékos is. Kutatásomban a játék és a fejlődés pszichológia elméleteire alapoztam, s tervezőművészként és művésztanárként az érdekel, hogy mi az a nélkülözhetetlen tartalom és alapstruktúra, amely ezt az inspiráló és felhatalmazó absztrakt teret meghatározza. Ez a fajta megismerés alapvetően nem megtervezett, hanem a játék közben spontán alakul ki. A játék struktúrájának a feltárásával szélesebb látószögű, tudatosabban alkalmazható tervezőművészeti fogalomkészletet kaphatunk. Elképzelésem szerint ezeknek az élénk cselekvéseknek olyan karakteres és összetett tartalma és alapstruktúrája van, amely ezt a magatartást, aktivitást kiváltja és mozgatja. Mit is jelenthet egy adott játékos számára „játékban lenni"? Mi az az erő, amely megbolondít, elnyomja az éhséget és a fáradságot? Ha egy szóval próbálnám kifejezni, az a változás lenne. A változás, a kiszámíthatatlanság, az instabilitás ugyanúgy része ennek az absztrakt játéktérnek, mint az állandóság, a megismételhetőség, vagy a korlátok és a szabadság. A szimpóziumon ezzel kapcsolatos tervezőművészeti DLA kutatásom (MOME 2023) szeretném bemutatni, azt a tartalmat és alapstruktúrát, amely véleményem szerint nélkülözhetetlen a minőségi „játékban levéshez".

A szépirodalmi alkotó folyamat környezetpszichológiai megközelítései

Tóth-Varga Violetta[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

Az alkotómunka, a kreativitás változékony, környezeti tényezők által is befolyásolt állapot - erről tanúskodnak a témában született klasszikus (ld. Amabile, 1996) és újabb kutatások is (ld. pl. Weinberger et al., 2018), azaz az alkotásfolyamat környezeti vonatkozásainak vizsgálata kézenfekvőnek és a környezetpszichológiai megközelítés számára izgalmas feladatnak ígérkezik. A munkakörnyezet kreativitásra gyakorolt hatása az ezredforduló környékén vált igazán fontos témává. Thoring és munkatársai (2021) kvalitatív elrendezésű kutatásukban alaposan feltérképezték a kreativitást és innovációt elősegítő fizikai feltételeket, áttekintve az addig született elméleti és empirikus megközelítéseket is. Munkájuk elsősorban kortárs tervezési és innovációs folyamatok téri-tárgyi feltételeinek optimalizációjára vonatkozott (pl. építészek, urbanisták, designerek, belsőépítészek munkáira). Ez a tanulmány azonban nem ad választ olyan típusú művészi alkotófolyamatok szocifizikai környezeti tényezőire, mint a szépirodalmi alkotás. Ezt a területet Csíkszentmihályi (2008) a kreativitással foglalkozó munkájában érintette, amikor a hagyományos művészi területek magányos alkotói folyamatában szerepet játszó szociofizikai háttér egyes aspektusait vizsgálta. Az előadásban a jelenleg is zajló kutatás menete és kezdeti eredményei kerülnek bemutatásra. A kutatási kérdésfelvetés a szépírói alkotó folyamatot vizsgálja aszerint, hogy az egyén és környezetének tranzakciója miként jelenik meg benne. Célunk, hogy feltárjuk, milyen téri-tárgyi tényezők játszanak szerepet az alkotás folyamatában, s ezek milyen szereppel, funkcióval rendelkeznek az alkotói perspektívában. Kvalitatív metodológia megközelítéssel tárjuk fel és írjuk le, hogy milyen tényezők serkentik, segítik az alkotás folyamatát. Ehhez szakértői interjúk tartalomelemzését végeztük el a Grounded Theory (Corbin, Strauss, 2015) módszerével, melynek nyersanyagát a nyomtatott vagy online sajtóban, illetve kötetekben megjelent interjúk, illetve esszék alkotják. Emellett a szépirodalom terén tevékenykedő alkotókkal a kutatási kérdésre fókuszált interjúk készültek, melyek szintúgy az elemzés tárgyát képezik. A tartalomelemzés adatredukciós folyamata révén néhány markáns szociofizikai jelenség látszik kirajzolódni, melyek a mikrorestaurációs élményekhez, identitásjellemzőkhöz és énideálokhoz köthető lélektani jelenségek köré csoportosítható fogalmakat járnak körül. Ezek bemutatására kerül sor az előadásban, melyeket szemléletes példákkal illusztrálunk.

SZ54

Munkavállalók a poszt-COVID munkahelyeken: igények, a munkahelyi stressz forrásai és megküzdési lehetőségek

Elnök: **Juhász Ágnes** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
Opponens: **Kádi Anna** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A munkahelyi stressz gyakori és jelentős probléma úgy az egyének, mind a szervezetek számára. A COVID és a poszt-COVID-időszak kihívásai egyrészt új stresszorok kialakulásához vezettek, megnövelték egyes, már létező stresszorok jelentőségét és hatását, továbbá az otthoni munkavégzés terjedésével párhuzamosan kihatással voltak az egyének és a szervezetek stresszkezelési, megküzdési lehetőségeire is. A túl magas munkahelyi stressz, a nagyon magas elvárások, illetve ezzel párhuzamosan a nem megfelelő stresszkezelési, megküzdési módszerek ugyanakkor veszélyeztetetté teszik a dolgozókat olyan problémákra, mint például a motiváció csökkenése, a kiégés, a mentális zavarok, és az egészségügyi problémák. Mindezek- többek között a munkahelyi elkötelezettségre gyakorolt hatásukon keresztül - kihatnak a szervezetek működésére, produktivitására is. Fontos tehát vizsgálnunk, hogy mi jelent ma stresszt a munkavállalók számára. A home office-szal, és ezen keresztül a digitális munkavégzéssel összefüggő stressz milyen munkavállalói csoportokat érint leginkább? Milyen hatást gyakorol a stressz a munkavállalókra? Hogyan küzdenek meg a munkahelyi stresszel a munkacsoportok és hatással van-e erre az otthoni munkavégzés? Vannak-e olyan munkavállalói csoportok, melyeknek speciális igényeik lehetnek az irodai munkavégzésre való visszatéréskor, vagy az otthoni munka során? Ilyen és ehhez hasonló kérdésekre keressük a választ ebben a szimpóziumban. A szimpózium négy előadásában a munkahelyen – ezen belül is elsősorban az irodai munkahelyen – megjelenő kihívásokkal, megterhelésekkel, stresszorokkal, ezek következményeivel és a velük való megküzdéssel, valamint a speciális munkavállalói csoportok igényeivel foglalkozunk. Frankó Luca és Erdélyi Ajna előadásukban a neurodivergens munkavállalók, egy növekvő számú, de sérülékeny kisebbségi csoport irodahasználatát mutatják be a COVID utáni időszakban. Környezetpszichológiai szempontú kutatásukban az észlelt magánszféra mértékét vizsgálták neurodivergens (ezen belül kifejezetten ADHD-s) munkavállalók körében, neurotipikus munkavállalókkal történő összehasonlításban. Simon Adél Csenge és Kiss Orhidea Edit előadása azzal foglalkozik, milyen összefüggést mutat a technostressz a munkahelyi elköteleződéssel, valamint a Jahoda által leírt látens deprivációs faktorokkal. Kitérnek arra is, mely demográfiai csoportok veszélyeztettek leginkább a technostresszre. Balogh Blanka, Kiss Kitti, és Halmos Alexandra kvalitatív módszerekkel vizsgálták, hogy a megkérdezett munkavállalók körében melyek a leggyakrabban előforduló, nagymértékű kihívásként azonosított kategóriák. Juhász Ágnes előadása a kollektív megküzdéssel, annak fogalmával, mérési lehetőségeivel foglalkozik. Keresztmetszeti elrendezésben vizsgálja a kollektív megküzdés összefüggéseit az átélt stresszel, a jellemző stresszorokkal, valamint az otthoni vagy irodai munkavégzéssel.

A technostressz megjelenése és szervezeti hatásai a magyar irodai munkavállalók körében

Simon Adél Csenge[1], Kiss Orhidea Edith[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet-Szombathely
[2] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A technostressz egy modern adaptációs betegség, amit a számítástechnikai újításokkal való megküzdés képtelensége okoz. Ide sorolhatunk minden olyan munkahelyi stresszt, ami a digitális eszközök használatához kötődik (Dragano & Lunau, 2020). Számos kutatás

foglalkozott az elmúlt néhány évben ezzel a jelenséggel, így mára biztosan tudjuk, hogy nagyban rontja a munkavállalók mentális egészségét, ami fiziológiai és pszichoszociális tüneteket egyaránt okozhat (Fenner & Renn, 2010), valamint szervezeti problémák kiváltója is lehet (Bondanini és mtsai., 2020). A technostressz jelenségét gyűjtőfogalomnak is tekinthetjük, amit tovább bonthatunk különböző alfaktorokra. Kutatásunk célja, hogy a folyamatos szervezeti változásokat hozó digitalizáció következményeit felmérjük irodai dolgozók körében, különös tekintettel a technostresszre. Meglátásunk szerint, a COVID-19 világjárvány hatására felgyorsult digitalizáció (home office elterjedése) miatt a technostressz kiemelten fontos probléma lehet a szervezetekben. Vizsgálatunkat anonim, online kérdőíves adatfelvétellel valósítottuk meg 2022 tavaszán. A vizsgálatba olyan munkavállalók jelentkezését vártuk, akik minimum 2 éves munkatapasztalattal rendelkeztek, valamint 2020 márciusától kezdve (COVID-19 világjárvány kitörésétől) munkaidejük egy részét home office munkavégzésben töltötték. Vizsgálatunkban feltártuk, hogy a technostressz milyen összefüggést mutat a munkahelyi elköteleződéssel, valamint a Jahoda által leírt látens deprivációs faktorokkal. Ezen kívül megvizsgáltuk, hogy a demográfiai változók hogyan befolyásolják technostressz különböző alfaktorainak megjelenését, ezzel pedig szeretnénk felhívni a szervezetek és a vezetők figyelmét, hogy mely munkavállalói csoportok lehetnek különösen veszélyeztettek a technostressz romboló hatásaival szembe.

ADHD-s munkavállalók észlelt magánszférája – avagy az első lépések a neuroinkluzív irodák felé

Frankó Luca[1], Erdélyi Ajna[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Budapesti Corvinus Egyetem, Adatelemzés és Informatikai Intézet

Kutatásunkban a COVID utáni, jelentősen átalakult irodatérhasználati preferenciák környezetpszichológiai szempontú vizsgálatára vállalkoztunk, ahol az általános tendenciákon túl kisebbségi csoportok működésének alaposabb megértésére is kísérletet tettünk. Az egyik ilyen vizsgálati csoportunk a neurodivergens munkavállalóké, akiknek az észlelése, problémamegoldása vagy éppen a társas és fizikai környezetben történő eligazodása eltérhet az „átlagostól", a neurotipikus mintázattól. A jellemzően szűkre szabott szervezeti rendszerekben gyakran okoz nehézséget ez a fajta másság (Krzeminska et al., 2019). Ennek egyik tipikus terepe például a fizikai környezettel való tranzakció, leegyszerűsítve az irodahasználat, aminek környezetpszichológiai szempontú megragadására az észlelt magánszféra változóját használtuk, ami egy a teljesítmény és a jóllét szempontjából is fontos határkontroll folyamatot jelöl (Laurence et al., 2013). Hipotézisünk szerint a neurodivergens munkavállalók, azon belül is kifejezetten az ADHD-val élők alacsonyabb észlelt magánszféráról számolnak be, mint a neurotipikus személyek. Eredményeink a feltevéseket igazolni tudták: otthoni irodai környezetben szignifikánsan alacsonyabb észlelt magánszférát mértünk általában a neurodivergens ($t = 2.43$, $df = 361$, $p = 0.016$) és leszűkítve az ADHD-s munkavállalóknál is ($t = -3.65$, $df = 116.36$, $p < 0.001$), klasszikus irodai környezetben ezt a különbséget csak az ADHD-s csoport vonatkozásában tudtuk kimutatni ($t = -2.27$, $df = 82.09$, p-v= 0.026). Az eredményekből arra következtethetünk, hogy a neurodivergens munkavállalók az átlagnál nehezebben kontrollálják a személyükhöz való hozzáférést az irodában és az otthoni irodában

is, ami például a munkateljesítményüket negatívan befolyásolhatja. Ezt a határkontroll folyamatot a megfelelően megtervezett fizikai környezet azonban akár segíteni is tudná, mely lehetőségnek a munkáltatói oldalon történő felismerése kiemelt fontosságú. Neuroinkluzív munkahelyek kialakítása ugyanis nagy mértékben hozzájárulhatna például a COVID-pandémia utáni munkaerőpiacon a munkavállalók irodába való, nagyobb arányú visszatéréséhez.

Munkahelyi kihívások típusainak kvalitatív vizsgálata magyar munkavállalói mintán

Balogh Blanka[1], Kiss Kitti, Halmos Alexandra[1]
[1]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Gazdaság-és Társadalomtudományi Kar, Ergonómiai és Pszichológiai Tanszék

Az elmúlt évek eseményeinek hatására egyre növekvő figyelmet kap a szervezetek életében a munkavállalók mentális egészségét és pszichológiai értelemben vett jóllétét támogató programok kialakítása. A Gallup (2022) által közölt State of the Global Workplace jelentése szerint az európai régióban a stressz mint negatív érzelem a megkérdezettek 40%-nál napi szinten megjelenik – ez hazánkban 34%. A nagymértékű stressz hosszabb távon számos negatív mentális és fizikai következménnyel járhat, azonban a kiváltó helyzetek megismerése pontosabb képet adhat a munkáltatók számára, hogy enyhítsék ezeket a hatásokat. Kutatásunk középpontjában a magyar munkavállalókat érintő, nagymértékű kihívást jelentő helyzetek típusainak azonosítása áll. Célunk, hogy feltérképezzük a munkavállalók számára megterhelést, esetlegesen megnövekedett distresszt okozó eseményeket. A keresztmetszeti vizsgálat során kvalitatív adatokat gyűjtöttünk, majd grounded theory módszerrel tartalomelemzést végeztünk. A mintát 441 fő, aktívan dolgozó 18 és 65 év közötti magyar munkavállalók alkotják. Az elemzés során elsődlegesen két szakértő kialakította a kategória struktúrát, majd két független kódoló kategorizálta az adatokat. Az összesen 1031 kód 3 fő kategóriába, valamint 35 alkategóriába sorolható, melyből 34 valódi jelentéssel bír, egy pedig a nem besorolható, de kód értékű elemeket jelöli.Az eredmények alapján elmondhatjuk, hogy az adatbázisban leggyakrabban előforduló, nagymértékű kihívásként azonosított kategória a munkafeladatok típusára, valamint azok jellegére vonatkozik. Noha az általános vélekedés a fizetést és a munka-magánélet egyensúly kérdését hangsúlyozza inkább, kutatásunkban ezek a kategóriák alacsonyabb gyakorisággal fordulnak elő – utóbbi kifejezetten kis mértékben jelenik meg a mintában. Kutatásunk hozzájárul a magyar munkavállalókat érintő kihívások mélyebb megértéséhez. Eredményeink iránymutatást jelenthetnek a munkáltatók számára a munkahelyi stressz mérséklése és a munkavállalók optimálisabb terhelésének kialakítása esetében.

Kollektív Megküzdés a Munkahelyi Stresszel

Juhász Ágnes[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A munkahelyi stressz, illetve annak következményeképpen fellépő egészségi problémák, motiváció és teljesítménycsökkenés jelentős problémát jelentenek úgy a munkavállaló egyének,

mint a gazdálkodó szervezetek, illetve a társadalom számára. A stressz rövid és hosszútávú hatásait nagyban befolyásolja ugyanakkor a megküzdés (coping) sikeressége, vagyis, hogy tudjuk-e kezelni kognitív és viselkedéses erőfeszítésekkel az általunk fenyegetőnek ítélt külső és belső helyzeteket. A coping stratégiáknak számos kategórizációja ismert: megkülönböztetünk érzelemfókuszú és problémafókuszú stratégiákat, adaptív és maladaptív módszereket, proaktív és reaktív megküzdést. Míg a fenti kategóriákat általában mind az egyének szintjén zajló megküzdési stratégiákra alkalmazzák. Munkahelyi környezetben ugyanakkor beszélhetünk ún. kollektív megküzdésről is, vagyis amikor a munkatársak közösségben, csoportosan küzdenek meg a munkahelyi stresszel. Az előadásban bemutatjuk a kollektív coping fogalmát, elkülönítjük azt az olyan rokon koncepcióktól, mint a társas támogatás. Kitérünk a kollektív megküzdés mérésének kihívásaira is. Bemutatjuk a Kollektív Megküzdés Kérdőív (Zhang és Long, 2006) magyarra való adaptálásának folyamatát, melynek során 811 fő adatainak felhasználásával vizsgáltuk a kérdőív magyar változatának jellemzőit, szerkezetét. megbízhatósági mutatóit, valamint a kritérium validitását olyan kérdőívek felhasználásával, mint az Észlelt Stressz Kérdőív, Koppenhágai Kérdőív a Munkahelyi Pszichoszociális Tényezőkről II, illetve a Konfliktusmegoldó Kérdőív. A kérdőíves, illetve fókuszcsoportos keresztmetszeti kutatásban eredményei alapján a kollektív megküzdés nem különbözött szignifikánsan az otthoni vagy irodai munkát végző csoportok között, ugyanakkor jellemzőbb a nőkre ($\chi2(1)=34,258$, $p<0,001$) és a felsőfokú végzettségűekre ($\chi2(5)=16,417$, $p<0,05$). A kollektív megküzdés skála összpontszáma szignifikánsan korrelált az átélt stresszel ($r=0,284$, $p<0,001$), és szignifikáns negatív kapcsolatban volt számos pszichoszociális kockázattal. Az eredmények alapján a Kollektív Megküzdés Kérdőív megbízható és érvényes mérőeszköze a kollektív megküzdésnek, nem ugyanazt a konstruktumot méri, mint a munkatársi támogatás és összefüggésben van nemcsak az átélt stressz mértékével, hanem az aktuálisan jellemző pszichoszociális megterhelésekkel is.

SZ55

Affektív és kognitív neuropszichológiai funkciók poszt-COVID szindrómában, és ezen tünetekre speciálisan kidolgozott pszichológiai intervenciók

Elnök: **Cserjési Renáta** – Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Opponens: **Borbély Csaba** – Országos Mentális Ideggyógyászati és Idegsebészeti Intézet

A poszt-COVID szindróma vagy másnéven hosszú COVID a COVID-19 fertőzés lecsengését követően hetekig vagy akár hónapokig elhúzódó tünetegyüttest jelöli. A jelentősen megnövekedett fáradtság mellett jellemzőek lehetnek olyan neurokognitív tünetek, mint például a memória és a végrehajtó funkciók romlása, figyelmi zavarok, a pszichomotoros koordináció zavara és nyelvi nehézségek. Ezenkívül depresszív és szorongásos tünetek is megjelenhetnek vagy felerősödhetnek. A fennmaradó pszichológiai és neurokognitív tünetek szignifikáns hatással lehetnek a betegek életminőségére és egészségi állapotára, ezért a jelenség vizsgálata, valamint a lehetséges intervenciós lehetőségek feltárása kiemelkedő jelentőséggel

bír. Jelen szimpózium az ELTE Pszichológiai Intézetében működő EMIND Integratív Neuropszichológia Kutatócsoport kutatásait és a Semmelweis Egyetem Pulmonológiai Klinikájával és a Pannon Egyetemmel kooperációban zajló vizsgálatait mutatja be. A szimpózium bevezetésében Cserjési Renáta, EMIND labor vezetője vázolja majd fel a Poszt-COVID vizsgálatok struktúráját és céljait. Majd az első előadás a COVID-19 fertőzésen átesett személyek affektív és kognitív neuropszichológiai funkcióit hasonlítja össze a fertőzésen át nem esett személyekével (Forsthoffer Fanni, BA hallgató előadása). A második előadás keretében bemutatásra kerül egy poszt-COVID tünetekre fókuszáló, virtuális valóság alapú kognitív intervenció és ennek hatása a résztvevők egészségi állapotára (Imre Sarolta, MA hallgató előadása) A harmadik előadásban speciálisan poszt-COVID-ra kidolgozott művészetterápiás protokoll eredményeit mutatjuk be kvalitatív és kvantitatív elemzéseken keresztül (Valachiné Geréb Zsuzsanna, klinikai szakpszichológus, művészetterapeuta előadása). Az utolsó előadásban ezen intervenciók affektív és kognitív neuropszichológiai funkciókra gyakorolt hatásai kerülnek ismertetésre (Pete Kinga Nedda, PhD hallgató). A kutatást az MTA poszt-COVID jelenségek kutatására irányuló nagy kockázatú pályázata támogatja.

COVID-19 hatása a végrehajtó funkciókra magyar mintán

Forsthoffer Fanni[1], Pete Kinga Nedda[2], Valachiné Geréb Zsuzsanna[2], Cserjési Renáta[3], Imre Sarolta[1], Gőbel Orsolya[4], Sik-Lányi Cecília[5], Varga János Tamás[4], Müller Veronika[4]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

[4]Semmelweis Egyetem, Pulmonológiai Klinika

[5]Pannon Egyetem, Műszaki Informatikai Kar

A koronavírus okozta pandémia, mely immár lassan 3 éve az életünk része, mind fizikai mind mentális egészségbeli megpróbáltatást jelent társadalmunk számára. A COVID-19 nemcsak a fertőződés időszakában, de azt követően is megnehezíti életünket bizonyos hátramaradó tünetekkel. A megváltozott életkörülmények és a betegség újszerűsége, illetve ismeretlen hosszútávú hatásai nem csak mentálisan, de neuropszichológiailag is komoly fenyegetést jelentenek. A depresszió és a szorongás önmagukban nagymértékű negatív befolyással bírnak a kognitív képességekre, de egyre több kutatás támasztja alá, hogy a COVID-19 – a többi fertőződéses vírushoz hasonlóan – változásokat képes előidézni a központi idegrendszerben. Ezen kutatások jellemzően leszűkülnek a nyugati társadalomra és legtöbb esetben a kognitív funkciókat általánosan vizsgálják. Jelen kutatás célja, hogy információt gyűjtsünk a kognitív funkciók egyik specifikusabb területéről, a végrehajtó funkciók működéséről a koronavírus fertőződés után, kiemelten magyar mintán. A végrehajtó funkciók mérésével párhuzamosan vizsgáltuk a depresszió és a szorongás mértékét is, ezzel igyekezve kizárni annak lehetőségét, hogy eredményeinket a koronavíruson kívül másra is visszavezethessük. Predikciónk szerint a korábbi kutatásokhoz hasonlóan, a mi mintánk esetében is a kontrollcsoporttól, vagyis attól a csoporttól vártuk volna a jobb eredményeket, akik még nem fertőződtek meg a vírussal. Ennek

ellenére szignifikáns különbség egyedül a Frontal Assessment Battery prehenzív viselkedést mérő alteszt eredményeiben volt detektálható, ahol a COVID-19 fertőzésen átesett csoport jelentősen rosszabbul teljesített, mint a COVID-19-en át nem esett kontrollcsoport. A többi vizsgálat esetében meglepő módon az a csoport teljesített jobban, melynek tagjai már átestek a betegségen. Érdemes lenne további kutatások folytatni azt illetően, van-e jelenetősége, és ha igen, akkor miből ered, hogy kisebb mintán csupán a prehenzív viselkedésnél találtunk jelentős különbséget.

Poszt-COVID betegek neuropszichológiai funkcióinak rehabilitációja virtuális valóság (VR) módszerrel

Imre Sarolta[1], Pete Kinga Nedda[2], Valachiné Geréb Zsuzsanna[2], Cserjési Renata[3], Forsthoffer Fanni[1], Gőbel Orsolya[4], Sik-Lányi Cecília[5], Varga János Tamás[4], Müller Veronika[4]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

[4]Semmelweis Egyetem, Pulmonológiai Klinika

[5]Pannon Egyetem, Műszaki Informatikai Kar

A poszt-COVID szindrómában szenvedő betegek hetekig, hónapokig, esetleg évekig tartó károsodásokat tapasztalhatnak, amelyek nagyban csökkentik az érintettek életminőségét. A leggyakoribb tünetek közé tartozik a kognitív károsodás, amelynek kezelésére egyelőre nem létezik olyan megalapozott és hatékony módszer, amely segítségével lehetőség nyílna a károsodás kompenzálására vagy a normális működés helyreállítására. A kognitív rehabilitáció új technikái közül a virtuális valóság (VR) ígéretes eredményeket mutat stroke-on átesett betegek és enyhe kognitív zavarban szenvedők körében, ezért jelen kutatás fő célja a VR technika hatékonyságának megerősítése poszt-COVID szindrómában szenvedők körében. A kutatásban csak 18. életévüket betöltött, COVID-19 fertőzésen átesett személyek vehettek részt, akik szubjektív megítélésük szerint kognitív deficittel rendelkeztek. Kizárási kritériumként az előzetes pszichiátriai, illetve neurológiai kórképeket határoztuk meg. Hipotéziseink tesztelésére egy neuropszichológiai tesztekből álló tesztcsomagot használtunk, többek között a memória, figyelem és végrehajtó funkciók felmérésére. Ezt követően a poszt-COVID betegek egy csoportja 6 hetes VR intervención vett részt, amely során az Enhance VR programot alkalmaztuk. Az intervenció hosszabb távú hatásának vizsgálata céljából a neuropszichológiai tesztcsomag felvételét kétszer megismételtük, először 9 héttel az első tesztfelvétel után, majd 12 héttel a második tesztfelvétel után ismét. A kutatás gyakorlati haszna jelentős és aktuális, azonban limitációi közé tartozik, hogy csak kis résztvevőszámmal valósult meg az eljárás sajátosságainak köszönhetően.

Művészettel az egészség felé – Rövid művészetterápiás program Poszt-COVID betegek rehabilitációjában

Cserjési Renáta[1], Valachiné Geréb Zsuzsanna[2], Pete Kinga Nedda[2], Gőbel Orsolya[3], Sik-Lányi Cecília[4], Müller Veronika[3]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[3]Semmelweis Egyetem, Pulmonológiai Klinika
[4]Pannon Egyetem, Műszaki Informatikai Kar

A COVID-19 által okozott kognitív és affektív pszichológiai problémák a vírus akut fázisában jelentkeznek, de a fertőzést követően is fennállhatnak, ami jelentős nehézségeket okozhat a betegek mindennapi életében és munkaképességében. Előadásunkban elméleti és gyakorlati szempontból is bemutatjuk azt a művészetteràpiàs protokolt mellyel a postcovid betegek rehabilitációját kívánjunk segíteni. Célunk, hogy megvizsgáljuk a beavatkozások hatását a neuropszichológiai funkciók változásaira és az életminőségre poszt-COVID tünettekkel rendelkezőknél. A művészetterápia bizonyítottan elősegíti a neuroplaszticitást és pozitív hatással van a figyelemre, a végrehajtó funkciókra, a térbeli-vizuális képességekre és a memóriára, valamint hozzájárul a jóllét növekedéséhez, a depresszió és a szorongás csökkenéséhez. Megváltoztatja a viselkedési és gondolkodási mintákat, és biológiai szinten csökkenti a szorongást a szívritmus, a vérnyomás és a kortizolszint normalizálásával. Hozzáférést biztosít az érzelmekhez és az önéletrajzi emlékekhez, segít a szomatoszenzoros tapasztalatok integrálásánál, növeli a funkcionális kapcsolódást az alapértelmezett üzemmód hálózatában, ami nemcsak a kognitív fejlődést szolgálja, hanem növeli a pszichológiai ellenálló képességet is. A művészetterápia hatása a neuropszichológiai komponensekre is hatásosnak bizonyult. A művészetterápiás rehabilitáció mind a neuropszichológiai fejlődést, mind az érzelmi javulást célozza. A művészetterápiás protokoll 6 ülésből áll, a következő témákkal: (1) önmagunk és tapasztalataink bemutatása; (2). testkép és képzelet a működő immunrendszerről, (3) a biztonság helyreállítása; (4) a légzés ritmusának követése és a feszültség oldása irányított rajzai technikàval; (5) hála szobra az erőforrásokért és az életben maradásért; (6) jövőbelátás-kép a folyamatról és a vigaszdobozról. A foglalkozások technikai hàtterét a pozitív művészetterápia, az egészségügyi művészetterápia, valamint az életveszélyes betegséggel küzdők művészetterápiàs gyakorlataiból, protokoljaiból állítottuk össze. Minden egyes foglalkozás előtt és utàn àllapotmérést végeztünk. A hatàsvizsgàlat pre-post kérdőívekből áll. Az ülések cirkuláris struktúràja: check in kör, relaxáció légzéssel és rövid irányított képzeletbeli, kreatív művészeti alkotás és megosztás. A résztvevők a foglalkozások után érzelmi javulásról számolnak be. A longitudinális hatások és a neuropszichológiai utóvizsgálat folyamatban van. Előadásomban a kutatás kvalitatív aspektusaiba szeretnék betekintést nyújtani. A bemutatott megtestesült élmények és belső erőforrások külsőleg a résztvevők képeiben és elbeszéléseiben.

Virtuális valóság alapú kognitív intervenciós program és művészetterápia hatásai affektív és kognitív neuropszichológiai funkciókra poszt-COVID szindrómában

Pete Kinga Nedda[1], Valachiné Geréb Zsuzsanna[1], Imre Sarolta[2], Forsthoffer Fanni[1], Gőbel Orsolya[1], Sik-Lányi Cecília[4], Varga János Tamás[3], Müller Veronika[3], Cserjési Renáta[2]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

[4]Semmelweis Egyetem, Pulmonológiai Klinika

[5]Pannon Egyetem, Műszaki Informatikai Kar

Longitudinális vizsgálatok szerint poszt-COVID betegeknél hosszabb távon is megfigyelhetőek olyan neurokognitív funkciókat érintő károsodások, mint a végrehajtó funkciók deficitjei, a memória károsodásai, figyelmi és nyelvi nehézségek, valamint pszichomotoros zavarok. Ezenkívül depresszív és szorongásos tünetek is megjelenhetnek vagy felerősödhetnek. A fennmaradó neurokognitív és pszichológiai problémák jelentős hatással lehetnek a betegek mindennapjaira, életminőségére és észlelt egészségi állapotára. Ezért a poszt-COVID tünetek vizsgálatának, valamint a lehetséges intervenciós lehetőségek feltárásának kiemelkedő jelentőség tulajdonítható. Az előadásban egy poszt-COVID tünetekre kidolgozott virtuális valóság alapú kognitív intervenció, valamint egy szintén poszt-COVID-ra fókuszáló művészetterápiás program affektív és kognitív neuropszichológiai funkciókra gyakorolt hatásai kerülnek ismertetésre. Elvárásaink szerint mind a két intervenciós program szignifikánsan fejleszti a problémás neurokognitív funkciókat és csökkenti az affektív zavarokat is, ezáltal javítva a betegek életminőségét, és észlelt egészségi állapotát. Az első csoport (1) virtuális valóság alapú kognitív intervenció keretében (n=16, 11 nő és 5 férfi), a második csoport (2) művészetterápia segítségével (n=13 nő) került fejlesztésre 6 héten keresztül. Kontrollként egy olyan harmadik (3) csoport szolgál, mely nem vett részt intervencióban (n=20, 10 nő és 10 férfi). Mérőeszközökként a Montreal Cognitive Assessment (MoCA), a D2-R teszt, az előrefelé és fordított számterjedelem teszt, a verbális fluencia teszt, a Trail Making Test (TMT), a Stroop teszt, a Frontal Assessment Battery (FAB), a Perceived Deficits Questionnaire (PDQ), a Post-COVID-19 Functional Scale (PCFS), az EQ-VAS, a State-Trait Anxiety Inventory (STAI), a Patient Health Questionnaire (PHQ-9) és a Satisfaction with Life Scale (SWLS) tesztek szolgáltak, melyek felmérésre kerültek mind az intervenciót megelőzően, mind pedig azt követően. A két felmérés közötti idő mind az intervenciós csoportok, mind a kontrollcsoport esetében 9 hét volt. A jelenleg is folyó kutatást az MTA poszt-COVID jelenségek kutatására irányuló nagy kockázatú pályázata támogatja.

Kulcsszavak: poszt-COVID, neuropszichológia, virtuális valóság, művészetterápia.
Diszkutáns: Dr. Cserjési Renáta. Előadó: Pete Kinga Nedda.

Az MTA Pszichológiai Bizottságának Kerekasztal Szimpóziuma - A konfliktus és konfliktusmegoldás interdiszciplináris megközelítése: El lehet kerülni, meg lehet oldani a destruktív konfliktusokat?

Elnök: **Fülöp Márta –** Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Természettudományi Kutatóközpont és Károli Gáspár Református Egyetem, Pszichológiai Intézet

Morton Deutch, neves amerikai kísérleti szociálpszichológus (International Center for Cooperation and Conflict Resolution, Teachers College, Columbia University) volt az első, aki komolyabb munkát szentelt az interperszonális és csoportközi konfliktusok értelmezésének. Híres könyvében, a „The Resolution of Conflict (1973)" címűben megkülönböztetett konstruktív és destruktív konfliktusokat és munkásságát annak szentelte, hogy sikerüljön megtalálni a konfliktusok konstruktív megoldásának a pszichológiai meghatározóit és eszközeit. A Második Világháború után hosszú éveken át az Egyesült Nemzetek tanácsadója volt és elnöke az Amerikai Pszichológiai Társaság Study of Peace, Conflict and Violence divíziójának amely évente kiosztja a Morton Deutsch Conflict Resolution Award-ot olyan gyakorlati szakembernek, aki hozzájárul a konfliktusmegoldás területének elméletéhez és gyakorlatához.

Morton Deutsch a konfliktusok legkülönbözőbb területeit tanulmányozta: a családon belül, a munkahelyen belül, a különböző társadalmi csoportok között, a nemzetek között. Vajon mindaz a tudás, amit ő és sok-sok pszichológus kutató az 1973-ban megjelent könyv óta felhalmozott milyen relevanciával bír? Hol tart most a konstruktív konfliktusmegoldás? Sikerült a pszichológiának olyan módszereket találnia és alkalmaznia, amelyek elkerülik a destruktív konfliktusokat? Hogyan látják a konfliktusokat és a konfliktusmegoldást más biológiai és társadalomtudományi területet képviselők? Hogyan látják a különböző társadalmi csoportokkal közvetlenül dolgozó civil szervezetek?

A kerekasztal/szimpózium hibrid műfaja azt jelenti, hogy a különböző diszciplinákat képviselő résztvevők készülnek egy előadással, amit rövid egymásra történő reagálás, beszélgetés követ. A résztvevők között van állati viselkedéskutató, szociálpszichológus, jogász, civil szervezet vezetője, politológus, családterapeuta, szervezetpszichológus, akik a saját diszciplinájuk szempontjából tárgyalják a konfliktust és a konfliktusmegoldást.

Emberi és állati konfliktusok: mire tanít a természet?

Topál József
Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

A konfliktus jelensége már évtizedek óta az evolúcióbiológusok érdeklődésének középpontjában áll. Ennek egyik fő oka az, hogy világunkat az élet minden szerveződési szintjén átszövik a konfliktusok – legyen szó akár sejtekről, sejtközösségek által alkotott organizmusokról, fajtársak csoportjairól vagy akár a különböző fajok által alkotott életközösségekről. Az evolúció során az egyre bonyolultabb organizmusok megjelenéséhez az út konfliktusok megoldásán keresztül vezetett, így a konfliktus paradox módon valójában nem

más, mint az élővilág felvirágzásának egyik fontos hajtóereje. Az élet fejlődésének „nagy ugrásai” ugyanis nem jöhettek volna létre olyan mechanizmusok megjelenése nélkül, melyek képesek mérsékelni és kontroll alatt tartani a konfliktusokat.
Az állatvilágban megfigyelhető konfliktusok általában egyfajta „korlátozott háborúként jellemezhetők, melyben az összetűzések elkerülésének, illetve enyhítésének változatos formái jelennek meg. A természetes szelekció ugyanis olyan viselkedéseket részesít előnyben, amelyek nem feltétlenül az adott egyed konfliktusból kinyerhető hasznát maximálják, hanem olyanokat, melyek a csoport, illetve faj sikeressége szempontjából sem hátrányosak.
Az ember azonban némileg másképpen működik: társas-kognitív készségeinket, viselkedésszabályzó mechanizmusainkat nemcsak a természetes szelekción alapuló biológiai evolúció, hanem az erre ’rátelepedett’, és alapvetően más szabályozók által irányított kulturális evolúció is befolyásolja. Az olyan – állatvilágban ismeretlen – jelenségek, mint a csoport-identitás, indoktrinálhatóság, normatív büntetésre való hajlam alapvetően befolyásolják a Homo sapiens konfliktuskezelési technikáit.
A kutatások kapcsán számos kérdést tehetünk fel:

- Léteznek-e humánspecifikus konfliktus kezelési technikák?
- Mit tanulhatunk az emberszabásúak és más fejlett szociális fajok konfliktus mérséklő viselkedéseinek megfigyeléséből?
- Miben különböznek a csoporton belüli és csoportközi konfliktusok?
- Mi biztosítja a természetben azt, hogy a konfliktusok ne kerüljenek bele egy kontrollálhatatlan eszkalációs spirálba?
- Mi a kölcsönösség szerepe a konfliktusok megoldására szelektálódott viselkedések evolúciójában?

Miközben ilyen és ehhez hasonló kérdésekre keressük a választ, egyre inkább meggyőződhetünk arról, hogy van mit tanulnunk a természettől: globalizálódó világunk és önmagunk mélyebb megértése érdekében érdemes jobban megismerni konfliktusaink evolúciós gyökereit.

Döntéseink megbántódásainkról: konfliktusok és megoldásaik a családterapeuta szemével

Kozma-Vízkeleti Dániel
LÉLEK-JELEN-LÉT Pszichoterápiás és Pszichológiai Szolgáltató Kft. és Károli Gáspár Református Egyetem

"*Történt közöttünk valami, amit én a megbántódásom tárgyául választottam - hiszen ez ismerős és megszokott számomra.*"
A rendszerszemléletű pár- és családterápia megkülönböztet konfliktuskezelést és konfliktusmegoldást. E szemlélet szerint a felmerülő konfliktusokat kezelni minden alrendszerben szükséges, ám megoldani abban az alrendszerben lehetséges, ahol keletkezett. A keletkezésre vonatkozó összetett magyarázatkeresés során egyfelől a cirkularitást emeljük a lineáris ok-okozati leírások helyébe, ily módon egymást erősítő vagy gyengítő, a rendszertagok által kölcsönösen alakított folyamatokról beszélünk; másfelől kiterjesztjük figyelmünket a tudattalan, korai kapcsolatokra vagy egyenesen traszgenerációs mintaörökítésre

visszavezethető mozgatórugókra. A megoldáskeresésben jelentős szempont, hogy klienseinket értékalapú döntések meghozatalában kísérve, noha megkülönböztetünk érték és érdekalapú konfliktusokat. Megjegyezzük ugyanakkor, hogy könnyebben választunk olyan értékeket, amelyek egybeesnek érdekeinkkel. Konfliktusfeloldás akkor jöhet létre, ha minden érintett szándéka, hogy hajlandó erőfeszítésekre a kapcsolat érdekében, és minden rendszertag megtalálja saját érdekeltségét az egyetértésben, levetve a vélt vagy valós szerepeiből fakadó, akár tudattalan ellenállást. A konfliktusmegoldás során leggyakrabban a narratív terápia resztoratív eljárását, a családfatörténetek feldolgozását, a stratégiás irányzat kommunikációs technikáit, reflektív csoportmunkát vagy az ÉFT negatív ciklus koncepcióját hívjuk segítségül.

Konfliktusok és kezelésük a szervezetekben: hol tart a szervezetpszichológia?

Czifra Julianna
Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola és Corvinus Egyetem, Nemzetközi Projektmenedzsment szakközgazdász képzés

A Szervezetpszichológiai doktori tanulmányaimat a szervezeti konfliktusokról azért kezdtem el, mert a munka világában töltött 20 év alatt azt tapasztaltam, hogy a destruktív munkahelyi konfliktusok hiányos vagy helytelen kezelése súlyosan károsíthatja a munkavállalók jóllétét, valamint a szervezet tagjai közötti együttműködést és kapcsolatot, ami idővel az egyén, a csapat és a szervezet teljesítményét is negatívan befolyásolja.
A konfliktusok kutatásánál, legyen az szervezeti, személyes vagy nemzetközi konfliktus, felmerül a kérdés, hol kezdődik egy konfliktus, mikortól beszélünk konfliktusról, azaz hol van a konfliktus helye, forrása és kiindulása – az egyénen belül (intrapszichés vagy intraperszonális megközelítés), az egyének és csoportok között (interperszonális, intragroup és intergroup megközelítés), vagy abban a társas--kommunikációs rendszerben, amelyben a konfliktus megjelenik (rendszerszemléletű vagy kontextuális megközelítés). A konfliktus forrása olyan szempontból fontos, hogy meghatározza a konfliktuskezelés lehetséges megközelítéseit, módjait és intervenciós lehetőségeit. Éppen ezért elterjedt a szervezeti konfliktus kutatások multidiszciplináris megközelítése, mivel a konfliktusoknak egyaránt lehet személyiség-, szervezet- és szociálpszichológiai, szociológiai, kommunikációs, munkajogi és gazdasági aspektusa is.
Jóllehet a köznyelvben a konfliktusok „kezeléséről” beszélünk, a konfliktus szakirodalom megkülönbözteti egymástól a konfliktusok egyéni kezelését (conflict handling), a konfliktus és vita harmadik fél bevonásával zajló rendezését (conflict / dispute resolution) és a konfliktusok szervezeti menedzselését (conflict management). E három megkülönböztetése lényeges különbségeket takar mind módszertanilag, mind pedig az aktorok tekintetében, ugyanakkor szervezeti kontextusban ezek integrált, rendszerszemléletű megközelítése javasolt.
Az előadás a szervezeti konfliktusokra és azok kezelésének lehetőségeire fog fókuszálni.

Konfliktusok és konfliktusrendezés és jogtudomány: a gyakorló jogász szemével

Jádi Németh Andrea
Jádi Németh Ügyvédi Iroda, Budapest

William Gibson sommás gondolata, mely szerint „*A jövő itt van velünk, csak egyenlőtlenül oszlik el*”, több tudományág képviselőire óriási hatással volt az utóbbi években. De vajon mit jelent ez egy társasági jogász számára? Van-e olyan, hogy az „előrelátás képessége”, vagy az nem más, mint tudás és tapasztalat? Néhány izgalmas eset arra világíthat rá, hogy a konfliktusok sokszor előre láthatók, de még a legnagyobb jogi körültekintés mellett sem mindig megelőzhetők. Fontos kérdés a konfliktusok szempontjából az irányítók oldalán jelentkező „személyes én”, még akkor is, ha óriási multinacionális vállalatokról beszélünk. Hogyan értelmezendő és kezelendő a jogi konfliktusok szempontjából cégvezetői szinten az „Ego” (amely sokszor váratlan, nem kiszámítható) és az „Indíttatás” (amely jellegéből fakadóan logikailag jobban meghatározott és érthető)? A gyakorlat erre is számtalan példát ad. Nem mellőzhető továbbá a társaságirányítás (’Corporate Governance’) témája sem, mert körül vagyunk véve kisebb és nagyobb „brand”-ekkel, amelyek rövid távon szép és nemes célok által vezéreltek, de hosszú távon számtalanszor a konfliktusok labirintusába fulladnak. Tudja-e a jog és / vagy a gazdálkodástudomány kezelni a társaságirányítás konfliktusait, kihívásait? Az előadás több – elsősorban magyar – esetekre épít és gyakorlati példákra támaszkodik.

Konflitus és konfliktusmegoldás a civil társadalomban: tapasztalatok, tanulságok

Orosz Györgyi
Hősök Tere Alapítvány Kuratórium elnök

"Ezt nem én rontottam el!", "Ez nem az én hibám!". Gyakran találkozunk ehhez hasonló mondatokkal akkor, amikor valami nem úgy sikerül, ahogy azt az illető eltervezte, vagy feladatul kapta. Miért hárítjuk a felelősséget másokra és miért félünk annyira a hibázástól? Miért nem állunk bele annyira váratlan helyzetekbe? Lehet ezen változtatni? Ha igen, hogyan? És mindez hogyan függ össze a konfliktusos helyzetek kezelésével? Az előadásomban ennek okait és a megoldás lehetőségeit keresem. A Hősök Tere Alapítványban azt akarjuk elérni, hogy az emberek merjenek kiállni és tenni másokért, vállalni a konfliktust, amikor arra szükség van és megoldani konstruktív módon. Ehhez a szociálpszichológia eszköztárát használjuk. Főleg diákokkal, szülőkkel és pedagógusokkal dolgozunk együtt.

Konfliktusok a politikában: demokratikus versengéstől a szélsőséges polarizációig

Krekó Péter
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A kerekasztal-beszélgetés során nemzetközi kitekintésben kísérletet teszek arra, hogy határvonalat vonjak a politika inherens részét képező, és a demokratikus politikában normák által szabályozott politikai konfliktus és a destruktív, szélsőséges és a mind a politikai

közösségek gondolkodására, mind a politikai intézményekre nézve szélsőséges társadalmi-politikai polarizációtól. Ez utóbbi közel sem csak a tekintélyelvű- vagy féltekintélyelvű rendszerek sajátja, hanem sok – főleg, de nem kizárólag angolszász – demokratikusan fejlett országban is megfigyelhető kortünet. Az általam „politikai tribalizmusnak" (mások által „rosszindulatú polarizációnak") is nevezett jelenségvilág egyfajta szélsőséges partikularizmushoz vezet: a politikai normák elvesztik univerzális érvényüket: amit szabad a saját tábornak, azt nem szabad a másiknak. Sőt, a tekintélyelvűség és a manicheus gondolkodás kombinációján alapuló tribalizmus a politikai normasértéseket normává lépheti elő. Háborúban minden szabad: a dezinformáció és az összeesküvés-elmélet információs fegyverré válik, a korrupció pedig az erőforrások hatékony felhasználásának eszközévé, mely megakadályozhatja, hogy az ellenoldal bármilyen előnyhöz juthasson.
Mindezen folyamatok az elterjedt kampánystatégiákkal is összefüggenek: A politikusok erőfeszítései egyre több országban arra irányulnak, hogy a többség meggyőzese helyett hangos, jól szervezett szurkolótábort építsenek maguk köré. Az „oszd meg, es uralkodj"-elv erősebb, mint a második világháború óta bármikor. Ennek eszközei (a felhasznált politikai témák, az ellenségképek, a politikai üzenetek) szinte mindenhol ugyanazok. Sokszor tapasztalhatjuk, hogy a politikai folyamatok irányítását – Cas Mudde gondolatát idézve – a hangos kisebbségek veszik át, akik közben a „csendes többségnek" nevezik magukat. A politika ma már a demokratikus országokban is egyre kevésbé a centrum megszólításáról, a többség meggyőzéséről szól, sokkal inkább a hangos, törzsies egységbe kovácsolt kisebbségek mozgósításáról. A vonatkozó magyar és nemzetközi adatok bemutatását követően, a beszélgetés során felvázolok néhány lehetséges megoldási stratégiát is a szélsőséges polarizáció csökkentésére.

A politikai konfliktusok jellegzetességei: a politikai erőszak jellemzői és következményei

Kemény János
Stratégiai Védelmi Kutatóközpont, Nemzeti Közszolgálati Egyetem

A politikai célú fegyveres erőszak alkalmazása legyen az államon belüli vagy államközi, minden esetben politikai célok megvalósításáért folyik, attól elválaszthatatlan, és a részvevő szereplők szemében az egyetlen járható út. A felkelői stratégiák elutasítják a kompromisszumot, és a felkelések dinamikájaként kialakuló társadalmi polarizáció általában teremt egy olyan társadalmi háttérbázist, ami megteremti egy elhúzódó konfliktus feltételeit. A fegyveres erőszak alkalmazása jelentős politikai, gazdasági, társadalmi tőkét igényel, és amennyiben erre a pontra jut el egy társadalom, úgy a tárgyalásos rendezés lehetősége azután fog reálisnak feltűnni, hogy a katonai opciók kimerültek és a háborús dinamika részeként létrejött társadalmi egység (legyen az önkéntes vagy kényszerített) megbomlik.
A képünket a politikai erőszakról bonyolítja, hogy az európai tradíció az államon belüli konfliktusokat mereven elválasztja a háború fogalmától, és az államon belüli politikai erőszak vizsgálata katonai vagy civil jellegzetességei alapján eltérő szempontok mentén történik. Az olyan fogalmak, mint a terrorizmus, több száz eltérő definíciót kaptak a szakirodalomban az elmúlt évtizedekben, és nem sokkal jobb a helyzet más irreguláris konfliktusformáknál sem. Ami tovább bonyolítja a dolgot, hogy a sajtó termékeiben ezek a konfliktusformák keverednek, értékítéletekkel és pontatlan elemzésekkel színesítve.

Előadásomban igyekszem összefoglalni a nagyobb félreértéseket a modern konfliktusok jellegzetességeire vonatkozóan és megvilágítani a politikai erőszak által játszott szerepet, mint legitimáló és polarizáció tevékenységet, ami a fennálló problémák megoldását kínálja, de legtöbbször újak kialakulásához vezet.

TEMATIKUS ELŐADÁSOK

Affektív és Kognitív Pszichológia 1.

Elnök: **Tokai Dalma** - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

Zenei tehetségek beválása, élettel való elégedettsége, önértékelése: Egy longitudinális vizsgálat

Tokai Dalma[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

A Snétberger Zenei tehetségközpont 2011 júniusában nyitotta meg kapuit Felsőörsön, a Balaton-felvidéken. A komplexum egy kifejezetten zenei tehetséggondozásra kialakított épületegyüttes, ahol minden évben tizenéves (12 éves és idősebb) fiatalok tanulhatnak iskolai kereteken kívül, tanítási szünetekben országos és nemzetközi hírű zenészektől. A bekerülés feltétele legalább alapszintű zenei tudás, valamint a művészeti vezetőség által azonosított zenei tehetség egy meghallgatáson. A tehetségközpontban főleg, de nem kizárólag roma származású és hátrányos helyzetű gyerekek nyernek felvételt. A képzés ingyenes, a zenei képzés mellett mentori támogatást is kapnak a fiatalok, a legügyesebbek számára pedig a névadó koncertlehetőségeket biztosít. Longitudinális kutatásunk a zenei tehetségközpont diákjaival történt, az első tesztfelvétel 2018 őszén, a második 2023 év elején történt. A fiatalokkal demográfiai kérdéseket, zenei tanulmányaikkal kapcsolatos kérdéseket tettünk fel, valamint vizsgáltuk az aspirációikat (Martos, Szabó és Rózsa, 2006), az élettel való elégedettségüket (Martos és mtsai., 2014) és önértékelésüket (Sallay és mtsai., 2014) és a szülői bánásmódot (Tóth és Gervai, 1999). Ezekből a szülői bánásmódon kívül minden kérdőívet megismételtünk 4,5 év elteltével. Az előadás a kutatás eredményeit fogja prezentálni, előfeltevéseink szerint a családi háttér, a szociokutlturális státusz és a szülők iskolai végzettsége befolyásolja a gyermek élettel való elégedettségét, önértékelését.

A kötődési stílusok és az empátia közötti összefüggés, illetve a mentalizáció helye ebben a rendszerben

Reisz Ákos Márton[1], **Madarász Csilla**[1], **Teleki Szidalisz Ágnes**[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója
[2]Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: Az empátia a mások perspektívájának felvételére és érzelmeikkel való azonosulásra, míg a tudatelmélet a tárgynak vélekedések, vágyak, mentális állapotok stb. tulajdonítására megalkotott fogalmak. A kötődés az elsődleges gondozóval, később a társakkal, romantikus partnerrel kialakított reprezentációs és viselkedéses rendszer, amely a közelség és

a biztonság keresését szolgálja, egy belső munkamodell „működteti”, és klasszikusan három, illetve négy típusát különböztetjük meg: biztonságos, szorongó-ambivalens, szorongó-elkerülő, dezorganizált. Mivel mindhárom fogalom kognitív és affektív (reprezentációs) rendszerekkel összefüggésbe hozható, továbbá mindhárom fogalom a társas érintkezésekben való sikerességünket segíti, feltételezhető, hogy hatással vannak egymásra. Számos kutatás, különböző populáción, más-más mérőeszközzel igyekezett feltárni e rendszerek közötti összefüggést, ám az eredmények gyakran mondanak ellent egymásnak, és az egyes jelenségek számos konceptualizálása, illetve operacionalizálása nehezíti a kapcsolatok megértését jelen kutatási területen. E vizsgálat célja, hogy átlag felnőtt populáción kutassa a három fogalom összefüggését egymással. A vizsgálat még folyamatban van. Módszer: Vizsgálatunkhoz az empátia méréséhez az Interperszonális Reaktivitás Index (IRI) kérdőívet, a mentalizációhoz a Reflektív Funkció kérdőív magyar változatát (RFQ-H), a kötődés megállapításához a Kötődési Stílus Kérdőív lefordított (ASQ-H) verzióját alkalmazzuk. A kutatásban 18 és 30 év közötti fiatal felnőtt populáció vesz részt. Hipotézisek és feltételezhető eredmények: Korábbi kutatáskora alapozva a következő predikciókat tehetjük: a biztonságos, illetve szorongó-ambivalens kötődés pozitív korrelációt fog mutatni az empátia affektív komponenseivel, továbbá a szorongó-ambivalens az empátiás distressz érzésével is. A kötődés és elmeteória összefüggéseiben azt várhatjuk, hogy az előbb említett két csoport pozitív, míg az elkerülő stílusúak negatív korrelációt fognak mutatni a mentalizációs készség tekintetében. Az empátia és elmeteória viszonylatában az várható, hogy a kognitív és affektív empátia pozitívan korrelál majd az affektív tudatelmélettel, a kognitív mentalizációs képességnek viszont nem mutatkozik összefüggése az előbbi fogalommal. Modellbe helyezve az eredményeket, azt várhatjuk, hogy az empátia és elmeteória kölcsönös hatással lesznek egymásra, a kötődés pedig mindkét fogalom esetében moderátorként fog működni. Következtetés: Az empátia és affektív elmeteória összefüggése, egymásra hatása az egyes fogalmak komponenseinek szoros átfedéséből adódik, a kötődés moderátor szerepe pedig abból a tényből, hogy a belső munkamodell számos kognitív aspektussal rendelkezik.

Az empátia, a kontrollhely és az életcél összefüggései az individuálpszichológia keretében

Madarász Csilla[1], Reisz Ákos Márton[1], Teleki Szidalisz Ágnes[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója
[2]Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: Az empátia társas jelenség, segít a körülöttünk levő személyek megértésében azáltal, hogy mások nézőpontjába bele tudunk helyezkedni, lehetővé teszi, hogy átéljük mások érzéseit, a proszociális viselkedés alapját képezi. A kontrollhely elmélet arra a feltételezésre vonatkozik, hogy az egyén a világban zajló eseményeket akaratától függetlennek, vagy épp saját viselkedése következményeként fogja fel, ennek alapja a jutalmakhoz fűződő attitűdök. Az életcél fogalma azt takarja, hogy egy személy értelmesnek tartja-e saját létét, életét, ennek hiánya pedig odavezet, hogy a tevékenységét úgy éli meg, hogy annak nincs jelentése, értéke. Individuálpszichológiai szempontból Adler fontosnak tartotta az egyént a közösség részeként tekinteni, és ebben a keretben értelmezni a cselekedeteit, célja megérteni azt az erőt, amely cselekvésre készteti az embereket, így ezek a tényezők szignifikánsak, hiszen a társadalomba

vannak ágyazva. Célkitűzés: Ezen kutatás keretein belül az empátiának a kontroll helyével, illetve az egyén életcéljával való összefüggését kívánjuk vizsgálni. Módszer: Erre a célra az Interperszonális Reaktivitás Index (IRI) kérdőívet, a Rotter-féle kontrollhely kérdőívet, illetve az Életcél Kérdőívet alkalmazzuk. A jelenleg is folyamatban levő kutatásunkban 18 és 30 éves fiatal felnőttek vesznek részt. Feltételezhető eredmények: Korábbi kutatások eredményei alapján feltételezhetjük, hogy azok, akik inkább belső kontrollhellyel rendelkeznek, az életükre is úgy fognak tekinteni, mint aminek célja van, és hajlandóak lesznek cselekvésre. Ugyanakkor a belső kontrollhelyre sokkal jellemzőbb az aktív szerepvállalás, illetve a segítőkészség. Ilyen módon feltételezhetően az empátia szintjük is magasabbnak fog bizonyulni. Ez elsősorban az empátia distressz komponensére vonatkozik, ugyanis a belső kontroll segíthet a stresszt kiváltó helyzeteknek hatékonyabb kezelésében. Összegezve, az élet értelmesként való megélése korrelálni fog a belső kontroll érzésével, a kettő pedig együtt fog hatni az empátiára. Következtetés: Az egyén életének értelmesként való megélése, azon érzés, hogy cselekedeteivel hatni képes a környezetére, hozzájárulnak ahhoz, hogy milyen mértékű empátiával fog társaihoz viszonyulni.

A nyitottság és a technostressz közvetítő szerepe a végrehajtó funkciók és a digitális kompetenciák elsajátítása között

Bali Cintia[1], Kiss Botond László[1], Arató Nikolett[2], Lábadi Beatrix[3], Zsidó András Norbert[3]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[3]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Az információ- és kommunikációtechnológiai (IKT) eszközök használata pozitív hatással lehet jóllétünkre és mentális egészségünkre, mégis keveset tudunk azokról a kognitív tényezőkről, amelyek befolyással lehetnek a digitális kompetenciák elsajátítására. Figyelembe véve a végrehajtó funkciók jelentőségét a környezeti változásokhoz való alkalmazkodásban és az új készségek elsajátításában, feltételezhető, hogy a végrehajtó funkcióknak szerepe lehet a digitális kompetenciák kialakulásában is. Hatással lehetnek többek között az IKT eszközökhöz való hozzáállásra, valamint a hozzájuk kapcsolódó érzelmi változókon keresztül (pl. technostressz) befolyásolhatják a digitális kompetenciák fejlődését is. Ezért vizsgálatunkban arra voltunk kíváncsiak, hogy a kognitív flexibilitás és a kognitív kontroll az érzelmi tényezőkön keresztül (nyitottság, stressz és attitűd) kapcsolódhatnak-e a számítógépek és okostelefonok használatában szerzett jártasságokhoz. Összesen 269 résztvevő (56 férfi, M = 30 év) töltötte ki a kérdőívünket, amelyben demográfiai változókra (életkorra, iskolai végzettségre, szocioökonómiai státuszra és motivációra), digitális kompetenciákra, végrehajtó funkciókra és technológiával kapcsolatos érzelmi tényezőkre kérdeztünk rá. A végrehajtó funkciókat két teljesítmény alapú teszt segítségével is vizsgáltuk. A változók közötti összefüggések tesztelésére ’generalized linear model’-t és strukturális hálózatelemzést használtunk. Eredményeink alapján elmondható, hogy az okostelefon-jártasság pozitív együttjárást mutatott az önbevalláson alapuló kognitív flexibilitással a nyitottságon és a technostresszen keresztül, valamint közvetlen kapcsolatban állt az önbevalláson alapuló kognitív kontrollal és az

életkorral is. A számítógépes kompetenciák szintén együttjárást mutattak az önbevalláson alapuló kognitív flexibilitással a nyitottságon keresztül, valamint közvetlenül együtt jártak a teljesítményen alapuló kognitív kontrollal és az iskolai végzettséggel. Úgy véljük, eredményeink útmutatást nyújthatnak a digitális készségek támogatásához és a digitális kompetenciákat támogató tréningek kialakításához.

Affektív és Kognitív Pszichológia 2.

Elnök: **Deák Anita –** Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Az Affektív Idegtudományi Személyiség Skálák (ANPS) kérdőív rövidített, melléknévi változatának pszichometriai mutatói

Deák Anita[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A 112 tételes Affektív idegtudományi személyiség skálák (ANPS) kérdőív magyar változata hat elsődleges érzelmi vonás (JÁTÉKOSSÁG, KERESÉS, GONDOSKODÁS, FÉLELEM, HARAG, SZOMORÚSÁG) egyéni különbségeinek feltárására szolgáló mérőeszköz. Bár az eredeti változat nagyon jó pszichometriai mutatókkal rendelkezik, a kérdőív hossza miatt időigényes az adatfelvétel. Kutatásunk célja az, hogy kidolgozzuk az ANPS 24 tételes rövid változatát, amelyben az egyénre jellemző állítások helyett melléknevek segítségével jellemzi az egyén önmagát. Online adatfelvétel keretében 124 fiatal felnőtt (72 nő, 52 férfi) kitöltötte a 112 tételes ANPS és a 24 tételes ANPS Adjective Ratings (ANPS- AR) magyar változatát. A konstruktum validitás vizsgálatán felül (ANPS és ANPS-AR) megbízhatóságot, nemi különbséget és skálák közti korrelációkat vizsgáltunk. A nők magasabb átlagokat értek el az ANPS-AR FÉLELEM, GONDOSKODÁS és SZOMORÚSÁG skáláin, mint a férfiak. A JÁTÉKOSSÁG skálán azonban a férfiak pontszáma volt magasabb. A HARAG, és KERESÉS skálákon nem találtunk nemi különbséget. Az ANPS skálái közötti kapcsolatot tekintve, a pozitív érzelmi skálák gyenge pozitív korrelációt mutatnak egymással (KERESÉS, JÁTÉKOSSÁG, GONDOSKODÁS: 0.32 – 0.34). A negatív skálák változatosabb képet mutattak (FÉLELEM - SZOMORÚSÁG: 0.75; FÉLELEM-HARAG: 0.25, HARAG-SZOMORÚSÁG: n.s.). A magyar mintán kapott ANPS és ANPS-AR közti együttjárások 0.49 - 0.78 közöttiek, legerősebb a FÉLELEM skála esetében, leggyengébb pedig a KERESÉS skálára vonatkozóan. Az ANPS-AR magyar változatának Cronbach-alfa mutatói 0.60 - 0.78 közé esnek: leggyengébbek a KERESÉS és HARAG skáláké, ahol a fordított tétel kihagyásával azonban javíthatók a mutatók. Az eredmények alapján elmondható, hogy pszichometriai jellemzőit tekintve az ANPS-AR magyar változata megbízható és érvényes mérőeszköz. Alátámasztottuk a 112 tételes ANPS magyar változatával kapott korábbi kutatási eredményeket.
A kutatás a PD124964 számú projekt keretein belül készült a Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a posztdoktori kiválósági program finanszírozásában.

A kontextuális jelzés különböző típusainak hatása és mechanizmusa a vizuális keresésre fiatal és idős felnőttekben

Nagy Boglárka[1], Gaál Zsófia Anna[1], Czigler István[1], Petia Kojouharova[2], Andrea B. Protzner[3]
[1]Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
[2]University of Calgary

A kontextus, tehát a körülöttünk levő ingerek elrendezésében és dinamizmusaiban megjelenő szabályszerűségek, fontos szerepet játszanak a viselkedésünk segítésében, akár tudatos/explicit, akár tudattalan/implicit módon sajátítjuk el ezeket az együttjárásokat. Bár a kontextus nagymértékben befolyásolja a mindennapi életünket, kutatása mégis viszonylag kezdeti fázisban jár, még annak ellenére is, hogy kiemelt jelentősége lehet az időskori változások kompenzálásában. Vizsgálatainkban a vizuális keresés paradigmáján keresztül vizsgáltuk a kontextuális jelzés hatását viselkedéses és elektrofiziológiai (EEG) mutatókon keresztül mind fiatal (18-30 év), mind idős (60-75 év) felnőtt populációban. Ezek során mesterségesen hoztuk létre a zavaró ingerek és a célinger közti szabályszerűségeket a következő tulajdonságok mentén: ingerek identitásának együttjárása (tárgyi kontextuális jelzés), ingerek térbeli pozíciójának együttjárása (téri kontextuális jelzés), ingerek identitásának és térbeli pozíciójának egyidejű együttjárása (téri és tárgyi kontextuális jelzés). Kísérleteinkben bizonyos elrendezések változatlan formában ismétlődtek a vizuális keresési feladat során, bizonyos elrendezések pedig véletlenszerűen lettek kialakítva. Az ismétléses próbákban megjelenő szabályosságokat a résztvevők implicit módon sajátították el. Eredményeink azt mutatják, hogy a különböző típusú kontextuális jelzések eltérő mértékben és mechanizmusok mentén segítik a vizuális keresést. A tárgyi kontextuális jelzés nem segítette a vizuális keresést. A téri kontextuális jelzés mindkét életkori csoportban hatékonyabbá tette a vizuális keresést, de ennek hátterében eltérő agyi folyamatok játszottak szerepet. Míg a fiataloknál az inger-feldolgozási folyamatokra volt hatása a kontextusnak, pontosabban a figyelmi allokációra és szelekcióra (amit az N2pc eseményhez kötött potenciállal vizsgáltunk), illetve az inger-kategorizációra (P3b komponenssel vizsgálva), addig az időseknél a válasz-kivitelezéshez köthető r-LRP komponensben jelent meg a kontextus hatása. Mindemellett, amikor a téri és tárgyi kontextuális jelzés együtt járt, tehát amikor az ismétlődő elrendezésekben minden változatlan maradt, akkor az mindkét korcsoportban hasonlóan változtatta meg a vizuális kereséshez kapcsolódó neurális dinamizmusokat: nőtt az agyi jel előrejelezhetősége (többskálájú entrópiával vizsgálva) és csökkent a magasabb frekvenciasávok teljesítménye (spektrális teljesítmény-analízissel vizsgálva) az ismétlődő elrendezésekre a random (új) elrendezésekhez képest. Összességében tehát azt láthatjuk, hogy az ingerek térbeli szabályszerűsége kulcsszerepet játszik a kontextus vizuális keresésben betöltött segítő szerepében, amit a két korcsoportban hasonló és eltérő neurális mechanizmusok is támogatnak, a kontextuális jelzés és a vizuális keresés típusának függvényében.

Kutyák viselkedése arcot eltakaró maszkot viselő emberekkel szemben

Kis Anna[1], Vanderer Edina[2], Topál József[1]
[1]Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet

[2]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

A COVID-19 világjárvány életünk számos aspektusát megváltoztatta. Ezek közül talán a leglátványosabb intézkedést a kötelező maszkviselés jelentette. Az arc ilyen módon történő eltakarása bizonyítottan negatívan befolyásolja az emberi szociális interakciókat és kommunikációt. A kötelező COVID protokollok azonban nem csak az emberekre, de a velünk együtt élő társállatokra, például a családi kutyákra is hatással vannak. Különösen aggasztó adat, hogy a lezárások idején több országban is dokumentáltan nőtt a kutyaharapásos támadások száma. A jelenséget többnyire az általános stresszszint növekedésével magyarázzák, illetve hogy a családtagok és a kutyájuk több időt töltöttek szoros összezártságban. Másrészről viszont nem zárható ki, hogy a maszkviselésből (és így az arc eltakarásából) adódó kommunikációs deficitek is szerepet játszottak a problémában. Jelen vizsgálatban korábban validált szocio-kognitív teszthelyzeteket (mutatáskövetés, alapengedelmesség, spontán játék, érzelemfelismerés, fenyegető megközelítés) alkalmaztunk, amelyek elvégzésekor az emberi kísérletvezető egyik alkalommal eltakarta az arcát egy maszkkal, míg a másik alkalommal nem. Összesen N=20 családi kutyát teszteltünk mindkét helyzetben (minimum 3 nap különbséggel a két tesztalkalom között). Az egyes teszteket alanyok között eltérő sorrendben hajtottuk végre (a sorrendhatás kiküszöbölése miatt), és a maszkot viselő, illetve maszk nélküli alkalom sorrendjét is változtattuk alanyok között. Eredményeink szerint a kísérletvezető maszkviselése nem befolyásolta a kutyák kognitív tesztekben mutatott teljesítményét (minden $p > 0,05$). Az egyetlen különbség a fenyegető megközelítés tesztben mutatkozott: a kutyák viselkedését mérő ordinális (1-5) skálán gyakoribb volt az agresszív válasz a maszkot viselő, mint a maszkot nem viselő kísérletvezetővel szemben (Mann-Whitney teszt: $U=21$; $p=0,016$). Ezen eredmények két okból is fontosak. Úgy tűnik, hogy (legalábbis a jelen vizsgálatban alkalmazott egyszerű kognitív tesztek esetében) a kísérletvezető maszkviselése nem befolyásolja a kutyák viselkedését. Tehát a COVID lezárások alatt (maszkot viselő kísérletvezetők által) végrehajtott vizsgálatok eredményei validnak tekinthetők. Másrészről azt találtuk, hogy a kutyák hajlamosabbak agresszívan reagálni egy maszkot viselő ember közeledésére, így különösen fontos a kutyatámadások megelőzésére figyelni a kötelező maszkviselést előíró időszakokban. Egyéb befolyásoló tényezők hatásának vizsgálatához további kutatások szükségesek (például a kognitív tesztek komplexitása és a kísérletet végző ember ismerőssége).

A weboldal elrendezések hatása a használhatóságra, a vizuális preferenciákra és a szemmozgás-mintázatokra

Ferencz Tas Zoltán[1], Kocsor Ferenc[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A felhasználói élmény vizsgálata rendkívül fontos területe az ember-számítógép interakciónak. A különböző kvantitatív módszerek segítségével visszajelzést kaphatunk a felhasználókban kialakuló érzésekről és gondolatokról, ennek köszönhetően olyan weboldalakat lehet tervezni, amelyeket az emberek szívesen használnak. Kutatásainkban a felhasználói élmény szemmozgáskövetéssel történő vizsgálatával foglalkoztunk. Első vizsgálatunkban (pre-study) a

weboldalak tipizálhatósága került a fókuszba. Ötven véletlenszerűen választott weboldalt elemeztünk 17 tulajdonság alapján. Az így kapott eredmények azt mutatják, hogy a weboldal-tulajdonságok figyelembevételével mobilos és számítógépes nézetben is jól elkülöníthetőek az egyes weboldal-típusok. Második vizsgálatunkban a használhatóság és esztétika közötti összefüggések, illetve a felhasználói csoportok kerültek a fókuszba. Eredményeink szerint a feladatvégzés sikeressége és az oldallal való elégedettség között szignifikáns kapcsolat van. Ez a kapcsolat az oldal használhatóságával lehet összefüggésben, amely a felhasználói élmény egyik fontos összetevője. A felhasználói csoportok tekintetében arról kaptunk visszajelzést, hogy a weboldallal kapcsolatban észlelt felhasználói élmény független a felhasználó nemétől és korától. Harmadik vizsgálatunk fókuszában a különböző weboldal csoportok használhatósági mutatói álltak. Az eredmények előzetes elvárásainknak megfelelően igazolták az elképzelést, mely szerint a weboldalak vizuális jellemzői, ezen belül is a képek és szövegek aránya vagy a szövegek és oldalak hosszúsága befolyásolja nem csupán a felhasználók szubjektív értékeléseit, de szemmozgás mintázatait is. A több képet és kevesebb szöveget tartalmazó weboldalakat a felhasználók összességében használhatóbbnak értékelik, mint azokat az oldalakat, melyek kevesebb képet tartalmaznak. Ennek oka az lehet, hogy a weboldalakon megjelenő képek általában előnyt élveznek a vizuális hierarchiában, így a felhasználók gyakran belépési pontként használják őket, melyek segítségével sikeresen navigálnak az adott oldalon. Eredményeink azt mutatják, hogy azokat a weboldalakat, amelyek jellemzően nagy képes fejlécet, kevesebb szöveget és általánosságban több képet tartalmaznak, a felhasználók használhatóbbnak ítélik meg.

Az észlelő demográfiai és vonásjellegű tulajdonságainak hatása az érzelmi ingerek értékelésére

Császár-Varga Boglárka[1], Vizsy Evelin[2], Deák Anita[3]
[1]Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[3]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Az érzelmi információfeldolgozás szakirodalmában két megközelítés körvonalazódik: az egyik az érzelmi ingerek kognitív folyamatokra gyakorolt hatását vizsgálja (szemben a semleges ingerekkel), míg a másik az észlelő tulajdonságaira koncentrál (pl. affektív stílus és/ vagy az érzelmi reaktivitást leíró személyiségjegyek). Az a kérdésünk, hogy az észlelő vonásjellegű tulajdonságai hogyan hatnak az érzelmi tartalmú ingerekre adott affektív válaszokra a semleges ingerekhez képest. Azt vizsgáljuk, hogy a nem, az életkor és a személy önjellemzése alapján adott általános (pozitív és negatív) affektív állapot hogyan hat az érzelmi reaktivitásra. 352 önkéntes résztvevő kitöltötte a Pozitív és Negatív Affektív Skálák (PANAS) kérdőívet, majd érzelmileg telített és semleges képeket értékeltek három érzelmi dimenzió mentén (valencia, arousal, kontroll). Az eredményeink szerint a demográfiai jellemzők (azaz a nem és az életkor) hatással vannak az átélt kellemesség (valencia) és az intenzitás (arousal) értékelésére, míg az általános pozitív és negatív affektivitás az érzelmek szabályozását (az érzelmek feletti kontroll szubjektív élményét) jósolja be. Továbbá, a nők és az idősek alacsonyabb valenciáról és

magasabb arousal szintről számoltak be, azaz kellemetlenebb és intenzívebb reakciókat éltek át az exponált vizuális érzelmi ingerek láttán. Mindezek mellett, a pozitív és a negatív affektivitás bejósolja az érzelmek feletti kontroll szubjektív élményének szintjét, ez azonban két különböző módon történik: a pozitív affektivitás növeli az érzelmek feletti kontroll szubjektív szintjét, míg a negatív affektivitás csökkenti azt. Az eredmények összhangban vannak az érzelmi válaszok nemi különbségeire vonatkozó korábbi megállapításokkal, de az életkorral összefüggő eredmények részben ellentmondanak az érzelmi öregedés szakirodalmában leírt pozitivitási torzítási hatás elméletnek. A kutatás az FK125007 és PD124964 számú projektek keretén belül készült a Nemzeti Kutatásfejlesztési és Innovációs Alapból biztosított támogatással, a posztdoktori kiválósági program finanszírozásában.

Affektív és kognitív pszichológia 3.

Elnök: **Grünwald Éva –** Pécsi Tudományegyetem

Morális érzelmek mérése jogászok körében retrospektív helyzetben

Grünwald Éva[1], Deák Anita[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Az elmúlt években különös figyelem irányult a morális érzelmek morális döntésekben játszott szerepének vizsgálatára, valamint ennek a jogviták eldöntésében részt vevő személyek magatartásával kapcsolatos elvárásokra vonatkozó implikációira. Régóta tartja magát az az elképzelés, hogy a bíróknak az érzelmek teljes kizárásával kell meghozniuk a döntéseket, összhangban azokkal az elméletekkel, melyek szerint a morális döntésekben az érzelmek nem játszanak szerepet. Ezzel szemben egyre inkább erősödik az a – többek közt Haidt (2001) elméletén alapuló - nézet, mely szerint az optimális bírói döntések az érzelmek kognitív átértékelésével és a döntési folyamatba való integrálásával érhetőek el, valamint szükség van az érzelemszabályozás kérdésének beépítésére a jogászképzésbe, tekintettel arra, hogy az optimális morális döntés érdekében az érzelmek komplex folyamatok keretében kerülnek feldolgozásra, átértékelésre és szabályozásra. A jelen vizsgálat célja annak felmérése volt, hogy jogászok milyen érzelmeket élnek át, amikor egy konkrét jogvitában vesznek részt (ügyvédként/jogtanácsosként), és milyen érzelemregulációs stratégiákat alkalmaznak. A 42 résztvevő (29 nő, életkor 25-60 év) egy szabadon felidézett, általuk jól ismert polgári jogi jogesettel kapcsolatos érzelmeikkel, a felekkel kapcsolatos szimpátiájukkal és az ügy komplexitásával kapcsolatos kérdésekre válaszolt, valamint kitöltött egy kognitív érzelemregulációt (CERQ) és két kognitív reflexiót mérő (CRT, REI) kérdőívet. A vizsgált 7 érzelem (félelem, büszkeség, harag, megvetés, undor, bűntudat, együttérzés, 7 fokú Likert-skálán mérve) eltérő valenciával és megközelítésre irányuló motivációval bírt. Az ismételt méréses ANOVA szignifikáns különbséget mutatott a megélt érzelmek intenzitása között. A harag és az együttérzés átlagai voltak a legmagasabbak, szignifikáns eltérés volt a harag és bűntudat, a harag és büszkeség, valamint a bűntudat és együttérzés között. A tapasztalt érzelmek és az érzelemszabályozási stratégiák közötti korreláció vizsgálata során a bűntudat és a

maladaptív megküzdési stratégiák (r=0,346), a megvetés és a mások hibáztatása (r=0,323), valamint a harag és a pozitív fókuszváltás (r=0,316) között korreláció mutatkozott. Annak megállapításához, hogy pl. a jogi tapasztalat milyen (moderáló) hatást fejt ki, további adatfelvételre van szükség mind jogászhallgatók, mind jogi végzettséggel nem rendelkezők körében (folyamatban). A kognitív reflexiót mérő kérdőívek további összefüggések feltárására is lehetőséget adnak. Összegzésként megállapítható, hogy a jogászok az egyes érzelemregulációs stratégiák használata tekintetében nem térnek el jelentősen a magyar átlagtól. Az eredmények rámutatnak, hogy a morális érzelmek közül a bűntudat a maladaptív megküzdési stratégiákkal, a megvetés a mások hibáztatásával, míg a harag a pozitív fókuszváltással van összefüggésben.

A kognitív tréning hatása egészséges és poszt-COVID tüneteket mutató időseknél - a nyugalmi EEG és az eseményhez kötött potenciálok változásai

Gaál Zsófia Anna[1], Nagy Boglárka[1], Kővári Lili[1], Sarudi Mátyás[1], Czigler Balázs[2], Czigler István[1], Balla Györgyi[1], Protzner Andrea[3]
[1]Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[3]University of Calgary

A COVID-19 fertőzéssel kapcsolatos aggodalmak közé tartozik, hogy hosszútávú hatása lesz az egészségre és a kognitív funkciókra. Sok esetben 12 héttel a fertőzés után is fennmaradnak olyan tünetek (pl. fáradtság, alvási, figyelmi és emlékezeti problémák), amik egyéb diagnózissal nem magyarázhatók. Mivel az idősek érzékenyebben reagálnak a fertőzésre, kísérleteinkben arra kerestük a választ, hogy a kognitív tréning alkalmas eszköz-e a tüneteik csökkentésére. 60-75 év közötti személyeket hasonlítottunk össze, az egyik csoport résztvevői nem találkoztak a vírussal (N=20), míg a másik csoport résztvevői poszt-COVID szindrómától szenvedtek (N=30). Mindkét csoport 8 órányi adaptív kognitív tréningben vett részt két EEG mérés között, melyeken a következő feladatokat teljesítették, miközben regisztráltuk az EEG-t: (1) nyitott szemmel, nyugodtan ül, (2) feladatváltási helyzet nogo ingerekkel (referencia feladat), (3) feladatváltási helyzet eltérő ingerekkel (közeli transzfer feladat), (4) figyelmi hálózat teszt (ANT, távoli transzfer feladat). A nyugalmi EEG-ben a többskálás entrópia, ami a jel komplexitását méri, magasabb volt kezdetben a poszt-COVID-os csoportban, illetve az alfa aktivitás is magasabb volt náluk. Ezek a különbségek a tréning után már nem voltak szignifikánsak. Az eseményhez kötött potenciálok azt jelezték, hogy elsősorban az orientációs folyamatok működtek rosszabbul a beteg csoportban, ami megmutatkozott mind a jelzőingerek által kiváltatott minimális amplitúdójú EKP komponensekben, mind az ANT-ben adott válaszokban. Mindemellett a feladatokban az egészségesekhez hasonlóan teljesítettek, és a tréningből is tudtak profitálni. Az eredmények arra engednek következtetni, hogy a poszt-COVID tüneteket mutató személyeknél a figyelmi hálózatok működése érintett, amely már egy rövid tréning után is javulást mutat.

A munkamemória alfolyamatainak szerepe a kreatív problémamegoldásban

Csizmadia Petra[1], Nagy Boglárka[1], Kővári Lili[1], Czigler István[1], Gaál Zsófia Anna[1]
[1]Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet, Kognitív Pszichológiai Kutatócsoport

A kreativitás és a munkamemória (MM) kapcsolatát vizsgáló korábbi vizsgálatok eredményei sokszor ellentmondásosak. Ennek okai lehetnek például a kreativitás domén specifikusságának figyelmen kívül hagyása, a munkamemóriát vizsgáló feladatok, illetve a kreativitást mérő tesztek sokfélesége, amelyek esetében különösen fontos, hogy a kreatív problémamegoldás két kulcsfolyamata közül a divergens vagy konvergens gondolkodást mérik-e. A kreatív problémamegoldás során mindkét gondolkodástípusnak fontos szerepe van, de a folyamat egyes szakaszaiban eltérő mértékben. Kutatásunk célja a MM és a konvergens és divergens gondolkodás kapcsolatának specifikusabb feltárása volt a vizuális doménen belül, az alábbi kérdésekre keresve a választ: Ha a munkamemóriának eltérő mértékű szerepe van a két gondolkodástípusban, vajon a MM alfolyamatai hogyan, illetve eltérően járulnak-e a hozzá a konvergens és divergens gondolkodáshoz? Milyen különbség van a problémákat inkább konvergens vagy divergens gondolkodásmóddal megoldók munkamemóriájának alfolyamatai között és ez hogyan befolyásolhatja a kreativitást? Kérdéseink megválaszolására az ún. reference-back paradigma végrehajtása során mért viselkedéses mutatókat és eseményhez kötött potenciálokat hasonlítottuk össze a divergens és a konvergens gondolkodást jellemző tesztek alapján kettéválasztott csoportokban. Vizsgálatunkban 48 (27,42 ± 5,13 éves) fiatal felnőtt vett részt. A csoportok kialakításakor a Fáy és munkatársai (2021) által frissített és sztenderdizált Barkóczi-Klein Kreativitás teszt Figurális Altesztjein (vizuális divergens gondolkodást mérő teszt), illetve a WAIS-IV intelligencia teszt Mátrix-következtetés altesztjén (vizuális perceptuális következtetést mérő teszt) elért pontszámokat vettük figyelembe. Az eseményhez kötött potenciálok vizsgálata során különbséget találtunk a MM kapunyitási alfolyamatában a divergens gondolkodás alapján kialakított csoportok között, míg a konvergens gondolkodás alapján kialakított csoportok között nem volt különbség. Azaz eredményeink azt támasztják alá, hogy a MM-nak hatása van a kreatív problémamegoldásra: a kapunyitási részfolyamatnak meghatározóbb szerepe lehet a divergens gondolkodásban, mint a konvergens gondolkodásban.

A kognitív terhelés hatása váratlan helyzetben hozott értékelő döntésekre

Kondé Zoltán[1], Kovács Zoltán[2], Kónya Eszter[3]
[1]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[3]Debreceni Egyetem, Matematikai Intézet

Kutatásunkban értékelő döntések hatékonyságát vizsgáltuk váratlan helyzetekben a kognitív terhelés függvényében matematika oktatási kontextusban. Iskolai döntési helyzeteket modelleztünk kísérleti reakcióidő méréses helyzetben, amelyben gyors és azonnali válaszokat kell adni nem várt matematikai eseményekre. A modellezés elméleti és módszertani keretét a kognitív terhelés elmélet szolgáltatta. Ennek megfelelően a terhelés intrinzikus, tananyaggal összefüggő, és extrinzikus, kontextuális összetevőjét különböztettük meg. A résztvevők (N=64)

kettős feladat elrendezésben egyszerű matematikai kérdésekre adott alternatív válaszokat (tipikus, váratlan, hamis) ellenőriztek, miközben a feladat szempontjából irreleváns információkat kellett észben tartaniuk. Emellett a személyek munkamemória kapacitását teszteltük. Az eredmények szerint az ellenőrzési teljesítmény lényegesen lassabb és pontatlanabb volt, amikor a váratlan, de helyes válaszok kiértékelésére volt szükség. Ez az eredmény arra utal, hogy a váratlan nem sematikus válaszok kiértékelése, felhasználható sémák hiányában lényegesen nagyobb kognitív terhelést jelentő, lépésenkénti elemzésre hagyatkozik. A másodlagos emlékezeti terhelés jelentősen rontotta az érékelési hatékonyságot mindhárom választípus esetén. Ugyanakkor, a személyek WM kapacitásának figyelembevételekor a külsődleges terhelés hatása megszűnik. Ez arra utal, hogy a feladat szempontjából irreleváns kontextuális információk hatása a személyek kognitív erőforrásainak függvényében hátráltatja a feladatvégzés hatékonyságát. A jelen eredmények fényében a hosszú távú memóriában tárolt, jól szervezett és rugalmasan felhasználható sémák fontossága hangsúlyozható az osztályteremben bekövetkező, esetleges, váratlan eseményekre való hatékony reagálás érdekében.

A felnőttkori figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar (ADHD) kapcsolata a szexuális élettel és a párkapcsolati elégedettséggel

Farkas Blanka[1], Jánosi Henrietta Réka[1], Szalai Friderika[2], Berecz Anna[1], Nagy László[3], Bandi Szabolcs Ajtony[3]

[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet, Pszichopatológia Kutatócsoport

[2]Pécsi tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

[3]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A figyelemhiányos hiperaktivitás-zavar az egyik leggyakoribb gyermekpszichiátriai zavar, a diagnosztizáltak folyton növekvő száma mellett pedig a kórkép természetéből adódóan napjainkban egyre több a tárgyalt zavarban szenvedő felnőttek száma is. A neurológiai természetű fejlődési rendellenesség gyakran az egész élet során fennáll, így az érintettek és környezetük életére is hatással vannak a jellemző tünetek. A nyugtalanság, figyelmetlenség, impulzivitás és mértéktelenség befolyásolhat több életterületet és az azokkal való elégedettséget, mint például a családi és baráti kapcsolatokat, anyagi biztonságot, munkában való helytállást, de egy, sokszor háttérbe szoruló, kevesebb figyelmet kapó területet, a párkapcsolatot és a szexuális életet is. Vizsgálatunkban az ADHD által említett területek közül az utóbbi kettő áll a középpontban, melynek érintettségét több korábbi tanulmány is igazolja. Vizsgáljuk olyan jelenségek kapcsolatát az ADHD-val, mint például a hiperszexuális viselkedés és a szexuális kockázatvállaló magatartás, a szexuális diszfunkciók megjelenése vagy a párkapcsolati elégedettség. Arra vállalkozunk, hogy megvizsgáljuk, a felnőttkorban jelentkező ADHD tünetek megjelenése mennyire van hatással a személyek szexuális szokásaira, szexuális életükkel való elégedettségükre, illetve milyen befolyása van a párkapcsolati életre, az azzal való elégedettségre. Továbbá célunk annak feltérképezése, hogy az ADHD és a vele kapcsolatba hozható egyéb tényezők, mint például az érzelemszabályozási deficit és az alacsony önértékelés mennyire képesek bejósolni a későbbiekben szexuális területen jelentkező rizikómagatartást és

párkapcsolati és szexuális elégedettséget, illetve esetleges szexuális diszfunkciókat. A kutatócsoport keretében jelentős mintaelemszámú egészséges, szubklinikai mintához tartozó személyt vizsgálunk több, önbeszámolós kérdőív felhasználásával összeállított kérdőívcsomag segítségével online platformok, speciális fórumok igénybevételével. A fentiekben összefoglalt elméleti háttér alapján arra számítunk, hogy az ADHD tünetbecslő skálán magasabb pontszámot elérő személyeknél több szexualitással kapcsolatos rizikómagatartás, illetve alacsonyabb párkapcsolati elégedettség tapasztalható, mely összefügghet az impulzivitás magasabb szintjével, illetve a folyamatot mediálhatják az érzelemszabályozási stratégiák. Feltételezzük továbbá, hogy az ADHD tünetek alacsonyabb önértékeléssel függhetnek össze, melyek szerepet játszhatnak a szexuális magatartás alakulásában is.

Egészségpszichológia 1.

Elnök: **Kovács-Berta Renáta** – Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pegagógusképző Kar, Alkalmazott Pedagógiai Intézet

A Várandósság Motivációja Kérdőív (PMQ-H) kidolgozása és pszichometriai jellemzői

Kovács-Berta Renáta[1], Dombi Edina[1], Dudok Fanni[1]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pegagógusképző Kar, Alkalmazott Pedagógiai Intézet

A mentális egészség problémái sokkal kevésbé ismertek szülés előtt, mint szülést követően, de kutatási eredmények igazolják relevanciáját, ezért nagyobb figyelmet kell fordítani a mentális egészségre és jóllétre a várandósság alatt is. Kutatásunk célja volt egy olyan kérdőív létrehozása, amely alkalmas lehet arra, hogy feltárja a teherbeeséssel kapcsolatos motivációkat, amelyek éppúgy lehetnek belső racionálisan meghozott döntésből fakadóak vagy erős érzelmi töltetűek, esetleg a mezo- és makro-rendszer általi elvárásoknak való megfelelések indítékai is. Vizsgálatunkban összefüggést kerestünk a várandósság motivációja és egyes szociodemográfiai tényezők között, valamint egészségmagatartási faktorokkal, ante- és posztpartum depresszióval, kapcsolati és élettel való elégedettséggel, a társas támogatással és énhatékonysággal. Az online felületen közzétett kérdőívbattéria validált pszichológiai kérdőíveken túl (EPDS, BDI, RAS-H, SWLS-H, MSPSS, Énhatékonyság) magában foglalt egy saját készítésű várandósság motivációjával összefüggő kérdéssort is. A kérdőív kidolgozásában alapul vettük Kirkpatrick (1963) modelljét, amelyet Tóth (2012) adaptált és korszerűsített a mai kor igényeihez. A résztvevők (N=364) átlagéletkora 31,52 év volt (SD=4,359), várandósok (N=136) az átlagos gesztációs hét 25,25 hét (SD=8,721), posztpartum anyák átlagéletkora 31,69 (SD=4,251). A 18 item belső konzisztenciája elfogadhatónak bizonyult (Cronbach α= 0,673). Az eredmények alapján hat faktor különült el, amelyek a 18 tétel varianciájának 57,18%-át magyarázzák. A minta egészére a belső elvárások dimenziója dominált (M=1,813, SD=0,378), majd a belső affektív kategória (M=1,71, SD=0,687). Lineráris regresszió elemzéssel azt találtuk, hogy legerősebb hatással a depresszió megjelenésére (EPDS) a belső elvárás motiváció dimenziója volt (β=0,189; t(352) =4,235; p<0,001), majd a spontán kapcsolati dimenzió (β=0,129; t(352) =2,817; p = 0,005). A BDI kérdőívvel mért depresszió mértékére legerősebb hatással a belső elvárás motivációja volt (β=0,177; t(357) =4,049; p < 0,001), majd a spontán

kapcsolati dimenzió (β=0,153; t(357) = 3,326; p = 0,001). Vizsgálatban akkor mutattak depressziós tüneteket a résztvevők, ha az anyának önmagával szemben voltak fokozott belső elvárásai a gyermekvállalást illetően, és ha átgondolatlan döntésből vállalta a terhességet, úgymint védekezés hiánya, kapcsolat megmentése, vagy pillanatnyi fellángolás a gyermekvállalásra. Összefüggésbe hoztuk a várandósság alatti és szülés utáni depressziós tünetek megjelenését azzal, hogy a gravida illetve posztpartum mater hogyan gondolkodik a várandósságának indítékairól, hiszen rizikótényezőnek számít az azért vállalt várandósság, aminek döntési hátterében az anya belső elvárásai vagy spontán kapcsolati motivációi állnak. Ezzel pedig hatékony eszköznek bizonyulhat akár a prevenció, akár az intervenció területén a tanácsadási folyamat kiegészítéseként.

A szülés utáni PTSD mérése: A City Birth Trauma Scale (City BiTS-H) magyar változatának pszichometriai jellemzői

Kovács-Berta Renáta[1], Dombi Edina[1], Dudok Fanni[1]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pegagógusképző Kar, Alkalmazott Pedagógiai Intézet

Célkitűzés: A szülés utáni poszttraumás stresszzavar értékelésére tervezték DSM-V kritériumok mentén az önbeszámolós City Birth Trauma Scale-t (Ayers, Wright és Thornton, 2018). A negatív, traumásnak számító szülésélmény összefüggésben áll az anyai depresszióval, ami nehezíti a csecsemővel való kötődés kialakítását. A várandós és posztpartum gondozási rutinba leginkább szorongásra és depresszióra történik szűrés, és figyelmen kívül hagyják a szülés utáni egyéb pszichopatológiákat, így a CB-PTSD-t (Childbirth-related post-traumatic stress disorder). Tanulmányunk célja a City BiTS pszichometriai tulajdonságainak első magyar vizsgálata. Korábbi tanulmányok a City BiTS bifaktorális modelljét mutatták ki. Módszer: Keresztmetszeti vizsgálatunkban 675 nő (átlagéletkor 32,02, SD=4,742) töltötte ki az online kérdőívcsomagot, amely tartalmazta a Edinburgh Posztnatális Depresszió Skálát (EPDS), Beck Depresszió Kérdőívet (BDI), és a City BiTS magyar nyelvű változatát. Eredmények: A teljes skála és az alskálák jó belső konzisztenciát mutattak a Cronbach-alfákkal (α = 0,893), A Kaiser-Meyer-Olkin érték alapján a modell megbízható és alkalmas a faktoranalízisre, a bifaktorális modellt támogatva, a 20 tétel varianciájának 51,165%-át magyarázzák. A divergens validálási teszt esetén az EDPS és a BiTS összpontszáma közepesen korrelált (r(673)= 0,624, p <0 ,001). Az EDPS összpontszáma erősebben korrelált a BiTS GS (általános tünetek) alskálán elért pontszámokkal, mint a BiTS BRS (szüléshez kapcsolódó tünetek) alskálán kapott pontszámokkal. A BDI összpontszámokat tekintve hasonló eredményre jutottunk, a BDI és a BiTS összpontszám közepesen korrelált (r(673)= 0,665, p < 0,001), a BiTS BRS alskálával enyhén, míg a BiTS GS alskálával erős pozitív kapcsolatot kaptunk. A BiTS diszkriminancia érvényességét, valamint az alskálák pontszámait szülés típusa csoportbeli különbségeken keresztül vizsgáltuk. A spontán hüvelyi szülést átélt nők szignifikánsan alacsonyabb összpontszámot értek el a teljes BiTS kérdőíven, mint az elektív és sürgősségi császármetszéssel szült nők. Azok a résztvevők, akik hüvelyi születést tapasztaltak, kevesebb szüléshez kapcsolódó tünetet tapasztaltak és alacsonyabb lett a teljes BiTS értékük. Szignifikáns különbség volt a szüléshez kapcsolódó tüneteknél (BRS) a hüvelyi szülésen átesettek és császármetszéssel szültek között és a hüvelyi szülésen, valamint sürgősségi

szekcióval szült anyák között, alacsonyabb pontszámot adtak a hüvelyi szülésen átesett nők. Következtetés: További eredményekre van szükség konvergens validálást illetően. Ugyanakkor úgy tűnik, a korábbi tanulmányok alapján is megbízható mérőeszköz lehet a szülés utáni populációban mérni a PTSD-t akár kutatásban, akár a klinikai gyakorlatban. Ennek ismeretében pedig hatékonyan lehet megtervezni a célzott intervenció lépéseit.

A policisztás ovárium szindrómával élő nők pszichoszociális jellemzői és kockázatészlelése

Tóth Erika[1], Teleki Szidalisz Ágnes[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A policisztás ovárium szindróma (PCOS) egy genetikai prediszpozícióval rendelkező, multiszisztémás endokrin betegség, amely meddőséghez, hiperandrogenizmushoz, inzulin-rezisztenciához, 2-es típusú cukorbetegséghez és kardiovaszkuláris betegségekhez vezethet. A tünetegyüttes krónikus állapotnak tekinthető, nincsen gyógymódja, a kezelés az egyre súlyosbodó tünetek enyhítését és a komorbid betegségek megelőzését, a kockázatok csökkentését célozza. A fiziológiai szövődmények mellett a betegek számos pszichológiai következménytől is szenvednek: többségük depresszióval, szorongással és alacsonyabb életminőséggel küzd, a fizikai és érzelmi problémák miatt szerepkorlátozottságot élnek meg a vitalitás és a szociális működés területén. A tünetegyüttes természetéből adódóan a betegek mind elsődleges (hormonális változások okozta), mind másodlagos (a betegséggel járó, teherként megélt tünetek által kialakult) pszichés szövődményekkel szembesülnek. Ennek ellenére a tünetegyüttes orvosi kezelése általában a begtegség fiziológiai tüneteire korlátozódik, és a pszichés problémák annak ellenére figyelmen kívül maradnak, hogy ezek sokszor a fiziológiai változókra is visszahatnak, ezzel tovább súlyosbítva a kórképet. A PCOS pontos patogenézise máig ismeretlen. A tudomány mai állása alapján a genetikai faktoroknak döntő szerep tulajdonítható, a betegség megjelenését és klinikai manifesztációját azonban a környezeti tényezők jelentősen befolyásolják. Az betegek által folytatott életmódnak nagy szerepe van: a túlzott kalóriabevitel, a fizikai aktivitás hiánya, a dohányzás rontja a PCOS klinikai manifesztációját, és jelentősen megnöveli a hiperandrogenizmus és az inzulin-rezisztencia előfordulási gyakoriságát, ami a továbbiakban menstruációs zavarokhoz, és így fogantatási nehézségekhez is vezethet. A szerzők által végzett kutatás a PCOS és a komorbid pszichés problémák kapcsolatát vizsgálta pszichológiai kérdőívek segítségével. PCOS betegek és egy egészséges kontroll-csoport adatait összevetve szignifikáns különbség mutatkozott a depresszió [$t(95.62)=-4.959$, $p<0.001$], és az élettel való elégedettség [$t(99.40)=3.062$, $p<0.05$] területén, azonban nem mutatkozott szignifikáns különbség a szorongás és az én-hatékonyság paramétereit tekintve. A PCOSQ életminőség skálát használva megfigyeltük, hogy a PCOS válaszadók a betegséggel együtt járó esztétikai problémákat aggasztóbbnak találták, mint a hosszú távon megjelenhető metabolikus zavarokat, vagy a rákos megbetegedések magasabb kockázatát, ami felvetette, hogy a PCOS-el érintett nők tájékoztatása és kockázat észlelése megfelelő-e. A kutatás eredményei hasznos információkkal szolgálnak az olyan intervenciós programok tervezésénél, amik magukban foglalják a PCOS betegek pszichés támogatását és pszichés szűrését, valamint a PCOS betegek tájékoztatását, és motiválását, hogy az

életmódváltoztatási céljaikat és a szűrővizsgálaton való részvételüket hosszú távon is tartani tudják.

„Elvesztem térben, időben, mindenben" – koraszülésben érintett apák szülés körüli élményeinek vizsgálata az interpretatív fenomenológiai analízis módszerével

Monostori Dóra[1], Bognárné Erdős Márta Gabriella[2]
[1]Szegedi Tudományegyetem Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Társadalmi Kapcsolatok Intézete

Világszerte az élveszületések több mint tíz százaléka koraszülés. Míg a koraszülő anyák élményeit gyakran vizsgálják, addig az apák szülés körüli és a koraszülött intenzív ellátáshoz (PIC) kapcsolódó élményeinek kutatása új témának számít, a hazai kutatások pedig szinte teljesen hiányoznak. Ugyanakkor ismert, hogy a szülő és a csecsemő közötti kötődés meghatározó a későbbi szülői viselkedés kialakulásában. Egyre több tanulmány foglalkozik az apák szerepével a gyermek érzelmi fejlődésében. A koraszüléssel kapcsolatosan több olyan tényező is felmerül, ami a kötődés kialakulását megzavarhatja: így például az ilyenkor általában elkerülhetetlen, bár részleges izoláció, és a stressz, a szorongás, a depresszió, amelyek a hagyományos gondviselői szerepben megélt frusztrációkból, a kontrollvesztés állapotából fakadnak. Ugyanakkor pozitív változásokat is leírtak: az apák sok esetben megerősödnek gondoskodó szerepükben, és erősebb kötődést alakíthatnak ki gyermekükkel. Egy nagyobb, átfogó kutatás keretében segítő szakemberek készítettek interjúkat koraszülöttek szüleivel, elsősorban anyákkal, de tíz apa is volt a megkérdezettek között. Az interjúk a megkérdezettek belső élményeire fókuszáltak. Kvalitatív kutatásunkat ezen a mintán az interpretatív fenomenológiai analízis (IPA) módszerével végeztük, amelynek fókuszában a megélt tapasztalattal kapcsolatos jelentésadó folyamatok vizsgálata áll. A felmerülő témák közül a legáltalánosabb a hirtelenség, váratlanság, felkészületlenség, ami a fenyegető veszély érzékelésével párosul: „*nem tudtam, hogy mi lesz evvel a gyerekkel, hogy élve marad vagy nem, és még, még szeretni sem, érezni sem mertem semmit*." „*akkor derült ki számomra, hogy élet és halál között vannak és küzdenek a saját életükért. Minden telefoncsörgésnél a szívem összeszorult, mert nem tudtam, hogy most milyen híreket fogok kapni*." A gépek, a fertőzésveszély, a koraszülöttek kicsi súlya, törékenysége ijesztő. Általában elmarad az "apás szülés", és nem várt próbatételek következnek. A hosszú kórházi kezelés átalakítja a család életét, a szülők aggódnak a gyermek puszta életéért, vagy az élet minőségéért: „*állandóan ilyen hullámzó volt az egész, ahogy minekünk is az egész életünk*". Az intenzív ellátás ambivalens érzéseket kelt, a kezelő személyzet segítőkészsége vagy elutasító viselkedése ebben a sérülékeny állapotban mély nyomokat hagy. Az apák azáltal próbálják visszanyerni a kontrollt, és támogató szerepüket, hogy megpróbálják megérteni, mi vezetett a koraszüléshez, valamint megkeresik a módját, miképpen segíthetnek gyermeküknek a PIC-en: „*munka után hazamentem, megfürödtem, egyből mentem be, és ameddig mondták, hogy most már haza kellene menni, addig maradtam*." Kutatásunk felhívja a figyelmet a koraszülésben érintett apák számára nyújtott érzelmi támogatás jelentőségére.

A Testi és lelki egészség mutatóinak empirikus vizsgálata IDDM-ben szenvedő szülők felnőttkorú gyerekei körében

Rámpay Mihály[1], Bagoly Noémi[1], Matuszka Balázs[1]
[1]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Kutatásunk célja, hogy feltárjuk, milyen hatása van egy felnőtt ember életére, amennyiben cukorbeteg szülő vagy gondviselő mellett nő fel. Van-e közvetett hatása a cukorbetegségnek, kialakul-e egy sajátos atmoszféra? Egy ilyen volatilis környezet milyen hatással bír az érintett későbbi életére? A cukorbetegség az egyik leggyorsabban terjedő, nem fertőző betegség a világon. Több százmillió érintett van világszerte. 2022-ben 537 millió embert tartottak számon cukorbetegséggel, pedig 2045-re jósolnak 693 millió embert, nyilvánvalóan ezt a számot sokkal hamarabb érjük el. Ezért különösen fontos a közvetett, például a betegek hozzátartozóira gyakorolt hatás vizsgálata is. A KSH 2019-es adatai szerint népbetegségről beszélhetünk, a betegek száma az elmúlt 20 évben megháromszorozódott. Kutatási kérdések: A súlyos cukorbetegségben szenvedő szülővel való felnövekedés milyen mértékben határozza meg a gyermekek testi-lelki egészségét? A gyakori hypoglikémiás rohamok negatív hatással vannak-e a felnövő gyerekek egészségmagatartására? A két eltérő típusú cukorbetegség eredményezhet eltérő szülői bánásmódot? A cukorbeteg és nem cukorbeteg szülők által nevelt gyerekek egészségmagatartása különböző lehet? Különbség mutatható ki azon felnőttek egészségmagatartásában, akik szülei IDDM-ben szenvednek és akiké NIDDM-ben? Eljárás: A kvantitatív eljárás során a qualtrics rendszerben elkészített kérdőív battériát töltik ki a résztvevők, mely tartalmaz demográfiai, illetve saját kérdéseket a saját és a szülő egészségi állapotára vonatkozóan, továbbá beletartozik a Negatív Gyerekkori Élmények Kérdőív, Pozitív Gyerekkori Élmények Kérdőív, Mértékadó Nevelési Index, Barett 21 Impulzivitás, Borderline Symptom List 23, SF-36 kérdőív, Mentális Egészség Kontinuum Skála, WHO WBI, AUDIT, Connor-Davidson Reziliencia Kérdőív valamint a magyar nyelvű Rövidített Egészségszorongás Kérdőív. A kvalitatív vizsgálat során a 60 perces mélyinterjú vezérfonalát a válaszadók által kitöltött kérdőívek képzik. Az interjú során a válaszok részletesebb kifejtésére és a kontextus jobb megértésére kerül sor SEM, valamint Útvonal modellel, továbbá moderációs és mediációs eljárásokkal. Eredmények: Feltehetően különbség mutatkozik azon kitöltők eredményei között, akinek szülei cukorbetegek és inzulin készítményt használnak, illetve azok között, akik cukorbetegek, azonban nincs szükségük inzulinra. Korreláció mutatkozik a szülő cukorbetegséghez való hozzáállásában és a negatív gyerekkori élményekben. Különbséget várunk azok között, akik cukorbeteg szülővel/gondozóval nőttek fel és azok között, akik nem. Összességében elmondható, hogy a cukorbetegséget elhanyagoló szülő(k) mellett felnövő egyének testi-lelki egészség mutatói eltérnek azoktól a kitöltőktől, akik nem cukorbeteg szülő mellett nőttek fel. A kutatás adatfelvétele és statisztikai elemzése jelenleg is zajlik. A kutatás ÚNKP keretből a PPKE és SE Egyetemek közreműködésével jött létre.

Egészségpszichológia 2.

Elnök: **Happ Zsuzsa –** Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Mentalizáció fókuszú csoport borderline személyiségzavarral élők hozzátartozói számára

Happ Zsuzsa[1,2], Bóta Barnabás[2], Susenka Eszter[3]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2]Változás – Pécsi Pszichológiai Tanácsadó Műhely
[3]Indit – Addiktológiai Ambulancia Pécs

Előadásunkban egy csoportfolyamatot és annak tapasztalatait mutatjuk be. A csoport intézményi keretek között, mentalizáció alapú terápiában (MBT) részt vevő borderline személyiségzavarral (BPD) diagnosztizált páciensek hozzátartozói számára szerveződött. A résztvevők különböző közeli kapcsolatokban álltak borderline személyekkel, volt köztük szerelmi partner, élettárs, szülő, szülőpár és közeli barát, illetve munkatárs. Az öt alkalmas csoport edukatív és támogató funkciót kívánt betölteni és olyan témakörök mentén szerveztük, amelyek a BPD jellegzetességeinek hozzátartozók általi jobb megértését és a konfliktushelyzetekben való kommunikációs és viselkedés fejlesztését segítik elő. A folyamat során a résztvevőkkel a borderline személyiségzavar alapjait, az érzelmeket, a mentalizációt, az empátiát, a validálást és a problémamegoldást tárgyaltuk, edukatív elemekkel és gyakorlatokkal. A csoportalkalmak során a résztvevők megosztották egymással személyes tapasztalataikat. A folyamat végén visszajelzést kértünk tőlük, illetve néhányukkal külön interjút készítettünk a tapasztalataikról. Többségében azt emelték ki, hogy a csoporton való részvétel által jobban megértették a hozzátartozójuk állapotát és olyan szemléletet, illetve eszközöket sajátítottak el, amelyek segítik őket a mindennapokban és konfliktushelyzetekben. Összegezve a visszajelzéseket, megerősítést nyert számunkra, hogy a hozzátartozói csoportok egyaránt hozzájárulhatnak a terápiában lévő borderline kliensek fejlődéséhez és a hozzátartozók mentális egészségének megőrzéséhez.

A menarche élményének szerepe a menstruációval kapcsolatos attitűd és testkép kialakításában

Siegler Anna[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A nők életében jelentős változást jelent a menstruáció kezdete, és ezzel együtt énképük szempontjából az első vérzés élménye meghatározó lehet. A menstruációval kapcsolatos szocializáció akár az óvodás korban is elkezdődhet (Martin és Luke, 2010), annál is inkább, hogy Brooks-Gunn és Ruble (1980) eredményei alapján a serdülők azelőtt negatív attitűddel rendelkeznek a menstruációval kapcsolatban, mielőtt saját tapasztalatot szereznének. Marván és Molina-Abolnik (2012) szerint azok a lányok, akiknek a menarche előtt lehetősége nyílt az édesanyjukkal a menstruáció érzelmi aspektusairól is beszélgetni, jelentősen felkészültebbnek érezték magukat az első vérzésükkor, és szignifikánsan pozitívabb élményként értékelték azt. McPherson és Korfine (2004) főiskolás lányok megkérdezésén alapuló vizsgálata rámutatott, hogy az első menzesz során szerzett tapasztalatok meghatározzák a menstruációt illető későbbi attitűdöt is, míg Wong és Khoo (2010) szerint az a mód, ahogy a nők érzékelik a

menstruációjukat, kihat a testképükre. A vizsgált mintát 554 nő alkotta, akiknek átlag életkora 30 év volt. A megkérdezettek átlagosan 12 és fél évesen kezdtek menstruálni, amelynél a legkorábbi menarche 9 éves korhoz, a legkésőbbi 16 éves korhoz volt köthető. Retrospektív kérdőíves módszer segítségével felmérésre került a menarche szubjektív élménye, az előzetes tudás mértéke és annak forrása, a menstruációval kapcsolatos attitűd (Menstruációs Önértékelési Skála – Roberts, 2004) és testkép (Testértékelési Skála – Avalon és mtsai., 2005). A kutatás során arra kerestem a választ, hogy magyar kontextusban is megfigyelhetőek-e az irodalomi áttekintésben talált kapcsolatok. Az eredményeket Mann-Whitney U próba, Kruskal Wallis teszt és Spearmen félekorrelációanalízis segítségével elemeztük. Az eredmények megerősítik azt a megállapítást (Chandra-Mouli és Patel, 2017; Marván és Chrisler, 2018; Radoš, 2020), hogy minél felkészültebben éri a lányokat az első vérzésük, annál kevésbé lesz negatív élmény számukra a menarche és ezzel együtt a menstruációval kapcsolatos attitűdjük, testképük is pozitívabb lesz. Az előzetes felkészítés fontossága mellett azt találtam, hogy azokban az esetekben, ahol a menstruáció kezdetének alternatív értelmezése van, például ünnepi eseményként kereteződik a menarche, szintén pozitívabb attitűdről számoltak be a vizsgálati személyek.

Hogyan segítheti a munkahelyi egészségfejlesztési folyamat megtervezését a Szondi-teszt használata?

Bukta Tünde[1], Káplár Mátyás[2]
[1]Harmóniaszoba, Budapest
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Az WHO legfrissebb felmérése szerint a kiégés 2030-ra első helyen fog állni a leghalálosabb betegségek között, ezért a munkahelyen történő egészségfejlesztés meghatározó feladata lesz az egyén mentális egészségét és egészségmegőrző magatartását pozitív irányban befolyásolni, csökkenteni a distressz kockázatát, a pszichoszomatikus megbetegedések kialakulásának valószínűségét. Kutatásunkban a Magyar Honvédségben és egy multinacionális cég összeszerelő üzemében dolgozó munkavállalókat vizsgáltunk a stresszhez való viszonyulást annak megélése tekintetében. A kutatási folyamat során 10 profilos Szondi-teszt, TCI kérdőív és az Experiences in Close Relationship Questionnaire (Közeli Kapcsolatok Élménye Kérdőív) felvételére került sor. A Honvédség esetében a legjellemzőbb stresszreakció a szomatikus tünetképződés irányába mutatott, míg a multinacionális cég dolgozói inkább az alkalmazkodó beletörődés megküzdési módját választották. A Szondi-teszttel végzett vizsgálataink azt mutatták, hogy a két csoport tagjai elsősorban az agresszió és az indulati élet kezelésében, valamint a kötődési szükséglet mintázatában térnek el egymástól. A multinacionális vállalatnál dolgozók esetében sokkal kisebb jelentőséget kapott a kötődési szükséglet mintázata a stresszreakció létrejöttében, itt az én gátoltságának jelensége határozta meg a kihívásos helyzetek kezelésének módját. Kérdőíves- és teszteredményeink összhangban voltak korábbi, Szondi-teszttel végzett kutatásokkal, amelyek szerint a Magyarországon élő személyek Szondi-teszt átlagprofiljában a személyiség jellemzői között az egyik legkiemelkedőbb jelenség a szorongás nagyfokú megjelenése volt mind egyéni, mind kapcsolati, mind pedig egzisztenciális szinten. Kutatási eredményeink azt mutatják, hogy a munkahelyi egészségfejlesztés alapvető feladataként a munkavállalók szorongásszintjének csökkentését, valamint az egyének

személyes kiteljesedésének támogatását kell fókuszba helyezni függetlenül a munkahely jellegétől és minőségétől. Ezek a fejlesztő programok hozzájárulhatnak az egészség megőrzéséhez, a személyiség egészséges felnőttkori fejlődéséhez és ezzel egyidejűleg a kiégés megelőzéséhez.

A pedagógusok mentális egészségét veszélyeztető, valamint a stresszel való hatékony megküzdését segítő pszichoszociális tényezők empirikus vizsgálata

Mester Dolli[1], Csordás Georgina[1], Dorner László[1]
[1]Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet

A pedagóguspálya veszélyeztetett szakmának tekinthető a kiégés szempontjából. Számos kihívás mellett olyan stresszforrásokkal kell szembesülnie a pedagógusoknak, mint pl. többirányú szerepelvárásoknak való megfelelés, megnövekedett munkaterhelés, fokozott munkatempó és időnyomás (Skaalvik & Skaalvik, 2017), nagy mennyiségű adminisztratív teher (Semmer et al., 2015). A tanárok mentális egészsége az oktatás minőségét befolyásoló lényeges tényező (Yang et al., 2019). Kérdés, hogy hogyan tudnak megbirkózni ezekkel a kihívásokkal, követelményekkel a pedagógusok, hogyan hat a stressz a munka-magánélet egyensúlyára, és milyen védőfaktorok, erőforrások segíthetik őket a stresszel való megküzdésben és a kiégés megelőzésében? Kutatásunk célja a pedagógusok kiégésének komplex vizsgálata. Ehhez vizsgáljuk az érintett populáció stresszfokát és jóllétét olyan pozitív pszichológiai változók tükrében, mint a pszichológiai alapszükségletek és a munka értelmessége, valamint a munka-család egyensúlya, azokba való bevonódás mértéke. Vizsgálati mintánkat (N = 559 fő) általános- (N=81) és középiskolai tanárok (N=66) mellett óvodapedagógusok (N=176) és kisgyermeknevelők (N=221) alkotják, utóbbi csoport vizsgálata hiánypótló a magyar pedagóguskutatások körében. A vizsgálati személyek egy kérdőívcsomagot töltöttek ki, amely a következő kérdőíveket foglalta magába: Észlelt Stressz Kérdőív (Stauder & Konkoly Thege, 2006), A Koppenhágai Kérdőív a Munkahelyi Pszichoszociális Tényezőkről II (COPSOQ II) Egészség és jóllét Alskála (Nistor et al., 2015), Konfliktusmegoldó Kérdőív (Rózsa, et al., 2008), Pszichológiai Alapszükségletek a Munkában (Csordás et al., 2022), Munka Értelmessége Kérdőív (Csordás et al., 2022) és A munka-család konfliktus kérdőív (Makra, Farkas, Orosz, 2012). Eredményeink szerint az általános iskolai tanárok stressz- és kiégés szintje a legmagasabb, a kisgyermeknevelőké a legalacsonyabb. Az autonómia minden szinten negatív prediktora a kiégésnek, a munka értelmessége csak az általános iskolai tanároknál. Mindez egybevág azon kutatási eredményekkel, melyek szerint a pszichológiai alapszükségletek kielégítettsége (Gillet et al., 2017) pufferként szolgálhat a stresszel és a kiégéssel szemben. Viszont a pszichológiai alapszükségletek kielégítettsége a kisgyermeknevelőktől kezdve csökkenő tendenciát mutat. A feszültségcsökkentés és a problémaelemzés pozitív, a kognitív átstrukturálódás negatív kapcsolatot mutat a kiégéssel és a stresszel. A munka-család konfliktus mértéke az általános és középiskolai tanároknál, míg a család-munka konfliktus mértéke az általános iskolai tanároknál és az óvodapedagógusoknál volt a legmagasabb. Kutatásunk alapján javasoljuk a pszichoszociális erőforrások fejlesztését, mint a pedagóguspálya komplex stresszforrásaival való hatékony megküzdés, egyben a kiégés prevenciójának lehetőségét.

Az ukrajnai háborús menekültek akut pszichés tüneteinek kezelési lehetőségei a gyakorlatban

Sebestyén Árpád[1]
[1]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A háború - ahogy Hajduska fogalmaz a katasztrófahelyzetekkel összefüggésben áttételesen - halmozott és sűrített, még az átlagosnál is intenzívebb rendkívüli- és veszélyhelyzet, annak minden jellegzetességével, azaz az áldozatok nagy számával, hatalmas egyéni- és közösségi anyagi veszteséggel, intenzív szenvedéssel, a legtöbb érintett számára kilátástalanság érzetével, mindemellett közvetve vagy közvetlenül megélt felgyülemlő haraggal, frusztrációval. A háború okozta sokk mentális, érzelmi, viselkedésbeli és spirituális szinten is kifejezésre jut. A Magyarországra az elmúlt több, mint egy évben érkezett, elsősorban ukrajnai háborús menekültek az előbb említetteket élik meg. Ezt nemcsak a megosztásaikból tudjuk, hanem a sokuk által igényelt pszichés támogatás során a szakemberek által tapasztaltakból is. A pszichés megrázkódtatásaik, sérüléseik ellátásának szükséges alappillére a krízisintervenciós beavatkozás, annak minden lehetséges módszerével, mint például a pszichológiai elsősegély, az én-erősítés vagy csoportos formában a vitatott hatékonyságú, de legújabb kutatások szerint jól használható debriefing. A tematikus előadás a jónéhány beavatkozásból két olyan tipikusnak nevezhető esetet dolgoz fel a szakterület elméleti-szemléleti újdonságainak bevezetőszerű ismertetésén túl, amelyek során a személyes jelenléttel megvalósított pszichológiai krízisintervenció elveit és lépéseit követve – úgy mint a biztonságérzet szintjének emelése és a kapcsolatépítés után az érzelmi ventilláció általi feszültségoldás, az adott megküzdési lehetőségek feltérképezése, cselekvés-motiválás, közeli jövőkép formálásának támogatása, pszichoedukáció és információátadás – a mély lelki sebekkel érkező, traumatizált személyek legalább időleges lelki megkönnyebbülését igyekeztünk támogatni szervezett keretek között. A krízisintervenció után részben az Együléses terápia (Single Session Therapy) elveit és módszereit is alkalmaztuk, így elősegítve, egyszer a tehetetlen düh és a felmerülő bűntudat feloldását, a másik esetben pedig az idegen környezetben való közösségi lét nehézségeinek feldolgozását. Az intervenciók egyikére a fővárosban, a másikra a keleti országrész határmenti településén került sor csonka családi, illetve kiscsoportos és 30 fős roma közösségi szinten. Az eseteket feldolgozó előadás a helyszínen és az ellátott személyek által felmerült igények alapján meghatározott pszichés támogatás lépéseit, kérdéseit, kételyeit és következtetéseit ismerteti.

Egészségpszichológia 3.

Elnök: **Csókási Krisztina –** Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A fogyatékossággal kapcsolatos attitűd és személyiséglélektani összefüggéseinek vizsgálata egyetemisták körében – előzetes kutatási eredmények

Csókási Krisztina[1], Gyuris Petra[1], Kevin Efrain Tololiu[2], Pusztafalvi Henriette[3]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[3]Pécsi Tudományegyetem, Egészségtudományi Kar

Célkitűzés: A fizikai és mentális fogyatékossággal élők aránya világszerte növekvő tendenciát mutat, és a társadalomba való integrálódásukat szolgáló kezdeményezések prioritásként jelennek meg a társadalmi célok között az utóbbi évtizedekben. Az oktatási környezet egyike azon élettereknek, amelyek lehetőséget adnak az inklúzióra, azonban ennek sikere jelentős mértékben függ a diáktársak fogyatékossággal kapcsolatos attitűdjétől. Ennek megfelelően a vizsgálatunk célja az volt, hogy képet kapjunk arról, hogy a felsőoktatásban tanuló fiatalok hogyan viszonyulnak a fogyatékossággal élő emberekhez és az attitűdjük alapján elkülöníthetők-e alcsoportok, illetve ezek milyen személyiségbeli korrelátumokkal rendelkeznek. A fiatal felnőtt egyetemisták felmérését azért is tartjuk indokoltnak, mert a későbbi munkájuk során feltehetően számos, fogyatékossággal élő emberrel fognak találkozni és együtt dolgozni. Módszerek: Kérdőíves, keresztmetszeti kutatásunkban 382 egyetemi hallgató vett részt, akiknek az életkora 18 és 25 év közé esett (27,2% férfi, életkor: 20,53 ±1,52 év). A szociodemográfiai adatok mellett információt gyűjtöttünk a fogyatékossággal összefüggő korábbi tanulmányaikról, valamint a fogyatékossággal élő emberekkel való tapasztalataikról. A résztvevők kitöltötték még a Többdimenziós Fogyatékossággal kapcsolatos Attitűd Skálát, amely négy dimenzió (Negatív érzelmek, Nyugalom, Kogníció és Viselkedés) mentén méri a kerekesszékes emberekhez való viszonyulást, valamint az IPIP kérdőívet, amely a Big Five személyiségvonásokat méri fel. Eredmények: Hierarchikus klaszteranalízis segítségével három alcsoportot azonosítottunk az attitűd dimenziók alapján (ezek egymástól való elkülönülését a további statisztikai eljárások is megerősítették). A legnagyobb csoportot (187 fő; 48,95%) az Elfogadó csoport tagjai alkotják, akik mind a négy attitűd dimenzió mentén pozitív viszonyulást mutatnak. A létrehozott csoportok sajátos Big Five személyiségprofillal rendelkeznek, és a csoportok között szignifikáns különbségek látszódnak az Extraverzió ($F(2,361)=5,548$; $p<0,05$), a Neuroticizmus ($F(2,368)=3,935$; $p<0,05$) és a Barátságosság ($F(2,368)=3,156$; $p<0,05$) faktorokban. Megvitatás: Az eredményeink alátámasztják, hogy a vizsgált minta nem alkot egységes csoportot a fogyatékossággal kapcsolatos attitűd szempontjából, hanem a mintán belül jól elkülönülő és jól értelmezhető alcsoportok azonosíthatók. Emellett az alcsoportok a Big Five vonások specifikus mintázatával rendelkeznek, amely utalhat az alapvető személyiségvonások és az attitűd összefüggéseire. Az eredmények alkalmazhatók lehetnek az inklúziót és a fogyatékossággal élő emberekkel kapcsolatos pozitív attitűdöt facilitáló programok megtervezésében és megvalósításában.

A sztómaképző műtét posztoperatív időszakának pszichológiai vonatkozásai – pilot study kvalitatív eredményeinek bemutatása

Krajinovic Erna[1], Lázár György[1], Székely Zsófia[2], Látos Melinda[1]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Szent-Györgyi Albert Klinikai Központ, Sebészeti Klinika
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógia és Pszichológia Kar, Pszichológiai Intézet

Bevezetés: A sztómaképző műtét a páciens életének minden területére hatással bíró beavatkozás, amely jelentősen befolyásolja a sztómaviselő személy életminőségét. A testkép megváltozása, a saját testbe vetett bizalom és a kontroll elvesztése, a sztómához kapcsolódó szégyen és stigmatizáltság érzése megakadályozhatja a sztóma elfogadását, ami hosszú távon kedvezőtlen pszichológiai és egészségügyi következményekkel járhat. Célkitűzés: Vizsgálatunk célja annak feltérképezése, hogy a sztómaképző műtéten átesett páciensek posztoperatív időszakban átélt tapasztalatai milyen módon határozhatják meg a sztóma elfogadását és az új élethelyzettel való megküzdést. Módszer: Pilot vizsgálatunkban 15 sztómaképző műtéten átesett páciens vett részt. A páciensek posztoperatív időszakban megélt tapasztalatait félig strukturált egyéni interjúk segítségével térképezzük fel, kiegészítve a betegségpercepciót vizsgáló PRISM-D rajzteszttel. Az interjúk szövegét a tematikus tartalomelemzés módszerével elemeztük. Eredmények: Eddigi eredményeink azt mutatják, hogy a műtét következtében megjelenő testi és lelki változásokhoz történő alkalmazkodást nagymértékben befolyásolhatják a korábbi, sztómával kapcsolatos ismeretek, a betegség típusa és a sztómaviselés időtartama. A rajzteszten ábrázolt Én-betegség távolság rámutat a sztómaképző műtét következtében szubjektíven megélt szenvedés mértékére. A posztoperatív időszak során a társas támogatás, a szakemberek szupportív jelenléte és az edukáció fontos szerepet tölthet be az új élethelyzettel való adaptív megküzdésben, ezáltal hozzájárulva a hatékonyabb sztómagondozáshoz és a sztóma könnyebb elfogadásához. Következtetések: A posztoperatív időszakban a család és a társas környezet, illetve a szakemberek részéről mutatott megfelelő pszichés támogatásnak egyaránt kiemelkedő jelentősége van a páciens számára. Eredményeink rámutatnak a pre- és posztoperatív intervenció jelentőségére, amely segítheti a szorongás csökkentését, az adaptív megküzdési módok kialakítását és a sztóma elfogadását, ezáltal hozzájárulva a páciens számára megfelelő életminőség fenntartásához.

„...amire van szavad, mindaz lehetsz, mindaz vagy! – a rheumatoid arthritis-szel élő betegek élettörténeti epizódjainak narratív pszichológiai vizsgálata

Balikó Fanni[1], Vincze Orsolya[2], Pohárnok Melinda[2], Csókási Krisztina[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A rheumatoid arthritis (RA) egy többnyire nőket érintő autoimmun betegség. A kórképet kísérő mozgáskorlátozottság és krónikus fájdalom miatt gyakori a betegek pszichés jóllétének csökkenése (Dominick et al., 2005). Felmerül a kérdés, hogy milyen tényezők játszhatnak szerepet a betegség szubjektív megélésében és az alkalmazkodás folyamatában. Az alapvető pszichológiai szükségletek koncepciója szerint az autonómia, a kapcsolódás és a kompetencia kielégítettsége összefügg a pszichológiai jólléttel és a sikeres alkalmazkodással, a betegséggel járó akadályozottság azonban megnehezítheti a szükségletek teljesülését (Deci és Ryan, 2000; Ng et al., 2012). A kutatás célja 34 fő diagnosztizált RA beteg élettörténeti epizódjaiban azonosítani az alapvető pszichológiai szükségletek témáit és a szövegek narratív kategoriális tartalomelemzéssel történő pszichológiai vizsgálata. A betegek által kitöltött HADS kérdőív (Hospital Anxiety and Depression Scale; Zigmond, 1983) depresszió és szorongás alskáláinak pontszámai alapján két csoportot hoztunk létre a hangulati-szorongásos tünetek intenzitása

szerint [1. csoport (8 fő): depresszió átlag: 11,6; szorongás átlag: 13,9; 2. csoport (26 fő): depresszió átlag: 5,4; szorongás átlag: 6,2]. A tematikus elemzést az ATLAS.ti programmal, a narratív kategoriális elemzést a NarrCat tartalomelemző algoritmussal végeztük. A tematikus elemzés során a McAdams-féle (2015) tematikus vonalak, illetve Deci és Ryan (2000) definíciója mentén azonosítottuk az alapszükségletek tartalmi kategóriáit, a narratív kategoriális tartalomelemzés során pedig olyan nyelvi jegyeket kerestünk a szövegben, amelyek az elbeszélő pszichés dinamikájáról adnak információt. A tematikus elemzés eredménye alátámasztotta, hogy az alapszükségletek teljesülése a pszichológiai jóllét magasabb fokával függ össze, az intenzívebb hangulati és szorongásos tüneteket mutató csoport élettörténeti epizódjaiban kisebb arányban valósult meg a három szükséglet. A két csoport között a mélypont epizódok frusztrálódott kapcsolódás és kielégített kompetencia, (χ^2 (1)=5,32, p=0,02), illetve a mélypont epizódok frusztrálódott kapcsolódás és a csúcspont epizódok kielégített kompetencia szükségletei között találtunk eltérést, (χ^2 (1)=6,05, p=0,014). A betegséghez való sikeres alkalmazkodás során a kontroll, a felelősségérzet és az adaptív megküzdés meghatározó lehet, ezért a szövegeket az ágencia narratív jegyei szempontjából is megvizsgáltuk. A mintán belül az ágencia az aktív igékkel (r=0,893) és a társas referenciával (r=0,399) pozitívan, míg a passzív igékkel (r= -0,596) és a kényszerrel (r= -0,235) negatívan korrelált. A mentális állapot alapján létrehozott két csoport között eltérést találtunk az aktív igék mennyiségében (t(32)=45, p=0,018), amely rámutat, hogy a szövegszintű aktivitás összefügghet az aktívabb viszonyulással és a sikeresebb alkalmazkodással. A további adatgyűjtés és az automatikus szövegelemző program eredményeinek feldolgozása folyamatban van.

Az önkéntes véradást befolyásoló tényezők empirikus vizsgálata a COVID-19 járvány idején – avagy mérhető-e a tiszta altruizmus?

Dorner László[1], Csordás Georgina[1]
[1]Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet

Jelen előadás célja bemutatni, milyen tényezők határozták meg a COVID-19 pandémia alatt az önkéntes véradásra irányuló hajlandóságot, egy hazai önkéntes véradókból álló mintán. Miközben az önkéntes véradás motivációs tényezői napjainkig számos kutatást inspiráltak, az egész világot meglepetésszerűen érő pandémia új kihívás elé helyezte mind a véradókat, mind a véradó szervezeteket, így a pandémia alatti véradást meghatározó tényezőket csak az utóbbi két évben kezdték vizsgálni. A kutatásunkban feltártuk a véradás motivációs hátterének, a korábbi proszociális aktivitásoknak, egyes pszichológiai és szociodemográfiai tényezőknek, valamint a COVID járvány észlelt gazdasági hatásának, és a véradásra gyakorolt technikai és érzelmi akadályainak prediktív erejét a pandémiás időszak alatti véradások számára. Kutatásunk egy demográfiai (17 megye), életkori (18-68 év között, M=42,32; SD=10,95), valamint az összes (1-163 között) és a COVID alatti véradások (0-9 között) száma szempontjából egyaránt heterogén, 418 fős (286 nő, 68,4%) mintán zajlott, online és papír alapú önkitöltő kérdőíves adatfelvétellel. A demográfiai kérdések mellett az alábbi kérdőívek alkották a battériánkat: Véradásmotivációs Skála (Dorner és Csordás, 2020), Véradó Identitás Kérdőív (France és mtsai, 2014), Véradási Énhatékonyság Skála és COVID okozta nehézségek skála (saját szerkesztésű), Élettel való elégedettség skála (Diener, 1985). Adatelemzésünk során többváltozós lineáris regresszióelemzést alkalmaztunk stepwise módszerrel. A végső

modellünk szerint az összes korábbi véradások száma, a férfi nem, a szokás és identitás motivációs skála, valamint a véradási énhatékonyság pozitívan, a pandémia alatti észlelt akadályok mennyisége, az életkor és az altruizmus motivált véradás ugyanakkor negatívan jósolta be a COVID-19 alatti véradások számát. Ezen eredmények rámutatnak arra, hogy amennyiben a véradás többszöri alkalom után szokássá, a véradó identitásának részévé válik, a személy képesnek érzi magát a véradásra és bízik annak sikerességében, akkor e tényezők egy válsághelyzet vagy társadalmi szintű kihívás esetén is egyértelműen hozzájárulnak a donációs hajlandóság, ezen keresztül a stabil vérellátás fennmaradásához. Ugyanakkor prezentációnk kitér majd a tiszta altruizmus, mint motivációs háttér önbevallásos vizsgálatainak nehézségeire, ellentmondásaira. A kutatásunk illeszkedik azon vizsgálatok sorába, melyek felhívják a véradásszervezésben dolgozó szakemberek figyelmét a motivációs háttér feltárásának, fenntartásának, az énhatékonyság növelésének, valamint a véradás elkerülésének hátterében álló akadályok elhárításának jelentőségére.

A 10 itemes Szülői Reziliencia Kérdőív (PREQ-H-10) bemutatása

Markó Éva[1], Bilicz Hanga Lilla[2], Kiss Enikő Csilla[3]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Neveléstudományi Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Közgazdaságtudományi Kar
[3]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: A Szülői Reziliencia Skála (Parenting Resilience Elements Questionnaire – PREQ) a szülők lelki ellenálló képességének mérésére kidolgozott eszköz. A szerzők 2019-ben beszámoltak a PREQ-16 magyar nyelvre adaptálásának első hazai mérési tapasztalatairól. Célkitűzések: A korábbi kutatásunkat folytatva célunk továbbra is a Szülői Reziliencia Kérdőív magyar változatának (PREQ-H) pszichometriai elemzése volt, egy, a korábbinál nagyobb mintaelemszámú vizsgálat eredményeinek felhasználásával. Módszerek: Keresztmetszeti, kérdőíves vizsgálatunkban összesen 307 szülő vett részt (vulnerábilis csoport: 81 fő, kontrollcsoport: 226 fő) , akik a korábbi vizsgálattal megegyezően a következő kérdőíveket töltötték ki: 16 itemes Szülői Reziliencia Kérdőív (PREQ 16), Connor–Davidson Reziliencia Skála 10 itemes változata (CD-RISC 10), General Health Questionnaire 12 itemes változata (GHQ 12), Beck Depresszió Kérdőív 21 itemes változata (BDI 21), Szülői Stressz Kérdőív (PASS), Képességek és Nehézségek Kérdőív (SDQ). Eredmények: A konfirmatív faktorelemzés ismét igazolta magyar mintán az eredeti Szülői Reziliencia Kérdőív 3 faktoros struktúráját, új fejlemény azonban, hogy az eredeti kérdőív 10 itemjének megtartásával mindhárom faktor esetén magasabb Cronbach-alfa értéket kaptunk a korábbi vizsgálathoz képest. A kérdőív jelen vizsgálatban is az elvárásoknak megfelelő irányú együttjárást mutatott a validáláshoz alkalmazott konstruktumokkal, a konvergens, divergens, diszkrimináló és inkrementális validitás úgyszintén továbbra is megegyezett a nemzetközi irodalomban tapasztaltakkal. Következtetések: A 16 itemes PREQ magyar változatának pszichometriai mutatói az eredeti kérdőív 10 itemjének megtartása esetén megbízhatónak bizonyultak mindhárom faktor esetén, a kérdőív 10 itemes változata (PREQ-H-10) megbízható és érvényes mérőeszköznek bizonyul a szülői reziliencia mérésére.

Fejlődéslélektan

Elnök: **Arató Nikolett –** Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Like-oljam vagy jelentsem? - A cyberbullying szemlélőinek reakciójára ható kontextuális és egyéni tényezők

Arató Nikolett[1], Kulcsár Henriett[2], Papp Zsófia[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

A cyberbullying előfordulási gyakoriságának növekedésével egyre fontosabbá válik a cyberbullying megelőzését célzó programok fejlesztése. Ezen programok egyik alappillére a szemlélők mozgósítása, amelyhez elengedhetetlen a szemlélőkre ható tényezők ismerete és vizsgálata. Kutatásunk célja tehát a cyberbullying szemlélőire ható kontextuális (cyberbullying súlyossága, típusa, nyilvánossága és az elkövető anonimitása) és egyéni (empátia, morális önfelmentés, szociális kívánatosság) tényezők vizsgálata volt. Kutatásunkban 314, 14 és 20 év (átlag=16,15, szórás=3,28) közötti középiskolás diák vett részt. A kutatás során egyrészt az empátiára, szociális kívánatosságra, morális önfelmentésre és a cyberbullyinggal kapcsolatos élményeikre vonatkozó kérdőíveket töltöttek ki a diákok, másrészt pedig különböző cyberbullying esetek kapcsán döntöttek azok súlyosságáról, valamint a szemlélői reakciójukról. A cyberbullying esetek leírásában az anonimitás, a nyilvánosság, az áldozat reakciója és a cyberbullying módja került manipulálásra. A diákok megítélése szerint a nyilvános, anonim és a vizuális tartalom (kép/videó) által történő cyberbullying számít a legsúlyosabbnak. A lineáris regresszió elemzés eredményei szerint a szemlélők reakcióját leginkább az affektív empátia, a másoknak való segítés szándéka, a morális önfelmentés és az eset észlelt súlyossága határozta meg. A passzív szemlélői reakciót választókra és az elkövetőt támogatókra is jellemző, hogy nem ítélik súlyosnak a cyberbullyingot, morális önfelmentő stratégiákat alkalmaznak, valamint az empátia hiánya is jellemzi őket. Az áldozatot támogató szemlélők ezzel szemben empatikusak, nem jellemző rájuk morális önfelmentő stratégiák használata, súlyosnak ítélik a cyberbullyingot és a társas kívánatosság is jellemzi őket. Összességében a kutatás alapján pontosabb képet kaphattunk a különböző szemlélői szerepekre ható egyéni pszichológiai tényezőkre vonatkozóan, valamint a cyberbullying szemlélőit leginkább befolyásoló kontextuális hatásokra vonatkozóan is. Továbbá ezen eredmények a gyakorlati szakemberek számára is hasznos információkkal szolgálhatnak prevenciós programok tervezéséhez.

Az észlelt társas támogatás és a mentalizáció összefüggésének vizsgálata a jövőorientáció vonatkozásában fiatal felnőttek körében

Szél Erzsébet[1], Leist Balogh Brigitta[1], Jámbori Szilvia[1]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A mentalizáció és a jövő orientáció sajátosságait feltáró vizsgálatunk azon a feltételezésen alapul, miszerint az időperspektíva egyrészt kognitív konstruktum, hiszen az egyén gondolkodásából származik, másrészt motivációs konstruktum, ugyanis az idővel kapcsolatos elképzelések befolyásolják az egyéni döntéseket és a viselkedést (Mello; Worell, 2015). A szociokognitív képességek integrációjában a mentalizáció kulcsfontosságú szerepét hangsúlyozzuk, ami elengedhetetlen ahhoz, hogy az egyéni viselkedést intencionális állapotokban érzékelhessük (Fonagy, 2020), az időperspektívához hasonlóan kognitív és motivációs aspektusokkal rendelkezik. A sikeres jövő megtervezéséhez, a célok megvalósításához és a mentalizáló képesség kialakításához egyaránt szükség van a közvetlen környezet támogatására, hiszen az észlelt társas támogatás jelentős hatást gyakorol az egyének mentális jóllétére (Bateman & Fonagy, 2020, Papp-Zipernovszky és mtsai., 2017). Vizsgálatunk célja annak meghatározása, hogy a társas támogatás észlelt mértéke és a mentalizáció alapján kialakított hallgatói csoportok milyen sajátosságokkal rendelkeznek, milyen vonások különíthetőek el az egyes hallgatói csoportokban, amelynek szerepe lehet a jövő megtervezésében, illetve akadályt jelenthet a pozitív jövőkép kialakításában. Módszer: Kutatásunkban 672 fiatal felnőtt vett részt (kor = 21,9 év, szórás = 4,05; Nférfi = 186, Nnő = 486), akik egy nagyobb kutatás részeként a Reflektív funkció kérdőívet, a Multidimenzionális Észlelt Társas Támogatás Kérdőívet, a Zimbardo-féle Rövidített Időperspektíva Kérdőívet és az Én a jövőben Skálát töltötték ki. Eredmények: Az észlelt társas támogatás és a reflektív funkció dimenziói mentén klaszteranalízissel három hallgatói csoportot különítettünk el. Az érzelemvezérelt csoportba tartozóknál (N=331) a legmagasabbak a reflektív funkció skáláinak értékei, azaz erre a csoportra jellemző a legkevésbé hatékony mentalizálás, ami a bizonytalan mentalizáció és az érzelmi elárasztottság területén kifejezett. A kiegyensúlyozott csoportba tartozók (N= 249) fokozottabban észlelik a társas támogatást, emellett a reflektív funkció skáláin átlagos, átlag alatti értékeket mutatnak, ami megfelelően működő mentalizálást eredményez. A magára hagyott csoportban (N=91) a reflektív funkció pontszámai átlagosak, de szélsőségesen alacsony szintű észlelt társas támogatás jellemzi őket. A hallgatói csoportok jelentős különbséget mutattak a jövőorientációban is. A magára hagyott csoport szignifikánsan magasabb jövővel kapcsolatos bizonytalanságról, énhatékonyság hiányáról és az időgazdálkodással kapcsolatos nehézségekről számolt be, összehasonlítva a másik két hallgatói csoporttal. Következtetések: A mentalizáció kapcsolati beágyazottsága befolyásolja a jövővel kapcsolatos attitűdök kialakítását, ami igazolta azt a feltételezésünket, hogy a sikeres mentalizáció és a megfelelő észlelt társas támogatás befolyásolja a jövővel kapcsolatos pozitív elképzeléseket.

Episztemikus Bizalom, Bizalmatlanság és Hiszékenység Kérdőív (EMTQ) alkalmazási lehetőségei serdülők körében

Szél Erzsébet[1], Bodó-Varga Zsófia[2], Varró-Horváth Diána Ágnes[2], Kóródi Kitti[3]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[3]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér és célkitűzések: A mentalizációs elmélet újabb szemléleti bővülését jelzi annak a hipotézisnek a megjelenése, miszerint az episztemikus bizalom csökkent kapacitása a

személyiség alapvető sebezhetőségét jelentheti a későbbi pszichopatológia irányába (Fonagy és mtsai., 2020; Orme és mtsai., 2019). A serdülőkor meghatározó időszak a személyiségfejlődés és az episztemikus bizalom formálódása szempontjából (Sharp & Rossouw, 2020). Jelen vizsgálat célja az Episztemikus Bizalom, Bizalmatlanság és Hiszékenység kérdőív (Campbell és mtsai., 2021) magyar változatának vizsgálata és serdülő mintán való alkalmazhatóságának feltárása. Módszer: Magyar serdülők (M = 14,90 év, SD = 2,33) körében végzett kutatásban (Nfiú = 332, Nlány = 467) ellenőriztük a kérdőív szerkezetét, belső megbízhatóságát, konstruktív validitását, illetve az episztemikus bizalom kapcsolatát demográfiai és pszichológiai jellegű változókkal. A résztvevők kitöltötték az Episztemikus Bizalom, Bizalmatlanság és Hiszékenység kérdőívének magyar változata mellett a Mentalizáció multidimenzionális kérőívét, a Serdülő Reziliencia kérdőívet, a Multidimenzionális Társas Támogatás kérdőívet, valamint a Gyermekviselkedési kérőívet. Eredmények: A feltáró és megerősítő faktorelemzés megerősítette az eredeti háromfaktoros szerkezetet, melyet az episztemikus bizalom, az episztemikus bizalmatlanság és az episztemikus hiszékenység skálák alkotnak. Nemek tekintetében a kérdőív mindhárom alskáláján szignifikánsan magasabb eredményt értek el a lányok. Az életkor és a kérdőív skáláinak vizsgálata pozitív irányú, közepes erősségű együttjárást jelzett a bizalom alskálával, és gyenge, illetve elhanyagolható negatív irányú kapcsolatot a bizalmatlanság és a hiszékenység skálákkal. Az episztemikus bizalom dimenziói közepes és erős szignifikáns kapcsolatban állnak a mentalizáció dimenzióval, valamint gyenge és közepes korrelációban az észlelt társas támogatás mértékével. Mediációs elemzésünk igazolta az episztemikus bizalom dimenzióinak közvetett és közvetlen hatását a megjelenő problémaviselkedés és a reziliens fejlődés között. Következtetések: Az eredmények alapján kialakított 15 tételes kérdőív alkalmasnak bizonyult a serdülők episztemikus bizalmának felmérésére, illetve azon belül a bizalom, bizalmatlanság és hiszékenység elkülönítésére. A megbízhatósági mutatók alapján minden alskála és a teljes skála belső megbízhatósága megfelelő mértékű. A kérdőív emiatt alkalmas lehet további feltáró kutatásokban való alkalmazásra.

Felülről az ibolyát - avagy az időskori pszichés jóllét és az életút összefüggései

Posta Laura[1]
[1]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar

Háttér és célkitűzések: A pilot-kutatás újdonsága az a kérdésfelvetés, hogy beazonosíthatók-e olyan tényezők és életesemények, amelyek jelentősen befolyásolják az időskori pszichés jóllétet. Az eriksoni modell értelmében a fejlődés az élet végéig tart, hiszen a krízisekkel való sikeres megküzdés olyan tapasztalatokkal és stratégiákkal vértezi fel az embert, amelyeket az élete hátralévő részében már birtokolni fog és énerejét növelik. Számos más tényező is van, amelyek befolyásolják a pszichés jóllétet: élet értelme, vitalitás, proszociális értékrend stb. A témában empirikus kutatás még nem született. Módszertan: A 24 adatközlő körülbelül egyenlő nemi arányban 65-96 év közötti személy volt. Az aktuális pszichés jóllét vizsgálatához a WHO-WBI-5 mérőeszközt használtam, kiegészítve az általam összeállított 9 tételes strukturált életinterjúval és Kódolási Kézikönyvvel (melyben meghatároztam a faktorokat és az interjúk pontozását). A szubjektivitás csökkentése érdekében egy független kódoló is lepontozta az interjúk 25%-át a Kódolási Kézikönyv alapján (interrater reliabilitás: r=0.83–0.96; p< 0.03).

Eredmények: A kutatás eredményeként sikerült beazonosítani olyan tényezőket, amelyek nagy eséllyel pszichés jólléthez vezetnek időskorban. A WBI-skála és az interjú-skála közötti összefüggést Pearson-korrelációval vizsgáltam (r=0.64; p< 0.001,), ami azt mutatja, hogy jelentős pozitív összefüggés mutatható ki az aktuális pszichés jóllét és az életút között. Az empirikus kutatásom megerősítette a szakirodalomban is gyakran megjelenő tényezőket, mint például a krízissel való sikeres megküzdést. A társas kapcsolatok konstruktumon belül kiemelkedett a közösségiesség és a proszociális értékrend. A pszichés jóllét fontos forrása a bátorság: például aki ki mert lépni a bántalmazó kapcsolatából, időskorában magasabb pszichés jóllétről számolt be. A vitalitás faktoron belül a fizikai aktivitás fontosabbnak tűnik, mint a szellemi aktivitás a pszichés jóllét szempontjából. Nem várt eredmény volt számomra, hogy nagyon sok interjúalany a munkát emelte ki, mint a teljesítményigény, az élet értelmessége és kompetenciaérzés fő forrása. Pilot-kutatásom viszont nem igazolta vissza a magas szocioökonómiai státusz fontosságát: sem az anyagi jólét, sem az iskolázottság nem tűnik fontosnak. Meglepődtem a nemi különbségen: a legszebb emlék kérdésre a nők többsége az anyaságot emelte ki, míg a férfiak inkább a munkájukról beszéltek. Érdekes volt számomra, hogy milyen új faktorok kaptak kiemelkedően jelentős fontosságot: alvás, szerencse és humor. Az alanyok 90%-ban megjegyezték a szabadságot, a napi kötelezettségek hiányát is, mint a pszichés jóllét forrását. Nagyon sokan a természet, utazás és kultúra szeretetét hozták föl, míg mások spirituális élményeket is említettek. A későbbiekben az időskori mentális és szomatikus betegségek hatását is szeretném vizsgálni.

Okoseszközök az interakcióban: a ‘technoferencia’ jelensége a korai anya gyermek kapcsolatban

Pergelné Remete Eszter[1], Schrőter Petra[2], Aranyi Gábor[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pedagógiai és Pszichológiai Intézet – Szombathely
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

Az okoseszközök jelenléte mindennapjaink szerves része. Használatuk gyakorta megzavarja szemtől szembeni társas érintkezéseinket, mely jelenséget McDaniel és Coyne (2016) találóan a „technoference” kifejezéssel írták le. Ennek nyomán a technoferencia fogalom használatát szorgalmazzuk az interakciók okoseszközök általi megzavarásának leírására szülő-kisgyermek relációk esetén is. Kutatási projektjeink a technoferencia jelenségének vizsgálatát tűzték ki célul. Lényeges kérdés, hogy a korai anya-gyermek interakciókat potenciálisan megzavaró okostelefon-használat milyen hatást gyakorolhat a kapcsolatra, s ezen keresztül a gyermek fejlődésére. Akut kérdés továbbá választ adni a szülői okostelefonhasználat optimális módjaival kapcsolatos gyakorlati kérdésekre, amelyek relevanciája nem rizikós környezetben is meghatározó. Kutatásaink változatos módszertani megközelítések segítségével gyűjtenek adatokat a szülői okostelefonhasználat jellegzetességeiről. Folyamatban lévő online kérdőíves adatgyűjtésünk keretében 0-24 hónapos korú kisgyermekek szülei töltenek ki okoseszközhasználati szokásaik feltérképezésére szolgáló saját szerkesztésű mérőeszközöket. A szülő-gyermek interakció megzavartságának önbevallásos megítélése a DISRUPT skála kérdéseivel történt (N=320). Eredményeink alapján a nemzetközi szakirodalmi adatokhoz

hasonlóan a csecsemőt és kisgyermeket nevelő szülők okoseszközhasználatának napi átlaga 252 perc (szórás: 140 perc), mely a hazai felnőtt minta eredményei tükrében magas-átlagosnak mondható az életkor figyelembevételével (KSH, 2021). A szülők elsősorban közösségi média felületek használatára, majd olvasásra és telefonálásra használják készüléküket. A technoferencia önbevallásos megítélését a nemzetközi átlaghoz hasonlóan tapasztaltuk. A telefonhasználat különböző módjai, úgy tűnik, eltérő mértékben zavarják meg a szülő-gyermek kapcsolódást a szülői beszámolók alapján. Lezárult, pilot jellegű kísérleti projektünkben (N=12) egy ökológiailag valid, módosított szabadjáték helyzetben igyekeztünk felmérni az okostelefon-használattal megzavart anya-csecsemő interakció jellegzetességeit a csecsemők 3-9 hónapos korában. A kamerával rögzített szabadjáték során az édesanya okostelefonjára online kérdőívet küldtünk, melyet a közös játékhelyzet időtartama alatt kértük, hogy töltsenek ki. Az anyák és csecsemőik eltérő viselkedésmintázatokkal reagáltak az okostelefonnal megzavart interakciós helyzetre. Anyai és gyermeki oldalról is kevesebb interakcióra törekvő viselkedés volt megfigyelhető okostelefon-használat alatt. A csecsemők kezdeményezésére megfigyelhető kapcsolatkeresésre az anyák kevésbé reagáltak okoseszköz használata mellett, az anyai válaszkészség csökkenését figyelhettük meg.

Klinikai pszichológia 1.

Elnök: **Bodó-Varga Zsófia –** Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Az Episztemikus Bizalom, Bizalmatlanság és Hiszékenység Kérdőív (ETMCQ-H) első eredményei felnőtt mintán

Bodó-Varga Zsófia[1], Varró-Horváth Diána Ágnes[1], Bandi Szabolcs Ajtony[1], Bujtor-Horváth Ivett[2], Nagy László[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

Az Episztemikus Bizalom témaköre egyre népszerűbbé válik a nemzetközi szakirodalomban, amelyhez nagyban hozzájárult a konstrukciót mérő első kérdőív, az Episztemikus Bizalom, Bizalmatlanság és Hiszékenység Kérdőív (ETMCQ) megjelenése (Campbell és mtsai., 2021). Az Episztemikus Bizalmatlanság és Hiszékenység faktorok rizikótényezők a mentális egészség szempontjából, mivel összefüggésbe hozhatóak a gyerekkori traumatizációval, pszichopatológiai kórképekkel és a mentalizáció zavaraival (Campbell és mtsai., 2021). Jelen vizsgálatunkban részben az ETMCQ magyar változatának vizsgálatát, valamint az episztemikus bizalom, bizalmatlanság, hiszékenység és a gyermekkori traumák, a mentalizáció valamint a sötét triád és a TCI karakterfaktorok összefüggéseinek feltárását tűztük ki célul. A kérdőív szerkezetének és mutatóinak ellenőrzését 513 fős mintán végeztük. Majd második vizsgálatunkban (N=148) az ETMCQ mellett a Reflektív Funkció Kérdőív, a Gyermekkori Trauma Kérdőív, a Rövid Sötét Triád Kérdőív, valamint a TCI55 került felvételre. Az ETMCQ kérdőív magyar változatának megbízhatósági mutatói megfelelőnek mutatkoztak, továbbá az

eredeti három faktoros szerkezet is megerősítésre került. Jelenleg még folyamatban lévő vizsgálatunk előzetes adatai alapján a mentalizáció zavara közepes erősségű, valamint gyenge szignifikáns együttjárást mutat az episztemikus bizalmatlanság (r=.37, p<0,001) és hiszékenység (r=.25, p=0,002) skálákkal, továbbá az ETMCQ skálák és a sötét triád vonások korrelációi is több szignifikáns eredmény hoztak (r=-.19 és .40 között). Vizsgálatunk kiterjed az episztemikus bizalom, bizalmatlanság és hiszékenység komplexebb összefüggéseinek vizsgálatára is a gyermekkori traumák, mentalizáció valamint az együttműködés és önirányítottság tekintetében. Eredményeink alapján az ETMCQ magyar változata ígéretes eszköznek bizonyul a téma hazai vizsgálatához.

A korai maladaptív sémákat mérő kérdőív (YSQ-S3) rövidített változatának pszichometriai vizsgálata

Major Jutta[1], Gács Boróka[1], Birkás Béla[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet

A Young és munkatársai (2003) által kidolgozott sématerápia egy integratív pszichoterápiás megközelítés, mely konceptuális és terápiás modelljében ötvözi a kognitív viselkedésterápiás, kötődési, Gestalt, tárgykapcsolati, konstruktivista és pszichoanalitikus iskolák egyes elemeit. Az alapját képző korai maladaptív sémaelmélet (Young és mtsai., 1990, 1999) szerint érzelmi és kognitív mintázataink egy része, amely koragyermekkori negatív tapasztalatok, az alapszükségletek frusztrációja mentén alakul ki, szerepet játszhat egyes személyiségproblémák és krónikus pszichiátriai betegségek kialakulásában, illetve fenntartásában, így azonosításuk segítheti azok kezelését. A korai maladaptív sémák mérésére szolgáló YSQ-S3 kérdőív (Young és mtsi., 2005) magyarul is validált mérőeszköz (Unoka és mtsai., 2004), amely 90 itemből áll és a sématerápiában leírt öt sématartomány (elszakítottság/elutasítottság, károsodott autonómia és teljesítőképesség, károsodott határok, kóros másokra irányultság, aggályosság/gátlás), illetve az alájuk sorolt tizennyolc séma mérésére alkalmas. Vizsgálatunk azzal a célkitűzéssel jött létre, hogy kialakítsunk egy rövid, ugyanakkor érvényes és megbízható változatot a YSQ-S3 kérdőívből, mely a későbbiekben felhasználható kutatási célokra, klinikai szűrővizsgálatok elvégzésére, különösen olyan esetekben, amikor a gyakorlati megfontolás nem támogatja a kérdőív hosszabb változatának alkalmazását. A kérdőív rövidítéséhez valószínűségi tesztelméletet (Item Response Theory, IRT) alkalmaztunk annak eldöntésére, hogy mely itemek diszkriminálnak legjobban a válaszadók között. Keresztmetszeti vizsgálatunkban összesen 490 személy töltötte ki az összeállított online kérdőívcsomagot (98 ffi, 389 nő, 3 nem kívánt választ adni; M = 26.9, SD = 9.34). Korábbi vizsgálatok eredményei megerősítik a korai maladaptív sémák együttjárását a pszichológiai distressz magasabb fokával, egyes maladaptív személyiségvonásokkal, pszichopatológiákkal (Lobbestael és mtsai., 2008), így a sémakérdőív mellett, annak belső validitásának ellenőrzése céljából felvételre került a pszichopatológiai tünetek fennállását mérő Derogatis-féle tünetlista (SCL-90, magyar validálás: Unoka és mtsai., 2004), illetve a DSM-5 (2013) által javasolt dimenzionális személyiségzavar megközelítésén alapuló PID-5 kérdőív rövidített magyar változata (Birkás és mtsai., 2018). A prezentációban kutatásunk eredményeinek bemutatása mellett értelmezésre kerül a korai maladaptív sémák kapcsolata is a PID-5 BF által mért maladaptív személyiségvonásokkal.

A vallásosság különböző aspektusai és mentális segítségre vonatkozó attitűd kapcsolata

Sári Judit[1], Bandi Szabolcs Ajtony[2], Láng András[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Háttér és célkitűzések: A vallásosság és pszichoterápiában (vagy egyéb mentálhigiénés segítő folyamatban) való részvétel közötti kapcsolat kutatása érzékeny terület. Több nagy elméletalkotó is próbálta a két folyamat közötti kölcsönhatásokat megragadni, számos jelenlegi kutatás is különböző aspektusból vizsgálja a vallásosság és a pszichológia összefüggéseit. Jelen vizsgálat annak a kutatásnak a második szakasza, amelyben azt vizsgáljuk, hogyan hat az egyén vallásossága arra, hogy nehéz élethelyzetben, lelki krízisben pszichológiai segítséget kérjen. Azt már megállapítottuk, hogy az intézményes vallásosság növekedésével a pszichológiai segítség kéréséhez való attitűd csökken. Ezt szeretnénk kiegészíteni annak a felmérésével, hogy a vallásos megélést is vizsgáljuk a pszichológiai segítségkeresés attitűdjének vonatkozásában olyan személyek esetében is, akik már részt vettek mentálhigiénés szolgáltatás valamely formájában. Módszer: online felületen történő kérdőíves vizsgálatban 175 fő vett részt, átlagéletkoruk 43,4±12,8 év volt, jelentős többségük (96%) legalább érettségivel rendelkezett. A kérdőív csomag az alábbi tesztekből állt: Mentális Segítséggel Kapcsolatos Attitűd Leltár; Kliens Elégedettségi Kérdőív, Kritika Utáni Vallásosság Skála rövidített változata; Durel-H teszt; Intrinzik-Extrinzik Vallásosság Skála; Quest Vallásosság Skála. Eredmények: Az ortodox vallásosság mértéke együtt jár a pszichológiai segítségkeresésre való nyitottság mértékével oly módon, hogy az ortodoxia növekedésével a hajlandóság mértéke arányosan csökken, a stigmatizáltságtól való félelem mértéke pedig növekszik. Ezen felül, mind a gyakorlati vallásosság, mind pedig a vallásos megélés mértékének növekedésével a pszichológiai segítség keresésének hajlandósága csökken. Azok között a személyek között, akik már részesültek a mentálhigiénés segítség valamely formájában, nem találtunk különbséget a szolgáltatással való elégedettség tekintetében a vallásos és nem vallásos csoport között. Következtetések: az eredmények azt mutatják, hogy a vallásosság negatív befolyással bír a mentálhigiénés-pszichológiai segítség keresésének hajlandóságára, amely a vallásos emberek esetleges mentális-lelki megbetegedésének esetében komoly problémaként jelentkezhet a szükséges gyógykezelések elérésére vonatkozóan.

A függőségekben megjelenő Jutalomhiányos Tünetegyüttes szerepe az okostelefon-használatban

Halász András[1], Kovács-Deák Kökény[1], Vaszkunné Kótyuk Eszter[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Bevezető: A szakirodalomban egyre elterjedtebb a különböző kémiai szerfüggőségek és viselkedéses függőségek együttjárásának, a közös pszichológiai és molekuláris faktoroknak a

vizsgálata. A szakirodalomban több olyan modell is megfogalmazódott már, ami a különböző függőségek közös faktorait próbálja megfogni, az egyik ilyen a Jutalomhiányos Tünetegyüttes modell (JTE; Reward Deficiency Syndrome, RDS; Blum, Cull, Braverman, & Comings, 1996). A JTE olyan molekuláris és pszichológiai faktorokat foglal egybe, melyek szerepet játszhatnak a különböző impulzív, kompulzív és addiktív viselkedések kialakulásában, ám a JTE fenomenológiai leírását célzó tanulmányok száma egyelőre elenyésző. A jelen vizsgálatban arra voltunk kíváncsiak, hogy a problémás okostelefon-használat, mint viselkedéses addikció mértéke milyen kapcsolatban van a jutalomhiányos tünetekkel. Emellett célunk az élettel való elégedettség, az impulzivitás, valamint a figyelmi teljesítmény felmérése és összehasonlítása a jutalomhiányos szindróma súlyosságának függvényében. Módszertan: A vizsgálat során egy kérdőív kitöltése történik, amelyben a JTE-t, az okostelefon-addikciót (ROTAK), az okostelefon megvonási tüneteket (OMT), az élettel való elégedettséget (SWLS-H), valamint az impulzivitást (BIS-R-21) mérjük. Emellett a résztvevők bizonyos végrehajtó funkció működéseit mérjük egy kognitív Go/No-go feladatban, melyet Zhao (2017) nyomán alakítottunk ki. Ebben semleges, és okostelefon használathoz kapcsolódó képekre kell gombnyomással reagálniuk. A kísérletbe 200 főt tervezünk bevonni, az adatfelvétel jelenleg folyamatban van. Várható eredmények: Hipotézisünk szerint 1) magas pontszámot várunk a JTE kérdőíven a problémás mértékben okostelefon-használók körében; 2) A magas problémás okostelefon-használat és JTE értékeket mutató személyek esetében magasabb impulzivitást és alacsonyabb élettel való elégedettséget várunk a kérdőíves adatok mentén; 3) erős, pozitív kapcsolatot várunk a JTE és a kognitív torzításokat, gátlási folyamatokat mérő kognitív teszt eredményei között; illetve 4) a figyelmi tesztben magasabb torzítást várunk a problémásabb okostelefon használók körében az okostelefon-használathoz kapcsolódó képek miatt. Diszkusszió: A JTE modell szerint a Jutalomhiányos Tünetegyüttes egy olyan vonás, amely általánosságban szerepet játszik, hozzájárul a különböző szerfüggőségek és viselkedéses függőségek kialakulásához. A vizsgálat eredményei választ adhatnak arra, hogy a JTE milyen szerepet játszik az okostelefon-használatban, illetve milyen további pszichológiai és kognitív működésmódokkal jellemezhető. Kótyuk Eszter munkáját a Magyar Tudományos Akadémia Bolyai János Kutatói Ösztöndíja BO/00099/21 keretében végezte.

Értelmes munka esetén kisebb mértékű a kiégés? Segítők kiégése és munkájuk értelmessége

Magyary Ágnes[1], Csordás Georgina[2]
[1]Longevity Project Kft.
[2]Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet

Elméleti háttér: A kiégés állapota elsősorban az emberekkel foglalkozó, segítő foglalkozású egyének körében kerül felszínre. Számos tanulmány vizsgálja ennek a populációnak a kiégését, de idáig egy sem mérte a munka értelmességének szubjektív megtapasztalásával összefüggésében. Cél: Jelen kutatás célja, hogy megvizsgálja a kiégés mértékét, valamint a kiégés és a munka értelmessége megtapasztalásának összefüggését a kiégés veszélyének feltehetően kitett segítő szakmában dolgozó csoportoknál. Módszer: A vizsgálati populációt N=406 segítő szakmában dolgozó nő alkotta (pl. egészségügyi dolgozók, pedagógusok, idősellátásban dolgozók, valamint szociális dolgozók). A kiégés vizsgálata a COPSOQ-II

kérdőív Kiégés skálájával történt, a munka értelmessége pedig a WAMI magyar adaptációjával került felmérésre. Eredmények: A kiégés és a munka értelmességének megtapasztalása között szignifikáns, negatív, gyenge összefüggés mutatkozik rs= -.318, p< 0.001; valamint szignifikáns gyenge, negatív összefüggés a kiégés összpontszámával rs= -.203 p< 0.001. Mediáció-analízis során bebizonyosodott, hogy az iskolai végzettség a munka értelmességének megtapasztalásán keresztül szignifikánsan negatívan hat a kiégésre. ANOVA elemzésben a szféra szerinti felosztás esetén nincs, míg a munkakör szerinti felosztás esetén szignifikáns p=0.022, hogy az idősek otthonában dolgozók csoportja a mentális segítséget nyújtó dolgozóktól szignifikánsan nagyobb mértékben mutattak kiégést. Egymintás T-próba eredménye rámutat, hogy a jelen populációban vizsgált segítő foglalkozású nők és a COPSOQ-II validáló tanulmányban vizsgált nők kiégésének mértéke között szignifikáns, erős különbség van t(405)=22.948 p< 0.001; r= . 752. Következtetések: Az eredmények alapján elmondható, hogy minél inkább megtapasztalják a segítők a munkájuk értelmességét, az csökkentheti náluk a kiégés mértékét. Miután a vizsgált foglalkozások magas iskolai végzettséget kívánnak meg, így az iskolai végzettség a munka értelmességének megtapasztalásán keresztül hat a kiégésre. A segítők az átlagnál jelentősen magasabb kiégést mutatnak, ami indokolttá teszi prevenciós és intervenciós lehetőségek biztosítását számukra.

Klinikai Pszichológia 2.

Elnök: **Vida Dorián –** Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Én is érezni akarok valamit – A nárcizmus, az érzelmi intelligencia, az alexitímia és a depresszió árnyalt kapcsolata

Vida Dorian[1], Orbán Szolanzs Filippa[2], Gila Benedek Róbert[2], Krankovits Rebeka[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet, hallgató

Bár a nárcizmust már nagyon régóta vizsgálják, ennek ellenére igen kevés kutatás fókuszált a jelenség két típusának és az érzelmi intelligencia, a depresszió, valamint az alexitímia kapcsolatának a feltárására. Az alexitímia önmagában is különös– és sok esetben paradox – jelenség, viszont együtt vizsgálva a nárcizmussal már majdhogynem egyedinek is mondható. Kutatásunk célja feltérképezni a nárcizmus különböző formáit, az azokból eredő gondolkodásbeli torzításokat, s ezen torzítások okozta különböző tüneteket. A vizsgálat során a személyekkel felvettük a Torontói Alexítimia Skálát, a Maladaptív Rejtett Nárcizmus Skálát, a Nárcisztikus Személyiség Leltárat, a Beck Depresszió Kérdőívet és a Nárcisztikus torzítások kérdőívet. A statisztikai analízisek során korrelációselemzést, illetve strukturális egyenletmodellezést használtunk. Az eredményeink alapján elmondható, hogy a vulnerábilis nárcizmus közepesen erős (ρ=0,672; p<0,001) kapcsolatot mutat az alexitímiával, valamint szintén közepesen erős (ρ=0,674; p<0,001) kapcsolatot mutat a depresszióval. Az alexitímia

közepesen erős (ρ=0,619; p<0,001) kapcsolatot mutat a depresszióval. Az érzelmi intelligencia gyenge, negatív kapcsolatot mutat a depresszióval (ρ= -0,274; p<0,001) és az alexitímiával (ρ= -0,293; p<0,001), viszont közepesen erős, negatív (ρ= -0,412; p<0,001) kapcsolatot mutat a vulnerábilis nárcizmussal. Az előbb említett eredmények alapján arra a következtetésre tudunk jutni, hogy a nárcizmus nem minden fajtája okozhat különböző maladaptív tüneteket (depresszió, alexitímia), viszont a vulnerábilis nárcizmus nagyon gyakran együtt jár hasonló szimptómákkal és problémákkal.

A rumináció és impulzivitás hosszútávú hatásai a problémás szerencsejáték használatra

Kocsel Natália[1], Paksi Borbála[2], Kökönyei Gyöngyi[1,3,5], Demetrovics Zsolt[1,4]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet
[3]NAP3.0-SE Neuropszichofarmakológiai Kutatócsoport, Nemzeti Agykutatási Program, Semmelweis Egyetem, Budapest, Magyarország
[4]Centre of Excellence in Responsible Gaming, University of Gibraltar
[5]Semmelweis Egyetem, Gyógyszerésztudományi Kar, Gyógyszerhatástani Intézet

Háttér: Korábbi kutatási eredmények érzelemszabályozási nehézségeket mutattak szerencsejáték-zavarral küzdő egyéneknél. Az olyan egyéni jellemzők, mint az impulzivitás és a rumináció (rágódás) jelentősen hozzájárultak a szerencsejátékhasználat problémássá válásához, amelynek egyik oka a negatív hangulati állapotok enyhítésére irányuló impulzív vágy lehet. Legutóbbi eredményeink azt is jelezték, hogy a magasabb vonásimpulzivitással rendelkező egyének rágódhatnak (re)akcióik következményein. A longitudinális összefüggéseket azonban nem vizsgálták részletesen. Emiatt jelen vizsgálatban arra törekedtünk, hogy teszteljük, vajon az impulzivitás és a rumináció kezdeti interakciója (T1) magyarázhatja-e az egy évvel későbbi problémás szerencsejátékot (T2). Módszer: Ezeket az összefüggéseket a 1984 és 2000 között született budapesti fiatal felnőttek reprezentatív mintáján zajló Budapesti Longitudinális Kutatás 2019-ben készült 1. hullámának (T1), és 2020-ban készült 2. hullámának (T2) adatain teszteltük. Az adatgyűjtés mindkét hullámában 2777 résztvevő vett részt. A jelenlegi elemzések során azonban annak a 316 résztvevőnek (56% férfi; átlagéletkor=28,59±4,18) az adatait használtuk fel, akik az adatfelvételt megelőző évben (mindkét hullámban) szerencsejátékozásról számoltak be. A szerencsejáték-használat súlyosságát a Problémás Szerencsejáték-Súlyossági Mutatóval (PGSI), az impulzivitást a Barratt Impulzivitás Skálával (BIS), míg a rágódást a Ruminatív Válaszstílus Skálával (RRS) mértük. Eredmények: A többszörös lineáris regresszióelemzés eredményei azt mutatták, hogy a rágódás és az impulzivitás első időpontban mért interakciója (T1) szignifikánsan magyarázta a problémás szerencsejátékot T2-ben (β=0,312; p<0,001), a nem, az életkor és a T1-ben mért problémás szerencsejáték használat kontrollja mellett is. Következtetés: Eredményeink arra utalnak, hogy az impulzivitás nem klinikai mintában is hosszútávú negatív hatással lehet a problémás szerencsejáték-használatra, és rávilágítanak arra, hogy a magasabb szintű vonásrumináció fontos tényező lehet az impulzivitás és a problémás szerencsejáték közötti kapcsolatban. Támogatók: A vizsgálat az Élvonal Kutatói Kiválósági Program (KKP126835)

támogatásával, az előadás a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (K143764) és az Új Nemzeti Kiválósági Program (ÚNKP-22-4-II-ELTE-751) támogatásával készült.

Szkizoid és szkizotíp személyiségvonások az empátia tükrében

Tizedes Gitta[1], Nagy László[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Célkitűzés: Jelen kutatás témája a szkizofrénia spektrumbetegségeit (szkizoid és szkizotíp személyiségzavarok) a DSM-5 alternatív (hibrid) modelljének újkeletű szemszögéből járja körül. Az alternatív modell mentén értelmezve a személyiségműködés (A kritérium) patologikus szintjét a szelf (dimenziói: identitás, önirányítottság) és az interperszonális működés (dimenziói: empátia, intimitás) zavarai alkotják. A kutatás célkitűzése feltárni a szkizoid (inkább a negatív tüneteket túlsúlya jellemi) és a szkizotíp (inkább a pozitív tünetek túlsúlya jellemzi) személyiségjegyek különbségeit az elkerülő viselkedés és az interperszonális kapcsolatok empátia dimenziójának tükrében. Módszer. A vizsgálatot szubklinikai mintán végeztük el. A résztvevők száma 141 fő (110 nő, 31 férfi), átlagéletkoruk 32 év (range:19-66; szórás: 12.0). Használt kérdőívek: Szkizotípiás Személyiség Kérdőív Rövidített verziója (SPQ-RS), Közvetlen Kapcsolatok Élményei Kérdőív (ECR), Interperszonális Reaktivitás Indexet (IRI). A résztvevőket három csoportba soroltuk a pozitív és a negatív tünetek faktoraiban elért pontjaik szerint szórás alapján (alacsony, normál, magas). Eredmények: Az SPQ-RS pozitív tüneteivel az IRI fantázia és empátiás distressz alskálái korreláltak pozitívan, a negatív tünetekkel a perspektívafelvétel negatív korrelációt mutatott, az empátiás distressz pedig pozitívat. Második hipotézisünk vizsgálatakor a pozitív és a negatív tünetek alacsony, normál, magas súlyossági szintjeit képviselő csoportok között kizárólag az empátiás distressz, fantázia és elkerülés (ECR) dimenzióiban találtunk szignifikáns különbséget. Az elkerülést az IRI alskálái, a dezorganizált viselkedés, a pozitív és a negatív tünetek 98,5%-ban magyarázták mintánkon ($F(7,133)=1283$; $p<0.001$; adjR2=0.985; VIF 1.39-1.57 között). A logisztikus regresszió eredményei szerint a pozitív tünetek erősebben magyarázzák az elkerülést (ß=0.578; $p<0.001$), mint a negatív tünetek (ß=0.049; $p<0.001$). Konklúzió: A kutatás eredményeivel hangsúlyossá válik, hogy a terápiás javaslatok megválasztásánál szkizofrének kezelésében érdemes nem kizárólag a pozitív és negatív tünetek nézőpontjából közelíteni, hanem az elkerülő coping stratégiák és az empátiás képességek mint elkerülést mediáló tényezők oldaláról is. Az eredményekből valószínűsíthető, hogy az elkerülést lehet enyhíteni (1) közvetlen módon, mint elkerülő coping stratégia helyett más coping stratégiák alkalmazásával, vagy (2) a hatékony érzelemszabályozáson keresztül hatva az empátiás törődés és a perspektívafelvétel minőségi átstruktúrálásával vagy (3) az empátiás distressz csökkentésével. Eredményeink alapján méltán feltételezhetjük, hogy az elkerülés csökkentésével a szkizofrénia spektrumbetegségeinek prognózisa javulást eredményezhet – természetesen megfelelő farmakoterápiás kezelés és pszichoterápia mellett -, kiváltképpen azoknál a betegeknél, akik erősebb pozitív tüneteket mutatnak.

Paradigmaváltók? Új pszichoaktív szerhasználók demográfiai háttere és élettörténeti traumái

Császár Ferenc[1], Jávor Rebeka[2], Bognárné Erdős Márta Gabriella[2]
[1]Szigetvári Kórház Pszichiátriai Rehabilitációs Osztály
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Társadalmi Kapcsolatok Intézete

Rácz József és munkatársai az új pszichoaktív szerhasználat térhódítását paradigmaváltásként jellemezték, ami többek között a kezelést végző intézményeket is új kihívások elé állította. Kezdetben a figyelem főképpen a szerek fajtáira, hatásaira és a használat új kontextusaira irányult. A kutatások a rekordsebességgel megjelenő új vegyületek százait igyekeztek beazonosítani, emellett felmérni az interneten történő terjesztés és élménymegosztás főbb sajátosságait. Nemrégiben jelentek meg azok a kis mintán elvégzett kvalitatív kutatások, amelyek a szerhasználók élettörténetével, vagy a használathoz kötődő élmények kutatásával foglalkoztak, és ez az az irány, amelyhez saját vizsgálatunk is csatlakozik. Ebben a kutatásban 77, terápiát megkezdő ÚPSZ használó demográfiai adatait és az élettörténetük érzelmi szempontból különösen jelentős részleteit vizsgáltuk meg. A kutatás előnye, hogy a szerhasználatot laboratóriumi vizsgálat igazolta, így elkerültük az önbevallásból származó szokásos torzításokat. A 16 nő és 61 férfi életkora 18 és 45 év között változott (M = 29.52; SD = 6.95). Csupán 26% nem rendelkezett az általános iskolait meghaladó végzettséggel, és a materiális depriváció is csak a minta felét jellemezte. Fontos, hogy a mintában szereplő szerhasználóknak nem volt kizárólagosan választott szere, ami érdekes adalék lehet a Khantzian-i öngyógyítás koncepciójának felülvizsgálatához. Csaknem mindegyikük (>60) használt szintetikus kannabinoidokat, szintetikus katinonokat és alkoholt. A szülői szerhasználat magas: az apák közül 53-an használtak valamilyen szert, többségében alkoholt, az anyák közül pedig 29-en, főképpen alkoholt és benzodiazepineket. Az első szerző mindegyik válaszadóval felvette a Foley Life Interview magyar változatát. Tekintettel arra, hogy számos kutatás összefüggésbe hozza a korábbi traumákat a szerhasználattal, sőt, magát az ÚPSz-használatot is egyfajta traumaként írják le (Kassai, 2019), tematikus tartalomelemzéssel vizsgáltuk meg az interjúk egy érzelmileg jelentős szakaszát (mélypont, nadir point). A trauma meghatározásánál a DSM-5 definícióját vettük alapul. A 77 válaszadónál 70 esetben volt jelen egy vagy több traumatikus élmény, mint pl. súlyos szülői elhanyagolás, fizikai vagy szexuális bántalmazás, közeli hozzátartozó halálának a gyászfolyamatot nehezítő körülményei, a szerhasználatot kísérő kriminalizáció, hajléktalanság és áldozattá válás (pl. szexmunkások esetében), valamilyen súlyos betegség és öngyilkossági kísérlet. Eredményeink arra utalnak, hogy bár az ÚPSz valóban jelentősen átrajzolja a képet, két fontos tényező, a szülői szerhasználat és a megelőző traumatizáció jelentősége változatlan.

Szociálpszichológia 1.

Elnök: **Budavári-Takács Ildikó –** Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet

A munkahelyi pszichoterror és a versengés összefüggései

Budavári-Takács Ildikó[1]
[1]Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet

A munkahelyi pszichoterror (mobbing) mögött gyakran találunk versengő munkahelyi környezetet (Seigne,1998). A mobbing áldozatok gyakran írják le úgy a munkakörnyezetüket, mint ami feszült, stresszes, nagy a versengés, és feletteseik autokratikusak (O'Moore és mtsai., 1998). A versengés kutatását az 1990-es évekig meghatározta az a szemlélet, hogy a versengés és az együttműködés egymással szemben és egymást kizáró viszonyban állnak (Fülöp, 2008). A fordulatot az jelentette, amikor a kutatók felfedezték a versengés sokszínűségét és pozitív hatásait és megjelenik a versengés destruktív dimenziója mellett a konstruktív is (Fülöp, 1995, Tjosvold és mtsai., 2006). A destruktív-konstruktív dimenzió a mobbinggal összefüggésben is megjelenik, Glasl (1999) eszkalációs konfliktus modelljében, ugyanakkor a mobbinggal összefüggésben még nem vizsgálták ezt a tényezőt. A most bemutatásra kerülő kutatás célja, hogy megvizsgálja a konstruktív-destruktív versengés kérdőívet, ami 4 itemet tartalmaz a konstruktív és 7 itemet a destruktív versengésre vonatkozóan (Lauter, Polner, Orosz, 2012), ill. feltárjuk a mobbing összefüggéseit a munkahelyi versengéssel (destruktív/konstruktív). Hipotéziseink vizsgálatát online kérdőívvel végeztük. A kérdőív battériánk témakörei: szociológiai jellemzők, mobbing kérdőív (Schwickerath, Holz, 2014.), konstruktív-destruktív versengés kérdőív (Lauter, Polner, Orosz, 2012). A vizsgálati mintánk 1187 fő (18-65 év közötti, 857 nő, 330 férfi). Eredményeink: Első hipotézisünket, amely szerint a konstruktív-destruktív versengést mérő kérdőív (Lauter, Polner, Orosz, 2012) két faktora (konstruktív versengés és destruktív versengés) jól elkülöníthető egymástól, magas a strukturális és belső konzisztenciája, sikerült bizonyítani. Második hipotézisünket, miszerint minél magasabb pontszámot ad a vizsgált személy a mobbing skálákra (minél veszélyeztetettebb a mobbing által), annál magasabb pontszámot ad a destruktív skálára, vagyis a destruktív szervezeti légkör és a mobbing együtt jár, szintén sikerült bizonyítani. A két skála pozitívan korrelál. Végül, a harmadik hipotézist, miszerint minél magasabb pontszámot ad a vizsgált személy a mobbing skálákra (minél veszélyeztetettebb a mobbing által), annál kevesebb pontszámot ad a konstruktív skálára, vagyis a konstruktív szervezeti légkör és a mobbing fordított irányú összefüggést mutat, sikerült bizonyítani. A két skála negatívan korrelál.

Egy közösségi média influenszer kongruens és inkongruens szponzorált posztjainak hatásvizsgálata az önfeltárás, a személyes megjelenés és a paraszociális kapcsolat tükrében

Kalóz Nikolett, Buvár Ágnes[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

Háttér és célkitűzés: Az influenszer marketing olyan reklámozási forma, amely során közösségi média influenszerek ellenszolgáltatás fejében különböző termékeket és szolgáltatásokat népszerűsítenek. Jelen kutatás az influenszer marketing mögöttes pszichológiai folyamatait

kívánja feltárni az influenszer kommunikáció sajátosságaira és a termék-influenszer összeillés paradigmájára alapozva. Kutatási kérdéseink arra vonatkoztak, hogy magas paraszociális kapcsolat esetén az önfeltárás vagy a személyes megjelenés ellensúlyozhatja-e az inkongruens márka iránti alacsonyabb vásárlási szándékot az influenszer hitelességének megítélésén keresztül. Módszer: Hipotéziseink teszteléséhez egy 2 (kongruens, inkongurens termék) X 2 (kontroll, személyes megjelenés) X 2 (kontroll, személyes önfeltárás) online kísérletes vizsgálatot terveztünk és hajtottunk végre. Az ingeranyagokat előteszteltük. A kérdőív linkjét a posztban szereplő influenszer a saját Instagram sztorijában osztotta meg. A vizsgálat legfontosabb változóira 304-en válaszoltak (46% nő, életkori átlag: 25,3 év, szórás: 9,36). A minta 84,2 %-a követi az influenszert valamilyen közösségi média platformon. Az elemzéshez általános lineáris modellt és moderált mediációs modelleket használtunk. Eredmények: Az inkongruens márka esetében a személyes megjelenés növeli az influenszer vonzóságának megítélését alacsony paraszociális kapcsolat esetén, ez azonban a vásárlási szándék csökkenéséhez vezet. Ezzel szemben inkongruens márka esetén a személyes önfeltárás csökkenti az influenszer hitelességét (megbízhatóság és szakértelem), ami szintén negatívan hat a vásárlási szándékra. A fenti hatások nem jelentkeznek magas paraszociális kapcsolat esetén. Következtetések: Az önfeltárás és a személyes jelenlét leginkább az alacsony paraszociális kapcsolattal rendelkező válaszadóknál változtatta meg az influenszer vonzóságának és hitelességének megítélését, viszont egyik esetben sem vezetett az inkongruens márka vásárlási szándékának növekedéséhez. Eredményeinket magyarázhatják az influenszer feltételezett posztolási motivációira vonatkozó fogyasztói elképzelések: az inkongruens márka esetében a személyes jelenlét és az önfeltárás, mint a sikeres promóció vélt eszközei jelennek meg, nem pedig autentikus megnyilvánulások az influenszer részéről.

Családdal kapcsolatos proszociális szociálpszichológiai intervenciók és hosszútávú viselkedéses hatások

Orosz Gábor[1]
[1]Université d'Artois

Az előadásban két online randomizált kontrollcsoportos terepkísérletet szeretnék bemutatni, amelyek a családdal kapcsolatos proszociális motivációkra építettek és hosszútávú viselkedéses változásokat eredményeztek magyar fiatalok körében. Az első intervencióban (N=277) olyan egyetemisták körében, akik szüleinek nincs egyetemi diplomája, azt találtuk, hogy egy félórás intervenció után a random kontrollcsoporthoz kepést növekedett a tanulmányi átlaguk a félév végén és ez a növekedés meg is maradt további két félév során. A második félórás intervencióban (N=801) néhány rövid történet elolvasása után arra kértünk fiatal felnőtteket, hogy adjanak tanácsot idősebb és digitálisan kevésbé kompetens rokonaiknak azzal kapcsolatban, hogy hogyan lehet álhíreket kiszúrni. Az eredmények szerint egy hónappal később az intervenció résztvevői a kontroll csoporthoz képest kevésbé korrektnek ítélték meg az álhíreket. Annak ellenére, hogy a két intervenció más területeken hozott hosszútávú hatást, egy dolog közös bennük: mindkettő a családdal kapcsolatos proszociális célokat mobilizálta.

A testképpel való elégedettség a közösségi médiában megjelenő testpozitív mozgalom tükrében

Schein Adél[1], Buvár Ágnes[2]
[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar,Pszichológia Intézet, MA hallgató
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Ember-Környezet Tranzakció Intézet

A közösségi médiában megjelenő idealisztikus testképet ábrázoló posztok a vágyott és a valós test diszkrepanciája következtében negatívan hathatnak a fogyasztók saját testképére. Ezt a hatást fokozza az idealisztikus normák magas internalizációja (Thompson & Stice, 2001). A 2000-es évektől megjelenő testpozitív mozgalomnak köszönhetően nőtt az igény az autentikus, diverz testábrázolásra a közösségi média felületein (Csabai, 2019). A mozgalom létrejöttéhez jelentős mértékben járult hozzá a testkép pozitív pszichológiai megközelítése. Feltáró kutatásunk célja az idealisztikus és testpozitív posztokkal kapcsolatos implicit és explicit attitűdök mint lehetséges mediátor-változók vizsgálata a testideál internalizáció és a testtel való elégedetlenség összefüggésében. A vizsgálatban 148 nő vett részt (életkori átlag: 31,2, szórás: 13,8). A modellben szereplő főbb változókat a következő tesztekkel mértük: Implicit Asszociációs Teszt (IAT), Testi attitűdök tesztje (BAT), Megjelenéssel Kapcsolatos Szociokulturális Attitűdök Kérdőív-3, általános internalizáció alskála (SATAQ-3). Eredményeink szerint az internalizáció mértéke és a saját testtel való elégedettség szignifikáns negatív kapcsolatban álltak egymással. A testpozitív versus idealisztikus posztokkal kapcsolatos implicit és explicit attitűdök azonban nem bizonyultak mediátor változóknak, az internalizáció nem állt egyik preferenciával sem szignifikáns összefüggésben. Ugyanakkor az idealisztikus posztok iránti pozitívabb implicit és explicit attitűd is magasabb testi elégedettséggel járt együtt. Továbbá, az internalizáció és a testtel való elégedettség kapcsolatában az idealisztikus posztok iránti explicit pozitív attitűd mediátor változónak bizonyult: a magasabb internalizáció pozitívabb attitűdökkel és magasabb testi elégedettséggel járt együtt. Végül ugyan a magasabb internalizáció a testpozitív posztok esetében is pozitívabb explicit értékeléssel járt együtt, azonban az nem állt összefüggésben a testi elégedettséggel. Eredményeink alapján elmondható, hogy a normák internalizációja pozitív összefüggésben van mind az idealisztikus, mind a testpozitív posztok értékelésével. Viszont a testpozitív posztok testképre gyakorolt pozitív hatása megkérdőjeleződik, mivel azok explicit pozitív értékelése nem jár együtt nagyobb testi elégedettséggel. Ezzel szemben az idealisztikus posztok explicit értékelése mediálja az internalizáció és a testi elégedettség közti pozitív kapcsolatot. Ugyanakkor az internalizáció és a testi elégedettség közti direkt kapcsolat negatív. Eredményeinket magyarázhatja a testpozitivitás általános normája, illetve az esetlegesen továbbra is fennálló vágyott és valós testalkat diszkrepanciája is, melynek feltárására további kutatásokat javaslunk.

Stratégiák és játékostípusok az Árvízi Védekezés során

Fehér Adrián[1], Putz Ádám[2]

[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A már jól bevett szociális dilemma paradigmák nagyban hozzájárultak az emberi viselkedés egyes aspektusainak megértéséhez bizonyos társas helyzetekben. Mivel azonban sokszor limitált ezeknek az eredményeknek az általánosíthatósága, szükségét éreztük egy olyan kísérleti paradigma megalkotásának, ami az eddigieknél pontosabban tud szimulálni egy valós csoportközi helyzetet. Az Árvízi Védekezés során nem csak az egyén és a saját csoportja közti dinamikákat, hanem a másik csoporttal szembeni viselkedését, valamint a két csoport egymáshoz való viszonyát is nyomon lehet követni. A játék során két 4 fős falunak kell együttműködnie, hogy megállítsák a feléjük tartó árvizet, miközben arra is megvan a lehetőségük, hogy önzően bánjanak az erőforrásaikkal. Online adatgyűjtés során a résztvevők (N=383) két kondícióban, két kört játszottak az Árvízi Védekezéssel. Az egyik kondícióban a játék vizualizálása során mindkét falut homogén szürke házak reprezentálták, míg a másik kondícióban az egyik falu kék, a másik piros házakkal volt megjelenítve. A részvevőknek a játék után ki kellett tölteniük a sötét személyiségvonások mérésére szolgáló SD3 magyar verzióját, valamint a viselkedés gátló és aktiváló rendszerét mérő BIS/BAS skálákat. Látens profilanalízis segítségével 5 elkülönülő stratégiát, valamint 5 játékostípust azonosítottunk. A saját falu védelmét preferáló stratégia szignifikánsan többször jelent meg kék-piros kondícióban, mint a szürkében, ami összhangban van a minimális csoport paradigmával. A magasabb machiavellizmus pontszám önzőbb stratégiákat valószínűsített, míg a magasabb jutalomérzékenység biztonságosabb, az elért pontszám maximalizálását célzó stratégiákat hozott magával. Az eredmények alapján ez a kísérleti paradigma már jelen formájában is jól szimulálja a csoportközi helyzeteket, de későbbi kutatások során pontosabban kontrollált körülmények mellett, sokkal informatívabb eredményeket kaphatunk.

Szociálpszichológia 2.

Elnök: **Szabó Zsolt Péter –** Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem

Egy sikertelen szociálpszichológiai intervenció tanulságai: Morális példák a magyar kontextusban

Szabó Zsolt Péter[1], Szekeres Hanna[2]
[1]Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Ergonómia és Pszichológia Tanszék
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A csoportok történetében mélyen gyökerező konfliktusok esetében a szociálpszichológia által hagyományosan javasolt konfliktusmegoldási módok hatástalanok lehetnek. Vizsgálatunkban ún. morális példákon alapuló intervenciók hatékonyságát teszteltük kevés sikerrel. A morális példák olyan személyek, akik jelentős egyéni kockázatvállalás mellett segítették a konfliktusban lévő másik csoport tagjait (pl., az életüket kockáztatták a tetteikkel). Egy saját csoportból és egy külső csoportból lévő morális példa hatását vizsgáltuk összesen 405 fő részvételével. A morális példa csoporttagsága mellett manipuláltuk még a prototipikusságát is

(sokan vs. kevesen segítettek). A csoportközi viszonyokat mérő kvantitatív mutatók mellett nyitott kérdésekkel is vizsgáltuk a morális példák hatását. A morális példák, akár prototipikusak voltak, akár nem, semmilyen hatással nem voltak a csoportközi viszonyokra a kvantitatív válaszok szintjén: nem növelték a csoportok közötti bizalmat, a külső csoport iránti pozitív érzelmeket, a csoportközi kontaktusra való hajlandóságot. A kvalitatív válaszok bepillantást engedtek a vizsgálati személyek gondolkodásába: a saját csoportból való pozitív példa bizonyítéka volt a saját csoport pozitív természetének és "alibiként" szolgált a csoport tagjai számára (a felelősséget ezzel más csoportokra hárítva), a külső csoportból való pozitív példa pedig szabályt erősítő kivételként jelent meg. Véleményünk szerint vizsgálatunk nem vonja kétségbe a morális példákon alapuló szociálpszichológiai intervenciókat, hanem árnyalja azt a kritériumrendszert, ami a szakirodalomban az elmúlt években körvonalazódni kezdett. A morális példákon alapuló szociálpszichológiai intervenciók hasznosak lehetnek a csoportközi viszonyok rendezésében, ugyanakkor a megtervezésük gondos előkészületet igényel. A jövőben ilyen típusú intervenciókat szeretnénk tervezni, felhasználva a mostani vizsgálatok tanulságait.

Az ellenzéki összefogás 2022-es parlamenti választási vereségének szociálpszichológiai okai

Kiss Szabolcs – Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Jelen előadás az ellenzéki összefogás választási vereségének szociálpszichológiai okait veszi sorra. Először röviden a kauzális magyarázatok szerepéről lesz szó az emberi megismerésben. Ezt követi a szociálpszichológiai heurisztikák tárgyalása az emberi döntéshozatalban. Az egyik az ún. affektus-heurisztika, amely valószínűleg fontos szerepet játszott a vereségben, mert a Fidesz nagyban épített a háborútól való félelemre. Ennek során olyan félelemérzet alakult ki, amely az emberek egyik legalapvetőbb szükségletét, a biztonságot célozta meg. Itt tehát igen releváns Maslow közismert motivációs piramisát bevonni az elemzésbe. Ennél a pontnál az ún. morális pánik is szerepet játszott, amire a Fidesz a kampányban és máskor is építeni szokott. Továbbá az ún. felismerési heurisztika megjelenése is felvethető a választások során. Eszerint az ismert jelöltre többen szavaznak, mint egy ismeretlenre. További magyarázatként tárgyaljuk a Márki-Zay Pétert hibáztató felfogásokat is, amelyeket a bűnbakképzés szintén jól ismert társadalomlélektani mechanizmusába helyezzük el. Ezzel kapcsolatban megjelent az a nézet is, hogy hiba volt azt gondolni, miszerint a választásokat a Fideszből kiábrándult jobboldali szavazók döntik el, akik éppen majd Márki-Zay Péterben látják az alternatívát. Kitérünk a választói viselkedés ún. átfordulás az utolsó pillanatban nevű jelenségére, amivel magyarázni lehet, hogy a közvéleménykutatások miért nem látták előre a Fidesz kétharmados győzelmét. A kauzális magyaráztok körében felmerül egy nemzetkarakterológiai elképzelés is, miszerint a magyar népesség alapvetően paternalista, akinek szüksége van egy apa figurára, erős vezetőre s ezt Orbán Viktorban látja. Fontos megemlíteni azt a pszichohistóriai magyarázatot is, miszerint hazánkban a nagy politikai átfordulások vagy rendszerváltozások mindig külső hatásra következtek be. 2022-ben nem volt ilyen nemzetközi fejlemény. Az a magyarázat is megjelent, miszerint a magyarok alapvetően a pénztárcájuk szerint szavaznak, s a Fidesz jelentős pénzmennyiséget osztott szét a választások előtt. Sokszor emlegetett oki tényező a Fidesz által kialakított választási rendszer, a média- és a propagandafölény (pl. plakátfölény,

etc.). Ezért nem meglepő, hogy némely elemző a Fidesz által fenntartott ún. kommunikációs karantént emleget, amely kizárja, hogy az ellenzéki üzenetek eljussanak a választókhoz. Egy további magyarázat szerint kognitív korlátaink miatt nem ismerjük a vidéki kistelepülések lakóinak gondolkodásmódját, észjárását, kognitív stílusát, attitűdjeit. További magyarázatként felmerül a szociálpszichológia ún. rendszerigazolás elmélete, miszerint az emberek hajlamosak a fennálló politikai rendszert támogatni. A magyarázatok között megjelent az ún. kollektív egoizmus vagy a hasonló kollektív nárcizmus faktor is. Forgács Józsefék a korábbi választások során statisztikailag szignifikáns korrelációt találtak a kollektív nárcizmus és a Fideszre való szavazás között.

Lengyelországba, illetve Magyarországra menekült ukrán személyek integrációs attitűdje

Molnárné Kovács Judit[1], Csukonyi Csilla[1]
[1]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér: Az orosz-ukrán háború kezdete óta milliók menekültek Ukrajnából el, többek között Lengyelországba és Magyarországra is. Ismert különbség van a két országba érkező ukrán menekültek maradási és beilleszkedési szándékát illetően: Lengyelországban arányaiban többen maradnak a belépő menekültek közül, noha a többsége a Lengyelországba lépő menekült személyeknek sem marad az országban. A munkaerő-piaci beilleszkedést segítő támogató jogi szabályozások tekintetében nincs sok különbség a két ország között, de a lengyelországi integrációt segítheti a már a háború kezdete előtt is jelen lévő nagyszámú ukrán bevándorló, valamint a nyelvi különbségek könnyebb áthidalhatósága. Az integratív szándék megfogalmazását a tettrekészség is befolyásolhatja, mely nagyban a mentális egészség függvénye. A háborús konfliktusoknak a mentális egészségre gyakorolt káros hatása egészen egyértelmű (Vieira et al., 2022). Tanulmányunkban arra kerestük a választ, hogy az integratív szándék milyen fokú összefüggést mutat a mentális állapottal, az észlelt társas támasszal és azzal, hogy melyik országbeli integrációs szándékról van szó. Módszer: Négyszáz lengyelországi (359 nő), és 328 magyarországi (233 nő) ukrán menekült (mindkét mintában 18 és 65 év közötti személyek, 37 év átlagéletkorral) töltötte ki kérdőívünket (a kutatást a NAWA, Polish National Agency for Academic Exchange támogatta, "The fate of young Ukrainians on the labor market in Central Europe", együttműködő partner a Pedagogical University of Krakow, Damian Liszka és Pawel Walawender). A szocio-demográfiai adatokon kívül az integrációs attitűdre voltunk kíváncsiak (Kim, 2009) a társas támogatottság (PRQ2000; Weinert, 2003) és a poszttraumás stressz-szindróma (PCL-5; Weathers et al., 2013) tüneteivel összefüggésben, tekintettel a kontextusra is, vagyis, hogy Lengyelországban vagy Magyarországon történő alkalmazkodásról van-e szó. Eredmények: A variancia 38%-át magyarázó modellünk szerint az integratív attitűddel legszorosabban együttjáró tényező a társas támasz ($\beta = 0{,}58$). De pozitív kapcsolatot mutat az integrációs attitűd a PTSD tünetek jelenlétével is ($\beta = 0{,}142$). Lengyelországban erősebb az integratív attitűd ($\beta = 0{,}117$), s a PTSD tünetek jelenléte esetén való integrációs szándék is ($\beta = 0{,}125$). Következtetések: Az integrációs szándékot nagyban befolyásolja a kontextus, de a társas támogatottság és a PTSD (váratlan módon pozitív) kapcsolata az integrációval mindkét mintában jelen volt. A PTSD-vel kapcsolatos összefüggést értelmezésünk szerint a poszttraumás növekedési potenciál magyarázhatja, valamint az, hogy a komoly traumák egyrészt attól is visszatartják a

személyeket, hogy visszamenjenek, és talán attól is, hogy továbbmenjenek. A súlyos PTSD tüneteket mutatókkal (a minta közel fele esik ebbe a kategóriába) való foglalkozás komoly támogatási feladatot jelöl ki az ellátórendszerek számára.

Énhatékonyság-érzés és a társadalmi problémák kezelése

Nagy Luca Zsuzsa[1], Balázs Katalin[1]
[1]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Az aktuális társadalmi problémák hatásai (pl. energiaválság, pandémia, klímaválság) jelentősen felerősödtek. A társadalom tagjai saját bőrükön tapasztalhatják ezek negatív következményeit, így a lehetséges közbelépési módok kommunikálása elengedhetetlen. A társadalmi célú kommunikáció célja éppen az, hogy a társas problémák megoldása érdekében kedvező attitűdök kialakítására ösztönözze még az egyébként kevésbé érdekelt befogadókat is (pl. Sas, 2010). A társadalmi célú kommunikációk lényeges eszközei a társadalmi célú reklámok (Donovan és Henley, 2010), a TCR-ek. Alkalmazott pszichológiai kutatásunk célja volt, hogy komplex módon feltárja a társadalmi célú reklámkommunikációk hatékonyságának, valamint a társadalmi problémák megoldására vonatkozó viselkedéses szándékok mögöttes tényezőit. Elméleti hátterét az üzenetek kognitív feldolgozására vonatkozóan Rogers Védelemmotivációs Elmélete (PMT, pl. Rogers, 1975, 1983) és a Kiterjesztett Párhuzamos Feldolgozási Modell (EPPM, Witte, 1992) jelentette; továbbá a reklámhatékonyságot befolyásoló komponensek (pl. reklámkreativitás, reklámok általi érzelemkeltés) irodalmának tanulmányozása. Online kérdőíveken keresztül a vizsgálati személyek 12 TCR-t tekintettek meg a nők és gyermekek bántalmazása, diabétesz és szűrése, vezetés közben történő mobilhasználat, klíma- és állatvédelem témáiban. Az egyes reklámingerekhez kapcsolódóan lekérdeztük a reklámokban közölt problémák észlelt komolyságát, a problémákra vonatkozó észlelt fogékonyságot, a befogadó a probléma megoldására vonatkozó észlelt énhatékonyságát, és a megoldást segítő javasolt viselkedés észlelt válaszhatékonyságát. A résztvevők megjelölték a reklámok által keltett érzelmeiket, és értékelték a reklámok ötletességét. A TCR-ekben közölt problémák megoldására vonatkozó viselkedéses szándékaikról is kérdeztük őket, továbbá Buvár (2019) nyomán az általános reklám iránti attitűdök is felmérésre kerültek. A vizsgálati mintát 432 felnőtt alkotta. Az eredmények alapján a reklámkiértékelés tényezői közül elsődlegesen az észlelt énhatékonyság, továbbá az észlelt válaszhatékonyság emelkedtek ki, mint amelyek jelentős hatással vannak a problémák megoldására vonatkozó szándékok alakulására. A kreativitás egyaránt hatással volt a szándékokra; ezt a kapcsolatot a kiértékelési tényezők mediálták. Úgy tűnik, hogy a reklámkommunikációk hatékonysága érdekében fontos lehet információt nyújtani a befogadók számára azt illetően, hogy ők maguk hogyan lehetnek hatékonyak adott probléma megoldásában, valamint, hogy a reklám által közölt viselkedéses javaslat miért, miként lehet hatékony a megoldásra vonatkozóan. A kutatás további fontos megállapítása, hogy a meggyőzőség érdekében a társadalmi célú kommunikációknak érdemes lehet fokozott figyelmet szentelnie a kognitív kiértékelés tényezőinek tanulmányozására. A kutatás végrehajtása az Innovációs és Technológiai Minisztérium ÚNKP-19-3 kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának támogatásával valósult meg.

Music Curricula and Coloniality: The impact of Higher Education Institutions in the Social Perception of Minority Groups' Cultural Identities

Adrian Estrela Pereira[1], Do Thi Dung[1], Nourhane Snani[1], Byambasuren Nyamkhuu[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

The establishment of a higher education curriculum involves not only selecting the subjects that integrate the course but also choosing the contents that will not be presented and studied. The criteria for this selection may include conscious and unconscious decisions that incorporate comprehensions related to the applicability, usefulness and value of different kinds of knowledge. As has been agreed by multiple authors from different scientific fields, the content that represents or is appreciated by dominant groups tends to be predominant in the curricula of diverse courses. However, the general assumption that the curricula are neutrally instituted may trigger and support the comprehension that certain kinds of knowledge are more valuable than others. Following this trail, the matters that are prized by dominant groups tend to be privileged in the knowledge hierarchy. From a postcolonial viewpoint, the impartiality linked to curricula can be understood as a domination mechanism that affects social, political, economic, and psychological dimensions. Especially in Latin America, the term coloniality has been employed to address the psychological effects of colonialism. In this context, primarily focusing on underrepresented groups, the following investigation has as its main aim to discuss the impacts of western-centered-higher-education music curricula in the reinforcement of general social perceptions regarding the relevance of the knowledge and traditions that characterize different cultural identities. To support the main purpose, this study presents three specific aims: 1) to present the postcolonial understanding about the effects of coloniality in modern societies; 2) to introduce the discussions that connect music education and the development and establishment of cultural identities; and 3) to reflect on the impact of prestigious education-oriented institutions in peoples' comprehensions regarding engagement in cultural activities of minority groups. In order to reach the proposed aims, this article employs the qualitative documental analysis as its methodological approach for identifying the sources, examining the materials and selecting the appropriate scientific publications to support and foster the presented discussions. Considering the social, political, educational and economic weight that can be attributed to higher education institutions, this investigation defends that a proper understanding of the social and psychological effects that a colonized curricula can have in broader levels of society can not only empower students, professors and courses' coordinators as agents of changing but also stimulate these individuals to act in both personal and institutional levels for the promotion of balanced and democratic relations among social groups that embrace different cultural identities.

Művészetpszichológia

Elnök: Palkó-Arndt Bernadett – Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

Jelentés és szimmetria nélküli tetszésítéletek követése szemmozgásokkal
Palkó-Arndt Bernadett[1], Illés Anikó[1]

[1]Moholy-Nagy Művészeti Egyetem

Egyértelműek a korábbi eredmények a szimmetrikus és a jelentésteli képek preferenciájáról, és arról, hogy mindkettő jelentősége csökken a művészeti szakértelemmel. A szakirodalomban fellelhető vizsgálatok e két tényezőt többnyire külön-külön tesztelik, mi ezeket a tényezőket azonos ingeranyagon végeztük. Remote eyetracker eszközzel készítettünk egy kényszerválasztásos preferencia feladatot, korábban empirikusan tesztelt, a fent említett jellemzőket (szimmetrikus-aszimmetrikus, jelentésteli-jelentéstelen) variáló képek felhasználásával. Vizsgálatunkba 31 művészeti szakértőt (átlagéletkor=25,5, ebből 5 férfi, 26 nő) és 39 laikust (átlagéletkor 21,7 év, ebből 10 férfi, 29 nő) vontunk be. Regisztráltuk a résztvevők preferenciáit, a válaszok várakozási idejét és a szemmozgásokat. Egy rövid kérdőív segítségével demográfiai adatokat és információkat gyűjtöttünk a szakértelem szintjéről, hogy ki tudjuk választani azokat a résztvevőket, akik megfelelnek a művészeti szakértelem kritériumainak. Eredményeink megerősítik azokat a korábbi adatokat, miszerint a laikusok előnyben részesítik a szimmetrikus és jelentésteli ingereket. Továbbá az észlelt szemmozgások eredményei különbségeket mutatnak a szakértői és nem szakértői csoportok között, nevezetesen, hogy a szakértők több időt töltenek a nem szimmetrikus képeken. A szakkádok számának és hosszának, valamint a fixációs idő elemzése új hozzájárulást ad az esztétikai preferencia szakértelemmel változó természetének megértéséhez. Lényeges különbségek vannak a művészeti szakértők és laikusok vizuális esztétikai feldolgozásában (pl. szimmetriapreferencia és jelentéspreferencia), de van egy fontos hasonlóság is: a prototipikus megjelenés preferálása.

Kísérteties világunk - Akkor és most

Deák-Kovács Tímea[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

Sigmund Freud Das Unheimliche (1919) című esszéjének 2019-ben volt esedékes a centenáriuma, éppen akkor, amikor a COVID-19 felütötte a fejét a világban. Magyarul az "Unheimliche" kifejezés leginkább „kísértetiesként” vonult be a köztudatba Erős Ferenc és Bókay Antal 1998-ban megjelent fordítása nyomán. Ha Dragon (2017) fordítási javaslatait a „kísérteties” alternatíváiként figyelembe vesszük, akkor a „hátborzongató”, „szorongató”, vagy „nyugtalanító idegenség” kifejezések közelebb hozhatnak bennünket a fogalom komplexitásához. De mi is pontosan az "Unheimliche"? Az évszámokon túl mi ad okot a párhuzamra? Freud eredetileg azt mondja az immáron 104 éves tanulmányában, hogy „gyakran és könnyen kísérteties lehet az, ha a valóság és a fantázia közötti határok elmosódnak, ha valamivel, amit eddig fantasztikusnak tartottunk, ténylegesen szembetaláljuk magunkat” (Freud, 1919/2001). Ez az élmény a koronavírus miatt bekövetkező bezártság, a hol önkéntes, hol kényszerű karantén-helyzetek kapcsán áthatotta a mindennapjainkat. Amikor kimerészkedtünk az úgynevezett valóságba, addig csak disztópikus filmekből ismerős állapotokkal találtuk szemben magunkat: egymástól távolságot tartó, magányos, maszkos emberek rótták az utcákat. Ha otthon maradtunk, akkor a digitális tér lett az életünk valódi színtere, ahol online konzultáltunk, döntően csak egymás arcát láttuk, a testünk többi része,

mintha megszűnt volna létezni, csupán a fantáziánk terméke maradt. Ha pedig ebbe a gépezetbe olyan tényezők is beleszóltak, mint az internet vagy a különböző online platformok technikai problémái és szakadozott képpel vagy hanggal találtuk szemben magunkat, akkor a fantáziánk még erősebb szerepet kapott a digitális találkozók során. Mikor úgy tűnhetett, végre túljutottunk a vírushelyzeten, kitört a háború, elszabadult az infláció, következett az árak, illetve bizonyos termékek esetében a vásárolható mennyiségek korlátozása. Az elmúlt pár év olyan fordulatokat hozott, amelyek előtte elképzelhetetlenek volt számunkra. Előadásomban szeretném bemutatni a Freud által leírt „Umheimliche" élmény és a jelenünk, illetve közelmúltunk nehézségei által okozott benyomások közötti hasonlóságot.

"Alone Together" a zenei improvizáció mentálhigiénés funkciói

Kemény Viktor[1], Bandi Szabolcs Ajtony[2], Vida Dorian[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A zenei improvizáció egy számos zenei tradícióban megjelenő spontán kifejezési forma, amit pszichológiai hatásai miatt terápia folyamán is régóta használnak. A zene pszichológiai funkciói, mint például az intraperszonális és interperszonális érzelmek szabályozása viszont nem csak a terápiás térben, hanem a mindennapi használatban is jelen van. Feltételezhető tehát, hogy az aktív zenélésnél, azon belül is a spontán zenei improvizálásnál szintén megjelennek a zene ismert pszichés funkciói. Jelen kvalitatív kutatás célja az, hogy feltárja a zenei improvizálásra jellemző fenomenológiai jellemvonásait, az improvizálás mögött rejlő pszichés motívumokat. Továbbá, hogy feltárja a zenei improvizáció pozitív mentálhigiénés hatásait a mindennapi életben. A résztvevő összesen 11 zenésszel (négy képzett jazz, 3 képzett klasszikus és 4 autodidakta könnyű zenész) félig strukturált interjúkat vettünk fel. Interpretatív fenomenológiai analízis segítségével három főtémát találtunk, amelyek az affektivitás, a közös élmények és az esztétikai törekvések motívumait tartalmazták. Az IPA elemzés csoportszintű különbségekre is rámutatott a kiemelkedő témák dominanciájában: az érzelem-szabályozás jelentősége teljesebb az autodidakta zenészeknél, míg a felkészültség és az intencionalitás a jazz zenészeknél dominánsabb motívum. A feltárt témák alapján egyrészről feltételezhető a zenei improvizáció pozitív hatása a mentális jóllétre, mivel médiumként szolgálhat az interszubjektivitás megélésére, az érzelmek kifejezésére és explorációjára. Emellett flow élmények forrása is lehet, mivel az autotelikus személyiség diszpozíció aktív és receptív vonásait is igénybe veszi a spontán zenei alkotás.

„Nervous blues" - Flow élmény facilitálása és a zenei teljesítményszorongás csökkentése csoportos zeneterápia segítségével

Kemény Viktor[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

A zenélés és mások előtt való fellépés egyszerre lehet hatalmas öröm és szorongás forrása is. Csíkszentmihályi Mihály Flow koncepcióját először zenészeken és sportolókon végzett interjúja során írta le. A Flow, vagyis áramlat élmény tökéletes elmélyülésével és pozitív érzelmi töltetével szemben ott van a zenészeket érintő másik gyakori érzelmi állapot, a zenei teljesítményszorongás. Ez a zenészeket érintő szociális szorongás-fajta olyan mértékűvé válhat, hogy megakadályozhatja a sikeres fellépést és a zenészt karrierje korai elhagyására is késztetheti. Viszont a zeneterápiás módszerek hatékonynak bizonyultak nemcsak a zenei teljesítményszorongás csökkentésében, hanem flowélmény generálásában is. Kutatásunk célja egyrészt ennek az ellentmondásnak a feltárása, másrészről pedig, hogy teszteljük egy olyan, zeneterápiás módszerekre épülő csoportos tanácsadási intervenciós program hatékonyságát, amellyel növelni lehet a résztvevők flow-élményre való érzékenységét és ezáltal csökkenteni a zenei teljesítményszorongásuk káros hatásait! Kutatásunkban komplex módon, epizodikus interjúk Interpretatív Fenomenológiai analízisével, valamint Flowélményt, adaptív és maladaptív perfekcionizmust, zenei teljesítmény-szorongást és általános jóllétet mérő kérdőívek segítségével mértük fel az intervenciós program előtt és után a résztvevők zenéléssel és fellépéssel kapcsolatos attitűdjét, motívumait és élményvilágát. A tréning maga dramatikus és improvizációra épülő zeneterápiás módszereket tartalmaz, amelynek célja pozitív zenei élmények keltése, valamint a belátás és az önismeret fejlesztése a negatív tapasztalataikkal szemben. Az eredmények kiértékelése még folyamatban van, elvárásaink szerint viszont a tréning hatékonynak bizonyulhat a zenéléssel kapcsolatos maladaptív attitűdök és a zenei teljesítményszorongás csökkentésében, valamint a flowélmény facilitálásában.

"Kreálok valamit, csak így szavakból!" - mesterséges intelligencia és művészet az énkép-mérésben

Kellerwesel Klaus[1], Ujhelyi Adrienn[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A tetszőleges szövegi bemenet alapján képeket alkotó mesterséges intelligenciák elterjedése komoly lehetőségeket tartalmazhat a pszichológia számára is. Jelen kutatás során egy kvantitatív és kvalitatív módszereket szintetizáló és a résztvevő számára is élvezetes új énkép-mérő módszer kidolgozására tettem kísérletet. A módszer elődjei közé tartoznak a különböző nyitott kérdéses önjellemzések, az önarcképfestés művészetterápiai tradíciói, illetve a számítógép-alapú testképvizsgáló eljárások. A kutatás első fázisában 11 ember vett részt, akik fejenként 50-60 tetszőleges formátumú képet készítettek magukról a Midjourney nevű mesterséges intelligencián alapuló művész-szoftver segítségével. Az egyes képek alapjául szolgáló parancssorokat kategória-elemzésnek vetettem alá, a résztvevőkkel pedig félig strukturált interjúkat vettem fel. A húsz állítás teszt mintájára felépített kategória-elemzések során szignifikáns egyéni különbségeket találtam a résztvevők által említett önjellemzési kategóriákban, a kategóriák időbeli változásában és a parancssorok szerkezeti felépítésében is, ami az általam kidolgozott elemzési módszer megfelelő érzékenységére utalhat. Hogy ezek a különbségek milyen szituációs vagy személyen belüli hatásoknak tulajdoníthatók, jelenleg is folyó kutatások tárgyát képezik, például a hagyományos nemi szerepekkel való azonosulás, az

evolúciósan kódolt személyészlelési minták, a flow állapotra való egyéni érzékenység, illetve az identitásállapot szerepének vizsgálatán keresztül. Az interjúk tanulsága szerint a résztvevők összességében egy izgalmas önismereti tanulásként, az identitásuk különböző aspektusaival való kísérletezésként élték meg a folyamatot. Többen megdöbbentek a gép képességeitől és saját művészi teremtőerejüktől, azonban az ember-gép kommunikáció félresiklásai több esetben megnehezítették a folyamatot. Az általam kidolgozott eljárás magában hordozza a potenciált arra, hogy a későbbiekben egy valid és reliábilis mérőeszközzé válhasson, nem csak az énkép, hanem bármilyen attitűd mérésére. Az énhatékonyság megtapasztalása, illetve az önismereti tanulás érzete pedig hosszútávon akár egy művészetterápiás felhasználásnak is az alapját képezheti. Mindemellett a módszer már jelenlegi állapotában is érdekes belátásokhoz vezetett az öndefiniálás folyamatával és az ember-gép együttműködés nehézségeivel kapcsolatban. Jelen kutatás az ELTE PPK Szociálpszichológia Intézetének a támogatásával, és Dr. Ujhelyi Adrienn témavezetésével jött létre.

Munka- és szervezetpszichológia

Elnök: **Szatmáriné Balogh Mária** – Convictus-Consult Kft.

Munkahelyi komplex krízis- és traumakezelés tapasztalatai

Szatmáriné Balogh Mária[1]
[1]Convictus-Consult Kft.

A szerző 1998 óta szerződéses viszony alapján segíti több szervezet traumát átélt munkatársainak az élmények feldolgozását és azok integrálását a súlyos PTSD kialakulás esélyének a csökkentése, megelőzése érdekében. A munkához hozzátartozik, hogy időnként a történés helyszínére is kell menni közvetlenül a kritikus esemény után, és azonnal felvenni a kapcsolatot az érintettekkel, valamint gondoskodni a testi és pszichés biztonságukról. A rendszerszemlélet alapján a munkahelyi kríziskezelésnek vannak szervezeti-, vezetésre vonatkozó, kommunikációs, valamint HR-es vonatkozásai is, amelyek ugyanúgy fontosak, mint közvetlenül az érintett munkatársaknak vagy éppen a véletlenül jelen lévő ügyfeleknek szóló szervezeti és pszichológiai tanácsadási, esetleg rövid terápiás szolgáltatás. Egyik nagyon fontos tapasztalat, hogy a biztonságos irodából/rendelőből ki kell tudni menni a történés helyszínére, ahol a bizalomra épülő rapport megköthető. A segítség minél korábbi érkezésének kiemelkedő jelentősége van! Úgy működik, mint az imprinting: az erős érzelmi állapotok átélése miatt a személyes figyelem különös értékkel bír. Nagyon fontos az a körülmény is, hogy a hosszú terápiának kicsi az esélye a vállalati finanszírozás miatt, ezért hatékony, hatásos és modern eljárásokra van szükség a feszültség csökkentéséhez és a feldolgozás elősegítéséhez, mint amilyen például a Brainspotting vagy az Eye Movement Desensitization and Reprocessing (EMDR), kombinálva a verbális eszközökkel. A jó hír viszont, hogy a vállalatok a kockázatkezelés miatt egyre inkább hajlandóak odafigyelni a munkatársaik pszichés állapotára – különösen a COVID járvány óta. Ezekről és még más tényezőkről fog szólni az előadás a komplex szemlélet tükrében több, mint 20 évnyi tapasztalat összegzéseként.

Vállalkozók racionálisnak vélt döntéseinek illúziója

Németh Gergely[1]
[1]Budapesti Metropolitan Egyetem, Menedzsment Intézet

A vállalkozók döntéseik meghatározzák a későbbi sikerességüket. Nem mindegy tehát, hogy milyen minőségű döntéseket hoznak. A döntéseik mintázatainak megismerése nyomán segíthetjük őket, hogy jobb döntéseket hozzanak, illetve segíthetjük őket abban is, hogy kikerülhessék azon csapdákat, amelyeket minden ember elkövet. Mindennapi döntéseink során élünk egyszerűsítésekkel, önkiszolgáló torzításokkal, sémákkal, heurisztikákkal, amelyek alapvetően megkönnyíthetik életünket, de legalább ugyanakkora csapdát is jelentenek a döntések eredményessége, sikeressége szempontjából. Azt kutattam több vizsgálatban, hogy mely döntési heurisztikák (torzítások) segítik, és melyek azok, amelyek hátráltatják adott vállalkozót adott döntési helyzetben. Nem meglepő módon az derült ki, hogy a döntések adott kontextusban, és az adott döntés adott időbelisége is számítani fog. A döntési mintázatokat egy vállalkozói folyamat-modellbe illesztettem, ez ugyanis praktikusnak mutatkozott, hogy adott vállalkozói életszakaszhoz lehessen kötni adott döntési mintázatokat. Az előadás során, mind a vállalkozói folyamatot, mind a stációkhoz köthető döntési mintázatokat és vállalkozói (egyéni) és szervezeti szintű kompetencia szükségleteket ismertetem, amelyek újdonságként jelentek meg a kutatásom során. Mindezeket az újdonságokat korábban a doktori kutatásomban publikáltam (2018), valamint korábbi publikációimban és a posztdoktori munkámban folytattam. 2022-ben az Akadémiai kiadó által kiadott 'A vállalkozói lét illúziója' c. könyvemben foglaltam össze.

A munkahelyi egészségtudatosság és a hatékonyság összefüggései

Varga-Felföldi Enikő[1], **Hőgye-Nagy Ágnes**[2]
[1]Hydro Extrusion Hungary Kft.
[2]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Bevezetés: A COVID-19 világjárványt követően elkerülhetetlennek bizonyult, hogy a munkáltatók kitüntetett figyelemmel és aktivitással építsenek fel egy olyan stratégiai akciótervet, mely kifejezetten a munkavállalók mentális egészségére és munkahelyi jóllétére helyezi a hangsúlyt. A munkahelyi egészségfejlesztésbe fektetett erőforrások ugyanakkor megtérülnek hosszú távon, hisz a munkavállalók egészségmagatartása pozitív irányba változik, amelynek eredményeképp jóllétük is nő. Azonban minden igyekezet ellenére, a legtöbb szervezet továbbra is csak az egyéni szintű beavatkozásokra összpontosít, és „tüneti kezelést" alkalmaz, ahelyett, hogy szervezetszintű változásokat eszközölne a stresszorok megszüntetésére. Jelen kutatás célja annak felmérése, hogy a munkahelyi egészségtudatosságra való törekvés milyen kapcsolatban áll a szervezeti szintű pszichoszociális kockázatkezeléssel, valamint a munkahelyi jólléttel. Módszer: A tervezett vizsgálatban a munkahelyi stressz, jóllét, teljesítmény, munkahelyi egészségtudatosság és a szervezeti légkör összefüggéseit vizsgáljuk. A vizsgálat lebonyolításának eszközeként olyan kérdőíveket alkalmaztam, amelyek itemei specifikusan a fentebb megnevezett területekre fókuszálnak. A kérdőívek között szerepel a WHO Általános Jól-lét Skála (5 item), az Észlelt Stressz Kérdőív (14 item), a Pszichoszociális

biztonsági kultúra kérdőív (12 item), egy Munkahelyi Egészségtudatosság kérdőív (14 item), valamint egy saját szerkesztésű Munkahelyi Teljesítmény (11 item) és a demográfiai és munkavégzés jellemzőire irányuló kérdőív. A fenti jelenségek általános feltárására a mintát (N=101) 18-ik életévét betöltött, jelenleg is Magyarországon aktívan dolgozó munkavállalók biztosították. Az adatgyűjtés még folyamatban van. Eredmények: A Munkahelyi Egészségtudatosság kérdőívnek 3 faktorát azonosítottuk. Ezek a mentális egészséggel, a munkahelyi/kollegiális kapcsolatokkal, illetve a hatékonysággal összefüggő itemek, amelyek közül az utóbbi kettő mutat korrelációt a pszichoszociális kockázatkezeléssel (r=0,196, illetve r=0,431), illetve a munkahelyi jólléttel (r=0,195, illetve r=0,363). Következtetés: Mind az inkább vállalati megközelítést igénylő pszichoszociális kockázatkezelés, mind az inkább egyéni szintet igénylő munkahelyi jóllétre való törekvés hozzájárulnak a jó munkahelyi kapcsolatokhoz és a fokozottabb teljesítményhez azzal, hogy az utóbbit a megfelelő mentális egészség is érdemben befolyásolja. A vizsgálathoz kis mintaszám állt rendelkezésre, a további cél az, hogy folytatódjon a minta gyűjtése, és egy nagyobb mintaszámon általános képet kapjunk a hazai munkavállalók munkahelyi egészségtudatosságáról, illetve az ehhez hozzájáruló tényezőkről.

Mitől lesz sikeres egy startup pitch? - A Cápák között műsor nyelvi tartalomelemzése

Ilea Izabella[1], Erát Dávid[2], Falusi Titanilla[3], Ulbert Hanna[3], Cohill Rebecca[3], Vitéz Kata[3], Vincze Orsolya[1]
[1]Pécsi tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Társadalom- és Médiatudományi Intézet
[3]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója

A 21. század rapid módon változó környezeti feltételei miatt a kezdő startupperek már a vállalkozásuk induló szakaszában egy óriási kihívással néznek szembe: még sürgetőbbé vált számukra az elinduláshoz szükséges befektetés megszerzése. Éppen ezért, ahogyan kommunikálnak a termékükről és vállalkozásukról, döntő fontosságú a befektetők meggyőzése során. Ennek műfaja a pitch, amely nemcsak számukra, hanem a befektetők számára is óriási próbatétel, hiszen nekik bizonytalan és korlátozott információkra alapozva kell ítéletet hozniuk a startupper jövőbeli sikerességi potenciáljára vonatkozóan. A startuppernek pedig nemcsak a kívánt összeget kell megszereznie, hanem a vállalkozásának is el kell nyernie a legitimitását a pitch segítségével. A folyamat során nemcsak a startupper jellegzetességei és az üzenetének tartalma befolyásolja az eredményességét, hanem az implicit nyelvi markerek is döntő jelentőségűek lehetnek. Jelen kutatás célja, hogy exploratív jelleggel feltárja ezeket a nyelvi jegyeket, amelyek hatással lehetnek a befektetők ítéleteire magyar pitchek során. A vizsgálatban a Cápák között műsor első 3 évadának 113 (ntámogatott = 46; nnem támogatott = 67) pitchét elemeztünk a NarrCat (Narratív Kategoriális Tartalomelemző) program segítségével. Kezdeti eredményeink azt mutatják, hogy azok a startupperek, akik elnyerték a kívánt befektetést, vállalkozásukat szignifikánsan több aktív terminusban jelenítik meg, valamint szignifikánsan kevesebb érzelemkifejező szót használnak a pitchük során. Mindezekből arra következtethetünk, hogy a befektetők számára azok a startupperek vonzóbbak, vagyis abban

látnak nagyobb jövőbeli lehetőséget, akik képesek a cégükre önálló, céllal rendelkező entitásként tekinteni, akik a termékeiket antropomorfizálják, vagyis humán jellegzetességekkel ruházzák fel. Továbbá a befektetők abba a vállalkozóba invesztálnak szívesebben tőkét, aki képes az érzelmeit kizárni az üzletből. Eredményeink arra mutatnak rá, hogy érdemes tovább vizsgálni az implicit nyelvi jegyek erejét az üzleti világban a meggyőzés során.

A pszichológiai alapszükségletek relevanciája a munkahelyi jóllétben

Csordás Georgina[1], Matuszka Balázs[2], Sallay Viola[3], Martos Tamás[3]
[1]Eszterházy Károly Katolikus Egyetem, Pszichológia Intézet
[2] Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[3]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Mi szükséges ahhoz, hogy egy munkavállaló a munkájával ne csak elégedett legyen, hanem intrinzik motivációból végezze, és értelmesnek élje meg azt? Az Öndeterminációs Elmélete három pszichológiai alapszükségletet határoz meg, amelyek mindenképpen szükségesek az optimális működéshez. Ezek az autonómia, a kompetencia és a másokhoz való kapcsolódás szükséglete, amelyek kielégítettsége az élet minden területén fontos, így a munkahelyi jóllétben is. Nemzetközi és hazai kutatások alapján elmondható, hogy a konstruktumok hozzájárulnak az autonóm motiváció kialakulásához, a munkával és az élettel való elégedettséghez, pozitív kapcsolatot mutatnak a munkahelyi teljesítménnyel és elköteleződéssel, és megelőzhetik a munkahelyi kilépési szándékot és a kiégést. Jelen kutatás célja egyrészt a Pszichológiai Alapszükségletek a Munkában Kérdőív pszichometriai mutatóinak közlése, valamint az autonómia, a kompetencia és a kapcsolódás kapcsolatának megerősítése munkahelyi jóllét változókkal magyar mintán. A kutatást 681 munkavállaló részvételével végeztük kérdőíves vizsgálattal (66% nő, átlagéletkor = 38,6 év, SD = 11,39 év), amelyben jelen kutatáshoz felvételre került a Pszichológiai Alapszükségletek a Munkában Kérdőív, a Munkával Való Elégedettség Kérdőív, A Munka Értelmessége Kérdőív, Mini-Oldenburg Kiégés Kérdőív, és mértük a betegség miatti hiányzást és a munkahely-elhagyási szándékot is. A vizsgálat során a Pszichológiai Alapszükségletek a Munkában Kérdőív faktorstruktúrája, megbízhatósága és érvényessége megfelelő volt. A pszichológiai alapszükségletek pozitív együttjárást mutattak a munkával való elégedettséggel és a munka értelmességének megélésével, valamint negatívat a munkahely elhagyási szándékkal és a kiégéssel. A betegséggel töltött hiányzással pedig a kapcsolódás mutatott negatív együttjárást. Eredményeink megerősítik a pszichológiai alapszükségletek kielégítettségének jelentőségét magyar mintán is a munkahelyi jóllét kialakításában, valamint érvényes és megbízható mérőeszközt biztosítanak az autonómia, a kompetencia és a kapcsolódás szükségleteinek felmérésére munkahelyi környezetben.

Kutatásmódszertan, pszichometria és statisztika

Elnök: **Bognárné Erdős Márta** – Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Társadalmi Kapcsolatok Intézete

Az identitás változása a terápia során. Az identitásstruktúra-analízis (ISA) módszerének egy klinikai alkalmazása

Bognárné Erdős Márta Gabriella[1], Kárpáti Tamás[1], Rozgonyi Róbert[1], Jávor Rebeka[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Társadalmi Kapcsolatok Intézete

A pszichoterápia folyamatának és eredményeinek értékelése a gyakorló szakemberek és a kutatók számára sok kihívást jelent. A folyamat- és az eredményértékelés során nyert visszacsatolások ugyanakkor optimalizálhatják a terápia és a tanácsadás folyamatát, megelőzhetik a kezelés idő előtti befejezését, segíthetnek a terápiás kapcsolat építésében. Előadásunkban bemutatjuk, hogy az ISA miképpen járulhat hozzá a terápiás változás mint aktuálisan zajló identitásváltozás átfogó, és az adott problémára érzékeny értékeléséhez. Korábbi pilot vizsgálatunk során (B. Erdős et al., 2020) szignifikáns, a kezelési célok alapján megfogalmazott hipotéziseinkkel összhangban lévő változásokat tudtunk azonosítani mentalizáció-alapú terápiában részt vett kettős diagnózisú (borderline személyiségzavar és szerhasználati zavar/kodependencia) páciensek csoportjában. Ebben az előadásban arra összpontosítunk, hogy az egyes esetek elemzése, az ISA/Ipseus idioszinkratikus használata milyen lehetséges információkat nyújt a terapeuta számára. A kezelés elején és a terápia zárásakor felvett adatokat vetjük össze a jelenleg már rendelkezésre álló hosszú távú (5 éves) utánkövetés felépülésre vonatkozó indikátoraival. Ennek alapján, összehasonlítva a kezelést legsikeresebben és a legkevesebb sikerrel záró két személy adatait, azt láthatjuk, hogy a szelf-állapotokban és a szerepmodellek értékelésében bekövetkező, az MBT-ISA-Ipseus segítségével mért változások összhangban vannak az öt évvel későbbi képpel. A kezelés kezdetén fennálló krízisállapot a terápiás sikert jelezheti előre, míg a kezdeti defenzív pozíció magas önértékelés mellett a stagnálás előjele. Ahhoz, hogy az eszköz klinikai alkalmazása lehetségessé váljon, további, nagy mintán elvégzett vizsgálatok szükségesek, amelyek lehetővé teszik az eszköz pszichometriai validálását.

„Itt kezdődik el mindenem.”- Nukleáris epizódok változásai a felépülés korai szakaszában lévő új pszichoaktív szer (ÚPSz) használóknál

Bognárné Erdős Márta Gabriella[1], Jávor Rebeka[1], Császár Ferenc[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Társadalmi Kapcsolatok Intézete
[2]Szigetvári Kórház, Pszichiátriai Rehabilitációs Osztály

Előadásunkban a narratívan orientált vizsgálódás (Narrative Oriented Inqiry, NOI, Hiles & Cermak, 2013) módszerével vizsgáljuk a felépülés korai szakaszában lévő személyek narratíváiban bekövetkező egyes változásokat. Bár a felépülési narratívákat számos megelőző kutatás keretei között elemezték, kevés az adat az ÚPSZ-használókra vonatkozóan. Kassai (2017) egy korábbi kutatása rávilágított, hogy a szintetikus kannabinoidok használata megváltoztatja a felépülés szokásos menetét. A szerhasználó/józan identitás személyes jelentése, valamint a jellegzetes fordulópontok megélése egyaránt változik. A felépülés során

az egyes fázisokból – tagadás, a felépülés lehetséges előnyeinek felismerése, a segítségkérés, majd a fokozatos elköteleződés a változás mellett – a legtöbb függő (nemcsak az ÚPSZ-t használók) esetében gyakori a visszacsúszás. A változás két fontosabb síkon zajlik: a terápiás közegben lezajló mély felismerések mellett a napi élet új rendjének kialakítására is szükség van. Kutatásunkban a McAdams-féle Foley Life Interview magyar változatát vettük fel 77 szerhasználó személlyel, majd egy év elteltével azokkal, akik elérhetőek maradtak a kutatás számára és zárták a terápiát (35 fő). A kutatásnak ebben a részében azokra a személyekre összpontosítottunk, akik legalább 3 hónapot töltöttek valamilyen rehabilitációs intézményben, és már legalább egy éve absztinensek voltak (10 személy/20 interjú). Előadásunkban kitérünk arra is, hogy ez a minta mennyiben felel meg a Malterud és munkatársai (2016) által meghatározott kritériumnak, az „információs erőnek" (information power). Főbb eredményeinket a NOI keretrendszerén belül a szüzsé-fabula, valamint a kategoriális-tartalmi dimenziók mentén ismertetjük. A nukleáris epizódok (ezen belül a csúcspont, a mélypont és a fordulópont) összevetése jellegzetes különbségeket tárt fel. A kezelésbe lépéskor felvett interjúkban a csúcspont gyakran a szerhasználathoz kötődött („*azt a dolgot adta, amivé szerettem volna mindig válni*"), vagy a szerhasználat más pozitív élmény átélését kísérte. A mélypontot a szerhasználat és az ezzel szövődő problémák (hajléktalanság, áldozattá válás, börtön) vagy a szerhasználatot megelőző időszak súlyos vesztesége jelentette. A fordulópont esetében e tartalmak mellett gyakran az öngyilkossági válsághelyzet belső élményeit is felidézik a beszélők. Egy év józanságmunkát követően a csúcspont a rehabilitáció kezdete vagy a rehabilitáció melletti elköteleződés lesz. Megjelennek továbbá a korábbi traumatikus emlékek feldolgozására utaló részletek. A társas kapcsolatok világa kitágul, emellett jellegzetes tartalomként megjelenik az önreflexió. A mélypontról beszélve a válaszadók reálisabban látják az eseményeket, megértik saját felelősségüket és az eseményekben érintett más személyek szempontjait. A fordulópont sok esetben a segítségkérés. Kutatásunk eredményei hozzájárulnak az ÚPSZ-t használó dependens személyek felépülési folyamatának mélyebb megismeréséhez.

Az identitásstruktúra-analízis (ISA), mint az identitásváltozás átfogó és rugalmas elemzési módszere

Jávor Rebeka[1], Bognárné Erdős Márta Gabriella[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Társadalmi Kapcsolatok Intézete

Az identitásstruktúra-analízis (Weinreich, 2004) több klasszikus és posztmodern elmélet integrálásával jött létre. Az ISA az identitást úgy tekinti, mint saját szelfünkről alkotott konstruktumaink szervezett összességét, amely megteremti a múlt és a jelen tapasztalatai, valamint a jövőre vonatkozó anticipációink közti folytonosságot. Az elméletalkotó egy mérési módszert és egy ehhez tartozó keretszoftvert is kidolgozott, ez az Ipseus, amelynek segítségével a szelf állapotairól, az azonosulási folyamatokról, a személy életében fontos témák megítéléséről, ezek harmonikus vagy konfliktusos voltáról ad információkat. A keretszoftver alkalmazásával létrehozott mérőeszköznek tartalmaznia kell a válaszadók társas interakcióinak főbb tartományait, szereplőit (entitások) és releváns témáit (konstruktumok). A kettő kombinálásával jönnek létre a diskurzusok, amelyeket a válaszadónak egy kétpólusú Likert-skálán többféle nézőpontból, iteratív módon kell értékelnie. A keretszoftver nagy előnye, hogy

rugalmasan alkalmazható bármilyen területen, ahol az identitás a kutatás egyik fő kérdése (pl. szakmai identitás, identitásváltozás, kulturális identitás). Az ISA/Ipseus alkalmazásának eredményeképpen nagy mennyiségű, egyben igen összetett információkat kapunk. Az identitás paramétereit a kutatás céljai szerint hasonlíthatjuk össze belső (személyes), vagy külső (átlag európai, vagy a csoportra jellemző) sztenderdekkel. A főbb eredmények: a válaszadók érték-orientációi, a szelfre és a fontos entitásokra vonatkozó értékelések, a szerepmodellek és az identifikáció formái. Előadásunkban röviden áttekintjük azokat a kérdéseket, amelyek az Ipseus keretszoftver alkalmazása során felmerülnek, ismertetjük a főbb mérési dimenziókat, majd összegezzük a módszer segítségével végzett kutatásaink során szerzett korábbi tapasztalatainkat, kitérve a megtapasztalt előnyökre és a még nyitott kérdésekre is.

Automatizálás az adatelemzésben – A reliabilitás-mérés példája

Szűcs Tamás[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

A pszichológia tudományában megfigyelhető replikációs válsághoz jelentősen hozzájárultak a kutatásban használt adatelemzési gyakorlatok (Wicherts, 2017). Több tanulmány bemutatta, hogy elterjedt probléma többek között a statisztikai módszerek nem megfelelő használata (pl. Hoekstra és mtsai., 2014), az előfeltételek tesztelésének hiánya (Hoekstra és mtsai, 2012), illetve a statisztikai mutatók hibás értelmezése (Cumming, 2014). Ezen problémákra válaszul több megoldási javaslat is született (pl. Cumming, 2014, újabban Wagenmakers és mtsai., 2021), amelyek olyan alapelveket fogalmaznak meg, mint a transzparencia az adatelemzésben, a vak elemzések elkerülése vagy az eredmények és mutatók visszafogott értelmezése. A CogStat egy nyílt forráskódú adatelemző program, amely ezekkel az alapelvekkel összhangban és ezeket kibővítve kíván – legalábbis részben – megoldást nyújtani a fent említett problémákra. A program két általános elvre épül (Krajcsi, preprint):1. Automatizált elemzés: A program a kutató kérdésének (pl. csoportok összehasonlítása), valamint az adatok mérési szintjének függvényében automatikusan lefuttatja a szükséges előfeltétel teszteket. Ahol lehetséges, ott az előfeltételek teljesülésének függvényében választ az elérhető alternatív eljárások közül, majd kiválogatja a releváns pont és intervallumbecsléseket, hatásnagyságmutatókat, hipotézisteszteket és vizualizációkat. 2. Optimalizált kimenet: Az elemzések eredményei olyan módon kerülnek bemutatásra, hogy az segítse a megértést. Ezt a célt szolgálják az intuitív vizualizációk, illetve az, hogy a közölt mutatók kiválasztásában fontos szempont a redundancia elkerülése. A kimenet strukturált, világosan elválasztva a minta tulajdonságait a populációra vonatkozó becslésektől. Illusztrációként bemutatjuk a reliabilitás elemzések beépítését a szoftverbe. A reliabilitás elemzés kapcsán a kutató több kérdéssel is szembe találja magát: Melyik mutatót használjam? Számoljak-e konfidencia intervallumokat? Hogyan vizualizáljam az adataim reliabilitását? Milyen előfeltételei vannak az egyes reliabilitás-mutatóknak? Hogyan tesztelhetem ezeket az előfeltételeket? A jelenleg elérhető statisztikai programok változatos lehetőségeket kínálnak a felhasználónak anélkül, hogy támpontokat adnának a fenti kérdésekben. Továbbá a reliabilitásra vonatkozó szakirodalom nehezen áttekinthető, és sokszor ellentmondásos eredményeket közöl. Ezen problémák tükrében minden egyes elemzési helyzetben komoly munkát jelent a reliabilitás elemzések szabatos elvégzése. Ezt megkönnyítendő, a programban az inter-rater és belső konzisztencia reliabilitás elemzéseket

egy egyszerűen használható és átlátható folyamatba rendezzük, amellyel illusztrálni és szorgalmazni kívánjuk az átlátható és könnyen használható elemzési folyamatok, pipeline-ok alkalmazását a jövőben.

Profi úszók motivációs mintázatainak feltárása Q-módszerrel

Barta Gábor[1], Takács Szabolcs[1], Smohai Máté[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Napjaink leghíresebb motivációs elméletének az öndeterminációs elmélet számít (Ryan & Deci, 2000), amelynek elméleti keretében elkülönítették az intrinzik és extrinzik motivációkat, sőt, Fülöp (2017) szerint polarizálták is a kétféle motivációt – előbbihez az a kép társult, hogy hasznos és magasabbrendű, míg utóbbihoz, hogy inkább káros és negatív. A dichotóm elméleteket meghaladó többszörös célok elméletével egy új paradigma tört utat, mely egyfelől a célok teljesítménykereső-teljesítménykerülő dimenzióra osztásának, másfelől a versengéssel kapcsolatos kutatásokban bekövetkező paradigmaváltásnak köszönhetően tudott teret hódítani (Fejes, 2015). Pilot, expresszív jellegű kutatásunkban 18. életévüket betöltött, profi úszókat (n=21) vizsgáltunk a sportolói motivációjuk mentén Q-módszer segítségével. A Q-módszertan (Stephenson, 1935) lényege statisztikai szempontból, hogy a válaszadókon végzünk faktoranalízist (T. Kárász és mtsai., 2022), tehát nem a változók, hanem a válaszadók között keresünk kapcsolatot. A sportolóknak egy 32 darabból álló, általunk kifejlesztett Q-készleten kellett Q-rendezést végezniük, vizsgálatunk fő célja pedig az volt, hogy a Q-módszertan segítségével meg tudunk-e különböztetni eltérő mintázatokat a sportolói motivációik mentén. Továbbá céljaink között szerepelt, hogy vizsgálatunkban meghaladjuk és integráljuk az ismert motivációs elméleteket. Az adatfelvétel 2022 őszén kezdődött, vizsgálatunk keresztmetszeti eljárással zajlott, a mintavétel módszere hozzáférés-, illetve „hólabda" alapú volt. A sportolói motivációs profilokat leíró kutatások (ld.: Vlachopoulos és mtsai., 2000; Gillet és mtsai., 2013) legtöbbször az öndeterminációs elmélet perspektívájában dolgoztak, a miénkhez hasonló kutatás korábban még nem zajlott. Módszertanunk mentén sikerült két faktort megkülönböztetni: az egyik faktorra a „legjobbnak lenni" győzelemcentrikus attitűdje jellemző, míg a másik faktort inkább a „jobbnak lenni", önmagát meghaladó, fejlődésre összpontosító motivációja jellemzi. Az eredmények egyfelől hozzájárulhatnak a sportolói kiégés megelőzéséhez, másfelől, a sportoló motivációnak ismeretében, a sportoló-edző (-pszichológus) kapcsolatban a közös munka hatékonyságának javításához. Mindez pedig, a sportolók visszajelzése alapján, egy játékos önismereti feladat formájában történt.

Neuropszichológia

Elnök: **Harmath-Tánczos Tímea –** Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A munkamemória és a végrehajtó funkciók vizsgálatának jelentősége az aktivitás-és figyelemzavar diagnosztikai megközelítésében

Horváth Dorottya[1], Harmath-Tánczos Tímea[2]
[1]Veszprém Megyei Tanulási Képességet Vizsgáló, Beszédvizsgáló, Szakértői és Rehabilitációs Bizottság
[2]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A kutatás célja a munkamemória és végrehajtó funkciók vizsgálata, az aktivitás- és figyelemzavar diagnosztikai eszköztárának bővítése, mindemellett a tanulók viselkedése tükrében tett szülői észrevételek, a javasolt farmakoterápia elfogadása vagy elutasítása és a tanulók aktuális állapota között meghúzódó kapcsolatok feltérképezése. Vizsgálati eszközként egy saját összeállítású tesztbattéria került felhasználásra. A verbális rövid távú memória és a munkamemória mérésére az álszó-ismétlési tesztet, a hallási mondat-terjedelem tesztet, a számterjedelem tesztet és a fordított számterjedelem tesztet használtuk, míg a végrehajtó funkciók megismerésére a betűfluencia teszt, a szemantikai fluencia teszt és az igei fluencia teszt szolgált. A figyelemösszpontosítás, a feldolgozási sebesség és a pontosság mérésére a d2-R figyelemvizsgáló eljárás irányult, a tanulók viselkedéses jellemzőinek szülői megítélése kapcsán pedig a Conners-féle Gyermek Magatartás Kérdőív kérdéseire adott válaszokat használtuk fel. A vizsgálatban 71 fő aktivitás- és figyelemzavar diagnózissal rendelkező, ép intellektusú, 9-14. év életkorú tanuló vett részt. Kiválogatásuk a gyermekpszichiátriai és szakértői bizottsági vizsgálati dokumentációk mentén valósult meg, a kutatásba történő bevonásuk az aktuális állapot megismerésére vagy a fejlődés nyomon követésére irányuló megyei szakértői bizottsági vizsgálat keretein belül történt. Csoportokat a nem, a társuló diagnózisok, valamint a javasolt farmakoterápia megvalósulása vagy meg nem valósulása mentén alkottunk. Az adatok feldolgozása SPSS és Jamovi statisztikai programok segítségével ment végbe. A kutatási eredmények kiemelt jelentőségét egyrészt az ép intellektusú, aktivitás- és figyelemzavarral élő tanulók mint specifikus populáció végrehajtó funkciók és munkamemória terén nyújtott hiánypótló átlageredményei adják, másrészt a figyelemösszpontosítási teljesítménnyel, társuló diagnózisokkal való kapcsolatuk, amelyek együttesen körvonalazzák a diagnosztikai eszköztár célzott bővítését. A javasolt gyógyszeres ellátás megvalósulásának és a szülők gyermekük viselkedésére vonatkozó megítélésének összefüggései hozzájárulhatnak a hatékony kombinált terápia elfogadásának elősegítéséhez, a szülői elutasítás háttértényezőinek feltérképezéséhez.

A terápia-rezisztens epilepsziás betegek neuropszichológiai vizsgálata

Harmath-Tánczos Tímea[1]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Jelen kutatásban a fokális epilepsziában szenvedő, terápia-rezisztens betegek neuropszichológiai és pszichés feltérképezését tűztük ki célul. A kórkép a legtöbb esetben egyértelműen együtt jár a neuropszichológiai funkciók deficitjével, valamint nagy a komorbid pszichopatológiák (depresszió, szorongás) kialakulásának esélye is. A vizsgált területek közé tartozik a verbális és a téri-vizuális memória, a figyelem, az érzelmek, a nyelvi funkciók, illetve

a végrehajtó funkciók is. A neuropszichológiai tesztbattéria használata a nemzetközi kutatások szerint a rutin eljárás részévé kezd válni, valamint fontos szerepe van a műtéti beavatkozások előtt és után is az epilepsziás betegek körében. Ennek a hazai gyakorlatba való átültetése kiemelt jelentőségű feladat. A vizsgálatok során a cél a betegek neuropszichológiai és emocionális, pszichés állapotának, valamint annak a felmérése volt, hogy a betegség milyen hatást gyakorol a mindennapjaikra, hogyan tudnak a nehézségekkel megküzdeni, valamint hogy milyen komorbid pszichopatológiák társulnak a tüneti képhez. Kérdőívekkel és skálákkal, valamint neuropszichológiai vizsgálati módszerekkel tártuk fel 30 fő (18 év – 65 év) epilepszia betegségben szenvedő személy kognitív és pszichés állapotát, eredményeiket 30 fő nemben, korban és iskolai végzettségben illesztett egészséges személyekből álló kontroll csoporttal elvégzett, azonos vizsgálatok eredményeivel vetettük össze. Az előadás során ezen eredmények kerülnek bemutatásra. A kutatási eredmények kiemelt jelentőségét egyrészt a terápia-rezisztens epilepsziás betegek neuropszichológiai profilja adja, másrészt a komorbid pszichopatológiákkal való kapcsolatuk, amelyek együttesen körvonalazzák a diagnosztikai eszköztár célzott bővítését. A terápia-rezisztens epilepsziás betegek neuropszichológiai működésének és károsodásának pontosabb feltérképezése lehetővé teszi a széleskörű és objektívebb megértését a kognitív és pszichés funkcióknak. Ez a szerep diagnosztikus, prognosztikus és differenciáló is lehet. Ez pedig a gyakorló szakemberek segítségére lehet abban, hogy pontosabb diagnosztikus és a rehabilitációban is jól használható eszközeik legyenek.

A Neuropszichológia egy globális kérdés: A Multicultural Neuropsychological Scale (MUNS) Ismertetése

Simonyi Tünde Tifordiána, Harmath-Tánczos Tímea[1]
[1]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A modern neuropszichológiában egyre hangsúlyosabban jelenik meg a kulturális változók elismerése a kognitív fejlődésre és teljesítményre való hatásukból fakadóan. Ez a globális szemléletmód vezetett a kultúrák közötti neuropszichológiai tesztek kialakulásához. A Multicultural Neuropsychological Scale (MUNS) a legtöbb kultúrában használt ingerekkel hidalja át a kultúrák közötti különbségeket, egy egységes tesztelési rendszert teremtve, ahol az adatok kultúrák közötti összehasonlítására nyílik lehetőség. Jelen vizsgálat célja a Multicultural Neuropsychological Scale (MUNS) általános kognitív funkciókat mérő teszt ismertetése és validálása első fázisának bemutatása hazai egészséges mintán. A MUNS hét altesszttel mér öt fő kognitív területet (figyelem, memória, végrehajtó funkció, konstrukció, nyelv). A kognitív területekhez egyenként egy teszt kapcsolódik. A figyelmet a nyilak alteszt, a végrehajtó funkciót a parti alteszt, a konstrukciót a pontok & vonalak alteszt, míg a nyelvet az állatok alteszt méri. A memóriát három különböző teszt méri ezek: a szólista, a befolyásos személy és a vizuális memória altesztek. A magyar nyelvű standardizálás elkezdődött, ezen belül a tesztek minőségi és mennyiségi elemzése több életkori övezetben is: 15-16, 17-18, 19-34, 35-49, 50-69, 70-89 évesek csoportja. Hat életkori csoportot lefedve 70 fő vett részt a vizsgálatban, a mintát egészséges vizsgálati személyek alkották. Az előadás bemutatja a teszteket és a kiemelt korcsoportokban kapott eredményeket.

Kognitív funkciózavar Broca-afáziában

Batta Barbara[1]
[1]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A Broca-afázia olyan beszédzavar, amely elsősorban a beszédprodukció zavarában fejeződik ki. A többnyire sztrók-eseményt követő állapot súlyos, tartósan fennálló zavar, amely esetében a rehabilitációs munka elsősorban logopédiai és mozgásfejlesztésből áll, kevéssé hangsúlyos az afázia terápiája során más kognitív funkciók célzott fejlesztése. Előadásomban egy sztrókot átélt Broca-afáziás személy átfogó neuropszichológiai vizsgálatának eredményeit szeretném szemléltetni. A vizsgálatsorozat alatt kognitív és neuropszichológiai tesztek segítségével mértük fel az észlelés, a figyelem, a rövid- és hosszútávú emlékezet, a beszédértés és beszédprodukció, valamint az absztrakt gondolkodási képesség zavarát, feltárva a megjelenő funkciózavar mértékét. Az érintett funkciók zavarának szintje és mélysége jól meghatározható volt a használt tesztek segítségével, azonban az is láthatóvá vált, hogy a funkciózavarok és így a beszédprodukciós zavar mögött is olyan komplex, átfogó kognitív zavar áll, melynek feltárása elengedhetetlen a célzott neuropszichológiai beavatkozás és logopédiai fejlesztés megtervezése és kivitelezése szempontjából. E szisztematikusan megtervezett, a feltárt kognitív zavarmintázatra épített terápia hosszútávon segíthet a mindennapi alkalmazkodásban megmutatkozó nehézségek orvoslásában. A célzott neuropszichológiai rehabilitáció és terápia a beszédprodukciós és beszédértési zavarban is érintett afáziában elsősorban ezt a célzott, alkalmazkodást elősegítő beavatkozást teszi lehetővé.

Óvoda- és Iskolapszichológia

Elnök: Kádár Annamária – Babes-Bolyai Tudományegyetem; Debreceni Református Hittudományi Egyetem

Tanító szakos hallgatók időperspektívájának nemzetközi összehasonlító vizsgálata

Kádár Annamária[1,2]**, Kiss János**[2,3]
[1]Babes-Bolyai Tudományegyetem
[2]Debreceni Református Hittudományi Egyetem
[3]Partiumi Keresztény Egyetem

A tanítóképzésben részt vevő hallgatók élethez és időhöz való viszonya kitüntetett jelentőséggel bír a pályán való hatékony működés szempontjából, középpontban a tanulók felé való hiteles mintaadással és az ezzel kapcsolatos felvilágosító és prevenciós jellegű feladatok ellátásával. Philip Zimbardo időperspektíva-módszere szerint az időhöz való viszonyunk döntően befolyásolja életünket, gondolatainkat, érzéseinket, cselekedeteinket, és azt a módot, ahogy életünk történéseinek jelentést adunk. Ha a múltról a jelenre, a negatív eseményekről pedig a pozitívakra helyezzük a mentális fókuszt, kiegyensúlyozottabb és teljesebb életet élhetünk. A

nem megfelelő időfelfogás torzíthatja mindezeket, és sikertelen döntésekhez vezethet életünk különböző területein. Ezért fontos, hogy pedagógusként saját időnket megismerjük, tudatosítsuk, és aktívan alakítsuk. A tanító mintát adó magatartása és attitűdjei révén az oktatott tanulók számára is lehetőséget ad a helyes időperspektíva kezelés kialakítására. Vizsgálatunk célja, hogy felmérjük a Debreceni Református Hittudományi Egyetem és a Babes-Bolyai Tudományegyetem tanító szakos hallgatóit a ZTPI időperspektíva kérdőívvel. Az eltérő kulturális háttér és az eltérő képzési struktúra miatt eltérést várunk a két intézmény hallgatóinak az eredményei között. A hallgatók időhöz való viszonyának (pozitív múlt, negatív múlt, jelen hedonizmus, jelen fatalizmus, célorientált jövő, transzcendentális jövő) feltárásával információval szolgálunk a megfelelő képzési súlypontok kialakítására, esetleg módosítására a tanítóképzés számára.

Kiki és Jojó, avagy mindfulness az oviban – egy tudatos jelenlét alapú intervenciós program megvalósíthatóságának vizsgálata

Kassai Réka[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet

Az utóbbi években egyre több tudományos eredmény született gyermekekkel végzett mindfulness programok jótékony hatásairól (Zoogman és mtsai., 2015). Tartalmi analízisünk során arra az eredményre jutottunk, hogy ezen intervenciók kifejezetten komplexek, amelyekben mozgásos, illetve taktilis és egyéb érzékszervi ingerek tudatos megfigyelése, megélése a leggyakoribb elem (Vekety és mtsai., 2022). Arról azonban kevés információt találunk, hogy az egyes mindfulness gyakorlatok mennyire kivitelezhetőek csoportos foglalkozás keretében, mennyire élvezetesek, mennyire képesek az óvodás korú gyermekek pontosan végrehajtani azokat. Jelen vizsgálat célja, hogy egy általunk fejlesztett mindfulness alapú, mesei keretbe illesztett, játékos foglalkozás-sorozatban tanulmányozzuk az egyes mindfulness gyakorlatok megvalósíthatóságát. A vizsgálatba összesen 15, 4 és 7 éves kor közötti gyermeket vontunk be. Mindannyian részt vesznek egy 8 hetes, kis csoportos (7 és 8 fős) mindfulness alapú foglalkozássorozatban. Az alkalmak végén minden résztvevő gyermektől egy érzelemhőmérő segítségével visszajelzést kérünk az egyes feladatokra, játékokra, hogy mennyire találták élvezetesnek azokat. A foglalkozásokat követően a csoportvezető pszichológus egyesével értékeli (egy 1-5 skálán), hogy egy-egy gyermek mennyire vonódott be a tevékenységbe az egyes gyakorlatok során. A résztvevő gyermekek szüleit pedig egy kérdőív kitöltésére kértük, amelyben demográfiai adatokon kívül a gyermek viselkedésére és temperamentumára vonatkozó információkat osztanak meg velünk. Az előzetes eredmények alapján azt láthatjuk, hogy az egyes gyakorlatok során a gyerekek bevonódását 3,5 és 5 közé értékelte a csoportvezető pszichológus. Jellemzően az ülőmeditáció, relaxáció azok a gyakorlatok, amelyek során kisebb mértékű a gyerekek bevonódása, míg a legmagasabb, ha valamilyen mozgásos feladat vagy konkrét tevékenység közben gyakorolhatják a tudatos jelenlétet. A csoportfoglalkozások jelenleg is zajlanak, az előadás időpontjára lezárulnak. Ekkor lehetőségünk lesz összesíteni és összevetni a csoportvezető által megítélt bevonódást a gyermekektől származó visszajelzésekkel. Továbbá szeretnénk vizsgálni, hogy a preferált mindfulness gyakorlatok típusa összefüggést mutat-e a gyerekek

temperamentumával vagy viselkedéses jegyeivel. Az előzetes eredményeink azt mutatják, hogy egy játékos, mesei keretbe ágyazott foglalkozás során lehetséges csoportos formában gyakorolni óvodás gyermekekkel tudatos jelenlét gyakorlatokat. Az adatgyűjtés lezárultával, az adatok részletes elemzésével olyan információkat is tudunk majd gyűjteni, amelyek alapján ajánlásokat fogalmazhatunk meg a csoportvezető szakemberek számára, hogy mely típusú gyakorlatok milyen életkorban, milyen csoportösszetételben működnek a legjobban, így személyre szabottabbá és hatékonyabbá tudják tenni a programot a gyermekek számára.

Focusing on Opportunities: Promoting Positive Youth Development in Schools

Leist Balogh Brigitta[1], Jámbori Szilvia[2]
[1]Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar, Neveléstudományi Doktori Iskola

The main goal of Positive Youth Development (PYD) is to discover and foster the developmental potentials and resources that youth possess. (Damon, 2004; Lerner et al., 2005). Values, perspectives, and behavior patterns that appear in adolescence can have a lifelong influence on the trajectory of one's development. In the last few decades, a new body of knowledge and research started to emerge: the focus shifted to investigating the protective factors and believing that all youth have strengths, and with appropriate support they can become thriving adults (Curran &; Wexler, 2016; Catalano et al., 2019). To achieve their full potential Five Cs are needed, that were introduced by Lerner (2005), and are represented by caring, character, competence, connection and confidence. This model is one of the most empirically supported approaches to positive youth development (Lerner et al., 2013, Ardal et al., 2018). However, while school programs targeting PYD factors have achieved great success in the US so far, there is a strong need to extend the theory and the practice across other cultures to the diverse settings where adolescents live (Sieng et al., 2018). Seligman and Csikszentmihalyi (2014) were leading advocates of positive psychology (PP) in the late 20th century, who believed that PP is based on three pillars: positive institutions, positive personality characteristics and positive experiences. The aim of this presentation is to review how existing interventions work, examples in Hungary that use PYD framework and to highlight how investigating the components of PYD in school setting could help and further benefit adolescent development along these lines. School is the environment where youngsters spend the majority of their wake time and where they develop most competencies (Tomé et al., 2020). PYD is a relatively new aspect in Hungary, the ongoing integration of this field is in progress. Our study focuses on exploring the relationship of school attachment, school well-being and PYD components. By applying new empirical results into school programs several benefits could appear: students get more opportunities to build skills and competencies, recognize and use their own strengths and resources, build meaningful relationships and connections. These are all important factors that promote overall well-being, buffer against psychological disorders, and help transition successfully into adulthood (Catalano et al., 2019).

Az érzelmi intelligencia és a tanulmányi eredményesség kapcsolata különleges bánásmódot igénylő (SNI, BTMN) tanulók körében - Egy, a közoktatási színtéren szükségesnek mutatkozó VÁLTOZÁS empirikus megalapozása

Bartyik Gitta[1], Polonyi Tünde Éva[2]
[1]Debreceni Egyetem, Humán Tudományok Doktori Iskola
[2]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Kutatások (pl.: Van der Zee és mtsai., 2002; Parker és mtsai., 2004) szerint az érzelmi intelligencia foka előre jelzi a tanulmányi eredményességet. Célunk a kapcsolat magyar mintán történt vizsgálatának bemutatása, valamint a különleges bánásmódot igénylő, azon belül beilleszkedési, tanulási, magatartási nehézséggel (BTMN) küzdő és integráltan tanuló sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek érzelmi intelligencia mutatóinak nem különleges bánásmódú tanulókétól talált eltérések ismertetése. Kutatásunk eredményei rávilágítanak az érzelmi intelligencia rehabilitációs foglalkozásokba való beépítésének szükségességére. Vizsgálatunk első építőkő lehet az érzelmi intelligencia rehabilitációs keretekben történő célzott fejlesztésének a megalapozásában. Vizsgálatunkban 334 felső tagozatos tanuló vett részt, ebből 63 fő különleges bánásmódú (36 SNI, 30 BTMN). A kutatásban Google felületen történt adatgyűjtéshez Nagy Henriett Érzelmi Intelligencia Tesztjének (ÉIT) digitalizált változatát használtuk fel. Az elemzések szignifikáns különbséget mutattak az érzelmi intelligencia tekintetében a normál és a különleges bánásmódot igénylő gyermekek összehasonlításában, továbbá a BTMN és az SNI csoportok között is. Vizsgálatunk konklúziója, hogy a SNI tanulók érzelmi intelligencia területén is eltérnek (negatív irányban) a normál populációtól. Ezen terület fejlesztése a gyakorlatban jelenleg nem hangsúlyos, pedig agykutatási eredmények (Damasio, 1996; Adolphs és mtsai., 2001) is alátámasztják az értelmi és érzelmi képességek összefonódását. Kutatásunk és előadásunk gyakorlati célja: figyelem felhívás az érzelmi intelligencia fejlesztés SNI gyermekek rehabilitációs foglalkozásaiba való beépítésére, valamint a fejlesztő foglalkozásokon használható multimédiás tanagyag létrehozása.

Az iskolaérettség támogatása: gyakorlati és módszertani javaslatok metaanalitikus adatok alapján

Madár Lili[1], Kassai Réka[2], Takács Zsófia K.[3]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar hallgatója
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Neveléstudományi Intézet
[3]School of Health in Social Science, University of Edinburgh, Egyesült Királyság

Háttér és célkitűzések: Az iskolaérettség azt mutatja, hogy az iskolába készülő gyermek fizikai, motoros, társas-érzelmi, nyelvi és kognitív fejlettsége megfelelő-e ahhoz, hogy sikeresen alkalmazkodjon az iskolarendszerben felmerülő kihívásokhoz és környezethez (High, 2008). A tanulmányok kezdetekor mért iskolaérettség erős előrejelzője a további tanulmányi sikereknek (Duncan és mtsai., 2007). Számos olyan intervenciós program létezik, amelynek célja a gyermekek iskolára való felkészítése, az iskolaérettség kialakulásának támogatása. Ezeknek

azonban nem feltétlenül közvetlenül a gyermek a célpontja, hiszen a gyermek elsődleges szociális közege a családja, így feltételezhetjük, hogy a szülő bevonásával, az ő kompetenciáinak, tudatosságának fejlesztésével különösen hatékonyan lehet támogatni a gyermekek iskolaérettség szempontjából fontos készségeinek kialakulását (Sheridan és mtsai., 2010). Továbbá a gyermekekkel foglalkozó pedagógusok célzott támogatása hozzájárulhat a későbbi tanulmányi sikerekhez, előremozdíthatja az iskolaérettséghez kapcsolódó készségek fejlődését, különösen azon rizikócsoportokban, ahol a család nem tud megfelelő erőforrásokat biztosítani ehhez (Webster-Stratton, Reid és Stoolmiller, 2008). Módszer: Szisztematikus keresést végeztünk két adatbázisan (Scopus, Web of Science). A vizsgálatba már publikált eredményeket vontunk be, amelyek angol nyelven íródtak. A vizsgált intervenciók céljának kellett lennie a gyermekek iskolaérettségének fejlesztése. A mintára vonatkozóan olyan vizsgálatokat vontunk be, melyek 2 és 8 év közötti gyermekek közvetett fejlesztését célozzák. Metaanalitikus módszerrel teszteltük az intervenciók rövidtávú hatását az utóteszteken, valamint a hosszútávú hatását az utánkövetéses mérések bevonásával. Eredmények: Szignifikáns, kis méretű hatást találtunk az utótesztek átlagos hatásnagyságának vizsgálata során ($g+ = 0,12$, $p < 0,001$). Az utánkövetéses mérések átlagos hatásának vizsgálata során szintén kis méretű, szignifikáns hatást találtunk ($g+ = 0,15$, $p = 0,001$). Következtetések: Eredményeink alapján elmondható, hogy az iskolaérettség hatékonyan támogatható különféle, szülőket vagy pedagógusokat célzó programok által. Ígéretes, hogy úgy tűnik, ez a hatás az idő múlásával is fennmarad.

POSZTEREK

EP01

Terápia a virtuális térben: az online és a személyes konzultációk érzelmi megélésének összehasonlítása félig-strukturált interjúk alapján

Szabó-Bartha Anett[1], Jakab Laura[2]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2] Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet, BA III. évfolyam

Cél: Kutatásunkban a COVID-19 okozta járvány- és karanténintézkedések hatására bekövetkező online terápiára való átállás érzelmi megélését vizsgáltuk félig strukturált interjúk segítségével, gyakorló pszichológusok körében. 2020 márciusában a szakembereknek terápiáik szakaszától és módszereik alkalmazhatóságától függetlenül egyik napról a másikra az online térben kellett folytatniuk megkezdett folyamataikat klienseikkel, mely sok pszichológus számára egy teljesen új működésmód elsajátítását jelentette a krízishelyzet közepén. Minta, módszer: A kutatásban 24 fő klinikai és tanácsadói szakképzettséggel rendelkező pszichológus vett részt, akik legalább kétéves gyakorlati tapasztalattal rendelkeztek és tartottak/tartanak online üléseket. Félig strukturált interjúk segítségével néztük az online és a személyes konzultációk közti összehasonlításra adott válaszaikat, különös tekintettel a válaszokban megjelenő érzelmi tartalmakra vonatkozóan. Mindezeket az érzelmi kategóriákat a terápiás kapcsolat vonatkozásában külön is vizsgáltuk. Az interjúkat egy kvalitatív tartalomelemzési technikával, a Grounded Theory módszerével elemeztük. Az érzelmi megélést a korábbi online tapasztalat és a gyakorlatban eltöltött évek számának függvényében következtető statisztikai eszközökkel, többszörös lineáris regresszióval vizsgáltuk. Eredmények: A vizsgált interjúkban összesen 337 esetben, 55 különféle érzelmi tartalmat azonosítottunk, mely két fő-, és hat alkategóriába került besorolásra. A terápiás kapcsolatra vonatkozóan összesen négy tartalmi kategóriát különítettünk el: kapcsolat minősége, kapcsolódás érzése, kontroll kérdése és elköteleződés mértéke. A legtöbb negatív érzelem a kapcsolat minőségéhez és a terápiás folyamat feletti kontroll kérdéséhez kapcsolódott, míg a terápia iránti elköteleződés, illetve a terápiás szövetség kialakításának vonatozásában változó érzelmi minőségek jelentek meg. Megfigyelhető egy lineáris trend, mely szerint a tapasztalati évek számának növekedésével nőtt a negatív érzelmi tartalmak említésének száma, azonban nem tudtunk szignifikáns összefüggést kimutatni. Reményeink szerint az érzelmi tartalmak azonosításával és főbb területek szerinti rendszerezésével feltáró kutatásunk jó alapot biztosít a jövőbeni online terápiához kapcsolódó vizsgálatokhoz, valamint elősegíti az adaptív alkalmazkodáshoz szükséges hatékony módszerek kidolgozását, akár egy hasonló (potenciális) krízishelyzet esetére.

EP02

A szülő maladaptív sémáinak kapcsolata a kötődés minőségén keresztül a szülő jóllétével és a gyermek externalizáló, internalizáló tüneteinek és proszocialitásának percepciójával

Lilla Lestyán[1], Szabó Brigitta[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet doktori hallgatója

Háttér: A szakirodalom szerint a szülő-gyermek kapcsolatban kialakított kötődés minősége összefüggést mutat a szülő jóllétével, a gyermek externalizáló és internalizáló tüneteivel, illetve proszocialitásának mértékével. A szülő maladaptív sémáit és azok hatását erre a kapcsolatra korábbi kutatások még nem vizsgálták. Célkitűzés: 4-17 éves gyermekek szülei körében vizsgáltuk maladaptív sémákat, jóllétet, gyermekkel kialakított kötődést, és a gyermek tüneteiről és proszocialitásáról alkotott szülői percepciót. Módszer: Keresztmetszeti, nem-klinikai vizsgálatunkban 442 szülő töltötte ki a Young-Féle Séma Kérdőív (YSQ) elszakítottság és elutasítottság sématartomány kérdéseit, a Tapasztalatok Szoros Kapcsolatokban Kérdőívet (ECR), a Képességek és Nehézségek Kérdőívet (SDQ) és a WHO Jóllét Kérdőívet (WBI-5). A négy mediátorelemzésben független változónak az érzelmi deprivációs séma alskálát választottuk, a kötődési alskálák voltak a mediátorok. Függő változóként az SDQ externalizáló tüneteket, internalizáló tüneteket, a proszocialitás alskálát és a WHO jólléti kérdőívet választottuk. Eredmények: Az érzelmi depriváció séma és a kötődési szorongás ($a1 = 0,01$, $p < 0,01$, $\beta = 0,18$), illetve kötődési elkerülés ($a2 = 0,32$, $p < 0,002$, $\beta = 0,14$) között a kapcsolat szignifikáns pozitívnak bizonyult. Az érzelmi depriváció séma és a jóllét közötti direkt út szignifikáns negatívnak bizonyult ($c = -0,12$, $p < 0,001$, $\beta = 0,24$). Az externalizáló ($c = 0,02$, $p < 0,25$, $\beta = 0,005$) és internalizáló tünetek ($c = 0,01$, $p < 0,52$, $\beta = 0,03$), illetve a gyermek proszocialitása ($c = 0,01$, $p < 0,26$, $\beta = 0,05$) direkt úton nem állt szignifikáns kapcsolatban az érzelmi depriváció sémával. Az indirekt utak a kötődési szorongáson ($\sum a1b1 = 0,03$ [0,02 – 0,05], $\beta = 0,07$) és kötődési elkerülésen ($\sum a2b2 = 0,009$ [0,002 – 0,02], $\beta = 0,02$) keresztül szignifikánsnak bizonyultak az érzelmi depriváció séma és a gyermek internalizáló tünetei között. Az indirekt utak az érzelmi depriváció séma és gyermek proszocialitása között szignifikánsnak bizonyultak mind a kötődési szorongáson ($\sum a1b1 = -0,004$ [-0,01 – -0,0002], $\beta = -0,02$) és a kötődési elkerülésen keresztül ($\sum a2b2 = -0,007$ [-0,01 – -0,0002], $\beta = -0,03$). A jóllét kimenet esetében a kötődési szorongáson keresztül bizonyult szignifikánsnak a kapcsolat az érzelmi depriváció sémával ($\sum a1b1 = -0,017$ [-0,03 – -0,005], $\beta = -0,03$), a kötődési elkerülésen keresztül nem ($\sum a2b2 = -0,002$ [-0,01 – 0,006], $\beta = 0,003$). Az externalizáló tünetek egyik kötődési stílus esetében sem bizonyultak szignifikánsnak ($\sum a1b1 = 0,007$ [-0,0009– 0,017], $\beta = 0,02$; $\sum a2b2 = 0,0001$ [-0,006 – 0,006], $\beta = 0,0001$). Következtetések: Eredményeink arra utalnak, hogy a szülő érzelmi depriváció sémája kapcsolaban áll a szülő-gyermek kötődési mintázaton keresztül a gyermek internalizáló tüneteivel, a proszocialitásával és a szülő jóllétével. A kötődési stílus és a maladaptív séma nincs hatással az externalizáló tünetek percepciójára. Az eredményeknek gyakorlati implikációi vannak.

EP03

A plazma donáció és a „kettős altruizmus”

Gyuris Petra[1], Birkás Béla[2], Csókási Krisztina[1], Kocsor Ferenc[1]

[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Magatartástudományi Intézet

A véradást az önzetlenség egyik legtisztább formájának tekintik. Plazmaadományozás, habár hasonló folyamat, mégis többnyire fizetett tevékenység. A terápiás készítmények előállításához szükséges plazmáért cserébe a donor pénz és egyéb juttatásokban részesül. Ez az úgynevezett „plazma paradoxon"-hoz vezet: ha pénzt ígérnek egy társadalmilag hasznos tevékenységért, az elriaszthatja önkéntes segítségnyújtókat. Ugyanakkor a plazmáért járó juttatások megszüntetése csökkentené a rendszeres plazmadonációt. A plazma cégek felhívásaiban gyakran szerepel az altruizmus és a pénzjutalom kettőssége: pénzbeli jutalmat ígérnek, de a plazma donáció altruista összetevőit is hangsúlyozzák. A 332 fős kutatásunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk, hogyan hatnak a lehetséges donorok plazma adományozására olyan forgatókönyvek, amelyekben a pénz és/ vagy a szociális hasznosság van hangsúlyozva, illetve hogyan befolyásolja mindez a donációs hajlandóságot abban az esetben, ha lehetőség lenne a plazmaadásért kapott pénzjutalom továbbadományozására. Eredményeink szerint „a kettős altruizmust" lehetővé tevő helyzetekben a részvevők nyitottabbak a plazma donációra. Azaz abban az esetben, amikor terápiás célra plazmát adnak a személyek és lehetőségük van a donácóért kapott pénzt felajánlani jótékonysági célokra, nő a plazma adományozási kedv szemben azzal a helyzettel, ahol csak pénzjutalmat kapnak a plazmáért cserébe. Eredményeink hozzájárulhatnak a plazma paradoxon feloldásához, illetve kiindulópontja lehet a donortoborzás hatékonyabb eszközeinek kidolgozásában.

EP04

Az elektrodermális aktivitás laterális aszimmetriájának vizsgálata egy fizikai mozgással járó verseny és egy figyelmi feladat során

Szabolcs Székely[1], Veres-Székely Anna[2], Veres András[3], Vaszkunné Kótyuk Eszter[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar hallgatója, MTA-ELTE Lendület Adaptáció Kutatócsoport
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, MTA-ELTE Lendület Adaptáció Kutatócsoport
[3]Obimon Systems Kft.

Bevezetés: Az elektrodermális aktivitás (EDA) mérése több, mint egy évszázadra nyúlik vissza, azonban a különböző testtájak eltérő mértékű érzelmi izzadása máig vitatott téma. A test két oldalán eltérő mértékű EDA aktivitás jelentőségét Picard és munkacsoportja a „Többszintű Arousal Elmélet"-ben foglalta össze. A bemutatásra kerülő vizsgálatainkban alátámasztjuk ezt az elméletet, igazolva, hogy a laterális aszimmetria összefüggésben áll a saját teljesítményhez való optimista vagy pesszimista hozzáállással és az aktuális érzelmi stressz-szinttel. Módszerek: Két, különböző vizsgálatot végeztünk: darts verseny, illetve Tetris figyelmi feladat alatt mértük az EDA szintet összesen 61 személy jobb és bal csuklóján, valamint a nem domináns kéz középső és mutatóujján. A darts versenyben 12 fő vett részt, ahol az egyes dobások önértékelésének optimista vagy pesszimista jellegét hangfelvétel alapján független elemzők ítélték meg. A Tetris játék csoportos változatánál (N=48) a résztvevők önbevallás alapján jellemezték szorongás szintjüket (STAI kérdőív), hétköznapi és aktuális stressz szintjüket (csúszó skálák). Az egyszemélyes vizsgálatban a résztvevő (N=1) 33 Tetris feladatot végzett el 2 hét alatt. változatos körülmények mellett (időlimit, extrinzik és intrinzik motiváció, valós idejű érzelmi-regulációs visszajelzés). Eredmények: Kimutattuk, hogy az EDA jól mérhető a darts verseny során annak ellenére, hogy a játék mozgással jár, és szignifikáns összefüggést találtunk az aszimmetriájának iránya és a darts játékosok magyarázó stílusa között

(p= 0,001, ismételt vizsgálatnál p=0.03). A csoportos Tetris felatadtban szignifikáns korrelációt találtunk a csúszó skálákkal mért stressz szint és az EDA aszimmetria mértéke között (Tetris utáni stressz szint: p=0,011; hétköznapi stressz szint: p=0,003). Ugyanakkor nem találtunk szignifikáns összefüggést a STAI kérdőíves vizsgálat paraméterei vonatkozásában, ami óvatosságra int az önbevalláson alapuló stressz szintek értékelésénél. Az egyszemélyes vizsgálatsorozatban a játékidő alatt létrehozott feszültséghelyzetek megnövekedett jobboldali EDA dominanciát váltottak ki (lineáris korrelációanalízis: idő-korlát: p=0.049; valós idejű érzelmi visszajelzés: p=0,0005). Konklúzió: Vizsgálataink alapján stressz helyzetben jól kimutatható, hogy az elektrodermális aktivitás nem azonos a test két oldalán, mely alátámasztja a „Többszintű Arousal Elmélet"-et. Ezen eredmények alapján EDA aszimmetria az érzelmi arousal új pszichofiziológiai markere lehet, mely az egy oldalon történő EDA mérésnél pontosabban jellemzi az aktuális stressz állapotot. Támogatások: ÚNKP-22-6-1-ELTE-383, MTA LP-2018-21/2018.

EP05

Evés után hányok, már gyerekkorom óta – A nárcizmus, az evési attitűd, a korai maladaptív sémák és a depresszió kapcsolata

Vida Dorian[1], Kiss Eszter Fanni[2], Babai Bernadett[2], Halmai Rozália Julianna[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

A nárcizmus – s kifejezetten a vulnerábilis nárcizmus – és a különböző evési attitűdök és zavarok kapcsolatát igen gyakran vizsgálják, de főleg klinikai kontextusban. Az eddigi tudásunk alapján elmondható, hogy a vulnerábilis nárcizmus kifejezetten gyakran jár együtt az anorexia nervosa, illetve bulimia nervosa különböző tüneteivel, viszont a nárcizmus két formája és az evési attitűdök általános jellegének kapcsolatáról már sokkal kevesebbet tudunk. Kutatásunk célja feltérképezni az evési attitűd kapcsolatát a nárcizmus különböző formáival és a korai maladaptív sémákkal. Kutatásunk során a vizsgálati személyekkel felvettük az Evési Attitűdök Tesztjét, a Maladaptív Rejtett Nárcizmus Skálát, a Nárcisztikus Személyiség Leltárat, a Beck Depresszió Kérdőívet és a Young-féle sémakérdőívet (érzelmi depriváció, csökkentértékűség-szégyen, társas elutasítottság és elismerés-hajszolás sémákat). A minták (182 fő; 144 nő és 36 férfi) átlag életkora 27,8 év volt. A statisztikai analízisek során korrelációs elemzést használtunk. Az eredményeink alapján elmondható, hogy az evési attitűd gyenge, pozitív kapcsolatot mutatott a grandiózus nárcizmussal (ρ=0,205; p=0,05), míg közepesen erős, pozitív kapcsolatot (ρ=0,474; p<0,001) mutat az a vulnerábilis nárcizmussal és a depresszióval egyaránt (ρ=0,523; p<0,001). Az evési attitűd mind a négy vizsgált korai maladaptív sémával közepesen erős, pozitív kapcsolatot mutat (ρ=0,457-0,528; p<0,001). Az előbb említett eredmények alapján a levont következtetésünk, hogy az evési attitűd általánosságban kapcsolatba hozható mind a vulnerábilis, mind pedig a grandiózus nárcizmussal – az utóbbi esetében kisebb mértékben. Ezen felül a korai maladaptív sémák egy nagyobb részének is igen erőteljes kapcsolata van az étkezési szokásokkal és az étkezési attitűddel.

EP06

A Női Szexuális Énkép Skála (WSSCS-H) faktorszerkezetének és validitásának elemzése magyar mintán

Szabó Dorka[1]
[1]Eötvös Loránd Tuományegyetem, Savaria Egyetemi Központ, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

Az én mint fogalom, régóta kutatott terület a pszichológiában. Az ember alapvetően úgy gondol magára, mint aki bizonyos képességekkel, tulajdonságokkal rendelkezik; céljai és törekvései vannak. Énfogalmunk magja az énséma. Ez az egyén jellemzőnek és fontosnak tartott tulajdonságainak összessége. Ahhoz, hogy szexuális énsémáról beszéljünk, ezt a fogalmat valamivel tágabban kell értelmezni, hiszen a szexualitás egy igen összetett jelenség. A szexualitás kognitív reprezentációja magába foglalja az attitűdöket, viselkedéseket, különböző szituációkra alkalmazott válaszokat és a szexuális énsémát, tehát a szexuális én kognitív reprezentációját. (Nowosielski et al., 2018) Andersen és Cyranowski alkották meg az első szexuális énséma skálát, melynek magyar verziója már létezik. Az általam vizsgálni kívánt skála (Women's Sexual Self-Concept Scale, Vickberg & Deaux, 2005) magyarra történő validálása érdekében semmiképp nem hunyhatunk szemet a Női Szexuális Énséma Skála felett sem, hiszen a kettő skála faktorai korrelálnak egymással, így magyar mintán ezeknek az összehasonlítása konvergens érvényesség mérésére alkalmas. A Női Szexuális Énséma Skála 50 szóból álló listát tartalmaz, amiből mindössze 26 írja le a szexuális nőt és ezek sem a kitöltő számára egyértelműen. A Women's Sexual Self-Concept Scale (Vickberg & Deaux, 2005) a Női Szexuális Énséma Skála egyfajta újragondolása, kiegészítése. Vickberg és Deaux szemmel láthatóan a szexuális énképet méri. Mindenképp előnyére szolgál az, hogy itemei leíró mellékneveket, viselkedéseket, kogníciókat és érzelmeket is tartalmaznak, így eredményei átfogó képet adnak a kitöltő szexuális énképéről. A kutatás sikerességének érdekében fontosnak tartom kizárni a depresszió miatti esetleges negatív eredményeket. Magyarországon napjainkban az unipoláris major depresszió élettartam prevalenciája 15,1%. Tüneteinek mindegyike kihat az ember általános énképére, ezáltal pedig a szexuális énsémájára és a szexuális önképére is. Összegezve célom az volt, hogy a depresszió jelenléte miatti negatív eredményeket kiszűrve, különböző fajtájú érvényességeket vizsgálva és figyelembe véve fordítsam és validáljam a Women's Sexual Self-Concept Scale nevű mérőeszközt magyar nyelvre. Kutatásomat online kérdőívcsomag formájában vittem véghez; a résztvevő nők száma 339. Exploratív és konfirmatív faktorelemzéseket végeztem, melyeknek eredménye azt mutatta, hogy magyar mintán a faktorok összetétele változtatást igényel, illetve 3 item eltávolítása szükséges. A módosított faktor modellről elmondható, hogy a skála megbízhatósága magas (λ=,912). A skála alfaktorainak Cronbach-alfa értékei is megfelelőek (λ1=,898, λ2=,873, λ3=,732). A faktormodell illeszkedéséről árulkodó CFI és TLI értékek megfelelőek (>,90), az RMSEA érték elfogadható (>,80); a GFI érték pedig kiváló (>,95). Kijelenthető, hogy a Női Szexuális Énkép Skála bár módosításokkal, de magyar populáción is megbízhatóan használható

EP07

A virtuális tér hatása a tudatelméleti képességre 4 éves gyermekeknél

Kelemen Alexandra[1], Sziklai András[1], Andrási Krisztina[1,2,3], Zsoldos Rebeka[1,2,3], Schvajda Réka[1,2,3], Király Ildikó[1,3]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Intézet, Pszichológiai Intézet
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet, Társas Elmék Kutatócsoport

A virtuális tér hódítása, amely a pandémia következtében méginkább jelentőssé vált, felhívja a figyelmet arra, hogyan értjük meg társainkat ebben a kontextusban. A tudatelmélet képessége az első életévekben jelentős fejlődésen megy keresztül, aminek során a gyerekek megértik, hogy a társuk minden információhoz hozzáfér, amíg jelen van, s amint kilép egy helyzetből, nem tudja már követni a lezajló változásokat. Ugyanakkor nem tudjuk, hogyan követik és dolgozzák fel a másik lehetséges mentális állapotait az online térben való (korlátozott hozzáférést nyújtó) jelenlét esetében és a virtuális együttlétből való kilépéskor. Jelen tanulmányban azt vizsgáljuk, hogy a 4 éves gyermekek hogyan gondolkodnak mások tudásáról, amikor az adott személy virtuálisan jelen van vagy nincs jelen egy tárgy áthelyezése alkalmával. A vizsgálatok során egy partner online vagy személyesen mutatkozik be a gyermeknek. Ezt követően a kísérlet vezetője a partner játékát elrejti az egyik dobozban, majd, miközben a partner a virtuális vagy személyes térben benn marad (igaz vélekedés próba) vagy kilép abból (hamis vélekedés próba) azt áthelyezi a másik dobozba. Ezután megkérdezzük a gyermekeket, hogy a partnerük mit tudhat a tárgy aktuális helyéről. Hipotézisünk az, hogy a gyermekeknek a Virtuális jelenlét feltételben korlátozottabb hozzáférésük van az információkhoz, mint az Élő feltételben, s ez a tudatelméleti következtetéseiket befolyásolja. Az adatgyűjtés még folyamatban van (n=24, tervezett minta=50); a konferencián már a nagyobb minta eredményeiről kívánunk beszámolni.

EP08

A divat mint modern lélektani jelenség - A fenntartható divat megjelenése az énfogalomban

Szilágyi-Csüllög Mónika[1], Kiss Orhidea Edith[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A mai fogyasztói társadalomban az emberek a gazdasági és társadalmi előnyeiket jól látható javaikon keresztül mutatják ki a külvilágnak, ezáltal ezek a termékek központi szerepet kapnak. A társadalom és az egyes márkák is arra bátorítják az egyéneket, hogy a divaton keresztül fejezzék ki státuszukat, ami ezáltal a vágyott életmód szimbóluma lett. A divatos öltözködés a fogyasztás szembetűnő közvetítő közegévé vált mindenkinél, aki jelezni szeretné státuszát az öltözködésén keresztül (O'Cass & Siahtiri, 2013). Az énünk kifejezésére az öltözködésünkön keresztül nagy hatással vannak a mainstream divatipar által kiépített kulturális kódok. Kérdés, hogy fenn tudjuk-e tartani az egyensúlyt a személyes döntéseink és a mainstream divatipar által ránk helyezett nyomás között (McLeod, 2002). A mértéktelen divatcikk-fogyasztás hatása globális problémákat eredményez, mára a textilipar lett a második legkörnyezetszennyezőbb iparág az olajipar után. Ugyanakkor a fogyasztók környezetvédelmi kérdések iránti egyre nagyobb érdeklődése az etikus márkák terjeszkedésének kedvez, továbbá pozitívan hatnak a „zöld marketingre", és a tudatos vásárlói magatartásra is (Florida, 2010). A divatcikkek fogyasztás során, az adott termék kiválasztásában nagy szerepe van annak, hogy az adott helyzetben vagy kontextusban melyik szelfnek megfelelően vásárol az egyén. A divat énfogalomra gyakorolt hatása miatt kutatásunkban azt a kérdést érintjük, hogy a fenntartható divattal kapcsolatos pozitív attitűd az én mely szelf-dimenziójában nyilvánulhat meg. Kutatásunk célja a fenntartható divat és az önkifejezés közötti kapcsolat feltárása a Visegrádi Négyek országaiban. Ennek érdekében a divathoz, öltözködéshez való kötődés ('fashion involvement') és az énképilleszkedés ('self-congruity') konstruktumok közötti kapcsolatot

vizsgáljuk (Razzaq, Ansari, Razzaq, & Awan, 2018). Továbbá arra keressük a választ, hogy van-e különbség a cseh, szlovák, lengyel és magyar mintán felvett adatok között. Az adatgyűjtés a négy országban 2022. októberétől 2023. március végéig tart, melyek mindegyikében 20-20 félig strukturált interjút veszünk fel. A vizsgálatban 18 év feletti divattermékek iránt affinis fogyasztók és szakértők vesznek részt, akiket négy csoportra osztottunk (fenntartható divat fogyasztói csoport, hagyományos divat fogyasztói csoport, fenntartható divattervezők és hagyományos szemléletű divattervezők). A poszterbemutató során tehát 80 interjú összehasonlítása révén kerül bemutatásra a fenntartható divat és az önkifejezés közötti kapcsolat, továbbá kitérünk a négy ország közötti különbségekre és hasonlóságokra is. Elemzésünkkel szeretnénk hozzájárulni egy eddig kevéssé vizsgált területnek, a fenntartható divat és az énkifejezés kapcsolatának feltárásával ahhoz, hogy kulturális összehasonlító kutatásunkkal bekapcsolhassuk a magyar fenntartható divat fogyasztói kutatás eredményeit a nemzetközi kutatói vérkeringésbe.

EP09

Psychological Interventions for Acute Pain Management – A Scoping Review of Randomized Controlled Trials

Kevin Efrain Tololiu[1], Csókási Krisztina[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Background: Pain contributes to the primary symptom of general practitioner visits and medical care seeking. Although psychological interventions have gained increasing attention for pain management, few studies have investigated these interventions in acute setting. This study aimed to examine the existing literature addressing acute pain using psychological therapies. Method: A scoping review was conducted to screen and access randomized controlled trials (RCTs) in PubMed, Scopus, Web of Science, Cochrane library, and Embase via the University of Pecs and the Queensland University of Technology access. Inclusion criteria covered RCTs published in 2013-2022 on patients receiving psychological intervention to reduce acute pain. This review excluded studies conducted in home-care settings, conducted in paediatrics and presented in languages other than English. Results: From 2061 articles identified, nine eligible studies applied psychological interventions in reducing acute pain, including psychoeducation, positive verbal suggestion, hypnotherapy, counselling, music therapy, hypnotherapy, cognitive behaviour therapy (CBT), mindfulness, and psychodynamic therapy. There were varying respondents and tool pain assessment characteristics, especially in pain level instruments and pain outcome indicators across studies. Through Cochrane risk of bias assessment, most risks of bias stemmed from deviation of intended interventions and missing outcome data concerning lost-to-follow-up (4/9). Despite that most studies showed a decrease in mean pain scores, the results were statistically significant only in a subset of studies. Conclusion: The appropriate application of psychological interventions might help reduce acute pain in clinical settings. Further investigation of specified interventions applied in specified disease is needed.

EP10

A sugar kapcsolatok iránti nyitottság individuális és kulturális prediktorai

Meskó Norbert[1], Csányi Edit[2]

[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

Elméleti háttér: Bár a „szex erőforrásért” jól ismert jelenség az emberi társadalmakban, a szexuális tranzakciókra való nyitottság kulturális prediktorai eddig viszonylag kevés empirikus figyelmet kaptak. Célkitűzés. Jelen tanulmány a szex erőforrásokért típusú encounter egyik fajtájával (az úgynevezett „sugar kapcsolatokkal”) kapcsolatos attitűdök individuum-szintű és ország-szintű prediktorait szeretné feltérképezni. Módszer: A kutatásban 87 ország 69 924 válaszadója vett részt. A sugar kapcsolatokkal összefüggő attitűdök és a releváns változók (pl. nem, szocioszexualitás, nemek közötti egyenlőtlenség, parazita kitettség) közötti összefüggéseket vizsgáltuk. A sugar kapcsolatok elfogadásának két önbevallásos mérőeszközét, a Sugar Kapcsolatok Elfogadása Kérdőív fiataloknak (Acceptance of Sugar Relationships in Young Womwn and Men Scale; ASR-YWMS) és idősebbeknek (Acceptance of Sugar Relationships in Older Men and Women Scale; ASR-OMWS) 37 nyelvre fordítottuk le, hogy teszteljük a nemek és nyelvek közötti konstruktum-egyenértékűséget, a nemi különbségek kultúrák közötti invariabilitását és az ASR hipotetikus prediktorait. Eredmények: Mindkét mérőeszköz megfelelő pszichometriai tulajdonságokat mutatott minden nyelven (kivéve az ASR-YWMS perzsa változatát). Az eredmények részben alátámasztották hipotéziseinket, és összhangban voltak az emberi párválasztással kapcsolatos korábbi elméleti megfontolásokkal és empirikus bizonyítékokkal. Például egyéni szinten a szocioszexuális orientáció, a hagyományos nemi szerepek és a kórokozók elterjedtsége mind az ASR-YWMS, mind az ASR-OMWS szignifikáns előrejelzői voltak. Országos szinten a nemek közötti egyenlőtlenség és a parazita stressz pozitívan jósolta be az ASR-YWMS-t. A tény, hogy valaki nő, negatívan jósolta be az ASR-OMWS-t, de pozitívan jósolta be az ASR-YWMS-t. Országos szinten a kollektivisztikus értékek preferálása és a parazita stressz pozitívan jelezte előre az ASR-OMWS értékét. Ezen túlmenően, a sugar kapcsolatok iránti nyitottságban (mind az ASR-YWMS, mind az ASR-OMWS pontszámok) jelentős szubregionális különbségeket találtak az egyes földrajti szubrégiók között. Végül, az egyes szubrégiókat összehasonlítva szignifikáns különbségeket találtunk az ASR-YWMS és az ASR-OMWS között. Az ASR-YWMS minden alrégióban szignifikánsan magasabb volt, mint az ASR-OMWS, kivéve Észak-Afrikát és Nyugat-Ázsiát. Következtetések: Az ASR-YWMS, és az ASR-OMWS a sugar kapcsolatok iránti nyitottság megbízható mérőeszköze 37 nyelven. A sugar kapcsolatok iránti nyitottságban jelentős nemi és kulturális különbségek vannak. Ezek a kulturális különbségek részben a kultúra-specifikus társadalmi normáknak (pl. nemek közötti egyenlőtlenség, kollektivizmus) köszönhetőek, ugyanakkor bizonyos pszichológiai (pl. szocioszexualitás) és ökológiai (pl. parazita stressz, HDI) tényezőkkel is összefüggnek.

EP11
Pszichológia a sportsérülések mögött amatőr és profi sportolók körében

Tóth Laura Luca[1], Gáspár Mihály[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, a szombathelyi Pedagógiai és Pszichológiai Intézet hallgatója
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Empirikus kutatásom célja a sportsérülésekre hajlamosító pszichológiai faktorok feltárása az amatőr (N=62) és profi (N=143) sportolók körében. A kutatás teoretikus bázisát Andersen és Williams (1988) stresszsérülés modellje adja. A sportolók három személyiségtényezőjéről

(neuroticizmus, vonásszorongás és társas elvárásként megélt perfekcionizmus), általános megküzdési kapacitásáról, valamint a korábbi sérülésről mint stresszforrásról feltételeztem, hogy a sportsérülések hátterében állnak a különböző sportkészségszinteken. Kutatásom célcsoportja nagykorú, aktív sportolók voltak. A vizsgált változókat négy standardizált pszichológiai mérőeszköz, a Hewitt és Flett-féle Multidimenzionális Perfekcionizmus Kérdőív (Olajos és mtsai., 2021), a NEO Five-Factor Inventory (Tóth & Szabó, 2019), a Spielberger-féle Vonásszorongás Skála (Sipos és mtsai., 1994), és a Sportolói Megküzdés Kérdőív (Jelinek, 2000), illetve egy saját szerkesztésű kérdőív segítségével mértem. Az eredmények alapján sportkészségszinttől függetlenül a korábbi sérülés szignifikáns előrejelzőnek bizonyult az újbóli sérülés szempontjából. Profi sportolók esetén a neuroticizmus, az általános megküzdési kapacitás, valamint annak csapásokkal való megküzdés, koncentráció, szorongásmentesség és edző általi irányíthatóság dimenziója mutatott szignifikáns kapcsolatot az elmúlt egy évben szerzett sérülések előfordulásával. Azonban egyik személyiségtényező és az alacsonyabb szintű általános megküzdési kapacitás sem bizonyult kockázati tényezőnek az amatőr sportolók sérüléseinek szempontjából. A kutatás korlátait figyelembe véve megállapítható, hogy a sérülések bekövetkezésében fontos szerepet játszanak a pszichés faktorok, amelyek eltérőek lehetnek a sportoló készségszintjétől függően.

EP12

Familiar Memes are Funnier for Men? Sex Differences and Age-related Effect on Rating Memes

Talhamy Abdallah[1], Kocsor Ferenc[2], Csókási Krisztina[2], Deák Anita[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Humor has been seen as a healthy and effective way to cope with negative situations, and as an important element in communications. Recently, social media are web-based platforms designed to encourage social interactions among individuals. The trend that is often used to channel humor on the Internet and on social media is the trend of the 'Internet meme' that can carry different cultural ideas or contents. In this study we investigated people's affective reaction to memes where familiarity of the stimulus and demographic features of participants (age and sex) were considered as independent variables. 64 participants (43 women; 18 men; M age = 24.2 years) rated the level of funniness, negativity and familiarity of memes. We did not find sex difference in funniness and negativity, but the memes were more familiar to men than for women. We also found a moderately negative significant correlation between the age of the participant and familiarity with the memes, suggesting that memes were more familiar for younger participants; furthermore, we found a weak positive correlation between familiarity and funniness suggesting that when the memes are familiar, people find them funnier. Our result about the relationship between familiarity and funniness confirms former findings that familiarity can make the joke funnier. Suls (1975) attributed the reason for that to the enjoyment of successfully remembering the punchline of the joke. Men's higher familiarity ratings are in line with sex differences in the motivation of using social media. Age-related effect on familiarity of memes can be explained with the difference in the frequency of using social media.

EP13

A szubjektív és objektív terhelési mutatók kapcsolata tehetséges kosárlabdázóknál

Bakuretz Bonnie[1], Deák Anita[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Pszichológia Doktori Iskola, PhD-hallgató
[2] Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Azokat tekintjük tehetségesnek, akiknek fizikai, pszichológiai, antropometriai, motoros képességei előre jelzik a későbbi versenysport béli sikert (Harsányi,1992). A tehetségeket hamar kiemeljük környezetükből és speciális tehetséggondozás keretein belül igyekszünk képességeiket fejleszteni. A kiemelten tehetséges utánpótláskorú sportolók edzésterhelésének monitorozása és számszerűsítése nemcsak a fáradás folyamatának nyomon követése vagy sérülés megelőzés céljából történhet, hanem a magas szintű teljesítmény fenntartása és az edzésfolyamat optimalizálása érdekében is, ami magas fokú odafigyelést igényel. A kutatásunkban 46 kiemelt utánpótláskorú női kosárlabdázó vett részt, ahol objektív és szubjektív terhelési mutatók összefüggéseit elemeztük edzések alkalmával. A KINEXON rendszerrel rögzítettünk 16 objektív (fizikai és fiziológiai) terhelési mutatót, míg a szubjektív belső terhelés mérésére a Borg-skálát alkalmaztuk. Rögzítettük továbbá a sportolók edzés előtti és utáni mentális állapotát (arousal). Az edzés előtti mentális állapot és az objektív mutatók összefüggését vizsgálva azt találtuk, hogy az edzés előtt megélt szubjektív fáradás mértéke negatívan befolyásolta az objektív mutatókat (kifejtett erő, gyorsítások száma). A fizikai és fiziológiai paraméterek közül a maximálisan kifejtett erő szignifikánsan összefüggött az edzést követően felvett Borg-skála értékekkel. Az edzéssel kapcsolatos attitűd meghatározásában a gyorsítások száma játszik szerepet. Megállapíthatjuk, hogy az objektív edzésmutatók közül a maximális erőfeszítés és a gyorsulások száma bírhat jelző értékkel a belső terhelési mutató és az edzéssel kapcsolatos attitűd vonatkozásában. A fáradtan érkező sportoló kisebb erőbedobással és kevesebb gyorsítást végrehajtva teljesít edzésen, így a sportolóktól kapott önbeszámolón alapuló adatok alkalmazhatók terheléssel összefüggő vizsgálatokban. Eredményeink gyakorlati jelentősége az, hogy az utánpótláskorú sportolók terhelési mutatóinak folyamatos monitorozása kiemelt jelentőséggel bír és szubjektív belső terhelési mutatói és a sportoló edzéssel kapcsolatos attitűdjei összefüggenek az objektív paraméterekkel. A fenti eredmény figyelemre méltó, mert a KINEXON rendszer által kalkulált változó a játékos által kifejtett belső erőt mutatja minden egyes pillanatban. Olyan külső paraméterekből számítódik, mint a sebesség és a gyorsulás, és megbecsüli a metabolikus erőfeszítést, amellyel a játékos mechanikai mozgást hoz létre (Osgnach és mtsai., 2010). Ez azt jelenti, hogy a sportoló által szubjektíven megítélt terhelés mértéke kikövetkeztethető a KINEXON által rögzített paraméterek alapján.

EP14 Serdülők életminősége a mentalizációs képesség és az érzelemszabályozás tükrében

Tamás Bernadett[1], Szabó Brigitta[2]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógia és Pszichológiai Kar, Pszcihológiai Intézet hallgatója
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet doktori hallgatója

Bevezetés: Korábbi kutatások alapján az érzelemszabályozási és a mentalizációs nehézségek is negatív kapcsolatban állnak a serdülők életminőségével, azonban e három konstruktum kapcsolatát nem-klinikai magyar serdülő mintán korábban még nem vizsgálták. A kutatásunk

célja 14-18 éves serdülők körében a mentalizációs és az érzelemszabályozási nehézségek, valamint az életminőség kapcsolatának vizsgálata volt. Módszerek: Nem-klinikai, keresztmetszeti kutatásunkban 122 serdülő válaszolt tájékozott beleegyezés után demográfia kérdésekre, majd töltötte ki a Reflektív Funkciók Kérdőívet FQ-H), az Érzelemszabályozási Nehézségek Skálát (DERS) és az Életminőség Kérdőívet (ILK). Mediátor modellünkben független változónak a Reflektív Funkciók Kérdőívet, mediátor változónak az Érzelemszabályozási Nehézségeket Skálát, függő változónak az Életminőség Kérdőívet választottuk. Eredmények: A serdülők csökkent mentalizációs kapacitása és az érzelemszabályozási nehézségei közötti kapcsolat szignifikánsnak bizonyult ($a = 0,39$, $p < 0,01$, $\beta = 0,44$), viszont a mentalizációs nehézségek és a csökkent életminőség közötti direkt út nem bizonyult szignifikánsnak ($c' = 0,02$, $p = 0,73$, $\beta = 0,03$). Az indirekt út, a mentalizációs diszfunkciók és a csökkent életminőség között az érzelemszabályozási nehézségeken keresztül szignifikánsnak bizonyult ($\sum ab = 0,22$ [0,13 – 0,33], $\beta = 0,25$ [0,14 – 0,36]). Következtetés: Eredményeink arra utalnak, hogy a mentalizációs kapacitás az érzelemszabályozási képességen keresztül állhat kapcsolatban az életminőséggel magyar serdülő nem-klinikai mintán, melynek gyakorlati implikációi vannak.

EP15

A családi kommunikációs mintázat hatása a szülő-gyerek kötődésre és a gyerek életminőségére

Békefi Anna Zsófia[1], Szabó Brigitta[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet doktori hallgatója

Elméleti háttér: Korábbi kutatások a családtagok egymással való kommunikációjáról való gondolkozásának és viselkedésének stabil jellemzőit bizonyították. Ezen mintázatok elterjedt mérőeszköze a Családi Kommunikációs Mintázat Kérdőív (RFCP; Koerner & Fitzpatrick, 2002). A kérdőív megfelelés orientációját az egyetértésre való törekvés, a szülők autoriter döntéshozása, míg a beszélgetés orientációját a gyerekkel közös döntéshozatal és gyakori beszélgetés jellemzi. Célkitűzés: A kutatásunk elsődleges célja a RFCP kérdőív magyar nyelvre való adaptálása. Korábbi kutatások alapján a családi kommunikáció beszélgetés orientációjának negatív, megfelelés orientációjának pozitív kapcsolatát feltételeztük a szülők mentalizációs problémáival a szülői stresszel és kiégéssel. Azt feltételeztük, hogy a megfelelés orientációja a kötődési szorongást és elkerülést is, a beszélgetés orientációja csak a kötődési szorongást fogja bejósolni. Módszertan: A 6-17 éves gyerekek szülei (N=269, nők=86,2%, átlag életkor=42,64 [SD=6,10]) alábbi online kérdőíveket töltötték ki: Gyermek Életminőség Kérdőív (ILK) szülői verzió, Reflektív Funkció Kérdőív (RFQ-8), Közvetlen Kapcsolatok Élményei Kérdőív (ECR-RS), Szülői Kiégés Kérdőív (PBA-HUN), Észlelt Stressz Kérdőív (PSS) és a Családi Kommunikációs Mintázat Kérdőív (RFCP). Korfirmatív faktorelemzést végeztünk. A kötődési szorongást és elkerülést bejósló lineáris regressziós elemzésekbe az RFCP két faktorát, az RFQ-8, a PBA-HUN és a PSS összesített pontszámát vontunk be prediktorként. Az életminőséget bejósló lineáris regresszióelemzésbe ezen kívül az ECR-R két faktorát vontunk be. Eredmény: A megerősítő faktoranalízis igazolta adatainkon a RFCP kérdőív eredeti két faktoros struktúráját ($\chi2 = 5482,21$, $df = 325$ $p < 0,001$, $\chi2/df = 16,86$, $CFI = 0,91$, $TLI = 0,90$, $RMSEA = 0,075$ (90% CI 0,068-0,082)) és azok belső megbízhatóságát (Cronbach alfa=0,78 és 0,74). A kötődési elkerülést ($R2 = 0,12$, $F(5) = 7,38$, $p < 0,001$) csak a beszélgetés orientáció (ß= -0,28, $p < 0,001$) a kötődési szorongást a megfelelés orientáción (ß=0,24, $p < 0,001$) kívül a szülői

mentalizációs nehézség (ß=0,20, p <0,001) és a szülői stressz (ß=0,15, p=0,015) is előjelezte (R2 = 25,2, F(5)= 17,7, p <0,001). A gyermek életminőségéről szóló szülői beszámolót legnagyobb mértékben a kötődési szorongás (ß=-0,28, p <0,001), majd a beszélgetés orientáció (ß=0,21, p <0,001) és a kötődési elkerülés (ß=-0,18, p =0,001) jósolta be (R2 = 28,8, F(7)= 15,17, p <0,001). Konklúzió: A RFCP kérdőív magyar verziója megbízható mérőeszköznek bizonyult. A családi kommunikációs mintázat jelentőségét bizonyítja egyrészt, hogy egyszerre magyarázza a szülő-gyerek kötődés minőségét és a gyerek életminőségéről szóló szülői beszámolót.

EP16
A tánc improvizáció és a lelki egészség kapcsolata

Horváth Milla[1], Vécsey Boglárka[1], Gáspár Mihály[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, a szombathelyi Pedagógiai és Pszichológiai Intézet hallgatója
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Elméleti háttér: Korábbi kutatások a családtagok egymással való kommunikációjáról való gondolkozásának és viselkedésének stabil jellemzőit bizonyították, ezen mintázatok elterjedt mérőeszköze a Családi Kommunikációs Mintázat Kérdőív (RFCP; Koerner & Fitzpatrick, 2002). A kérdőív megfelelés-orientációját az egyetértésre való törekvés, a szülők autoriter döntéshozása, míg a beszélgetés-orientációját a gyerekkel közös döntéshozatal és gyakori beszélgetés jellemzi. Célkitűzés: A kutatásunk elsődleges célja a RFCP kérdőív magyar nyelvre való adaptálása. Korábbi kutatások alapján a családi kommunikáció beszélgetés-orientációjának negatív, megfelelés-orientációjának pozitív kapcsolatát feltételeztük a szülők mentalizációs problémáival a szülői stresszel és kiégéssel. Azt feltételeztük, hogy a megfelelés-orientációja a kötődési szorongást és elkerülést is, a beszélgetés-orientációja csak a kötődési szorongást fogja bejósolni. Módszertan: A 6-17 éves gyerekek szülei (N=269, nők=86,2%, átlagéletkor=42,64 [SD=6,10]) alábbi online kérdőíveket töltötték ki: Gyermek Életminőség Kérdőív (ILK) szülői verzió, Reflektív Funkció Kérdőív (RFQ-8), Közvetlen Kapcsolatok Élményei Kérdőív (ECR-RS), Szülői Kiégés Kérdőív (PBA-HUN), Észlelt Stressz Kérdőív (PSS) és a Családi Kommunikációs Mintázat Kérdőív (RFCP). Korfirmatív faktorelemzést végeztünk. A kötődési szorongást és elkerülést bejósló lineáris regressziós elemzésekbe az RFCP két faktorát, az RFQ-8, a PBA-HUN és a PSS összesített pontszámát vontunk be prediktorként. Az életminőséget bejósló lineáris regresszióelemzésbe ezen kívül az ECR-R két faktorát vontunk be. Eredmény: A megerősítő faktoranalízis igazolta adatainkon a RFCP kérdőív eredeti két faktoros struktúráját ($\chi2$ =5482,21, df =325 p < 0,001, $\chi2$/df = 16,86, CFI = 0,91, TLI = 0,90, RMSEA = 0,075 (90% CI 0,068-0,082)) és azok belső megbízhatóságát (Cronbach alfa=0,78 és 0,74). A kötődési elkerülést (R2 = 0,12, F(5) = 7,38, p <0,001) csak a beszélgetés-orientáció (ß= -0,28, p <0,001) a kötődési szorongást a megfelelés-orientáción (ß=0,24, p <0,001) kívül a szülői mentalizációs nehézség (ß=0,20, p <0,001) és a szülői stressz (ß=0,15, p=0,015) is előjelezte (R2 = 25,2, F(5)= 17,7, p <0,001). A gyermek életminőségéről szóló szülői beszámolót legnagyobb mértékben a kötődési szorongás (ß=-0,28, p <0,001), majd a beszélgetés orientáció (ß=0,21, p <0,001) és a kötődési elkerülés (ß=-0,18, p =0,001) jósolta be (R2 = 28,8, F(7)= 15,17, p <0,001). Konklúzió: A RFCP kérdőív magyar verziója megbízható mérőeszköznek bizonyult. A családi kommunikációs mintázat jelentőségét bizonyítja egyrészt, hogy egyszerre magyarázza a szülő-gyerek kötődés minőségét és a gyerek életminőségéről szóló szülői beszámolót.

EP17

Poszttraumás személyiségfejlődés a Covid-19 járvány idején. A nem, életkor, iskolai végzettség és a traumatizáltság szerepének vizsgálata

Vikár Míra[1]
[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

Kutatásomban a „poszttraumás növekedés" (Posttraumatic Growth, továbbiakban: PTN) jelenségét vizsgáltam, mely a traumatikus élmények következtében megfigyelhető, pozitív lelki fejlődést jelenti (Tedeschi & Calhoun, 1996). Vizsgálatomat nemre, életkorra és legmagasabb iskolai végzettségre reprezentatív, 2429 fős magyar mintán végeztem, online kérdőíves eljárással. Megvizsgáltam a nem, életkor, iskolai végzettség és a trauma szubjektív súlyosságának összefüggését a COVID-19 járvány idején megélt PTN-nel. Kutatásom során a Károli Gáspár Református Egyetem „Életünk a koronavírus járvány idején" című tanszaki kutatás adatait elemeztem. A vizsgálat adatfelvétele 2021 augusztusában zajlott, és célja a COVID-19 járvány mentális egészségre gyakorolt hatásának feltérképezése volt. A kutatás keretében részt vettem a vizsgálati személyek toborzásában és az adatrögzítésben. Eredményeim szerint a nők szignifikánsan magasabb PTN pontszámot értek el mint a férfiak, gyenge hatásmértékkel. Az életkor és a PTN pontszám között szignifikáns, gyenge, negatív, monoton együtt járás volt. Ez az összefüggés a 18-34 éves korosztályban bizonyult a legkifejezettebbnek. Az iskolai végzettség tekintetében négy csoportot különítettünk el: legfeljebb 8 általános végzettségűek, szakképzettséggel rendelkezők, érettségivel rendelkezők és főiskolai végzettséggel vagy diplomával rendelkezők. Szignifikáns különbség volt a PTN pontszámban a csoportok között, ismét gyenge hatásmértékkel. A páronkénti összehasonlítás alapján abban az esetben, ha a mintában nem szerepeltek a 15-17 évesek pontszámai, akik túlreprezentáltak voltak a 8 általános végzettséggel rendelkezők csoportjában, minden esetben a magasabb végzettségűek értek el magasabb PTN pontszámot. 630 résztvevő jelezte, hogy volt traumatikus élménye a COVID-19 járvány idején, és közülük 455-en (70,40%) családtag vagy ismerős betegsége, halála miatt élték ezt meg. A traumát átélt csoport szignifikánsan magasabb PTN-t élt meg, mint a traumáról nem nyilatkozó csoport, a hatásmérték azonban gyenge volt. Szignifikáns, gyenge erősségű, monoton, pozitív együtt járást találtam a trauma szubjektív súlyossága és a PTN között. A „súlyosabb" és „enyhébb" traumát megélt csoport PTN pontszáma között szignifikáns különbséget találtam, közepes erősségű hatásmértékkel. A többszörös lineáris regressziós modellben a változók közül a nem, az életkor és a trauma súlyossága bizonyult a PTN bejósló tényezőjének, és együttesen a variancia 7,2–14,4%-át magyarázták. A kutatás erőssége a nagy elemszámú, kvázi reprezentatív minta, míg korlátai közé tartozik, hogy keresztmetszeti kutatás lévén nem vonhatók le oksági következtetések. A későbbi kutatásokban érdemes lenne a PTN-nel összefüggő további pszichés és szociális faktorok vizsgálata, mint amilyen a reziliencia és a társas támogatás (Vazquez et al., 2020). A kutatás szakmai relevanciája, hogy ezen tényezők mélyebb ismerete segítheti a trauma szempontjából veszélyeztetett csoportok azonosítását.

EP18

Az érzelemszabályozási agyi hálózat működésének összefüggései kognitív érzelemszabályozási stratégiákkal: fMRI-kutatás

Rendes Réka[1], Inhóf Orsolya[2], Bereczkei Tamás[2], Deák Anita[2]

[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Kognitív érzelemszabályozási stratégiák segítségével hatékonyan tudunk adaptív válaszokat kialakítani érzelmileg megterhelő helyzetekben. Az egyes stratégiák idegrendszeri hátterét az érzelemszabályozási hálózat (ERN) működésével ragadhatjuk meg. Az ERN részét képezik az inger feldolgozásáért, kiértékelésért, az érzelmi reaktivitásért felelős agyi régiók, valamint a szabályozásban, viselkedéses válasz kialakításában szerepet játszó területek. FMRI-kutatásunkban az ERN működésének egyéni különbségeit vizsgáljuk oly módon, hogy összefüggéseket keresünk az egyén önbeszámolón alapuló kognitív érzelemszabályozási stratégiái és implicit érzelemszabályozási feladathelyzetben mutatott agyi aktivációja között. Fiatal, egészséges felnőtt résztvevők (n=40) kitöltötték a Kognitív Érzelemszabályozási Stratégiák Kérdőívet (CERQ), majd negatív és semleges interpretációval ellátott képeket értékeltek két affektív dimenzió mentén (valencia, arousal). A viselkedéses eredmények alapján a résztvevők kellemetlenebbnek és intenzívebbnek tartották a negatív interpretációjú képek által kiváltott érzéseket szemben a semleges képekkel. A viselkedéses és idegrendszeri változók vizsgálatakor (ROI-elemzés) pozitív korrelációt találtunk a negatív inger által kiváltott arousal érték és az ERN struktúrái között (pl. anterior inzula, dorzális anterior cinguláris kéreg /dACC/, dorzomediális prefrontális kéreg /dMPFC/, dorzolaterális prefrontális kéreg /dlPFC/, orbitofrontális kéreg /OFC/), míg a valencia nem mutatott összefüggést az ERN területek aktivációival. Az egyes stratégiák összefüggést mutattak a dlPFC, OFC, az inzula, dACC/dMPFC és a hippocampus aktivációjával: az önvád, a katasztrofizálás és az elfogadás esetében pozitív, míg a tervezéssel és a pozitív átértékeléssel negatív kapcsolatot találtunk. Eredményeink megerősítik az implicit érzelemszabályzásról alkotott elméletet (Etkin et al., 2015), miszerint a kognitív érzelemszabályozás folyamata instrukció vagy külső nyomás nélkül is végbemehet egy negatív érzelmi helyzetben. Felvetjük azt a magyarázatot, hogy nem a stratégiához szükséges kognitív rugalmasság alakítja az érzelemszabályozás szubjektív és a neurális szintje közötti kapcsolatot, hanem az adott stratégia során felvett külső vagy belső figyelmi fókusz. A szelf-fókuszú stratégiák (pl. önvád, katasztrofizálás, elfogadás) a szabályozási folyamatban közvetlenül, a személy érzelmének modulációjával hat a kialakult érzelemre, amelyhez megnövekedett dlPFC aktivitás társul (érzelmi gátló funkció). Ezzel szemben azok a stratégiák, amelyek a szituáció megváltoztatásán keresztül alakítják a kialakult érzelmet (pl. tervezés, pozitív átértékelés), a szabályozást közvetett módon, a szelftől való távolítással érik el. Ebben az esetben az érzelmi kontroll funkció kevésbé erős dlPFC aktivitásban mutatkozik meg. A különböző érzelemszabályozási stratégiák és a negatív ingerekre adott agyi válasz közti összefüggések feltárása hozzájárul az egyéni különbségek megértéséhez.

EP19

A szülői konfliktusok észlelése, az érzelemszabályozás és az életminőség kapcsolata serdülők körében

Bessenyei Brigitta[1], Szabó Brigitta[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Kar
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola doktori hallgatója

Háttér: A szakirodalom szerint a serdülők életminőségének alakulásban nagy szerepe van mind az érzelemszabályozás minőségének, mind a szülői konfliktusok észlelésének. Ezen konstruktumok kapcsolatát hazai serdülő mintán még nem vizsgálták. Célkitűzés: 14 és 18 év közötti serdülők körében vizsgáltuk a szülői konfliktusok észlelésének, az érzelemszabályozásnak és az életminőségnek a kapcsolatát. Módszer: Nem-klinikai vizsgálatunkban 141 serdülő töltötte ki szülői beleegyezés és tájékozott beleegyezés után a Szülői Konfliktusok Észlelését Mérő Skálát (CPIC), az Érzelemszabályozási Nehézségek Skálát (DERS) és az Életminőség Kérdőívet (ILK). Első mediátor modellünkben függő változónak az életminőséget, független változónak a CPIC skála megküzdési hatékonyság alskáláját választottuk, és a mediátor az érzelmi tudatosság hiánya (DERS) volt. Második mediátor modellünkben a függő változó az életminőség, a független változó a konfliktus tulajdonságai (CPIC), a mediátor pedig a trianguláció (CPIC) volt. Eredmények: A mediátor elemzések szignifikáns modelleket eredményeztek. Első modellünk alapján a csökkent megküzdési hatékonyság csökkent érzelmi tudatosságot prediktál ($a = -0,67$, $p < 0,001$, $\beta = 0,39$). Az alacsonyabb megküzdési hatékonyság közvetlen módon is alacsonyabb életminőséget jósol be ($c' = 0,46$, $\beta = 0,31$; $p < 0,001$). Továbbá a csökkent érzelmi tudatosság csökkent életminőséget prediktál ($b = -0,27$, $\beta = 0,32$; $p <0,001$). A megküzdési hatékonyság az érzelmi tudatosságon keresztül összefügg az életminőséggel ($\sum ab = 0,18$ [0,07 – 0,33] $\beta = 0,12$). A standardizált regressziós együtthatók alapján a direkt út bizonyult erősebbnek. A második modell a szülői konfliktus tulajdonságai és a trianguláció között összefüggést mutatott ($a = 0,24$, $\beta = 0,48$; $p < 0,001$). A szülői konfliktus tulajdonságai és az életminőség közvetlenül nem függenek össze ($c' = 0,16$, $\beta = 0,26$; $p = 0,004$), valamint a trianguláció és az életminőség közötti kapcsolat sem volt szignifikáns ($b = 0,21$, $\beta = 0,17$; $p = 0,058$). A szülői konfliktus tulajdonságai a trianguláción keresztül függenek össze az életminőséggel ($\sum ab = 0,05$ [0,01 – 0,10] $\beta = 0,08$). Következtetések: Kutatásunk korlátainak figyelembevételével eredményeink arra utalnak, hogy az alacsonyabb megküzdési hatékonyság közvetlen módon is alacsonyabb életminőséget jósol be, de a konstruktumok az érzelmi tudatosságon keresztül is kapcsolatban állnak. Valamint a szülői konfliktusok tulajdonságai a trianguláción keresztül függenek össze az életminőséggel. Eredményeinknek gyakorlati implikáció vannak.

EP20
Az alexitímia és a dysmenorrhea kapcsolatának vizsgálata

Pájer Alexandra – Fejér Megyei Szent György Egyetemi Oktató Kórház

A dysmenorrhea, vagyis a fájdalmas menstruáció, jelenleg az egyik leggyakrabban előforduló nőgyógyászati panasz. Az eddigi pszichológiai kutatások főként arra fókuszáltak, hogy mi játszhat szerepet a kialakulásában. Ezzel a hagyománnyal szakítva, a jelen kutatásban arra fókuszáltam, hogy azokat a pszichológiai tényezőket azonosítsam, amelyek hatással lehetnek a tünetek észlelésére, a terápia kimenetelére, valamint a nőgyógyásszal való együttműködésre. Hosszú távú célunk, hogy segítsük a klinikai gyakorlatot, akár kiegészítő terápiás lehetőségek (például autogén tréning) kínálatával is. Hipotézisem az volt, hogy ahogy más pszichoszomatikus betegségek esetén, az alexitímia, vagyis az érzelmek azonosításának, illetve kifejezésének a nehézsége, befolyásolhatja a szomatikus tünetek észlelését. Korábbi kutatási eredményekből kiindulva, feltételeztem, hogy magasabb alexitímia szint jellemző a dysmenorrheás nőkre, mint a nem dysmenorrheás nőkre. Kutatásomban 104 nő vett részt, akik a menstruációs panaszokra vonatkozó kérdőív (ciklus szubjektív/objektív rendszeressége, fájdalom mértéke, korlátozó jellege) mellett az alexitímiával, a szomatizációs panaszokhoz is kapcsolódó testi tünetek gyakoriságával, valamint a társas támogatással kapcsolatban töltöttek

ki kérdőíveket. Szignifikáns kapcsolat mutatkozott a dysmenorrhea és az érzelmek azonosításának a nehezítettsége között. Továbbá szignifikáns kapcsolatot találtunk a szubjektív testi tünetek gyakorisága és az érzelmek azonosításának a nehézsége, valamint az alexitímia között is. A vizsgált csoportjaink szignifikáns eltérést mutattak a szubjektív testi tünetek gyakorisága mentén. Szignifikáns összefüggés mutatkozott ezen kívül a fájdalom okozta korlátozottság és az érzelmek azonosításának nehézsége között. Feltételezhető, hogy az érzelmek azonosításának a nehezítettsége kapcsolja össze a vizsgált konstruktumokat és irányítja a figyelmet a testi tünetekre. Az eredmények alapján felmerülhet az is, hogy a korlátozó fájdalom kapcsolja össze az alexitímiát a dysmenorrheával, hiszen az alexitímia gátolhatja a társas támogatás igénybevételét, ezáltal a helyzettel való adaptív megküzdést.

EP21

A Ranschburg-effektus érvényességének tesztelése a 21. században

Teleki Szidalisz Ágnes[1], Segal R. Karen[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

Elméleti bevezető: A Ranschburg Pál magyar pszichológus által elsőként megfigyelt és leírt, róla elnevezett Ranschburg-effektus (vagy Ranschburg-gátlás) a rövid távú emlékezethez kötődő szériális tanulási - felidézési feladatokhoz kötődő jelenség. Ranschburg megfigyelése szerint azon egymás után következő sorozatos ingerek felidézése rosszabb, ahol az ingeranyagban legalább egy tétel ismétlődik, összehasonlítva az ismétlődő elemet nem tartalmazó sorozatokkal. Ranschburg a magyarázatot az ún. (és a jelenség másik elnevezéséhez kötődő) homogén gátlásban vélte megtalálni: a két ismétlődő, homogén inger kölcsönösen rontja egymás felidézésének eredményességét. Célok és módszerek: Kutatásunk célja az volt, hogy újra megvizsgáljuk a homogén gátlás jelenségét, és teszteljük, vajon a Ranschburg-effektus továbbra is érvényes és kimutatható-e a szériális tanulási feladatokban. A résztvevők (N= 122; 24 férfi, 98 nő; korátlag= 20,22 ± 1,58) feladata az volt, hogy egy hat elemből álló betűsorozat öt másodperces bemutatása után azonnal felidézzék (írásban) az ingeranyagot. A 36 sorozatból 18 volt heterogén (pl. RQJHVM), míg a többi két homogén elemet tartalmazott (pl. RQJHJM). A két kondíció közötti felidézési teljesítmény összehasonlító elemzéséhez (az adatok nem normális eloszlása miatt) Wilcoxon Rank Sum Testet alkalmaztunk. Eredmények: Eredményeink igazolták, hogy egy tétel sorozaton belüli ismétlése statisztikailag jelentős csökkenést (Z= -6,360; p= 0,000) okozott a felidézési pontosságban (homogénátlag= 0,76 ± 0,16; heterogénátlag= 0,85 ± 0,13). Következtetés: A kutatás eredménye alátámasztja, hogy a Ranschburg-effektus továbbra is érvényes és igazolható jelenség a szériális felidézési feladatokban, így eredményeink további bizonyítékot szolgáltatnak a homogén gátlás jelenségére, illetve a magyarázataként feltételezett találgatási stratégia kudarcára (Hinrichs és mtsai., 1973), mely megfigyelhető ismétlődő elemek jelenléte esetén.

EP22

Az érzelemszabályozás nehézségei, a szexuális motiváció és az orgazmus színlelése közötti összefüggések nőknél

Csányi Edit[1], Meskó Norbert[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Elméleti háttér: A női színlelt orgazmus egy komplex jelenség, amelynek számos interperszonális, intrapszichés, fiziológiai összetevője lehet. Korábbi kutatások tapasztalatai alapján azt feltételeztük, hogy az orgazmus színlelése összefügést mutathat az érzelemszabályozás bizonyos zavaraival és a többtényezős szexuális motiváció sajátos mintázatával. A kutatás célja: a szexuális motiváció, a színlelt orgazmus és az érzelemszabályozási zavarok összefüggéseinek feltérképezése. Módszer: 425 nő vett részt a vizsgálatban, átlagéletkor = 24,51 év; SD = 7,74 év; min = 18 max = 80 év). A résztvevők online kérdőívcsomagot töltöttek ki, amely az Érzelemszabályozás Zavarai (DERS), a Női Színlelt Orgazmus Kérdőív (FOS) és a Szexuális Motiváció Kérdőív (YSEX?-HSF) eszközökből állt. Eredmények: A résztvevők 56,7%-a (241 fő) számolt be arról, hogy színlelt már orgazmust, közülük 33 fő csak orális szex fogadása közben, 90 fő csak közösülés közben, míg 118 fő mindként esetben. A binomiális regressziós elemzés megmutatta, hogy a Szexuális Motiváció Kérdőív két skálája, a Személyes Célok Elérése és a Szex mint Megküzdés magas pontszámai növelik annak valószínűségét, hogy egy nő orgazmust színlel. Orális szex fogadása esetén mért változók közül a YSEX?-HSF Személyes Célok Elérése skála értéke befolyásolja a modell magyarázó erejét. Szexuális közösülés esetén a YSEX?-HSF Szex mint Megküzdés skálája befolyásolja szignifikáns mértékben a modellt. A további elemzés megmutatta, hogy a női orgazmus színlelésének bizonyos okai (FOS) és az érzelemszabályzás nehézségei (DERS összpontszám), valamint a szexuális motiváció (YSEX?-HSF összpontszám) között pozitív szignifikáns kapcsolat van. Következtetések: Vizsgálatunk meggyőző bizonyítékkal szolgál arról, hogy a női színlelt orgazmus okai és az érzelemszabályozás nehézségei, valamint a szexuális motiváció között összefüggés van.

EP23

A menstruációs fájdalom pszichés vonatkozásai

Csákvári Alexa Anita[1], Kiss Enikő Csilla[2], Nyitrai Erika[2]

[1] Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet, Pszichológia MA felnőtt klinikai és egészségpszichológiai specializáció

[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Háttér: A menstruációs ciklusra és történéseire többdimenziós, bio-pszicho-szociális jelenségként tekintünk. A korábbi kutatások rámutattak a fájdalom-katasztrofizálás (Wlash és mtsai., 2003) és a menstruációs attitűd szerepére a menstruációs fájdalom megélésében (Omidvar és mtsai., 2015), kiderült, hogy azok a nők, akik értékelték és tisztelték a saját testüket, nagyobb valószínűséggel tapasztalták a menstruációval kapcsolatos jóllét és büszkeség érzését, valamint kevésbé gondolták úgy, hogy vannak olyan tevékenységek, amelyeket a nőknek nem szabad végezniük azokon a napokon, amikor menstruálnak (Chrisler és mtsai., 2015). Célkitűzés: Arra kerestük a választ, miként jelzi előre a menstruációs fájdalomat a menstruációs attitűd, a testtudatosság, a saját testtel való kapcsolat minősége, valamint a környezetből érkező stressz és a személy jólléte. Módszerek: Kérdőíves, keresztmetszeti vizsgálatunkban 164 nő vett részt, mind rendszeresen menstruálnak és nem rendelkeznek semmilyen diagnosztizált betegséggel. A vizsgált minta átlagéletkora 32 év (szórás 8,22), a legtöbben felsőfokú végzettséggel rendelkeznek. A kérdőívcsomag az általános demográfiai és a felmerülő menstruációs fájdalom megismerésére vonatkozó kérdések mellett, tartalmazza a Menstruációs Attitűd Kérdőívet (MAQ, Nyitrai és Takács, 2019), a Testi Tudatosság Kérdőívet (BAQ, Köteles, 2014), a Testértékelési skálát (BAS, Béres, Czeglédi és

Babusa, 2013), a Fájdalom Katasztrofizálás Kérdőívet (PCS, Kökönyei, 2008), az Észlelt Stressz Kérdőívet (PSS, Staudler, Konkoly-Thege, 2006), valamint a Mentális Egészség Kontinuum Skálát (MHC, Reinhardt, 2013). Eredmények: Hierarchikus többszörös lineáris regressziós modellben vizsgáltuk a kérdőívek alskáláit, melyek közül a kapott modellbe végül három változó került be. A MAQ kérdőív A menstruáció, mint gyengítő esemény (B = 0,029; Beta = 0,287; p < 0,001), valamint a PCS Ruminációs (B = 0,033; Beta = 0,185) alskálák magas értéke, illetve az MAQ kérdőív A menstruáció bármely hatásának tagadása (B = -0,032; Beta = -0,206; p = 0,007) alkála alacsony értéke hozzájárul a fájdalmas menstruáció tapasztalásához. A három szignifikáns prediktor együttes magyarázó ereje az ANOVA próba alapján (F[3] = 18,56; p < 0,001). A kapott mintán tapasztalt további eredmények alapján a többi vizsgált pszichológiai jelenség, mint a testtudatosság, test értékelése, a menstruációs attitűd többi aspektusa, a tehetetlenség, a felnagyítás, a jóllét és a stressz nem szignifikáns prediktorai a fájdalmas menstruáció gyakoriságának. Következtetések: Az általunk megkérdezett nők mintáján azt tapasztaltuk, hogy a menstruációs attitűd különböző szegmensei, valamint a fájdalommal kapcsolatos passzív, ismétlődő gondolkodás a legmeghatározóbbak a menstruációs fájdalommal kapcsolatban, viszont a saját testtel kapcsolatos tényezők, a stressz és a jóllét nem jelzik előre a fájdalmas menstruációt.

EP24

Mentalizáció és életminőség serdülők körében

Szabó Brigitta[1]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

A szakirodalom nagyrésze a mentalizációt meghatározott mentális zavarokkal összefüggésben vizsgálta, míg kevesebbet tudunk a mentalizációnak a pszichopatológia és az életminőség összefüggésében betöltött szerepéről. Jelen kutatás célja a mentalizáció moderáló hatásának a feltárása a pszichopatológia és az életminőség között serdülők körében. Tájékoztatott beleegyezést követően 384, 12 és 18 év közötti fiatal töltötte ki a Reflektív Funkció Kérdőív serdülő változatát (RFQY), az Életminőség Kérdőívet és a Képességek és Nehézségek Kérdőívet. Két moderátor elemzést végeztünk az életminőséggel mint függő változóval és a serdülők mentalizációs kapacitásával mint moderátorral. A modellek a független változókban tértek el egymástól, az elsőben az internalizáló tüneteket, míg a másodikban externalizáló tüneteket vontuk be a modellbe. Az elemzéseket kontrolláltuk a demográfiai jellemzőkre. A tünetkategóriák csökkent életminőséget jósoltak be, míg a fiatalok mentalizációs kapacitása nem prediktálta az életminőségüket. A serdülők mentalizációja nem moderálta az internalizáló tünetek és az életminőség közötti kapcsolatot. A mentalizációnak moderátor hatása volt az externalizáló tünetek és az életminőség közötti kapcsolatban. Az utóelemzés alapján a standardizálatlan regressziós együttható az RFQY átlaga alatt egy szórásnyira -0,15, t = -2,54, p = 0,011 volt, míg egy szórással az átlag fölött -0,37, t = -5,14, p < 0,001 volt. Eredményeink alapján az externalizáló tünetekkel élő serdülők körében a kedvezőbb mentalizációs képesség rosszabb életminőséggel függ össze, és ez az összefüggés erősebb, ha a mentalizációs kapacitás magasabb. Kutatásunk alapján az externalizáló tünetekkel élő fiatalok mentalizációs kapacitásának a fejlesztése kiemelt figyelmet érdemel a prevenciós és intervenciós munka során.

EP25

Resilience in Community-based Psychosocial Treatments

Endre Szilvia[1], Teleki Szidalisz Ágnes[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Társadalmi Kapcsolatok Intézete
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Building resilience is a component of recovery-oriented mental health care, yet only few research has been conducted into the resilience of people who live with schizophrenia and who are routinely considered vulnerable. Goals: Our aim was to examine prospective changes in resilience in two groups of schizophrenic patients involved in two forms of community-based psychosocial treatments namely case management (CM) and community-based club (CC) compared to a matched, treatment as usual (TAU) group of patients. Participants: The subjects were 91 patients who met the diagnostic criteria of from the 5th edition of the Diagnostic and Statistical Manual for schizophrenia and continued community-based psychosocial treatment for 6 months and were assessed at two time-points: baseline and post-treatment. The mean age of the three groups (CM: agemean= 37,3; SD= 5,9; CC: agemean= 37,1; SD= 6,0; TAU: agemean= 38,9; SD= 6,27) did not differ significantly (p= 0,76), and the gender ratio was also equally distributed in the three groups (number of men/women: CM: 15/16; CC: 15/15; TAU: 15/15). Hypothesis: We hypothesized that CC and CM groups would exhibit better resilience after a 6-month long psychosocial treatment period. Intervention: All three groups (CC, MC and TAU) received antipsychotic pharmacotherapy and attended monthly consultations with their psychiatrist. In addition, both CC and CM took part in psychosocial treatment programs of the Community-based Mental Health Care Institution of Pecs, Hungary. Members of the CC group were involved in a range of training and group activities, as well as in a continuously available day care in the community-based club. Members of the CM group took part in the case management treatment program. The provided a personalized, community-based care in the patient's homes. The TAU group did not receive any psychosocial treatments. Methods: The Connor- Davidson Resilience Scale 10 (CD-RISK 10), the Global Assessment of Functioning Scale (GAF), and the Positive and Negative Syndrome Scale (PANSS) were applied in the study. Results: Our results showed that resilience improved significantly in the CC (z= 0,82, p= 0,00) as well as in the CM groups (z= 0,75, p= 0,00), in contrast to the TAU group (z= -1,80, p=0,07). Discussion: Based on our results, we suggest that a rich interpersonal network and social support have highly beneficial effects on resilience and we would like to emphasize the necessity of offering community-based psychosocial treatments beside antipsychotic medications as early as possible as a crucial part of the complex therapy of schizophrenia.

EP26
Az időbeli felkészülés kognitív folyamatainak vizsgálata válaszkonfliktus-helyzetben

Papp Edina[1], Knakker Balázs[2], Padányi Anna[2], Hernádi István[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója
[2] Pécsi Tudományegyetem, Szentágothai János Kutatóközpont

Általában az időbeli felkészülés során felhasználjuk a közeljövőben bekövetkező esemény várható időpontjáról gyűjtött információkat az optimális válaszreakciók érdekében. Egy

implicit időbeli felkészülési feladat során ismételt tapasztalatok alapján tanuljuk meg az időzítést, amely magába foglal egy kontrollált felkészülési folyamatot, amelyet az elsőrendű késleltetés-hatás igazol, valamint egy automatikus folyamatot, amely az előző próba késleltetésétől függő ún. szekvenciális késleltetés-hatás megjelenésében nyilvánul meg. Kutatásunk célja az volt, hogy megvizsgáljuk az időbeli felkészülés fenti folyamatait egy összetett, kognitív kontrollt igénylő konfliktus feladat megoldása során. Kutatásunkban fiatal felnőttkorú egyetemi hallgatók vettek részt. Az adatgyűjtésre a saját magunk által létrehozott kombinált Flanker-feladatot alkalmaztuk, amely az Eriksen-féle Flanker-feladat és a változó késleltetéses reakcióidő-paradigma kombinációja. A kombinált feladatban minden próba egy időbeli információt nem tartalmazó figyelmeztető jelzéssel indult, amelyet az időbeli felkészülés mérésére alkalmas változó késleltetés követhetett (800,1500 vagy 3200 ms). Ezután a célinger – jobbra/balra mutató nyíl – jelent meg a képernyő közepén, amelyet kongruens, inkongruens vagy semleges disztraktor nyilak vehettek körül (válaszkonfliktus-helyzet). Háromféle blokktípust hoztunk létre. Tiszta válaszkonfliktus blokkban állandó, 800 ms-os késleltetést követően jelent meg a válaszkonfliktus-helyzet. Tiszta időzítés blokkban három különböző késleltetést és kizárólag válaszkonfliktust nem indukáló, neutrális célingert alkalmaztunk. Kombinált blokkokban az említett változók kombinációját használtuk. Az első vizsgálatban (N=34) a tiszta blokktípusokban megismételtük a klasszikus hatásokat. Kombinált blokkban a válaszok a tiszta válaszkonfliktus-helyzethez képest lényegesen lassabbak voltak a változó késleltetés által bevezetett időbeli bizonytalanság miatt, emellett a konfliktus-hatás változatlan formában megjelent. Érdekes módon a szekvenciális késleltetés-hatás érvényesült, míg a klasszikus késleltetés-hatás teljesen hiányzott. A második vizsgálatban (N=40) a kombinált blokkokat – az első vizsgálattal ellentétben – a vizsgálati paradigma elejére és végére tettük, így kontrollálva az idő múlásának lehetséges hatását. A késleltetés-hatás mintázata ebben az esetben is eltűnt, míg a szekvenciális késleltetés-hatás és a konfliktus-hatás kifejeződött. A kombinált blokkokban két kézzel, a tiszta időzítés blokkokban csak domináns kézzel válaszoltak a résztvevők, azonban egy további kontroll vizsgálatban (N=21) kimutattuk, hogy a késleltetés-hatás eltűnését nem a kéz váltogatása okozza. Eredményeink igazolják azokat a modelleket, amelyek szerint az időbeli felkészülés két szétválasztható folyamatot foglal magában, egy automatikus és egy kontrollált folyamatot. Az időbeli felkészülés kontrollt igénylő folyamata háttérbe szorult, amikor a kontroll a konfliktus feloldására irányult.

EP27

A mentalizáló-mentalitás (mind-mindedness) interakciós vizsgálata szabad játék és közös könyvolvasási helyzetben

Selmeci Johanna[1], Szalai Gerda Margit[2], Egyed Katalin[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar hallgatója
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Elméleti háttér: Meins (1997) immár több mint huszonöt éve alkotta meg a Mentalizáló-Mentalitás (Mind-Mindedness, MM) fogalmát. Az MM a szülőnek azon működését ragadja meg, ahogyan gyermekéről, mint önálló elmével rendelkező lényről gondolkodik, és ezt verbális megnyilvánulásain keresztül kifejezésre juttatja. A kutatásoknak hála egyre teljesebb képet kapunk az MM, a kötődés és a gyermeki fejlődés különböző aspektusai közötti összefüggésekről. Annak ellenére, hogy az MM mára számos kutatás és intervenció célja és eszköze is, mindez idáig a hazai tudományos diskurzusban kevéssé jelent meg. Kutatásunkkal szeretnénk hozzájárulni az MM magyarországi meghonosításához, illetve elősegíteni alkalmazását más kutatások és a gyakorlat számára is. Az MM vizsgálatára a Reprezentációs-

MM (R-MM) és az Interakciós-MM (IA-MM) eljárást dolgozták ki. Utóbbi a szülőnek a gyermekével folytatott interakcióban megjelenő verbális megnyilvánulásain keresztül méri a szülői mentalizációt. Jó ideig az IA-MM mérést elsősorban egy éves kor alatt, szabad játék helyzetben alkalmazták. De más kutatásokhoz hasonlóan (pl. Illingworth és mtsai., 2015; Bigelow és mtsai, 2015), jelenlegi kutatásunk keresi az alkalmazás lehetőségét idősebb korban és többféle kontextusban is. Módszer: 34 anya-gyerek párt figyeltünk meg, a gyerekek 2,5-3 évesek voltak. Elsőként egy strukturáltabb közös könyvolvasási helyzetben, majd szabad játék közben is mértük az anyai IA-MM-t. Ezzel egyszersmind arra is keressük a választ, hogy a mentalisztikus működést az interakciós mérési módszert alkalmazva mennyiben befolyásolja az interakció kontextusa. Eredmények: Beszámolunk a magyar nyelvű kódoláshoz kidolgozott Útmutatónkról, mely az eredeti MM kézikönyv kiegészítéséül szolgál, figyelembe véve a magyar nyelv sajátosságait, az idősebb gyermekeknél felmerülő szempontokat és a kétféle kontextust. Ismertetjük az IA-MM méréseink sajátosságait, megbízhatósági vizsgálatait, illetve tapasztalatainkat a kétféle kontextussal és az életkorral kapcsolatban. Bemutatjuk a két vizsgálati helyzetben mért MM kapcsolatát, és külön figyelmet fordítunk arra, milyen kapcsolatban van egymással az anyai IA-MM és a közös olvasási helyzetben eltöltött idő hosszúsága. Továbbá foglalkozunk a mentalisztikus kommentek két típusának – a gyermek elméjére Illeszkedő és Nem-Ráhangolódó kommentek – gyakoriságával, összevetve a szakirodalom alapján elvárt eredményekkel. /Az R-MM-ról, illetve az R-MM és IA-MM mérés kapcsolatáról külön előadásban számolunk be (Egyed & Szalai, 2023)./ Diszkusszió: Eredményeink megvitatása során a kutatás e korai szakaszában érvényesítjük a viszonylag homogén minta alkalmazásából származó előnyöket. De ezek korlátaira reflektálva és a nemzetközi tapasztalatokra alapozva azt is átgondoljuk, hogy társadalmi és fejlődési szempontból heterogénebb populáció bevonásával hogyan tehetnénk felhasználhatóvá az IA-MM méréseket akár további hazai kutatások, akár kora gyermekkori intervenciós programok számára.

EP28

Kognitív eltérések és ezek elektrofiziológiai korrelátumainak vizsgálata többváltozós statisztikai módszerekkel szkizofréniában

Becske Melinda[1], Molnár Hajnalka[1], Marosi Csilla[1], Csukly Gábor[1]
Semmelweis Egyetem, Általános Orvostudományi Kar, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

A szkizofréniában érintett kognitív dimenziók tartománya igen tág, az információfeldolgozás minden szintjére kiterjed, negatívan befolyásolva a betegek mindennapi funkcionalitását és életminőségét. Bár a korábbi kutatások a szkizofrénia számos lehetséges viselkedéses és elektrofiziológiai (EEG) markerét azonosították, a betegek populációjában jelentős egyéni eltérések mutatkoznak e markerek, valamint a klinikai tünetek tekintetében egyaránt (Habtewold, 2019). Vizsgálatunk célja, hogy mindkét modalitásban (agy és viselkedés) azonosítsuk azokat a változókat vagy változók azon kombinációit, amelyek mentén a két vizsgálati csoport a leginkább elkülöníthető. Célunk továbbá a viselkedéses és elektrofiziológiai változók halmaza közötti kapcsolat feltárása. Összesen 47 szkizofréniában szenvedő személy és 42 korban és nemben illesztett kontrollszemély vett részt kutatásunkban, melynek keretében az információfeldolgozás több szintjét vizsgáltuk EEG (elektroenkefalográfia) módszer segítségével. Vizsgáltuk az alapvető vizuális folyamatok és az arcészlelés egyes aspektusait (Marosi et al., 2019), valamint a vizuális és akusztikus eltérési negativitást, ezen kívül pedig olyan magasabb szintű kognitív funkciókhoz kapcsolódó folyamatokat is, mint az érzelmi arcfelismerés és a munkamemória (Becske et al., 2022). Elemeztük továbbá a nyugalmi EEG

funkcionális konnektivitás erősségét és a hálózati elrendeződés sajátosságait MST [Minimum Spanning Tree (Stam et al., 2014)] mutatók segítségével. A statisztikai elemzések során olyan többváltozós módszereket alkalmaztunk, amelyek hatékonyan kezelik a sokdimenziós adatokat [regularizált kanonikus korreláció (Mihalik et al., 2022), csoportos regularizált kanonikus korreláció (Tuzhilina et al., 2021) és lépcsőzetes logisztikus regresszió (Bursac et al., 2008)]. A lépcsőzetes logisztikus regressziós elemzés eredménye alapján 76 változó közül 5 jellemzőt emeltük ki, majd tízszeres keresztvalidációt alkalmaztunk. A kapott találati pontosság 82,5 % (95% CI = 77% - 88%) lett. Előzetes eredményeink arra engednek következtetni, hogy a magnocelluláris pályákhoz köthető vizuális feldolgozás zavara [mely részben a magasabb rendű folyamatok zavarával is összefüggést mutat (Marosi et al., 2019)], valamint az alfa és delta frekvenciatartományokban megjelenő gyengébb nyugalmi funkcionális konnektivitás, ezen kívül egyes, a figyelmi elterelhetőséghez kapcsolódó jellemzők eltérései kiemelkedően fontosak lehetnek a betegek és az egészséges személyek csoportjának elkülönítésében. Annak feltérképezése, hogy melyek a központi jelentőségű eltérések szkizofréniában és ezek hogyan függnek össze egymással, közelebb vihet minket a betegség pontosabb megértéséhez és egyúttal hatékonyabb diagnosztikai és terápiás eszközök kifejlesztését is elősegítheti. A Kulturális és Innovációs Minisztérium ÚNKP-22-3-II kódszámú Új Nemzeti Kiválóság Programjának A Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Alapból finanszírozott szakmai támogatásával készült.

EP29

A magyar serdülők pszichoszomatikus tüneteinek alakulása, különös tekintettel a fáradtság tünetre, 2002 és 2022 között

Klein Mária[1,2], Horváth Zsolt[2], Várnai Dóra Eszter2,[3], Németh Ágnes[2], Kökönyei Gyöngyi[2,4,5]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[3]Heim Pál Országos Gyermekegészségügyi Intézet, Módszertani Igazgatóság
[4]Semmelweis Egyetem, NAP3.0-SE Neuropszichofarmakológiai Kutatócsoport, Nemzeti Agykutatási Program
[5]Semmelweis Egyetem, Gyógyszerésztudományi Kar, Gyógyszerhatástani Intézet

Számos tanulmány érvel amellett, hogy a serdülőkori szubjektív testi panaszok előrejelezhetik a felnőttkori testi panaszok megjelenését, így a tinédzserkorban tapasztalt panaszok tanulmányozása kiemelt fontosságú. Jelen kutatás célja a szubjektív pszichoszomatikus panaszok, és azon belül a gyakran tapasztalt fáradtság tünet jellegzetes változásainak felmérése 2002 óta. Az elemzésbe a magyarországi, reprezentatív „Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása" („Health Behaviour in School-aged Children", HBSC) felmérés adatait vontuk be, és a 2001/2002, 2005/2006, 2009/2010, 2013/2014, 2017/2018 és 2021/2022 keresztmetszeti adatokat elemeztük. Többszempontos varianciaanalízist és kereszttábla elemzést hajtottunk végre a 20666 főből (fiúk aránya 48 %) álló, 9. és 11. osztályos serdülők mintáján (átlagéletkor: 16,74 év, szórás: 1,23 év). Eredményeink alapján a pszichoszomatikus tünetek összpontszáma 2002 és 2006 között szignifikánsan növekedett, 2006 és 2014 között stagnált, 2014-től kezdve pedig ismételten szignifikánsan emelkedett, és 2022-ben érte el a csúcspontját a magyar középiskolás korosztály körében. Khi-négyzet próba szignifikáns eredménye igazolta az adatfelvételi év és a gyakori fáradtság tünet között fennálló kapcsolatot. Az egyes adatfelvételi években, a 2010-es év kivételével, folyamatosan nőtt azon tanulók aránya, akik gyakori, azaz legalább hetente több alkalommal tapasztalt fáradtságról számoltak

be. Figyelemreméltó, hogy a 2022-es adatfelvételi évben 63%-kal több serdülő tapasztalt gyakori fáradtságot a 2002-es év adataival összevetve. Az önminősített adatok a tinédzserkori egészségi állapot különösen releváns indikátorai, így a kutatás megállapításai lényegesek lehetnek a serdülőkorúakkal foglalkozó szakemberek számára. A kutatást a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (K139265) támogatta. KM és KGy a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal – NKFIH K143764 számú pályázatának keretében, illetve KGy a Nemzeti Agykutatási Program (2017-1.2.1-NKP-2017-00002), valamint a Nemzeti Agykutatási Program 3.0 (NAP2022-I-4/2022) keretében részesül támogatásban.

EP30

Érzelemszabályozás migrénnel (aura nélküli epizodikus fejfájással) diagnosztizált nők körében

Hammer Angéla[1,2,3], Baksa Dániel[3,4], Gecse Kinga[3,4], Dobos Dóra[3,4], Kocsel Natália[2], Juhász Gabriella[3,4], Kökönyei Gyöngyi[2,3,4]

[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

[3]Semmelweis Egyetem, NAP3.0-SE Neuropszichofarmakológiai Kutatócsoport, Nemzeti Agykutatási Program

[4]Semmelweis Egyetem, Gyógyszerésztudományi Kar, Gyógyszerhatástani Intézet

Célkitűzés: Korábbi vizsgálatok szerint migrénben a negatív érzelmek előfordulása gyakoribb és ez kapcsolatban állhat az érzelemszabályozási nehézségek fokozott mértékével. Ugyanakkor a migrén és a pszichés zavarok komorbiditása magas, így nem egyértelmű, hogy ezek az eredmények nem a társuló hangulati és/vagy szorongásos zavarok következményei-e. Jelen kutatásunk célja az érzelemszabályozás és az érzelmi élet jellemzőinek vizsgálata migrénnel diagnosztizált, de komorbid zavarok nélküli mintán. Módszer: A kutatásban orvos által migrénnel diagnosztizált nők (n=88, átlag életkor= 28.43, SD= 6.30), illetve kontrollszemélyek (n=92, átlag életkor = 26.50, SD= 6.72) vettek részt. Az érzelemszabályozást Érzelemszabályozási Nehézségek Kérdőív (DERS), valamint az Ruminatív Válaszkészség Skála (RRS) segítségével történt. A résztvevők továbbá a Zung-féle Önértékelő Depresszió Skálát (ZUNG), illetve a Pozitív és Negatív Affektivitás Skálát (PANAS) töltötték ki. A minta előzetes pszichiátriai szűrésen esett át a komorbid pszichés kórképek kizárása érdekében. Eredmények: Lineáris regresszióelemzésünkben a csoporttagság (migrén vs. kontroll) nem volt szignifikáns magyarázóváltozó, azaz nincs szignifikáns különbség a migrénes és kontroll csoport között az érzelemszabályozási képességekben (beta=-0.59, p=0.82) és a ruminációban (beta=-1,36 p=0,42) az életkor kontroll alatt tartása mellett. Az érzelemszabályozás és a pozitív affektivitás közötti kapcsolatot azonban a csoporttagság moderálta (R^2=0,16, p=<0,05), a migrénes csoportban gyengébb volt az összefüggés a változók között. Konklúzió: Az eredmények megerősítik azt a feltételezésünket, hogy a migrénes és a kontroll csoport között korábban leírt érzelemszabályozásbeli különbségeket komorbid pszichiátrai állapotok okozhatták. Továbbá az érzelemszabályozási mutatók és a pozitív érzelmi állapotok közötti gyengébb kapcsolat a migrénes csoportban arra utalhat, hogy az érzelmi élet alakulására egyéb, feltehetően a betegséggel/fájdalommal kapcsolatos változóknak is jelentős hatása lehet.A kutatást a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (K 143764, K 143391), a Nemzeti Agykutatási Program (2017-1.2.1-NKP-2017-00002; NAP2022-I-4/2022) és az Innovációs és Technológiai Minisztérium Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alap (TKP2021-EGA-25) támogatta.

EP31

Rizikós anyai affektív környezeti tényezők a korai kapcsolatokban

Pergelné Remete Eszter[1], Schrőter Petra[2], Hartmann Vivien[2], Aranyi Gábor[1]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pedagógiai és Pszichológiai Intézet, Szombathely
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar hallgatója

A korai anya-csecsemő kapcsolat meghatározó a gyermek személyiség-, szociális- és kognitív fejlődése szempontjából. Számos rizikófaktor akadályozhatja az optimális interakciók létrejöttét, melyek közül kutatásunk a COVID-19 világjárvány, a szülés utáni depresszió, valamint az anyai okostelefonhasználat hatásait vizsgálta. Exploratív jellegű kutatásunkban 12 anyát és 3-9 hónapos csecsemőiket vizsgáltuk okostele-fonnal módosított szabadjáték helyzetben. Az interakció finomelemzésével tártuk fel az anyai viselkedés mintázatait. Az anyai affektív környezet feltérképezésére az Edinburgh Posztnatális Depresszió Skálát (EPDS), a Multidimenzionális Észlelt Társas Támogatás Skálát (MSPSS) és a járványhelyzet megélésével kapcsolatos saját szerkesztésű kérdéseket használtuk. Az anyai okostelefonhasználat napi mértékéről az édesanyák osztottak meg információkat. Az EPDS kérdőív eredménye rámutatott, hogy mintánk rizikósnak tekinthető, hiszen közel az édesanyák fele elérte a kutatások során javasolt rizikópontszám határértékét. A szülés utáni depresszió kérdőíven elért pontszám pozitív együttjárást mutatott a járványhelyzet negatív megélésével, negatív együttjárást a járványhelyzettel való észlelt megküzdési hatékonysággal. Eredményeink alapján kirajzolódott, hogy a járványhelyzet alatt támogató közeget az anyák-nak leginkább a barátaik nyújtottak. Az édesanyák által mutatott viselkedési tendenciák szerint az EPDS kérdőíven magasabb pontszámot elért, rizikós csoportba tartozó anyák kisebb mértékben mutattak csecsemőjükkel interaktív viselkedést, nagyobb mértékben nem-interaktív, valamint a telefon és gyermekük közt megosztott figyelmi viselkedést. Úgy tűnik, a szülés utáni depresszió rizikója az anyai válaszkészség csökkenését eredményezheti.

EP32

A pupilla régi-új hatás és modulációja emlékezeti előhívás által

Albi Ádám[1], Pajkossy Péter[2]
[1]Budapest Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Pszichológia Doktori Iskola
[2]Budapest Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék

Számtalan próbálkozás történt a múltban az emlékezeti előhívás vizsgálatára pupillometria segítségével. Emlékezeti felismerés során a pupillatágulat mértéke szignifikánsan nagyobb a korábban tanult ingereknél, a korábban nem látott, új ingerekkel szemben, melyet pupilla régi-új hatásnak nevezünk. Ugyanakkor a hatás pontos természete nem ismert. Kutatásunk során a pupillatágulat mértékét vizsgáltuk felismerés során nyílt emlékezeti előhívás alatt, illetve nyílt emlékezeti előhívás hiányában. A tanulási fázis alatt szavakat mutattunk be nyílt tanulási instrukcióval. A tanulási fázis után, a kísérleti személyeknek felismeréses konfidencia ítéleteket kellett hozniuk a korábban tanult, régi szavak esetében. Ezután, a tesztfázis során újra bemutattuk a korábban tanult, régi szavakat, melyeket korábban nem látott, új szavakkal kevertünk össze. Az egyik kondícióban a kísérleti személyek élő-élettelen kategória mentén kellett kategorizálniuk a korábban látott és korábban nem látott szavakat, mely szemantikus

feldolgozásnak feleltethető meg, még a másik kondícióban nyílt régi-új döntést kellett hozniuk, mely döntéshez a kíséreti személyeknek nyílt emlékezeti döntést kellett hozniuk. A régi szavaknál csak azokat a pupillaválaszokat vontuk be a végső elemzésbe, melyeket előzetesen magas konfidenciával ismertek fel. Azt találtuk, hogy a pupilla régi-új hatás eltűnik nyílt emlékezeti előhívás hiányában. Úgy tűnik tehát, hogy az emlékezeti előhívási mód a hatás megjelenésének egy elengedhetetlen feltétele.

EP33
Az n-back feladat alatti pupillaválaszok személyspecifikusak, továbbá informatívak az egyéni teljesítményről

Bényei Gábor László[1], Pajkossy Péter[2]
[1]Budapest Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Budapest Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Kognitív Tudományi Tanszék

Kutatások alapján feltételezhető, hogy a pupillaméret változásai a Locus Coeruleus (LC) agytörzsi mag aktivitását tükrözik. Ebből adódóan a pupillaátmérő fluktuációinak megfigyelése által közvetett módon nyerhetünk bepillantást a figyelmi folyamatokba. Számos pupillometriai kutatás vizsgált már személyeken belüli hatásokat, azonban csak néhány fókuszált arra, hogy a pupillaválaszokban fellelhető egyéni különbségek miként korrelálnak más változókkal a személyek mentén. Ezért itt egy olyan kutatást mutatunk be, ahol pillanatnyi pupillaválaszok személyközi variabilitását tekintjük az egyéni munkamemória-teljesítmény lehetséges prediktorának. Egy 2-back feladat vizuális, illetve auditoros variánsát alkalmaztuk felnőtt személyek egy-egy csoportján, mialatt a résztvevők pupillaviselkedését is rögzítettük. A korrelációs elemzéseinkhez baseline-korrigált eseményfüggő pupillatágulat (ERPD) adatokat használtunk. Az eredményeket egy új módon, pontról-pontra számolt korrelációs térképen is ábrázoltuk, amely könnyen áttekinthetővé teszi az idődimenzión eltérő csúcsértékek és korrekciós értékek esetén adódó korrelatív összefüggéseket. Arra következtettünk, hogy az egyénileg átlagolt pupillaválaszok jelentős reteszt-reliabilitást mutatnak, ha átlagosan 2 hetes eltéréssel vesszük is fel a teszteket. Továbbá feltételezzük, hogy az eseményfüggő pupillaviselkedés egyéni különbségei bejósolhatják a kognitív teljesítményt. Úgy véljük, ezt valószínűleg az LC figyelmi folyamatokra gyakorolt hatása okozza.

EP34
A Morbid Kíváncsiság Skála magyar nyelvű változatának adaptációja

Kiss Botond László[1], Bali Cintia[1], Basler Júlia[1], Zsidó András Norbert[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Háttér és célkitűzések: A morbid kíváncsiság a különféle erőszakos, kellemetlen vagy halálhoz köthető tartalmak iránti érdeklődésként jellemezhető. Az ilyen tartalmak általában félelmet, undort, ezáltal pedig elkerülő viselkedést váltanak ki. Mégis az a trend látható, hogy egyes embereket a kiváltott arousal emelkedés miatt mégis vonzanak az ilyen tartalmak. A jelenség részletesebb feltárásával pontosabb képet kaphatunk arról milyen tényezők játszanak szerepet olyan specifikus fóbiák vagy nem fóbiás mértékű félelmek esetén, ahol mind az undor, mind pedig a félelem releváns érzelmi reakció. Mindez pedig segíthet megérteni a morbid tartalmak

iránt mutatott kettőséget. A jelen tanulmány célja a Morbid Kíváncsiság Skála pszichometriai elemzése egy megfelelően nagy és az életkor szempontjából diverz magyar anyanyelvű mintán. Módszer: A kutatás során összesen 592 fő (442 nő, 150 férfi) töltötte ki a kérdőívcsomagot. A kitöltők átlagéletkora 34,2 év (SD: 10,64; terjedelem:18-73 év). A Morbid Kíváncsiság Skála mellett a résztvevők a Szenzoros Élménykereséses Skálát és az Undorérzékenység Skálát töltötték ki. A Morbid Kíváncsiság Skála pszichometriai mutatóit klasszikus és modern tesztelméleti eljárásokkal is ellenőriztük. Eredmények: A Morbid Kíváncsiság Skála megfelelő pszichometriai mutatókkal rendelkezik a vizsgált magyar mintán. A kérdőív tételei megfelelően diszkriminálnak a látens változó különböző szintjeivel rendelkező kitöltők között, és a kérdőív megbízhatóan mér az átlaghoz viszonyított kétszeres szórástartományban. A kérdőív összpontszáma és alskáláinak pontszámai pozitív irányú összefüggést mutattak a szenzoros élménykereséssel. Míg az összpontszám, az Erőszak és a Test megsértése alksálák pedig az undorérzékenységgel mutattak negatív irányú kapcsolatot. Következtetések: Mindent összevetve eredményeink alapján a Morbid Kíváncsiság Skála magyar mintán is megbízható és érvényes kérdőív. A kérdőív releváns eszköz lehet kellemetlen vagy undorító tartalmakhoz való viszonyulás mérésére, a megközelítő-elkerülő viselkedéses rendszer vizsgálatára; mind kutatások, mind pedig terápiák során után követésre.

EP35

A cloningeri temperamentum- és karakterfaktorok, mint feltételezett mediátortényezők a szülői nevelési bánásmód és szerfogyasztási szokások között

Teleki Szidalisz Ágnes[1], Madarász Csilla[2], Reisz Ákos Márton[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

Elméleti háttér és célkitűzés: Jelen kutatásunkban a Cloninger-féle temperamentum és karakter pszichobiológiai modelljének mediátor hatását vizsgáltuk a szülői bánásmód és szerhasználati szokások és jellemzők között. További célkitűzésként vizsgáltuk, hogy a szülői bánásmódnak lehet-e direkt hatása a káros szerhasználati szokásokra. Módszer és elemzési eljárás: Vizsgálatunkban a Temperamentum és Karakter Kérdőív rövidített változatát (TCI-55), a Parker-féle Parental Bonding Instrument (H-PBI) magyar változatát, illetve egy általunk összeállított szerhasználati kérdőívet alkalmaztunk, mely utóbbi magában foglalta az AUDIT-C első három kérdését tartalmazó rövidített változatát. Kutatói kérdéseink teszteléséhez korrelációs elemzéseket, majd ezekre építve lineáris regresszióanalíziseket végeztünk. Résztvevők: Az elemzésbe végül beemelt 165 (107 nő, 58 férfi) résztvevő mindegyike két szülővel nőtt fel. A résztvevők 18 és 30 év közötti fiatal felnőttek, az átlag életkor 21,2 (SD= 2,74). 76,97%- át a mintának egyetemi hallgatók alkotják. Eredmények: Az eredményekből kiderült, hogy a szülői bánásmód egyes dimenziói bejósolják az Önirányítottság mértékét: az anya részéről megtapasztalt szeretet pozitívan, míg az apa oldaláról megtapasztalt túlvédés negatívan jelezte elő az Újdonságkeresés mértékét. A várakozásokhoz illeszkedően az alkoholfogyasztási szokásokat (az AUDIT-C mentén mérve), valamint a dohányzási státuszt az Újdonságkeresés (pozitívan), az Ártalomkerülés (negatívan) és az Önirányítottság (negatívan) jósolta be. Jelen kutatás eredményei szerint, a szülői bánásmód a szerhasználati szokásokra nem gyakorol közvetlen hatást, és hipotetikus útvonalmodellünk (szülői bánásmód → TCI karakterfaktorok → szerhasználati szokások) kapcsán sem tudtunk megfelelő illeszkedést kimutatni jelen adatok esetében. Diszkusszió: Noha mind az észlelt szülői bánásmód és a karakterfaktorok, mind a temperamentum- és karakterfaktorok és a szerhasználati szokások

közötti – előzetes várakozásokhoz illeszkedő – kapcsolatot igazoltuk jelen mintán, a mindhárom tényezőt bevonó modell nem megfelelő illeszkedése arra mutat, hogy feltehetően számos további releváns tényező játszik fontos szerepet a fenti összefüggések magyarázatában, melyek feltárása és figyelembevétele elengedhetetlen a szerhasználati szokások minél teljesebb körű megértése érdekében.

EP36

A reflektív funkció, a kötődés és az életminőség kapcsolata serdülőknél

Mayer Zsolt[1], Szabó Brigitta[2]

[1] Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet hallgatója

[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet doktori hallgatója

Háttér: A szakirodalom szerint felnőtteknél kapcsolat van a reflektív funkció és a kötődés minősége között, ami az egyének jóllétére is kihathat. Azonban serdülők körében a kötődés és a reflektív funkció hatását az életminőségre még nem vizsgálták magyar mintán. Célitűzés: 14-18 éves serdülők mintáján vizsgáltuk a kötődés, a reflektív funkció és az életminőség kapcsolatát. Módszer: Tájékoztatott beleegyezés után 142 serdülő töltötte ki a keresztmetszeti, nem-klinikai vizsgálatunkban a Reflektív Funkció Kérdőív serdülő változatát (RFQ-H), a Tapasztalatok Szoros Kapcsolatokban (ECR) és az Életminőség kérdőívet (ILK). A kutatásban az első mediátor modellben a Kötődési Elkerülés alskála, míg a másodikban a Kötődési Szorongás alskála volt a független változó, és mindkettőben az Életminőség volt a függő változó, a Bizonytalan mentalizáció pedig a mediátor. Eredmények: A mediátor elemzések szignifikáns modelleket eredményeztek. Az első mediátor modellünk, ahol a Kötődési elkerülés volt a független változó, a Kötődési elkerülés és a Bizonytalan mentalizáció közötti kapcsolat szignifikánsnak bizonyult ($a = 0,08$ $p < 0,001$ $\beta = 0,37$). Valamint a Kötődési elkerülés és az Életminőség összpontszáma közötti kapcsolat ($c' = -0,08$ $p < 0,001$ $\beta = -0,41$), és a Bizonytalan mentalizáció és az Életminőség összepontszáma közötti kapcsolat is ($b = -0,22$ $p < 0,0023$ $\beta = -0,24$) szignifikánsnak bizonyult. Továbbá az indirekt út, a Kötődési Elkerülés és az Életinőség között a Bizonytalan mentalizáción keresztül is szignifikánsnak bizonyult ($\sum ab = -0,02$ [-0,03 – -0,01] $\beta = -0,09$). A standardizált regressziós együtthatók alapján a Kötődési elkerülés szerepe volt a meghatározóbb a serdülő életminőségének bejóslásában. A második mediátor modellben, ahol a Kötődési szorongás volt a független változó, a Kötődési szorongás és a Bizonytalan mentalizáció közötti kapcsolat szignifikánsnak mondható ($a = 0,08$ $p < 0,001$ $\beta = 0,32$). Továbbá a Kötődési szorongás és az Életminőség összpontszáma közötti kapcsolat ($c' = -0,09$ $p < 0,001$ $\beta = -0,42$), és a Bizonytalan mentalizáció és az Életminőség összpontszáma között a kapcsolat szignifikánsnak bizonyult ($b = -0,26$ $p < 0,001$ $\beta = -0,27$). Az indirekt út, a Bizonytalan mentalizáció és az Életminőség között a Kötődési szorongáson keresztül is szignifikánsnak bizonyult ($\sum ab = -0,02$, [-0,03 – -0,01] $\beta = -0,09$). A standardizált regressziós együtthatók alapján a Kötődési szorongás prediktálta leginkább a fiatal életminőségét, Következtetések: Eredményeink a korlátok mellett azt mutatják, hogy a Kötődési elkerülés és a Kötődési szorongás direkt és indirekt úton is, a Bizonytalan mentalizáción keresztül hatással van a serdülők életminőségére. Eredményeink alapján a serdülők életminőségének javítására a kötődés minőségét, illetve a mentalizációs kapacitás fejlesztését célzó terápiákat ajánljuk.

EP37

Pajzsmirigybeteg nők párkapcsolati és szexuális elégedettsége

Kollerits Eliza[1], Urbán Róbert[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar

Háttér: A diagnosztizált pajzsmirigybetegek száma növekvő tendenciát mutat. 2017-ben 577.821, 2019-ben 632.673, 2021-ben már több, mint 650.000 nőt diagnosztizáltak hazánkban. Annak ellenére, hogy a betegcsoport jelentős számú és a betegség szignifikánsan csökkentheti a pajzsmirigybetegek életminőségét, mégis alul reprezentált mind a hazai, mind a nemzetközi szakirodalomban. A megfelelő életminőség eléréséhez elengedhetetlen a párkapcsolati és szexuális elégedettség. Mivel más endokrin betegségek esetén az említett faktorok jelentős szerepet játszottak, okkal feltételezhetjük, hogy ez a pajzsmirigybetegek esetében is így lesz. Cél: A jelen kutatás célja a pajzsmirigybeteg nők párkapcsolati és szexuális elégedettségének feltárása volt, illetve azon tényezők feltérképezése, amelyek befolyásolhatják az összefüggéseket. Módszer: Az online adatgyűjtést követően összesen 674 magyar nő (18–74 év, M = 34,11, SD= 9,931) adatait elemeztük. A pajzsmirigybeteg személyek két csoportba kerültek: hypothyreosis (pajzsmirigy alulműködés), amely 166 főt tartalmazott, illetve Hashimoto-thyreoditis (autoimmun pajzsmirigy gyulladás), amelybe 318 fő került. A kontroll- (nem pajzsmirigybeteg) csoport 160 főt tartalmazott. A csoportokban meghatároztuk a párkapcsolati és szexuális elégedettség mértékét, majd megfigyeltük a betegcsoportok és a kontrollcsoport közötti különbségeket. Ezután mediáló hatásokat teszteltünk (kor, iskolázottság, észlelt támogatás, fogamzásgátló szedése, menopauza, gyerekek száma és születési ideje). A kutatásban használt kérdőívek: Kapcsolati Elégedettség Skála (RAS-H), Női Szexuális Funkció Index (FSFI). Eredmények: Az alkalmazott statisztikai eljárások alapján nincsen különbség a pajzsmirigybeteg csoportok és az egészséges kontrollcsoport között párkapcsolati és szexuális elégedettség tekintetében, azonban a női szexualitást érintő egyéb faktorokban különbség mutatkozott a csoportok között: a hypothyreosis és a Hashimoto-thyreoditis csoport szignifikánsan rosszabb szubjektív izgalomról, nedvesedés és az orgazmusfunkcióról számolt be, mint az egészséges csoport. Szubjektív izgalom: Hy: p=0,022 d=0,167 Ha: p=0,005 d=0,16. Nedvesedés: Hy: p=0,013 d=0,202 Ha: p=0,004 d=0,144. Orgazmusfunkció: Hy: p=0,005 d=0,197 Ha: p=0,005 d=0,159. További eredmény, hogy a pajzsmirigybeteg csoportok esetében a magasabb észlelt társas támogatás részben magyarázta a szexuális elégedettség és a párkapcsolati elégedettség közötti kapcsolatot. Következtetések: A betegcsoport tagjainak szexualitása objektíven rosszabb az említett faktorok érintettsége miatt, mint az egészséges csoporté. Kérdéses, akkor a szexuális elégedettségük miért nem tér el? Ennek feltárására további kutatások szükségesek, azonban egy lehetséges magyarázat lehet, hogy a nők szexuális probléma esetén nem kapnak megfelelő segítséget az orvosoktól, nehézségeiket elbagatellizálják. A probléma fennmaradása miatt pedig "beletörődnek" a helyzetükbe és a párnak elfogadottá válik a szex nélküli élet.

EP38

Adaptív érzelemszabályozás: az egyéni és társas érzelemszabályozás összefüggései

Horváth Andrea[1], Kökönyei Gyöngyi[2,3,4]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

[3]Semmelweis Egyetem, NAP3.0-SE Neuropszichofarmakológiai Kutatócsoport, Nemzeti Agykutatási Program
[4]Semmelweis Egyetem, Gyógyszerésztudományi Kar, Gyógyszerhatástani Intézet

Bevezetés: A szociális kontextusban – mások közreműködésével – megvalósuló, azaz interperszonális érzelemszabályozás és az egyénen belüli, azaz intraperszonális érzelemszabályozás közötti kapcsolattal eddig viszonylag kevés kutatás foglalkozott. Holott logikus a kérdés, hogy a saját érzelmek megváltoztatására alkalmazott adaptívabb stratégiák gyakoribb használata mások érzelmeinek „adaptívabb" szabályozásával jár-e együtt. Kutatásunk célja ennek megfelelően az volt, hogy teszteljük, hogy a kognitív átkeretezés mint adaptívabb, és az érzelemkifejező viselkedés elnyomása (érzelmi szupresszió) mint maladaptívabb stratégia milyen kapcsolatban áll a mások érzelmeinek szándékos, pozitív irányba való szabályozására tett próbálkozásokkal.
Módszer: Online kutatásunkban a másokra irányuló (extrinzik) érzelemszabályozást a Saját és mások érzelmeinek szabályozása skálával (EROS), míg a kognitív átkeretezést és érzelmi szupresszió mint intraperszonális érzelemszabályozási stratégiákat a Érzelemszabályozási Kérdőívvel (ERQ) mértük. A felmérést felnőtt, munkavégző (82%) és jelenleg nem dolgozó (18%) felnőtt személyek körében végeztük. Az elemzésbe 385 résztvevő (nők aránya 82%) adatait vontuk be.
Eredmények: A nem és az életkor kontrollálása mellett a mások érzelmeinek pozitív irányba hangolásával a saját érzelmek szabályozására irányuló kognitív átkeretezés pozitív (standardizált béta=0,33 p=0,001), míg a szupresszió gyenge negatív (standardizált béta=-0,10, p=0,049) irányú összefüggést mutatott (magyarázott variancia: 12,3%).
Következtetések: A kognitív átkeretezést gyakrabban használók, azaz akik egy negatív érzelmet kiváltó helyzet jelentésének megváltoztatására gyakrabban törekednek nemcsak a saját, hanem mások distresszének csökkentésére is gyakrabban használnak valamilyen érzelmi állapotot javító stratégiát. Ez az eredményünk részben magyarázatot ad arra, hogy a kognitív átkeretezés gyakoribb (habituális) használata miért járhat jobb társas kapcsolatokkal és kedvezőbb szociometriai pozícióval (English és mtsai., 2012). A kutatást a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (K143764) támogatta, illetve Kökönyei Gyöngyi a Nemzeti Agykutatási Program 3.0 (NAP2022-I-4/2022) keretében részesül támogatásban.

EP39
Férfiak a nőkért (A nők melletti szövetséges cselekvés motivációi és fékjei férfiak körében)

Csordás Eszter[1], Pongrácz Emese, Lantos Nóra Anna[2]
[1]Eötvös Loránd Tudomány Egyetem
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pedagógiai és Pszichológiai Intézet – Szombathely

A csoporton kívüli szövetségesek (ally) különösen fontosak a társadalomi változások során, mivel ők birtokolják a forrásokat és a hatalmat (Lantos, 2020). Jelen kutatás során magyar férfi egyetemista mintán vizsgáltuk, hogy a férfiak hajlandóbbak-e a nők melletti kollektív cselekvésre, ha a pszichológiai szükségleteiknek megfelelő kampányüzenetekkel találkoznak. A megbékélés szükséglet alapú modellje (Shnabel és Nadler, 2008) szerint magas státuszú csoportok tagjai hajlandóbbak lesznek megbékélésre, vagy akár szövetséges cselekvésre az elnyomott csoport mellett, ha sérült moralitás-szükségletüket helyreállító üzentekkel találkoznak. Kende és munkatársai (2020) magyar mintán azt találták, hogy a férfiak kevésbé hajlandóak támogatni a #MeToo kampányt, ha azt morális képükre vagy társadalmi státuszukra

nézve fenyegetőnek érezték. Ezek alapján feltételeztük, hogy a státusz- és moralitás-szükségleteket kielégítő kampányüzenetek egyaránt szükségesek a férfiak nők melletti szövetséges cselekvésre való mobilizálásában. Az általunk végzett online kísérletben (Study 1) a résztvevőknek különböző nők melletti kiállásra buzdító kampányüzeneteket mutattunk be, melyek vagy a társadalmi státuszukat (státuszkondíció) vagy a morális képüket (morális kondíció) megerősítő üzeneteket tartalmaztak, vagy pedig nem tartalmaztak megerősítő üzenetet (kontrollkondíció). Azt feltételeztük, hogy a két kísérleti kondícióban magasabb lesz a kollektív cselekvési hajlandóság, mint a kontrollban. Az egyes kondíciókban nem találtunk különbséget a kollektív cselekvési hajlandóság kérdőívesen mért értékében, míg a viselkedésesen mért értékekben a státuszkondíció szignifikánsan hatástalanabbnak bizonyult a másik kettőnél. A kérdőívesen mért kollektív cselekvési hajlandóságot egyéb, kondíciótól független tényezők, mint a férfi identitással való azonosulás mértéke és a modern szexizmus szignifikánsan jósolták be, negatív irányban. Mivel ez ellentmondott a hipotézisünknek, az eredmények pontosabb interpretációja érdekében egy kvalitatív, fókuszcsoportos kutatással (Study 2) egészítettük ki a kvantitatív részt. Itt választ kaptunk rá, hogy mi okozhatta potenciálisan a státuszkondíció hatástalanságát. Legtöbben a minta sajátosságaival, illetve a státuszkondíció retorikájával magyarázták az eredményeket. Emellett lehetőségünk volt a férfi egyetemisták nők melletti szövetséges cselekvési mintázatainak, motivációinak és gátjainak felderítésére. Ezek között mind egyéni, mind rendszerszintű tényezőket, valamint kollektíven fenntartott hiedelmeket is azonosítottunk. Választ kaptunk továbbá arra, hogy az adott korosztály milyen kampányüzeneteket talál hatékonynak.

EP40

Iskoláskorú gyermekek érzelemszabályozási képessége szülői elvárások tükrében

Markovics Rebeka[1], Varró-Horváth Diána Ágnes[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Jelen kutatás a szülő-gyermek kapcsolat, illetve a szülői elvárások tükrében vizsgálja az iskoláskorú gyermekek érzelemszabályozási képességét, valamint a sikerrel és kudarccal kapcsolatos megélésüket. Vizsgálatunk alapfeltevése szerint az anyai mentalizáció, reflektivitás alapvetően meghatározza a gyermek érzelmi regulációját, mely szorosan összefügg a kognitív teljesítménnyel, az énhatékonyság megélésével, közvetetetten pedig a szociális készségekkel és egyes magatartásbeli jellemzőkkel, mint hiperaktivitás, kortársakkal való kapcsolat nehézségei, proszociális magatartás. Kutatásunkban 10-12 éves gyermekek csoportját vizsgáltunk (N=104), akik jelenleg két vidéki általános iskola 4. és 5. osztályos tanulói. Másik vizsgálati csoportunkat a szülők, gondviselők (N=52) jelentették. Kapcsolatot feltételeztünk a szülők saját kognitív érzelemszabályozása és a gyermekeik érzelemszabályozása között. A mérési eljárás során egyfelől kérdőíves, másfelől egy magunk által összeállított, csoportos játékhelyzetben történő megfigyeléses módszert alkalmaztunk. A gyermek viselkedésére vonatkozóan a Képességek és Nehézségek Kérdőívet (SDQ) és az Emocionalitás, Aktivitás, Szociabilitás Temperamentum Kérdőívet (EAS) maguk a tanulók és a felnőttek is kitöltötték (szülői változat). A gyerekeket ezen kívül a teljesítménymotiváció mérésére szolgáló Achievement Motives Scale (AMS-R), míg a felnőtteket a Kognitív Érzelem-Reguláció Kérdőív (CERQ) kitöltésére kértük. Eredményeink szerint a szülői érzelemszabályozás és a gyermek viselkedési nehézségei között szignifikáns kapcsolatot kaptunk a tervezés és a gyerekek magatartása között. Érdekes eredmény, hogy a két iskola között különbséget véltünk felfedezni az ott tanuló diákok körében

hiperaktivitás, szociabilitás és emocionalitás szempontjából. Következtetéseinket a későbbiekben a gyermekek csoportos feladathelyzetben készített beszámolóinak elemzéséből származó eredményekkel szeretnénk kiegészíteni.

EP53

Rumináció kisiskoláskorban és serdülőkorban

Szőke Júlia[1], Klein Mária[1], Kökönyei Gyöngyi[2,3,4]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológia Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológia Kar, Pszichológiai Intézet
[3]Semmelweis Egyetem, NAP3.0-SE Neuropszichofarmakológiai Kutatócsoport, Nemzeti Agykutatási Program
[4]Semmelweis Egyetem, Gyógyszerésztudományi Kar, Gyógyszerhatástani Intézet

Háttér és célkitűzések: Korábbi tanulmányok a rágódó gondolatok gyermekkori előfordulására hívják fel a figyelmet. A ruminációt a szakirodalom a perszeveratív kogníciók egy típusaként konceptualizálja, amely tartós arousallel, negatív affektivitással és elnyújtott fiziológiai stresszválasszal is járhat, és ennek következtében pedig pszichés és szomatikus tünetekkel hozható összefüggésbe. Jelen kutatásunk egyik célja, hogy megvizsgáljuk a nemi különbségek alakulását a rumináció mentén gyermekkorban. Feltételezzük továbbá, hogy a rágódó gondolatok emelkedett jelenléte a testi és lelki tünetek magasabb előfordulásával hozható kapcsolatba.
Módszer: Az adatfelvétel intézményes környezetben, állami fenntartású iskolákban történt, a kutatásban összesen 174 egészséges személy adatait elemeztük (97 lány, átlagéletkor = 10,70; SD = 0,92). A ruminatív gondolatokat a Gyermek Rumináció Interjúval (KRI; Baiocco és mtsai., 2017) értékeltük, és kilenc szubjektív egészségi panasz (pszichés és szomatikus tünetek, Iskoláskorú gyermekek egészségmagatartása c. vizsgálat kérdései) előfordulását mértük.
Eredmények: A KRI képek segítségével bemutatott négy helyzetben (1: a gyermeknek eltörött a kedvenc játéka; 2: piszkos lett a ruhája és társai kötekednek vele, 3: leszidják a szülei, mert rendetlenség van a szobájában; 4: rossz jegyet kapott a tanártól) vizsgálja a rágódás előfordulását. A gyermekek 46,6%-a a 2. helyzetet, 28,5%-a a 4. szituációt jelölte a legnyugtalanítóbb eseménynek. A regresszióelemzés eredménye alapján ($F(2,163) = 7,578$, $p = 0,001$, $R2 = 0,074$) a négy helyzetben előforduló rágódás mértéke pozitív irányú kapcsolatot mutat a pszichoszomatikus tünetekkel ($\beta = 0,286$, $t = 3,818$, $p < 0,001$) a nem kontrollálását követően. Vizsgálatunk nem talált szignifikáns nemi különbséget a rágódó gondolatok mentén.
Következtetések: A rágódásban megfigyelhető markánsabb nemi különbségek idősebb életkorban válhatnak kifejezettebbé, de a viszonylag kis elemszám, és a klasszikus önbeszámolótól némiképp eltérő módszer is állhat eredményeink hátterében. Eredményeink ugyanakkor összhangban állnak azokkal a korábbi eredményekkel, amelyek a rágódás és a testi-lelki tünetek közötti kapcsolatot demonstrálták idősebb serdülő mintákon. Vizsgálatunk hangsúlyozza, hogy a rumináció vizsgálata egészséges személyek esetén is fontos, ugyanis kapcsolatot mutat a testi és lelki egészséggel. A kutatást a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (NKFIH K143764 számú pályázata) támogatta. Kökönyei Gyöngyi a Nemzeti Agykutatási Program 3.0 (NAP2022-I-4/2022) keretében részesült támogatásban.

EP41

Az egészségügyi ellátásban részesülő gyermekek, családjuk és az egészségügyi team attitűdvizsgálata a betegelégedettség tükrében – című magyar nyelvű PhD kutatás a krónikus beteg gyermekeknél eddig mért eredményeinek bemutatása

Boris Péter[1]
[1]Debreceni Egyetem, Klinikai Központ

Bevezetés: A gyermekek kórházba kerülése minden élethelyzetben nehéz a család, a közvetlen környezet számára. Pszichológiai támogatás nyújtása különösen fontos (Ocak, 2021). Tapasztalataink szerint a gyermekek egyre inkább a virtuális világban élik mindennapi életüket, ezáltal veszélyeztetettebbé válnak a különféle érzelmi-hangulati zavarok, függőségek alakulása tekintetében. Az érintett gyermekek körében személyes verbális kommunikáció háttérbe szorulhat, továbbá megfigyelhető a tanulás iránti érdeklődés és motiváció csökkenése. További veszélyeztető tényező, hogy a mai modern időkben a túlterhelt szülők kevésbé tudnak minőségi időt fordítani önmagukra és gyermekeikre, a családjukra. A gyermekek compliencének, a kezelőorvosuk iránti bizalomnak, valamint az elkötelezett szabálykövető magatartásnak a felmérése szoros összefüggésben állhat a krónikus betegek állapotával és a szakorvosi segítség igénybevételének mennyiségével és minőségével (Dhuper, 2020).
Célkitűzés: A betegelégedettségi vizsgálatok eredményeinek feltárása, részletes elemzése és a betegcsoportok (pulmonológia, gasztroenterológia, onko-hematológia, rehabilitáció) összehasonlítása, az egymásra ható tényezők megismerése.
Módszer: A Debreceni Egyetem Nagyerdei Campus Gyermekgyógyászati Klinika, Gyermekrehabilitációs, Gyermeklélektani és Pszichoszomatikus Részleg által ellátott, 10 és 18 év közötti krónikus beteg gyermekek attitűdjének többszempontú összehasonlító elemzése. A felvett kérdőívek eredményeinek kiértékelése, összehasonlító elemzése a különböző korcsoportokban beteg és egészséges gyermekek körében. Vizsgálati eszközök között a Szociodemográfiai adatok feltérképezése (saját kidolgozású kérdőív) mellett számos kérdőív szerepel, például Betegelégedettségi kérdőívek, Connor – Davidson Reziliencia Skála vagy a Drawing version of Pictorial Representation of Illness Self-Measure, PRISM-D, (Büchi, Sensky, 1999; Havancsák, 2013).
Várható eredmények: A kérdőíves eljárások segítségével a betegelégedettség, adherencia, complience a betegek attitűdjének feltérképezése pontosabb képet ad majd az orvos-beteg kapcsolatának tényezőiről a szélesebb együttműködés és eredményesség érdekében. Feltételezzük, hogy az adherens magatartás növelése, és az orvos-beteg kapcsolat minősége is javul. Mindezek tükrében további módszerek és eszközök vonhatók be az egészségügyi ellátás minőségi javulásába és sikerülhet kialakítani egy olyan eljárásrendet, amely a kitűzött célt szolgálja.

EP42

Közel-távol érteni és szeretni. A korai anya-gyermek kapcsolat alakulása az érzelemszabályozás tükrében

Tyukodi Dorka[1], Varró-Horváth Diána Ágnes[2], Járdaházi Evelyn[3]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

Kutatásunk középpontjában az anya-gyermek kapcsolat regulációjának alakulása áll. A kapcsolaton belüli érzelemszabályozás történetisége visszanyúlik a fejlődés legkorábbi szakaszaihoz, alakulása és fejlődése kulcsfontosságú az autonómia és érett felnőtt személyiség kialakítása szempontjából. Kutatói kérdésünk fókuszában az a kérdés áll, hogy vajon a 'szimbiotikusságból' kilépő diád regulációja miként alakul a mahleri elméletben kiemelten fontos differenciálódás és újraközeledés koragyermekkori szakaszaiban. Kutatásunkban 1-3 éves gyermekeket és elsődleges gondozóikat figyeltük meg. Feltételezésünk szerint ezen időszak érzelmi intenzitásában olyan ambivalens jelleggel bír mind az anya, mind pedig a gyermek számára, mely hatást gyakorol az érzelemreguláció fejlődésére. Az újraközeledés fázisának tényezője mellett fontos szempontnak tartottuk az anyai szenzitivitás fogalmát és a várandósság megélésének meghatározó mivoltát is. Várakozásaink szerint az anyai szenzitivitás alakulásával rálátást kaphatunk az anyai mentalizáció és reflektív funkciók működésére, míg az anyai kötődés, és a várandósság megélése hatással lehetnek a korai kapcsolatban megjelenő belső stabil tárgyállandóság jelenlegi állapotára és a reguláció minőségére is. Kutatásunk során kérdőíves eljárást és ko-megfigyeléses módszert is alkalmaztunk, mely során a használt kérdőívek egy általunk konstruált várandósság megélését és egy a koragyermekkori regulációs problémákat felmérő kérdőív voltak, emellett pedig a résztvevők között kitöltésre került a Kötődési Stílus Kérdőív (ASQ-H), a Bernáth-féle Mentalizációs igény kérdőív, valamint a Reflektív Funkció Kérdőív (RFQ-H) is. A kérdőíves eljárás mellett végzett ko-megfigyelés során egy anyai szenzitivitás mérő megfigyelési szempontsor (1993) átalakítását követően két független kódolóval biztosítottuk a minél objektívebb megfigyelést, mely során a kódolók egy 5 fokú Likert-skálán jelölték a szenzitivitást mérő szempontokat. A kérdőíves adatok részletes elemzése jelenleg feldolgozás alatt áll, de elvárásaink szerint összefüggést várunk az anyai szenzitivitás magas megjelenése és a regulációs nehézségek alacsonyabb előfordulása között, továbbá az anyai szenzitivitás együtt járását az anyai mentalizációs igény és a reflektív funkciók magasabb pontszámával is. Előfeltételezésünk továbbá az, hogy a várandósság megélése is pozitívan hathat az anyai szenzitivitásra, továbbá, hogy a regulációs nehézségek kisszámú fellelhetősége valószínűleg együtt járást mutat majd az anyai kötődés biztonságos, normalizált mivoltával.

EP43

Vallásosság, istenkép és Istenhez való kötődés kapcsolata a mentális segítségkérésre vonatkozó attitűddel

Sári Judit[1,2], Bandi Szabolcs Ajtony[2], Láng András[2]
[1]Bajai Szent Rókus Kórház Pszichiátriai Osztály
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Háttér és célitűzések: A vallásosság és pszichoterápiában (vagy egyéb mentálhigiénés segítő folyamatban) való részvétel közötti kapcsolat kutatása érzékeny terület, több nagy elméletalkotó is próbálta a két folyamat közötti kölcsönhatások megismerésének leírását. Kutatásunk a folyamat kezdeti szakaszának tanulmányozását tűzte ki céljául, vagyis annak megismerését, hogy a vallásos nézetekkel rendelkező emberek hogyan viszonyulnak a mentális segítség igénybevételéhez. A vizsgálatban egyrészt arra kerestük a választ, hogy a vallásosság mértéke befolyással bír-e az egyének terápiás hajlandóságára, másrészt azt vizsgáltuk, hogy az Istenhez biztonságosan kötődők és az Istennel való kapcsolatukban szorongók között van-e különbség abban, ahogyan a mentális segítséget keresik a nehéz élethelyzetekben.

Módszer: Az online felületen történt vizsgálatban összesen 266 személy vett részt. A vizsgálati személyek egy több kérdőívből álló csomagot töltöttek ki. A tesztcsomagban a következő kérdőívek szerepeltek: Durel-H teszt (Storch és mtsai., 2010) amely az egyén vallásosságának mértékét méri fel, A Holland Kérdőív az Istenképről (Schaap-Joncker és mtsai., 2008); A Kötődés Istenhez Leltár magyar változata (Beck & McDonald 2004, Láng & Szabó, 2017) és A Mentális Segítséget Kereső Attitűd Mérési Skála (MHSAS, Hammer és mtsai., 2018).
Eredmények: A kapott eredmények alapján megállapítható, hogy a férfiak szignifikáns mértékben kevésbé nyitottak a mentális segítség keresésére, mint a nők. Ezen túl az életkor előrehaladtával ez a negatív attitűd erősödik, valamint gyenge erősségű, de szignifikáns kapcsolatot találtunk az intézményes vallásosság mértékének növekedése és a mentális segítségkereséssel kapcsolatos attitűd csökkenése között. Előzetes feltételezésünk ellenére nem találtunk kapcsolatot az Istenhez való kötődés és a mentális segítség keresésére való hajlandóság között.
Következtetések: Mivel a mentálhigiénés segítségkereső attitűd mértékében a két szélső csoport (vallásos ás nem vallásos) között különbséget találtunk, úgy gondoltuk, hogy szükséges lenne tovább árnyalni a vallásosságot, mint extrinzik, intrinzik vallásosság, így a kérdőív csomagot egy következő vizsgálati fázisban ennek megfelelően módosítani fogjuk, olyan skálák használatával, melyek a hit és a vallásos tartalmak személyes megközelítésének megragadását teszik lehetővé a mentálhigiénés segítség keresésének relevanciájában.

EP44
Vizsgaszorongás a perfekcionizmus és feltételes szülői elfogadás tükrében

Frank Dóra[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet, Fejlődés- és Klinikai Gyermekpszichológia Tanszék, hallgató
A vizsgaszorongás vizsgálata kulcsfontosságú lehet a felsőoktatási környezetben, mivel a hallgatók szubjektív jóllétének indikátoraként információt szolgáltat az egyetemisták mentális egészségéről. Jelen kutatásban a vizsgaszorongás jelenségét tanulmányoztuk egy 365 fős, egyetemi hallgatókból álló mintán. A hallgatók vizsgaszorongásának preventív célzatú felmérése mellett célunk volt olyan személyes és kontextuális tényezők hatását, együttjárásait is megvizsgálni a jelenség vonatkozásában, amelyekre a korábbi kutatások nem terjedtek ki. Így kutatásunkban a tesztszorongást a perfekcionizmus-feltételes szülői elfogadás kontextusában vetettük vizsgálat alá, egyéb demográfiai adatok, környezeti tényezők figyelembevételével; mint a nem, egyetemi szak, évfolyam, és a szülők szocioökonómiai státuszát leíró változók. További kutatási kérdésünk pedig arra irányult, hogy a kontextuális és pszichológiai tényezők milyen mértékben jósolhatják be a vizsgaszorongást. Eredményeink alapján a vizsgaszorongás tekintetében szignifikánsan különböztek a nők és a férfiak. A nemi különbség a nők Vizsgaszorongás kérdőíven elért magasabb átlagpontszámaiban nyilvánult meg. Továbbá, az elsőéves hallgatók mutatták a legmagasabb mértékű vizsgaszorongást, ennek értéke azonban az egyetemen eltöltött szemeszterekkel (az évfolyam növekedésével) nem csökkent arányosan. Az egyetemi szaknak nem találtuk szignifikáns hatását a vizsgaszorongásra, viszont a szubjektív jövedelmi státusz befolyásolta a vizsgaszorongás mértékét, ennek értelmében a magasabb jövedelmi státusz képes csökkenteni a vizsgaszorongás szintjét. Ezen felül azt is találtuk, hogy a vizsgaszorongás és a feltételes szülői elfogadás között szignifikáns negatív kapcsolat van, illetve, hogy a feltételes szülői elfogadás a társas elvárásként megélt perfekcionizmus közvetítő erejével hat a vizsgaszorongásra. Így a perfekcionizmus maladaptív aspektusa lehet a mediáló elem a feltételes szülői elfogadás és a vizsgaszorongás kapcsolatában.

EP45
A szabályozási készségek és segítő viselkedések mérési lehetőségei óvodáskorban

Orbán Rebeka[1], Pohárnok Melinda[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Háttér: A társas környezetben való sikeresség szempontjából a szabályozási folyamatok és a segítő viselkedések elsajátítása fontos feladat. Ezek a készségek és viselkedések óvodáskorban kezdenek fejlődni, differenciálódni. A szabályozási folyamatok által történik egyfelől az érzelmek regulációja, másfelől a szociális környezetből érkező információk feldolgozása és a megfelelő viselkedéses válasz kiválasztása. A proszociális viselkedés megjelenéséhez mindkét folyamat kulcsfontosságú: így megy végbe a másik személy distresszének észlelése, ami az érzelemmegosztás jelensége által a gyermekben is distresszt kelt. A gyermek felismeri, hogy ezt az érzést a másik keltette benne, szabályozza a negatív affektusokat és ezt egy konstruktív, probléma-megoldó viselkedéssé formálja.
Célkitűzés: A kutatás célja ezen folyamatok kísérletes vizsgálati lehetőségeinek feltérképezése óvodások körében. Külföldön széleskörben alkalmazott vizsgálati protokollokat szeretnénk tesztelni magyar mintán.
Módszer: A proszociális viselkedés vizsgálatához az instrumentális segítés és vigasztalás feladatokat szeretnénk felvenni húsz, 3-6 éves tipikus fejlődésű óvodással. Itt a gyermeknek legókkal játszás közben nyílik lehetősége segítségnyújtásra, azt a vizsgálatvezető által impliciten hívó helyzetekben. Az érzelemszabályozás vizsgálatához a csalódás-paradigmát szeretnénk tesztelni. Itt a gyermek egy nem vágyott játékot kap egy vágyott helyett, és közben monitorozzuk (videón is rögzítjük) viselkedését. A kognitív szabályozás mérésére pedig egy okoseszközzel felvehető go/no go feladatot vennénk fel a gyermekekkel.
Várható eredmények: A felvett feladatokból szeretnénk információt kapni a módszerek alkalmazhatóságáról, a felvétel célszerű sorrendjéről, illetve a gyerekek tűrőképességéről és kitartásáról a vizsgálat hosszát tekintve. Emellett statisztikai próbákat is szeretnénk alkalmazni a proszocialitás és szabályozás kapcsolatát feltárandó. Ezekből az alacsony mintaelemszám miatt limitáltan vonnánk le következtetéseket.
Következtetések: Magyar mintán kevés viselkedéses vizsgálat születik óvodásokkal e területen, illetve a külföldi kurrens kutatások is más összefüggésben vizsgálják a fent említett jelenségeket. Tapasztalatainkból törekszünk egy általánosan és jól alkalmazható vizsgálati protokoll kialakítására.

EP46
Szülő a szülői szerepen túl - A szülő-gyermek kapcsolat tágabb keretei

Soós Fanni Kinga[1], Varró-Horváth Diána Ágnes[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet, hallgató
[2]Pécsi Tudományegyetm, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Jelen kutatás célkitűzése a szülő szülői szerepeken túli működésének hatása gyermekének érzelmi leválására, énképének alakulására és kötődési stílusára vonatkozóan. A szülő

szerepeken túli működésmódok vizsgálata kérdőíves módszerrel történt három cél- illetve egy kontrollcsoport esetében, melyekben a szülő saját szerepén túlmutatóan (1) edzői szerepet, (2) tanári szerepet, (3) vagy családi vállalkozásban felettesi szerepet tölt be gyermeke életében. A szülőkkel való fizikai és érzelmi kapcsolat felmérésére egyszerű választásos, saját készítésű strukturált kérdéssort alkalmaztunk, melynek témakörei az alábbi területekre vonatkoztak: a klasszikus szülői szerepen túl, milyen szerepben van még jelen a szülője az életében, mennyire befolyásolta ez a plusz szerep a szülő-gyermek kapcsolatukat, illetve, hogy milyen mértékben támaszkodik anyagilag a szülei támogatására. A felnőtt kötődési stílus felmérésére a közvetlen kapcsolatok élményei kötődési kérdőív (ECR-RS) magyar nyelvű adaptációját, az érzelmi leváláshoz az Érzelmi Leválás Kérdőív magyar adaptációját (DSI-H), az énkép alakulásának felmérésére pedig az Énkép Egyértelműség Kérdőív (SCCS) magyar nyelvű adaptációját alkalmaztuk. A kutatási eredmények igen sokrétűek, melyek közül kiemelendő szignifikáns eredmény, hogy a teljes minta vonatkozásában a nők szorongó elkerülése szignifikánsan magasabb, mint a férfiaké (p=0,049). Az érzelmi leválás esetében azt találtuk, hogy a férfi vizsgálati személyek szignifikánsan érzékenyebben reagálnak stresszhelyzetekben (p=0,06), továbbá szignifikáns különbség jelentkezett a tanár szülőkkel rendelkező személyek, illetve a családi vállalkozásban dolgozó személyek között (p=0,024), mely alapján feltételezhető, hogy a családi vállalkozásban dolgozó személyek esetén kevésbé van jelen az érzelmi elárasztástól való félelem. A speciális csoportok esetén, akiknél ez a kapcsolat aktuálisan is fennáll, szignifikánsan kevesebb pontszámot értek el az érzelmi leválás kérdőíven (p=0,051), illetve az érzelmi reaktivitás alskálán (p=0,002), tehát kevésbé differenciált énnel rendelkeznek, mint azok, akiknél ez a kapcsolat már lezáródott. Szintén a teljes mintát figyelembe véve, az egyedül lakó személyek jobban differenciált énnel rendelkeznek, mint azok, akik lakótárssal laknak együtt (p=0,06). A sportoló és a különböző szinteken sportoló személyek között az érzelmi leválásban, illetve az érzelmi reaktivitásban mutatkozott különbség. Az anyagi támogatás továbbá szignifikáns hatással bír a stabil énkép kialakulására. Eredményeink azon megállapítások körét bővítik, melyek szerint a szülőkkel való plusz speciális kapcsolat befolyásolja a gyermekek érzelmi leválását és énképének alakulását.

EP47

"Én is viszem, te is viszel, csigaházunk cipelni kell." - Autizmussal élő gyermek szüleire ható stresszforrások és az ezekkel szemben alkalmazott megküzdési módok

Zsiray Júlia[1], Pohárnok Melinda[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Kutatásomban az autizmussal élő gyermekek szüleire ható stresszforrásokat és a rájuk jellemző megküzdési módokat vizsgáltam. A vizsgálat fő célja, hogy bizonyítsa a vizsgált csoportra nehezedő stresszhatások fokozott meglétét, továbbá, hogy felfedje, milyen egyedi stresszforrások hatnak az érintett szülőkre, és milyen megküzdési módokat alkalmaznak ezekkel szemben. A kvantitatív egységben a Szülői Stressz Indexet és a Megküzdés Stresszhelyzetekben Kérdőívet alkalmaztam. A végső módszertani elemzéseket 125 fővel végeztem el, akik közül 92 fő autista gyermeket nevel. Az utóbbiak közül 11 személlyel készítettem interjút, ami során a gyermek diagnózisáról, jövőjéről, pozitív és negatív élményekről, illetve a krónikus „gyászélményről" kérdeztem őket. Szignifikáns különbség mutatkozott az autista és nem autista gyermeket nevelő szülők stressz-szintjében. A gyermekhez köthető stresszfaktorok terén mutatkozott a legszignifikánsabb eltérés, de a

szülőhöz köthető faktorok esetében is szignifikáns különbség mutatkozott. Kizárólag az élet-stresszfaktor esetében nem volt kimutatható szignifikáns eltérés a két csoport között. A különböző megküzdésű, autista gyermeket nevelő szülők stressz-szintjében is szignifikáns különbség mutatkozott az egyes csoportok között. Az érzelemfókuszú megküzdésű szülőknél mutatkozott a legmagasabb stressz szint, őket az elkerülő viselkedésű szülők követték, a legalacsonyabb stressz-szint pedig a problémafókuszú megküzdésű szülőkre volt jellemző. Az autista gyermeket és a tipikus fejlődésű gyermeket nevelő szülők csoportja között nem került kimutatásra szignifikáns különbség a stresszhelyzetekben mutatott megküzdés terén, függetlenül attól, hogy a két csoport problémafókuszú, érzelem-fókuszú vagy elkerülő megküzdéssel jellemezhető tagjait vetettem össze. A kvalitatív elemzés során tematikus és kategoriális tartalomelemzést hajtottam végre. Előbbi során, 3 különböző téma (stressz, megküzdés, inverz stressz) és 29 altéma mentén csoportosítottuk az alanyok narratíváit. Aki a legtöbb stressz témájú narratívát említette, az magas relatív gyakorisággal szerepelt az én-referencia, a negatív érzelmek, a negatív értékelés, az ágencia, az aktív ige és a visszatekintő perspektíva kategóriájában, viszont a mi-referenciában a legritkábban fordult elő. Aki a legtöbb inverz stressz témájú részletet említette, magas gyakorisággal szerepelt a pozitív érzelmek, a passzív ige, az átélő perspektíva és a tagadás kategóriájában, viszont a negatív értékelés, az ágencia, az aktív ige és a visszatekintő perspektíva kategóriájában ritkán fordult elő. Az alanyok nagyobb gyakorisággal beszéltek átélő perspektívából és kevésbé használták a visszatekintő formát, mint amikor a pozitív élményről beszéltek. A diagnózisról szóló szövegekben, még a "gyászról" szóló narratívákhoz képest is többet használtak átélő és metanarratív formát, azonban, a „gyászról” szóló szövegekben szerepelt a leggyakrabban az én-referencia kategóriája.

EP48
A kognitív érzelemszabályozás hálózati modellje az átlagpopulációban

Holka Szilárd[1], Rónai Levente[2], Polner Bertalan[2]
[1]Budapesti Műszaki és Gazdasági Egyetem, Természettudományi Kar hallgatója
[2]Szegedi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógia és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Az érzelemszabályozás azokat a stratégiákat jelöli, melyek segítségével az egyén a különböző események által kiváltott érzelmek intenzitását redukálja, fenntartja vagy épp növeli. A szabályozás kimenetele tekintetében megkülönböztethetünk adaptív és maladaptív érzelemszabályozó stratégiákat. Az érzelemszabályozás történhet tudatos folyamatok révén, amelyek figyelmi és gondolkodási mechanizmusokat is igénybe vesznek. Ezeket együttesen kognitív érzelemszabályozási stratégiáknak nevezzük. Az utóbbi időben a hálózatelemzést egyre gyakrabban alkalmazzák személyiségpszichológiai jelenségek modellezésére. Míg a személyiségpszichológiában elterjedt látens modellek a megfigyelhető jelenségek mögött meghúzódó háttérmechanizmusokat feltételeznek, addig a hálózati megközelítés a megfigyelhető elemekre és azok interakciójára fókuszál. Korábban a kognitív érzelemszabályozási stratégiákat még nem vizsgálták hálózati megközelítésben, melynek segítségével feltárhatjuk ezek komplex összefüggéseit, átfedéseit is. Kutatásomban hálózatmodellekett alkalmazva az érzelemszabályozó stratégiákat mérő Kognitív Érzelem-Reguláció Kérdőív (CERQ; Garnefski és mtsai., 2001; Miklósi és mtsai., 2011) 36 tételének szerkezetét vizsgáltam. A minta 511 személyből állt (391 nő, átlagéletkor = 38,39, sd = 12,85). Az adatokra az EBICglasso függvény segítségével illesztettem hálózati modellt. Ezt követően 3 algoritmus (walktrap, clique percolation, fast greedy) segítségével azonosítottam

közösségeket a hálózatban: egymástól függetlenül a ‘walktrap’ és a ‘clique percolation’ 8-8, míg a ‘fast-greedy’ algoritmus 7 közösséget határozott meg az eredeti faktorstruktúra 9 alskálája helyett. Előzetes eredményeink szerint a legmagasabb közelség és köztiség értékeket mutató csomópontok a pozitív fókuszváltáshoz és az átértékeléshez kapcsolódó tételek voltak. Mindezeken túl folyamatban van még az algoritmusok által meghatározott közösségek központiságmutatóinak feltárása is. Összegezve tehát az hálózati modellben látható közösségek nagy átfedést mutattak az eredeti faktorstruktúrával, ami mérőeszköz pszichometriai stabilitását bizonyítja. Exploratív vizsgálatunktól továbbá azt várjuk, hogy az érzelmi memória indirekt mérésén keresztül képet kaphatunk arról, hogy az érzelemszabályozási stratégiákra vonatkozó reprezentációk hogyan aktiválódnak és kapcsolódnak össze egy adott negatív valenciájú esemény felidézése után az átlagpopulációban. Ebben a hálózati modellek segítséget nyújtanak a látens modellekhez képest a közösségek központiság-mutatói, az egyszerűbb interpretáció, és a hatékonyabb vizualizáció révén.

EP49
Szociális készségfejlesztés online térben: egy pilot kutatás tanulságai

Bagyinka Blanka[1], Turcsányi Enikő[1]
Szegedi Tudományegyetem, Juhász Gyula Pedagógusképző Kar

Pilot kutatásunk során az okosdoboz.hu oldal Társas kapcsolatok készségfejlesztő feladatsorai iskolai alkalmazásának lehetőségeit vizsgáltuk a Szegedi Arany János Általános Iskola két ötödikes, és két hatodikos osztályában. Az oldalon található SEL modulokra épülő osztályfoglalkozásokat az iskolapszichológus és az iskolai szociális segítő tartotta. A gyerekek érzelmi intelligenciáját és társas készségeit az SDQ Gyermek Képességek és Nehézségek kérdőívvel (Goodman, 2001, fordította Gervai & Székely, 2005), valamint az EIT 10-15 Képes Érzelmi Intelligenciateszt 10-15 éves korosztály részére (G. Tóth, Nagy & Oláh, 2005) feladatsorral mértük fel a foglalkozások előtt és után, valamint visszajelzést kértünk a gyerekektől az online platformon történő feladatmegoldás egyértelműségéről, használhatóságáról valamint az osztályfoglalkozások szubjektív élményeiről. Poszterünkben szeretnénk bemutatni e jelen tavasszal is folyó kutatás eredményeit és tanulságait, egy online készségfejlesztő módszer magyarországi alkalmazhatóságának követelményeit, nehézségeit és megvalósíthatóságának kereteit, valamint a gyerekek megéléseit az okosdoboz.hu oldal Társas kapcsolatok készségfejlesztő feladatsoraival kapcsolatban. Pilot kutatásunk az oldalon található tartalmak további fejlesztésében, osztálytermi implementálhatóságának növelésében kíván iránymutatást adni. Vizsgálatunk emellett fontos tapasztalatokkal látja el az iskolapszichológusokat, pedagógusokat annak kapcsán, hogy milyen lehetőségek rejlenek a szociális készségek online térben történő fejlesztésében, ami nem klinikai szinten, normál populációnál egy egészen egyedi vállalkozás és kihívás, amire nem sok példa született eddig nemzetközi szinten sem. Ám a COVID-19 karantén időszaka kapcsán felmerül a kérdés, hogy mennyire lehetséges ma Magyarországon megvalósítanunk a gyermekek készségfejlesztését akár a jelenlegi infrastruktúrával, akár nem mindennapi körülmények között.

EP50
A policisztás ovárium szindrómával összefüggő pszichés tényezők vizsgálata

Tóth Erika[1], Teleki Szidalisz Ágnes[2]

[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A Policisztás Ovárium Szindróma egy multi-szisztémás, genetikai prediszpozícióval rendelkező tünetegyüttes, ami a betegség előrehaladásával olyan komorbid egészségügyi problémákkal társulhat, mint a meddőség, a hyperandrogenizmus, az inzulin-rezisztencia, 2-es típusú diabetes és az emlő-, és a petefészekrák. A fizológiai tünetek mellett az érintettek nagy része mind elsődleges (hormonális változások okozta), mind másodlagos (a betegséggel járó, teherként megélt tünetek által kialakult) pszichés szövődményekkel küzd. Ennek ellenére a tünetegyüttes orvosi kezelése általában a betegség fiziológiai tüneteire korlátozódik, és a pszichés problémák annak ellenére figyelmen kívül maradnak, hogy ezek sokszor a fiziológiai változókra is visszahatnak, ezzel tovább súlyosbítva a kórképet.
A kutatás célkitűzése: A jelenleg is folyamatban levő kutatás azt célozza, hogy jobban megismerjük ezt az összetett, többdimenziós és cirkuláris okságot feltételező kórképet.
A kutatás célja, hogy fényt derítsen arra, a PCOS-sel küzdő nők melyik pszichológiai változók szempontjából veszélyeztetettek, valamint, hogy milyen protektív és rizikótényezők merülhetnek fel a pszichés tünetek megjelenése és megélése szempontjából, így segítve olyan intervenciós programok kialakítását, amelyek a pszichés problémák megelőzését és szűrését szorgalmazzák.
Módszertan: A kutatómunka magában foglalja a PCOS populáció, egyéb krónikus betegségben szenvedők és az egészséges válaszadók összehasonlító vizsgálatát, különböző pszichológiai paraméterek mentén. A rendelkezésre álló szakirodalmi eredmények alapján azt várjuk, hogy a PCOS-el élő nők magasabb depressziót, és szorongást, illetve alacsonyabb életminőséget és önértékelést tapasztalnak az egészséges válaszadókhoz képest. Más krónikus betegségben szenvedőkkel összehasonlítva alacsonyabb depressziót, viszont magasabb szorongás értékeket várunk. A kutatás második része magát a PCOS populációt vizsgálja, azzal a céllal, hogy meghatározza, milyen protektív és rizikótényezők léteznek a pszichés problémák megjelenésének és megélésének tükrében. A kutatás, a demográfiai tényezők vizsgálata mellett kitér a temperamentum és karakter elemzésére, a rezilienciára, valamint a párkapcsolati és szexuális elégedettségre. A szakirodalmi adatok alapján azt várjuk, hogy az iskolai végzettség, valamint a párkapcsolati és a szexuális elégedettség protektív, míg a gyerekek száma rizikótényezőként lép fel.

EP51

Élethosszig tartó tanulás: Egy lehetséges megoldás. Digitális tananyagfejlesztés és hatékonyságának vizsgálata kognitív és affektív pszichológiai módszerekkel időskorúak körében

Deák Fanni, Bodnár Éva, Kiss Kevin Dominik[3], Polonyi Tünde Éva[4]
[3]Debreceni Egyetem
[4]Debreceni Egyetem, Bölcsészettudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Korunk egyik legnagyobb problémája a társadalmi elöregedés miatt egyre gyakoribb kognitív hanyatlás. Az időskorúak gyakran nem képesek tartani a lépést a technológiai fejlődéssel, elmagányosodnak, így nem öregednek sikeresen, ami erőteljesebb kognitív hanyatlást, kétségbeesést, vonhat maga után. Deák (2022) azt vizsgálta, hogy a ma széleskörűen sikeresen alkalmazott interaktív e-learning tananyagok ugyanolyan hatékonysággal használhatóak-e idősek körében. Összehasonlította az interaktív tananyagok és hagyományos tananyagok

kognitív terhelését, illetve a tanulás során fellépő észlelt mentális fáradtságot, s a metakognitív érzelmek erősségét. Megállapította, hogy interaktív tananyag tanulása során időseknél kevésbé jellemző az unalom, illetve a kognitív és észlelt mentális fáradtság is szignifikánsan kisebb, mint a hagyományos tananyag tanulása során. Jelen kutatásunkban a tananyag sikeres elraktározását és előhívását vizsgáljuk a kognitív állapot és affekciók függvényében. A kutatásban részt vevő 60 és 74 év közötti személyek számítógéphasználati készségeit és a technológia által kiváltott érzelmeket felmérve összehasonlítjuk, hogy különböző feladattípusok, mint például a feleletválasztós, igaz-hamis, behelyettesítéses, vagy klaviatúrát igénybe vevő feladatok mennyire hatékonyak, illetve szorongáskeltőek. Feltételezhetően azok a feladatok, amik megoldása során több információval kell egyszerre dolgozni, mint például, olyan feladatok, ahol adott szóhalmazból be kell helyettesíteni egy állítás üresen hagyott helyeire a megfelelő szót, a munkamemória hanyatlása végett kevésbé hatékonyak az idősek körében. Az episztemikus érzelmek felmérésére egy videó-alapú retrospektív érzelem értékelési eljárást is alkalmazni fogunk, amivel a résztvevők könnyebben megítélhetik és azonosíthatják a tanulás és feladatmegoldás során átélt érzelmeket. Hipotéziseink közé tartozik, hogy a számítógéphasználatban kevésbé jártas idősek nagyobb szorongást élnek át bizonyos feladattípusok megoldása során, ezáltal rosszabb teljesítményt nyújtanak a tanultak kikérdezése esetén. Célunk, hogy azonosítsuk azokat a módszereket, amikkel az idősek interaktív e-learning oktatása minél hatékonyabb és számítógéphasználati képességek hiányában is szorongásmentes és sikerélményekkel teli lehet.

EP52

A szülői bánásmód hatása a későbbi munkahelyi vezetők iránti attitűdökre - a young-féle sémaelmélet tükrében

Magyary Ágnes[1], Mészáros Noémi[2,3]
[1]Longevity Project Kft.
[2]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[3]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Elméleti háttér és célkitűzések: A munkavállalók vezetőkhöz fűződő viszonyának megértése kulcsfontosságú egy szervezetben a munkavállalók jólléte és teljesítménye szempontjából. Az attitűdök elméleti keretének beemelése egy szervezeti tagokra koncentráló megközelítést kínál. Korábbi szakirodalom alátámasztja a szülői bánásmód által kifejlődő maladaptív sémák életvezetésre és mások iránti attitűdökre befolyásoló szerepét. Jelen kutatás célja annak vizsgálata, hogy a munkahelyi vezetők iránti negatív attitűdöt bejósolja-e a szülői bánásmód, méghozzá a korai maladaptív sémákon keresztül.
Módszer: Jelen kutatás online kérdőíves eljárással vizsgálta N=219 aktív munkavállaló megélt szülői szeretet-törődését, felhasználva a Szülői Bánásmód Kérdőív magyar változatát, (Tóth és Gervai, 1999), valamint korai maladaptív sémáit, felhasználva a Young-féle Rövidített Séma Kérdőívet (Unoka, Rózsa, Fábián, Mervó és Simon, 2004). A munkahelyi vezetők iránti attitűd méréséhez egy célzottan a kutatáshoz kidolgozott mérőeszközzel dolgoztunk. Mindegyik kérdőív megfelelő megbízhatóságot mutatott a mintánkon (Szülői Bánásmód Kérdőív: Cronbach-α = 0,831-0,956; Young-féle Rövidített Séma Kérdőív: Cronbach-α = 0,779-0,887; Munkahelyi vezetők iránti attitűdök: Cronbach-α = 0,664 – 0,911).
Eredmények: 1. Főkomponens elemzéssel feltárásra került a Munkahelyi vezetők iránti attitűdök kérdőív struktúrája, amely 3 dimenzió szerint különül el, amelyek mindegyike megfelelő megbízhatóságot mutat. 2. A maladaptív sémák és szülői bánásmódok közötti

összefüggés vizsgálatához regressziós modelt építettünk fel. A modellben a Leigázottság, Sérülékenység az ártalommal és betegséggel szemben, Teljesítménykudarc, Funkcionális függőség/ inkompetencia érzése változók pozitívan jósolják be a negatív főnökkel szembeni attitűd értéket, amíg a Könyörtelen mércék negatív hatással. 3. A mediációanalízis eredményei azt mutatják, hogy a szülői szeretet-törődés lecsökkenti a maladaptív sémák kialakulásának mértékét, az anyai szeretet-törődés pozitív módon hat negatív-szorongó munkahelyi vezető iránti attitűdre.

EP54
A Kétdimenziós Machiavellizmus Skála magyar adaptációja

Láng András[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A machiavellizmus az 1970-es évek óta vizsgált területe a pszichológiának. Az interperszonális kizsákmányolással, cinikus világlátással és pragmatikus moralitással jellemezhető személyiségvonás kutatásában a 2000-es évek eleje (a machiavellizmus a Sötét Triád része), illetve az utóbbi évek (pszichopátiától való elkülönítés nehézségei, önálló létezésének megkérdőjelezése) jelentettek fordulópontot. Mindkét fordulópont az eredeti Mach-IV elnevezésű mérőeszköz felülvizsgálatára késztette a kutatókat. A 2010-es évek elején megjelentek különböző rövid kérdőívek a Sötét Triád mérésére, majd a 2010-es, de még inkább a 2020-as években a machiavellizmus többdimenziós mérésére is újabb törekvések történtek. Monaghan és munkatársai (2020) a számos kutatásban megjelenő két összefüggő dimenzió – a machiavellista nézetek és a machiavellista taktikák – mérésére dolgoztak ki egy új kérdőívet. Jelen kutatás célja ezen Kétdimenziós Machiavellizmus Skála (Two-Dimensional Machiavellianism Scale; TDMS) magyar változatának elkészítése és működésének tesztelése volt. Három vizsgálatban összesen N=883 fő vett részt (652 nő). Átlagéletkoruk M=30,63 év volt (SD=12,02). Mindhárom vizsgálat során kérdőíveket használtunk fel, amelyekkel a TDMS más machiavellizmus mérőeszközökkel való kapcsolatát, a szubklinikai pszichopátia és a szubklinikai nárcizmus személyiségvonásaitól való elkülöníthetőségét és maladaptív személyiségvonásokkal, pszichés tünetekkel, illetve harag- és agressziókifejezéssel való összefüggéseit teszteltük. A legnagyobb mintaelemszámú vizsgálat (n=617) adatait felhasználva a kérdőív lehetséges faktorstruktúráit is összevetettük egymással. Eredményeink szerint a TDMS magyar változata (H-TDMS) az eredetivel megegyező struktúrájú, megbízható és ígéretes mérőeszköz a magyar nyelven végzett machiavellizmus kutatásokban. Rövidsége és kétdimenziós természete okán bármely machiavellizmus skála kiváltására alkalmas lehet.

EP55
Szívfrekvencia-variabilitás és pulzus ráta variabilitás kapcsolatának vizsgálata

Róka Zita Lilla[1], Tomacsek Vivien[2], Simor Péter[3,4]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar hallgatója
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pszichológiai Doktori Iskola
[3]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[4]UR2NF, Neuropsychology and Functional Neuroimaging Research Unit at CRCN - Center for Research, in Cognition and Neurosciences and UNI - ULB Neurosciences Institute, Université Libre de Bruxelles

Az alváskutatásban az EKG használata kiváltképp gyakori, hisz az alvás nemcsak az EEG-ben tükröződik, hanem többek között a szívritmus és annak variabilitása is hordoz magában értékes információkat az egyén alvásának minőségéről. Míg labor körülmények között az EKG-s mérés megoldható, addig az otthoni, mobil EEG fejpánttal való mérések során gyakran csak pulzus adatok állnak rendelkezésre. Kérdésünk, hogy a pulzusban rejlő információ megbízhatóan használható-e az EKG helyett. A kutatásunk célja, hogy megvizsgáljuk, milyen átfedést mutat a két mutató. Ennek során fejlesztésre került egy MATLAB környezetben írt pulzus feldolgozó program, amely nyíltan elérhető és elősegítheti a további kutatások transzparenciáját és egységes metodikáját. Előadásom során áttekintést adok a szívfrekvencia-variabilitásról, ennek relevanciájáról, felhasználási területéről, a pulzussal való kapcsolatáról és különbségéről -, melyben meghatározóak a mérési körülmények-, majd magáról a pulzusráta variabilitásról. Prezentálom azt a folyamatot, melynek során ezt a két fiziológiai markert összevetettük, és a pulzusból PRV (pulzus ráta variabilitás) adatokat nyertünk ki. Bemutatom különböző pulzusdetektáló módszerek metodikáját és az implementálásukat MATLAB környezetben. Kifejtem, hogy a szívfrekvencia variabilitást több tényező (különböző idegrendszeri aktivitás, légzés stb.) is befolyásolja és a kidolgozott metrikákkal ezeket hogyan próbálják különböző módokon értelmezni és számszerűsíteni. Végül pedig a számított PRV és HRV (szívfrekvencia-variabilitás) mutatók összevetését mutatom be. Eredményeink arra utalnak, hogy a mobil EEG fejpántokkal mérhető pulzus mutató megfelelően használható a pulzus ráta és szívfrekvencia variabilitásának becslésére.

EP56
Az időskor szubjektív megélése a társas támogatás tükrében

Bede Melinda[1], Pachner Orsolya[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar hallgatója
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pedagógiai és Pszichológiai Intézet – Szombathely

Elméleti háttér: A XXI. században élő idősek helyzetének többszintű átalakulásához a családi struktúrák átformálódása és a társadalmi elöregedés sorolható, amelyek vetületeként az idősek életkörülményeinek változása említhető (Ferwagner & Pék, 2021). Számottevő kérdés, hogy mennyiben fejti ki hatását e változás az időskor szubjektív megélésére, tekintve a társas támogatás szerepét, hisz e protektív faktor a személy környezetéből ered, így lakóhelyének jellemzői nagyban meghatározhatják észlelését.
Cél: Az észlelt társas támogatás mértékének és forrásának (család, barátok, jelentős mások) vizsgálata a lakóhelyi körülmények függvényében (család, egyszemélyes háztartás, szociális intézmény), továbbá összefüggéseinek feltárása az időskor megélésének aspektusaival (önértékelés, élettel való elégedettség), valamint ezen aspektusok lehetséges eltéréseinek megértése a három lakóhelyi körülmény mentén.
Módszer: A vizsgálat egyszeri keresztmetszeti elrendezésű, a minta 60 év feletti résztvevőkből tevődik össze (N=100). A mérőeszközök közé papíralapú kérdőívek tartoznak: Multidimenzionális Észlelt Társas Támogatás Skála (MSPSS; Papp-Zipernovszky et al., 2017), Rosenberg Önértékelés Skála (RSES-H; Sallay et al., 2014), Élettel való Elégedettség Skála (SWLS-H; Martos et al., 2014).
Eredmények: Különbségek láthatók a társas támogatás mértékében (forrásokhoz hasonlóan): a szociális intézményben és a családban élők magasabb támasszal rendelkeznek az egyszemélyes háztartásban élőknél. A protektív társas támogatás együttjárást mutat az önértékeléssel és az élettel való elégedettséggel, azonban mégsem láthatók csoportközi eltérések az időskor

megélésének aspektusai mentén, noha az élettel való elégedettség esetén tendencia mutatkozik erre vonatkozóan.
Következtetések: Valószínűsíthető, hogy a társas környezet hatásain túl az egyéni tényezők szerepe sem elhanyagolható az önértékelésre és az élettel való elégedettségre nézve. Hangsúlyossá válhat a rezíliencia befolyása és az aktív idősödés kérdése, amelyek magyarázattal szolgálhatnak a csoportközi különbségek hiányára.

EP57
Mufasa-hatás: a rajzfilmek kedvelésének affektív és kognitív hátterei

Basler Julia[1], Fehér Adrián[1], Őry Fanni[1], Zsidó András Norbert[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A rajzfilmek széles körben elterjedtek és nem csak a gyerekek körében. A felnőttek is előszeretettel néznek rajzfilmeket. Ezek az animációs filmek azért ragadják meg a felnőttek figyelmét is, mert sokszor olyan élethelyzeteket dolgoznak fel, amelyeket a hétköznapok során mi magunk is átélünk. Azonban a valós élethelyzetek fiktív köntösbe bújtatott megjelenítése nem mindenkinek jelent ugyanúgy szórakozást. Jelen kutatás célja, hogy megvizsgálja a rajzfilmek szubjektív tetszésének egyéni különbségeit a kognitív stílus (mezőfüggőség) és az érzelmi temperamentum mentén. Kutatási kérdésünk az általános összefüggéseken kívül arra irányult, hogy egy korábban látott rajzfilm adott pillanatban való szubjektív megítélését mennyire befolyásolja az, hogy a rajzfilmet pozitív vagy negatív valenciájú képpel látja-e a résztvevő a mezőfüggése és érzelmi temperamentuma mentén. A résztvevők (N=451) mezőfüggését a Beágyazott Figurák Teszttel, az érzelmi temperamentumát pedig az Affektív Idegtudományi Személyiség Skálák (ANPS) segítségével mértük fel. Ezután a résztvevők 20 pozitív és 20 negatív valenciájú képet értékeltek, amelyek különböző rajzfilmekből készültek. Eredményeink azt mutatták, hogy (a résztvevő korára való kontrollálás után) a rajzfilmek általános kedvelése és a jelenlegi rajzfilmnézési gyakoriság az ANPS játékosság faktorával korrelált. A résztvevők a pozitív képekkel bemutatott rajzfilmeket átlagosan jobbnak ítélték, és saját bevallásuk alapján jobban emlékeznek rájuk, mint a negatív képekkel bemutatott rajzfilmekre. A bemutatott képek valenciája nagyobb hatással volt azokra a kitöltőkre, akiknek magasabb volt a mezőfüggés pontszáma. Eredményeink alapján, a rajzfilmnézési vágy a felnőttekben a játékossággal függ össze, a rajzfilmek szubjektív megítélését azonban ezen felül az is befolyásolja, hogy aktuálisan milyen valenciájú képet ragadunk ki az adott rajzfilmből. Mivel a rajzfilmek más médiatartalmakhoz hasonlóan hozzásegíthetnek az aktuális élethelyzeti krízisek feldolgozásához vagy megküzdéshez, eredményeink hosszú távon a rajzfilmek terápiás kontextusban való felhasználásához is hozzájárulhatnak.

EP58
A multimédia-tanulást befolyásoló tényezők vizsgálata felsőoktatásban tanuló hallgatók bevonásával

Bali Cintia[1], Zsidó András Norbert[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

A multimédia-tanulás vizsgálatából származó eredmények többnyire alátámasztják a digitális eszközök ismeretszerzésre gyakorolt pozitív hatását, azonban kevés konkrét ajánlás van arra vonatkozóan, hogy milyen körülmények között tekinthető igazán hasznosnak a digitális technológia bevonása. Az nyilvánvaló, hogy egy multimédiásan prezentált ismeretanyagnak tekintettel kell lennie a felhasználók munkamemória kapacitásában megfigyelhető korlátokra, ugyanakkor az nem világos, hogy milyen mértékű terhelés nyomán kezd el romlani a teljesítmény. Feltételezhető, hogy bizonyos elemszám felett a vizuálisan megjelenített elemek már nem támogatják az ismeretanyag feldolgozását, sőt akár negatív hatással is lehetnek az információfeldolgozás minőségére és elterelhetik a felhasználó figyelmét. Emellett további kérdésként merülhet fel az is, hogy a multimédiás megjelenítés globálisan segíti-e a tananyag feldolgozását, vagy csak azon információk elsajátítását támogatja, amelyek valamilyen módon multimédiásan is megjelenítésre kerülnek. Ezen kérdéseket egy két vizsgálatból álló vizsgálatsorozatban teszteltük egyetemisták bevonásával. Vizsgálatunkban összesen 87 pszichológia alapszakos hallgató vett részt (M=21.8 év, SD=4.11). A hallgatóknak egy rövid multimédiás prezentációt mutattunk az egyik szemináriumi óra keretén belül. A prezentáció során 0 és 3 darab között véletlenszerűen váltakozott az, hogy a képernyőn megjelenő információkat hány releváns vizuális elem segítségével jelenítettük meg. A prezentációt követően egy teszt segítségével felmértük azt, hogy a hallgatók milyen mértékben emlékeznek a prezentációban bemutatott ismeretanyagra. A tesztet követően a hallgatókkal felvettünk egy akadémiai motiváció kérdőívet, valamint felmértük a figyelmi teljesítményüket és a munkamemória-kapacitásukat is. A vizsgálat második szakaszában egy újabb prezentáció segítségével releváns és irreleváns vizuális elemek is bemutatásra kerültek a bemutatott ismeretanyagot kísérve. A felidézési teljesítményt mérő teszt kérdései azonos mértékben irányultak vizuálisan megjelenített és nem megjelenített tartalmakra. Eredményeink arra utalnak, hogy három vizuális elemig a felidézési teljesítmény fokozatosan javul, ugyanakkor a bemutatott vizuális elemek relevanciája és megjelenítettsége hangsúlyosabb szerepet játszik a felidézési teljesítmény alakulásában, mint a bemutatott elemek száma. Mindent összevetve tehát úgy tűnik, hogy a három tartalom szempontjából releváns vizuális elem feldolgozása és összekapcsolása még nem jelent túlzott terhelést a feldolgozásban közrejátszó kognitív folyamatok számára. Eredményeink ugyanakkor felhívják a figyelmet arra is, hogy a multimédiás bemutatás nem globális hatással van az ismeretszerzésre, mivel a bemutatást követően elsősorban a vizuálisan megjelenített elemek kódolása és felidézése vált hatékonyabbá. Úgy véljük eredményeink jól integrálhatóak a mindennapi oktatói munkába és a felsőoktatásban történő ismeretátadás folyamatába.

EP59

A paranormális hiedelmek kognitív pszichológiai háttere

Csonka Otília[1], Szalai Friderika[2], Basler Julia[3], Kiss Botond László[3], Aszódi Anna[1], Bea Lilla Fruzsina[1], Baranyai Hanna[1], Zsidó András Norbert[2]

[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója

[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

[3]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

Az emberiség körülbelül 90%-a hisz valamilyen felsőbb természeti erőben vagy istenség létezésében. Kutatási szempontból releváns kérdés, hogy egyes emberek miért kötődnek

erőteljesen a vallási hiedelmekhez, mások pedig miért kételkednek bennük. A válaszokat többek között a kulturális, tapasztalati, intézményi és egyéb demográfiai változók vizsgálata során tárhatjuk fel. Kutatásunk során azt vizsgáltuk, hogy az analitikus gondolkodásmód és a kognitív flexibilitás milyen hatást gyakorol a paranormális hiedelmek elfogadására. A kognitív tényezők mellett a paranormális hiedelmek végzettséggel, korral, nemmel és vallásos hiedelmekkel való kapcsolatát is elemeztük. A vizsgálat egy nagyobb kutatás részét képezi, amely egy kognitív pszichológiai kutatócsoport keretein belül valósul meg. A vizsgálati személyek (N=324) a CFS és az R-PBS önbevalláson alapuló kérdőíveket, valamint a CRT és BRC analitikus gondolkodást mérő tesztfeladatokat töltötték ki a vírushelyzetre való tekintettel online formában. Eredményeink azt mutatták, hogy a hagyományos vallásos és a paranormális hiedelmek között szoros kapcsolat van, amely annak tudható be, hogy a vallásos és a paranormális hívők egyaránt hisznek egy felsőbb erő létezésében. Az analitikus gondolkodásmód és a végzettség szignifikáns mértékben magyarázza a paranormális hiedelmeket. Az analitikus gondolkodásmóddal jellemezhető egyének feltehetőleg azért hisznek kevésbé a paranormális jelenségekben, mert mindent alaposan megvizsgálnak és elemeznek, amit tapasztalnak. A magasabb végzettséggel rendelkező egyének kisebb valószínűséggel hisznek a paranormális jelenségek létezésében, feltételezhetően az oktatás miatt, amely közvetett módon – az analitikus gondolkodásmódon keresztül befolyásolja az egyén paranomális hiedelmeit. A kognitív flexibilitás egy pozitív irányú, gyenge-közepes hatást gyakorol a paranormális hiedelmekre. A paranormális hiedelmekre nem jellemző a merev szabályrendszer, a magas kognitív flexibilitás pedig nyitottabb gondolkodással és a paranormális hiedelmek elfogadására való nagyobb hajlandósággal párosulhat. Az életkor jelen vizsgálatunkban feltehetően más változókon keresztül gyakorol hatást a paranormális hiedelmekre. Eredményeink alapján a nők hajlamosabbak hinni a paranormális jelenségek létezésében, mint a férfiak. Kutatásunkban nem vizsgáltuk a paranormális hiedelmekben megjelenő nemi különbségek okát, ezért nem tudjuk pontosan megállapítani azt, hogy mi állhat a jelenség hátterében. Összességében megállapíthatjuk, hogy a paranormális hiedelmek és a hagyományos vallásos hiedelmek között szoros kapcsolat van. Továbbá, az analitikus gondolkodásmód, a végzettség és a kognitív flexibilitás változók szignifikáns mértékben magyarázzák a paranormális hiedelmek elfogadását.

EP60

Kognitív tréning hatása egészséges és poszt-COVID szindrómás idős populációban, valamint annak összefüggése a depressziós és szorongásos állapot súlyosságával – viselkedéses adatok

Kővári Lili[1], Nagy Boglárka[1], Sarudi Mátyás[1], Czigler Balázs[2], Czigler István[1], Balla Györgyi[1], Gaál Zsófia Anna[1]
[1]Természettudományi Kutatóközpont, Kognitív Idegtudományi és Pszichológiai Intézet
[2]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A feladatváltás paradigma a munkamemória és kognitív flexibilitás – az öregedés folyamán különösen érintett folyamatok – vizsgálatában bizonyítottan alkalmazható. Több alkalmas adaptív tréningként egyéb feladatokon nyújtott teljesítmény javulását is eredményezheti (transzferhatás) egészséges időseknél. Mivel a COVID-19 vírus épp ebben a korosztályban okozta a legtöbb kockázatot, kérdéses, hogyan befolyásolja az infekció a kognitív teljesítményt, főképp azoknál, akik a fertőzést követő 3 hónap után is maradványtünetekről számolnak be (pl. emlékezeti és koncentrációs nehézségek). Ennek vizsgálatára kísérletünkbe poszt-COVID

szindrómás időseket (N = 20, kor = 65,2 ± 4 év) vontunk be. Előzetes neurológiai vizsgálatot követően az 1. laboratóriumi mérés során teljes WAIS-IV, Beck-féle rövidített depresszió kérdőív és az Állapot-Vonás Szorongás Kérdőív (STAI) felvételére került sor. Ezután a résztvevők 3 feladatot hajtottak végre: feladatváltás nogo ingerekkel (referencia feladat), feladatváltás eltérő ingerekkel (közeli transzfer), és figyelmi hálózat teszt (ANT, távoli transzfer). Majd az alanyok 8 alkalommal 50 perces otthoni tréningen vettek részt. A 2. laboratóriumi mérés során a WAIS-IV Számterjedelem, Súlybecslés és Törlés altesztjei mellett az említett 3 feladatot ismételtük meg. A reakcióidő adatokból nyert viselkedéses mutatókat olyan egészséges idősek (N = 20, kor = 65,3 ±3 év) adataival hasonlítottuk össze, akik egy korábbi, a jelenlegivel azonos tréning programban vettek részt (Gaál & Czigler, 2018). A beteg csoportban a panaszoknak megfelelő organikus idegrendszeri eltérést a neurológiai kivizsgálás nem igazolt. Eredményeink szerint az egészséges és beteg csoportok között egyetlen mutatóban volt különbség, az ANT feladat orientációs figyelmi hálózat működése a poszt-COVID csoportban rosszabb volt. A teljes mintán azonban kimutatható volt a tréning pozitív hatása, egyetlen kivételt az orientációs hálózat működése jelentett, amely csak az egészséges csoportban javult. Amennyiben a beteg csoportot depressziós, állapot-, valamint vonásszorongási jellemzőik alapján csoportokra osztottuk, azok, akik az enyhe depresszió jeleit mutatták, jobb orientációs figyelmi működéssel bírtak, mint a depresszió súlyossága szerint normál tartományba esők, viszont rosszabbul teljesítettek a munkamemória feladatban. Továbbá a STAI-teszten sztenderd érték alatti vonásszorongással bíró alanyoknál szignifikánsan jobb perceptuális következtetési képességet mértünk, mint a sztenderd felettieknél. Összességében eredményeink azt indikálják, hogy bár a poszt-COVID szindrómában szenvedők tünetei nagyon is valósak, ezeket nehéz konkrét neurológiai változásokhoz kötni. Viselkedéses szinten mégis variabilis mintázatot találunk a betegségben érintettek csoportján belül, ami rámutat a háttérben húzódó okok feltételezhető heterogenitására.

EP61

Az ultimátumjáték kísérleti vizsgálata vállalkozók és fiatalok körében

Homolya-Pányi Nikolett Lívia, Kiss Paszkál[1]

[1]Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Ultimátumjátékban létrehozott kísérleti helyzetben az diktátumként megfogalmazódó ajánlatot elfogadó fél döntéseit vizsgáltuk vállalkozók (N=12, átlagosan 35 évesek) és egyetemisták (N=34, átlagosan 21 évesek) kísérleti csoportját összehasonlítva. A kutatási kérdésünk az volt, hogy vonásszintű önértékelésük (Rosenberg önértékelési skálán mérve), személyiségük (Big 5 dimenziókban mérve), valamint a „jövedelmi" perspektívájuk (vállalkozó/egyetemista válaszok összehasonlításával) hogyan befolyásolják a „méltánytalan" ajánlat elfogadását a kísérleti szituációban. Azt is vizsgáltuk, hogy milyen emóciók kapcsolódnak a „méltánytalan" ajánlat elfogadásához és elutasításához. A válaszadók többsége hajlamos volt elfogadni a javaslatot, ha az ajánlat a teljes jutalom több mint 30%-a, de elutasította, ha az kevesebb, mint 20%-a. Ez egybevág a racionális döntésben a méltányosság szerepét vizsgáló korábbi kutatásának eredményeivel. A vállalkozók inkább fogadták el a 20%-nál kevesebb jutalmat, ami azzal magyarázható, hogy őket inkább a nyereséget maximalizálása, mint a méltányosság érzése mozgatta. A méltánytalan ajánlatra válszul mindkét csoportban erősebben jelent meg düh, harag, zavar. A Big 5 modell „lelkiismeretesség" faktorában, illetve a Rosenberg féle önértékelés mutatóban szignifikáns eltérés volt a vállalkozók és a hallgatók csoportja között. A

diszpozicionális különbségeknek azonban nem volt hatása a méltánytalan ajánlat elfogadására. Ezek és más diszpozíciók (pl. machiavellizmus) hatását a későbbiekben nagyobb mintán szeretnénk vizsgálni, feltételezve, hogy a diszpozicionális változók közvetítik a csoportkülönbségeket a méltánytalan, de mégiscsak haszonnal kecsegtető ajánlat elfogadásában.

EP62
Az észlelt stresszreaktivitás és az egészségi állapot összefüggései

Csókási Krisztina[1], Bandi Szabolcs Ajtony[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Célkitűzés: A krónikus stressznek való kitettség megnöveli a betegségek kialakulásának rizikóját, azonban ez nem mindenkinél következik be. A pszichobiológiai stresszreaktivitás az egyik olyan tényező, amely feltehetőleg felelős a stressz-betegség kapcsolatban mutatkozó egyéni különbségekért. A nagyfokú stresszreaktivitás megnöveli a betegségek kialakulásának esélyét a stressznek való ismételt kitettség esetén. A stresszválasz laboratóriumi vagy ambuláns mérése költséges és sok esetben nehezen kivitelezhető, ezért a kutatásokban nagyon hasznosak lehetnek a felmérésére alkalmas kérdőíves módszerek. Ennek alapján, kísérletet tettünk az Észlelt Stresszreaktivitás Kérdőív (Perceived Stress Reactivity Scale) magyar nyelvű adaptálására és a kérdőívvel szerzett első tapasztalatokat, azon belül is az észlelt stresszreaktivitás és az egészségi állapot objektív és szubjektív mutatói közti összefüggéseket szeretnénk bemutatni.
Módszerek: Kérdőíves, keresztmetszeti kutatásunkban 260 önkéntes kitöltő vett részt (18,8% férfi, életkor: 33,70 ±9,88 év). A szociodemográfiai adatok mellett információt gyűjtöttünk a szubjektív egészségi állapotukról, az elmúlt év alatti orvoslátogatások számáról, valamint a fennálló szomatikus és pszichés megbetegedéseikről. A résztvevők kitöltötték még az Észlelt Stresszreaktivitás Kérdőívet, amely öt dimenzió (Prolongált Reaktivitás, Munkahelyi túlterhelés, Társas Konfliktus, Hibázás és Társas értékelés esetén fellépő reaktivitás) mentén méri a különböző stresszteli helyzetekre adott stresszválasz intenzitását.
Eredmények: A statisztikai eredmények alapján az észlelt stresszreaktivitás faktorainak mindegyike közepes vagy gyenge szignifikáns összefüggést mutat a szubjektíve megítélt egészségi állapottal ($r= -0,343$ és $-0,183$ között; $p<0,01$). Hasonló kapcsolat mutatkozik az elmúlt év során történt orvoshoz fordulás gyakoriságával is ($r= 0,235$ és $0,165$ között; $p<0,05$). Az önbeszámolt szomatikus betegség fennállása alapján képzett csoportok szignifikáns különbséget mutattak a stresszreaktivitás minden faktorában ($p<0,05$). A pszichés betegségről beszámoló csoport viszont csak három faktor (Prolongált Reaktivitás, Munkahelyi túlterhelés, Társas értékelés) mentén különbözött szignifikánsan ($p<0,05$) a pszichésen egészséges csoporttól. Megvitatás: Kezdeti eredményeink megerősítik, hogy az Észlelt Stresszreaktivitás Kérdőív jól alkalmazható lehet azokban a kutatásokban, ahol a pszichobiológiai stresszválasz egyéni különbségeit szeretnék felmérni. A mérőeszköz pszichometriai mutatóinak alaposabb vizsgálata érdekében azonban még számos jövőbeli kutatás szükséges. Emellett fontos lenne igazolni a kérdőívvel gyűjthető adatok és a stresszválasz laboratóriumi mutatói közti együttjárást.

EP63
Az alexitímia, implicit szorongás és tapasztalati elkerülés kapcsolata

Szemenyei Eszter[1], Kökönyei Gyöngyi[2,3,4]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet
[3]Semmelweis Egyetem, NAP3.0-SE Neuropszichofarmakológiai Kutatócsoport, Nemzeti Agykutatási Program
[4]Semmelweis Egyetem, Gyógyszerésztudományi Kar, Gyógyszerhatástani Intézetet

Cél: A tapasztalati elkerülés, a szorongást keltő testi érzetek, gondolatok, érzések, helyzetek kerülése (Hayes és mtsai., 1999), amely paradox módon hosszú távon azonban a szorongás növekedésével jár. Az eddigi kutatási eredmények szerint a tapasztalati elkerülés többek között magasabb vonásszorongással, illetve az érzelmi állapotok azonosításának és kifejezésének nehézségeivel, azaz alexitímiával társul. Azonban a tapasztalati elkerülés implicit szorongással (azaz a másokhoz viszonyított szorongás szintünk automatikus értékelésével) való kapcsolata kevéssé kutatott. Célunk ennek megfelelően egyrészt az elkerülés implicit szorongással való kapcsolatának feltérképezése volt, továbbá vizsgáltuk, hogy ezt az összefüggést az alexitímia mértéke mennyiben módosítja.
Módszer: 141 egyetemista fiatallal (82 % nő, átlagéletkor: 22 év) végzett vizsgálatunkban az implicit szorongás felmérésére az Implicit Asszociációs Teszt – Szorongás változatát használtuk, míg az alexitímiát és a tapasztalati elkerülést validált kérdőívekkel (TAS-20 és AAQ-II) mértük.
Eredmények: Eredményeink alapján az implicit szorongás és alexitímia Nehézségek az érzelmek azonosításában (TAS-DIF) faktor interakciója szignifikánsan magyarázta a tapasztalati elkerülést (standardizált béta=0,16 p=0,02). Az implicit szorongás és a tapasztalati elkerülés között csak magas TAS-DIF pontszám mellett volt szignifikáns összefüggés.
Következtetés: Ismert, hogy az érzelmek azonosításának problémái a hatékony érzelemszabályozást jelentősen megnehezítik. Jelen eredményünk arra mutatott rá, hogy az érzelmek azonosításában megmutatkozó nehézségek magas foka mellett az implicit szorongás is rizikótényező a tapasztalati elkerülés szempontjából. Érdemes lehet tehát a vonásszorongás szintjének vizsgálata mellett az implicit szorongás mérése is az alexitímiával és tapasztalati elkerüléssel összefüggésben. A kutatást a Nemzeti Kutatási, Fejlesztési és Innovációs Hivatal (K143764) támogatta, illetve KGy a Nemzeti Agykutatási Program 3.0 (NAP2022-I-4/2022) keretében részesül támogatásban.

EP64
Age-Related Changes in Emotional Processing: Investigating the Positivity Effect in Automatic and Controlled Processing

Raissa de Oliveira Negrao[1], Cserjési Renáta[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

The positivity effect refers to the tendency of older adults to prioritize positive information and having a better recall of it, which can help improve their emotional abilities despite the cognitive decline that typically accompanies aging. However, there is still much to be understood about this phenomenon, as some research has produced contradictory findings and there is debate over whether it is a controlled cognitive process or simply a result of neural decline. In the areas of attention and memory, this phenomenon is well-researched, however, there is a lack of

investigation in non-developed countries and Eastern societies. The current study aims to explore the positivity effect in relation to both controlled and automatic emotional processing in an attentional task. The study divided participants into two age groups: younger adults (YA) and older adults (OA). Each group completed two dot-probe tasks (one for automatic emotional processing and the other for controlled processing) that involved emotional stimuli, such as angry, happy, and sad facial images. The study's results did not support the presence of the positivity effect. In the controlled processing task, both age groups demonstrated similar levels of attention. In contrast, the automatic processing task revealed that the OA group exhibited an attentional preference for sad stimuli, unlike the YA group. Based on these findings, it can be concluded that the opposite of the positivity effect was observed in automatic processing, while controlled processing did not reveal evidence of the phenomenon.

EP65

A kognitív profil szerepe a pályaválasztásban, és a munkamemória fejlődési oldala az egyetemi tanulmányok során

Tafferner István[1], Kemény Ferenc[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar hallgatója
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pedagógiai és Pszichológiai Intézet - Szombathely

A kutatás célja a humán és reál szakos egyetemista diákok munkamemória képességeinek összehasonlítása, és az egyetem memóriafejlesztő hatásának tesztelése volt. 63 egyetemista (31 humán, és 32 reál szakon tanuló hallgató), a munkamemória három nagy területét lefedő tesztcsomag feladatait végezték el. A nyelvi rövidtávú memóriát mérő Álszóismétlési Tesztet és Számterjedelem Teszteket a téri-vizuális memóriát mérő Corsi-kockák Teszteket és a központi végrehajtó funkciókat mérő N-back feladatot, Trail Making Tesztet és Stroop Tesztet. A teszteredményeken elvégzett varianciaanalízis eredményei alapján a reál szakosok jobban teljesítettek a verbális-, és téri munkamemóriafeladatokban, és egy végrehajtó funkciót mérő feladatban is. Megfigyelhető az eredmények alapján az egyetemi tanulmányok álszóismétlési terjedelemnövelő hatása. Emellett észrevehető volt a sok időt egyetemen töltött humán szakos személyek komplex téri-vizuális terjedelem különbsége a többi csoporthoz képest. Ezt okozhatják a tanulmányok is, de az is okozhatja, hogy idő alapján a későbbi csoportba eső résztvevők között az évek során volt lemorzsolódás az egyetemekről. Klaszteranalízis segítségével elkülöníthetők csoportok, amikben egyedi képességmintázatok lelhetők fel, specifikusan az egy-egy szak túlsúlyával. Emellett olyan csoportok is vannak, melynek tagjai között egyenlően vannak képviselve a szakok, így nem különböztethető meg egymástól teljesen a két hallgatói csoport. A mintáról az eredmények alapján elmondható, hogy humán szakokon a reál szakoknál alacsonyabb munkamemória teljesítményű személyek tanulnak.

EP66

A testmozgás hatása a kognitív teljesítményre és az affektív állapotra a serdülőknél

Lantay Lúcia[1], Péley Bernadette[2], Járai Róbert[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Célkitűzés: A fizikai aktivitás jótékony hatását a kognitív képességekre és az affektív állapotra számos vizsgálat alátámasztja (Mandolesi, 2018). A vizsgálat célja a rendszeres testmozgást végző és nem végző csoportok összehasonlítása kognitív és affektív területeken, beleértve a preferált megküzdési stratégiát.
Minta, módszer, eljárás: 16-18 éves gimnazisták (N=94) két csoportra bontott vizsgálata, rendszeresen sportolók; nem sportolók.
A vizsgálatban résztvevők kitöltötték az állapotszorongás, a megküzdési módok mérésére alkalmas kérdőíveket – STAI-S; MKK - és a kognitív képességek mérésére a Stroop- tesztet. Ezt követte a vizsgálati személyek két részre bontása randomizált módon: az ingafutásban résztvevők és a filmet néző kontroll csoport. Ez lehetőséget biztosított az akut testmozgást követő hatások vizsgálatára. A futást követően megismételték a Stroop tesztet és a szorongást mérést és lefutott távok számával az aerob kapacitás kiszámítására is volt lehetőség.
Eredmények: A rendszeresen sportolók szignifikánsan rövidebb reakcióidővel teljesítettek a Stroop-tesztben (Független mintás T-próba, kongruens p=0,001; inkongruens p<0,001). Az aerob kapacitás mértéke és a Stroop-tesztben mutatott reakcióidő között nem látható szignifikáns együtt járás (p=0,694). A rendszeresen sportolók reakcióideje nem csökkent szignifikánsan sem az ingafutásban, sem a kontroll csoportban résztvevő vizsgálati személyek esetében. Azonban a nem sportolóké – mind kettő csoportban - szignifikánsan csökkent. (Háromszempontú, összetartozómintás varianciaanalízis.) A rendszeresen sportolók – mind kettő csoportban - szorongása is szignifikánsan csökkent a második mérés alkalmával. Azonban a nem sportolók csoportjában, a kontroll csoport tagjai esetében szignifikáns csökkenés, az ingafutásban résztvevők esetében pedig szignifikáns növekedés látható a szorongásban. (Háromszempontú, összetartozómintás varianciaanalízis). A nem sportolók csoportjában szignifikánsan gyakoribb a passzív megküzdés, mint a rendszeresen sportolók esetében (Mann-Whitney U, p=0,018).
Konklúzió: A rendszeres sportolás pozitív hatással van a kognitív képességekre, a mozgás fajtájától függetlenül. A nem sportoló személyek a kognitív tesztben a tanulási hatás eredményének köszönhetően teljesítettek jobban, azonban ez a tanulási hatás nem figyelhető meg a rendszeresen sportoló személynél. A rendszeresen sportolók elsőre is szignifikánsan jobban teljesítettek, amelyhez hasonló szintre a nem sportolók, csak a tanulási hatásnak köszönhetően tudtak eljutni. A nem sportoló, ingafutásban résztvevő személyek szorongásának szignifikáns növekedésére a sportolásra való intrinsic motiváció hiánya, extrinsic késztetés jelenthet magyarázatot. A nem sportolók között gyakoribb a passzív megküzdés, ezen stratégiát alkalmazók több időt igényelnek a helyzetdetektálásra, amely összefüggésbe hozható a sportolási szokásokkal, hiszen a legtöbb sport megkívánja a gyors helyzetfelmérést (Farkas, 2022).

EP67

A felnőtt kötődés szerepe a párkapcsolati megküzdés és az intradiádikus stressz alakulásában első gyermeküket váró és kisgyermekes párok körében – előzetes kutatási eredmények

Varga Evelin[1], Happ Zsuzsa[2], Matuz András[2], Csókási Krisztina[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója
[2]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Célkitűzés: A gyermek születése utáni időszakban a párkapcsolati elégedettség és a stressz szintje jelentősen megváltozhat a szülők életében. Egyes kutatások szerint az első gyermek születése után általában csökken a párkapcsolati elégedettség és nő a stressz szintje, azonban

fontos megjegyezni, hogy a párkapcsolati elégedettség és a stressz szintje nem minden esetben alakul negatív irányba, és számos tényező befolyásolhatja ezeket a változásokat. Kutatásunkban elsődlegesen a felnőtt kötődés szerepét kívántuk megvizsgálni a diádikus megküzdés, a párkapcsolati elégedettség és az intradiádikus stressz vonatkozásában. További céljaink között szerepelt annak vizsgálata, hogy a gyermekek kora hatással van-e az intradiádikus stressz mértékére, illetve a párkapcsolati elégedettségre.
Módszerek: Kérdőíves keresztmetszeti kutatásunkba olyan párokat vontunk be, akik legalább 12 hónapja tartó kapcsolatban élnek és (1) most várják első közös gyermeküket, vagy (2) fél éves, vagy (3) 2-4 éves gyermekük van. A résztvevők (N=58; az adatgyűjtés jelenleg is folyamatban van) egy online kérdőívcsomagot töltöttek ki, melyben az ECR-R, DCI-H, SWLS-H, RAS-H, MSQ-C-H kérdőívek szerepeltek, a felnőtt kötődés, diádikus megküzdés, élettel- és párkapcsolattal való elégedettség és a diádikus stressz méréséhez.
Eredmények: A statisztikai elemzések szerint a magasabb párkapcsolati elkerülés és szorongás a negatív diádikus megküzdési módok gyakoribb ($r=0,556$ és $r=0,560$; $p<0,001$), és a pozitív diádikus megküzdési módok ($r=-0,579$ és $r=-0,538$; $p<0,001$), valamint a párjukkal közös megküzdés ($r=-0,411$ és $r=-0,379$; $p<0,01$) ritkább alkalmazásával járt együtt. A nemek közti különbségek mindössze a nők jobb stressz-kommunikációjában ($p=0,006$) mutatkoztak meg. A szülők három csoportja közötti különbségeket vizsgálva a krónikus intradiádikus stressz mértékében csak marginális különbséget találtunk ($p=0,074$) - leginkább az első gyermeküket váró és a csecsemőt nevelő szülők között van eltérés. A gyermek kora jelen kutatás eredményei alapján nincsen hatással a párkapcsolati elégedettségre sem ($p>0,05$).
Konklúzió: Eredményeink szerint mind a párkapcsolati szorongás, mind a párkapcsolati elkerülés a stresszhelyzetekkel való kevésbé adekvát megküzdési stratégiák gyakoribb alkalmazását, és a közös megküzdés ritkább előfordulását valószínűsíti. Ez pedig megnehezítheti a stresszhelyzetekkel való megküzdést, illetve fokozhatja a megélt stressz mértékét és végső soron kedvezőtlen hatással lehet a párkapcsolati elégedettségre és ezáltal a kapcsolat alakulására. Különösen fontosak lehetnek ezek az összefüggések a gyermekvárás, valamint a gyermeknevelés kezdeti időszakában – jóllehet, a jelenlegi eredményeink ezt nem támasztják alá egyértelműen. Ebből kifolyólag az eredményeknek fontos pár- és családterápiás implikációi lehetnek.

EP68
An EEG Exploration of Emotional Flexibility

Michelle Fitos[1], Raissa de Oliveira Negrao[2]
[1]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar hallgatója, eMIND Laboratory
[2]Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Doktori Iskola

Emotional flexibility refers to the ability to flexibly shift emotional responses according to environmental changes. Although there are several self-report measures which measure emotional flexibility, consistent and ecologically valid emotional flexibility paradigms are still lacking in the literature. Accordingly, this project is a pilot study which aims to investigate the nuances of emotional flexibility using a novel Emotional Shifting Task (EST). The novel EST is a modified oddball paradigm using electroencephalography (EEG). Participants will participate in an EEG oddball task consisting of 4 practice trials and 300 experimental trials. In each trial, an emotionally valenced pair of images is displayed, with a cropped segment first and the full image afterward. The possible emotional valence combinations of the paired stimuli

are pos-pos, neg-neg, pos- neg, and neg-pos. After the participant responds whether they feel that the initial cropped image has a positive or negative valence, the full image is revealed, and the participant responds whether the second full-context image has a positive or negative valence. In addition to the EEG portion of the study, participants will complete two behavioral measures. EEG data is being collected using a Mind Media NeXus-32 device, which is attached to a 21-channel cap. Data collection is currently ongoing. Data from 21 participants has already been collected and pre-processed using EEGLAB. Results will be presented in the poster.

EP69

Parkinson-kór a pszichológia szemszögéből: a Parkinson-kór pszichoszociális tényezői

Járdaházi Evelyn[1], Pintér Dávid[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola
[2]Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Klinikai Idegtudományi Doktori Iskola

Bevezetés: A Parkinson-kór a második leggyakoribb neurodegeneratív betegség, amely Magyarországon nagyjából 20-40 ezer embert érint, ám egyes becslések szerint 2030-ra az esetek száma akár meg is duplázódhat, így a betegség viszonylag magas arányú előfordulása okán a klinikai munkán túl kutatási szempontból is fontos területről van szó. A betegség két fő tünettani csoportját alkotják a motoros és nem-motoros tünetek. A motoros tünetek fokozott jelenléte a betegek mindennapjaiban ronthatja a hétköznapi funkcionálást, egyes kutatások szerint pedig a nem-motoros tünetek közül is legalább egy jelen lehet minden Parkinson-kóros betegnél.
Módszer: Jelen poszter tervezetten szakirodalmi áttekintésre alapozva igyekezne vizsgálni a Parkinson-kórral diagnosztizált betegek életminőségének kérdését, komplexen szemlélve motoros és nem-motoros tüneteik hatásait mindennapi tevékenységeikre, pszichés jóllétük egyes faktoraira.
Eredmények: A szakirodalmi adatok alapján összességében a mobilitáshoz kapcsolódó nehézségek és a szubjektíven megélt hangulati problémák a két legerősebb negatív befolyással bíró tényező az életminőségre nézve. A motoros tünetekből adódóan a hétköznapi tevékenységekben való részvétel nehezítettsége, valamint a hobbik feladása társas izolációhoz vezethet. A Parkinson-kórra neuropszichiátriai állapotként is tekinthetünk, hiszen a betegek kétharmada számol be legalább egy pszichiátriai tünetről, ezek közül leggyakoribbak a depresszió, a szorongás és az impulzuskontroll zavar. A betegség számos pszichoszociális kihívással is jár, ilyen a csökkent önbizalom, alacsony kompetenciaérzés, valamint a társas szerepek felborulása.
Következtetések: Jelen vizsgálat a Parkinson-kórt elsősorban a pszichológiai tényezők mentén igyekezett áttekinteni, mely összességében új irányba tekinthet a betegség szemlélete kapcsán, mivel elsősorban pszichoszociális faktorok, valamint egészségpszichológiai megközelítés került alkalmazásra. A betegség fő kutatási irányában továbbra is az orvosi szemlélet dominál, ám egyre nagyobb hangsúly kerülhet a nem-motoros tünetekre, illetve a szubjektív megélésre, valamint olyan változókra, mint a betegséggel való megküzdés, életminőség és olyan háttértényezők, amelyek megmutatják, melyek azok a személyek, akik pozitív erőt nyernek a kialakult nehéz élethelyzetükből – jelen esetben egy krónikus betegség diagnózisából és azzal való együttélésből.

EP70

Mindennapi társadalmi kihívásaink - A nők ellen elkövetett erőszak reprezentációja napjainkban

Polgár Petra Ibolya[1]
[1]Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Doktori Iskola

Napjaink egyik legjelentősebb társadalmi problémája a nők elleni bántalmazás jelensége, melynek számos formáját különböztethetjük meg a súlyosság, valamint az előfordulás körülményei tekintetében. A gazdasági, munkahelyi, intézményes, pszichológiai, verbális, fizikai, szexuális, szimbolikus vagy online történő bántalmazási módokról -az internetes platformok térnyerésével- egyre gyakrabban hallhatunk a médiában, és megítélésük kettősséget mutat az áldozatok támogatása vagy hibáztatása terén. Noha a felsorolt bántalmazási formák feltérképezése nehézséget okoz azokban a helyzetekben, ahol nem egyértelmű az abúzus megtörténte, az egyszeri fizikai vagy szexuális bántalmazás prevalenciája is magas: világszerte a nők 35%-át érinti, s a bejelentések hiánya miatt az áldozatok száma elérheti az érték dupláját is (~70%). A felsorolt bántalmazási módok közös jellemzője, hogy közvetett vagy közvetlen módon a hazánkban is előforduló nőgyilkossághoz vezethetnek, melyből évente világszerte 66.000 esetet tartanak számon.A jelenség súlyosságára való tekintetettel kutatásom során célom volt összegyűjteni azokat az eseteket, melyekben a médiareprezentáció nagyban befolyásolja a nők elleni bántalmazási módok megjelenítését, utat engedve ezáltal a tények manipulálásának, torzításának, s végső soron az áldozatok negatív megítélésének. Ilyen például a nők szerepének és cselekedeteinek kiemelése; a hírek jogi nyelvezetű, személytelen megfogalmazása; a passzív szerep hangsúlyozása; a tárgyiasítás; a relativizálás; a romanticizálás; valamint az elkövető felmentése annak mentális állapota, körülményei okán. Tekintettel arra, hogy mindez a bántalmazók felelősségének csökkentéséhez és az áldozathibáztatás gyakoribb megjelenéséhez vezet, megnehezíti az abúzust elszenvedett nők mentalizálását és gyógyulását, valamint előhívja az áldozatokkal kapcsolatos negatív előítéleteket, amelyek a média közvetítésével jelennek meg a szemlélődők körében. A kutatás eredményeként kiemelendő, hogy a nők elleni bántalmazás csökkentésének, megszüntetésének egyik alappillérét az erőszak médiareprezentációjának megváltoztatása jelentheti, a társadalom érzékenyítésének hangsúlyozásával.

EP71

Facial Encoding Strategies Account for Response Latency and Fixation Time: An Eye-tracking Study

Rawan Hamed Mohamed[1], **Kocsor Ferenc**[2]
[1]Pécsi Tudományegyetem Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet
[2] Pécsi Tudományegyetem Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet hallgatója

Experimental research highlighted the essential role of strategic facial processing in facilitating the recognition of familiar faces. This research questioned the same effect in a sample of twenty-six university students aged 19-36. It was hypothesized that using different strategies of facial processing will be reflected in different response latency and fixation gazes on familiar faces. Eighteen females and eight males completed a face recognition task and an anonymous

facial processing strategies questionnaire. Their reaction times and fixation lengths were recorded through an eye-tracking system. Latent Class Analysis was conducted to identify the subgroups based on their facial encoding strategies. The hypothesis was not supported as there was no significant difference in the reaction time between participants who used both featural and predictive strategies and others who relied primarily on featural processing in familiar face recognition. An independent samples t-test also indicated no significance between the fixation time of the compared groups. These findings challenge the existing evidence on the significant effect of strategic processing of faces in predicting familiar faces recognition and call for further research to question this topic while considering the overlooked strategies in the literature. The results are discussed in the light of existing literature and further predictions regarding strategic facial processing and its facilitating effects on familiar face recognition are proposed.

EP72
Az emlékezeti befolyásolhatóság mögött álló kognitív mintázat gyermekkorban

Batta Barbara[1]
[1]Pázmány Péter Katolikus Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Roebers és Schneider (2001) magyarázata szerint a jobb nyelvi képességgel rendelkező gyerekek mélyebben kódolják, tárolják és hívják elő az átélt eseményeket, ezért mikor választaniuk kell az emlékezeti befolyásolhatósági helyzetben, a félrevezető kérdéshez kapcsolódó információk alapján választanak. Elméletükhöz kapcsolódóan azért van a befolyásolhatósági helyzetben kulcsszerepe a végrehajtó funkcióknak, azon belül is a gátlási folyamatoknak és az érettebb információfeldolgozási folyamatoknak, mert segíthet a mélyebb feldolgozás nyomán könnyebben hozzáférhető, téves tartalmak előhívásának legátlásában (Roebers & Schneider, 2001). Répási és munkatársainak vizsgálatához hasonlóan (2011) saját kutatásunkban, amelyben a gyerekek egy ismert mesefilmet néztek, a mesefilm történéseibe ágyazott tartalmakat kategóriákba rendezve vizsgáltuk: azt feltételeztük, hogy különbséget találunk nem csupán a tematikus és nem-tematikus, valamint a cselekvéses és perceptuális válaszok között, hanem az igaz és hamis és a nyitott és zárt kérdésekre adott válaszok között. Mivel a forrásmonitorozás alapja Johnson és munkatársainak elmélete nyomán a perceptuális élénkség, ezért azt vártuk, hogy a tematikus kérdésekre pontosabb választ adnak, mint a nem-tematikus kérdésekre. A perceptuális és cselekvéses tartalmakhoz kapcsolódó kérdésekre adott válaszok pontosságában nem vártunk különbséget, mivel a két kategória az eseményhez kapcsolódó narratíva szempontjából egyaránt fontos lehet. A nyílt és zárt kategóriák összehasonlításakor összetettebb összefüggés-mintázatot vártunk: azt feltételeztük, hogy a gátlási képesség árnyalja a teljesítményt a két kategória közötti teljesítmény különbségben, ugyanígy az igaz és hamis kategóriák közötti különbségben. Vizsgálatunkban 71 óvodás korú személy vett részt, 30 fiú (M=74,8 SD=1,27 min.: 60 hó, max.: 86 hó) és 41 lány (M=74,18 SD=1,14 min.: 59 hó, max.: 87 hó). Hipotéziseink megválaszolására több, különböző kognitív tesztet használtunk. A forrásmonitorozási képesség vizsgálatára egy vizuális forrás-emlékezeti feladat módosított verzióját használtuk. A végrehajtó funkciók érettségét kétkülönböző feladattal vizsgáltuk: a Day-Night Stroop -(Gerstadt, Hong & Diamond,1994) és a Zelazo-féle Dimensional Change Card Sort – DCCS – teszttel (Zelazo,2006). A mentalizációs képességet a váratlan tartalom -, azon belül a Smarties teszttel (Perner, Frith, Leslie és Leekam, 1989), valamint a Moore paradoxon teszttel (Kiss, 2017) mértük. Fontos eredmény a gyerekek befolyásolhatóságának átfogóbb vizsgálata szempontjából, hogy a tematikus és nem-tematikus pontszámok között tendenciaszintű különbség mutatkozott, míg a perceptuális és cselekvéses

pontszámok között nem volt különbség. Vizsgálatunk rámutat az emlékezeti befolyásolhatóság mögött álló kognitív funkciók komplex kapcsolatára.

EP73
Hazai és fenntartható egyszerre? - A hazai termékekkel kapcsolatos attitűdök kvalitatív vizsgálata

Fekete Balázs Tamás[1]
[1]Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológia és Kommunikációtudomány Doktori Iskola

Empirikus kutatási eredmények alapján, ha egy egyént pozitív környezeti hatású, de nem környezetvédelmi motivációtól vezérelt korábbi cselekedete alapján környezetbarátnak neveznek, akkor ez a címkézés megerősítheti az egyén környezetvédelemmel kapcsolatos attitűdjeit és további környezetbarát cselekedetek elsajátításához vezethet (pozitív spillover) (Cornelissen et al., 2008; Lacasse, 2016). Az általam végzett kutatás sorozat célja, hogy a környezetvédelmi címkézés gyakorlati felhasználási lehetőségeit vizsgálja a magyar lakosság körében. Ehhez olyan környezetbarát cselekedeteket kívánok feltárni, melyek relatív gyakoriak a lakosság körében, de elsősorban nem a fenntarthatóság motiválja őket, így alkalmasak lehetnek arra, hogy a kommunikációs módszer tesztelésének tárgyai legyenek. A korábban már bemutatott első kvalitatív előkutatás során a hazai termékek preferálását azonosítottam az egyik legígéretesebb kutatási területként a témában, mivel a magyar lakosság körében elterjedt, gyenge környezetvédelmi kötődésű attitűdről van szó. Ráadásul a téma nemzetgazdasághoz, nemzeti büszkeséghez való kötődése miatt teljesen más asszociációs mezővel rendelkezik, mint a hagyományosan környezetvédelmi üzenetek (pl. szelektív hulladékgyűjtés, kerékpározás), így a lakosság olyan szegmenseit is meg lehet szólítani a hazai termékekre épülő üzenetekkel, akiket a korábban nem sikerült elérni a fenntarthatóság témájával (Fekete, 2021). Jelen kutatás célja ezért az, hogy mélyebben feltárja a hazai termékekkel kapcsolatos attitűdöket. A kvalitatív kutatás során 32 online mélyinterjú kerül felvételre 2023 első negyedévében, a leiratok pedig az Nvivo nevű kvalitatív tartalomelemző szoftver segítségével kerülnek kódolásra és témaelemzésre. A résztvevők rekrutálása során kiemelt szempont, hogy a kis elemszám ellenére a lehető legdiverzebb minta kerüljön vizsgálatra nem, életkor, lakóhely és iskolai végzettség szempontjából, így ne csak a nagyvárosi diplomás populáció vélekedései alapján vonjunk le következtetéseket. A bő egy órás interjúk során a hazai termékekkel kapcsolatos spontán és támogatott asszociációktól kezdve rákérdezünk a releváns termékkategóriákra és márkákra, a hazai termékek preferálása mögötti motivációkra, a vásárlásuk ellen ható gátló tényezőkre, illetve a magyar termékekkel kapcsolatos érzelmi reakciókra és emlékekre. Az interjúk végén a hazai termékek és a fenntarthatóság észlelt kapcsolata kerül szóba, majd egy, a két témát összekapcsoló marketing kommunikációs kreatív koncepció kerül előtesztelésre.

Tudományos könyvbemutatók

Élet- és létkérdések a pszichológia, a filozófia és az irodalom metszetében

Pléh Csaba: „Árnyak”
A Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja

Beszélgetőpartner: Bereczkei Tamás - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet-és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Kiadó: Magvető 2023
A kötet Pléh Csaba szakmai és családi memoárja. Hogyan vált valaki pszichológussá a hatvanas évek Budapestjén. Az életet tekintélyes mágusok és lelkesítő fiatalok, Kardos és Mérei, Barkóczi és Grastyán irányították. A memoár bemutatja az un. érett pálya állomásait is. A saját memoár mellett 15 pályatárs személyes emlékkel átitatott szakmai portréja is szerepel a könyvben. Ők az árnyak, közöttük két pécsi, Grastyán Endre és László János is.

Kőváry Zoltán: „Bevezetés az egzisztenciális pszichológiába”
Eötvös Loránd Tudományegyetem, Pedagógiai és Pszichológiai Kar, Pszichológiai Intézet

Beszélgetőpartner: Tényi Tamás - Pécsi Tudományegyetem, Általános Orvostudományi Kar, Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika

2022 novemberében jelent meg a „Bevezetés az egzisztenciális pszichológiába” című monumentális, 850 oldalas kötet az ELTE Eötvös Kiadó gondozásában. A részben tankönyvnek íródott könyv egyedülálló vállalkozás a hazai pszichológia történetében; ilyen jellegű munka magyar nyelven még nem született, sőt, Sárkány Péter egyetemi tanár szerint más nyelven sem nagyon. A szisztematikusan felépített kötet végigvezeti az olvasót az egzisztenciális pszichológia történetén; bemutatja annak filozófiai, irodalmi és lélektani forrásait-párhuzamait, ismerteti a négy nagy iskola legfontosabb képviselőit és elgondolásit, sőt – ezzel a megközelítést a hazai hagyományokba is becsatornázva - a Szondi-féle sorsanalízis ún. „újanankológiai” változatát az egzisztenciális pszichológia elveszett közép-európai iskolájaként értelmezi. A könyv második felében részletesen olvashatunk az egzisztenciális pszichológiák legfontosabb témáiról (szabadság, értelem, végesség stb.) és alkalmazási területeiről (álomértelmezés, pszichopatológiai kutatás, terápiás és tanácsadási gyakorlat), valamint aktualitásáról. Ez utóbbit azért fontos hangsúlyozni, mert bár az egzisztenciális pszichológia „hőskora” az 1930-as és 70-es évek közötti időszakra esik, az ezredfordulót követően számos tudományos, kulturális és társadalmi változás hatására ismét aktuálissá és keresetté vált az irányzat itthon és külföldön egyaránt. Emiatt fontos, hogy a hazai szakmai közösség is megismerkedjen ezzel a kötettel, amelynek szerzőjével, Kőváry Zoltán egyetemi docens-klinikai pszichológussal Tényi Tamás pécsi pszichiáter-pszichoterapeuta beszélget.

Béres Judit: „Élet a sorok között. Irodalomterápiás gyakorlatok mindenkinek”
Magyar Irodalomterápiás Társaság

Beszélgetőpartner: Lencsés Anita - Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem, Természettudományi Kar, Kognitív Tudományi Tanszék

Béres Juditnak a Libri Kiadónál 2022-ben megjelent Élet a sorok között - Irodalomterápiás gyakorlatok mindenkinek című kötete az irodalomterápia pécsi iskolájának módszertani tankönyve, de egyben önsegítő könyvként is használható; az önismereti fókuszú olvasás és írás gyakorlásához mutat példákat a legkülönbözőbb életkorú és élethelyzetű célcsoportok irodalomterápiájából. Betekintést enged az irodalomterápia mint expresszív művészetterápia személyközpontú megközelítésébe, és számos példát bemutat az irodalomterápia nemzetközi élvonalából is. A kötet a kortárs irodalomterápia gazdag elméletébe és gyakorlatába vezeti be az olvasót: a laikus olvasó sokat megtudhat a manapság egyre ismertebb és keresettebb irodalomterápiás módszerről, s akár önsegítő jelleggel maga is kipróbálhatja a bemutatott olvasás- és írásgyakorlatokat, míg a segítő szakemberek számára, akiket segítő-fejlesztő-terápiás céllal érdekel az olvasásban és írásban rejlő hatalmas potenciál, gazdag ötlettárként funkcionál, sok olyan példával és gyakorlattal, ami magyar nyelven elérhető szakirodalomban idáig nem volt olvasható. A munka kitér a közelmúlt nagy kríziseire, válságaira is (pl. pandémia, háború), amikor többek között az egzisztenciális szemléletű irodalomterápia jelenthetett gyógyírt, és szól az újonnan elterjedt online irodalomterápia lehetőségeiről is. A kötet fő fejezeteinek vezérfonalát olyan témák adják, amelyekre a kliens az általános önismeret és a mindennapok során átélt normatív krízisek és problémahelyzetek szempontjából reflektálhat, olyan fókuszokkal, mint pl. egzisztenciális szorongások, változáshoz való viszony, testhez való viszony, kapcsolódás a természettel, pár- és egyéb kapcsolatok, generációs örökségek, traumák, öregedés, halálhoz való viszony. A bemutatott olvasás és írásgyakorlatok mentálhigiénés eszközként egy-egy lehetséges utat kínálnak az olvasónak, amelyen ki-ki elindulhat, hogy feltegye magának a megfelelő kérdéseket és megtalálja a saját válaszait.

Testi és lelki egészségünk

Pálvölgyi Ágnes, Simonné Goschi Gabriella: „Dobbantó - A sportpszichológia tankönyve I.”
Sport és Lélek - Sport-pszichoterápiás Egyesület

Beszélgetőpartner: Láng András, Deák Anita - Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológia Intézet

Több részből álló tudásbázisunk első kötetében fontosnak tartjuk, hogy a sportolók, a sportszektor résztvevői, a sportoló gyermekek szülei rendszerbe foglalva megismerjék a mindennapi gyakorlatban használt sportpszichológiai fogalmakat. Célunk, hogy bemutassuk, a testi-lelki egészség kibontakoztatására, a mentális egészség fenntartásának elősegítésére, valamint az egészségen és egyensúlyon alapuló eredményesség megteremtésére minden sportszerető embernek lehetősége van. Könyvünkben összegyűjtöttük mindazt a sok színes tapasztalatot és tudást, ami a terepen dolgozó szakemberek kezében már megvan, és tudásmegosztás jegyében átadhatóvá vált. A közös munka során a szerzőinkkel kialakult egy valódi együttgondolkodás, amely során a sportszektorban dolgozó különböző szakterületek művelői és a sportpszichológusok élő párbeszéde mentén az elméleti határmezsgyét az együttműködés és a valódi kompromisszumok révén szakmailag és emberileg is vállalható formában, a gyakorlat számára láthatóvá, elérhetővé és később talán elvárhatóvá tegyük, alakítsuk. Célunk volt továbbá, hogy a sportpszichológia kevésbé a stratégiai témák – például a motiváció, stresszkezelés, önbizalom kérdései – oldaláról, hanem inkább a pszichológia tudományának tapasztalatát a sporttudomány konkrétságába integrálva, a működésen keresztül tudja megtalálni kereteit és alapelveit (például kötődéselmélet alkalmazási lehetőségei a

sportban, kríziskezelés lehetőségei a sportban, autizmus spektrum zavar kezelése a sportban és a sport által).

Teleki Szidalisz Ágnes, Csókási Krisztina: „Sorsunk - jelenünk - Tanulmányok Prof. Dr. Kiss Enikő Csilla köszöntésére"
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Beszélgetőpartner: Bandi Szabolcs Ajtony – Pécsi Tudományegyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Csókási K., & Teleki Sz. (szerk.) (2022). Sorsunk - jelenünk - Tanulmányok Prof. Dr. Kiss Enikő Csilla köszöntésére. Akadémiai Kiadó. E cím egyfelől metaforaként jeleníti meg Kiss Enikő Csilla professzorasszony életművének ívét, másfelől kijelöli annak jelentős kutatási területeit, melyeket a kötet négy nagy témakör köré szerveződve magában foglal. Szondi Lipót életét és sorsanalitikus munkásságát négy, a művészetpszichológia témakörét öt tanulmány, a reziliencia, és a személyiség pozitív erőforrásainak kérdéskörét tizenöt, míg a mindfulness pszichológiai megközelítését két tanulmány érinti a kötetben, a szerzők, az egyes témakörök kitüntetett, hazai és nemzetközi fórumokon is ismert és hivatkozott szakértőinek tolmácsolásában. E témakörök a hazai és nemzetközi tudományos életnek jelenleg is kurrens, széles körben kutatott, valamint a gyakorlati pszichológiai munkának is méltán jelentős témái, alappillérei, számos olyan kérdéskört is magukban foglalva, melyek a hétköznapi diskurzusban is népszerű helyet töltenek be. Így e kötet jelentős, akár hiánypótló magyar nyelvű szakirodalmi forrásként méltán gazdagíthatja a hazai pszichológiai irodalmat, miközben számot tarthat a művelt nagyközönség figyelmére is, gyarapítva a mindennapi lélektani ismeretek körét.Jelen kötet Kiss Enikő Csilla professzorasszony több évtizedes munkássága és a hazai, illetve nemzetközi személyiséglélektan gazdagításához és kimüveléséhez kötődő, széleskörű és messze ható tudományos, oktatói-kutatói életműve előtt kíván tisztelegni a munkatársak, kollégák és a tanítványok tolmácsolásában.A beszélgetőpartner Dr. Bandi Szabolcs, a PTE KK Pszichiátriai és Pszichoterápiás Klinika rezidens pszichológusa, a PTE Pszichológia Intézetének óraadó munkatársa, a kötet egyik szerzője.

Teleki Szidalisz Ágnes: „Krónikus megbetegedések klinikai egészségpszichológiai vonatkozásai"
Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Beszélgetőpartner: Csabai Márta
Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

A könyvbemutatón beszélgetőpartnerként részt vesz: Prof. Dr. Csabai Márta (KRE), a kötet lektora. A testi történések és a lelki folyamatok összekapcsolódása és egymásra hatása az emberiség ősi tapasztalata, mára pedig empirikusan igazolt tény is. A klinikai egészségpszichológia ehhez kapcsolódóan a pszichológiai tudás integrálására törekszik az egészség-betegség folyamat egészébe, fő fókuszában az egészség megőrzése és a szomatikus betegségek megelőzése és terápiája áll. Jelen kötet a népegészségügyi szempontból legjelentősebb, illetve számos, azok klinikai egészségpszichológiai vonatkozásai miatt speciálisnak tekinthető kórképet mutat be, a széleskörű és a test-lélek összefüggését megjelenítő biopszichoszociális szemléleti keretben. A tárgyalt huszonkét kórképet megegyező struktúra

mentén tárgyalja jelen munka: a betegségek (kór)élettani és biomedikális vonatkozásainak bemutatását minden esetben a releváns pszichés és pszichoszociális vonatkozások, valamint az alkalmazott és hatékonynak bizonyult pszichoszociális intervenciók ismertetése követi. A kötet célja ekként átfogó képet festeni egy szomatikus állapot biológiai, pszichológiai és társas-társadalmi jellemzőiről, így bemutatva test és lélek összefonódását, valamint egymásra hatását és e lenyűgöző, testi-lelki egészségünket számos módon átható és létfontosságú kapcsolatot.A könyv digitális kiadványa elérhető az Akadémiai Kiadó online könyvtárában: https://mersz.hu/teleki-kronikus-megbetegedesek-klinikai-egeszsegpszichologiai-vonatkozasai//

Csabai Márta: „Aggódó testünk. Az egészségszorongástól a belső biztonságig"
Károli Gáspár Református Egyetem, Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Beszélgetőpartner: Teleki Szidalisz Ágnes - Pécsi Tudományegyetem Bölcsészet- és Társadalomtudományi Kar, Pszichológiai Intézet

Miért érzünk gyakran bűntudatot, ha betegek vagyunk, és hogy lehet ezt feloldani? Miként termelhetnek újabb aggodalmakat a divatos diéták, a „mentes" étkezés és a boldogságtréningek? Hogyan befolyásolja a testképünk az önértékelésünket? Ilyen és hasonló kérdésekre keresi a választ a jelen tanulmánykötet. A globalizáció és az információs társadalom hatására már jó ideje velünk van az általános elbizonytalanodás, de a koronavírus-járvány, a klímaválság és a háború fenyegetése miatt az elmúlt időszakban különösen felerősödtek a szorongásaink. Egzisztenciális félelmeink érzéseinkben is tükröződnek: aggódunk, hogy miként tudjuk megőrizni az egészségünket, biztonságosak-e az élelmiszereink, tudjuk-e kontrollálni a stresszt, a betegséget, megfelelő tájékoztatást kapunk-e a gyógyszerek kockázatairól. Mindez jelentős hatást gyakorol a viselkedésünkre, egészségünket védő vagy károsító szokásaink és függőségeink kialakulására is. A könyv fejezeteiben a szerző nemzetközi kutatások, társadalmi-kulturális példák, továbbá média- és internetes tartalmak pszichológiai elemzése alapján feltárja, hogyan kezeljük egészségünkkel és testünkkel kapcsolatos félelmeinket, szorongásainkat. Az úttörő kötet megerősít minket abban, hogy nem vagyunk egyedül kérdéseinkkel, aggodalmainkkal, a társadalmi és pszichológiai összefüggések megértése, a felvázolt megoldások pedig közelebb visznek testi-lelki biztonságunk megtalálásához. A kötet a HVG Könyvek Kiadó gondozásában jelenik meg 2023 tavaszán. https://hvgkonyvek.hu/konyv/aggodo-testunk